MET ŞÜKRÜ ESEN

ANADOLU AŞIKLARI-I

KARACAOĞLAN

Hazırlayan: Prof. Dr. İsmail Görkem

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Genel Yayın: 3583

Ahmet Şükrü Esen: 1893'te Antalya, İbradı'da doğdu, 1944'te Ankara'da hayatını kaybetti. İlk ve ortaöğrenimini İbradı Rüştiyesi'nde tamamladı, Selanik'te Feyziye Mektebi'nde okudu. Besni ilçesinde zabıt kâtibi olarak memuriyet hayatına başladı. Adliye teşkilatında çeşitli görevlerde bulunan Esen, 1943'te son görev yeri olan Adana Ağır Ceza Mahkemesi Reisliği sırasında Bilecik Milletvekili seçildi. TBMM'deki bu görevini ölüm tarihi olan 18 Ekim 1944'e kadar sürdürdü. Ahmet Şükrü Esen'in 30 yılını verdiği derleme çabaları sonucunda oluşturduğu derleme defterlerinden çıkarılan malzemeler Pertev Naili Boratav ve arkadaşları Rémy Dor, A. Fuat Özdemir tarafından yayına hazırlanarak, yazarın ölümünden yıllar sonra *Anadolu Ağıtları*, *Anadolu Türküleri* ve *Anadolu Destanları* adıyla ikişer kez basıldı. Yaşamı ve çalışmaları üzerine M. Sabri Koz'un hazırladığı *Ahmet Şükrü Esen'e Armağan* 2009'da yayımlandı. İlk üç kitap ve yayımlanmadan kalmış âşık edebiyatı ve anonim halk edebiyatı metinlerinin tümü Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları'nca bir dizi bütünlüğünde yayına hazırlanmaktadır.

*

İsmail Görkem: 1953 Adana, Mustafabeyli'de doğdu. Trabzon-Fatih Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü'nü bitirdi (1972). Bilâhare Ankara Üniversitesi Eğitim [Bilimleri] Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü'nde lisans öğrenimini tamamladı (1983). Fırat Üniversitesi'nde "Türk Halk Edebiyatı" alanında yüksek lisans programını bitirdi (1987), daha sonra aynı üniversitede "doktora"sını tamamladı (1990). 1997 yılında "doçent" oldu. 1999 yılında Erciyes Üniversitesi'ne nakli yapıldı. 2003 yılında da aynı üniversitede "Türk Halkbilimi Profesörü" olarak atandı. Hâlen Erciyes Üniversitesi'ndeki görevine devam etmektedir.

2010 yılında Tarsus Belediyesi'nin düzenlediği "9. Karacaoğlan Araştırma Ödülü"ne ve 2011 yılında Motif Halk Oyunları Eğitim ve Öğretim Vakfı tarafından verilen "2011 Yılı Halk Bilim Hizmet Ödülü"ne lâyık görüldü.

Eserleri: *Halk Hikâyesi Tahlilleri/Çukurovalı Âşık Mustafa Köse ve Hikâye Repertuvarı* (2000), *Türk Edebiyatında Ağıtlar: Çukurova Ağıtları* (İnceleme-Metinler, 2001), Baha Said Bey, *Türkiye'de Alevî-Bektaşî, Ahî ve Nusayrî Zümreleri* (Yay. hzl.: İsmail Görkem, 2006), *Yeni Bilgiler Işığında Dadaloğlu: Bütün Şiirleri* (2006), *Elâzığ Efsaneleri* (İnceleme-Metinler, 2006), *Biyografik Türkülü Hikâye: Çukurovalı Karacaoğlan: Osmaniye-Düziçi Rivayetleri/İspir Onbaşı-Karayiğit Osman* (Ozan Tülüce ile, 2008), M. Kaya Bilgegil, *Saz Şiirinin Kadroları* (Yay. hzl.: İsmail Görkem, 2011).

HALK EDEBİYATI

ANADOLU ÂŞIKLARI - I
KARACAOĞLAN

HAZIRLAYAN
PROF. DR. İSMAİL GÖRKEM

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2015
Sertifika No: 29619

DİZİ EDİTÖRÜ
M. SABRİ KOZ

DİZİ KOORDİNATÖRÜ
RÛKEN KIZILER

GRAFİK TASARIM UYGULAMA
SÜREYYA ERDOĞAN

I. BASIM: TEMMUZ 2016, İSTANBUL

ISBN 978-605-332-794-3

BASKI
AYHAN MATBAASI
MAHMUTBEY MAH. DEVEKALDIRIMI CAD. GELİNCİK SOK. NO: 6 KAT: 3
BAĞCILAR İSTANBUL
TEL: (0212) 445 32 38 FAKS: (0212) 445 05 63
SERTİFİKA NO: 22749

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme hiçbir yolla yayınevinden izin alınmadan çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks. (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

Ahmet Şükrü Esen

anadolu âşıkları - I
karacaoğlan

Hazırlayan: Prof. Dr. İsmail Görkem

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

İçindekiler

Ahmet Şükrü Esen'in Folklor Hazinesine Sahip Çıkmak
(M. Sabri Koz) • 17

I. Giriş

1. Türk Sözel Kültür Geleneği ve Karacaoğlan
(İsmail Görkem) • 21
2. Ahmet Şükrü Esen'in Karacaoğlan
Çalışmaları Hakkında • 43
(İsmail Görkem)

II. Ahmet Şükrü Esen'in Derlediği
Karacaoğlan Şiirleri[1] • 59

1. Başta Sevda Kalpte Nar Olmayınca • 63
2.1. Altun Kemer Oynar Bel Kenarında • 64
2.2. İncidir Dişleri Dil Kenarında • 65
3.1. Acep Sevdiğimin Eşi Var M'ola • 66
3.2. Yârin Yüreğinde Bağı Var M'ola • 68
3.3. Acep Sevdiğimin Eşi Var M'ola • 69
4. Kavuşup da Bir Kez Ötüşür M'ola • 70
5. Kemend Atıp Yollarımı Bağlama • 71
6. Sırrın Yâd İllere Açıcı Olma • 73
7. Gönül Gamlanma Gamlanma • 75
8.1. Acıktın Misafir em Dedi Bana • 76
8.2. Var Oğlan Derdimden Öl Dedi Bana • 77
8.3. Yorgunsun Sevdiğim em Dedi Bana • 78

1 Şiirler, ilk dörtlüklerin dördüncü dizelerinin son kelimelerine göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

8.4. Yorgunsun Sevdiğim em Dedi Bana • 79
9. Dost İle Yayacak Mal Versen Bana • 80
10. Ak Gerdana Düzdür Bana • 82
11. Ağ Kızın da Göğsün Yayla Ver Bana • 83
12. Sokulsun Zülfünün Aralarına • 84
13. Her Gün Ağlar Çırasına • 85
14. Onun İçin Bülbül Konar Dallara • 88
15. Sandım Altı Güzel İndi Pınara • 90
16.1. Yenile Sevdiğim Senden Ziyade • 91
16.2. Şimdi Birin Sevdim Senden Ziyade • 93
16.3. Şimdiki Sevdiğim Ondan Ziyade • 94
16.4. Bugün Güzelliğin Dünden Ziyade • 95
16.5. Can Gönül Kaynarsa Maldan Ziyade • 96
17.1. Gözleri Dumanlı Kuğu İsen de • 97
17.2. Geçerim Tuna'nın Seli İsen de • 99
17.3. Bir Gözleri Kanlı Kuğu İsen de • 102
17.4. Başın Al Çiçekli Koru İsen de • 104
18.1. Selviye Benzettim Dallar İçinde • 106
18.2. Kuğuya Benzettim Göller İçinde • 107
19. Karıştırmış Ebrûların Tel Tele • 108
20. Peteklerim Dolu Dolu Bal İle • 109
21. Yanar Bağrı Ateş İle Köz İle • 110
22.Sürsek Demi Dem Üstüne Dem Deme • 112
23.1. Hoş Bakışlım Alnındaki Kara Ne • 113
23.2. Hoş Bakışlım Kaşındaki Kara Ne • 114
24.1. Divanına Durdum Yolun Üstüne • 117
24.2. Salıvermiş İnce Belin Üstüne • 118
24.3. Selâmına Durdum Yolun Üstüne • 119
24.4. Benim Gönlüm Bir Ağyârın Üstüne • 120
25. Sel Oldu Gidelim Bizim İllere • 123
26. Gezer Elif Elif Diye • 124
27.1. Şeftali Pazarı Kurulsun Diye • 125
27.2. Şeftali Pazarı Kurulsun Deyi • 126
27.3. Şeftali Pazarı Kurulsun Diyü • 127
27.4. Şeftali Pazarı Kurulsun Diyü • 128
27.5. Şeftali Pazarı Kurulsun Bugün • 129

28. El Eyler Sevdiğim Gel Diyü Diyü • 130
29. Güzeller İçinde Yârim Var Diyü • 131
30. Koyma Beni Nazlı Yârdan Geriye • 132
31. Ayıran Belâsın Bulur İnşallah • 133
32. Yüreğimde Derdi Kaldı • 134
33. İl Malını Koğmamıza Kaldı• 135
34.1. Beni Mecnun Eden Yârda Ne'm Kaldı • 136
34.2. Beni Mecnun Eden Yârda Ne'm Kaldı • 137
35. Ya Bunun Encâmın Nerde Bulmalı • 138
36.1. Gönlümün Gamını Alan Olmalı • 139
36.2. Gönlümün Gamını Alan Olmalı • 141
37.1. Eğlim Eğlim Yol Olma mı • 142
37.2. Yanakları Bal Olma mı • 144
37.3. Başı Tekmil Kar Olmaz mı • 145
38.1. Hiç Güzel Göğsünden Berelenir mi • 146
38.2. Dilber Dudağından Yaralanır mı • 147
39.1. Alır Nazlanı Nazlanı • 150
39.2. Güler Nazlanı Nazlanı • 151
40. Sırmayınan Karıştırmış Saçını • 152
41.1. Gilaboru Saçlarını • 153
41.2. Sil Gözünün Yaşlarını • 154
42. Karşıki Evin Kızları • 157
43. Ezel Ezel Kaşlarının Karası • 158
44. Diyemiyom İle Karşı • 160
45. Söyle Konuşalım Dil Dile Karşı • 162
46.1. Ağzı Kiraz Dudakları Kırmızı • 163
46.2. Al Yanaklar Elma Gibi Kırmızı • 165
46.3. Döşemesi Boydan Boya Kırmızı • 166
46.4. Ağ Elleri Boğum Boğum Kırmızı • 168
47. Eğlen Cerid Türkmen Kızı • 171
48. N'iyneyim Tutan Var Yollarımızı • 172
49.1. Kızın Gönlü Bana Var Gibi Gibi • 173
49.2. Yanıyor Ciğerim Kor Gibi Gibi • 174
50. Gez Fikirli Benim Gibi • 175
51. Bize de Yığsan Yükletsen İl Gibi • 176
52.Ayın On Dördünde Doğduğu Gibi • 177

53. Kokulardım Yen'açılmış Gül Kimi • 178
54. Bedir Yüzlü Çeşm-i Siyah Gelmedi • 179
55. Biri de Al Gerek İdi • 180
56.1. Emsâl Geri döndü Kız Irast Geldi • 181
56.2. Gönlümün İsteği Nar Irast Geldi • 182
57.1. Yüzünü Yüzüme Süresim Geldi • 183
57.2. Irganan Telleri Göresim Geldi • 184
58.1. Zülüflerin Bağlar Şimdi • 185
58.2. Giydi Bizim Dağlar Şimdi • 186
58.3. Giydi Bizim Dağlar Şimdi • 187
59.1. İner Gider Bir Gözleri Sürmeli •188
59.2. Kokup Gider Bir Gözleri Sürmeli • 190
60. Sen Soldurdun Garbî Yeli • 191
61.1. Sen de Muradına Er Seher Yeli • 192
61.2. Sevdiğim Ne Söyler Sor Seher Yeli • 193
62.1. Saçların Kara Değil mi • 194
62.2. Saçların Kara Değil mi • 196
63. Kara Gözlü Kız Değil mi • 197
64. Kırıktır Kollarım Sarabilin mi • 198
65. Güzel Olmayanı Gönül Sever mi • 199
66. Darayıp Düzelden El İncilir mi • 200
67.1. Seni Gören Başkasını Dağner mi • 201
67.2. Seni Seven Yâd İlleri Dağner mi • 203
68. Hani Yaylam Hani Ceylânım Hani • 204
69. Bir Gün Kır At İle Baş Eyle Beni • 205
70.1. Ecelimden Evvel Öldürme Beni • 206
70.2. Ecelimden Evvel Öldürme Beni • 207
71. Sürmeli Gelinin Derd'aldı Beni • 208
72. Dürlü İrenklere Dönderdin Beni • 209
73. Ak Gerdanda Sadâ Verir Benleri • 211
74. Benim Gonca Gülüm Solduktan Geri • 213
75. Almam Güzel Şimden Girü • 215
76.1. Örülmeyi Örülmeyi • 218
76.2. Örülmeyi Örülmeyi • 219
76.3. Örülmeyi Örülmeyi • 220
77.1. Anar M'ola Emmi Dayı İl Bizi • 221

77.2. Geri Dönsem Kınar M'ola İl Bizi • 222
77.3. Ne Yaman Uzağa Attı Yol Bizi • 223
77.4. Ne Yaman Uzağa Attı Yol Bizi • 224
78.1.Bülbülü Gülümden Ayırma Felek • 225
78.2. Nice Dolanam Divâne Felek • 226
79. Hak Nasip Eylese Dökünsem Gerek • 227
80.1. Döküp Sermiş Ağ Gerdana Süzerek • 228
80.2. İnip Gider Dal Boyunca Çizerek • 230
81. Gözümün Beyazı Karalanmış Gel • 231
82.1. Güzel Seven Yiğit İvmeli Değil • 232
82.2. Dost Ala Gözlerin Sürmeli Değil • 234
82.3. İkrar Edip Kana Girmeli Değil • 235
83. Ne Kaçarsın Karşındaki Tor Değil • 236
84. Ağla Göz Yaşını Sil Melil Melil • 237
85.1. Karadan Menzilin Aldın mı Gönül • 238
85.2. Karadan Menzilin Aldın mı Gönül • 239
86. Karışmış Abdala Pustasın (?) Gönül • 240
87. Ben Senin Kahrını Çekemem Gönül • 241
88. Kadir Mevlâ'm Salar M'ola Ne Bilem • 244
89.1. Cesedim İçinde Candan Usandım • 245
89.2. Cesedim İçinde Candan Usandım • 247
90. İnip Bağçasına Dermek Muradım • 248
91. Kendime Münasip Yâr Bulamadım • 249
92. Yârin Gölgesinde Oturamadım • 250
93. Yuvasından Uçtu Sandım • 251
94. Ayrılık Derdine Doyamadığım • 252
95.1. Gece Eğrikol'da Yatalım Atım • 253
95.2. Çırpına Çırpına Gidelim Atım • 255
96. Sil Kara Zülfüne Kullar Olayım • 256
97. Dön Gönül Dedim de Döndüremedim • 257
98. Ağlama Hey Gözün Yaşın Sevdiğim • 258
99.1. Yalan mı Gerçek mi Sormaya Geldim • 259
99.2. Gerçek mi Sevdiğim Sormaya Geldim • 261
99.3. Yalan mı Gerçek mi Sormaya Geldim • 262
100. Efendim Birini Der Diyü Geldim • 263
101. Ne Başımdan Irabildim • 264

102. Yavrunun Üstüne Titremedim • 265
103. Sözümde Hilâfım Var mı Sevdiğim • 266
104.1. Şeyda Bülbül Olmuş Dilin Sevdiğim • 267
104.2. Şeyda Bülbül Olmuş Dilin Sevdiğim • 269
104.3. Dönmüş Zülfün Elvan Güle Sevdiğim • 270
105.1. Yollar Çamur Kurusun da Gidelim • 271
105.2. Yollar Çamur Kurusun da Gidelim • 272
105.3. Kırların Sünbülü Çıksın Gidelim • 273
106.1. Gel Güzeli Bolca İle Gidelim • 274
106.2. Güzeli Çok Olan İle Gidelim • 275
107. Girmeden Bir Dem Sürelim • 276
108.1. Bakındı Gözümün Yaşına Benim • 277
108.2. Bakın Gözlerimin Yaşına Benim • 278
109.1. Ne Yaman Sinemden Değdi Ok Benim • 279
109.2. Kanadıma Bir Ok Değdi Berk Benim • 280
109.3. Yeni Değmiş Kanadıma Ok Benim • 281
110. Bir Zülfü Siyaha Nazım Var Benim • 282
111.1. Önden Önü Serilmişi N'eylerim • 283
111.2. Koldan Kola Sarılmışı N'eyleyim • 284
112. Yol Ver Dağlar Ben Sılama Gideyim • 285
113.1. Birin de Bana Ver Gönlüm Eğleyim • 286
113.2. Ver Bana Bir Güzel Gönlüm Eğleyim • 290
114. O da Bir Gün İmiş Geçti N'eyleyim • 291
115. Sardır Beni Ben Âh Çekip Gezmeyim • 292
116. Şifa İçin Güllerini Dereyim • 293
117. Sırrımı Yâd İle Veremez Oldum • 295
118. Sırrımı İllere Diyemiyorum • 298
119. Sil Garazlığına Kullar Olduğum • 299
120. Başa Bir Hâl Geldi Bilemiyorum • 301
121. Emaneten Bir Don Giymişe Döndüm • 302
122. İçsem Öldürürler İçmesem Öldüm • 304
123. Tecnis'te Bir Arap Güzeli Gördüm • 305
124. Umarım Mevlâ'dan Vermesin Ölüm • 306
125.1. Yüzünün Üstüne Tel Kömür Gözlüm • 307
125.2. Başının Çaresin Bul Ala Gözlüm • 308
125.3. Ayırdılar Beni Kal Kömür Gözlüm • 309

126. Ağ Beyaz Üstüne Yaz Kara Gözlüm • 310
127. Âlem Sele Gitti Çeşmim Yaşından • 311
128. Müstehaktır Bu İşlerin Yaradan • 312
129. Yâr Sevdası Çetin İmiş Yaradan • 313
130. Bağrımı Yerlere Süreyim Kalan • 314
131. Can İçinde Cânân İdin bir Zaman • 315
132. Sorgu Suvâl Olmaz Öldüğün Zaman • 316
133. Yâr Gelip Yanımda Güldüğü Zaman • 317
134.1. Döğünürüm Kara Bağrım Taşınan • 318
134.2. Döğülüncük Kara Bağrım Taşınan • 320
134.3. Döğüneyim Kara Bağrım Taşınan • 321
134.4. Döğünürüm Kara Bağrım Taşınan • 323
135.1. Bir Ben Değil Cümle Âlem Perişan • 324
135.2. Bir Ben Değil Cümle Âlem Perişan • 325
135.3. Bir Ben Değil Cümle Âlem Perişan • 326
136.1. Çıkan Güneş Gibi Doğdu Sabahtan • 327
136.2. Doğan Aylar Gibi Çıktı Sabahtan • 328
137.1. Yeni Döndüm Düzen Tutmaz Tele Ben • 329
137.2. Onun İçin Çevrilirim Sana Ben • 331
137.3. Dakabilsem Cıynağımı Kola Ben • 332
138. Ânınçün Siyah da Bahtı Kara Ben • 333
139. Rakiblerim N'ister Benden • 334
140.1. Onun Geçinmesi Müşkil Halınan • 338
140.2. Onun Geçinmesi Müşkil Hâl İle • 339
140.3. Niçin Beni Zem İdersin İlinen • 340
141. Gel Muhammed'i Seversen • 341
142. Ara Yerde Muhabbeti Kaldırdın • 342
143. Acısı Yürekten Çıkmaz Sılanın • 343
144. Bin Türlü Naz İle Salınışlının • 344
145. Gözleri Cerid Kızının • 345
146. Yanar Çırakması Gülü Bursa'nın • 346
147. Çekilir Sağmalı Yozu Dağların • 348
148.1. Zikirden Geçiyor Beli Kızların • 349
148.2. Yüzünden Akıyor Balı Kızların • 351
149. Tatlı Tatlı Söyler Dili Zeyneb'in • 352
150. Gözlüyor Yolları Yâr Benim İçin • 353

151.1. Bakıp Uğrun Uğrun Gülmeye İdin • 354
151.2. Uğrun Uğrun Bakıp Gülmeseneydin • 355
151.3. Bakıp Uğrun Uğrun Gülmeseneydin • 357
151.4. Bakıp Kaş Altından Gülmeye İdin • 358
152. Bu Zülüf Düzmeyi Kimden Öğrendin • 359
153. Döneri Gerek Yiğidin • 360
154. Kerem Eyle Basma Gelin • 361
155. Sallanı Sallanı Gelmen mi Gelin • 362
156.1. Başı Hâğlim Hallı Telli Bir Gelin • 364
156.2. Beli Şal Kuşaklı Bağlu Bir Gelin • 365
156.3. Başı İbrim İbrim Telli Bir Gelin • 366
156.4. Başı Eğrim Büğrüm Bağlı Bir Gelin • 367
156.5. İlleri Erdemli Yollu Bir Gelin • 368
157. Gözümün Yaşını Sildi Bir Gelin • 369
158.1. Kerem Eyle Bu Sevdadan Kes Gelin • 370
158.2. Kerem Eyle Şu Sevdamı Kes Gelin • 371
159. Bağdat'ta Basra'da Birdir Bu Gelin • 375
160. Oğul Peteğinin Balı Bu Gelin • 378
161. Yürüyüşü Serhoş Olur Güzelin • 379
162. Yüzü Çifte Benli Başı Güzelin • 380
163. Bilemedim Ne Derdin Var Kız Senin • 381
164. Eksik Olmaz Kışın Senin • 383
165. Turna Telli Siyah Zülfün Var Senin • 384
166. Bal İle Yoğrulmuş Kız Memelerin • 385
167. İzmir'i Konya'yı Değer Gözlerin • 386
168. Sevdiğim Gönlüne Gamlar Gelmesün • 388
169.1. Gerdana Dökülen Tel İncimesin • 389
169.2. Gerdana Dökülen Tel İncimesin • 391
169.3. Dökülen Gerdana Tel İncimesin • 392
169.4. Gerdana Dökülen Tel İncinmesin • 393
169.5. Dökülen Gerdana Tel İncimesin • 394
169.6. Dökülür Gerdana Tel İncinmesin • 395
170. İllere Gelince Cilvelenirsin • 396
171. Erenler Kalbine Bir Şey Gelmesin • 397
172. Âh N'iyneyim Garazına Yoldurdun • 400
173. Gülün Dallarına Harı Kondurdun • 401

174. Yâdlara Düğmeni Çöz Uğrun Uğrun • 402
175. Dökerim Kanımı Nic'olur Olsun • 403
176. Böyle Bir Acayip Hâle Düşürdün • 404
177.1. Tatlı Cana Kıydın Bugün • 405
177.2. Dostum Neler Duydun Bugün • 407
178.1. Hakk'ın İle Dirilir Bir Gün • 408
178.2. Hakk'ın İle Dirilir Bir Gün • 410
178.3. Hakk'ın Emri İle Dirilir Bir Gün • 411
178.4. İğden İpliğe Sorarlar Bir Gün • 412
179. Seni Eken Biçer Bir Gün • 413
180. Sızılaşır Dağlar Bugün • 414
181. Ulu Bayram Günü Barışır Bir Gün • 415
182.1. Sim Zülfü Güzeli Var Bu Çölün • 416
182.2. Eğri Başlı Güzeli Var Bu Çölün • 417
183.1. Kısmet Olducağın Kullar Öğünsün • 419
183.2. Sana Nasip Olan Kullar Öğünsün • 421
183.3. Çırpınıp Çıktığı Göller Öğünsün • 422
184. Düşmesün Kerem Eylesün • 423
185.1. Turnadan Atılan Tele Dönmüşsün • 424
185.2. Kuz Yerde Açılmış Güle Dönmüşsün • 425
186. Çığrışı Çığrısı Geçti Turnalar • 427
187.1. Gene Yenilendi Eski Yaralar • 429
187.2. Göz Göz Oldu Sinemdeki Yâreler • 430
188.1. Kalmadı Mecâlim Amanım Dağlar • 432
188.2. Tükendi Takatim İmanım Dağlar • 434
188.3. Kalmadı Takatim Amanın Dağlar • 435
188.4. Sana da Kalmasın Amanım Dağlar • 436
189. Göremezsem Bu Derd Beni Helâkler • 437
190. Ahret Hakkın Helâl Eylen Kuzular • 440
191.1.Ara Yerde Yıkılası Dağlar Var • 441
191.2. Yıkılası Aramızda Dağlar Var • 442
192.1. Benim Can Vermeye Dermanım mı Var • 443
192.2. Can Vermeye Dermanım mı Var Benim • 444
193. Hızar Gibi Genç Ömrümü Bölen Var • 445
194. Ne Gündüzde Kararım Var • 446
195. Sokunsun Güzeller Gülde Neler Var • 448

196. Ne Bu Eğri Bakış Deve Kinli Yâr • 451
197. Kaşı Çatma Çatışlımdan Bir Haber • 453
198.1. Sandım Sadrıâzam Tuğınan Gider • 454
198.2. Sandım Sadrıâzam Tuğınan Gider • 456
199. Ağalar Beğleri Arzular Gider • 457
200.1. Dünyasına Hayvan Gelmiş Bön Gider • 458
200.2. Yalancıda İman Kalmaz Din Gider • 460
200.3. Kadir Mevlâ'm Daha Neler Halk Eder • 461
201. Al Yanaklar Bala Benzer • 462
202.1. Yanakları Bala Benzer • 464
202.2. Kız Bulanık Sele Benzer • 466
203. Gamzesi Yok Kaşı Yaya Bağlıdır • 467
204. Al Yanağın İplik İplik Kanlıdır • 469
205. Yâre Nâme Gönderecek Zamandır • 471
206. Gine Bülbül Kul Olduğu Zamandır • 472
207.1. Kız Oğlana Nergis Verir Gül Alır • 473
207.2. Kız Oğlana Nergiz Verir Gül Alır • 475
207.3. Kız Oğlana Nergis Verir Gül Alır • 476
207.4. Kız Oğlana Nergis Verir Gül Alır • 478
207.5. Oğlan Kıza Nergis Verir Gül Alır • 479
207. 6. Kız Oğlana Nergis Verir Gül Alır • 480
208. Bilmem Beni Sınar Bilmem Essahtır • 481
209. Kitap Nedir İman Nedir Yol Nedir • 482
210. Dileklerim Kabul Olmaz Nedendir • 483
211. Eridir de Nazlı Dilber Eridir • 484
212. Aşk Elinden Zâri Gönül Bezgindir • 485
213. Ben Bir Rûzigârım Handa Misafir • 486
214. Ara Yerde İngil Duyar Söz Gelir • 487
215.1. O da Aşnâsına Naz İle Gelir • 488
215.2. Gelinler Karışmış Kızınan Gelir • 490
216. Yaş Gözüne Dolar Gelir • 491
217. Ölmez Ama Zârilenir • 492
218.1. Kötü Kalbindekin Dile Getirir • 495
218.2. Kötü Kalbindekin Dile Getürür • 496
219. Toplamış Dizgini Geçti Gidiyor • 497
220. Gülün Burcu Burcu Kokup Gidiyor • 498

221. Yüz Bini de Tatar Han'dan Geliyor • 499
222. Uğrun Uğrun Bergüzârın Gelmiyor • 500
223. Aşk Ateşi Ciğerimi Yakıyor • 501
224. Deli Gönül Bir Yörüğe Vurgundur • 502
225. Yâreli Yüreğim Gönlüm Coşkundur • 503
226.1. Cevâhirden Yükün Tutmuş Gib'olur • 506
226.2. İki Baştan Yükün Tutmuş Gib'olur • 507
227. Herkesin Ettiğin Bulması D'olur • 508
228.1. Yine Bize Nazlı Yârdan Gel Olur • 509
228.2. Gönülcüğü Bir İbrişim Tel Olur • 510
228.3. Yine Bize Nazlı Yârdan Gel Olur • 511
229. Büyük Evler Sende M'olur • 512
230. Süzülmüş Peteğin Balı mı Olur • 513
231. Bu Yarayı Çeken Yiğit Sağ M'olur • 514
232.1. Tâ Ezelden Kurd Eniği Kurd Olur • 515
232.2. Tâ Ezelden Kurd Eniği Kurd Olur • 516
232.3. Tâ Zâtından Kurd Eniği Kurd Olur • 517
233. Açılmadan Bir Tomurcuk Gül Olur • 518
234. Âşığın Bağrını Ezeğân Olur • 520
235. Defterim Elinde Dürülüp Durur • 521
236. Şimdi Yârim Şam İline Sürgündür • 522
237. Çürüdür Hey Benli Dilber Çürüdür • 523
238. Erciyas Başında Duman Görünür • 526
239. Kokar Burcu Burcu Gülün Erciyas • 528
240. Zülfün Teli İle Sil Yavaş Yavaş • 529
241.1. Şimdi Söylemeye Dilin Kalmamış • 530
241.2. Şimdi Söylemeye Dilin Kalmamış • 532
241.3. Şimdi Söylemeye Dilin Kalmamış • 534
241.4. Merhaba Demeğe Dilin Kalmamış • 535
241.5. Şimdi Söylemeğe Dilin Kalmamış • 536
241.6. Şimdi Söylemeye Dilin Kalmamış • 537
242. Siyah Zülfün Mâh Yüzüne Saçılmış • 538
243.1. Az Yaşayup Devrân Sürmek Yeğ İmiş • 539
243.2. Memlekette Azap Durmak Yeğ İmiş • 541
244. Tedbirimde Kusurumuz Var İmiş • 542
245. Lâ'net Kör Şeytana Ne Güzel Uymuş • 543

246. Şirin Sözün Tûti dile Uydurmuş • 544
247. Siyah Zülfün Mâh Yüzüne Dökülmüş • 545
248. Yıradı Yollarım Varılmaz Oldu • 546
249. Erenler Yanında Bilinmez Oldu • 547
250. Ona Çare Bulunur mu • 548
251. Kadeh Döndürü Döndürü • 549
252. Yavru Şahin Düneğine Süzüldü • 550
253.1. Kadir Mevlâ'm İhsan Eyle Ölümü • 551
253.2. Kadir Mevlâ'm Nasip Eyle Ölümü • 552
254. Onlar da Usandı Gelmeze Düştü • 553
255. Ağlama Sevdiğim Yol Ayrı Düştü • 554
256. Bu Yarayı Çeken Yiğit Sağ Olmaz • 555
257. Her Arıda Her Çiçekte Bal Olmaz • 556
258. Sana Ondan Özge Asla Yâr Olmaz • 557
259. İçmeyince Gönül Yârdan Ayrılmaz • 558
260. Biri İspir Biri Şahin Biri Baz • 559
261. Gülleri Var Bizim Güle Benzemez • 560
262. Ya Sevilir Ya Sevilmez • 561
263. Ol zaman Kan Ağlar Dîdelerimiz • 562
264.1. Zâlim Anan Suya Savmış Yalınız • 563
264.2. Anan Zalım Suya Salmış Yalınız • 564

III. Sözlük • 565

IV. Dizinler
Dizin I
(İlk dörtlüklerin ilk dizelerinin
ilk kelimelerine göre) • 615
Dizin II
(= Dizelerin son kelimelerine göre) • 625
Dizin II
(Kişi, yer, kavim, oymak ve soy adları) • 663

V. Kaynakça • 671

Ahmet Şükrü Esen'in Folklor Hazinesine Sahip Çıkmak

M. Sabri Koz

Ahmet Şükrü Esen (1893-1944) adını, daha önceden biliyordum ama tam anlamıyla kim olduğunu Pertev Naili Boratav'ın (1907-1998) Rémy Dor ile hazırladığı Anadolu Ağıtları'nın (1982) başındaki yazıdan öğrendim. Ahmet Şükrü Esen'in derleme defterlerini inceleyen ve her birinde yer alan âşık edebiyatı ve anonim halk edebiyatı metinlerine birer sıra numarası vererek bugünün araştırmacılarına yol gösteren büyük bilgin, binlerce sayfayı gözden geçirirken ne büyük bir iş yaptığının kesin olarak bilincindeydi.

O, Ahmet Şükrü Esen Defterleri'nden ancak üç kitabın hazırlanmasına öncülük edebildi: *Anadolu Ağıtları* (Rémy Dor ile, 1982, 1997), *Anadolu Türküleri* (Fuat Özdemir [1950-1990] ile, 1986, 1999) ve *Anadolu Destanları* (Fuat Özdemir ile, 1991, 1999). Bu defterlerdeki mâniler, daha önce Niyazi Eset tarafından değerlendirilmişti: *Mukayeseli ve Neşredilmemiş Mâniler* (1944) ve *Mâniler Kılavuzu* (1946).

Defterlerde yer alan âşıkları ise sonraki yıllarda çalışacak gönüllülere bıraktığını yazan Boratav'ın vasiyet niteliğindeki bu görevlendirmesi, *Anadolu Âşıkları* adıyla başlattığımız bu dizinin uzun ve çileli hazırlık döneminin ardından ilk ürününü veriyor, *Karacaoğlan*'la ete

kemiğe bürünüyor, bir derlemecinin hayalleri sonunda gerçek oluyor. Bu süreçte üç rahmetli ve yakın akrabanın A.Ş. Esen'in, P.N. Boratav'ın ve Esen'in oğlu Ali Esen Minkari'nin (1927-2011) emek ve gayretleri unutulamaz. Âşıklar, âşıklık geleneği ve onları derleyip inceleyenler var oldukça bu üçlünün adı, emek ve gayretleri de elbette hep hatırlanacaktır.

"Anadolu Âşıkları" dizisinde yayımlanacak âşık kitapları, birer "külliyat" ya da "bütün şiirleri" diye nitelenebilecek eserler değil, pek çok görülmemiş metinler de içeren 80-90 yıl öncesinin defterlerinde kayıtlı şiirleri derleyen; girişler, açıklayıcı notlar, sözlük ve dizinlerle zenginleştirilmiş yayınlardır. Bu bakışla değerlendirilmesi bizi memnun edecektir; okuyanların da bu gözle bakması iyi olur.

Ali Esen Minkari, 1998'de beni arayarak 1960'lı yıllarda Boratav'a teslim ettiği ve gerekli çalışmalar yapıldıktan sonra kendisine iade edilen Ahmet Şükrü Esen Defterleri'ni "Boratav Arşivi"yle birlikte korunmak üzere Türkiye Toplumsal ve Ekonomik Tarih Vakfı'na bağışlamak istediğini ifade etti. O sıralar "Boratav Arşivi" dolayısıyla Vakıf'ta çalışıyordum. Gerekli işlemler yapıldıktan sonra "Defterler", Vakıfça teslim alındı, bir süre sonra da okuyucuya şartlı olarak açıldı. Araştırmacıların her zaman uyduğu söylenemezse de o şart bu metinlerin ilk üç kitapta olduğu gibi "Ahmet Şükrü Esen" adına yayımlanmasıydı.

Ali Esen Minkari, yıllar sonra babasıyla ilgili olan birtakım belge, fotoğraf, defter, yazma kitap ve kitap parçasını, Ahmet Şükrü Bey'in unutulmaması ve çalışmalarının yayımlanmayan kısımlarının da ortaya çıkarılması dileğiyle bana ulaştırdı. Onun bu dileğinin ilk aşamasını *Ahmet Şükrü Esen'e Armağan* (2009) adıyla hazırlayıp yayımladığım bir kitapla sağlığında yerine

getirdim. Folklor ve halk edebiyatımızın ilk derleyicilerinden, hukuk ve siyaset adamlığı yanında bu çalışmalarıyla da dikkati çeken Ahmet Şükrü Esen'i gerek bu kitap gerekse başka çalışmalarla bir ölçüde tanıtabilmiş olmanın bahtiyarlığını yaşıyorum. Bu bahtiyarlığı, "Anadolu Âşıkları" projesine omuz vererek, beni yüreklendirip "güvenilir" bir çalışma arkadaşı olduğunu gösteren ve "Anadolu Âşıkları"nın gün yüzü görmesini ilk günden itibaren benim kadar isteyen dostum İsmail Görkem'e borçluyum. Eyüp Akman, Erol Aksoy, Nilgün Aydın, Uğur Başaran, Erhan Çapraz, Betül Görkem ve Recep Tek kardeşlerim de bu bahtiyarlığı paylaştığımız çalışma arkadaşlarımızdır. Bugün, yarın ya da daha sonra zaman içinde bu adlara başkaları da eklenecektir. Güçlükleri onların sabır ve çalışkanlığıyla aştık, aşıyoruz, aşacağız. Ortaklaşa çalışmanın aynı zamanda bir "benlik eğitimi" olduğunu bu çalışmalar sırasında daha belirgin bir biçimde yaşadık, bazı gerçekleri öğrendik, yaşadığımız yeni sorunların üstesinden gelme yolunda hangi yöntemleri izleyeceğimizi birlikte keşfettik.

Ahmet Şükrü Esen Defterleri'nden imece usulüyle oluşturulan "Anadolu Âşıkları" dizisi, 1920 ve 1930'lu yıllarda gerçekleştirilmiş (kısa da olsa 20 öncesi ve 30 sonrası da söz konusu elbette) derlemelerin, Boratav'ın belirlediği yöntemle okunup notlanması ve açıklamalarla yayına hazırlanmasıyla oluştu ama bu çalışmaların Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları'nın gösterdiği güven ve verdiği destekle olgunlaştığını belirtmeden geçemeyeceğim. Türkiye Toplumsal ve Ekonomik Tarih Vakfı da defterleri koruyarak, tamamını görüntülememize ve bir dizi yayın yapmamıza vaktiyle izin vererek bize kolaylık gösterdi. Teşekkürle karşıladığımız bu destekleri unutmamız mümkün değil...

Dizi'nin gün yüzü gören ilk kitabı *Karacaoğlan* oldu, bunun ardından *Dadaloğlu* gelecek... İlk kuşak folklorcularımızdan Ahmet Şükrü Esen'in bu iki büyük âşık üzerinde ne kadar çok emek harcadığını, defterler üzerinde çalışırken, onun kendi yayınları ve başkalarının eliyle yapılan yayınlar sayesinde biz yakından gördük, okuyucu da bizlerin aktarımıyla tanık olacaktır. *Erzurumlu Emrah, Develili Seyrânî, Bolulu Dertli* ve bunları izleyecek öbür âşıklarla anonim halk edebiyatı ürünleri de peş peşe faydalı birer bahar seli gibi sökün ettikçe A.Ş. Esen'in derleme çalışmalarına aksettirdiği hasbîlik daha iyi anlaşılacaktır.

"Anadolu Âşıkları Dizisi"nde yer alacak kitaplar, başta Esen ve Boratav olmak üzere altı yüzyıl boyunca gelmiş geçmiş ve bugün yaşayan bütün âşıklarla bunların hayat hikâyelerine, sanat ve kişiliklerine, eserlerine hizmet etmiş araştırmacılara, derlemecilere, defter, cönk ve mecmua sahiplerine, yayıncılara sunulmuş birer armağan olarak kabul edilsin, böyle anılsın isterim.

"Sabır acıdır, meyvesi tatlıdır" atasözümüz hep haklı çıksa ne kadar güzel olur...

Acıbadem, 2 Mart 2016

1. *Türk Sözel Kültür Geleneği ve Karacaoğlan*[1]

Prof. Dr. İsmail Görkem

Türk sözel[2] kültürünün şekillenmesinde "ozan-baksı geleneği" önemli bir görev yapmıştır. Bu terimde yer alan "ozan" sözünün bir müzik âleti eşliğinde "türkü" söylemek, "baksı"cılığın ise uzun soluklu "destan" ve "hikâye" anlatmak şeklinde düşünülmesi mümkündür. "Gelenek" ise, bu geleneğin "temsilcisi" olan "kişiler" ve bunların icra ettikleri "ürünler"le birlikte düşünülmelidir.

Karacaoğlan adının bir birey olarak, Türk ozan-baksı geleneğinin bir temsilcisi olup olmadığı, üzerinde düşünülmesi gereken önemli bir husustur. Kestirmeden söylemek gerekirse, biz "Karacaoğlan" isimli (mahlaslı) bir

---

1 Yazı, ilk olarak Görkem-Tülüce 2008: 16-27'de ve oradan da Görkem 2014: 120-130'da "Sözlü Gelenek ve Karacaoğlan" başlığıyla yayımlanmıştır. Bu metin, ilk versiyon niteliğindeki önceki metnin gözden geçirilip dipnot açıklamalarıyla yeniden düzenlenmiş şeklidir (İG).

2 "Sözlü" ve "sözel" terimlerinin tartışması ve "sözel" kavramının tercih sebepleri bir yazımızda tartışılmıştı: "Burada niçin 'sözlü' yerine 'sözel' kavramını tercih ettiğimizi açıklamak gerekecektir: Folklor ürünlerinin mahiyetine dair en önemli özelliklerden birisi, bu ürünlerin 'sözlü' olmalarıdır. Arapça 'şifahî', İngilizce 'oral' ve 'verbal', aynı anlamı (=sözlü) karşılayan kelimelerdir. 'Sözel' kelimesi 'söze dayanan, sözle ilgili' anlamlarına gelmektedir. 'Sözlü' ifadesinin anlam alanının daha 'dar' olduğunu düşünmekteyiz. Bu sebeple, 'Türk Sözlü Edebiyatı' terimi yerine 'Türk Sözel Edebiyatı' söyleyişi tercih edilmiştir." (Görkem 2009: 412, 1. dipnot).

"kişi"yi mi yoksa zaman içerisinde belli bir geleneğin temsilcisi hâline gelmiş bir "tip"i mi aramaktayız?

Prof. Dr. İlhan Başgöz, ısrarla bir Karacaoğlan geleneğinin varlığından söz etmektedir. Ona göre gelenek "toplumsal"dır, "geleneğin doğmasını, serpilip yayılmasını doğanın belli bir kesimine konmuş, belli bir düzende yaşayan insanların dil, el ve gönül birliği" temin eder (Başgöz 1986a: 152).

Biz de Karacaoğlan adı veya mahlasının konar-göçer Oğuzlar'ın (Türkmenler'in) belleğinde (şuur altında) yer etmiş bir "tip" ve bu tipe bağlı bir "türkü icra tarzı" olarak düşünülmesi gerektiği kanısındayız.

***

Hâlen Karacaoğlan adı, bu ada bağlı olarak anlatılan hikâyeler ve söylenen türküler, Hazar'ın doğusunda Orta Asya Türkmenistan sahası[3], Âzerî sahası ve Osmanlı coğrafyasında (=yükselme devri) yaşamaktadır. Bu insanların ataları yüzyıllarca evvel bir arada yaşadıkları

3 Hazar denizinin doğu taraflarında, özellikle Türkmenistan'da var olduğu tespit edilen "Karacaoğlan" adına bağlı "türkülü hikâye" metinleri hakkında, Türkiye'de üç makale neşredilmiştir. Prof. Dr. İlhan Başgöz, 1979 yılında yayımlanan "Karac'oğlan Türkmenistan'da" (Başgöz 1986: 163-175) yazısında, Hoca Molla Niyaz'ın Arap harfleriyle yazılmış metnini tanıtmıştır. Daha sonra Annagurban Aşirof "Garacaoğlan Dessanı" (Aşirof 1994: 39-65) adlı yazısında, Başgöz'ün tanıttığı yazma metnin tamamını neşretmiştir. Ali Abbas Çınar'ın "Türkmenistan'da Karacaoğlan Destanı" (Çınar 1995: 73-82) yazısında da aynı metin ele alınıp değerlendirilmiştir. Eser, daha sonra Türkmenistan'da da neşredilmiştir: Hoca Molla Niyaz'ın yazıya aktardığı Annagurban Aşırov ve Memmet Cumayev'in Türkmenistan'ın başkenti Aşgabat'ta 1997 yılında yayımladıkları 64 sayfalık *Garacaoglan* adlı kitapçık (bkz. Garacaoglan 1997). Her dört yayında da aynı eser değerlendirilmiş, yazma metin Başgöz'de kısmen, diğer üç yayında ise yazma metin eksiksiz olarak verilmiştir. Türkistan (=Orta Asya) Türkmen sahasında Karacaoğlan adı ve bu ada bağlı "sözel gelenek" hakkında şimdilik bilgilerimiz bundan ibarettir.

dönemlerde, muhtemelen onların repertuvarlarında "Karaoğlan" veya "Karacaoğlan" isimli bir ozana ait türküler söylenmekte idi. Zaman içerisinde bu insanlar ve onların çocukları, bugünkü geniş Türkmen coğrafyasına yayıldılar; toplumsal şuur altlarında bir âşık tipi olarak Karacaoğlan'ı ve onun türkülerini yaşattılar. Geldikleri yeni yurtlarında Karacaoğlan benzeri yeni sanatkârlar, muhtemelen aynı mahlası da kullanarak aynı ve benzer (=farklı) "ayak"lı türküleri seslendirdiler. Zaman içerisinde gelişen folklordaki bu uygulamanın, "re-construction" [=yeniden inşa] ve "re-production" [=yeniden üretim] işlemleri olarak görülmesi mümkündür.

A. Karacaoğlan Geleneği

Böyle olunca, elbette haklı olarak İlhan Başgöz'ün "Karac'oğlan'ın şiirlerini tek bir sanatçının değil, birçok kişinin dil ve tel birliğinden dokunmuş böyle bir halk kumaşı, böyle bir gelenek olarak değerlendirmek istiyorum" (Başgöz 1986a: 152) sözü haklılık kazanmaktadır.

Önce Türkmenistan sahasındaki Karacaoğlan üzerinde durmak gerekecektir: Osmanlı-Türk coğrafyası kadar yaygın olmasa da Türkmenistan sahasında Karacaoğlan şiirleri ve rivayetler hâlen bilinmekte ve anlatılmaktadır (bkz. Türkmen 1986; Sakaoğlu 2004: 203-205, 234-241; Alptekin 2008). Söz konusu Türkmenistan rivayetinin metni için ayrıca bkz. Aşirof 1994; Başgöz 1986b; Çınar 1995; Garacaoglan 1997). Türkiye Türkçesine de aktarılan her üç rivayet (=türkülü hikâye) metni de aynıdır. Bu metni incelediğimizde, Karacaoğlan ile ilgili bir "sözlü rivayet" ile karşı karşıya olduğumuz görülür (bkz. 2. dipnot). Bu konuda kısa bir yazı kaleme alan Prof. Dr. Umay Günay, şu tespit ve tekliflerde bulunmaktadır:

"Söz konusu yazmada Karacaoğlan'la Menli (Benli) kızın aşk hikâyesi anlatılmaktadır. Türkülü halk hikâyesi olarak nitelendirilen bu metin benim görüşüme göre Türkiye'de varyantları bulunan bir masalın örgüsü ve unsurlarını ihtiva etmektedir. Bu metin şiirler hariç tutulduğunda hikâyeden ziyade masal türüne yakındır. Karacaoğlan'ı konu alan Türkiye'de tespit edilen halk hikâyeleri de [biyografik] halk hikâyesi bütünlüğüne ve mükemmeliyetine kavuşamamış örneklerdir." (Günay 1994: 3).

Prof. Dr. Saim Sakaoğlu, Günay'ın Karacaoğlan ile Benli Kız metninin türkülü hikâyeden ziyade masal olduğu görüşüne haklı olarak katılmaz (Sakaoğlu 2004: 205). Çünkü metin "masal"dan çok biyografik bir türkülü halk hikâyesi özelliği göstermektedir.

Türkmenistan'da, Karacaoğlan'ın XVII. yüzyıl başlarında Gızılterek vilâyetinin Balkan-Sonudag köyünde 1606 senesinde doğduğu, varlıklı bir ailenin kızına âşık olduğu, sevdiği kızı alamadığı için, bir kervanın peşinde Anadolu'ya geldiği ve Çukurova'da yaşadığı rivayeti vardır.[4]

Karacaoğlan, Türkmenistan sahası kadar yaygın olmasa da, Âzerî sahasında da bilinip tanınmaktadır. Karacaoğlan hakkında Âzerbaycan'da 1985 yılında bir doktora tezi yapılmıştır: Halide Qafqazlı (2009) *Qaracaoğlan*, Bakı: Azerbaycan Milli Elmler Akademiyası Akd. Ziya Bünyadov Adına Şarqşünaslıq İnstitutu Yayını. Âzerî sahasında Karacaoğlan'ın şiirleri bilinip söylenmesine karşılık, onun hakkında anlatılan biyografik nitelik-

4 Nasrattınoğlu, Abdırrahman Mülkamanov'un *Garacaoglan- Goşgular* (Aşgabad 1991) adlı eserinde bu bilginin yer aldığını belirtmektedir (bkz. Nasrattınoğlu 2014: 537). Hazar Denizi'nin doğusundaki Türkmen coğrafyasıyla ilişkisi bakımından bu rivayet önemlidir.

teki sözel tarihî rivayetler (=türkülü hikâyeler), şimdilik tespit edilememiştir (bkz. Sakaoğlu 2004: 229-233). Bu durum, böylesi rivayetlerin Azerbaycan-İran sahasında bilinip anlatılmadığı anlamına gelmemelidir. Bu tarz rivayetlerin vaktiyle bilinip anlatıldığını, fakat zaman içerisinde unutulduğunu kabul etmek, daha doğru (tutarlı) bir yaklaşım olacaktır.

Türkmen, Âzerî ve Osmanlı sahasında türküleri ve dolayısıyla hakkındaki rivayetler söylenip anlatılan Karacaoğlan "olgu"suna kanaatimizce "bütüncül" olarak bakmak gerekir.[5] Bu hususta Umay Günay'ın değerlendirmelerine biz de katılıyoruz. Karacaoğlan başlıklı Türkmenistan yazmasındaki şiirlerin (türkülerin) Çukurovalı Karacaoğlan'ın şiirlerine "nazire" olarak söylendiğini

5 Hazırladığımız ve 2006 yılında basılan *Yeni Bilgiler Işığında Dadaloğlu: Bütün Şiirleri* (Görkem 2006) adlı eserde Türk sözel edebiyatında "Dadaloğlu olgusu"nu değerlendirmiştik. Prof. Dr. Dursun Yıldırım, "sözlü metin tenkidi metodolojisi[ni] kurup" bu metodolojinin kitapta uygulamasının yapıldığını tespit etmiş ve değerlendirmiştir. Yıldırım'ın kitaptan hareketle yaptığı değerlendirmelerini, önemi sebebiyle aktarmak istiyoruz:

"Görkem'in işaret ettiği bu durum, kültür ortamı yaratıcılığı açısından bakıldığında sadece Dadaloğlu ile sınırlı bir durum değildir. Yunus Emre gibi eren tipi şairler; Karacaoğlan, Köroğlu ve benzeri birçok sazşâirleri kültür kalıpları; Nasreddin Hoca, Bektaşi, İncili Çavuş ve günümüzde Temel gibi fıkra tipleri sosyal eleştiri kalıpları yaratmışlardır. Tiplere veya bu kalıplara yerleştirilip yaratılan ve icra edilenlerin bir ayırıma tabi tutulması, ayıklanması gerekir mi? Böyle bir işlem, onların zaman içinde sürdürdükleri hayatiyeti ve bunu kazandıran özelliklerini gözden kaçırmak anlamına gelir, diye düşünüyorum. Belki burada, kültür kalıbı ile bağlı bir içerik, biçim ve ezgi, bir söz dağarcığı ve üslûp tahlili yapılabilir. Böyle bir çalışma ortaya ne çıkarabilir? derseniz, şu söylenebilir: kültür kalıbı hangi özellikleri ile bir 'farklı' kültür kalıbı olarak hayatiyetini sürdürmektedir, bunu anlayabiliriz." (Yıldırım 2006: 237).

"Ozanlar mektebinin Çukurova'da yankılanan ve bir kültür kalıbına dönüşen Karacaoğlan'ın göçerevli Türkmenler arasında inşa ettiği yaratıcılık geleneği içinde yetişen yeni nesil sazşâirleri de kendi içinden bu bağlamda bir 'Dadaloğlu' olgusu veya kimliği ortaya çıkarmıştır." (Yıldırım 2006: 238).

veya "ondan alınan ilhamla tekrar kaleme alınmış izlenimi" verdiğini söyler. "Bu örneklerin şiir estetiği, üslûpla dil ve kültür arasındaki bağlantı açısından ufuk açacağına ve önemli tespitlerin yapılmasına yardımcı olacağına inanıyorum" (Günay 1994: 3) demektedir. Bu görüşünde haklıdır. Çünkü Karacaoğlan bir Oğuz-Türkmen halk şairidir. Türkmenistan, Âzerbaycan ve Osmanlı-Türk coğrafyasındaki rivayet ve şiirlerdeki benzerlikler üzerinde ayrıca çalışılmalıdır. Günay'ın da belirtmiş olduğu gibi, "Oğuz-Türkmen kültür birliği" açısından Karacaoğlan merkezli pek çok ortak nokta ortaya çıkacaktır.[6]

B. Osmanlı-Türk Coğrafyasının Karacaoğlan'ı

Adlandırmada böylesi bir tercih yapmamız, Anadolu ve Rumeli coğrafyasında Karacaoğlan'ın izlerini araştırma arzusu sebebiyledir. XVI. yüzyıldan içinde yaşadığımız XXI. yüzyıla kadar olan süreçte, Türk sözel kültürü, bir "Karacaoğlan olgusu" yaratmıştır.[7] 500 yılı aşkın bu

6 Bu kitapta yayımlanan metinlerin Türkmenistan sahasına ait çeşitlemelerine ilgili yerlerde işaret edildi.

7 Dursun Yıldırım'ın Saim Sakaoğlu'nun *Karaca Oğlan* (Sakaoğlu 2004) adlı eseri hakkında kaleme aldığı yazısındaki tespitleri, oldukça önemlidir. [=2014 yılının Temmuz ayında, internet üzerinden kendileriyle yazışmıştım. Yıldırım'a, kaleme aldığı yazısında (bkz. Yıldırım 2008: 360-363) anlamakta güçlük çektiğim ve "kapalı" bulduğum hususlar hakkında sorular sorup, kendisinden bunları aç(ıkla)masını istirham etmiştim. 2008 yılında yayımlanan yazısındaki "kapalı" kısımları, kendileri yeni ibare ve cümlelerle açmışlardır. Kendilerine teşekkür etmeyi, yerine getirilmesi gereken zevkli bir borç olarak görmekteyim.]
"Son yıllarda Çukurova Türkmen aşiretleri arasında yaşayan sözlü ortam yaratıcılığının sürekliliğini yansıtıcı çalışmalar, yaratılar <metinleşmiş ürünler> üzerine yapılan araştırma ve incelemeler, bu çerçeve içinde yer alan insanlarımızın geçmişten gelen sözlü edebiyat mektebini ve bu mektebin yaratıcılık özelliklerini sürekli diri tuttuğuna tanıklık etmektedir. Bu çalışmalar arasında Gülay Mirzaoğlu'nun "Çukurova Bozlağı", İsmail Görkem'in "Dadaloğlu"su

ve ömrünü Çukurova Türkmenlerine adamış gibi çalışan Erman Artun'un çalışmaları bu türden bir çabayı ifade ederler. Derken bunlara yakın zamanda yine Görkem ve arkadaşının yayınladığı Karaca Oğlan ile bağlı Düziçi derlemeleri eklenmiştir. Son yayında Karaca Oğlan'a bağlı derlenmiş metinlerin müdahalesiz, olduğu gibi yayınlamaları önemlidir. Bütün bu takdire şayan bilimsel çalışmalar, hiç şüphesiz "Çukurova" sözlü kültür ortam yaratıcılık mektebinin bütün yönleri ile anlaşılmasına hizmet edecek önemli çabalardır." (Yıldırım 2008: 360).

"Çukurova sözlü ortam yaratıcılık mektebini çalışacaklar için vazgeçilmez bir başvuru kitabı niteliğine sahip Saim Sakaoğlu'nun bu eserini sizlere tanıtmaya çalışırken, bu tür araştırmaların, yörede var olup da, bilimsel bağlamda yaratıcılıkları, türküleri ve maceraları ele alınmamış ozanların, ezgi ve sözü birlikte yoğurup türküye dönüştürenlerin de bu katara katılarak sürdürülmesini diliyorum. Çünki bu mektep yaratıcılığı, bizim için hem sözlü, hem yazılı ve hem de, bu ikisi arasında kendine özgü bir yer açan veya iki ortam imkân ve kabiliyetinden doğan 'âşık tarzı' mektebini anlama ve açıklama açısından önemli bir laboratuvar işlevi görebilir." (Yıldırım 2008: 360).

"Sözlü ortam yaratıcılık mektebi, kimi biçim benzerlikleri olsa da, bana göre 'âşık tarzı' yaratıcılık üslûbundan çok farklı bir üslûba sahip bir yaratıcılık mektebidir. 'Âşık tarzı' yaratıcılık mektebi bana göre, sözlü ve yazılı yaratıcılık ortamlarının ortaya çıkardığı terkibî bir yaratıcılık mektebidir. Bir üçüncü yaratıcılık ortamı ürünüdür. Sözlü ve yazılı ortam yaratıcılıklarının terkibinden yaratılmış bir yaratıcılık ortamına sahiptir. Dolayısıyla, âşık tarzı yaratıcılık ve bu tarzın temel özellikleri, pek çok yönden sözlü ortam yaratıcılığının kadim biçimini yansıtan Türkmen aşiretlerinin Çukurova sözlü ortam yaratıcılık mektebi'nden farklıdır. Âşık tarzı yaratıcılık, yaratıcılık ortamı ve icra bağlamları, göçerevli yaşayış düzeninden ziyade, yerleşik ve yarı yerleşik düzenlerin yarattığı kültürel iletişim, etkileşim ağları ve odakları, talep ve yeni ihtiyaçların doğması sonucu, sözlü ve yazılı ortamların müşterek birikimlerinden yararlanarak doğan terkibî bir mekteptir, diye tanımlıyorum." (Yıldırım 2008: 360-361).

"Çukurova sözlü ortam yaratıcılığının temel özellikleri arasında geçmişten günümüze taşıdığı türkü biçimleri, ezgi ve söz yapıları, tür ve çeşitleri yanı sıra, aşiretlerin hayatı, yaşadığı beşerî ve sosyal olaylar, aşk ve savaş sahneleri, aşiret güzelleri ve aşiretlerin yaşadığı geniş tabiat tasvirleri ve yöreye özgü söz dağarcığı ve söz kalıpları sayılabilir. Mektep mensubu yaratıcılar, kendi deneyimleri, yetenek ve kapasiteleri, söz dağarcıkları, yöre tasvirleri, deyimleri, yöreye özgü benzetme, abartma ve övgü elemanları, yöre

dil ve ağız özellikleri ile bezeli bir ifade tarzına sahiptir. Söz konusu yaratıcılığın tarihî zamanlar içinde kendine yer bulan pek çok temsilcisi şüphesiz unutulup gitmiştir. Fakat böyle olsa da, bunlar arasında zamana direnenleri vardır. Muhtemelen zaman içinde adları unutulanların eserlerini de toplumun kendilerine bağlayarak ve bu önemli yükü de taşıyıp günümüze taşıyarak tarih içindeki yürüyüşlerini sürdüren 'unutulmaz' ölümsüz yaratıcılar arasında Karaca Oğlan, Dadaloğlu, Deli Boran ve Gündeşlioğlu gibi isimler ilk akla gelenlerdir. Bunlar arasında Karaca Oğlan, sözlü ortam yaratıcılıklarının ve sözlü icra bağlamlarının olduğu kadar, bilimsel anlamda da sürekli araştırmacıların odağında kalmayı başaran bir sözlü ortam türkü yaratıcısıdır. Bana göre Karaca Oğlan, yaşadığı çevrenin sözlü ortam yaratıcılığını yüzyıllar boyu kendi şahsiyetinde toplayıp bu mektebe adını kazandıran olağanüstü bir türkü yaratıcısıdır. Bu yaratıcılıkta, sözün ve ezginin yoğrulmasından doğan ölümsüz türküler, dilden dile dolaşarak ve bazen beğeni ve bazen de, A. Şükrü gibi sevgi ve merhamet sahipleri eliyle, bunlar, derlenip toplanıp 'cönğ/cönk' diye adlandırılan defterlere kaydedilmesi ile günümüze kadar erişmişlerdir. Ve eminim onların hayatı <türkülerin ve yaratıcıların veya Karaca Oğlan gibi ünlü ve âdeta kendi başına mektepleşmiş ozanların adıyla> daha nice yüzyıllar bu şekilde sürüp gidecektir." (Yıldırım 2008: 361)

"Karaca Oğlan üzerine sayısız makale ve kitap yayınlandı. Bunların önemli bir bölümü bilimsel araştırma niteliklidir. Makale ve kitap bakımından bunların kendi başlarına bir bütün olarak ele alınıp incelenmesi, bir araştırma konusu yapılması ve değerlendirilmesi, ilmî tenkid ile bağlı biçimde yapılması icap eden işlerdir ve yapılması da zaruridir. Ancak, bu çalışmaların sadece yeni bir araştırma için bilgi tekrarı bir kanıt gibi kullanılmamaları, aksine, yeni bir bilginin ortaya çıkmasına sadece dayanak yapılmaları gerekir. Yeni araştırmaların bu niteliklere kavuşturulması ve eski alışkanlıklardan kurtarılması gerekir, diye düşünüyorum. Araştırmacıların gözünden Karaca Oğlan nasıl anlaşılıyor, nasıl anlaşılmıyor, yahut neden ve hangi açılardan araştırmacılar bir yerde buluşuyor, yahut buluşmuyor? Karaca Oğlan diye biri var mı, yahut var mıydı? Aşiretlerin, köylerin, kasabaların ve şehirlerin tanıdığı Karaca Oğlan tipleri ve bu tipin kayıt altına alındıkları yörelere veya coğrafyalara göre ortaya çıkan algılamalar nerede birleşip nerede ayrılıyor? *Sığır dili* yahut *dana dili* denen cönk ve defterlerde kayıtlı parçalar ile sözlü ortam yaratıcılığında yaşayan ve kayda alınan türküler arasında ne türden benzerlikler ve ayrılıklar vardır? Bütün bunların ortaya çıkmasını sağlayan nelerdir? Karaca Oğlan etrafında örülü bu türkü repertuvarını hangi yol ve yöntem ile ele alıp incelemek, anlamak ve açıklamak gerekir? Bütün bu oluşum

zaman dilimi düşünüldüğünde, "sözlü" olma ve "anonimleşme" nitelikleri ön planda olan "folklor"un, zaten bir tek Karacaoğlan mahlaslı saz şairinin varlığını kabul etmekte hayli zorlanacağı âşikârdır. Çünkü önceleri "birey" kimliği ön planda olan ilk Karacaoğlan'ın, zaman içerisinde "Karacaoğlan olgusu" merkezli bir "anonimleşme" sürecini yaşaması kaçınılmazdır.

İlhan Başgöz, beş yüz yılı aşkın bu tarihsel süreçte, beş Karacaoğlan mahlaslı saz şairinin var olduğunu kaydetmektedir (Başgöz 2003: 46-79).

Bunlardan en eskisi XVI. yüzyıl saz şairi olan "Karacaoğlan"dır. Bu şairin bir diğer mahlasının da "Kara Oğlan" olduğu kaydedilmektedir. Yeniçeri ocağına mensup ve Bektaşî olduğu da mevcut bilgiler arasındadır. Pek çok araştırmacı XV. yüzyıl şairi "Rumelili Karacaoğlan"ın varlığı konusunda fikir birliği hâlindedir (bkz. Elçin 1997a; Elçin 1997c; Sakaoğlu 2004: 240-244; Günay 1992b). Sakaoğlu bu Karacaoğlan'ı "Eski Karaca Oğlan" (Sakaoğlu 2004: 33-34, 786-805), Başgöz ise "Birinci Karac'oğlan" (Başgöz 2003: 46-57) olarak adlandırmaktadır (Ayrıntılı bilgi için bkz. Başgöz 1990a).

İkinci Karacaoğlan, XVII. yüzyılda yaşadığı rivayet edilen "Çukurovalı Karacaoğlan"dır (Sakaoğlu 2004: 45; Günay 1992c; Boratav 1983). Başgöz, bu şairi, "İkinci Karac'oğlan" olarak isimlendiriyor (Başgöz 2003: 58-77).[8]

Üçüncü Karacaoğlan, XIX. yüzyılda Silifke'de (Mersin) yaşamış olan ve "Küçük Karac'oğlan" veya "Silifkeli

süreci ve bunun devam ettiği de göz önünde tutulursa, hangi tarihî ve kültürel bağlamlar çerçevesinde, nasıl bir yol izleyerek ve hangi bilgi alanlarına hâkimiyet kurarak onu bütün mahiyetiyle belirlemek icap eder? Soruları artırmak mümkün ama, eseri okuyanların zihninde bunlardan daha fazlasının doğacağını düşünerek burada kesiyorum." (Yıldırım 2008: 361).

8 Çukurovalı Karacaoğlan, aşağıda ayrı bir başlık altında ele alınıp değerlendirilecektir.

Küçük Karacaoğlan" olarak da adlandırılan saz şairidir (Başgöz 1986a: 152-153; Başgöz 2003: 78; Sakaoğlu 2004: 75, 810-811).

Dördüncü Karacaoğlan ise yine XIX. yüzyılda yaşamış olan "Yozgatlı Karacaoğlan"dır (Ülkütaşır 1936; Başgöz 1986a: 152-153; Başgöz 1990a; Başgöz 1990b; Başgöz 2003: 78; Sakaoğlu 2004: 35-36, 806-810). Sakaoğlu, bir Karacaoğlan rivayetini özetleyip veriyor ve "Yozgatlı Karaca Oğlan"ın bu rivayete göre belki de "ilk" Karaca Oğlan veya "son" Karaca Oğlan olabileceğini ileri sürüyor (Sakaoğlu 2004: 35-36).

Başgöz, "Beşinci Karac'oğlan" olarak ise, Yaşar Kemal'in tanıttığı Kadirli (Osmaniye) ilçesinin Şahaplı köyünden İbrahim'in ismini kaydetmektedir (Başgöz 2003: 79; Sakaoğlu 2004: 812). Günümüzde de hâlen "Karacaoğlan" mahlasını kullanarak şiir söyleyen veya yazan pek çok şair bulunmaktadır (Sakaoğlu 2004: 818-820). Bu şairleri de bu kategoride değerlendirebiliriz.

***

Karacaoğlan'ın asıl adının ne olduğu konusu da tartışmalıdır. Çeşitli kaynaklarda adı İsmail, Mehmet, Hasan ve Halil olarak kaydediliyor. Bunlardan Hasan isminin doğruluğunun kuvvetle muhtemel olduğu belirtiliyor (bkz. Sakaoğlu 2004: 111-114). Bu isimlere, "Hösüyün [Hüseyin] Garacaoğlan" ismini de eklemek istiyoruz: Adana-Ceyhan Günyazı (Veysiye) köyünden Ahmetçe (Ahmet Cehan), Karacaoğlan'ın adının "Hüseyin" olduğunu söylemektedir.[9]

9 Ahmetçe hk. bkz. Görkem 2000: 25-26. Ahmetçe'nin kısaca söylenme sebeplerine işaret ettiği 25 Karacaoğlan türkü metni hk. bilgi için bkz. Sakaoğlu 2004: 100. Ayrıca bkz. Mirzaoğlu 2003: 86-87, 136-141, 162. Bu türkülerin hikâyelerini, Ahmetçe'nin çırağı Erzin (Hatay) ilçesinden Tahsin Okatar (=Kambur Tahsin) ile görüşerek tamamlamaya çalıştık. Çukurova'da türkülere dayalı bir "biyogra-

İsimlerdeki bu farklılık ve çeşitlilik, "Karacaoğlan"ın sözlü kültür geleneği içerisinde farklı coğrafyalarda "yeniden üretim" (=re-production) ve "yeniden inşa" (=re-construction) süreciyle ilgili olmalıdır. Yani Oğuz-Türkmen sözlü kültürü, farklı zamanlarda ve farklı (benzer) mekânlarda "Karacaoğlan olgusu"nu, yetiştirdiği yeni temsilcileri vasıtasıyla besleyip büyütmüş ve olgunlaştırmıştır.

C. Çukurovalı Karacaoğlan

Saim Sakaoğlu'nun 25 yıllık emeğinin ürünü olan "muhalled" eserinde (Sakaoğlu 2004), saz şairi Karacaoğlan, daha ziyade "Çukurovalı Karaca Oğlan" merkezli olarak ele alınıp incelenmiştir.[10] Biz de bu meseleyi uzun ve ayrıntılı bir biçimde vermek yerine, aşağıda madde başları şeklinde kısa kısa aktarmakla yetineceğiz:

Sakaoğlu söz konusu eserinde, Köprülüzâde M. Fuad Bey'in görüşü olabileceğini kaydettiği şu tespiti aktarıyor:[11]

---

fik türkülü hikâye"yi Ahmetçe ve Okatar'dan edindiğimiz belge ve bilgilerle ortaya koymak arzusundaydık. Üzülerek belirtmeliz ki, Okatar'dan aldığımız türkülerin hikâyelerine dair bilgiler yeterli olmamıştır. Daha sonra, eski talebemiz Ozan Tülüce ile birlikte Osmaniye-Düziçi'nden olan İspir Onbaşı ve Karayiğit Osman'dan, yine eski talebelerimden Av. Bekir İşlek'in derlettiği iki "biyografik türkülü hikâye" tarafımızdan yayımlanmıştır (bkz. Görkem-Tülüce 2008). Bunlardan İspir Onbaşı'ya ait olan anlatının bir bölümü aynı yıl -2008 yılında- Ayhan Karakaş tarafından da yayımlanmıştır (bkz. Karakaş 2008).

10 Kitabın "gözden geçirilmiş ve genişletilmiş 2. baskı"sı, 2012 yılında yapılmıştır (bkz. Sakaoğlu 2012). Eserin yeni baskısı, "muhalled" [=daimî, sürekli olarak kalan] sıfatını daha çok hak etmiştir.

11 M. Fuad Köprülü'nün Karacaoğlan'dan söz eden ilk iki yazısı önemlidir. Bugüne kadar Karacaoğlan hakkındaki yayınlarda tamamı verilmeyen bu ifadeleri aktarmak istiyoruz:"İşte tarih-i hayatları az çok sıhhatle ma'lûm olabilen bu zevattan başka, muhtelif mecmualarda eserlerine tesadüf edilen ve eski devirnlere ait olduğu

"Karaca Oğlan zannedildiğine göre on birinci [m. XVII.] asırda, yani Kanuni Sultan devrinde yaşamıştır. Kars-ı Zülkadriyeli [Osmaniye-Kadirli] Varsak aşiretindendir." (*Dergâh*, 20 Mayıs 1922: 43'ten Sakaoğlu 2004: 105).

Verilen bu bilgilerin önemli olduğu kanısındayız. Çünkü Çukurovalı Karacaoğlan (Görkem-Tülüce 2008) kitabında yer alan türkülü hikâyelerdeki verilerle bu bilgiler büyük oranda örtüşmektedir.

1944 yılında verdiği bir konferansında Pertev N. Boratav şunları söylüyor:

"Karacaoğlan'ın vatanı olarak, en kuvvetli ihtimalle iki yer gösteriliyor. Birincisi, Bahçe kazasının Farsak

---

şive-i edâlarından pek iyi anlaşılan Bağdadî, Karaca Oğlan... gibi daha bir çok âşıklar var ki, onlar hakkında hiçbir ma'lûmata malik bulunmuyoruz. Yukarıdan beri isimleri geçen bu metruk ve meçhul zavallı saz şâirlerinin hayatı hakkında haiz ma'lumat olanlar varsa, buna iş'are ve himmet ettikleri hâlde, hem bu tarz-ı edebînin şimdiye kadar hiç düşünülmeyen tarihine, hem de o zavallı adamların ihyâsı nâmına hizmet etmiş olurlar. Bu, pek mühim bir vazife-i milliyedir; muktedir olanların onu ifâdan çekinmeyeceklerine kani'im." (Köprülü 1914a). İkinci yazısında Divan şairi Mesihî ile Karaca Oğlan'ı mukayese eder ve "'*Iyş u nûş it kim geçer kalmaz bu eyyâm-ı bahâr*' diyen şâir Mesihî ile, âtideki kaba ve basit varsağıyı söyleyen Karaca Oğlan, bu hâlet-i ruhiye itibariyle aynı sıraya idhâl edilebilirler." der. (Köprülü 1914b). Daha sonra da Karacaoğlan'ın "-madan bir dem sürelim" ayaklı varsağısını yazar. "En kaba ve ümmî âşıkların bile mebzuliyetle kullandıkları Farisî terkiblere, kelimelere rağmen, âşık tarzında mahallî kelimelere de büyük bir mevki ayrılır. Bilhassa eserlerini mahdut bir muhit için yazan âşıklar, kendi köylerine kasabalarına ait kelimâtı isti'mâlden çekinmezler; hattâ bazen kendi köylerine ait bir vak'aya yahut bir mevki'e ait telmihler de yaparlar." (Köprülü 1914b). "Karaca Oğlan'ın o biraz dağlı varsağılarından hoşlanmayan havas takımı bile bu zikrettiğim âşıkların [=Kuloğlu, Dertli, Gevherî, Zihnî] âsârını lezzetle okur; çünkü şive, edâ-yı lisan çok zarif, mûnis, mâhirânedir." (Köprülü 1914b).

köyü; ikincisi, Feke'nin Gökçe köyü... Bunlar gerçeğe en yakın ihtimaller. (...) Karacaoğlan ... hakikatta, Toroslar'ın ve Toroslar'ın Suriye'ye kol atmış olan Gâvur Dağları'nın şairidir." (Boratav 1983: 23).

Suriye taraflarında Karacaoğlan'ın nasıl bilinip tanındığı ve halk arasında nasıl yaşatıldığının canlı tanığı Refik Halid Karay'dır. Kendisi 1922-1938 yılları arasında 150'liklerden birisi olarak Şam, Halep ve Hatay'da 16 yıl "sürgün" hayatı yaşamıştır. Refik Halid Bey'in bu hususlaki tespitleri oldukça önemlidir.[12]

İlhan Başgöz, 1949 yılında Pertev N. Boratav'ın danışmanlığında hazırlamış olduğu doktora tezinde, mesele hakkında bazı önemli tespitlerde bulunmuştur. Daha sonraki kitap ve makalelerinde de aynı görüşünü muhafaza etmiştir (bkz. Başgöz 1986a; Başgöz 2003). Tezde önemli gördüğümüz hususları aşağıda özetleyerek aktarmak istiyoruz:

Tezinin "Hikâye Kahramanı Âşıklar İçin Biyografi Denemeleri: Karacaoğlan" kısmında, Güneyli Karacaoğlan ve şiirleri hakkında bilgi vermektedir (Başgöz 1949: 40-49). Güneyli şair Karacaoğlan'ın biyografisiyle ilgili olarak "şifahî rivayetler" ile "şiirlerinden çıkarılan kıt mâlûmat"tan başka elimizde bir şeyin olmadığını söylemektedir (Başgöz 1949: 41). Başgöz, Karacaoğlan'ın doğduğu yer hakkında ileri sürülen iki görüş üzerinde ittifak sağlandığı inancındadır: 1. Osmaniye-Düziçi Farsak köyü, 2. Adana-Feke Gökçe köyü. Bu görüşlere ilâveten Karacaoğlan'ın Kozan (Adana), Adana, Kahra-

12 Refik Halit Bey'in Karacaoğlan'a dair tespitleri, Amik ovası yöresinden Türkiye topraklarına da bakarak yazılan duygu yüklü satırlarla doludur. "Karaca Oğlan" adlı bu yazı, önce *Akşam* gazetesinde dizi yazı olarak basılmış (bkz. Karay 1939a), daha sonra ise evvelce Halep'te bastırdığı *Deli* piyesinin İstanbul baskısının bir bölümü olarak yayımlanmıştır (bkz. Karay 1939b).

manmaraş, Nizip (Gaziantep) Niğde, Ermenek (Konya), Saimbeyli (Adana) Karalı köyü, Feke ve Binboğa'dan olduğu da ileri sürülmektedir. Radloff ise doğum yeri olarak Belgrad'ı gösterir. "Bu rivayetlerden Farsak ve Gökçe, Karacaoğlan'a vatan olarak kabul edilmekle beraber bunların hangisinin hakikate daha yakın olduğu şimdiye kadar bilinememiştir. Biz, Karacaoğlan'ın memleketinin Farsak olduğuna dair bazı yeni mâlûmat elde ettik" (Başgöz 1949: 41) diyerek İbrahim Aczi Kendi'nin Hamdi Efendi'den naklen verdiği bilgileri (bkz. Kendi 1942a: 46-65) aktarıyor. Başgöz, sonuç olarak, "Karacaoğlan'ın h.1015/m.1606- h.1090/m.1679 yılları arasında yaşadığını kabul etmek lâzımdır" diyor (Başgöz 1949: 44).

***

Çukurovalı Karacaoğlan hakkında sahadan ilk derleme çalışmaları yapan ve bunları çeşitli gazete ve dergilerde yayımlayan *Cenupta Türkmen Oymakları* (Yalgın 1977a; Yalgın 1977b) isimli meşhur kitabın yazarı Ali Rıza Yalgın (1888-1960) olmuştur. Yalgın, şimdi topraklarımız dışında kalan Usturumca (Selânik) doğumludur. 1920-1950 yılları arasındaki ömrünün uzunca bir kısmını, Çukurova folklorunu derlemeye ve özellikle Karacaoğlan'a hasretmiştir.[13] Adana Halkevi tarafından Ali Rıza Bey'in önderliğinde bir "Karacaoğlan Gecesi (18 Nisan 1937)" düzenlenmiştir. Bu gecenin anısına bir de kitapçık yayımlanmıştır. Söz konusu toplantıya, Düziçi'nin Tabaklar köyünden olan ve asıl adı İsmail Güngör

13 Ayrıntılı bilgi için bkz. Görkem 1996. Ali Rıza Yalgın hakkında ölümünün 50. yılı münasebetiyle, önemli gördüğümüz bir anma yazısı da neşredilmiştir (bkz. Sakaoğlu 2010). Ali Rıza Yalgın'a ait bir kısım şahsî folklor evrakının, saygıdeğer folklor mütehassısı M. Sabri Koz Beyefendi'de bulunduğunu haber almış bulunuyoruz. Sayın Koz'un bu evrakı, her zamanki titizliğiyle, vakit geçirmeden bir an evvel yayımlamasını sabırsızlıkla beklemekteyiz.

olan "Kır İsmail" de katılmıştır. Aynı kişiden Wolfram Eberhard'ın, Ali Rıza Yalgın'ın ve Kurt Reinhard'ın muhtelif tarihlerde derlemeler yaptıklarını da biliyoruz (bkz. Görkem 1996: 344-348).

***

Her saz şairi gibi Karacaoğlan'ın da şiirleri (türküleri) de, mutlaka yakılmalarına sebep olan "hikâyeleri" hesaba katılarak değerlendirilmelidir. *Kerem ile Aslı*, Âşık Garip ile Şahsenem, *Ercişli Emrah ile Selvihan* benzeri "biyografik" türkülü hikâyelerde yer alan şiirlerin, en evvel, anlatının erkek kahramanı olan saz şairlerinin eserleriyle ilişkisi dikkat çekicidir. Bu konuda çeşitli araştırmacılar, yaptıkları araştırmalarla önemli mesafeler kat etmiş vaziyettedir. Benzer sonuçlara, Karacaoğlan şiirleri ile Karacaoğlan hakkındaki rivayetlerin karşılaştırılmasından da çıkarabiliriz.

Karacaoğlan hakkında anlatılan rivayetleri ve "türkülü hikâyeler"i incelediğimizde, bu metinlerin eksiksiz/mükemmel birer "biyografik türkülü hikâye" olduğunu söylememiz zordur. Karacaoğlan adına anlatılan "türkülü hikâye"ler ne derece biyografik özellikler taşımaktadır? Bu soruya en azından şimdilik tatminkâr bir cevap verebilecek durumda değiliz. Fakat herhâlde, sözlü ve yazılı (basılı) hikâyelerdeki şiirlerin Karacaoğlan adını bağlanamayacağını iddia etmek de mümkün olamayacaktır.[14]

14 Bu meseleyi ilk olarak gündeme getiren İlhan Başgöz olmuştur (bkz. Başgöz 1949: 40-49. Ayrıca bkz. 9 numaralı dipnot). M. Öcal Oğuz da "Birincil Sözlü Kültür Çağı ve Karac'oğlan Şiiri" (Oğuz 2003) adlı yazısında "Karacaoğlan" meselesine farklı bir pencereden bakmaktadır. Oğuz'a göre, mahlası Karacaoğlan olan bir âşık yaşamamıştır. Oğuz'un değerlendirmelerinde katılmadığımız noktaları "Dünden Bugüne 'Türk Sözel Edebiyatı': Değişim ve Dönüşüm" (Görkem 2009) adlı yazımızda değerlendirmiştik. Yazımızın internet metni üzerinden bu eleştirilerimize R. Aslıhan Aksoy, "Köroğlu, Karacaoğlan ve Pir Sultan Abdal Şiirine Birincil

Karacaoğlan'ın hayatı etrafında teşekkül eden –kısmen- biyografik nitelikte rivayetler ve türkülü halk hikâyeleri vardır (Bu hususta bkz. Alptekin 1987; Sakaoğlu 2004: 821-850; Şimşek 1999; Şimşek 2007; Nasrattınoğlu 1993, vd.). Ayrıca Çukurovalı Karacaoğlan'ın hayatını ve şiirlerini merkeze alan yeni kitaplar da yazılıp basılmıştır (bkz. Şimşek 2007; Özdemir 1993). Sözlü türkülü hikâyelerden en eskisi W. Radloff'un derlediği "Karacaoğlan İlen İsmikân Sultan" adlı metindir (bkz. Sakaoğlu 2004: 820-841).

Burada sözlü rivayet ve matbu eser niteliğindeki bu eserler ayrı ayrı ele alınıp değerlendirilmeyecektir. Sadece, söz konusu Karacaoğlan rivayetleriyle türkülü hikâyeler, Düziçi (Osmaniye) yöresi sözel kültürüyle ilişkisi bakımından ele alınacaktır:[15]

"Karaca Oğlan'ın Âşık Olması-I" isimli rivayet (Sakaoğlu 2004: 841-843), İspir Onbaşı'nın bize anlattığı ve bu kitapta yer alan hikâyenin kısa bir bölümüdür.

"Karaca Oğlan'ın Âşık Olması-II" adlı ikinci rivayet de, yine İspir Onbaşı'dan derlenmiş eksik bir metindir (bkz. Sakaoğlu 2004: 843-846).

Kadirli (Osmaniye) Bekereci köyünden olan Yusuf Sıra'nın anlattığı "Karaca Oğlan" hikâyesi de, Düziçi'ne ait olmalıdır. Yusuf Sıra, hikâyeyi Düziçi'nden kış mev-

---

Sözlü Kültür Bağlamında Bakmak: Tarihsel Kişiler mi Sözlü Kültür Tiplemeleri mi?" (Sheridan 2008) adlı yazısında cevap verdi. Daha sonra M. Öcal Oğuz, "Karacaoğlan: Anlatıcılar ve Biyografiler" (Oğuz 2012) ve "Karacaoğlan Sorunsalı İçinde Rumelili Karacaoğlan" (Oğuz 2013) başlıklı iki yazı daha kaleme aldı. Dursun Yıldırım'ın "Karaca Oğlan" hakkındaki yeni değerlendirmelerinden sonra (bkz. bu yazının 4. ve 6. dipnotları) tartışılan hususların Türk halk bilimciler tarafından tekrar gündeme getirilmesi çok faydalı olacaktır.

15 Burada, Çukurovalı Karacaoğlan (Görkem-Tülüce 2008) adlı eserde yer alan en yeni "türkülü hikâyeler", önceki yayımlarla karşılaştırılacaktır (Görkem-Tülüce 2008).

siminde evlerine gelen "Âşık Köroğlu" mahlaslı Mehmet Demirci'den öğrenmiş olmalıdır (Şimşek 2007).

Birer sözlü rivayet niteliğindeki bu "hikâyeli türküler" (Şimşek 2007), "Karacaoğlan" adı etrafında söylene gelen bir "biyografik" hikayenin çeşitli parçaları mahiyetindedir.

Saim Sakaoğlu, söz konusu *Karaca Oğlan* isimli eserinde, "Bir Karaca Oğlan Anlatması: Mehmet Koç ve Hikâyesi" adıyla 2001 yılında Güllü Vural tarafından Düziçi'nden İspir Onbaşı'dan derlenmiş metni değerlendirmektedir. Sakaoğlu, söz konusu metni kitabına almamıştır (Sakaoğlu 2004: 205-208).

İspir Onbaşı'dan derlenen son "Karacaoğlan" türkülü hikâye metni, 2006 yılının Ocak ayında Girne Amerikan Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü 4. sınıf öğrencisi Üzeyir Üçel tarafından derlenmiştir. Metin, daha sonra Prof. Dr. Umay Günay tarafından düzenlenip yayına hazırlanmıştır. Bu metin, Çukurovalı Karacaoğlan (Görkem-Tülüce 2008) adlı kitapta yer alan metne göre daha kısadır, ayrıca bazı önemli yazım yanlışları da görülmektedir (Günay 2006).

Sakaoğlu'nun kitabında Düziçi ile ilgili şu resimler de bulunmaktadır: İspir Onbaşı'na ait iki resim (Sakaoğlu 2004: 1024). Düziçi- Ho[ğ]du yaylasında Karaca Oğlan mezar resmi (Sakaoğlu 2004: 1021).

***

XVI. yüzyılda yaşamış Rumelili Karacaoğlan'ın Osmanlı ordusuyla Rumeli seferlerine katıldığı, dolayısıyla, XVII. yüzyılda yaşadığı söylenen Çukurovalı Karacaoğlan'ın bu "Eski Karaca Oğlan" ile aynı şahıs olma ihtimali de yabana atılmamalıdır.

Osmanlı-Türk coğrafyasındaki Karacaoğlan'ın XVII. yüzyılda yaşadığı rivayet edilen "asıl" Karacaoğlan ol-

duğu, bu coğrafyada 450-500 yıldır bu saz şairinin (Çukurovalı Karacaoğlan) oluşturduğu bir "maya"nın "Karacaoğlan Geleneği"nin kökleştirdiğini söyleyebiliriz.

Bu tartışmaları burada keserek, belli başlı araştırmacıların bu hususta ki görüşlerini aşağıda aktarmak istiyoruz.

Ahmet Kutsi Tecer'in Karacaoğlan hakkındaki şu değerlendirmeleri Karacaoğlan çalışmaları yapanlar tarafından pek gündeme getirilmemiştir:

> "Şu hâlde Karacaoğlan meselesinin çözümünü şöyle bir teoriye bağlayabiliriz: Karacaoğlan XV. yüzyılın ikinci yarısı içinde Toroslar'la Antitoroslar'ın doğusunda kalan Türkmen bölgesi içinde yetişmiş, kendi zamanı için yeni bir nazım ölçüsü olan 11 (4+4+3) heceli türküleriyle çeşitli duyguların ifadesine yol açmış; Oğuz-Türkmen geleneklerinin Batı Anadolu'ya nazaran daha kuvvetle devam ettiği doğu bölgelerindeki Türkmen boylarının toprak idealini canlandırmış; şöhreti Osmanlı ülkelerine de geçtikten sonra millî birliğe kavuşan bütün Anadolu'nun dolayısıyle bütün İmparatorluğun Türk halkı şairi yerine geçmiş; lâik halk şiirinin öncüsü sıfatiyle kendisinden sonra gelen bütün halk şairleri tarafından taklit edilmiş, 'nazire'ler söylenmiş; XVI. yüzyıldan itibaren türlü maksatlarla şöhretinden faydalanmak için birçok yazılar ona isnad edilmiş; hayatı ve şahsiyeti efsaneleşerek hakkında bir çok menkıbeler rivayet edilmiş; Yunus Emre'den sonra ikinci büyük Türk şairi olmak talihe erişmiştir." (Tecer 1954c: 11. Tecer'in üç bölümden oluşan söz konusu yazısının yeni yayını için için bkz. Koz 2014: 63-85).

"Karac'oğlan" sorunu hakkında İlhan Başgöz şu tespitleri yapıyor:

"... Karac'oğlan geleneği öncüsüz gibi görünüyor. Ona ustalık etmiş, şiirine yol çizmiş eski âşıkların, ustaların varlığını bilmiyoruz. Daha doğrusu 16. yüzyıl âşık geleneğinde böyle ustalar yok." (Başgöz 1986a: 158).

"Karac'oğlan güney illerimizde, Toroslar, Gâvur dağları, Çukurova ve Akdeniz kıyılarında yaşayan konar-göçer Türkmen aşiretleri arasında mayalanmış. Oraların şiir akımı." (Başgöz 1986a: 154).

"Dilde yayılan şiir için değişir olmak kaçınılmaz bir yaşam biçimidir. Hele bu şiir ilk yaratıcı âşıktan çıkıp, halkın diline ve teline düştü mü, onu bozulup düzelmelerden korumanın yolu kalmıyor. Her çalıp çağırıcı, kendi beğenilerine, çevresinin isteklerine, belleme ve akılda tutma yeteneklerine göre, şiire yeni nakışlar vuruyor. Kendisi yalnız bir tekrarcı değil, yeni bir yaratıcı hâline geliyor." (Başgöz 1986a: 153).

Prof. Dr. Fikret Türkmen'in bu hususta değerlendirmeleri ise şöyledir:[16]

"Bizim üzerinde durmak istediğimiz, yaşadığı yeri ve tarihi kesin olmasa da, XVII. yüzyıl ve Güney Anadolu olarak kabul ettiğimiz Karacaoğlan'dır.// Bu Türkmen âşığının hayatı efsâneleşmiş, hakkında hikâyeler teşekkül etmiştir. Böylece O'nun şöhreti gezip dolaştığı Anadolu'nun dışına daha kolay aktarılmış ve Kırım-Balkanlar, İran, Azerbaycan ve Türkmenistan'a kadar uzanan geniş bir coğrafî saha meydana gelmiştir." (Türkmen 1986: 387).

"Karac'oğlan'ın şiirlerinin Türkmenistan'a kadar gitmesi sırasında, yukarda sözünü ettiğimiz Anadolu-Güney Azerbaycan-Türkmenistan yolu ile ve Türkmen bakşıları ile Anadolu ve Azerbaycan âşıklarının

16 Fikret Türkmen'in Karacaoğlan geleneğinin yayılması hakkındaki görüşlerine katılmadığımızı belirtmeliyiz.

temasları sonucu, ağızdan ağza olduğunu kabul edebiliriz." (Türkmen 1986: 391).

"Görüldüğü gibi Karacaoğlan'ın yayıldığı geniş coğrafya içinde değişik yönlerde iki kaynak söz konusudur. Bunlardan ilki yazılı kaynaklardır. Bunlar bütün Batı Avrupa'da ve 'Karacaoğlan Destanı'nda olduğu gibi Kırım ve Kazan tatarları arasında Karacaoğlan şiirlerinin yayılmasına sebep olmuştur. Özellikle Türkmenistan yazmasındaki Anadolu sahasında kullanılan eş, ev, ufacık gibi kelimeler, bu fikrimizi kuvvetlendirmektedir.// Diğer kaynak ise, sözlü gelenektir. Bunun takip ettiği yol, Anadolu-İran-Türkmenistan yoludur. Âşık-Bakşı temasları neticesinde aynı duygu, aynı fikir ve aynı edebî miras dolayısıyla zorlanmadan Karacaoğlan Türkmenistan'a kadar sesini duyurmuş, böylece Türk kültür birliğinin önemli nirengilerinden biri olmuştur." (Türkmen, 1986: 394)

***

Sözlerimizi, Prof. Dr. Dursun Yıldırım'ın "Karacaoğlan" hakkında yapmış olduğu son değerlendirmesiyle tamamlamak istiyoruz:

"Tabii, Türk sözlü şiiri deyince, Önavrasya üzerinde Karaca Oğlan çok önemli bir olgudur. Onu sadece bir ozan, bir yaşamış türkü yakıcı ozan gibi düşünmek yanlış olur, kanısındayım. Kadim Türk şiirinin Karaca Oğlan kimliğinde temerküz eden ve bu yüzden efsanevî, mitolojik bir mahiyet kazanarak, pek çok yaratı <türkü> bu ad etrafına bağlanarak kendine hayat bulmuştur. Pek çok türkünün asıl Karaca Oğlan'a ait olmadığı şüphesizdir. Fakat, kadim türkü yakma birikiminin etrafında toplanması Karaca Oğlan'ın kendisinden önce de sürüp gelen bir tutumun sonucu olmalıdır.

Ancak, bu tutum, kanaatime göre İslâmî kültür dairesi içine girilmesi süreci içinde ortaya çıkmış olmalıdır. Bir bakıma bu yüzden bütün benzer ozanlar hep bir Karaca Oğlan gibi algılanmış, Dede Korkut'ta geçen 'deli/divâne' ozan gibi bir tipe irca edilmiştir." (2 Temmuz 2014).

2. *Ahmet Şükrü Esen'in Karacaoğlan Çalışmaları Hakkında*

Maarif Vekâleti Umum Müfettişi Ahmed Tevhid Bey[17], 1925 yılında kaleme aldığı bir yazıda (Ahmed Tevhid 1341/1925), o yıllarda halk şiiriyle meşgul olanların çoğaldığını söylemekte ve bu kişilerin isimlerini ve çalışmalarını şöyle anlatmaktadır:

Mersin Milletvekili Niyazi Ramazan Bey'in [Mehmet Niyazi Ramazanoğlu (1889-1965)] Adana Lisesi müdürü olarak görevli iken, tatil zamanlarında Türkmen aşiretlerini ziyaret edip, onların "türkülerini, destanlarını ve sair manzumelerini" toplayıp aşiretlerin âdetleriyle ahvâlini kayıt altına aldığını belirtmektedir. Ahmet Tevhid Bey'in

17 Erzincanlı eski bir Türk ailesine mensup olan Ahmet Tevhid Bey (1868/69-1940), gerek memleketimizde ve gerekse Batı âleminde "millî tarih" ve "nümizmatik" incelemeleriyle tanınmış kıymetli uzmanlardan birisidir. Galatasaray Sultanîsi'nden mezun olduktan sonra Dışişleri Bakanlığı'nda görev yapmış, daha sonra ise "Maarif Vekâleti Umum Müfettişliği"nde bulunmuş ve bu vazifesinden emekli olmuştur. Uzunçarşılı(oğlu), A. Tevhid Bey hakkında "[b]ilgisini hiç kimseden esirgem[eyen]" birisi olduğunu ve "millî tarih memleket malıdır, saklamak, söylememek hiyanet olur ve adam yetişmesine mani teşkil eder" sözünü söylediğini kaydediyor. A. Tevhid Bey Maarif Vekâleti Umum Müfettişi iken, tarihî eserler hakkında bağlı bulunduğu bakanlığa raporlar vermiş, ayrıca en değerli incelemelerini *Osmanlı* ve *Türk Tarih Encümeni* mecmualarında neşretmiştir (bkz. Uzunçarşılıoğlu 1940: 142).

görüp incelediği bu derleme kayıtları, maalesef günümüze intikal etmemiştir.

Türk halk kültür ürünlerini derlemeye meraklı olan ve derlediği metinleri neşreden kişi olarak Bursalı Ali Rıza Bey'in [Ali Rıza Yalgın (1888-1960)] ismini anmaktadır. Yalgın'ın *Babalık* [Konya] ve *Tarsus* [Mersin] gazetelerinde Karacaoğlan, diğer halk şairleri ve türkülü halk hikâyelerini "muhtasar tercüme-i hâlleriyle beraber" neşrettiğini kaydediyor.[18]

Bu iki isimden başka Ahmet Tevhid Bey, Kayseri İkinci Asliye Mahkemesi Üyesi "Şükrü Ahmed Efendi" [Ahmed Şükrü Esen], Adana Hukuk Müşavirliği Başkâtibi Mazhar Bey, Kozan ili Mahkeme Başkâtibi Ârif Efendi, Ceyhan [Adana] ilçesi Numune Mektebi Müdürü Celâl Salih Bey ve Antalya Lisesi Musiki Muallimi Ramiz Bey'in isimlerini, "halk şiirlerini cem eden zevât" olarak zikrediyor.

Ahmed Tevhid Bey'in Maarif Umum Müfettişliği görevi esnasında, Adana, Antalya il ve ilçelerindeki okulları teftişi esnasında, bu kişilerle bizzat görüştüğü ve fikir teatisinde bulunduğu anlaşılmaktadır.

---

18 Ali Rıza Bey Yalgın'ın *Tarsus* gazetesinde yayımladığı Sadettin Nüzhet Bey'e hitâben yazdığı mektuptan kısa bir bölümü, önemine binaen aktarmak istiyoruz:
"Ben [1]336 [=1920] senesinden beri 'hars' işleri: bilhassa, türkülerle fazla miktarda meşgul olmaktayım. Yedimde mevcut ve peyderpey neşretmekte olduğum iki bin adede karib parçalar da buna şahittir./ Kıymetli kitabınızın neşriyatını öğrenmiş fakat: bazı esbab-ı hususiyem dolayısıyla bugüne kadar kitabı getirtip okuyamamıştım./ Bugün ona muvaffak olduğumdan memnun ve bahtiyarım. Kitabınızda Karaca Oğlan 1090 tarihlerinde vefat ettiğine ve Gökçeli'de doğduğuna kani olmuyorsunuz, bu şayan-ı hürmet bir kanaat olabilir. Ancak *Hayat* mecmuasında [=bkz. Köprülü 1927b] Köprülüzade Fuad Bey Efendi buna kâfi derecede cevap vermiş ve ben de *Tarsus* gazetesinde doğduğu yeri ve tarih-i tevellüdünü vesâik ile bildirmiş olduğum hâlde: bir şey demediniz." (Yalgın 1928i).

Ahmed Tevhid Bey daha sonra, gıyaben tanıdığı "Ahmed Şükrü Efendi"nin kendisine gönderdiği "iltifatnâme"den bir bölümü aktarıyor.[19]

Maraşlı Sünbülzâde Vehbî'nin (1718?-1809) meşhur Sühan Kasidesi'nde, Âşık Ömer, Gevherî ve Karacaoğlan gibi şairlerin şiirlerini küçümser ve onlarla alay ettiğini, kasideden beyitler aktararak belirtir. Sünbülzâde Vehbi'nin bu tutumunun kendisinde "Türkler'in saf muhiti ile samimi duygularının yegâne mahsulü bulunan terennümât-ı kıymeddârisine karşı" alâkanın

---

19 Ahmet Şükrü Esen'in yazdığı mektubun Ahmet Tevhid Bey tarafından yazısında alıntılanan kısmı şöyledir:
"Maraşlı Sünbülzâde Vehbî'nin yüz kırk sene evvel mâhud Sühan Kasidesi'nde:

İktifâ eylediler meslek-i Âşık-ı Öm[e]r'e
Aşk u şevk ile nice kâfiye-i cûyâ-yı sühan

Gevherî güftesine döndü bugünlerde meded
Gevher-i nâdire-i lü'lü-yi lâlâ-yı sühan

Ne müsecca, ne mukaffa, ne kelâm-ı mevzûn
Ne muhammes, ne murabba, ne müsennâ-yı sühan

Kimi mâni, kimisi vâdi-i Türkmanî'de
Karac'oğlan kayabaşısı yelellâ-yı sühan

diye tehzil eylediği Türklerin saf muhiti ile samimi duygularının yegâne mahsulü bulunan terennümât-ı kıymeddârisine karşı, bende mevcut meclûbiyet-i fevkalâde [=olağanüstü tutkunluk] sevkiyle beş on senedir gezdiğim Konya, Silifke, Adana, Sivas, Maraş, Kayseri'de yetişmiş halk şairlerinden birkaç bin koşma, mâni, destan ve türküsünü eski *cönk* tâbir ettikleri yazma mecmualardan, köylü ve şehirlerdeki eski meraklıların ağızlarından topladım.
Şiirlerine Arap, Acem hissi sinmemiş olan pek sevdiğim Karacaoğlan'ın yüz elli kadar parçası bunlar meyânında mevcuttur.
Perakende bir hâlde bulunan bunları her şahsa ait birinci kısmı öğrenebildiğim tercüme-i hâlleri, ikinci kısmı hece, üçüncü kısmı aruz veznindeki şiirlerine ait olmak üzere son mısralarındaki hurufâtı nazara alarak tasnif etmek istiyorum." (Ahmed Tevhid 1341/1925: 245-246).

başladığını söyler. 5-10 senedir görevi gereği bulunduğu "Konya, Silifke [Mersin], Adana, Sivas, Maraş, Kayseri'de yetişmiş halk şairlerinden birkaç bin koşma, mâni, destan ve türküsünü eski *cönk* tâbir ettikleri yazma mecmualardan, köylü ve şehirlerdeki eski meraklıların ağızlarından topladı[ğını]" yazar. Şehirlerde hükmünü icrâ eden yazılı kültür dairesinde "Arap, Acem hissi sinmemiş olan pek sevdiği" 150 kadar Karacaoğlan şiirinin de bunların arasında bulunduğunu özellikle belirtir. Cönk ve mecmualar gibi yazılı kaynaklar ile sözlü kaynaklardan derlediği "birkaç bin" şiiri (=koşma, mani, destan, türkü), şairlerin hâl tercümeleri şiirlerin başına alacak, bu şaire ait şiirleri ise "hece"li ve "aruz"lu şiirler şeklinde şiirlerin "son mısralarındaki hurufâtı nazara alarak" sınıflandırmak düşüncesindedir.[20] Ahmet Şükrü Bey'den kalan defterler incelendiğinde, kendisinin bunları gerçekleştiremediği görülmektedir.

Ahmed Tevhid Bey, Maarif Vekâleti'nin kadirşinaslık gösterip Ahmet Şükrü Bey'i teşvik etmesinin beklendiğine, yazısında özellikle işaret etmiştir.[21]

Sadettin Nüzhet Bey, 1928 yılında *Halk Bilgisi Mecmuası*'nda neşredilen "Karaca Oğlan'a Dair" adlı yazısında, Kayseri Savcı Yardımcısı Ahmet [Şükrü] Bey'in kendisine yazdığı bir mektuptan söz ediyor. Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi'nde mevcut Kânî Dîvanı'ndan,

---

20 Adana Türk Ocağı tarafından periyodik olarak neşredilen *Altun Yurd* dergisinde neşredilen 14 Karacaoğlan şiirinin Ahmet Şükrü Bey derlemelerinden yapılan bir seçki olup olmadığı bilinmiyor. Bu kitapta, şiirlerin bu dergide yer alan çeşitlenmelerine işaret edildi.

21 Ahmed Tevhid Bey, "...Ahmed Şükrü Efendi'yi teşvik etmek Maarif Vekâleti'nin kadirşinaslığından muntazardır," diyor. Lâkin Bakanlığın bu hususta duyarlı davrandığını söylemek zordur.

içinde "Karaca Oğlan"ın adının geçtiği bir şiiri istinsah edip S. Nüzhet Bey'e göndermiştir.[22]

Sadettin Nüzhet Bey, Köprülü'nün Yalgın'ın ve Kösemihal'in yazılarında ileri sürdükleri görüşleri tartıştıktan sonra, Karacaoğlan hakkındaki değerlendirmesini, yazısının son satırlarında şöyle yapıyor:

"Bütün bu muhtelif rivayetler gösteriyor ki, Karaca Oğlan namını taşıyan birçok halk şairleri mevcuttur. Tarihî şahsiyet olan Karaca Oğlan ise Anadolu'nun muhtelif şehirlerince benimsenmiştir; binaenaleyh, elimizde mevcut olan şiirlerin bir adamın olmaması, meşhur veya

---

22 Bugüne kadar Karacaoğlan hakkında yapılan yayınlarda, Karacaoğlan'dan bahseden Kânî'ye ait bu şiiri görmek mümkün olmamıştır. Ergun'un yazısından, A. Şükrü Bey'e ait kısımları iktibas etmek istiyoruz:

"Âhiren [sonradan] Kayseri Müdde-i Umûmî [=Savcı] Muavini Ahmet [Şükrü] Bey, bana gönderdikleri bir mektupta Kayseri'de Raşid Efendi Kütüphanesi'ndeki divanından istinsah ederek Kânî'nin [=Ebubekir Efendi, Tokat 1712-İstanbul 1791] bir manzumesini yazmışlardır; mezkûr manzumeyi aynen naklediyoruz:

Maksad-ı hareketden hele sür sal değil mi
Ey çavuş-ı bî-nûr
Sürmekliğe na'lçe-veş dâl değil mi
Ökçende gibi çamur
Her kahvede bozhanede şair geçinirsin
Ey Karaca Oğlan
Yüzün ak eden türkî-i kongal değil mi
Çün zâde-yi gurgur
Yok yere hep gayreti diyesin anın (?)
Beyhûde mi sandın
Kor mûtî-yi kezzâbda remmâl değil mi
Keser ile tanbûr

Bu manzumede ismi geçen Karaca Oğlan, mutlaka aradığımız Karaca Oğlan mıdır, değil midir, bizce bu meçhuldür; fakat herhâlde, Köprülüzâde Mehmed Fuad Bey'in nokta-i nazarlarını teyid ettiği gibi 615-616, 644 numaralı *Tarsus* gazetesinde Ali Rıza Bey tarafından neşredilen makalelerdeki nokta-i nazarı da teyid etmekte olduğundan 1206'da ölen Kânî'nin bizim aradığımız Karaca Oğlan'ı muhatap ittihaz ettiği tahmin olunabilir." (Ergun 1928: 131-132).

gayri meşhur müteaddit Karaca Oğlan mahlaslı şairlere ait olması ihtimal dâhilindedir." (Ergun 1928: 131-132).

Z. Fahri Fındıkoğlu, *Hakimiyet* gazetesi okurlarına, ömrünün son 20 senesini "halk edebiyatı tetkikatına sarf eden", dikkatli bir araştırıcı olan Alâiyeli [=Alanya-Antalya] Ahmet Şükrü Bey'den söz ediyor (Fındıkoğlu 1928a; oradan Koz 2009: 63). Çalışma sahasının sadece "Karacaoğlan" ile sınırlı olmadığını, Güney ve Orta Anadolu'ya mensup birçok halk şairinin "[z]aman itibarıyla hemen hemen üç asırlık halk şairlerinin iki bine yakın koşması[nı]" yazılı ve sözlü kaynaklardan toplayıp kaydettiğini belirtiyor (Fındıkoğlu 1928a; oradan Koz 2009a: 63).[23]

Z. Fahri Fındıkoğlu, 1926 yılında Ankara'da kurulan "Halk Bilgisi Derneği"nin "memleketin dört bucağında[ki]" şubelerinden temsilcilerin katılımıyla Ankara'da bir toplantı düzenlediğini söyler. Ahmet Şükrü Bey Halk Bilgisi Derneği'nin Kayseri temsilcisi olarak Ankara'ya gider. Katılımcı "genç folklorcular", Kayseri temsilcisinin "zengin hâfızasından" istifade ederler (Fındıkoğlu 1944: 2, oradan Koz 2009a: 69). 1929 yılında Fındıkoğlu'nun, Kayseri'den geçerken Esen'e evinde misafir olur. Esen, misafirine "yirmibeş yıllık bir ömrün mahsulleri" olan "dört büyük sandık dolusu not defter" gösterir. Fındı-

23 A. Şükrü Esen'in çalışma yöntemini açıklaması bakımından, Z. Fahri Fındıkoğlu'nun şu değerlendirmeleri önemlidir: "Ahmet Şükrü Bey, öteden beri sade, temiz Türk lisanının edebî vadide yarattığı bediaların [=beğenilen ve takdir edilen çok yeni şeylerin] takdirkârıdır. Yirmi senelik azm ü heyecanla bu bediaları elde etmeye çalışıyor. Herhangi bir şairin bir koşmasının noksan mısralarını tamamlamak için, şairin mensup olduğu köylere ve kasabalara kadar gidip dolaştığını, ihtiyarlardan ve cönklerden birçok yorucu teşebbüsler neticesinde malumat topladığını bize uzun uzun anlattı." (Fındıkoğlu 1928a; oradan Koz 2009a: 63). "Ahmet Şükrü Bey, tezkire an'anesine tab'an [=bağlı olarak] şiirlerini topladığı şairleri, hecâî tertibe göre tanzim etmiştir." (Fındıkoğlu 1928a; oradan Koz 2009a: 64. Ayrıca bkz. Fındıkoğlu 1928b: 3-4, oradan Koz 2009a: 65-67.)

koğlu, bunların Halk Bilgisi Derneği adına veya başka şekillerde yayımlanması gerektiğini söyler. Esen misafirine "tatlı lehçesiyle: 'Hele bir yol toplayalım' de[miştir.]" (Fındıkoğlu 1953: 2; oradan Koz 2009a: 72).

A. Ahmet Şükrü Esen, Şiir Defterlerini Nasıl Hazırlayıp Düzenledi?

Pertev N. Boratav, hazırladığı eserinin "giriş" kısmında, A. Şükrü Bey'in defterlerini nasıl hazırladığına dair önemli bilgiler vermişti.[24]

A. Şükrü Bey hakkında kapsamlı bir "armağan kitap" hazırlayıp yayımlayan M. Sabri Koz'un, Esen ve defterleri hakkındaki tespitleri de oldukça önemlidir (Koz 2009b).[25] Koz, Esen'in derleme çalışmalarında izlediği yolu şöyle anlatıyor:

"Ya kendisi yazarak ya da başkalarına yazdırarak bir araya getirilip ciltletilmiş küçük defterler onun derlemelerinin toplandığı kaynaklardır. Ayrıca tek cins kâğıttan ciltletme yoluyla oluşturulmuş kalınca defterlere kendi eliyle yazdıklarını da unutmamak gerekir. Defterlerde, görev yaptığı yerlerdeki cezaevlerinde bulunan mahkûm-

24 Pertev N. Boratav'ın tespit ve değerlendirmeleri için bkz. Boratav 1982: 1-6.

25 Büyük bir emek mahsulü olan bu eser, Türk halkbilimi âleminde bir kadirbilirlik örneği olarak gösterilmelidir. Sabri Koz kitabını altı bölüme ayırmıştır."Ahmet Şükrü Esen'in Halk Edebiyatı Hazinesi ve Âşıklar (Biyografik ve Bibliyografik Notlar)" (s.11-36) adlı birinci bölümden sonra, "Ahmet Şükrü Esen Üzerine-I (Mektuplar)" (s.37-56) ve "Ahmet Şükrü Esen Üzerine-II (Yazılar, İncelemeler)" (s.57-166) adlı ikinci ve üçüncü bölümler gelmektedir. Daha sonra "Ahmet Şükrü Esen'in Yazı ve Değerlendirmelerinden-I (Yayımlanmış Derlemeler)" (s.167-226) ve "Ahmet Şükrü Esen'in Yazı ve Değerlendirmelerinden-II (Yayımlanmamış Yazı ve Derlemeler)" (s.227-305) başlıklı dördüncü ve beşinci bölümler gelmektedir. "Albüm" (s.307-320) başlıklı son bölümde ise A. Şükrü Esen'e dair bazı belgeler yer almaktadır (bkz. Koz 2009a).

ların yazdığı ya da yazdırdığı metinler de büyük bir yer tutmaktadır." (Koz 2009b: 24).[26]

***

A. Şükrü Esen, defterlerini nasıl hazırlayıp düzenledi? Bu sorunun cevabını bugün için elde ettiğimiz bir örnek yardımıyla biraz daha aydınlatmamız mümkün olacaktır: Ürgüplü Nuri Gökaşan, tertip edip yazdığı "Anadolu Millî Şiirler Külliyatı" adlı yazma defterdeki şiirlerin bazılarını, Ahmet Şükrü Esen'in 6 numaralı defterine istinsah etmiştir[27]

A. Şükrü Esen'e ait 6 numaralı defter (=AŞE VI), altı-yedi kişinin derlemelerini hâvi bir yapıya sahiptir. Defterin sadece ilk kısmı, Nuri Gökaşan tarafından yazılmıştır. Onun kendi mecmuasından bazı şairlerin şiirlerinin seçmeler yapıp Esen'e teslim ettiği düşünülebilir. 45 sayfa kadar olan VI numaralı defterdeki bu kısımda, şairlerden seçilen şiirler, A. Şükrü Esen'in isteği doğrul-

26 Bu yazıda "Koz 2000" künyeli bildiri metni, oldukça geliştirilip zenginleştirilmiştir. A. Şükrü Bey hakkında önemli bilgilerin derli toplu olarak yer aldığı, geniş kapsamlı bir araştırma yazısıdır.

27 "Anadolu Millî Şiirler Külliyatı" adlı vişne renkli pandizot bez ve deriyle kaplanmış karton kapaklı 117 sayfalık (14 sayfası boş) 252x197 mm. ebadındaki çizgisiz defter, Nuri Gökaşan'ın oğlu Tayyar Gökaşan tarafından ciltlenmiştir. Nuri Gökaşan 1874 yılında Ürgüp'te doğmuş, 1955 yılında Ankara'da vefat etmiştir. 1929 yılında Ürgüp Adliye Başkâtipliği görevinden ayrılmıştır. Kaligraf olan Gökaşan defterindeki yazıları daha ziyade 'rik'a' ile yazmıştır. Defterini 8 Ramazan 1316 (20 Ocak 1899) ilâ 1941 yılları arasında tertip ettiği anlaşılmaktadır. Gökaşan'ın Ahmet Şükrü Esen ile ve daha sonra da Fahri Bilge ile görüştüğü, kuvvetle muhtemeldir. Böylesi bir görüşme sonrasında, Esen'e kendi mecmuasından defter/ defterler hazırlayıp göndermiştir. Defterine "Anadolu Millî Şiirler Külliyatı" adını vermesi, oldukça anlamlıdır. Bu büyük zatların özellikle millî şiirin kaynağı olarak gördükleri halk şairlerinin eserlerini derleyip bir araya getirmek gibi bir idealleri vardı. Bu ideali mevcut mecmuası ile Nuri Gökaşan dar bir alanda ve kendi sınırları içinde başarabilmiştir (bkz. Gökaşan 1941).

tusunda tercih edilmiş olmalıdır. Şiirler deftere Gökaşan tarafından Emrah- Nûrî- Gedâî- Rûzî ve Rüşdî şeklinde, bir "âşık kolu" [=Emrah kolu] şeklinde kaydedilmiş; ayrıca Himmetî ve Seyrânî gibi Kayserili şairlerin şiirlerinden de seçmeler yapılmıştır.

Kilisli Muallim Rifat Bilge (1873-1953)'nin oğlu Fahri Bilge (1891-1961), yazma defterlerinde A. Şükrü Esen'e nazaran daha titiz, tertipli ve başarılıdır.[28] A. Şükrü Esen'in defterlerini Fahri Bilge defterleriyle karşılaştırdığımızda, Esen'in Bilge kadar başarılı olduğunu söylememiz zor görünmektedir. Bu durumu elbette, "işlerinin yoğunluğu, mizacı, derleyici kimliğinin veya bibliyoman kişiliğinin yayımcı kimliğine üstün gelmesi" -ki onun bu defterler bağlamında yayımladığı çok az sayıda yazısı mevcut-[29] gibi sebeplere bağlı olarak açıklamak mümkündür. Fakat bize göre defterlerinin nitelik ve nicelik zenginliğine bakılırsa Esen'in asıl başarısı, metinleri/eserleri toplama, derleme ve derletme hususundaki büyük gayret ve çabasında aranmalıdır.

Nitekim onun 30 yıllık süreçte gerçekleştirdiği bu çok değerli hizmeti, oğlu Ali Esen Minkari, Pertev Naili Boratav'ın yayına hazırladığı *Anadolu Destanları* adlı eserde şöyle anlatıyor:

"Babam, Cumhuriyet Müddeiumumisi ve Hâkim olarak Anadolu'nun çeşitli yerlerinde görevde bulunduğu otuz sene içinde, bir yandan da devamlı şekilde dikkate

28 Yüksek lisans tezi olarak verdiğimiz Fahri Bilge'nin çalışmalarının iki cildi yayımlanmıştır: 1. Erhan Çapraz, *Fahri Bilge Derlemeleri: Kayseri ve Yöresi Şairleri,* I. cilt, Talas Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri, 2014 [bkz. Çapraz, 2014. Kitabın 1. baskısı için bkz. Çapraz 2008]. 2. Betül (Aydoğdu) Görkem, *Fahri Bilge Derlemeleri: Kayseri Yöresi Türk Halk Bilimi Çalışmaları,* II. cilt, Talas Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri, 2014.

29 A. Şükrü Bey'in yayımlanmış ve yayımlanmamış yazılarının tamamı bir araya getirip yayımlanmıştır (bkz. Koz 2009a: 167-305).

değer kitap, el yazması, cönkler toplamış, halkın çeşitli kesimleri ile kurduğu ilişkiler sayesinde de halk kültürünün türlü konularında bilgi, belge, metinler derlemiş, defterlerine geçirmiş ya da başkalarına kopya ettirmiştir." (Esen 1991: V) şeklinde anlatmaktadır. Aslında bu açıklama Ahmet Şükrü Bey'in derleme faaliyetlerini ne şekilde gerçekleştirdiğini de ortaya koymaktadır.

Özetleyecek olursak, A. Şükrü Esen'in defterlerini nasıl tanzim ettiği hususunda, aşağıdaki tespitleri yapmamız mümkündür:

1. Bizzat kendisinin derlemelerini ihtiva eden defterler. (=Bunları bizzat "aktif taşıyıcılar"dan kaydetmiş olabileceği gibi, okuduğu veya işittiği metinlerden de elde etmiş olabilir.)

2. Bizzat evinde veya saz ve söz meclislerinde mevcut derlemelerin/metinlerin paylaşılması/okunması esnasında birtakım metin alış-verişlerinin olduğu ve bunların da defterlere kaydettiği metinler[30]

3. Başkaları tarafından derlenmiş metinlerden, istinsah etmek suretiyle, yine kendisi tarafından oluşturulmuş defterler.

4. Başkalarına derlettiği metinlerden oluşan defterler. (Bunlar adliye çevresindeki kişiler, tutuklular, muhitin ileri gelenleri, eş-dost, konu-komşu gibi çok geniş bir alanı içine alan çevre tarafından tertip edilmiştir.[31])

---

30 A. Şükrü Bey'in oğlu Ali Esen Minkari'nin "Evimizde arkadaşları ve akrabalardan ibâret yakınları ile lâtife dolu toplantılar esnasında ilginç metinler raflardan iner, sandıklardan çıkar, elden ele dolaşırdı." (Esen 1991: V) şeklindeki ifadesi, bu görüşümüzü desteklemektedir.

31 Ali Esen Minkari, Ankara Ulus civarında tesadüfen tanıştığı iki Kayserili pastırmacının kendisine bu defterleri sorduğunu ve kendisinin de bu duruma çok şaşırdığını söylüyor (bkz. Esen 1991: VI). Dolayısıyla, Esen'in bu derleme/derletme faaliyetlerini, görev yaptığı vilâyetlerde (=örneğin Kayseri'de) gayet başarılı bir şekilde gerçekleştirdiği söylenebilir.

5. Başkalarına ait defter, mecmua veya cönkleri kopya etmek ve ettirmek suretiyle oluşturulmuş defterler. (=Mesela VI numaralı defterin Ürgüplü Nuri Gökaşan tarafından bazı şiirlerin kendi mecmuasından kopya edilmesi suretiyle oluşturulduğu bilinmektedir. Ayrıca Pertev Naili Boratav, "(...) dostlarının, ya da uzaktan yakından tanıdıklarının elinde bulunduğunu haber aldığı cönklerdeki, mecmualardaki halk şairi metinlerini kendisi defterlerine geçirmiş ya da başkalarına kopya ettirmiştir." (Esen 1997: 9) diyor. Yani A. Şükrü Esen, haber aldığı cönk veya mecmuanın peşine düşmüş, gidebildiği ölçüde kendisi; gidemediği durumlarda ise başkalarının yardımıyla metinlere ulaşmış; onları dikte etmiş veya ettirmiştir.)

B. Defterlerdeki Karacaoğlan Şiirleri Hakkında (=Derleme ve Değerlendirme)

Kitapta yer alan metinlerin pek azında, derleme veya deftere yazma tarihleri kaydedilmiştir. Bu bilgileri A. Şükrü Bey veya şiirleri bu defterlere yazan kişiler yazmış olmalıdır: En eski derleme tarihi kaydı olarak "926" (188.2 ve 254 numaralı metinler) "1 Haziran 926" (bu kitaptaki 188/2 numaralı metin) vardır. İki şiirde de 1927 yılı zikredilmiştir: "12 Mart 927" (134.3 numaralı metin), "1 Haziran 927" (24.3 numaralı metin).[32]

32 A. Şükrü Bey'in defterlerindeki Karacaoğlan şiirlerini düzenlerken, Sadettin Nüzhet Bey'in 1927 yılında neşredilen kitabını (bkz. Ergun 1927) gördüğünü ve ondan yararlandığını düşünüyoruz. Bu kitap, S. Nüzhet Bey'in onlarca baskı yapan *Karaca Oğlan* adlı kitabının ana nüvesini teşkil etmiştir (bkz. Ergun 1971). 1927 baskılı bu kitapla doğrudan ve dolaylı olarak ilgili şu bilgileri aktarmak istiyoruz: İshak Refet Bey, bu hususta şunları söylüyor: "Geçmişlerde bu büyük şairin deyişlerini on iki yıl uğraşarak toplamıştım. Bundan yedi yıl önce onları Sadettin Nüzhet Beye verdim. Arkadaşım kendi uğraşmalarını da ekleyerek *Karacaoğlan* adlı bir kitap çıkardı. Burada o kitap için bir şey yazmayorum." (Işıtman 1933: 9). *Tarsus* gazetesinde Ali Rıza Yalgın'ın kaleme aldığı mektuptan da önceki sayfalarda

Karacaoğlan şiirlerine dair "kaynak kişi" olarak üç kişinin ismi kaydedilmiştir:

1. Maraş'ta Bayezıdzâdelerden Şükrü Beğ'in eski bir defteri (168 numaralı metin). Bu bilgi, A. Şükrü Bey'in meraklıların elinde olan şiir mecmualarından beğenip seçtiği eserleri defterlerine yaz/dır/dığını gösteriyor.

2. Kayseri İstinaf Mahkemesi Azasından Ahmed Bey'in Avşar/Karacaoğlan türküsüne dair vermiş olduğu defter (15 numaralı metin). Karacaoğlan şiirlerini defterine kaydeden ikinci kişi olarak ismi geçmektedir.

3. Aziziye Sarız nahiyesi [=Aziziye: Şimdiki Kayseri ili Pınarbaşı ilçesi] Yalak köyünden Asaf oğlu Alişir (180 numaralı metin). Bu ismin Fahri Bilge defterlerinde de ismi geçen bir "kaynak kişi" olduğunu biliyoruz.

***

Ahmet Şükrü Bey ve onun defterlerine bu şiirleri kaydeden kişilerin yazdıkları çok az sayıda not mevcuttur:

1. 140.1 numaralı şiirin açıklamasında şu bilgiler yer alıyor: "Rivayete göre Karacaoğlan'ın ilk türküsü

---

söz edilmişti. Sadettin Nüzhet Bey, kitabını nasıl hazırladığını şöyle anlatıyor: "Neşrettiğimiz Karaca Oğlan deyişleri sırf kendi mesâim neticesinde elde edilmemiştir. *160* tanesini Konya Orta Muallim Mektebi Müdürü Ali Rıza [Yalgın] Beyefendi, *160* tanesini Ankara Mıntıkası Maarif Emini İshak Refet [Işıtman] Beyefendi, *35* tanesini de Konya Mıntıkası Maarif Emini Avni Beyefendi lutfetmişlerdir. Benim muhtelif zevattan bilhassa köylülerden yazdıklarımla cönklerden topladıklarım dahi *150*'ye bâliğ olmaktadır. Cem'an yekünü *505*'i bulan bu güfteler içinde mükerrerler pek çoktur. (...) Bunları tedkik ettikten ve ilk harfleri nazarı itibara alarak huruf-ı hecâ sırasıyla tasnif eyledikten sonra elimde *300* Karaca Oğlan şiiri kalmıştır. (...) Eğer bu işe yüz sene evvel başlansa idi bugün Karaca Oğlan'ın eser ve menkıbeleri hakkındaki vukufumuz daha zengin ve daha vâzıh bulunurdu." (Ergun 1927: 9. Ayrıca bkz. (Ergun 1971: 6-7). Ergun kitabında 270 şiir yer aldığını belirtiyor. M. Fuad Köprülü bu eser hakkında –kısmen birbirinin tekrarı olan- iki tanıtma-değerlendirme yazısı kaleme almış (Köprülü 1927a; Köprülü, 1927b), ayrıca Ali Rıza Bey de *Tarsus* gazetesinde (25 Eylül 1927: 615-616) eseri tenkit etmiştir. Ergun da daha sonra, eser hakkındaki bu tenkitlere kısmen cevap veren bir yazı neşretmiştir (Ergun 1928).

imiş. Bir mecmuada *Kul Abdullah* nâmınadır. Son hitabı Mustafa Ağa'yadır." (AŞE XXV: 115). 140.3 numaralı şiirin açıklaması olarak da benzer bilgiler, bir başkası tarafından kaydedilmiştir: "Bir rivayete göre bu şiir Karacaoğlan'ın ilk şiiri imiş." (AŞE II: 98). İki farklı müstensihin bu şiiri Karacaoğlan'ın ilk türküsü olarak kaydetmiş olmaları önemlidir. "Kul Abdullah" adına bu türkünün bir mecmuada kaydedilmiş olmasını müstensihin zikretmiş olması ise, türküyü Karacaoğlan'dan sonra icrâ edenin Kul Abdullah isimli birisi olması şeklinde açıklanabilir.

2. İki Karacaoğlan şiirinin halk şairleri Nâzî[33] (162 numaralı metin. bkz. AŞE XXV, s.68 ve AŞE XVII: 188) ve Beğ Oğlu[34] (235 numaralı metin. bkz. AŞE II: 48) adına A. Şükrü Bey'in defterlerinde kayıtlı olduğu belirtilmiştir. Beğ Oğlu hakkındaki değerlendirme, doğru değildir (ayrıca bkz. AŞE XXV: 24).

***

A. Şükrü Bey'in defterlerinde Karacaoğlan adına kayıtlı bazı şiirlerin başka şairlere ait şiirler arasında da yazıldığı görülmektedir. Bunlara ilgili yerlerde işaret edilmiştir: 16.1 numaralı metin: "Şiir, *Sâil Oğlu* adına da kayıtlıdır." (bkz. AŞE XXV: 449). 190 numaralı metin: "Gündeşlioğlu" adlı türkülü hikâyede aynı metnin bir çeşitlenmesi yer almaktadır." (bkz. AŞE XXVI: 335; AŞE XXVI: 383, ayrıca bkz. Yaşar Kemal, 1997: 334). 218.2 numaralı metin: "Şiir, Üçgöz Oğlu adlı bir Türkmen âşığına/beyine de bağlanmaktadır." (bkz. AŞE VI: 220, [AŞE VI: 200-20]). 240 numaralı metin:

33 Yozgatlı Nâzî (1869-1902) hakkında bkz. Oğuz, 1992 ve Oğuz 1994: 129-132.

34 19. yüzyılda yaşamış konar-göçer Türkmen şairi Beyoğlu hakkında bkz. Köprülü 1964b: 529-530, 696-698.

"Aynı şiir, 'Seyyid' [=Cingöz Oğlu Seyit Osman] adına da kayıtlıdır." (bkz. AŞE XXI: 268).

***

Ahmet Şükrü Esen Defterleri'nde birbirinden "farklı ayaklı" 264 metin (=şiir) tespit edilip bu kitaba alınmıştır.[35] Bunlardan 189'unun AŞE defterlerinde çeşitlenmeleri yoktur ve dolayısıyla bunlar "bağımsız-tek" metinlerdir.[36] İki çeşitlenmesi olan şiir sayısı 42 [=41.2= 82],[37] üç adet çeşitlenmesi olan şiir sayısı 17[=17.3=51],[38] dört adet metin çeşitlenmesi olan şiir sayısı 9 [=4.9= 36],[39] beş adet metin çeşitlenmesi olan şiir sayısı 3 [=3.5: 15],[40] altı adet metin çeşitlenmesi olan şiir sayısı ise 3'tür [=3.6:

35 Şiirlerin nasıl sıralandığına dair bilgi için, bu kitabın "Karacaoğlan Şiirleri" başlıklı kısmındaki 9 maddelik açıklamalara bakınız.

36 AŞE defterlerinde çeşitlenmeleri olmayan "tek" şiirler şunlardır: 1, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 19, 20, 21, 22, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 40, 42, 43, 44, 45, 47, 48, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 60, 63, 64, 65, 66, 68, 69, 71, 72, 73, 74, 75, 79, 81, 83, 84, 86, 87, 88, 90, 91, 92, 93, 94, 96, 97, 98, 100, 101, 102, 103, 107, 110, 112, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 138, 139, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 149, 150, 152, 153, 154, 155, 157, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 179, 180, 181, 184, 186, 189, 190, 193, 194, 195, 196, 197, 199, 201, 203, 204, 205, 206, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 216, 217, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 227, 229, 230, 231, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 242, 240, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263.

37 AŞE defterlerinde iki adet çeşitlenmesi olan şiirler şunlardır: 2, 18, 23, 34, 36, 38, 39, 41, 49, 56, 57, 59, 61, 62, 67, 70, 78, 80, 85, 89, 95, 106, 108, 111, 113, 136, 148, 158, 177, 182, 185, 187, 191, 192, 202, 215, 218, 226, 243, 253, 264.

38 AŞE defterlerinde üç adet çeşitlenmesi olan şiirler şunlardır: 3, 37, 58, 76, 82, 99, 104, 105, 109, 125, 135, 137, 140, 183, 200, 228, 232.

39 AŞE defterlerinde dört adet metin çeşitlenmesi olan şiirler şunlardır: 8, 17, 24, 46, 77, 134, 151, 178, 188.

40 AŞE defterlerinde beş adet metin çeşitlenmesi olan şiirler şunlardır: 16, 27, 156.

18].[41] Toplam olarak bu kitapta 391 şiir bulunmaktadır. Ayrıca bu 391 şiir metni, AŞE defterlerinde bulunan 401 adet Karacaoğlan şiiri çeşitlenmesiyle karşılaştırılıp, dipnotlarda gerekli açıklamalar yapılmıştır.

Sonuç olarak, AŞE defterlerinde toplam 792 Karacaoğlan şiirinin kaydedildiği anlaşılmaktadır.

41 AŞE defterlerinde altı adet metin çeşitlenmesi olan şiirler şunlardır: 169, 207, 241.

Ahmet Şükrü Esen'in Derlediği Karacaoğlan Şiirleri

Karacaoğlan şiirlerinin metinleri, aşağıdaki hususlar dikkate alınarak hazırlanmıştır:

1. Şiirlerin ilk dörtlüklerinin dördüncü mısraları, metinlere ad olarak verilmiştir.

2. Şiirler, metinlere ad olarak da konulan ilk hanelerin dördüncü dizelerinin son kelimelerine göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

3. Metinlerin dipnotlarında yer alan '*' işaretiyle, şiirin yer aldığı kaynaklar gösterilmiş, ayrıca bunların ait olduğu şiir numaralarına da işaret edilmiştir. Birinci kaynak, *eğik* yazılmış ve metni kurarken esas alınmıştır.

4. Dipnotlarda şiirlere ait *A. Çeşitlenmeler, B. Derleyenlerin Açıklamaları* ve *C. Yayımlayanın Açıklamaları* başlıkları olduğu gibi korunmuştur. *"A. Çeşitlenmeler"* kısmında, şiirin dörtlük numarası dipnot numarası şeklinde verilerek, asıl metinden farklılık arz eden hususlar 3/1, 3/2, 3/3, 3/4 şeklinde gösterilmiştir. Asıl şiirden kelime, kelime grubu veya dize seviyesinde var olan çeşitlenmeler burada gösterilmiştir. [=Rakamların ilki dörtlük numarasına, ikincisi ise dize sırasına işaret etmektedir. "Çıkma" kelimesi de, 'derkenar' karşılığında kullanılmıştır.] Asıl metnin 'dörtlük' şeklindeki çeşitlenmeleri 'Ek Dörtlük' olarak gösterilmiştir. Türk sözlü kültür geleneği içerisinde çeşitlenmiş, aynı 'ayak'lı, şiirler 2. 1., 2. 2. şeklinde tam metin olarak verilmiştir.

5. C. *Yayınlayanın Açıklamaları* kısmında, 'çeşitlenme' niteliğindeki benzer diğer metinlerle okurun karşılaştırma yapabilmesi düşünülmüştür. Bu şiirlerin ait olduğu bazı kaynaklar ve sayfa numaraları, *"krş."* şeklinde gösterilmiştir. Ayrıca okurun daha ayrıntılı olarak karşılaştırma

yapabilmesi için ise, bu kitapta verilen metinle, 'dolaylı' olarak ilişkilendirilebilecek olanlara da, *"ayrıca bkz."* şeklinde işaret edilmiştir.

6. Şiirlerin yazılışında günümüz imlâsı tercih edilmiştir. Metinlerde imlâ birliğini sağlamak gibi bir gayret içinde olunmamıştır. Şahıs adları ve mahlaslar eğik yazılmıştır. Özellikle birleşik isimlerin yazılışında özgün metne bağlı kalınmıştır. Bunun sebebi, ilk kez bu kitapta verilen metinleri aslına bağlı kalarak sunma isteğidir. Eğer bu çalışmada ilk kez verdiğimiz şiirler daha önceden yayımlanmış olsaydı, belki imlâ birliği daha kolay gerçekleştirilebilirdi.

7. Dizelerdeki hece fazlalıkları ( ) [=normal parantez] içerisine alınmış, tamamlanan eksikler ile tarafımızdan değiştirilen yerler [ ] [=köşeli parantez] içerisinde yazılmış; okunamayan veya şüpheli okunduğu düşünülen kelimelerin yanlarına da (?) işareti konmuştur. Ahmet Şükrü Esen defterlerindeki metinlerde, derleyici veya yazıcının boş bıraktığı kısımlar ise /.../ şeklinde gösterilmiştir.

8. Metinlerin yazılışında noktalama işaretleri ve 'vurgu'lar oldukça az bir oranda kullanılmıştır. İmlâda ise sadece şu iki kurala uyulmuştur: Dize başları ile özel adlarda büyük harf kullanılmış, ayrıca kelimelerden ayrı yazılması gereken bazı ekler, ayrı yazılmıştır.

9. Şiirlerde ve dipnotlarda geçen, anlamı bilinmeyen kelime, deyim, yer adı vd. 'Sözlük'te açıklanmıştır.

1. BAŞTA SEVDA KALPTE NAR OLMAYINCA*

1. Bir adam hasmını utandıramaz
Elde külliyetli var(ı)'olmayınca
Pervâne şem'ini uyandıramaz
Başta sevda kalpte nar olmayınca

2. Nice mertler durur mert ülkesinde
Adam heveslenir eğlenmesinde
Diyâr-ı gurbetin han köşesinde
Eğleşilmez kisb ü kâr olmayınca

3. *Karac'oğlan* der ki sözün yetmişi
Tedbirle görül(müşt)ür Mevlâ'nın işi
Ne etsin n'eylesin âlemde(ki) kişi
Felek *Mustafa*'ya yâr olmayınca

---

* *XXVI: 209.*
A. Çeşitlenmeler:
B. Derleyenlerin Açıklamaları:
C. Yayımlayanın Açıklamaları:
krş. Cunbur 1973: 58; Karaer 1973: 81; Dergâh 1982: 36; Öztelli 1983: 51; Sakaoğlu 2004: 382.
ayrıca bkz. Aray 2010: 88-89.

2. 1. ALTUN KEMER OYNAR BEL KENARINDA*

1. Bir güzelin sevdası var başımda
Alıp avlanmalı göl kenarında
Daramış zülüfü dökmüş gerdana
Altun kemer oynar bel kenarında

2. Sırma sandım kipriğini kaşını
Her andıkça deler sinem başını
Uzatmış boynunu arar eşini
Sandım gövel turna göl kenarında

3. Yürü güzel yürü seleser gezme
Gören âşıkların bağrını ezme
Al dudak üstünde altun hırızma
İnci diş oynatır dil kenarında

4. *Karacaoğlan* der neçedir neçe
Çok güzel sevmişim emeğim heçe
Geçe güzellerin kervanı geçe
Paççıyım (ben) beklerim yol kenarında

---

* *XXVI: 179.*
C.
ayrıca bkz. Cunbur 1973: 209-210; Karaer 1973: 82; Ergun 1971: 49-50; Dergâh 1982: 38; Öztelli 1983: 52-53; Sakaoğlu 2004: 383-384; Aray 2010: 51,289.

2. 2. İNCİDİR DİŞLERİ DİL KENARINDA*

1. Sabahtan uğradım ben bir güzele
Oturmuş baş bağlar çay kenarında
Ak gerdana siyah zülüf dökülmüş
İncidir dişleri dil kenarında

2. Çok güzel sevdim de emeğim heçe
Yüzüne örtünmüş sırmalı peçe
İşittim ak yârin evleri geçe
Paççıyım beklerim yol kenarında

3. *Karac'oğlan* bunu böyle söyledi
Gönül aşkın deryasını boyladı
Bakça sana yolum nerden uğradı
Ötüşür bülbülün göl kenarında

---

* *II: 143.*

C.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 209-210; Karaer 1973: 82; Ergun 1971: 49-50; Dergâh 1982: 38; Öztelli 1983: 52-53; Sakaoğlu 2004: 383-384.

3.1. ACEP SEVDİĞİMİN EŞİ VAR M'OLA*

1. Gövel ördek gibi gölde gölekte
   Altun küpe şan veriyor kulakta
   Peride hûride gökte melekte
   Acep sevdiğimin eşi var m'ola

2. Şeker şerbet ezmiş yeşil kanyağda
   Güzel seven mahrum kalmaz dünyada
   Kayseri'de Karaman'da Konya'da
   Acep sevdiğimin eşi var m'ola

3. Bir çift durna geldi kondu çemene
   Mehdi çıkar derler âhir zamana
   Hind'de Gürcistan'da Kürd'de Yemen'de
   Acep sevdiğimin eşi var m'ola

---

* *XXVI: 223*; [VI: 200-6].

A.

1: Gövel ördek gölge verir gölekte/ Altun küpe mengüş döğer kulakta/ Peride hûride gökte melekte/ Acep sevdiceğim eşin var m'ola -VI: 200-6.

2: Beyaz bade içerler yeşil konyakta/ Güzel seven murad alır (bu) dünyada/ Kayseri'de Karaman'da Konya'da/ Acep sevdiceğim eşin var m'ola -VI: 200-6.

5: Der *Karac'oğlan* öldüğüm yerde/ Hatırım[ı] bilir vardığım yerde/Ay(ın) doğup güneşin battığı yerde/ Acep sevdiceğim eşin var m'ola -VI: 200-6.

C.

3. ve 4. dörtlük yoktur (VI: 200-6).

krş. Cunbur 1973: 347-348; Öztelli 1983: 343-344; Karaer 1973: 83-84; Dergâh 1982: 41; Sakaoğlu 2004: 385.

Ayrıca bkz. Ardıç 1936: 51-52; Aray 2010:174-175.

4. Sabahtan kalktım ki hoc(a)'ezan okur
   Dost(um)un bağçesinde bülbüller şakır
   İstanbul Konya [ve] Diyarbakır
   Acep sevdiğimin eşi var m'ola

5. *Karac'oğlan* der ki andığım yerde
   Beni Mecnun eyle gördüğüm yerde
   Güneşin doğduğu indiği yerde
   Acep [şu] yosmanın eşi var m'ola

3. 2. YÂRİN YÜREĞİNDE BAĞI VAR M'OLA*

1. Başın pâre pâre (de) dumanlı dağlar
   Acep sevdiğimin yolu kar m'ola
   Bir yiğidi ayırsalar eşinden
   Yârin yüreğinde bağı var m'ola

2. Yavru şahin gibi üsküfle(yin) başın(ı)
   Mevlâ'm onarmasın müzev(i)rin işin
   Bir kişinin (de) ayırırlarsa eşin
   O da benim gibi âh u zâr m'ola

3. Dolanalım şu dağların ardına
   Kimse bilmez bir kimsenin derdi ne
   Taaccüb kaldım şu Urum('un) kurduna
   Âsi kurtlar şu yavruyu yer m'ola

4. Üce dağlar koyakların otlansın
   Kuyruk doğsun kuzuların etlensin
   Gelip gitsin kömür gözlüm dertlensin
   Acep benim dostum gidek der m'ola

---

* *XXVI: 236.*
C.
Mahlas dörtlüğü yoktur.

3. 3. ACEP SEVDİĞİMİN EŞİ VAR M'OLA*

1. Bir yavru severim gölde gölekte
   Altun küpe şan veriyor kulakta
   Peride hûride gökte melekte
   Acep sevdiğimin eşi var m'ola

2. Bir yavru severim sahra çimende
   Mehdi çıkar derler âhir zamanda
   Kürt'te Gürcistan'da Hint'te Yemen'de
   Acep sevdiğimin eşi var m'ola

3. *Karac'oğlan* der ki derde derede
   Yandı ciğer kebab oldu arada
   (Ol) güneşin doğduğu battığı yerde
   Acep sevdiğimin eşi var m'ola

---

* *XXV: 135*; II: 104.

A.

3/2: arada: orada -II:104. 3/3: doğduğu: doğup –II:104

C.

Şiirin sadece son dörtlüğü vardır (II:104).

4. KAVUŞUP DA BİR KEZ ÖTÜŞÜR M'OLA*

1. Bir selâm gönderdim (de) cânân iline
   Acep şu günlerde yetişir m'ola
   Bülbül de hasrettir gonca gülüne
   Kavuşup da bir kez ötüşür m'ola

2. Ölsem gurbet ilde suyum kim döke
   Nâzeninim yok ki kefenim dike
   Kuzum hasretinle dert çeke çeke
   Açılı(dır) yâreler bitişir m'ola

3. Dervişler elinde (de) olur teberi
   Ömrüme kâr etti gurbet seferi
   Yavrularım kimden alsın haberi
   Açı[l]mış yâreler bitişir m'ola

---

* *XXVI: 271.*
C.
Mahlas dörtlüğü yoktur.

5. KEMEND ATIP YOLLARIMI BAĞLAMA*

1. Esti bâd-ı sabâ söküldü bâ[ğ]rım
   Gidiyorum kömür gözlüm ağlama
   Ağlamanın vakti geçti ne çare
   Kemend atıp yollarımı bağlama

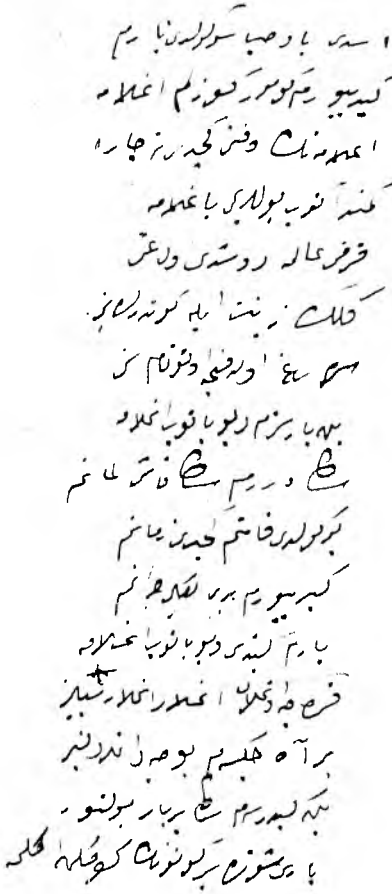
2. Kırkı (?) âleme düştü ol gani
   Gelin ziynet ile gönderin beni
   Serim sağ oldukça unutmam seni
   Ben yârsızım diyü yanıp ağlama

3. Sana derim sana kaşı kemanım
   Büküldü kametim geçti zamanım
   Gidiyorum yedi benli ceranım
   Yârim gitti diyü yanıp ağlama

4. *Karac'oğlan* ağlar ağlar silinir
   Bir âh çeksem yüce dağlar delinir
   Ben gidersem sana bir yâr bulunur
   Bari (şunda) bir kötünün gönlün eğleme

---

* *XXVI: 222* [Orijinal metnin fotoğrafı → s. 72].
C.
krş. Cunbur 1973: 99-100; Karaer 1973: 86; Dergâh 1982: 44; Öztelli 1983: 54-55; Sakaoğlu 2004: 388.
ayrıca bkz. Cunbur 1973:328; Karaer 1973: 87; Ergun 1971:53; Dergâh1982: 43; Aray 2010: 149.

5. Kemend Atıp Yollarımı Bağlama (XXVI: 222)

6. SIRRIN YÂD İLLERE AÇICI OLMA*

1. Dinlen ağalar da bir söz söyleyim
   Hâtırdan gönülden geçici olma
   Bir yiğidin amanını alırsan
   Sırrın yâd illere açıcı olma

2. (Bir) meclise varınca (da) [kelâmı] dinle
   El iki söylese (de) sen birin söyle
   Elinden gelirse (de) iyilik eyle
   Yanılıp başlara kakıcı olma

---

* *VI: 218*; II:106; [VI: 200-18].

A.

1/1: Dinle sana bir nasihat edeyim- II:106; dinle[yi]n -VI:200-18. 1/3: Yiğidin başına bir iş gelince- II:106. 1/4: sırrın: onu- II:106.

2/1: Mecliste ârif ol kelâmı dinle- II:106. 2/2: söylese: söylerse- II:106. 2/3: gelirse de: geldikçe- II:106. 2/4: Hatıra dokunup yıkıcı olma- II:106; yıkıcı: kıyıcı- II:106 (=çıkma); yanalup –VI:200-18.

3/1: El âriftir yokladırlar bendini- II:106; yokladırlar: bağladırlar- II:106 (=çıkma); 3/2: pundunu: fendini - II:106. 3/3: Alçaklarda otur gözle kendini- II 106; gözle: yokla- II:106 (=çıkma). 3/4: gayet yükseklerden: katı yükseklerde- II:106.

4/1: Tokanır hatıra kendisin bilmez- II:106. 4/2: kemlik umulmaz: bed kelâm çıkmaz- II:106. 4/3: Sen heman eylik et eylik zay(i)'olmaz- II:106; eylik zayi: hiç zayi- II:106 (=çıkma). 4/4: Darılıp da başa kakıcı olma- II: 106.

Ek dörtlük:

1: Nasihat muradım bunda söylemek- II:106; Nasihat bunda merâm söylemek (=çıkma). 2: Size lâyık olan bunu dinlemek- II:106; Bize de lâzım olanı dinlemek- II:106 (=çıkma).3: Sev seni seveni etme bin emek- II:106; Seni sevmeyeni sevmek zayi (=çıkma). 4: Sevenin sözünden çıkıcı olma- II:106. 5/1: *Karac'oğlan* söyler sözün yaşarır- II:106; yaşarır: pişirir- II:106 (=çıkma). 5/2: Aşkın dolusunu boydan aşırır- II:106. 5/3: Seni bir mecliste hacil düşürür- II:106. 5/4: Kötüyle konuşup göçücü olma- II:106; konuşup: konup- II:106 (=çıkma).

C.

2/1: "kimleri" kelimesi, "kelâmı" şeklinde onarıldı.

krş. Yalgın 1927h; Köprülü 1964a: 333-334; Cunbur 1973: 316-317; Karaer 1973: 87-88; Ergun 1971:53-54; Dergâh 1982:45-46; Sakaoğlu 2004: 389; Başgöz 1984: 54-55; Başgöz 2003: 95-96; Öztelli 1983: 377-378. Ayrıca bkz. Aray 2010: 332-333.

3. El yamandır bağlarlar da bendini
Dağıtırlar tuzağını pundunu
Otur alçaklardan yokla kendini
Gayet yükseklerden uçucu olma

4. Meclise varınca (da) sözünü bilmez
Asilzâdelerden kemlik umulmaz
Eyle bir iyilik (de) o (da) zayi olmaz
Hatırdan gönülden geçici olma

5. *Karac'oğlan* der ki gidin buradan
Allah idi seni beni yaradan
Sakın kendini haramdan zinadan
İnsanı insana takıcı olma

7. GÖNÜL GAMLANMA GAMLANMA*

1. Kara kuşum göğde uçar
   Göğüsün giriftâr açar
   Kara gündür gelir geçer
   Gönül gamlanma gamlanma

2. Yavru şahin [de] baz olur
   Kanatları beyaz olur
   Kara gün(ün) ömrü az olur
   Gönül gamlanma gamlanma

3. Deve de devenin eşi
   At da yiğidin yoldaşı
   Sağlık alayının başı
   Gönül gamlanma gamlanma

4. Deve deveyi yeder mi
   Deve de sarpa gider mi
   Bin kay[g]u bir borç öder mi
   Gönül gamlanma gamlanma

5. Koyun meler kuzu meler
   Su gelir hendeğe dolar
   Ağlayanlar bir gün güler
   Gönül gamlanma gamlanma

---

* *XXVI: 270.*

C.

Mahlas dörtlüğü yoktur.

krş. Köprülü 1964a: 368; Karaer 1973: 301; Ergun 1971: 211; Dergâh 1982: 387; Başgöz 2003: 97; Sakaoğlu 2004: 389- 390.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 363-364; Başgöz 1984:a56; Öztelli 1983: 346; Aray 2010: 339-340.

8. 1. ACIKTIN MİSAFİR EM DEDİ BANA*

1. Bozok'a giderken yolum uğradı
Hoş geldin misafir gel dedi bana
Leblerin ağzıma verdi bal diyü
Acıktın misafir em dedi bana

2. Bozok'a giderken yolun sağında
Ahd amanım kaldı göğsün ağında
İki turunç bitmiş dostun bağında
Turunç iyi değil nar dedi bana

3. İki ceran inmiş yolun üstüne
Ben mâilim derisine postuna
Acem şalı ince belin üstüne
Var oğlan derdinden öl dedi bana

4. Köyüne vardım da ezan okunmaz
Ezan sesi kulağıma dokunmaz
İnsanın içinde yâre bakılmaz
Ara bul tenhasın gel dedi bana

5. *Karacaoğlan* der mesti mestine
Azrail [de] geldi canım üstüne
Sırmalı yağlığı attı üstüme
Terledin misafir sil dedi bana

---

* *XXVI: 260.*
C.
krş. Köprülü 1964a: 353-354; Cunbur 1973: 194-195; Ergun 1971:54-55; Dergâh 1982: 47; Öztelli 1983: 56; Sakaoğlu 2004: 392; Aray 2010: 112-113.
ayrıca bkz. Yalgın 1922c; Cunbur 1973: 173-174; Ergun 1971: 55; Öztelli 1983: 58-59.

8. 2. VAR OĞLAN DERDİMDEN ÖL DEDİ BANA*

1. Sabahtan uğradım ben bir güzele
   Yörü hey tali[h]siz kul dedi bana
   Ben de cellât oldum kıyarım cana
   Var oğlan derdimden öl dedi bana

2. Yıkık câmilerde hutbe okunmaz
   Göz görmezse deli gönül çekinmez
   Var git oğlan sana faydam dokunmaz
   İstersen sevdiğim ol dedi bana

3. Bahar seli gibi bulanık akma
   Gelene geçene sen meyil katma
   Eğer âşık isen varak hâkime
   Gayrı ben seninim bil dedi bana

4. *Karac'oğlan* söyler sözü çağında
   Bir od düştü yanar sinem bağında
   İl[ler] uyuyunca yatsı vaktinde
   Gel de muradına er dedi bana

---

* *XXV: 2.*

A.

2/4: sevdiğim: derdinden (=çıkma).

C.

krş. Cunbur 1973:183-184; Karaer 1973: 89; Dergâh 1982: 49; Öztelli 1983: 57; Sakaoğlu 2004: 391.

Ayrıca bkz. Ardıç 1936: 48-49.

8. 3. YORGUNSUN SEVDİĞİM EM DEDİ BANA*

1. O yavrunun edasına nazına
Sürmeler çekmiş [de] kara gözüne
Beyaz memelerin verdi ağzıma
Yorgunsun sevdiğim em dedi bana

2. Benim yârim gelişinden bellidir
Ağ elleri elvan elvan güllüdür
İbrişim kuşaklı ince bellidir
Şu canın canıma sar dedi bana

3. Benim yârim bana yalan söylemez
Söylese de gıybetimi eylemez
El yanında ikrarın fâş eylemez
Eller uyusun da gel dedi bana

4. Mestine de deli gönül mestine
Âşık olan gül gönderir dostuna
Telli marhamasın attı üstüme
Terlisin sevdiğim sil dedi bana

5. *Karac'oğlan* şu türkünün Hicaz'ı
Aradım bulmadım haram yimezi
Yedi yıldır terk ettiğim namazı
Nazlı yâr göğsümde kıl dedi bana

---

* *XXV: 1*; II:33.

A.

1/2: çekmiş: çekinmiş (II:33). 1/3: beyaz: şurup (II: 33=çıkma).

4: *Karac'oğlan* söyler desti destime/ Asla toz kondurmaz kendi üstüne/ Mevlâ'yı seversen gelme üstüme/ Daha çok yerlerim tor dedi [bana]" (XXV:1=çıkma).

C.

Ayrıca bkz. Aray 2010: 253.

8. 4. YORGUNSUN SEVDİĞİM EM DEDİ BANA*

1. Giderken uğradım dostun köyüne
   Hoş geldin misafir in dedi bana
   Domurcuk güllerin verdi ağzıma
   Yorgunsun sevdiğim em dedi bana

2. Benim yârim gelişinden bellidir
   Ağ elleri elvan elvan güllüdür
   Gayet uzun değil orta boyludur
   Orta boylarımı sar dedi bana

3. Benim yârim koğ [u] gıybet eylemez
   Gizli sırrın yâd ellere söylemez
   İllerin yanında ikrar eylemez
   Ergenler uyusun gel dedi bana

4. *Karac'oğlan* der ki kasdın kasdıma
   Ala idim şol sazımı destime
   Oğlan kadan alam gelme üstüme
   Daha çok yerlerim tor dedi bana

---

* *XXVI: 172.*

9. DOST İLE YAYACAK MAL VERSEN BANA*

1. Kadir Mevlâ'm senden bir dileğim var
   Kaldırsan dalgamı (da) sel versen bana
   Ağır muhabbet[li] mamur il ile
   Dost ile [yayacak] mal versen bana

2. Arkamda [da] sağmal sürüm sağılsa
   Tatarlarım kol kol olsa dağılsa
   Yedi yerde davulbazım döğülse
   Elli bin atlıyla yol versen bana

3. Otuz dokuz çadır(ım) olsa karalı
   Seksen bin hizmetçim (olsa da) lâhurî şallı
   Bir karış gerdanlı (da) bir ince belli
   Gönlüm(ü) eğleyecek yâr versen bana

---

* *VI: 245*; XXV: 4; [VI: 200-45].

A.

1/2: kaldırsan dalgamı: cûş ile dalgalı- XXV: 4; 1/3: Çokça cemal (?) ile mamur yurt ile- XXV:4. 1/4: yayacak-XXV :4.

2/1: Davarlarım erkeç erkeç yayılsa -XXV:4. 2/3: Dokuz yerde davullarım çalınsa-XXV:4. 2/4: dost ile: on bin-XXV: 4.

3/1: Kırk cariye versen lâhurî şallı-XXV:4; olsa: olsa da –VI: 200-45. 3/2: Kırk elli at versen kadife çullu-XXV:4. 3/3: bir ince belli: püskürme benli-XXV: 4. 3/4: gönlüm eğleyecek: gönül eğlencesi-XXV:4.

4/1: Çıksam yükseğine ben de otursam-XXV:4. 4/2: Ulu beğler(i) davet etsem getirsem-XXV:4; 4/3: Haleb'i müşiri (?) [=Mısır'ı] kırsam otursam-XXV:4. 4/4: Hizmetime yüğrük kul versen bana –XXV:4.

5: *Karac'oğlan* der gözüm yoktur sılada/ Bir el top atılsa bizim kalada/ Rûz-i mahşerde cennet-i 'alâda/ Elimi tutacak dal versen bana-XXV: 4.

C.

1/4: XXV/4'ten onarıldı.

3/2: "şâkuri", "lâhuri" olarak onarıldı (VI: 245; VI:200-45).

krş. Ardıç 1936: 72; Cunbur 1973: 139; Karaer 1973: 91; Ergun 1971: 56; Dergâh 1982: 51; Öztelli 1983: 59-60; Sakaoğlu 2004: 393). Görkem-Tülüce 2008: 85; Ozanemre 2007: 47; Aray 2010: 222.

Şiirin bir çeşitlenmesi Gündeşlioğlu'na (XIX. yy.) bağlanmaktadır (Aray 2010: 389-390).

4. Padişahın üç tuğu[nu] götürsem
   Emr eylese düşmanını batırsam
   Koca Halep yerler verse otursam
   Yumuş ile yüğrük dil versen bana

5. *Karaca'ğlan* der ki tüm iş(im) hilada
   Üç yüz altmış topum olsa kal'ada
   Yarın mahşer günü cennet(-i) 'alâda
   Mevlâ'm yapışacak dal versen bana

10. AK GERDANA DÜZDÜR BANA*

1. Benim yârim hasta olmuş
Bir nüshacık yazdır bana
Siyah zülfün tel tel olmuş
Ak gerdana düzdür bana

2. Elinde türlü boğçası
Annında siyah peçesi
Dostun koynu gül bağçası
Ziyan etmem gezdir bana

3. Kaşların çe[v]gân eğmesin
Sana nazarlar değmesin
Ak göğsünün çöz düğmesin
Özen ile çözdür bana

4. *Karac'oğlan* der (ki) [gaziler]
Turna ile gelir kazlar
Bana eylediğin nazlar
Bugün için azdır bana

---

* *XXV: 3.*
C.
4/1: "nazlar", "gaziler" şeklinde onarıldı.
krş. Cunbur 1973: 290; Karaer 1973: 302; Ergun 1971: 212; Dergâh 1982: 388; Öztelli 1983: 275; Sakaoğlu 2004: 394.

11. AĞ KIZIN DA GÖĞSÜN YAYLA VER BANA*

1. Top top olmuş güzellerin sürüsü
   Öncel olmuş içlerinden birisi
   Gidinin otağı Sultan Korusu
   Ağ kızın da göğsün [yayla ver bana]

2. Evimizin önü bir ulu harman
   Kalkıyor bir zaman iniyor gerdan
   Hastalara şifa dertlere derman
   Ak kızın da göğsün yayla ver bana

3. Evimizin önü bir ulu yazı
   Yazıda yayılır ördeği kazı
   [Verseler] de almam koca Sivas'ı
   Ağ kızın [da] göğsün yayla ver bana

4. *Karac'oğlan* söyler sözün doğrusun
   Başına sokmuş ciğal eğrisin
   Gözleri sürmeli şahin yavrusun
   Ağ kızın da göğsün yayla ver bana

---

* *XXVI: 256.*

C.

1/4: "ver bana yayla" yerine "yayla ver bana" söyleyişi tercih edildi.

3/3: "versen" yerine "verseler" yazıldı.

Ayrıca bkz. Cunbur 1973: 139; Karaer 1973: 91; Ergun 1971: 56; Dergâh 1982: 51; Öztelli 1983: 59-60; Sakaoğlu 2004: 393.

12. SOKULSUN ZÜLFÜNÜN ARALARINA*

1. Bazarda rast gittim de bir geline
İnci mercan pek yakışır koluna
Lâle sünbül gül toplamış eline
Sokulsun zülfünün aralarına

2. Benden selâm söylen Hacer iline
Kara (kaş) kirpiklerin sâyelerine
Bizim illerd(e)'orman doğan (?) olamaz
Yavru şahin konsun kayalarına

3. Çaylarım çaylar da âh kuru çaylar
Oturmuş sevdiğim âh çeker ağlar
Koşar koşar olmuş şol çifte benler
Derilmiş kaşının aralarına

4. *Karac'oğlan* der ki (aka aka bir) çevre göl olsam
Dostun aya(ğı)na yolunca (?) yol olsam
Mevlâ'm destur verse (de) bir topacık gül olsam
Sokulsam zülfünün aralarına

---

* *VI: 216* [VI: 200-16] [→ s. 87, 86].

A.

1/1: Pazarda rast gittim (de) ben bir geline –VI: 200-16.

2/1: Hacer: Haçın (?) –VI: 200-16.

C.

krş. Yalgın 1927e; Cunbur 1973: 57-58; Karaer 1973: 92; Ergun 1971: 56-57; Dergâh 1982: 52; Öztelli 1983: 60; Sakaoğlu 2004: 395; Aray 2010: 198.

13. HER GÜN AĞLAR ÇIRASINA*

1. Bir küçücek ceyran geldi
   Bizim köyün yöresine
   Bir yavru yârdan ayrılmış
   Her gün ağlar çırasına

2. Yetem dedim yetemedim
   Çok çalıştım tutamadım
   Bir yavrucuk katamadım
   Göçümüzün arasına

3. Nazlı hey Allah'ım nazlı
   Meyvesi koynunda gizli
   Melham eyle kömür gözlü
   Sar sinemin yarasına

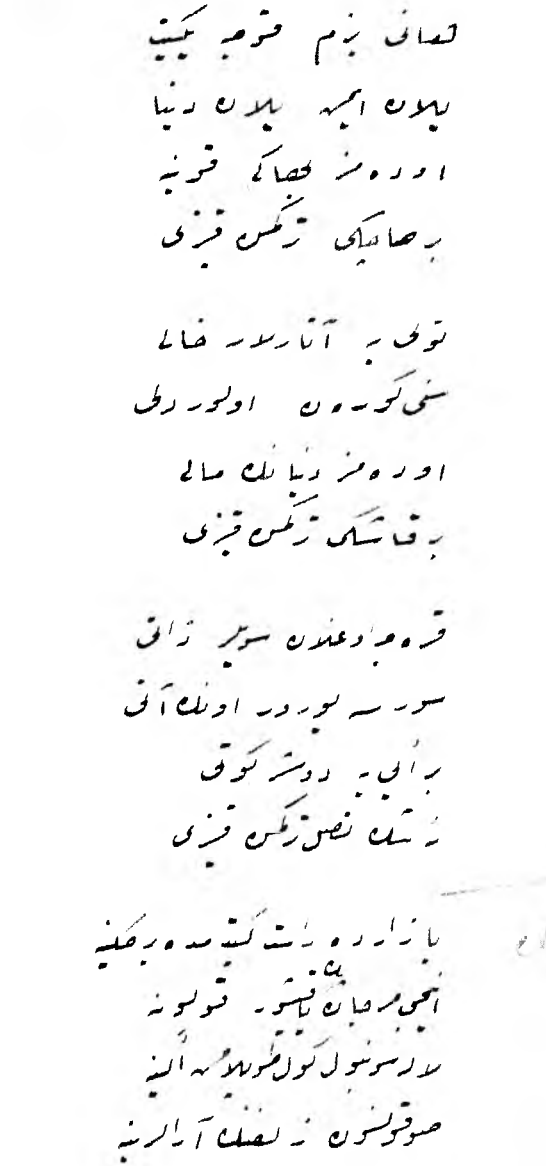
* *II: 110.*

C.

Mahlas dörtlüğü yoktur.

krş. Cunbur 1973: 271; Karaer 1973: 302; Ergun 1971: 213; Dergâh 1982: 389; Öztelli 1983: 275-276; Sakaoğlu 2004: 395-396; Aray 2010: 129-130.

3/1: "*Karac'oğlan* der hey nazlı" (Aray 2010: 130).

12. Sokulsun Zülfünün Aralarına (VI: 216)

14. ONUN İÇİN BÜLBÜL KONAR DALLARA*

1. Aşk ile ağyârın bağına girdim
İkimiz [de] karıştı ya tellere
Kırmızı gül goncasına karışmış
Onun için bülbül konar dallara

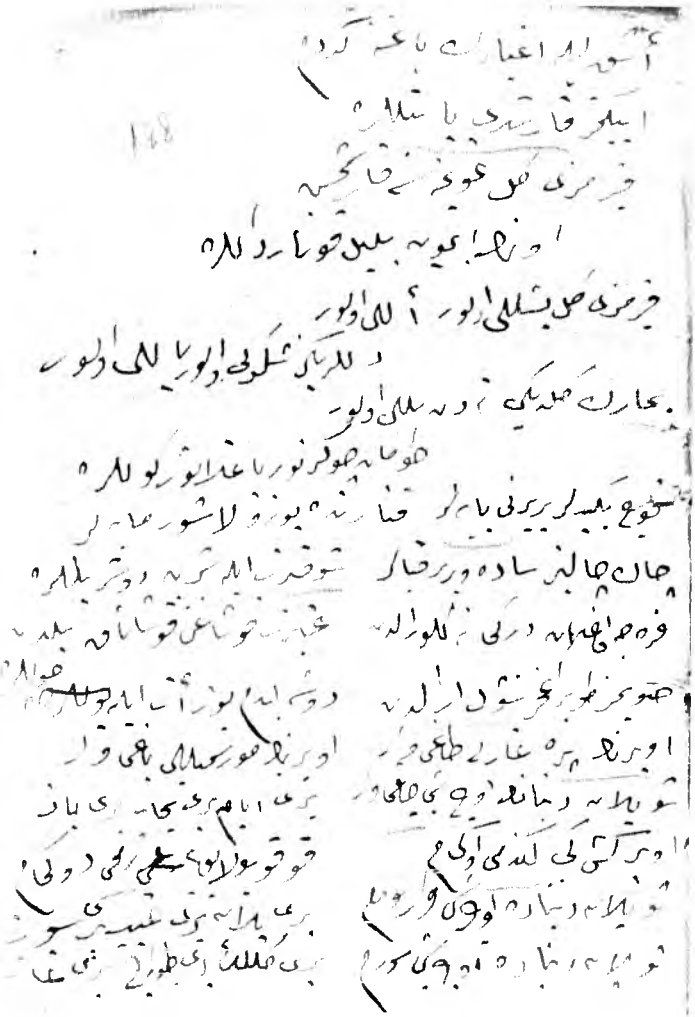
2. Kırmızı gül yeşill(i)'olur all(ı)'olur
Dilleriniz şekerl(i)'olur ball(ı)'olur
Baharın geldiği neden bell(i)'olur
Duman çöker nur bağlanır göllere

3. Koç yiğitler birbirini bayalar (?)
Katarında bozulaşır mayalar
Çan çalınır sadâ verir kayalar
Şüfret ile şirin düşer bellere

4. *Karac'oğlan* der ki ne gelir elden
Gayret kuşağını kuşanak belden
Soyum(uz) toprağımız şol Arablı'dan
Düşe idim boz at ile yollara

---

* *II: 188.*

14. Onun İçin Bülbül Konar Dallara (II: 188)

15. SANDIM ALTI GÜZEL İNDİ PINARA*

1. Güzeller de göç eylemiş yurdundan
   Koç yiğitler yatamıyor derdinden
   Sabahtan seherden Be[y]lân ardından
   Sandım altı güzel indi pınara

2. Üçü uzun boylu gayetten güzel
   Üçü orta boylu gözlerin (?) süzer
   Dedim ağca ceyran çölde ne gezer
   Sandım kınal(ı) keklik indi pınara

3. *Karac'oğlan* bunu böyle söyledi
   İnip aşkın deryasını boyladı
   Güzel gitti diyü pınar ağladı
   Acıdı yüreğim yandı pınara

---

* *III: 222*; II: 103; II: 175-2 (=tek dörtlük).

A.

1/1: Ak Koyunlu göç[ü] (ayında) yörür yurdundan - II: 103. 1/3: Seher vaktinde [de] belin ardından- II:103. 1/4: sandım: saydım- II:103.
2/1: gözünü: gözlerin- II: 103. 2/3: ceyran çölde: ceylan gölde- II:103. 1/4: sandım: al- II:103.
Ek Dörtlük:
Can[ı] içten saracak Anşa'nın beli/ Dost için dizecek Fatma'nın gülü/ İkisi Hassalı biri Düz Yalı/ Emine'm çok içti kandı pınara -II:103. 3: Hassalı: Hafzalı - II:103 (=çıkma).
3/1: bunu böyle söyledi: coştu bulandı- II:103. 3/2: boyladı: dolandı- II 103. 3/3: ağladı: sulandı- II: 103. 3/3-4: Şu (fani) dünyada koygun edip söyledi/ Tabutun üstüne sarılık bir gün –(II: 175-2)

B.

Kayseri İstinaf Mahkemesi Azasından Ahmed Bey'in Avşar/Karacaoğlan türküsüne dair vermiş olduğu defterden (II: 175-2).

C.

krş. Cunbur 1973: 7,9; Ergun 1971: 57; Başgöz 1984: 59; Başgöz 2003: 99; Öztelli 1983: 60-61; Boratav-Fıratlı 2000: 117; Sakaoğlu 2004: 396-397; Yalgın 1997b: 254-255; Karaer 1973: 93; Dergâh 1982: 53; Aray 2010: 240.
ayrıca bkz. Yalgın 1927h; Cunbur 1973: 367- 368, 369; Karaer 1973: 93-94; Ergun 1971:57-58; Dergâh 1982: 54- 55; Başgöz 1984: 60; Öztelli 1983: 346- 348; Başgöz 2003: 100; Görkem-Tülüce 2008: 87-88; Ozanemre 2007: 47-48; Aray 2010: 237.

16.1. YENİLE SEVDİĞİM SENDEN ZİYADE*

1. Hûri melek misin göğden mi indin
Ben güzel görmedim senden ziyade
Eski sevdiceğim vaz geldin ise
Yenile sevdiğim senden ziyade

2. Her sabah her seher çıkar sallanır
Her öptükçe şeker dudak ballanır
Öpülen sevilen yâr güzellenir
Bugün güzelliğin dünden ziyade

3. Sabahtan seherden çıkar dağ[n]ersin
Moda fersin kız bir yana eğersin
Bin vermişler beş yüz daha değersin
Bin de ben vereyim ilden ziyade

4. Merhametim çoktur benden farıma
Beni görüp mah yüzünü bürüme
Çıkıp eller ile gezip yürüme
Seni seven yoktur benden ziyade

---

* *XXV: 137*; II: 99; II: 203.

A.

1/1: Ala gözlerini sevdiğim dilber-XXV:137 (=çıkma); II 99.1/2: ben güzel görmedim: bugün güzelliğin -XXV 137 (=çıkma). 1/3: Bilmem huri misin göğden mi indin-II: 99. 1/4: Bugün güzelliğin dünden ziyade-II:99. 3/4: bini de: beş bin de -II:203.

6/2: emsalin: akranın -XXV 137 (=çıkma); II 99. 6/4: var mı: yoktur (=üstü çizilmiş) -II:99.

Ek Dörtlük:

Karac'oğlan der ki bunu söylerim/ Yârsiz ya ben bu dünyayı n'eylerim/ Bir canım var sana feda eylerim/ Daha ne istersin candan ziyade -XXV:137; II: 203.

C.

3. dörtlük, II: 99'da, 4. ve 5. dörtlükler ise II: 203'te yoktur.

Şiir, *Sâil Oğlu* adına da kayıtlıdır. (bkz. XXV: 449).

krş. Yalgın 1922f; Altun Yurd 1923b; Yalgın 1927g; Aray 2010: 199-200. ayrıca bkz. Ardıç 1936: 24-25, 70-71.

Kuloğlu'na ait bir şiirle benzerlik taşıyor (Aray 2010: 385).

5. Doğar aylar gibi doğar görinür
Kırmızılar giyip çıkar salınur
Âh ettikçe kara bağrım delinür
Sayılmaz benlerin binden ziyade

6. *Karac'oğlan* eydür bu sözüm haktır
Âlemi seyrettim emsâlin yoktur
Sineme urduğun termanlı oktur
Dahi cevrin var mı bundan ziyade

16. 2. ŞİMDİ BİRİN SEVDİM SENDEN ZİYADE*

1. Evvel bahar yaz ayları gelende
Her çiçek açılır gülden ziyade
Eski sevdiceğim terk etmiş beni
Şimdi birin sevdim ondan ziyade

2. Çiğdem çiçeğinden naziktir yüzün
Yavru şahin gibi karadır gözün
Ağ beyaz sıralı zülüflü kızın
Bugünkü cilvesi dünden ziyade

3. Selâm ver ki selâmını alayım
El bağlayıp divanına durayım
Kız kapunda kulun kölen olayım
Yoktur armağanım candan ziyade

4. Tarablus kuşanmış saçağı dizde
Arzumanım kaldı şurda bir kızda
Bir yanı gerdanda bir yanı yüzde
Say(a)madım benlerin binden ziyade

5. *Karac'oğlan* der ki ne salınırsın
Cevahir pas tutmaz ne silinirsin
Nerden baksam bana el görünürsün
Seni seven olmaz benden ziyade

---

* *XXVI: 180.*
C.
krş. Köprülü 1964a: 350; Cunbur 1973: 129, 221-222; Karaer 1973: 95-96; Ergun 1971: 58-59; Dergâh 1983: 60-61; Öztelli 1983: 63-64; Sakaoğlu 2004: 401-402; Yalgın 1997b: 250.
ayrıca bkz. Cunbur 1973:10-11, 94-95; Karaer 97- 98; Öztelli 1983: 62-63; Sakaoğlu 2004: 402-403; Dergâh 1982: 59.

16. 3. ŞİMDİKİ SEVDİĞİM ONDAN ZİYADE*

1. Yaz gelip de beş ayları doğunca
(Nice) bir çiçek açılır gülden ziyade
Evvel bir yâr sevdim terk ettim onu
Şimdiki sevdiğim ondan ziyade

2. Taranmış kuşanmış (da) saçağı dizde
Âh u zârım kaldı şur(a)da bir kızda
Yarıs(ı)'ak gerdanda yarısı yüzde
Say(a)madım benleri (var) binden ziyade

3. Selâm ver de selâmını alayım
El göğüste divanına durayım
Kapında da kulun kölen olayım
Armağanım yoktur candan ziyade

4. *Karacaoğlan* da öğdüğün(ü) öğer
Uzundur saçı [da] topuğun döğer
Vermişler beş bini bin daha değer
Bin de ben vereyim ondan ziyade

---

* *VI: 211*; [VI: 200-11].

C.

1: Metinde üçüncü sırada kayıtlıdır (VI: 211; VI: 200:-11).

1/3 ve 1/4 numaralı dizelerin yeri değiştirildi (VI: 211; VI: 200:-11).

16. 4. BUGÜN GÜZELLİĞİN DÜNDEN ZİYADE*

1. Ala gözlerini sevdiğim dilber
Ben güzel görmedim senden ziyade
Bilmem hûri misin (bilmem) gökten mi indin
Bugün güzelliğin dünden ziyade

2. Merhametim çoktur benden farıma
Beni görüp gül yüzünü bürüme
Çıkıp eller ile gezip yürüme
Seni seven yoktur benden ziyade

3. Doğan aylar gibi doğar görinür
Kırmızılar giyip çıkar salınur
Âh ettikçe kara bağrım delinür
Sayılmaz benlerin binden ziyade

4. *Karacaoğlan* der bu sözüm haktır
Âlemi seyrettim akranın yoktur
Sineme vurduğun [zahmeli] oktur
Daha cevrin var mı bundan ziyade

---

* *VI: 263.*
C.
4/4: "zamanla", "zahmeli" şeklinde onarıldı.
krş. Aray 2010: 69.

16.5. CAN GÖNÜL KAYNARSA MALDAN ZİYADE*

1. Dört kitaptan başlayalım elife
   Bir isim yazılmış kuldan ziyade
   Dökme zilifini top top gerdane
   Can gönül kaynarsa haldan ziyade

2. Âşıklar hiç âşıkları kırmazdı
   Ölür âşıkların seyri çıkmazdı
   Benim meylim hiç güzele akmazdı
   Akıttın meylimi selden ziyade

* XXII-173 ile XXII-174 numaralı şiirler arasında yer alan, P. N. Boratav'ın numaralandırmadığı iki dörtlük.
C.
krş. Aray 2010: 362-363.

17. 1. GÖZLERİ DUMANLI KUĞU İSEN DE*

1. Aldı Karacaoğlan:
Ala gözlerini sevdiğim dilber
Söyle güzellerin mâhı isen de
İndirirler seni yüksek havadan
Gözleri dumanlı kuğu isen de

2. Aldı kız:
Oğlan senin bu sözüne küserim
Alır seni zülf(üm) teline asarım
Küffâr kal'asında ben de hisarım
Gelemen üstüme Ali isen de

3. Karacaoğlan:
Gürzünen vurur (kız) kal'anı yıkarım
Yıkarım da himlerini sökerim
Kahp(e)'üstüne yüksek köprü yaparım
Geçerim Tuna'nın seli isen de

4. Aldı kız:
Oğlan seni babam duyar öldürür
Beğden evvel padişaha bildirir
Âhir sonu yapracığın soldurur
Mevlâ'nın sevgili kulu isen de

---

* *III: 190.*

C.

krş. Cunbur 1973: 26-27; Karaer 1973:100; Ergun 1971: 60- 61; Dergâh 1982: 62- 63; Öztelli 1983: 65- 66; Sakaoğlu 2004: 405-406; Aray 2010: 241.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 26-27, 153-154; Karaer 1973: 98, 100; Ergun 1971: 59- 61; Dergâh 1982: 62-64; Öztelli 1983: 64- 66; Sakaoğlu 2004: 403-406.

5. Aldı oğlan:
Binerim atıma ben de aşarım
Aşarım da karlı dağlar aşarım
Ahdım olsun seni alır boşarım
On iki padişah kızı isen de

6. Aldı kız:
Oğlan seni çaldırmışım kaleme
Dayanaman firkatime belâma
Carıs etme beni halka âleme
Sarılalım (gel) oğlan deli isen de

7. Karacaoğlan:
Karac'oğlan der ki nasıl beğ imiş
Üst yanımız karlı karlı dağ imiş
Yokladım öteni öten yoğ imiş
Kız almam ben seni hûri isen de

17. 2. GEÇERİM TUNA'NIN SELİ İSEN DE*

1. Oğlan:
Kız senin göğsüne süllüm dayarım
Dayarım da gül memenden emerim
Seherden üstüne köprü kurarım
Geçerim Tuna'nın seli isen de

2. Kız:
Oğlan senin bu sözüne küserim
Küserim de bileğime asarım
Küffar kal'asından berktir hisarım
Varmam şimden geri beğ oğl(u)'isen de

3. Oğlan:
Kız ben senin kal'aların yıkarım
Has toprağın bir araya katarım
Bin yıllık ömrümü sende sınarım
Bozarım bin yıllık koru isen de

4. Kız:
Oğlan ne çok düştün benim kaleme
Küçücüksün dayanaman silleme
Sırrımı vermezim halk u âleme
Gel sarılak yatak deli isen de

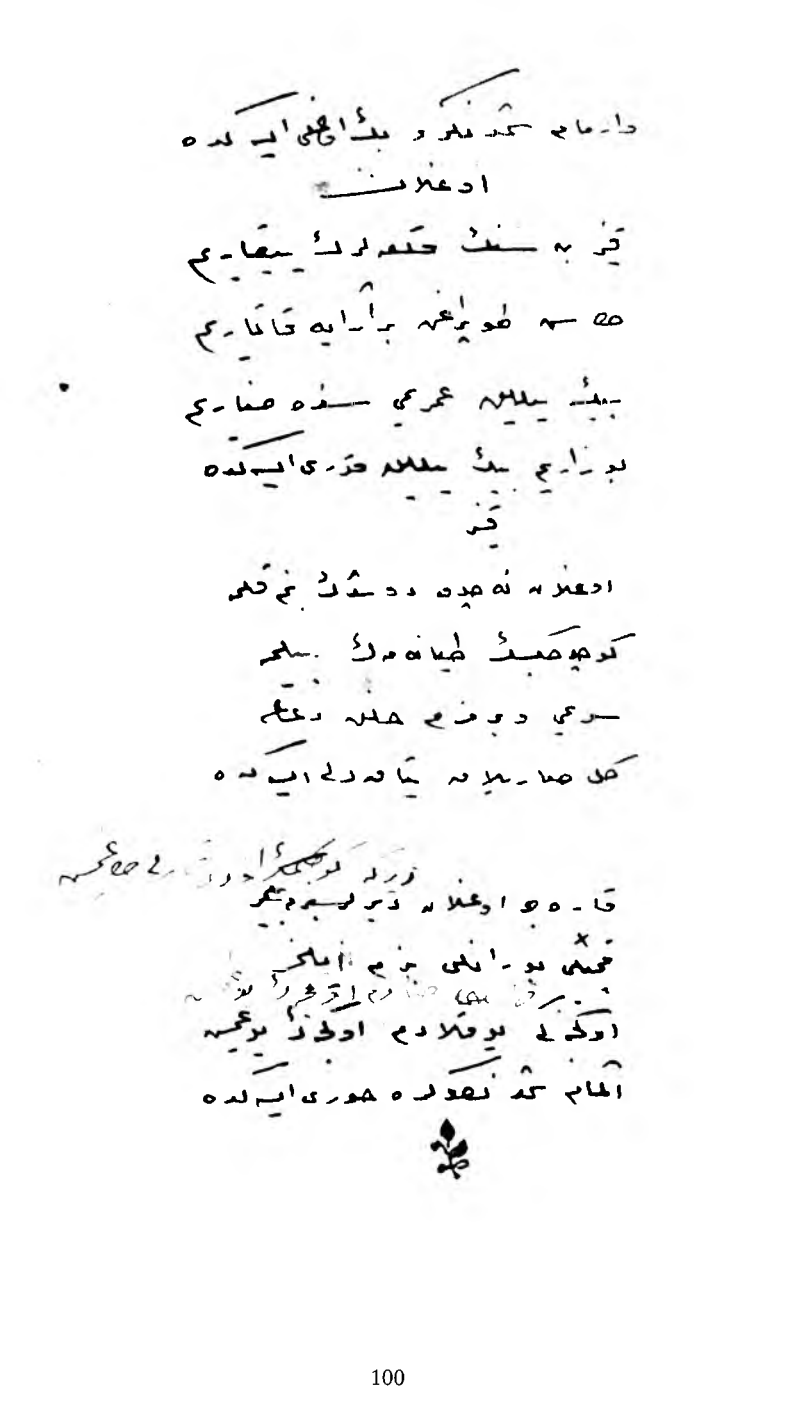
5. *Karac'oğlan* der ki karlı dağ imiş
Kırcılı boranlı bizim ilimiz
Ökçeni yokladım ökçen yoğumuş
Almam şimden girü hûri isen de

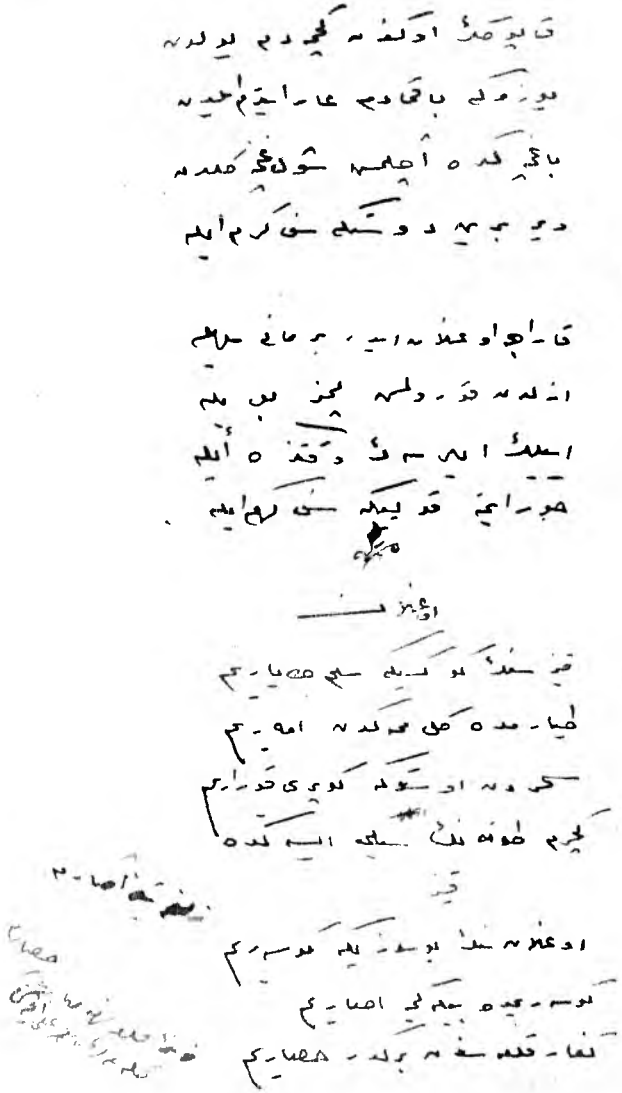
---

* *II: 109.* [→ s. 101, 100]

A.

2/2: Küserim de zülüfünden asarım (=çıkma).

17.2. Geçerim Tuna'nın Seli İsen de (II: 109)

17. 3. BİR GÖZLERİ KANLI KUĞU İSEN DE*

1. Küstürdüm güzeli söyledemiyom
Söyle güzellerin beği isen de
İndiririm seni yüksek havadan
Bir gözleri kanlı [k]uğu isen de

2. Oğlan ben de bu sözüne yanmazam
Var iken yoğuna meyil katmazam
Gülden sana bir gül koklatmazam
Tanrının sevgili kulu isen de

3. Kara bulut gibi göğe ağarım
Sulu sepken gibi yere yağarım
Olanca ömrümü sana sınarım
Kız seni yutarım ağu isen de

4. Oğlan ben de bu sözüne küserim
Zülfüm teli ile seni asarım
Tuna kal'ası da benim hisarım
Alamazsın oğlan Ali isen de

5. Oğlan der ki kal'aların yıkarım
Taşın toprağını suya dökerim
Yüksekten üstüne köprü yaparım
Geçerim Tuna'nın seli isen de

---

* *XXVI: 175.*

C.

krş. Cunbur 1973: 159-160; Karaer 1973: 99; Ergun 1971: 61-62; Dergâh 1982: 65-66; Sakaoğlu 2004: 404-405; Öztelli 1983: 66-67.

6. Pek küçükten çalınmışsın kaleme
Sen küçüksün dayanaman belâma
Sırrımı söyleme ile âleme
Gel sarıla(lım)[k] oğlan deli isen de

7. Ne imiş [de] *Karacaoğlan* ne imiş
Kara kös bağlamış karlı dağ imiş
Ben seni sınadım ökçen yoğ imiş
Var git anam bacım hûri isen de

17. 4. BAŞIN AL ÇİÇEKLİ KORU İSEN DE*

1. İnce Yer'de eşiğin alışaram (?)
İrili ufaklı dağlar aşarım
Ahd(ı) amanım olsun (kız) seni (alır) boşarım
Başın al çiçekli (?) koru isen de

2. Oğlan ben de bu sözüne küserim
Seni alır saç bağımdan asarım
Yüksek kal'a(ları)m var da sarpa kısarım
Gelemen üstüme Ali isen de

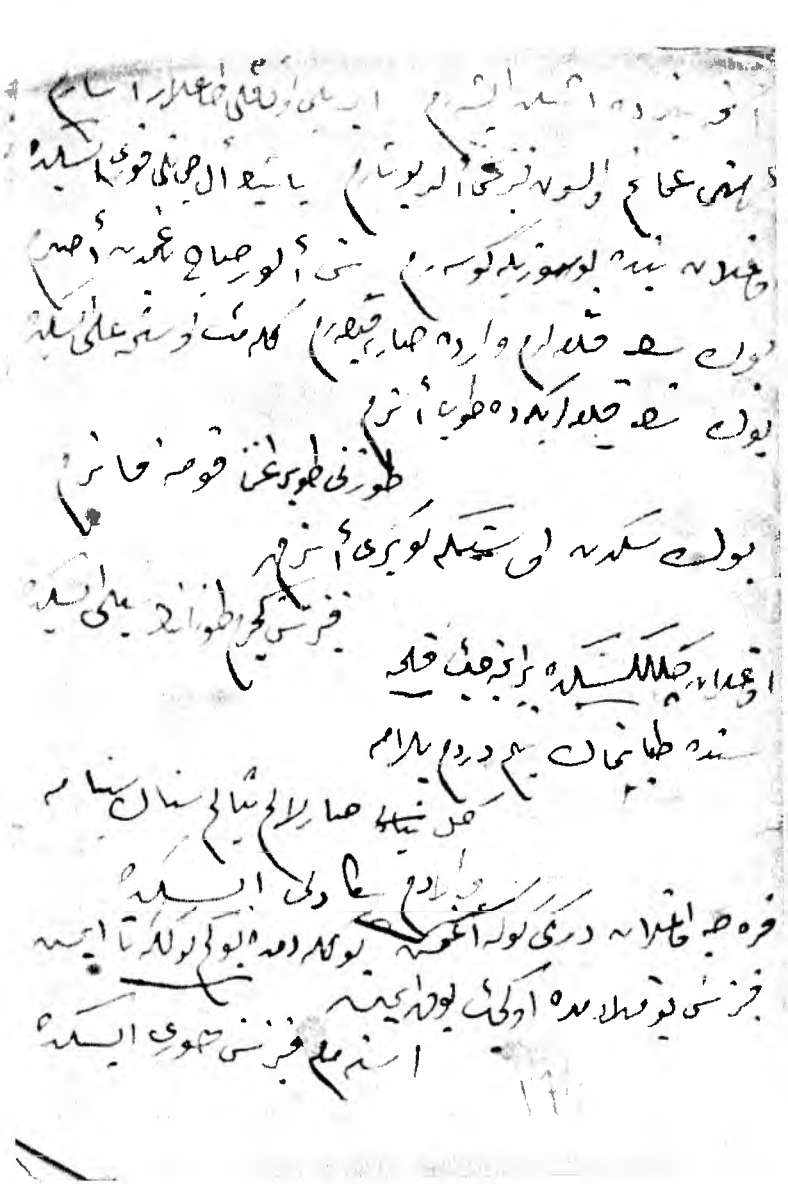
3. Yüksek kal'a(ları)na da top[lar] atarım
Tozun(u) toprağını kuma katarım
Yüksekten üstüne köprü atarım
(Kız seni) geçerim Tuna'nın seli isen de

4. Oğlan çekilirsin (de bir) ince(cik) kaleme
(Sen de) dayanaman benim derdi(m) belâma
Gel sarıl(alım)[ıp] yata(lı)m sinan sinama
Ben de vardım sana deli isen de

5. *Karac'oğlan* der ki güle ağ imiş
Yükledim de yük(üm) yüküne ta[ğ] imiş
Kız seni yokladım (da) ökçen yoğ imiş
İstemem kız seni hûri isen de

---

* *II: 176.*
C.
krş. Cunbur 1973: 26-27; Karaer 1973:100; Ergun 1971: 60-61; Dergâh 1982: 62-63; Öztelli 1983: 65- 66; Sakaoğlu 2004: 405-406.
ayrıca bkz. Cunbur 1973:153-154; Karaer 1973: 98; Ergun 1971: 59-60; Dergâh 1982: 64; Öztelli 1983: 64-65; Sakaoğlu 2004: 403-404.

17.4. Başın Al Çiçekli Koru İsen de (II: 176)

18. 1. SELVİYE BENZETTİM DALLAR İÇİNDE*

1. Ala gözlerini sevdiğim dilber
   Kuğuya benzettim dallar içinde
   İncedir bellerin hilâldir kaşın
   Selviye benzettim dallar içinde

2. Benim dostum gelişinden bellidir
   Ak elleri deste deste güllüdür
   Güzel seven yiğitler de bellidir
   [Melil mahzun gezer iller içinde]

3. Karşımızdan gelen ağca yâr m'ola
   Benim gibi yaralanmış var m'ola
   Benim sevdiceğim güzel var m'ola
   Hakk'ın yarattığı kullar içinde

4. *Karac'oğlan* söyler biz de varalım
   Hâlin hatırını anın soralım
   Gelen rakip ölse biz de görelim
   Getirip giderler sallar içinde

---

* *III: 221*; II: 100.

A.

1/2: dallar: güller -II:100. 1/3: Eğilmiş hilâle dönmüş bellerin -II:100.

Ek Dörtlük:

Her dem ağladırsın bir dem de güldür/ Mâlûmum değildir suçumu bildir/ Öldürürsen elet tenhada öldür/ Nice bir ağladın iller içinde -II:100.

2/1: dostum: yârim -II:100. 2/2: ak: ağ -II:100. 2/3: yiğitler de: neden -II:100. 2/4: Hasta hasta gezer sağlar içinde -II:100.

3/1: Annacımdan gelen nazlı yar m'ola -II:100. 3/2: yaralanmış: yâre çeken -II:100; yâre: zahmet -II:100 (=çıkma). 3/3: sevdiceğim: yârim gibi -II:100.

4/1: söyler: diyor -II:100. 4/2: anın: bir kez -II:100. 4/3: Rakip ölmüş derler biz de görelim -II:100. 4/4: getirip giderler: götürüp giderken -II:100.

C.

2/4: Cilt kesiği sebebiyle diğer çeşitlenmeden onarıldı (III:221).

krş. Köprülü 1964a: 334; Cunbur 1973: 20-21; Karaer 1973: 101; Ergun 1971: 62; Dergâh 1982: 66; Başgöz 2003: 101; Sakaoğlu 2004: 406; Aray 2010: 105-106; 153; 360-361.

ayrıca bkz. Ardıç 1936: 64-65; Cunbur 1973: 206-207; Karaer 1973:101-102; Dergâh 1982: 67; Öztelli 1983: 67-68; Sakaoğlu 2004: 406-407. (=Kırşehirli Âşık Said'e bağlanan bir çeşitlenmesi için bkz. Obruk 1983: 132).

18. 2. KUĞUYA BENZETTİM GÖLLER İÇİNDE*

1. Şunda bir güzelin salınışın[ı]
Serviye benzettim dallar içinde
Irmak kenarında derya yüzünde
Kuğuya benzettim göller içinde

2. Yürü güzel yürü yolun basmazlar
Söyledip de şirin dilin kesmezler
Güzel sevmiş diyü çekip asmazlar
Kurbette söylenen diller içinde

3. Benim yârim gelişinden bellidir
Ağ elleri deste deste güllüdür
Eşinden ayrılan neden bellidir
Gezer melûl melûl iller içinde

4. Alına da deli gönül alına
Ciğerciğim aşk oduna deline
İller libasın[ı] giye salına
Koynunda yatayım şallar içinde

5. *Karac'oğlan* der ki işim zâr m'ola
Aşk kemendi boynumuza dar m'ola
Acep yârim gibi güzel var m'ola
Hakk'ın yarattığı kullar içinde

---

* *XXVI: 206.*

19. KARIŞTIRMIŞ EBRÛLARIN TEL TELE*

1. Aşkım çok ağalar (da) kaynıyor yürek
   Bulanırım karışınca il ile
   Bir mahbûb sultanın cemâlin gördüm
   Karıştırmış ebrûların tel tele

2. Kaynar aşkım kendim ile çakışır
   Oynar ala gözler hûbluk çekişir
   Hoş yaratmış birbirine yakışır
   Yanaşınca beyaz kırmız(ı) gül güle

3. Böyle sevdayılan şu yâr görülmez
   Sevdalı serimden duman ırılmaz
   Cûş edince hiç uğruna durulmaz
   Karışınca her dereden sel sele

4. *Karac'oğlan* der ki ciğerim delik
   Siyah ebrûların mâh yüzde belik
   Huriden halk etmiş halk eden Hâlık
   Misâl ettim has bahçede bülbüle

---

* *XXV: 139.*

20. PETEKLERİM DOLU DOLU BAL İLE*

1. Gelin der ki gülistânın gülüyüm
   Güzeller içinde güzel feriyim
   Oğul vermiş bir petecik arıyım
   Peteklerim dolu dolu bal ile

2. Kız [da] der ki yaylalarda yaylarsın
   Serin gölgelerde gönlün eğlersin
   Güzel gelin niye yalan söylersin
   Arısız petekte vay bal olur mu

3. Gelin der ki haydi [gidek] pazara
   İnce belin sığdıralım hizara
   İki bostan götürelim pazara
   Yâr ye[t]gin mi alır yeteceği mi

4. Kız da der ki ben gidemem pazara
   İnce belim sığdıramam hizara
   İki deste gül götürsen (de) pazara
   Solgunun mu alır solacağın mı

5. *Karac'oğlan* (der ki) bu düşümü yoramam
   Ayrılık defterin verse düremem
   Kız iyi de gelin kötü diyemem
   İkiniz de benim olun sevdiğim

---

* *XXVI: 255.*

C.

1/1: "der ki" iki kere yazılmıştır; birisi silindi.

3/1: "gidelim", vezin gereği "gidek" şeklinde düzeltildi.

Ayrıca bu kitaptaki 43 ve 230 numaralı şiirlerle krş.

21. YANAR BAĞRI ATEŞ İLE KÖZ İLE*

1. Atım kalk gidelim sılaya doğru
Kabarın vurdurma taşa düz ile (?)
Gurbet ilde yâri olan yiğidin
Yanar bağrı ateş ile köz ile

2. Kara Kuyu(lu) derler (de) taştan dolanır
Erden kalkan Küllü'de de sulanır
Pazar Suyu derler gönlüm bulanır
Onun ördeği [de] turna(n) kaz ile

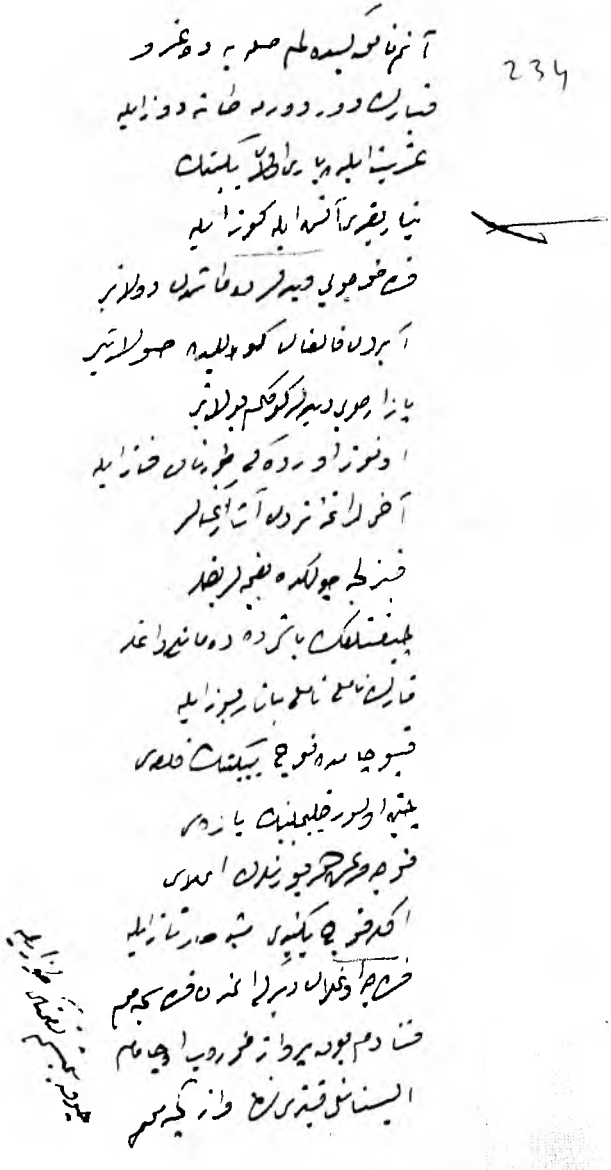
3. Âhır Dağı'na nerden [yol] aşar ağ(a)lar
Kızılca Çölü'nde bağçalar bağlar
Çiftlik'in başı da dumanlı dağlar
Karın namlı namlı yatar buz ile

4. Kapu Çam da koç yiğidin kal'ası
Çetin olur Çelimli'nin yâresi
Koca Maraş her yurtların 'alâsı
Eğler koç yiğidi şivan saz ile

5. *Karac'oğlan* (der ki) ağdan kara seçemem
Kanadım yok pervâz vurup uçamam
Elbistan(lı) kızı senden (vaz) geçemem
Çok yemişim nimetini tuz ile

---

* *XXVI: 234.*
C.
Bu şiirin başka şairlere bağlanan çeşitlemeleri de vardır.

21. Yanar Bağrı Ateş İle Köz İle (XXVI: 234)

22. SÜRSEK DEMİ DEM ÜSTÜNE DEM DEME*

1. Bildim Leylâ'm değiştirmiş özünü
   Çeşmim yaşı sel eylemiş lem leme
   Hak nasip eylese alsam o yâri
   Sürsek demi dem üstüne dem deme

2. Hâlimi arz edin sultana şaha
   Simi ten gerdan da zülf-i siyaha
   Misâl ittim al yanaklar almaya
   Saat olmuş ala gözler cem ceme

3. Haçan dostu ansam gönlüm şâz olur
   O yâr bir bergüzâr verse ya n'olur
   Leylâ bizim olacağın kim bilür
   Her kulunun bir derdi var kim kime

4. *Karac'oğlan* bu da'vanın aslı ne
   Aslını uydurmuş kendi nesline
   Herkesi verseler misli misline
   İyiler iyiye kötü(ler) kem keme

---

* *XXV:138*; II: 191.

A.

2/1: Hâlimiz arz ettik sultanı şaha -II:191.

C.

Şiirin, aslen Güney Türkmenlerinden olup Karacaoğlan'dan sonra yaşamış olan Âşık Abdurrahman'a ait bir çeşitlenmesi için bkz. Özdemir 1998: 93-94.

23.1. HOŞ BAKIŞLIM ALNINDAKİ KARA NE*

1. Sabahtan uğradım ben bir geline
   Sıtma verir mâh yüzünü görene
   Zülfün müdür tel mi nedir bilmedim
   Hoş bakışlım alnında[ki] kara ne

2. Düşmanın giydiği mor mavi saya
   Cemâlin benzettim göğdeki aya
   Katardan ayrılmış bir tavsı maya
   Eşi yok ki ilden ile arana

3. Yazdırsam muskayı (da) değmesin nazar
   Sıdk ile bakanın bağrını ezer
   Eğdirmiş üsküfün (de) gözlerin süzer
   Gelinin bakışı benzer ce(y)rana

4. *Karac'oğlan* der ki yürekte derdim
   Salındı o yârin cemâlin gördüm
   Korlanı korlanı yanıyor [ördüm]
   Ateş attı gitti diye varana

---

* *XXVI: 413.*

A.

3/4: cerene -XXVI:413 (=çıkma).

C.

4/3: "odum", kafiye uyumu gözetildiği için "ördüm" şeklinde onarıldı.

23. 2. HOŞ BAKIŞLIM KAŞINDAKİ KARA NE*

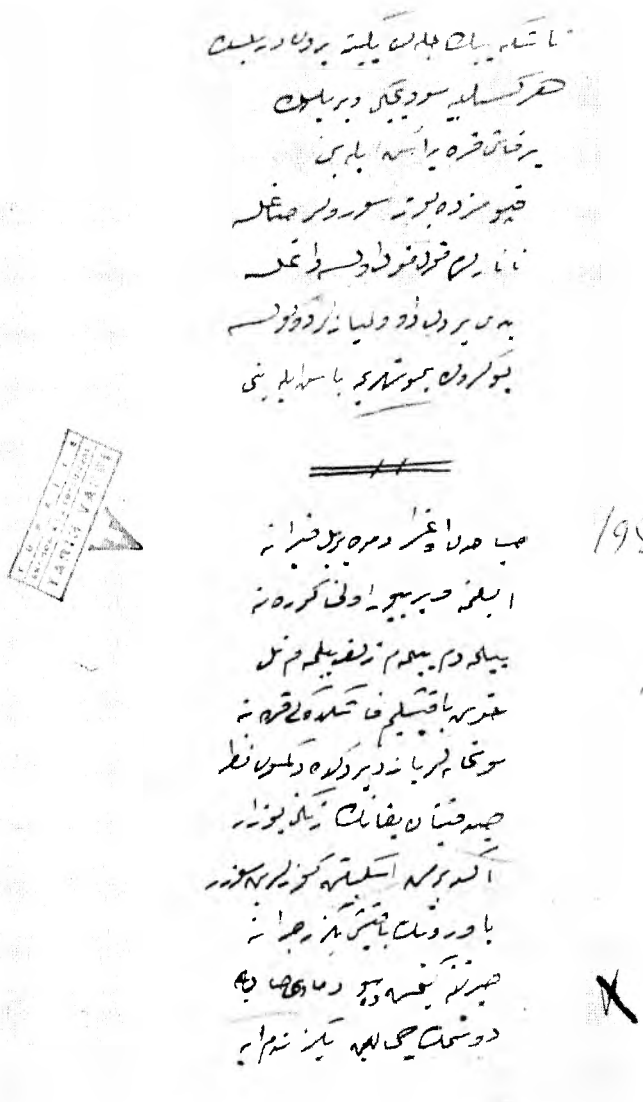
1. Sabahtan uğradım (da) bir bel (?) kırana
Isıtma veriyor [y]üzün (?) görene
Bilmedim bilmem zülfüylen teline (?)
Hoş bakışlım kaşındaki kara ne

2. Nüshalar (?) yazdırdım (da) değmesün nazar
Sıdkınan bakanın rengini bozar
Eğdirmiş üsküfün gözlerin süzer
Yavrunun bakışı benzer cerana

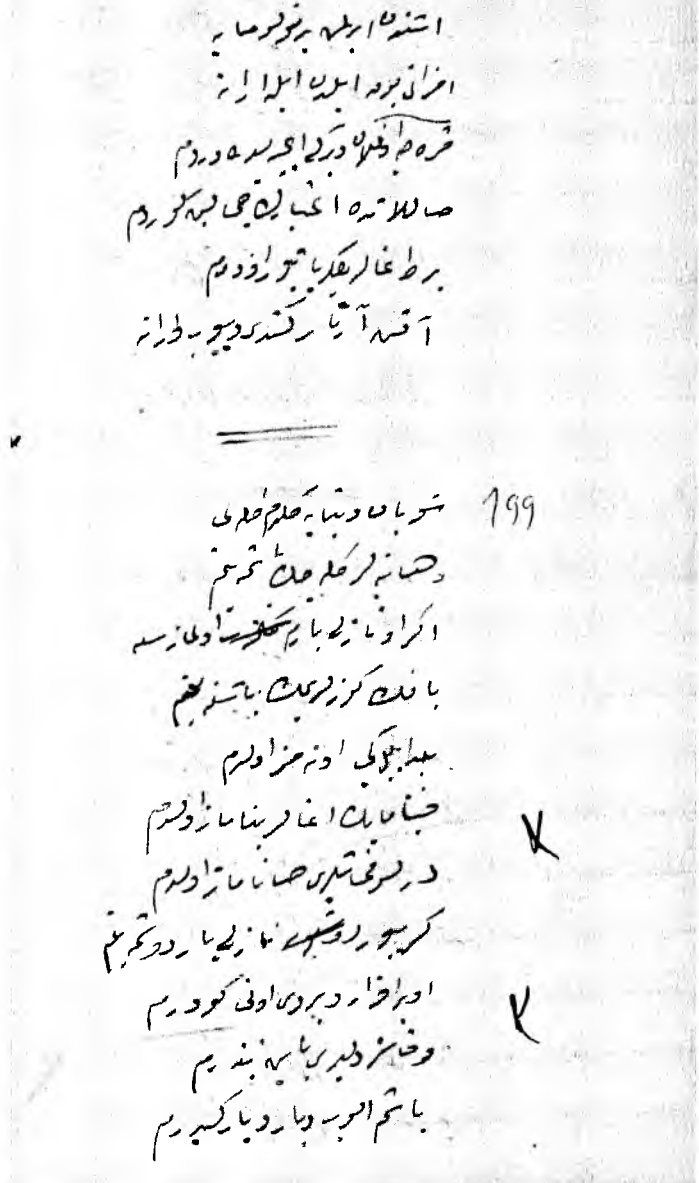
3. Sırtına giymiş de mor mavi saya
Dostumun cemâlin benzettim aya
Eşinden ayrılmış bir tülü maya
Ahranı yok ilden ile arana

4. *Karac'oğlan* der ki içer(i)de derdim
Sallan da ağ yârin cemâlin gördüm
Bre ağalar beğler yanıyor ördüm
Ateş atar gitti deyüp varana

* *XXVI: 198* [→ s. 115, 116].

23.2. Hoş Bakışlım Kaşındaki Kara Ne (XXVI: 198)

24.1. DİVANINA DURDUM YOLUN ÜSTÜNE*

1. Ala gözlerini sevdiğim dilber
Yine sultan m'oldun ilin üstüne
Cemâlini gördüm eğlendim kaldım
Divanına durdum yolun üstüne

2. Yaslanmış yatıyor beyaz kar gibi
Boynunu uzatmış servi dal gibi
Cennet-i 'alâda hûriler gibi
Yeşiller mi giydin alın üstüne

3. Yüklenmiş gidiyor yârin evleri
Neye varır acep işin sonları
Ak göğsün üstünde çifte benleri
Sandım kan damlamış karın üstüne

4. Ak imiş gerdanı beyazdan kardan
Alnın cevher olmuş cemâlin nurdan
Dişleri altundan dudak elmasdan
Lebin kaymak çalar balın üstüne

5. Der *Karac'oğlan*'ım yalanı n'ider
Zekâtın vermezsen güzellik gider
Kız senin bakışın ben(i)'abdal eder
Hırkalar giydirir şalın üstüne

---

* *XXV: 133.*

A.

1/1: Seherde uğradım ben bu güzele (=çıkma). 1/2: yine sultan m'oldun: çıkmış sultan olmuş (=çıkma). 1/3: eğlendim kaldım: oldum divane (=çıkma). 1/4: divanına: selâmına (=çıkma).

2/1: yaslanmış: ak imiş gerdanı (=çıkma). 2/3: Seherde açılan gonca gül gibi (=çıkma).

C.

krş. Yalgın 1928d; Cunbur 1973: 192; Karaer 1973: 104-105; Ergun 1971: 63-64; Dergâh 1982: 71; Öztelli 1983: 70; Sakaoğlu 2004: 412.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 180-181; Karaer 1973: 103-104; Dergâh 1982: 72; Sakaoğlu 2004: 411.

Âşık Ömer'in de benzer ayaklı bir şiiri vardır (Aray 2010: 382-383).

24. 2. SALIVERMİŞ İNCE BELİN ÜSTÜNE*

1. Sabahtan seherden erkenden kalkmış
Dost ala gözüne sürmeler çekmiş
Taramış gerdanı kulunca dökmüş
Salıvermiş ince belin üstüne

2. Havada dönüyor turna kaz gibi
[Yârin] arkasında saçı saz gibi
Has bağça içinde top nergiz gibi
Karalar giyinsin alın üstüne

3. Hûri mi(dir) melek mi(dir) bilmezim kendi
Sırmadan telinden ak göğsün bendi
Söylerken dudaklar(ın) şekerden aldı
Dilin kaymak çalar balın üstüne

4. *Karac'oğlan* (da) girdi göçün içine
Dost karanfil dakmış sarı saçına
İnip gitti gurbet iller içine
Yine sultan m'oldun ilin üstüne

---

* *XXV: 134.*

C.

2/2: "yâr da", "yârin" olarak onarıldı.

4/4: "iller", "ilin" olarak onarıldı.

krş. Cunbur 1973: 180-181; Karaer 1973: 103-104; Dergâh 1982: 72; Sakaoğlu 2004: 411; Aray 2010: 298-299.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 192; Karaer 1973: 104-105; Ergun 1971: 63-64; Dergâh 1982: 71; Öztelli 1983: 70; Sakaoğlu 2004: 412.

24. 3. SELÂMINA DURDUM YOLUN ÜSTÜNE*

1. Seherden uğradım ben bir güzele
Çıkmış sultan olmuş ilin üstüne
Cemâlini gördüm oldum divane
Selâmına durdum yolun üstüne

2. Ak imiş gerdanı beyaz kar gibi
Boyu selvi (ağaç) kokuyor [da] gül gibi
Seherde(n) açılan [gonca] gül gibi
Sandım kan damlamış karın üstüne

3. Ak imiş gerdanı beyazdır kardan
Alnın cevher olmuş cemâlin nurdan
Dişler altundan dudağın elmasdan
Lebin kaymak çalar barın üstüne

4. Âşık var mı (da) şol *Karac'oğlan* kadar
Senin derdin beni de örd eder
Ver[sen] hüsnün zekâtın [da] ne'n gider
Nazlanı nazlanı gir yâr(in) koynuna

---

* *III: 215*; XXVI: 178 (tek dörtlük).

A.

2: Âh n'iyneyim fitne imiş ağları (?)/ Acep nere varır onun tüğleri (?)/ Ak göğsün üstünde çifte benleri/ Sanırım kan damlar karın üstüne (XXVI: 178).

B.

Şiirin sonunda "1 Haziran [1]927" şeklinde, kayıt tarihini bildiren bir not bulunmaktadır (III: 215).

C.

2/2: Dizedeki "selvi"den sonra gelen "ağaç" kelimesi çıkarıldı.

4/4: Dizenin son kelimesi olan "koynuna", şiirin ayaklar arasındaki ahengini bozmaktadır.

krş. Aray 2010: 106, 235.

24. 4. BENİM GÖNLÜM BİR AĞYÂRIN ÜSTÜNE*

1. Saltanat verilmiş benli dilbere
   O da sultan olmuş ilin üstüne
   İlin gönlü düşmüş mal [ı]rızkına
   Benim gönlüm bir ağyârın üstüne

2. Geniş gömlek giymiş dengi (?) dizinde
   Arzumânım kaldı ala gözünde
   Üç ben gerdanında beş ben yüzünde
   Sanırım kan damlar karın üstüne

3. Kız senin [de] dostun yok mu ben kadar
   Malının zekâtı borcunu öder
   Senin bakışın [da] ben(i)'abdal ider
   Hırkalar giy[in]miş şalın üstüne

4. Sarı saçın sallanıyor saz gibi
   Sen beni erittin karlı buz gibi
   Yaz bahar ayında top nergiz gibi
   [Sandım] al bağlanmış morun üstüne

---

* *XXVI: 244* [→ s. 122].

C.

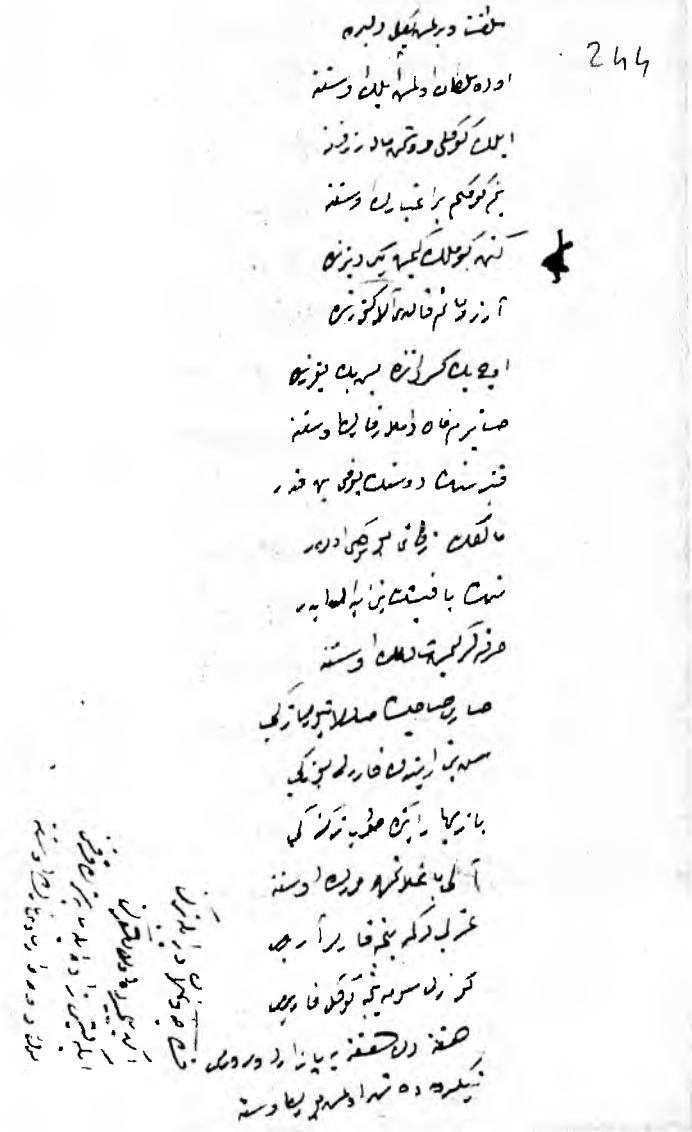
4/3: Dizede "nergiz"den sonraki "kız" kelimesi çıkarıldı.

6/4: Dizedeki "nârın", "nerin" şeklinde onarıldı.

krş. Cunbur 1973: 192; Karaer 1973: 104-105; Ergun 1971: 63-64; Dergâh 1982: 71; Öztelli 1983: 70; Sakaoğlu 2004: 412.

5. Garbî değmeyince karlar erir mi
Güzel sevmeyince gönül farır mı
Haftadan haftaya pazar olur mu
Niğde de şeh(i)r'olmuş Bor'un üstüne

6. *Karacaoğlan* der [de] eylenir iken
Ekin yemese de dolanır her gün
Eyle kişizâde ile mayasız(ın) farkın
Lök deve varmadı [nerin] üstüne

24.4. Benim Gönlüm Bir Ağyârın Üstüne (XXVI: 244)

25. SEL OLDU GİDELİM BİZİM İLLERE*

1. Ala gözlerini sevdiğim dilber
Gel oldu gidelim bizim illere
Aktı çeşmim yaşı yeri (?) suladı
Sel oldu gidelim bizim illere

2. Görünüyor (da) Kara Deniz yalısı
Dinlemeli iyi sözün ulusu
Şimdi bizim ilin kara çalısı
Gül oldu gidelim bizim illere

3. Yarın kar yağar da kapanır beller
Bağçamızda ötmez oldu bülbüller
Varmayı varmayı yâd oldu yârler
El oldu gidelim bizim illere

4. Yarın bayram gelir iller gezinir
Benim yârim ona bakar yerinir
Kitaba baktım da 'elif' görünür
'Dal' oldu gidelim bizim illere

5. *Karac'oğlan* (der ki) tokuşalım sazları
Kime satan gurbet ilde nazları
Ananın babanın kötü sözleri
Bal oldu gidelim bizim illere

---

* *XXVI: 262.*

C.

krş. Köprülü 1964a: 350-351; Dergâh 1982: 73; Cunbur 1973: 148; Ergun 1971: 64; Karaer 1973: 105; Öztelli 1983: 71; Sakaoğlu 2004: 412-413; Aray 2010: 36-37.

26. GEZER ELİF ELİF DİYE*

1. İncecikten bir kar yağar
Tozar Elif Elif diye
Deli gönül abdal olmuş
Gezer Elif Elif diye

2. Elif'in uğru nakışlı
Yavru balaban bakışlı
Yayla çiçeği kokuşlu
Kokar Elif Elif diye

3. Elif kaşlarını çatar
Gamzesi sineme batar
Ağ elleri kalem tutar
Yazar Elif Elif diye

4. Evlerinin önü çardak
Elif'in elinde bardak
Sanki yeşil başlı ördek
Yüzer Elif Elif diye

5. *Karac'oğlan* e[ğ]melerin
Gönül sevmez değmelerin
İliklemiş düğmelerin
Çözer Elif Elif diye

---

* *II: 10-bir.*

C.

krş. Köprülü 1964a: 363; Karaer 1973: 307; Ergun 1971: 215; Dergâh 1982: 397; Başgöz 1984: 63; Öztelli 1983: 349; Başgöz 2003: 103; Görkem-Tülüce 2008: 58; Ozanemre 2007: 37; Aray 2010: 207-208.

27. 1. ŞEFTALİ PAZARI KURULSUN DİYE*

1. Sallanı sallanı vardım (dostun) köyüne
Güzeller başıma derilsin diye
Herkes sevdiğini almış yanına
Şeftali pazarı kurulsun diye

2. Odasında çal(ın)an alışkın sazlar
Kız seni görünce yüreğim sızlar
Başıma toplanmış gelinler kızlar
Şu bizim da'vamız görülsün diye

3. Aladır gözleri kaşı eğmesin
Mîdem çekmez her güzeli sevmesin
Finmam (?) dikmiş kız döşünün düğmesin
Sıktırmış memeler görülsün diye

4. *Karac'oğlan* der ki çöktüm oturdum
Sağ yanımda yavru bazlar götürdüm
Gidip İstanbul'dan ferman getirdim
Herkesin sevdiği verilsin diye

---

* *III: 202.*

C.

krş. Ergun 1971: 80; Dergâh 1982: 134; Karaer 1973:143; Öztelli 1983:109; Sakaoğlu 2004: 467-468; Aray 2010: 53, 237.

27. 2. ŞEFTALİ PAZARI KURULSUN DEYİ*

1. Sabahtan uğradım (da) dostun köyüne
Engeller başıma derilsin deyi
Herkes sevdiğini almış yanına
Şeftali pazarı kurulsun deyi

2. Odasına vardım (da) alışgın sazlar
Ötüşür ördeği çığrışır gazlar
Giyinmiş kuşanmış gelinler kızlar
Şol bizim da'valar görülsün deyi

3. Eğdirmiş de kara kaşın eğmesin
Mîdem almaz her güzeli sevmesin
Çezivermiş ak göğsünün düğmesin
Şol beyaz memeler görülsün deyi

4. *Karac'oğlan* der ki çöktüm oturdum
Sağ kolumda şahin bazı götürdüm
Gittim İstanbul'dan emrin getirdim
Herkes(in) sevdiğine verilsin deyi

---

* *XXVI: 331*; XXVI: 381.

A.

1/2: diye: deyi (=şiirin tamamında) -XXVI: 391.

2/1: alışgın: atışır -XXVI: 381. 2/2-ötüşür: ötüyor -XXVI: 391.

4/1: çöktüm: çıktım -XXVI: 391. 4/4-sevdiğine: sevdiğe[ne] -XXVI: 391.

B.

2/1: alışgın: işlek -XXVI:331.

27. 3. ŞEFTALİ PAZARI KURULSUN DİYÜ*

1. Sabahtan uğradım dostun köyüne
   Güzeller başıma derilsin diyü
   Herkes nazlı yâri alsın yanına
   Şeftali pazarı kurulsun diyü

2. Ne hoş olur kaşlarının eğmesin
   Mîdem almaz her güzeli sevmesin
   Açıvermiş ak göğsünün düğmesin
   Kar beyaz memeler görülsün diyü

3. Aşağıdan gelir eli güllüler
   Beyazlar giyinmiş emir donlular
   [A] kız nedir koynundaki yumrular
   Ağlıyor (kız) memeyi verememdiyü

4. Havlıda yayılır (da) kumrular kazlar
   Odada çalınır (da) alışkın sazlar
   Top top olmuş[lar] da gelinler kızlar
   Şu bizim da'vamız görülsün diyü

5. *Karac'oğlan* der ki ördüm (?) oturdum
   Sağ kolumda sevdiğimi yatırdım
   İstanbul'a gittim ferman getirdim
   Herkes sevdiğini [de] alsın diyü

---

* *VI: 251*; [VI: 200-51].

A.

4/1: kazlar: gazlar -VI: 200-51.

5/2: sevdiğimi: sevgilimi -VI: 200-51.

C.

Çeşitlenmede "diyü" kelimeleri "diye" şeklinde yazılmıştır (VI: 200-51).

27. 4. ŞEFTALİ PAZARI KURULSUN DİYÜ*

1. Sabahtan uğradım dostun köyüne
Güzeller başıma derilsin diyü
Herkes sevdiğini almış eline
Şeftali pazarı kurulsun diyü

2. Sofada asılı alışkan sazlar
Göllerde yayılır ördekler kazlar
Hep birikmiş gelmiş gelinler kızlar
Şu bizim da'vamız görülsün diyü

3. Ne hoş olur kara kaş[ın] eğmesi
Mîdem almaz her güzeli sevmesi
Açıvermiş ak göğsünün düğmesi
Şu beyaz memeler görülsün diyü

4. *Karac'oğlan* der ki nerde oturdum
Nice güzelleri kolda götürdüm
Gidip İstanbul'dan ferman getirdim
Herkesin sevdiği verilsin diyü

---

* *VI: 176.*

27. 5. ŞEFTALİ PAZARI KURULSUN BUGÜN*

1. Seherden uğradım dostun köyüne
Güzeller başıma derilsin bugün
Herkes nazlı yârin alsın yanına
Şeftali pazarı kurulsun bugün

2. Havlısında öter kumrular kazlar
Çalınır oda(sın)da çalgılar sazlar
Top top olmuş gelir gelinler kızlar
Bizim de da'vamız görülsün bugün

3. Ben severim kara kaşın eğmesin
Mîdem almaz her güzeli sevmesin
Çeziver sevdiğim göğsün düğmesin
Tomurcuk memeler sevilsin bugün

4. *Karac'oğlan* der ki geçtim oturdum
Kollarımda bir çift şahan getirdim
Gittim İstanbul'dan ferman getirdim
Yiğit sevdiğine sarılsın bugün

---

* *II: 91*; XXV: 120.
A.
4/3: gittim: gidip- XXV:120(=çıkma).

28. EL EYLER SEVDİĞİM GEL DİYÜ DİYÜ*

1. Üce dağ başında seyrân ederken
Ötüşür bülbüller gül diyü diyü
Sıdkınan baktım ki o nazlı yâre
[El eyler sevdiğim gel diyü diyü]

2. Hep yalan oldu da doğr(u)'olan sözler
Gül gibi yanıyor açılan yüzler
Şimdiki zamanda büyüyen kızlar
Yalvarır oğlana gel diyü diyü

3. *Karac'oğlan* söyler öğüdü tutmuş
Balını yalayıp yağını yutmuş
Kolay mı sevdiğim 'yıkıl git' demiş
Daha dün söz verdin gel diyü diyü

---

* *XXV:130*; III: 213.

A.

3/1: *Karac'oğlan* söyler öğüdü: *Karacaoğlan* söyler öğüd -III:213. 3/3: demiş: dimek -III:213.

C.

1/4: Cilt kesiği sebebiyle okunamadı ve diğer çeşitlenmeden onarıldı (bkz. III:213).

krş. Cunbur 1973: 79-80; Karaer 1973: 142; Dergâh 1982: 136; Öztelli 1983: 110-111; Sakaoğlu 2004: 466-467.

ayrıca bkz. Ardıç:1936: 36-37; Aray 2010: 357.

29. GÜZELLER İÇİNDE YÂRİM VAR DİYÜ*

1. Bülbül havalanmış yüksekten uçar
   Has bağça içinde gülüm var diyü
   Seni seven yiğit serinden geçer
   Güzeller içinde yârim var diyü

2. Ben seni severim sevsene beni
   Mevlâ'm bir karara koymaz insanı
   Elbet bir gün olur anarsın beni
   Şurda bir divâne yârim var diyü

3. Ben seni severim can ile candan
   Mevlâ'm ayırmasın sevdiğim benden
   Ben canımı esirgemem yâr senden
   Götür sat pazara kölem var diyü

4. *Karac'oğlan* söyler kaşı karadan
   Hicap perdesini kaldır [aradan]
   Seni beni bir Mevlâ'mdır yaradan
   Büyüklenme hey kız güzelim diyü

---

* *XXV: 129*; III: 206.

A.

3/2: sevdiğim benden: sevdiğim (seni) benden -III 206. 3/3: yâr: yâr(im) -III 206.

C.

4/2: Dizenin son kelimesi cilt kesiği sebebiyle okunamadı, diğer çeşitlenmeden onarıldı (bkz.III: 206).

krş. Cunbur 1973: 72-73; Köprülü 1964a: 336; Karaer 1973: 143-144; Ergun 1971: 80-81; Dergâh 1982: 134; Öztelli 1983: 109-110; Sakaoğlu 2004: 468; Aray 2010: 84-85, 238.

30. KOYMA BENİ NAZLI YÂRDAN GERİYE*

1. Kadir Mevlâ'm senden bir dileğim var
Kondur beni mor sünbüllü koruya
Alırsan da ikimizi birden al
Koyma beni nazlı yârdan geriye

2. İkimiz de okuyalım yazalım
Yükümüzü tenhalarda çezelim
Bu yıllık da melûl mahzun gezelim
Ara yerde engellerin farıya

3. Gece gündüz sevdasına yandığım
[Ökçesinden] şahin gibi tuttuğum
Elin(i) kaldır duan(ı) eyle sevdiğim
Belki nasip memlekete yörüye

4. Karlısın da *Karac'oğlan* karlısın
Ne hûrisin ne melektir perisin
Yârim bostan ekmiş pürü kurusun
Dilerim Allah'tan kökü çürüye

---

* *VI: 214*; [VI: 200-14].

A.

3/2: tuttuğum: konduğum –VI: 200-14.

C.

3/2: "yükseğinden", "ökçesinden" şeklinde onarıldı.

krş. Cunbur 1973: 140; Karaer 1973: 107-108; Ergun 1971: 66-67; Dergâh 1982: 77; Öztelli 1983: 73; Sakaoğlu 2004: 413-414; Aray 2010: 82.

31. AYIRAN BELÂSIN BULUR İNŞALLAH*

1. Arşı kürsi şu âlemi yaradan
   Hakk'ın muamması kalkmış aradan
   Dokuz aydır ayrı düştün sıladan
   Ayıran [belâsın] bulur inşallah

2. Kolda götürürler curayı bazı
   Cebel'de geçirdim kış ile yazı
   Kötünün kârı da münafık sözü
   Aramızdan gelir geçer inşallah

3. Bülbülün figanı (da) tomurcuk gülden
   Çekelim gurbeti ne gelir elden
   Kılın beş vakti [de] bırakman dilden
   Yaradan kurtarır dardan inşallah

4. *Karac'oğlan* kalpten kalbe yol gelir
   Zencir arslan için kendire n'olur
   İnşa(a)llah arada münafık kalır
   Muzu[r]lar belâsın bulur inşallah

---

* *XXV: 136.*

A.

2/1: Göğde avlatırdım şahanı bazı-XXV/136(=çıkma). 2/2: Cebel'de: Halep'te-XXV/136(=çıkma). 2/3: Hele münafıkın köt'olur sözü-XXV/136 (=çıkma).

3/1: bülbülün figanı da: yiğidin yaylası-XXV/136 (=çıkma).

4/1: gelir: vardır-XXV/136 (=çıkma); kalpten kalbe: galpten galbe-II/194. 4/2: Geçiyor kara gün kime ne kalır-XXV/136(=çıkma). 4/3: Zincir arslan için kendire n'olur-XXV/136 (=çıkma). 4/4: kötüler: hayınlar-XXV/136 (=çıkma).

C.

Diğer çeşitlenmede ilk dörtlük yoktur (II/194).

1/4: "Mevlâ'sın" "belâsın" şeklinde onarıldı.

32. YÜREĞİMDE DERDİ KALDI*

1. Yeri bre kepir çalı
Yârim göçtü yurdu kaldı
Sevdiğimden ayrı düştüm
Yüreğimde derdi kaldı

2. Senin âh u zârın bende
Benim âh u zârım sende
Yamacımız karlı dağda
Yârim göçtü yurdu kaldı

3. Doğdu gönül kuşu doğdu
Hatasızdı gönül eğdi
Bu ayrılık yeni değdi
Ağyâr boynun eğdi kaldı

4. *Karac'oğlan* çeker yası
Gözlerinden akar yaşı
Dost elinde bâde [tası]
Pencereden sundu kaldı

---

* *XXI: 93.*

A.

3/1: doğdu: koğdu (=çıkma).

C.

3/4: "eğri", "eğdi" şeklinde düzeltildi.

4/3: "taşı", "tası" şeklinde onarıldı.

33. İL MALINI KOĞMAMIZA NE KALDI*

1. Benden selâm söyle(yi)n Mercan Arab'a
   Hesap etsin yaz ayına ne kaldı
   Lâle bitti sünbül bitti gül bitti
   İl malını (top top edip) koğmamıza ne kaldı

2. Bâbına (da) hey *Karac'oğlan* bâbına
   Koç yiğitler sığmaz oldu kabına
   Kamalağın kar(a)'ardıcın dibine
   Silâh çatup yatmamıza ne kaldı

---

* *VI: 255*; VI: 255-bir; [VI:200-55].

A.

2: Merdinden hey *Karac'oğlan* merdinden/ Koç yiğitler yatamıyor derdinden/ Beş yüz kişi Boz Gedik'in ardından/ Dizgin edip çıkmamıza ne kaldı (VI: 255-bir).

34. 1. BENİ MECNUN EDEN YÂRDA NE'M KALDI*

1. Terk edeyim seni hey kaşı keman
Vefâsı olmayan yârda ne'm kaldı
Hiç mi yok sevdiğim göğsünde iman
Beni Mecnun eden yârda ne'm kaldı

2. Felek benden beter etsin hâlini
Ben ölürsem yâdlar sarsın belini
Garip bülbül güle vermiş meylini
Figanım artıran yârda ne'm kaldı

3. Akar didem yaşı her dem silinmez
Ko sözüm sağ olsun yâr mı bulunmaz
O yârin yanında kadrim bilinmez
Kadrimi bilmeyen yârda ne'm kaldı

4. *Karac'oğlan* der ki severim candan
Canım esirgerim cânânım senden
İşittim sevdiğim vaz gelmiş benden
Giderim gurbete daha ne'm kaldı

---

* *II: 114.*

A.

3/2: sözüm: başım (=çıkma). 3/3: o yârin yanında: kul oldum kapında (=çıkma).

4/2: Duydum yüz çevirmiş o güzel benden (=çıkma).

C.

krş. Cunbur 1973: 210-211; Karaer 1973: 110; Ergun 1971: 83-84; Dergâh 1982: 82; Öztelli 1983: 75-76; Sakaoğlu 2004: 416-417; Görkem-Tülüce 2008: 68-69; Ozanemre 2007: 42-43; Aray 2010: 148..

ayrıca bkz. Görkem 1996: 350; Aray 2010: 280-281.

Bu koşmanın XVII. yüzyılda yaşamış diğer âşıklara da bağlanan çeşitlenmeleri vardır.

34. 2. BENİ MECNUN EDEN YÂRDA NE'M KALDI*

1. Bendesin terk etti ol kaşı keman
Vefası olmayan yârda ne'm kaldı
Yok mudur sevdiğim göğsünde iman
Beni mecnun eden [yârda] ne'm kaldı

2. Garip bülbül [gibi] ayrıl eşinden
Dâim belâ eksilmesin başından
Bülbül gibi ben(i)'ayırdın eşimden
Ağlayıp gezerim burda ne'm kaldı

3. Felek benden beter etsin hâlini
Şimdi eller sarsın ince belini
Bülbül gibi kış(a)'uğrattım yolumu
Figanım artırdın zâr[d]e ne'm kaldı

4. *Karac'oğlan* çeşmim yaşı silinmez
Takdir böyle imiş çâre bulunmaz
Uğruna can versem kadrim bilinmez
Hâlimi bilmeyen yârda ne'm kaldı

---

* *II: 257.*
C.
1/4: Dizedeki "yerde", "yârda" şeklinde onarıldı.

35. YA BUNUN ENCÂMIN NERDE BULMALI*

1. Bir mahbûb dilberin bin yâresiyim
   Diyemem derdini nasıl olmalı
   Ben kendinin için yandım kül oldum
   Ya bunun encâmın nerde bulmalı

2. Şahan gibi ben bağrımı didemem
   Yollarının hendeğinden (ben yâra) gidemem
   Canlı kula ben derdimi diyemem
   Bir zaman da yâr sevdanda gezmeli

3. *Karac'oğlan* (söyler) yâr odana varırsam
   Bir zaman orada kalıp durursam
   Bir gün olup muradıma erersem
   Nazlı yârim burda nasıl olmalı

* *III: 227.*

36. 1. GÖNLÜMÜN GAMINI ALAN OLMALI*

1. Yiğidin eyüsü neden bell(i)'olur
Yüzü güleç kendi yârân olmalı
Kasavet serime çöktüğü zaman
Gönlümün gamını alan olmalı

2. Ben yiğit bilirim kurt gibi bakar
Hasmını görünce ayağa ka(l)kar
Çeker mızrağını meydana çıkar
Yiğidin başında dönen olmalı

---

* *III: 112*; III: 264; II: 129.

A.

1/2: gönlü: güleç -II: 129. 1/3: serime: serine -III:264; Gurbet elde bir hâl gelse başına -II: 129; Kasavet serime çöktüğü zaman -II:129 (=çıkma). 1/4: gönlümün gamını: yiğidin kamını -III: 264; Gelip hatırını soran olmalı -II: 129; Gönlümün gamını alan olmalı -II:129 (=çıkma).

2/1: ben yiğit bilirim: yiğidin eyisi -III:264; II:129; Ben yiğit isterim kurt gibi bakar -II:129 (=çıkma). 2/2: kalkar: kakar -III: 264; Alır tüfengini meydana çıkar -II: 129; Görünce hasmını ayağa kalkar -II:129 (=çıkma). 2/3: çeker: alır -III:264; Hasmını görünce ayağa kalkar -II:129. 2/4: dönen: boran -II :129.

Ek Dörtlük:

Yiğit olan kaynayıp da coşunca/ İçeride çatal yürek tutunca/ Dava gününde [de] attan düşünce/ Yiğidin üstüne varan olmalı -II:129.

3/1: Yiğidin kötüsü ol şerli kötü -III:264; Uygun olmalı [da] silâhı atı -III: 264; Çok güzel olur da şol bazı kötü - II: 129. 3/3: Yiğidin kötüsü ey(i)'olmaz zâti -III:264. 3/4: arkadaş: yiğidin -III:264; başında: üstünde -II:129.

4/2: minnettardır: muntazırdır -III: 264; nazar verir -II:129. 4/3: harbi: zorba -III:264; II:129. 4/4: uran: dura -II:129.

5/1: yasım:yasın -III:264; yasım: başım -II :129. 5/2: hozan tarlalara: hardal tarlasına -III:264. 5/3: salt: sat -III: 264; salt: zalt -II:129. 5/4: Yiğide emmi day(ı) yarân olmalı -III:264.

C.

III:264 numaralı şiirin 4. dörtlüğünün son dizesi, cilt kesiği sebebiyle okunamadı.

krş. Köprülü 1964a: 334- 335; Cunbur 1973: 227; Karaer 1973: 112-113; Dergâh 1982: 86; Öztelli 1983: 78; Sakaoğlu 2004: 419; Aray 2010: 344.

3. Çok yiğit olur [da] şol bazı kötü
Yiğidin densizi ey(i) olmaz zâti
Gayet düzgün ister silâhı atı
Arkadaş başında dönen olmalı

4. Benim sözüm yiğit olan yiğide
Yiğit olan minnettardır öğüde
Ben yiğit isterim harbi dağıda
Yiğide el çekip (?) uran olmalı

5. *Karac'oğlan* der [ki] yasım çekilmez
Hozan tarlalara sünbül ekilmez
Salt yabancı ile başa çıkılmaz
İçinden sıdk ile yanan olmalı

36. 2. GÖNLÜMÜN GAMINI ALAN OLMALI*

1. Yiğidin eyisi neden belli olur
   Yüzü güleç kendi yârân olmalı
   Kasavet serime çöktüğü zaman
   Gönlümün gamını alan olmalı

2. Ben yiğit isterim kurt gibi bakar
   Görünce hasmını ayağa kalkar
   Kapar mız[ı]rağı meydana çıkar
   Yiğidin başında duran olmalı

3. Çok güzel olur da şol bazı kötü
   Yiğidin densizi ey(i)'olmaz zâti
   Gayet düzgün ister silâhı atı
   Arkadaş üstüne dönen olmalı

4. Benim sözüm yiğit olan yiğide
   Yiğit olan nazar verir [öğüde]
   Ben yiğit isterim zorba dağıda
   Yiğit el çekmeyip vuran olmalı

5. *Karac'oğlan* eydür yasın çekilmez
   Susuz tarlalara sünbül ekilmez
   Zalt yabancı ile başa çıkılmaz
   [İçinden sıdk ile yanan olmalı]

---

* *XXVI: 49.*

C.

4/2: "avuda", "öğüde" olarak onarıldı.

5/4: Cilt kesiği sebebiyle okunamadı ve onarıldı (III:122).

37.1. EĞLİM EĞLİM YOL OLMA MI*

1. Çok sevdiğim Hasan Dağı
   Şu dumanın [heyl(e)'olma mı]
   Senin gibi yüce dağın
   Eğlim eğlim yol olma mı

2. Hasan Dağı'nın eteği
   Çevresi güller biteği
   Koç yiğit arslan yatağı
   Hiç bu dağın il(i)'olma mı

3. Yükseği yalım kayalı
   Kekliği şahin soyalı
   İnce belli gök sayalı
   Dilber seven del(i)'olma mı

4. Yükseğinin karı tozar
   Engininin gülü (?) mezar
   Göğs(ü)'alaca kaplan gezer
   Avcı olup al olma mı

---

* *II: 125.*

B.

7/3: vala: kadının baş örtüsü.

C.

1/2: "ha(l)l'olma mı", "heyl(e)'olma mı" şeklinde onarıldı.

4/2: "gülü (?)" kelimesi, aşağıda künyeleri verilen farklı kaynaklarda "köyü" şeklinde yazılmıştır.

Şiirde iki mahlas dörtlüğü bulunmaktadır. Diğeri şöyledir: Farı *Karac'oğlan* farı/ Ben çekerim âh u zârı/ Günde bağlanırsın mavi/ Bu valanın al(ı)'olma mı.

krş. Ergun 1971: 225-226; Dergâh 2001: 275-276, 401-402; Karaer 1973: 310-311; Başgöz 1984: 66-67; Öztelli 1983: 296-297; Sakaoğlu 2004: 422; Aray 2010: 311-312.

5. Eğlim eğlim yol olanın
Seferine kul olanın
Ak gerdanda ben olanın
Yanakları al olma mı

6. Behim *Karac'oğlan* behim
Sen(i)'ondurmaz benim âhım
Senin gibi padişahın
Benim gibi kul(u)'olma mı

37. 2. YANAKLARI BAL OLMA MI*

1. Yürü be hey Bolgar Dağı
   Senden yüce dağ olma mı
   Seni yaylayan güzelin
   Yanakları bal olma mı

2. Bolgar Dağı iki çatal
   Arasında güller biter
   Bir yiğite bir yâr yeter
   İki seven del(i)'olma mı

3. Bolgar Dağı pâre pâre
   Kim(i)'al giyer kimi kare
   Selâm eylen nazlı yâre
   Ayrılanlar bir olma mı

4. Hani hanlar hani danlar
   Kafeste besleyen cânlar
   Sevip sevip ayrılanlar
   Yanıp bağrı kül olma mı

4. *Karac'oğlan* seni gördüm
   Düşümü hayıra yordum
   Senin gibi padişahın
   Benim gibi kul(u)'olma mı

---

* *II: 126.*

C.

ayrıca bkz. Köprülü 1964a: 367-368; Cunbur 1973: 247-248; Karaer 1973: 309-310; Dergâh 1982: 400; Ergun 1971: 224-225; Öztelli 1983: 281-282; Sakaoğlu 2004: 421-422; Aray 2010: 311.

37.3. BAŞI TEKMİL KAR OLMAZ MI*

1. Sana derler Sübhan Dağı
   Hiç dumanın zay(i)'olma[z] mı
   Sencileyin yüce dağın
   Başı tekmil kar olmaz mı

2. Sen ulu bir dağsın yüce
   Üstünüzden yol aşınca
   Kişi sevdiğin sarınca
   Evvel bahar yaz olmaz mı

3. Aşmalı yüce dağ gelince
   Ağlayıp gözüm dolunca
   Şaşırıp yoldan kalınca
   Bir kenarın yol olmaz mı

4. Çık yüce dağlara yayla
   Menekşe sünbüller böyle
   Gel kerem et uğrun söyle
   Güzel seven del(i)'olmaz mı

---

* *XXI: 7.*

B.

3/1: aşmalı: aşılırsın (=çıkma).

4/1: bûy: kok[mak].

C.

4/2: "böyle", "bûyla"[=kokuyla] şeklinde de okunabilir.

Mahlas dörtlüğü yoktur.

ayrıca bkz. Ergun 1971: 225-226; Dergâh 2001: 275-276, 401-402; Karaer 1973: 310-311; Başgöz 1984: 66-67; Öztelli 1983: 296-297; Sakaoğlu 2004: 422.

38.1. HİÇ GÜZEL GÖĞSÜNDEN BERELENİR Mİ*

1. Gayet de bir yavru güzel olmasa
Gerdanında benler sıralanır mı
Var aklın yoğ ise kâmile danış
Hiç güzel göğsünden berelenir mi

2. Ağ sayalar giyip karşımda durma
Çok yalan söyleyip yüzüme gülme
Yavrunun koynunda üç yanal alma
Acep bir el sunsam berelenir mi

3. Serv-i siminden [de] usuldur boyu
Yavrum küçüksün [de] var daha büyü
Eğlim eğlim olmuş kaşların yayı
Belki emze (?) çalsam sıralanır mı

4. Kısmetim var ise gelir Yemen'den
Kısmetim yoğ ise ne gelir elden
Hüccetim kadıdan beratım senden
Çalınan beratım (?) karalanır mı

5. *Karac'oğlan* eydür yâr olmayınca
N'ideyim güzeli sarılmayınca
Hakk'ın divanına varılmayınca
Dilberle da'vâmız aralanır mı

---

* *II: 117* [→ s. 149, 148].

A.

1/2: gerdanında: ağ gerdanda (=çıkma).

2/2: Öldürüp ben kulun kanına girme (=çıkma). 2/3: Sevdiğim sinende kırmızı elma (=çıkma).

5/1: eydür: diyor (=çıkma); yâr: var (=çıkma). 5/2: Varıp ince bele sarılmayınca (=çıkma). 5/4: dilberle: seninle (=çıkma).

C.

krş. Yalgın 1927e; Kendi 1942a: 52-53; Cunbur 1973: 63-64; Karaer 1973: 116-117; Ergun 1971: 85; Dergâh 1982: 92; Öztelli 1983: 82; Sakaoğlu 2004: 425-426; Aray 2010: 71-72.

38.2. DİLBER DUDAĞINDAN YARALANIR MI*

1. Yiğidin sevdiği güzel olanda
   Ağ gerdanda benler sıralanır mı
   Bir müşkilin varsa kâmile danış
   Dilber dudağından yaralanır mı

2. Ezelden bilirim eyisin eyi
   Kaşların çatıktır kurulmuş(tur) yayı
   El vurmam sevdiğim küçüksün büyü
   Emmesem memeler turalanır mı

3. *Karacaoğlan* der varılmayınca
   Varıp nur cemâlin görülmeyince
   Soyunup koynuna girilmeyince
   Benim da'vam senden aralanır mı

---

* *XXVI: 224.*

C.

krş. Kendi 1942a: 52-53; Cunbur 1973: 63-64; Karaer 1973: 116-117; Ergun 1971: 85; Dergâh 1982: 92; Öztelli 1983: 82; Sakaoğlu 2004: 425-426.

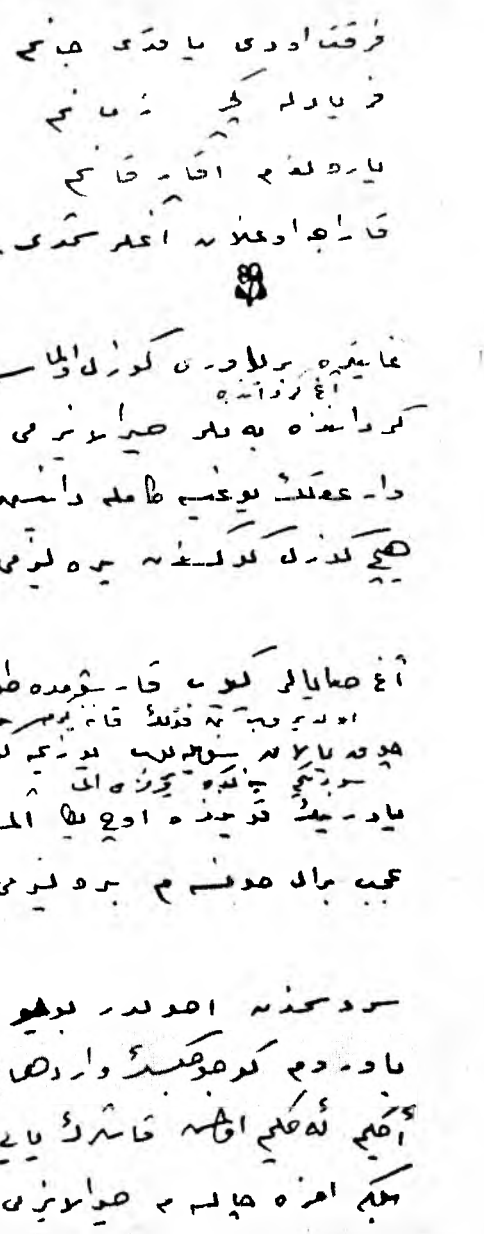
قسمتی وار ایسه کلسون
قسمتی یوغیسه نه کلور الدن
صبحتی قاچیدیه یاخشی سوزلر
هپ لفاظه براقما قارا یازی

دیوان

قره داغلره ایشیق یاراشیر
وارلیغه ایکی یره صیغیشیر
خیه یم کوزه لی صاچلی کچه
حقیقت دیوانه وارلیکه
سکدر
دلبر ایله دعوا ایدیلیر

یا صبا سلام ایله اول یاره
بلکه کوزه یم کلدی ایلریمی
کوکل ایسته جانم اما نه چاره
یوم یم طوتامه دار بولریمی .

قوجه سنی یره نامه یازدی
غم لشکری هپ اوسته دوزدی
صبر قلعه سی یاخدی یاندردی
صاندی یه هدایه کوندریمی .

38.1. Hiç Güzel Göğsünden Berelenir mi (II: 117)

39.1. ALIR NAZLANI NAZLANI*

1. Dost[un] bağçasına girdim
   El uzattım gülün derdim
   El kavuş(tur)up selâm durdum
   Alır nazlanı nazlanı

2. Girdim o yârin koynuna
   Ölüm getirmez [aynına]
   Ak bilekler[i] boynuma
   Dolar nazlanı nazlanı

3. Bakın kaşına gözüne
   Can mı dayanır nazına
   Ak elin tutmuş yüzüne
   Güler nazlanı nazlanı

4. Müjde *Karac'oğlan* müjde
   Yâr zülfün dökmüş gerdane
   İller içinde bir dane
   Gelir nazlanı nazlanı

---

* *VI: 207*; [VI: 200-7].
C.
2/2: "aklına", "aynına" şeklinde onarıldı (VI:207; VI: 200-7).

39. 2. GÜLER NAZLANI NAZLANI*

1. Sabahleyin tan yüzüne
Sürmeler çekmiş gözüne
İk(i)'elin almış yüzüne
Güler nazlanı nazlanı

2. Dostun bağçasına girdim
Domurcuk güllerin derdim
El bağlayıp selâm verdim
Alır nazlanı nazlanı

3. Gireyim yârin koynuna
Ölüm getirmez aynına
Ağ elin sardı boynuma
Sürer nazlanı nazlanı

4. *Karac'oğlan* der dürdane
Güzel içinde bir dane
Zülfünü dökmüş gerdane
Darar nazlanı nazlanı

---

* *XXVI: 171.*
C.
Ayrıca bkz. Ardıç 1936: 29.

40. SIRMAYINAN KARIŞTIRMIŞ SAÇINI*

1. Avşar beğlerinde gördüm bir güzel
Kozan arasından çekmiş göçünü
Eller kınalı da gözler sürmeli
Sırmayınan karıştırmış saçını

2. Misk kokuyor zülüfünün ucundan
Öpemedim altunundan tucundan
Ala gözlerini (sevdiğim) senin ucundan
Üç beş sene ben bekledim Haçın'ı

3. Her sabah her sabah kendini öğer
Altun saç bağı da topuğun döğer
Sade kaşlarıynan gözleri değer
Acem ülkesinin tahtı(yla) tacını

4. *Karac'oğlan* der ki eğlendim kaldım
Muhabbet şart imiş yenile bildim
Sultan Pazarı'ndan mîrîden aldım
Üç beş sene güzellerin baçını

---

* *III: 170*; II: 130.

A.

3/4: Acem ülkesinin taht u tacını -II:130.

B.

2/2: tucundan: tuncundan -III:170 (=çıkma).

C.

krş. Yalgın 1928e; Cunbur 1973: 3-4; Karaer 1973: 118; Ergun 1971: 86-87; Dergâh 1982: 94; Öztelli 1983: 84-85; Bartok 1991: 202; Sakaoğlu 2004: 427; Aray 2010:175, 353-354.

ayrıca bkz. Yalgın 1922a; Yalgın 1997b: 251-252.

Dadaloğlu'na bağlanan bir çeşitlenmesi için bkz. **Görkem 2006: 106-107.**

41. 1. GİLABORU SAÇLARINI*

1. Annacımdan gelen güzel
Çekip gelir göçlerini
Taramış da tel tel etmiş
Gilaboru saçlarını

2. Bir elinde tülü maya
İl(i)'üstünde mavi saya
Cemâlin benzettim aya
Sokup gelir başlarını

3. Mor menevşe boynun eğmiş
Çelenkler üstüne eğmiş
Yapracığı yere değmiş
Kipriğinen kaşlarını

4. Aşalım gönlüm aşalım
Küstün ise barışalım
Dostun bağına düşelim
Sil gözünün yaşlarını

4. N'ola *Karac'oğlan* n'ola
(Senin) geleceğin bilsem (idi) n'ola
Bülbül konmuş kuru dala
Iralardım taşlarını

---

* *VI: 173.*

C.

krş. Bahadırlıoğlu 1933b: 206-207; Cunbur 1973: 264; Karaer 1973: 313; Dergâh 1982: 407; Başgöz 1984: 69; Sakaoğlu 2004: 428; Öztelli 1983: 283-284; Aray 2010: 299.

41. 2. SİL GÖZÜNÜN YAŞLARINI*

1. Aştığın yer(ler)den aşayım
   Has bağçada dolaşayım
   Küstün ise barışayım
   Sil gözünün yaş[lar]ını

2. Gezdiğin yerlerde gezdim
   Usandım da cândan bezdim
   Eğlenip da kalayazdım
   Dost görünce kaşlarını

3. Öğüt ver(i)'rim öğüt dutmaz
   Kur(u)'ağaçta meyve bitmez
   Hayâlin karşımdan gitmez
   Günde gör(ü)'rüm [düşlerini]

4. Der *Karac'oğlan* da hele
   Bülbül konar daldan dala
   Gideceğin(i) bilse(ydi)m (o) yola
   Ayıklardım taşlarını

---

* *VI: 233* [VI: 200-33] [→ s. 156, 155].

A.

1/2: bağçanı -VI: 200-33.

2/3: eğlenip de -VI: 200-33.

C.

3/3: "düşünü", "düşlerini" şeklinde onarıldı.

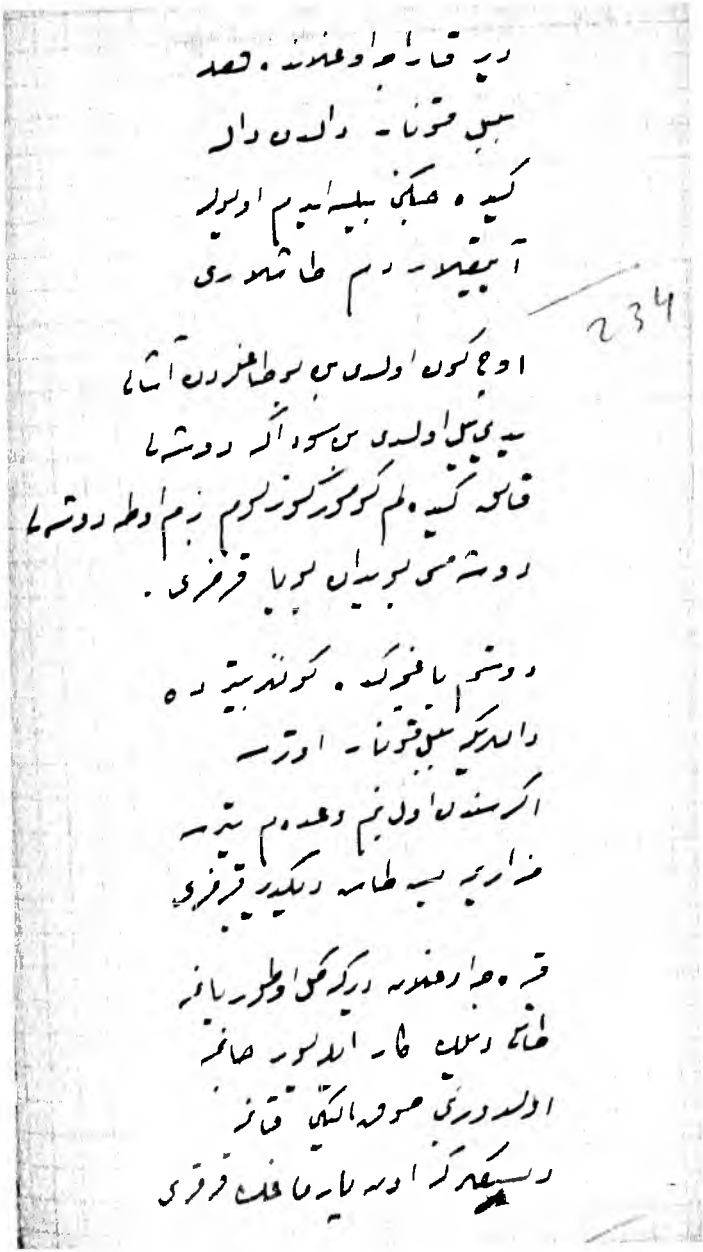
قره‌جه اوغلاندن بیرکه اولدیکمی دوسیر
بیلکیرده قالمادی قیلسیر
مزاری یولداشه قوسیر
کوهیلان تن یولی اوغلی قیز.

233

آشیقلی یردن آشیم
قاص باغیرده قولاستام
کوسه‌لن ایسه یاریشیم
سن کونه‌بلی یاشی

کز دیکلی یرده کزدم
اوصاندم ده صاندان یزدم
اکدیکوب ده قالمادم
دوستلر کوریکه قالمادی

اوکوتی وریم اوکوتی دوتر
قوزیلر قاچمیه بیزه بیز
قیالی قارشوسندن کچر
کوندوزکوریم دوستلر

41.2. Sil Gözünün Yaşlarını (VI: 233)

42. KARŞIKİ EVİN KIZLARI*

1. Ark altında su doldurur
Eteğini yel kaldırır
Bakışı adam öldürür
Karşiki evin kızları

2. Kır at gelir hecin gibi
Yağmur yağar sicim gibi
Kız ne durursun karşımda
Ana[m] kızı bacım gibi

3. *Karac'oğlan* kavli yalan
Kimdir aşnâsına gülen
Komşusundan bir yâr seven
Şaşar aklını aldırır

---

* *II: 128.*

C.

İkinci dörtlük, anonim bir ağıt metnine aittir. Ayrıca şiirin tamamında belirli bir 'ayak' yoktur.

krş. Cunbur 1973: 266; Karaer 1973: 364-365; Ergun 1971: 247; Dergâh 1982: 487; Öztelli 1983: 335; Sakaoğlu 2004: 629, 789; Aray 2010: 54.

43. EZEL EZEL KAŞLARININ KARASI*

1. Bir kız ile bir gelinin pehsi var
   Cüda düşmüş ikisinin arası
   Kadir Mevlâ'm sana vermiş güzellik
   Ezel ezel(den) kaşlarının karası

2. Gelin (de) der ki al çiçeğin moruyum
   Bedestânda yiğitlerin şanıyım
   El değmedik bir petecik arıyım
   Peteklerim dopdoludur bal ile

---

* *XVIII: 305*; III: 239; XXVI: 214 (=tek dörtlük).

A.

1/1: pehsi: bahsi -III:239. 1/2: Cüda(ğa) düşmüş sunaların arası -III:239. 1/3: Mevlâ'm güzelliği hep kıza vermiş -III:239. 1/4: Kuduretten kaşlarının arası -III:239.

Ek Dörtlük:

Bir kız ile bir gelinin cengi var/ Bilemiyom hangisinin dengi var/ Gelinin duman (?) yüzünde beni var/ İllâ kızın kaşlarının arası (XXVI: 214).

2/1: çiçeğin: çiçeklerin -III 239. 2/2: yiğitlerin şanıyım: sunaların piriyim -III 239. 2/3: el değmedik: oğul vermiş -III:239. 2/4: dopdoludur: dolu dolu -III:239.

3/1: yazın yazın yaylarsın: yaylaların yaylasın -III:239. 3/2: eylersin: eylerim -III:239. 3/3: Gelme gelin niçin hata söylersin -III:239. 3/4: bal mı bulunur: hiç bal olur mu -III:239.

4/1: bir belâlı başım: bir altun da başım -III:239. 4/2: belâl(ı) baş(ın): altun baş -III:239. 4/3: kız senin de: kız da senin -III:239.

5/1: sarı yıldız: tan yıldızın -III:239. 5/2: kara yere ağmaz mı: hak yerine durma mı- III:239. 5/3: geceyi: geceni -III:239. 5/4: yorma gelin yorma: var git gelin var git -III:239.

6/1: haydi: haydin -III 239. 6/2: İnce beli sıkdıralım hizara -III:239. 6/3: İki gelin götürelim pazara -III:239. 6/4: Yetkini mi alırlar (yoksa) yetmeğin(i) mi -III:239.

Ek Dörtlük:

Kız da der ki ben gitmiyo(ru)m pazara/ İnce belim sıktırmıyo(ru)m hizara/ İki deste gül götürek pazara/ Solgun mu alırlar solacağın mı -III: 239.

8/1: deyip deyip diyemem: ben bu düşü yoramam -III:239. 8/2: Ömürlük defterim devre deremem -III 239. 8/4: benimsiniz sunalar: benim olun sevdiğim -III:239

C.

6/1: Vezin gereği "gidelim", "gidek" şeklinde onarıldı (XVIII: 305).

III 239'da şiirin 7. dörtlüğü yoktur.

krş. Aray 2010: 260-261; 261-262; 297-298.

Ayrıca karşılaştırınız: Bu kitaptaki 20 ve 230 numaralı şiirler.

3. Kız [da] der ki yazın yazın yaylarsın
Çıkar yükseğine seyrân eylersin
Özden gelin niçin yalan söylersin
El değmiş arıda bal mı bulunur

4. Gelin (de) der ki bir belâlı başım var
Belâl(ı) baş(ın) altında hilâl kaşım var
Kız senin de bir gecelik işin var
İkincisi kervan geçen yol olur

5. Kız da der ki sarı yıldız doğmaz mı
Doğup doğup kara yere ağmaz mı
Bir gecem de bin geceyi dağmez mi
Yorma gelin yorma yiğit benimdir

6. Gelin (de) der ki haydi [gidek] pazara
Usul boyu uğradalım nazara
Beş on dürlü meyve gelir pazara
Yetmişin m(i)'alırlar yetmemişin mi

7. (Kız da der ki) almanın eyisin yüke tutarlar
Çarığ(ın) çürüğün yabana atarlar
Bir kızla gelini bir mi tutarlar
Yorma güzel yorma yiğit benimdir

8. *Karac'oğlan* der ki deyip (deyip) diyemem
Sağ defterim sol deftere düremem
Kız iyi de gelin(e) kötü diyemem
İkiniz de benimsiniz sunalar

44. DİYEMİYOM İLE KARŞI*

1. Şahanım var bazlarım var
Tel(e)'alışkın sazlarım var
Yâre gizli sözlerim var
Diyemiyom ile karşı

2. Şahanım var şahanım var
Yâre bir armağanım var
Bülbül gibi figanım var
Seher vakti güle karşı

3. Telli turnam sökün gelir
İnci mercan yükün gelir
Yel estikçe kokun gelir
Yâr oturmuş yele karşı

---

* *XXI:* 226; II: 243; XXVI: 374; VI: 225; [VI: 200-25].

A.

1/2-3: Yâre gizli sözlerim var/ Ucu telli sazlarım var -VI: 225; VI: 200-25. 1/3: gizli: bir çift -XXVI: 374; Ucu telli sazlarım var -VI: 225; VI: 200-25.

2/2: armağanım: arzuhâlim -XXVI:374; arzumanım -VI:225. 2/3: ile -VI: 225; VI: 200-25. 2/4: Seher ile dana karşı -XXVI: 374;Sabah ile tana karşı -VI: 225; VI: 200-25.

3/1: telli turnam: elvan elvan -XXVI:374.

Ek Dörtlük:

Boynu yeşil telli ördek/ Çekip gider göle doğru/ Elvan dürlü kokusunu (?)/ Döküp gider yâre karşı -VI: 225; VI: 200-25.

4/1: Kaldır ona ver curayı -XXVI: 374; Yüksek kaldırın (bazı) curayı -VI:225; VI: 200-25. 4/2: dünden: biz de-VI/255; avladık: avlattık -XXVI: 374; biz de -VI: 225; VI: 200-25. 4/3: boz –XXVI:374.

5/1: fani: hani -VI: 225; VI: 200-25. 5/2: Veren alır [tatlı] canı -XXVI: 374.

C.

3. dörtlük yoktur (VI: 225).

krş. Aray 2010: 314.

Ayrıca bkz. Ardıç 1936: 28-29; Aray 2010: 316.

4. Kaldırın bazı curayı
Dünden avladık orayı
Seyis getir boz kulayı
Binem gidem yâre karşı

5. Fani *Karac'oğlan* fani
Veren alır tatlı canı
Yakışmazsa öldür beni
Yeşil bağla ile karşı

45. SÖYLE KONUŞALIM DİL DİLE KARŞI*

1. Ala gözlerini sevdiğim dilber
Şimdi ne hoş olur yol yola karşı
Sen o yandan ben bu yandan sevdiğim
Söyle konuşalım dil dile karşı

2. Ak eline al kınalar yaktırmış
Ak göğsüne gümüş düğme daktırmış
Cevahir irenkli toplar döktürmüş
Mercanlı bilekler kol kola karşı

3. Kekliğim turacım öter kafesten
Tûtîyi kumruyu aldırdım sesten
Yüzükler döktürdüm kaşı elmastan
Kınalı parmaklar el ele karşı

4. *Karac'oğlan* der ki ol Bari Tanrı
Ölürüm de geçmem gerdanı benli
Bir siyah zülüflü minare boylu
Taramış zülfünü tel tele karşı

---

* *XXV: 131.*
C.
1/2: "ne hoş" ve "karşı" kelimeleri iki defa yazılmıştır.

46. 1. AĞZI KİRAZ DUDAKLARI KIRMIZI*

1. İki kuş geldi [de] kondu çemene
Başı yeşil ayakları kırmızı
Çiy düşürmüş nişanına teline
Ağzı kiraz dudakları kırmızı

2. Eri yüce dağların karı eri
Aksın seller de düz ovayı bürü
Altına al giymiş üstüne sarı
Usul boy da al boyası kırmızı

3. Benim yârim hem ağadır hem handır
Malım yoksa tatlı canım kurbandır
İnci değil sedef değil mercandır
Ağ kolunda kol bağısı kırmızı

4. Alt(ı)'ay oldu [bu] dağları aşalı
Yed(i)'ay oldu kız sevdana düşeli
Gel gidelim biz[im] oda döşeli
Döşemesi boydan boya kırmızı

---

* *XXVI: 240.*
C.
Mahlas dörtlüğü yoktur.
'Kırmızı' ayaklı şiirlerin bazı çeşitlenmeleri bulunmaktadır. Güney Türkmenlerine ait olan *Han Mahmut* türkülü hikâyesindeki benzer metin için bkz. Görkem 2000: 208- 209.
krş. Cunbur 1973: 61-62, 132-134; Ergun 1971: 89; Karaer 1973: 121-122; Dergâh 1982: 103; Öztelli 1983:111-112; Sakaoğlu 2004: 434-435; Aray 2010: 82-83.
ayrıca bkz. Görkem-Tülüce 2008: 90; Ozanemre 2007: 49-50; Görkem 2000: 208-209.

5. Gel hele sevdiğim otur yanıma
Sığa ağ kolların dola boynuma
Öldür beni sok ellerin kanıma
Desinler ki kız ellerin kırmızı

6. Bağçenize bir gül ektim biterse
Çağrışır dalında bülbül öterse
Benim va'dem senden evvel yeterse
Dört taş diktir mezarıma kırmızı

46.2. AL YANAKLAR ELMA GİBİ KIRMIZI*

1. İki bülbül geldi kondu tikene
Başı yeşil ayakları kırmızı
Şeker ezmiş dudağından diline
Al yanaklar elma gibi kırmızı

2. Üç gün oldu şu dağlardan aşalı
Beş gün oldu yâr sevdana düşeli
Kalk gidelim bizim oda döşeli
Döşemesi baştan başa kırmızı

3. Benim yârim küçücüktür hastadır
Şeker yemiş dudakları bestedir
Ala gözler kara kaştan ustadır
[Ağ kolunda kol bağısı kırmızı]

4. *Karac'oğlan* da der (de) oturmayınca
Acı sözler kâr eyliyor canıma
Beni öldür batır elin kanıma
Dirsekleri baştan başa kırmızı

---

* *III: 223.*

C.

3/4: Cilt kesiği sebebiyle okunamadığı için onarıldı.

4/1: Kafiye bozuk.

krş. Cunbur 1973: 61-62, 132-133; Ergun 1971: 89; Karaer 1973: 121-122; Dergâh 1982: 103; Öztelli, 1983: 111-112; Sakaoğlu 2004: 434-435; Aray 2010: 290.

Ayrıca bkz. Ardıç 1936: 68-69.

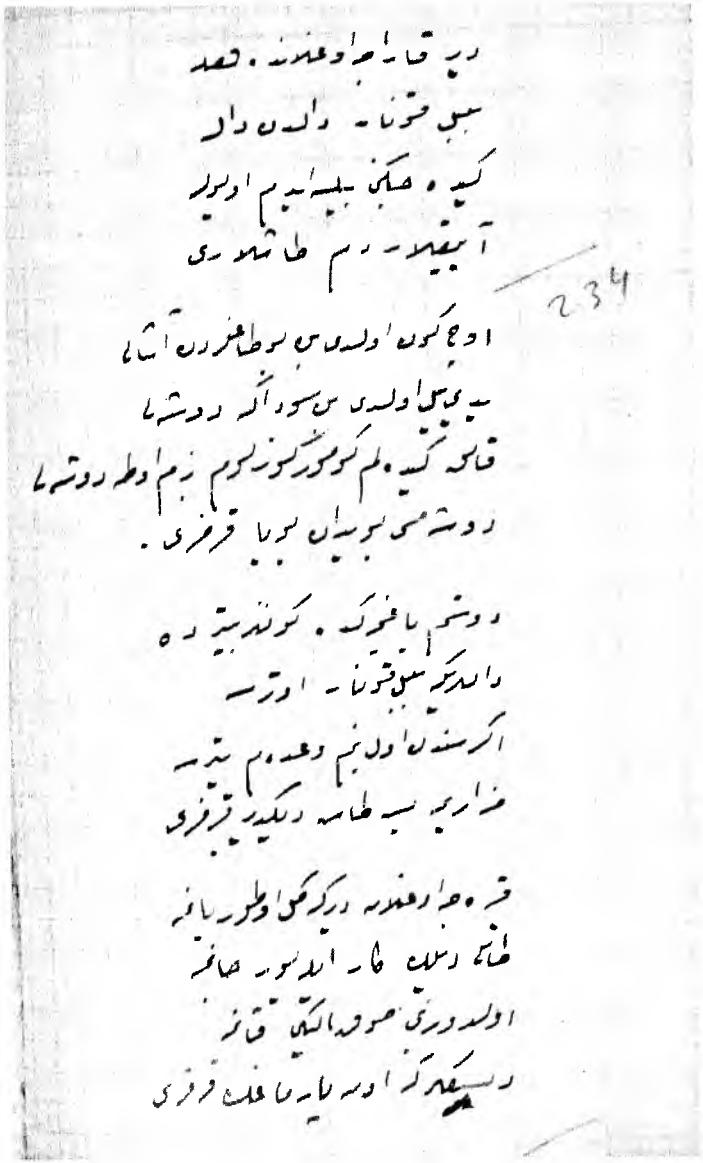
46.3. DÖŞEMESİ BOYDAN BOYA KIRMIZI*

1. Üç gün oldu ben (bu) dağlardan aşalı
   Yedi yıl oldu (ben) sevdana düşeli
   Kalk gidelim (kömür gözlüm) bizim oda döşeli
   Döşemesi boydan boya kırmızı

2. Dostum bağçanda [da] güller biterse
   Dallarına bülbül konar öterse
   Eğer senden evvel [benim] va'dem yeterse
   Mezarıma bir taş diktir kırmızı

3. *Karac'oğlan* der ki (gel) otur yanıma
   Datlı dilin kâr eyliyor canıma
   Öldür beni sok elini kanıma
   Desinler ki on parmağın kırmızı

* *VI: 234* [VI: 200-34].

46.3. Döşemesi Boydan Boya Kırmızı (VI: 234)

46.4. AĞ ELLERİ BOĞUM BOĞUM KIRMIZI*

1. Bulanık'da olur güzelin hası
   Kızı gibi güzel m'olur anası
   Ağ eline urmuş cennet kınası
   Ağ elleri boğum boğum kırmızı

2. Bulanık'da gördüm güzel bir kızı
   Mıs(ı)r'ın hazinesin değer bir gözü
   Cemâlin(i) gördüm salavat getirdim
   Her bakması değer bin bir kırmızı

3. Bir ispir bakışlı (da) keyfine değme
   Kirpikler yay olmuş (da) kaşları eğme
   Ak göğsüne urmuş (da) çaprazdan düğme
   Ak memeler şem'adan da kırmızı

4. *Karac'oğlan* (da) der ki sen böyle gezme
   Annına bağlamış(sın) karalı yazma
   Çintiyan has kutnu kırmızı çizme
   Harman(i)yenin numigisi (?) kırmızı

---

* *VI: 201* [VI: 200-1] [→ s. 170, 169].

A.

4/2: anına: alnına -VI:200-1.

C.

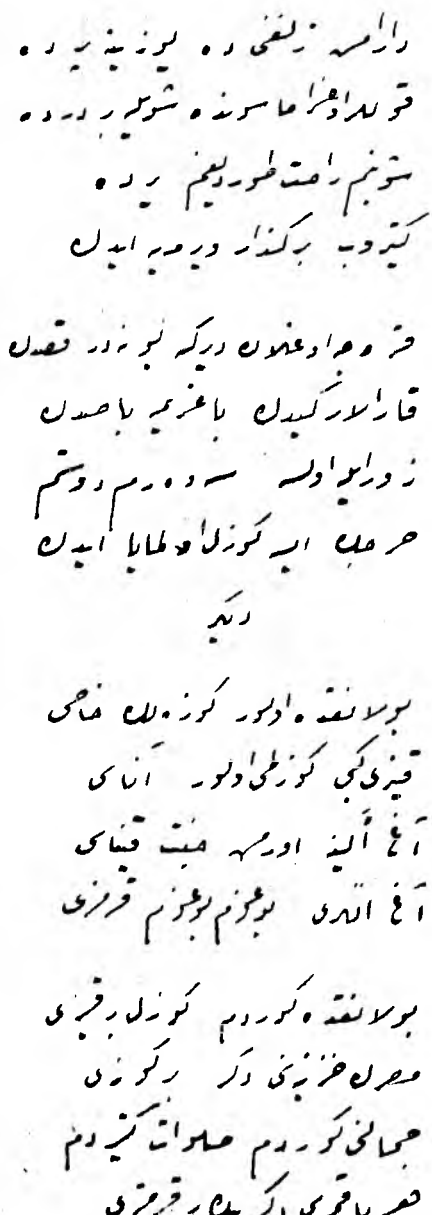
2/3: Kafiye bozuk.

برابر با قصیده ، کیفیت رنگ
گریه‌کنی یای ادبش ، قاشقه‌ای که
آقدکوشه اورمه ده میاریان دودکه
آده محله‌لری شمعدانلان قیرمزی .

قره‌یه اوغلنده ، رنگ سن یوزی کزمه
آینکه یانغلرمشلک قانلی یازمه
میتابه فاضل قوطنو ، قرمزی چیزمه
قرمانلان نوحه‌کنی قیرمزی .

اوغلنده . آغ الدیغی صالتلو یاراجه یوردین
اکلمین دیلر ما یوزیکی کوره‌یم
کوزلکلن شوقی اورمه یوزیکه
شفا ایچون کولدیکی دیره‌یم .

قیز . اوغلنده عاشقلک آفرینی آرزسی
قدسوزکه نزاجمه یارانسلن
امانت کولوکی ایچون زره سلن
اکلمین اوغلنده سن انامی کوره‌یم

46.4. Ağ Elleri Boğum Boğum Kırmızı (VI: 201)

47. EĞLEN CERİD TÜRKMEN KIZI*

1. Yol içinde olur çınar
   Her varan gölgene konar
   Seni gören candan yanar
   Eğlen Cerid Türkmen kızı

2. (Geriden) baktım da bir derin kuyu
   Hak yaratmış usul(dur) boyu
   Çok olur illerde iyi
   Huyun nasıl Türkmen kızı

3. Elindeki zemzem tası
   Bilmem yanındaki nesi
   Ilgıt ılgıt gelir sesi
   Bülbül m'oldun Türkmen kızı

4. Hani bizim koca yiğit
   Yalan imiş yalan dünya
   Ödemez bahanı Konya
   Bir saçını Türkmen kızı

5. Tavlaya atarlar halı
   Seni gören olur deli
   Ödemez dünyanın malı
   Bir kaşını Türkmen kızı

6. *Karac'oğlan* söyler zatı
   Sürse yürür onun atı
   Bir eyiye düşer kötü
   Neşen nasıl Türkmen kızı

---

* *VI: 215* [VI: 200-15].

A.

4/3: Ödemez dünyanın malı -VI: 200-15.

C.

4/1: Kafiye bozuk.

48. N'İYNEYİM TUTAN VAR YOLLARIMIZI*

1. Bâd-ı sabâ selâm eyle o yâre
Pek göresim geldi illerimizi
Gönül arzu çeker ama ne çare
N'iyneyim tutan var yollarımızı

2. Hicran şahı bize nâme gönderdi
Gam leşkerin üstümüze dönderdi
Zâlim felek bizi yaktı yandırdı
Savurdu havaya küllerimizi

3. Yüküm gamdır gam alırım satarım
Pervâneler gibi yanar tüterim
Kıyamette yakasından tutarım
Vermesin hoyrata güllerimizi

4. *Karac'oğlan* de [ki] gümanım yoktur
Gayrı rakiplere amanım yoktur
Sılaya varmaya [dermanım] yoktur
Nazlım beklemesin yollarımızı

---

* *II: 118.*

B.

4/1: Bir defterde 'Kerem' bir defterde 'kılarım' olarak.

C.

4/3: "gümanım", "dermanım" şeklinde onarıldı.

krş. Köprülü 1964a: 336; Cunbur 1973: 46; Karaer 1973: 121; Dergâh 1982: 101; Sakaoğlu 2004: 434.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 188-189; Karaer1973: 120-121; Dergâh 1982: 99; Başgöz 1984: 93; Öztelli 1983: 85-86; Sakaoğlu 2004: 433; Aray 2010: 100.

49.1. KIZIN GÖNLÜ BANA VAR GİBİ GİBİ*

1. Ur(u)ba giyer de dil-rübâ (?) geziyor
   Sallandıkça ciğerimi eziyor
   Oturmuş katlime ferman yazıyor
   (O) kızın gönlü bana var gibi gibi

2. Sen benim olsan da vermem feleğe
   Çapraz düğme diker giyer yeleğe
   Altun bilezik de ağdır bileğe
   Sıktırmış kolların dar gibi gibi

3. *Karac'oğlan* der ki dön(e)mem sözümden
   İplik iplik kanlar akar yüzümden
   Gece pûs eylerim ala gözünden
   Al yanak çevresi bal gibi gibi

* *XXVI: 176.*

49.2. YANIYOR CİĞERİM KOR GİBİ GİBİ*

1. Bir güzel gördüm de duramıyorum
   Yüce dağ başında kar gibi gibi
   İçerime bir od düştü alışır
   Yanıyor ciğerim kor gibi gibi

2. Mor beliği darayıp da dökünce
   Yel esip de irayhâsı kokunca
   Eğdirip de kaş altından bakınca
   Biraz gönülcüğün var gibi gibi

3. *Karac'oğlan* der ki ikrar ederim
   İkrarsız güzeli ya ben n'iderim
   Bugün buradaysam (da) yarın giderim
   Gitme beğim gitme der gibi gibi

---

* *VI/ 205*; VI/206; [VI: 200-5; VI: 200-4].

A.

3/1: ederim: veririm - VI: 200-4. 3/2: n'iderim: n'eylerim - VI: 200-4

C.

1: VI/206'da bu dörtlük yoktur.

2: VI/206'da ilk dörtlüktür.

krş. Cunbur 1973: 230; Karaer 1973: 122-123; Dergâh 1982: 98; Başgöz 1984: 72-73; Öztelli 1983: 87-88; Sakaoğlu 2004: 433; Aray 2010: 300. ayrıca bkz. Ardıç 1936: 19-20; Aray 2010: 365.

50. GEZ FİKİRLİ BENİM GİBİ*

1. Ala gözlü benli dilber
Sen d(e)'olasın benim gibi
Ellerin işe varmasın
Gez fikirli benim gibi

2. Kumaşım çoktur satamam
Kötüye meyil katamam
Yurdum yok mekân tutamam
Gez mekânsız benim gibi

3. Bağçende gülün bitmesin
Dalında bülbül ötmesin
Yanından cerrah gitmesin
Yat yâreli benim gibi

4. *Karac'oğlan* der merd gibi
Yandı ciğerim örd gibi
Vurulasın bozkurd gibi
Sızıla gez benim gibi

---

* *XXVI: 257.*

C.

krş. Köprülü 1964a: 366; Cunbur 1973: 345; Başgöz 1984: 81; Öztelli 1983: 352; Boratav-Fıratlı 2000: 112; Sakaoğlu 2004: 436.
Ayrıca bkz. Yalgın 1922a.

51. BİZE DE YIĞSAN YÜKLETSEN İL GİBİ*

1. Kadir Mevlâ'm bir dileğim (var versen) olma mı
   Bugün ağlayanlar yarın gülme mi
   Bize (de) beş on deve versen olma mı
   Bize de yığsan yükletsen il gibi

2. Yumruk vursam sarı maya bağlasam
   Bıçak çeksem katı kuyruk doğrasam
   Kapıya da tor küheylân bağlasam
   Bizde insen [de] binmesen il gibi

3. Beş bezirgânım olsa eyle dolansa
   Hiç zarar etmese kayıp etmese
   Kırk bin akçeye de kudretim yetse
   Keselerim örde yansa yel gibi

4. (Beş on) bin kısrağım olsa kulunlu taylı
   (Beş on) bin adamım olsa yoksullu baylı
   Kırk çiftem olsa da dırnaktan bağlı
   Kölelerim ekse biçse kul gibi

5. *Karacaoğlan* der n'idüp n'itmeli
   Hakk('ın) emriyle doğru yola gitmeli
   Bu kadar malı (da) kime harc itmeli
   Mevlâ'm beş on oğlan virsün (selvi) dal gibi

---

* *XXVI: 245.*
C.
Ayrıca bkz. Aray 2010: 202-203.

52. AYIN ON DÖRDÜNDE DOĞDUĞU GİBİ*

1. Ateşim yanmadan tütünüm tüter
   Havaya bulutun ağdığı gibi
   Yârin bağçesinde gülleri biter
   Ayın on dördünde doğduğu gibi

2. Nazlı yârim selâm söyler kasdına
   Mevlâ'm nasip etsin dostu dostuna
   Kaşlar havalanmış kirpik üstüne
   Bülbülün dallara konduğu gibi

3. O yâr bize yine nâme yollamış
   Ârif olan söylediğin anlamış
   Al yanaklar domur domur terlemiş
   Rahmetin güllere yağdığı gibi

4. *Karac'oğlan* der ki başların tacı
   Ayrılık şerbeti zehirden acı
   Kıvrım kıvrım olmuş zülfünün ucu
   Mor menekşe boynun eğdiği gibi

---

* *XXVI: 658*; XXI: 76.

A.

1/1: tütünüm: dumanım -XXI: 76.

3/2: söylediğin: sözlerinden -XXI: 76.

4/1: der ki: eydür -XXI: 76. 4/4: başların: menefşe -XXI: 76.

B.

Koşma (XXVI 658).

C.

2. dörtlük yoktur (XXI: 76).

krş. Cunbur 1973: 42; Ülkütaşır 1936: 707; Karaer 1973: 123-124; Dergâh 1982: 95; Başgöz 1984: 74; Sakaoğlu 2004: 436-437.

53. KOKULARDIM YEN'AÇILMIŞ GÜL KİMİ*

1. Gezdireyim yeşil ilen alınan
   Besleyeyim şeker ilen balınan
   Baban seni bana verse malınan
   Kokulardım yen(i)'açılmış gül kimi

2. Kalem aldım kaşın gözün çatmağa
   Hicab ettim adın sual etmeğe
   Baban seni az bahaya satmağa
   Bakıp durur yüz altınlık mal kimi

3. Hazele hey *Karac'oğlan* hazele
   Sarma merhem yârelerim tazele(r)
   Bir ak saray gerek böyle güzele
   Hizmet etsem kapısında kul kimi

---

* *II: 193.*
C.
krş. Görkem-Tülüce 2008: 94-95.

54. BEDİR YÜZLÜ ÇEŞM-İ SİYAH GELMEDİ*

1. *Karac'oğlan* diyor devirim döndü
Gönlüm ücedeydi engine indi
Seherin yelleri şafağın bendi
Bedir yüzlü çeşm-i siyah gelmedi

---

* *II: 113.*
C.
Şiir tek dörtlükten ibarettir. Yazılı olduğu sayfada, eksik dörtlükleri sonradan eklemek üzere yer bırakılmıştır.

55. BİRİ DE AL GEREK İDİ*

1. Boynu yeşil gövel ördek
Sana bir göl gerek idi
Kanadının biri yeşil
Biri de al gerek idi

2. Bir göl gerekti yüzmeye
Yüzüp eğrice düzmeye
Âşıkın bağrın ezmeye
Sana bir dil gerek idi

3. Bulunmaz aşkın ilâcı
Sevip ayrılması acı
Yüzdüğün gölün siyeci
Karanfil gül gerek idi

4. *Karacaoğlan* fikrinde
Daima Hakk'ın şükründe
Ağ göğsünün çukurunda
Sana bir ben gerek idi

---

* *III: 186.*
C.
krş. Ergun 1971: 217; Karaer 1973: 317-318; Dergâh 1982: 414; Öztelli 1983: 287; Sakaoğlu 2004: 438-439; Aray 2010: 313-314.

56. 1. EMSÂL GERİ DÖNDÜ KIZ IRAST GELDİ*

1. Deniz kenarında cüda gezerken
Elime bir cura saz [ı]rast geldi
Mevlâ'dan istedim taze [bir] gelin
Emsâl geri döndü kız ırast geldi

2. Yârimin giydiği fersinin hası
Döküldü kalmadı gönlümün pası
Yâr koynunda bir çift Gürün alması
Emerken memesin bal [ı]rast geldi

3. Ayağına geymiş altundan nalin
Gel sallan karşımda ey dudu dillim
Nice şükr'etmeyem Bar(i) Hüda'ya ben
Şahan ararken [baz ı]rast geldi

4. *Karac'oğlan* der de hazer eyledim
Dostun bağçasına nazar eyledim
Seksan şeftaliye pazar eyledim
Sayısın yitirdim yüz [ı]rast geldi

---

* *III: 210*; II: 112.

A.

1/1: cüda: mecnun -II:112. 1/3: Nice şükretmiyem Bâri Hüda'ya -II:112. 1/4: Şahan avlar iken baz ırast geldi -II:112.

2/1: fersinin: firengi -II:112. 2/2: kalmadı gönlümün: gönlümün kalmadı -II:112. 2/3: bir çift: beslemiş -II:112. 2/4: bal [ı]rast: süd ıras -II:112.

3/2: Gel tatlı dilli de karşımda salın -II:112. 3/3: Mevlâ'dan istedim bir taze gelin -II:112. 3/4: İkbal beri döndü kız ıras[t] geldi -II:112.

4/1: *Karacaoğlan* der hazar eyledim -II:112. 4/2: dostun bağçasına: geçen güzellere -II:112.

C.

3/3:Kafiye bozuk (III:210. krş. II: 112, 3. dörtlük.)

C.

krş. Cunbur 1973: 81-82; Köprülü 1964a: 359-360; Dergâh 1982: 107; Ergun 1971: 70; Karaer 1973: 126-127; Öztelli 1983: 91; Sakaoğlu 2004: 440-441; Aray 2010: 367.

ayrıca bkz. Ardıç 1936: 49-50.

Benzer ayaklı bir şiir Âşık Hüseyin'e (XVIII. yy.) bağlanmaktadır (bkz. Aray 2010: 387-388).

56. 2. GÖNLÜMÜN İSTEĞİ NAR IRAST GELDİ*

1. (Ben) derya kenarında tenha gezerken
Önüme bir alma dal(ı) [ı]rast geldi
Dedim alma dalı can sana kurban
Gönlümün iste(di)ği nar [ı]rast geldi

2. Eline almıştır altuni tası
Silindi kalmadı gönlümün pası
Ağ sinen üstü de Bolgar Yaylası
Sar sinen(i) sineme düz [ı]rast geldi

3. *Karac'oğlan* der [de] hazer eylerim
Yâr üstüne ben [de] nazar eylerim
Doksan şeftaliye pazar eylerim
Hesapta(n) yanıldım yüz [ı]rast geldi

* *XXVI: 249.*

57. 1. YÜZÜNÜ YÜZÜME SÜRESİM GELDİ*

1. Şu yalan dünyada bir güzel gördüm
Eğlenip yanında kalasım geldi
Taramış zülfünü dökmüş yüzüne
Yüzünü yüzüme süresim geldi

2. Sevdiğim küçüksün etme bu nazı
Yüreğime koydun ateşi közü
Başına sokunmuş gülü nergizi
Sunup bir dalını alasım geldi

3. Aladır gözlerin karadır kaşın
Aradım cihânı bulunmaz eşin
Yaylanın karından ak imiş döşün
Tutup gerdanını emesim geldi

4. *Karac'oğlan* bunu böyle söyledi
İnip aşkın deryasını boyladı
Nazlı yâr da figan etti ağladı
Yıkılıp üstüne ölesim geldi

---

* *II: 111.*

B.

2/2: köz: yanık kor (=çıkma).

3/3: döş: sine, gerdan (=çıkma).

C.

krş. Altun Yurd 1923b; Yalgın 1928c; Cunbur 1973: 24-25, 91, 208-209; Sakaoğlu 2004: 439-440; Karaer 1973: 126; Dergâh 1982: 104-105; Yalgın 1997a: 108-109; Ergun 1971: 68-69; Başgöz 1984: 76; Öztelli 1983: 89-91; Aray 2010: 109-110, 229.

Ayrıca bkz. Ardıç 1936: 23-24.

57. 2. IRGANAN TELLERİ GÖRESİM GELDİ*

1. Diyâr-ı gurbetin derd [ü] mihneti
Şu benim yârimi göresim geldi
Sabahtan namazda secde ederken
Irganan telleri göresim geldi

2. Senin aşkın beni Mecnun eyleyen
Hançer olup şu sinemi doğrayan
Eda ile cilve ile söyleyen
Dudu dillerine göresim geldi

3. Gamzesi gam yemez kara kaşlının
İnciden sedeften dür[r]den dişlinin
Top [top] eğriceli hilâl kaşlının
Şu benim yavruya göresim geldi

4. *Karac'oğlan* der ki güle ağdığım
Bazı bazı hasretine değdiğim
Yeğin ata binip ceylân koğduğum
Issız çöllerine göresim geldi

---

* *XXVI: 205.*
C.
krş. Cunbur 1973: 91; Sakaoğlu 2004: 440; Aray 2010: 63.

58.1. ZÜLÜFLERİN BAĞLAR ŞİMDİ*

1. Hasta düştüm hey ağalar
Hâlim bilmez sağlar şimdi
Düşman gibi dost karşımda
Zülüflerin bağlar şimdi

2. Etmedim ahd u amânı
Geçti mihnetin zamanı
Yitirdim kaşı kemanı
Gözüm yaşı çağlar şimdi

3. Del(i)'oldum kalman sözüme
Dost hançer urdu özüme
O yâr bakmıyor yüzüme
Yas çekecek çağlar şimdi

4. Balaban uçurdum gölden
Tor şahin kaçırdım koldan
Hazır fırsat gitti elden
Mecnun oldum beğler şimdi

5. Firkat odu yaktı cânım
Feryadla geçer zamanım
Yaralandım akar kanım
Karac'oğlan ağlar şimdi

---

* *II: 116.*
C.
krş. Cunbur 1973: 245; Ergun 1971: 217-218; Dergâh 1982: 417; Karaer 1973: 319-320; Öztelli 1983: 288-289; Sakaoğlu 2004: 442-443; Aray 2010: 15, 211.

58. 2. GİYDİ BİZİM DAĞLAR ŞİMDİ*

1. Kalk gidelim kömür gözlüm
Bizi kimler eğler şimdi
Sarı çiçek mor menefşe
Giydi bizim dağlar şimdi

2. Gevherim gurbete gitti
Gurbet ilde işim bitti
Ölenler bizi unuttu
Sağlar gözler yolum şimdi

3. Viran yerde güller bitmez
Dalında bülbüller ötmez
Can arzular elim yetmez
Gurbet ilde bağlar şimdi

4. Dost elinden bâde içtim
Niçün gurbet ile düştüm
Gurbet ilde çok eğleştim
Kömür gözlüm ağlar şimdi

5. Nâçar *Karac'oğlan* nâçar
Gurbet ilde günüm geçer
Yâr benle yaylaya göçer
Soğuk sular çağlar şimdi

---

* *XXVI: 237.*

C.

krş. Ardıç 1936: 42-43; Cunbur 1973: 277; Karaer 1973: 320-321; Dergâh 1982: 418; Öztelli 1983: 289-290; Sakaoğlu 2004: 443.

58. 3. GİYDİ BİZİM DAĞLAR ŞİMDİ*

1. Coştu deli gönül coştu
Seni kimler eğler şimdi
Sarı çiçek mor menefşe
Giydi bizim dağlar şimdi

2. Gevherim gam ile gitti
Gurbet ilde işim bitti
Ölenler bizi unuttu
Sağlar yolum gözler şimdi

3. Yücesinde yonca bitmez
Dallarında bülbül ötmez
Irak düştü elim yetmez
Viran oldu evler şimdi

4. Dost ilinden bâde içtim
Niçün ben gurbete düştüm
Gurbet elde çok eğleştim
Kömür gözlüm ağlar şimdi

---

* *XXVI: 232.*
C.
Şiirin mahlas dörtlüğü yoktur.

59.1. İNER İNER GİDER BİR GÖZLERİ SÜRMELİ*

1. [Sunayı da deli gönül sunayı]
Ben yoluna terk eyledim sılayı
Gılavuz gönderdim telli durnayı
İner gider bir gözleri sürmeli

2. Ateş yanmayınca tütün mü tüter
Ağ göğsün üstünde çimen mi biter
Vakti gelmeyince bülbül mü öter
Öter gider bir gözleri sürmeli

3. Sabahtan uğradım ilin yurduna
Dayanılmaz şu güzelin derdine
Yıkılası karlı dağın ardına
Aşar gider bir gözleri sürmeli

4. Ayağına giymiş telli yemeni
Ara yerden kaldıralım gümanı
Ağ topuk üstüne atlas tumanı
Döker gider bir gözleri sürmeli

---

* *XXVI: 273.*

C.

1/1: "Sarmalandı (?) hey gözleri sürmeli" dizesi, anlam bakımından tutarsız olduğu için onarıldı (Cunbur 1973: 200).

krş. Cunbur 1973: 82, 83, 200, 226; Ergun 1971: 71; Öztelli 1983: 91-92, 94-95; Bahadırlıoğlu 1933a: 133; Başgöz 1984:89-90; Bartok 1991: 206; Sakaoğlu 2004: 444-445; Aray 2010: 190-191.

ayrıca bkz. Ardıç 1936: 67-68; Aray 2010: 85, 355-356; 359-360.

5. Deniz kenarında yerler hurmayı
Müjdeci yolladım telli durnayı
Ağ göğsün üstünde çapraz düğmeyi
Söker gider bir gözleri sürmeli

6. *Karac'oğlan* kapunuzda kul gibi
Gönül küstüğü yer ince kıl gibi
Seherde açılmış gonca gül gibi
Kokar gider bir gözleri sürmeli

59.2. KOKUP GİDER BİR GÖZLERİ SÜRMELİ*

1. Yıkılası karlı dağın ardına
Aşıp gider bir gözleri sürmeli
Cennet-i 'alâda bir gül açılmış
Kokup gider bir gözleri sürmeli

2. Kuru kütük yanmayınca tüter mi
Ağ gerdanda abeş benler biter mi
Vakti gelmeyince bülbül öter mi
Ötüp gider bir gözleri sürmeli

3. Dere kenarında yerler hurmayı
Kılavuz ederler telli turnayı
Ağ göğsün üstüne ilik düğmeyi
Düzüp gider bir gözleri sürmeli

4. *Karac'oğlan* kan ediyor kasdına
Selâm eylen yârânıma dostuma
Sandal tuman ağ topuğun üstüne
Uçup gider bir gözleri sürmeli

---

* *II: 120.*

A.

4/4: uçup: döker (=çıkma).

B.

4/4: tuman: don (=çıkma).

60. SEN SOLDURDUN GARBÎ YELİ*

1. Garbî yeli garbî yeli
   Ne esersin deli deli
   Bağçamda açılan gülü
   Sen soldurdun garbî yeli

2. Garbî yeli yeğin eser
   Deli boyraz sana küser
   Ağ yâr duyar bana küser
   Sen barıştır garbî yeli

3. Ağ elinde sarı hakik
   Yüzün yıkık boynun bükük
   Ağ yâr [bizden] neler duyuk
   Sen barıştır garbî yeli

4. [*Karac'oğlan* yârin öğer]
   Ağca Deniz dalga döğer
   Kömür gözlüm yolum [dağner]
   Sen estikçe garbî yeli

---

* *III: 204.*

A.

4/1: *Karac'oğlan* yârin öğer (=çıkma).

C.

4/1: "Garbî yeli serin değer" dizesi "*Karac'oğlan* yârin öğer" şeklinde onarıldı.

4/3: Dizedeki "döğer" kelimesi, "dağner" olarak onarıldı.

krş. Cunbur 1973: 281-282; Karaer 1973: 321; Ergun 1971: 218-219; Dergâh 1982: 419; Sakaoğlu 2004: 446; Aray 2010: 128.

61. 1. SEN DE MURADINA ER SEHER YELİ*

1. Eğer sen de bizim ile gidersen
Eğlen (sana) söyleyeyim dur seher yeli
Götür hulûsumu arz eyle yâre
Sen de muradına er seher yeli

2. Sen seher yelisin (her) yeller(in) başısın
Uğrun uğrun dosta selâm taşırsın
Atıver yorganı (da) gerdan üşüsün
Gerdanda benleri say seher yeli

3. Sen seher yelisin şafağa yakın
Gül yaprağı gibi ağ yâra dokun
Uykuda ise [de] uyartma sakın
(Uyusun) uyanana kadar dur seher yeli

4. Eydür *Karac'oğlan* curalar sazlar
Gurbette bağrıma kâr etti sözler
Karadır kaşları (da) şu ala gözler
Güzel (yüzlü) cemâlin[i] gör seher yeli

---

* *XXVI: 228.*

C.

krş. Cunbur 1973: 56; Karaer 1973: 129; Ergun 1971: 71-72; Dergâh 1982: 108; Öztelli 1983: 93; Sakaoğlu 2004: 446-447.

Gedâyî'nin bir şiiriyle benzerliği var (bkz. Aray 2010: 385).

61. 2. SEVDİĞİM NE SÖYLER SOR SEHER YELİ*

1. Benden selâm edin sevgili yâre
   Perişan hatırın sor seher yeli
   Bildir ahvalimi dostuma beni[m]
   Sevdiğim ne söyler sor seher yeli

2. Sen seher yelisin esersin yakın
   Dağıtma kâkülün enginden sakın
   Erkeğin yanında bulunma sakın
   Var bir tenha yerde sor seher yeli

3. *Karac'oğlan* (eydür) kusur olmaz huyuna
   Kurban ola(yı)m kaşlarının yayına
   Benim için dostun uğra yanına
   Uğra sen yanına gör seher yeli

---

* *III: 219.*
C.
krş. Aray 2010: 128.

62. 1. SAÇLARIN KARA DEĞİL Mİ*

1. Güzel bana kara dedin
Kaşların kara değil mi
Haydi gidek mahkemeye
Saçların kara değil mi

2. Göğde[ki] uçan kuğunun
Kanadı var[dır] çoğunun
Mısır'daki çöl beğinin
Kızı da kara değil mi

3. Hiç demem ben de vallahı
Dilimden koymam Allah'ı
Kâbe'deki Beytullah'ı(n)
Örtüsü kara değil mi

4. Mısır'da pirinç çekilir
Hind'e Yemen'e dökülür
Dürlü ta'âma katılır
Biber de kara değil mi

---

* *III: 203.*

A.

5/3: Kızlar burnuna sokarlar (=çıkma).

C.

krş. Yalgın 1922d; Cunbur 1973: 314-315; Evinç 1944: 22; Yalgın 1997b: 237-238; Karaer 1973: 322-324; Ergun 1971: 219-220; Dergâh 1982: 421-422; Başgöz 1984: 77-78; Öztelli 1983: 380-382; Boratav-Fıratlı 2000: 109-110; Sakaoğlu 2004: 449-450; Görkem-Tülüce 2008: 111-112; Ozanemre 2007: 54-55; Aray 2010: 266-267.

5. Altun küpeyi yaparlar
Güzel olana takarlar
Burcu burcu da kokarlar
Karanfil kara değil mi

6. Nâçar *Karac'oğlan* nâçar
Günüm güzelinen geçer
Ağalar beğler de içer
Kahve de kara değil mi

62.2. SAÇLARIN KARA DEĞİL Mİ*

1. Dilber bana ne söylersin
Kaşların kara değil mi
Zülüflerin yoldurmuşsun
Saçların kara değil mi

2. Dilber bana kara deme
Ayıbım yüzüme vurma
Ala göze siyah sürme
Çekerler kara değil mi

3. Dilber bana etme nazı
Görüşelim bazı bazı
Ağ kâğıda kara yazı
Yazarlar kara değil mi

4. Hint'ten Yemen'den çekilir
Çeker mezada dökülür
Beğler yemeğin(e)'ekilir
Büber de kara değil mi

5. *Karac'oğlan* der vallahi
Hilâfım [da] yok billâhi
Varın bakın Beytullah'ı
Örtüsü kara değil mi

---

* *XXVI: 217.*
C.
krş. Wannig 1980: 602; Günay 1994.

63. KARA GÖZLÜ KIZ DEĞİL Mİ*

1. Gökyüzünde uçan kuşlar
Durna ile kaz değil mi
Koç yiğidi deli eden
Kara gözlü kız değil mi

2. Durna ile kaz dururken
Tel(e)'alışkın saz dururken
Kömür gözlü kız dururken
Gelin sevmek ar değil mi

3. Ördeği seçelim kazdan
Ne çıkar kekreli sözden
Kendin bilmez kötülerden
Gelin sevmek çok değil mi (?)

4. Göğsünün elvan nakışı
Ceyrana benzer sekişi
Kağrılıp geri bakışı
Koç yiğide naz değil mi

5. *Karac'oğlan* derler bana
Hiç onmadım önden sona
Bir çift bûse versen bana
O yiğide az değil mi

---

* *VI*: 239; II: 232 (iki dörtlük) [VI: 200-39].

A.

1/2: kaz: gaz: VI:200-39.

2/1: Yavru şahin baz dururken -II:232; turna ile gaz -VI: 200-39.

3/1: kazdan: gazdan -VI:200-39.

5: *Karac'oğlan* derler bana/ Benim işim önden son(r)a/ N'olur bir şeftali (versen) bana/ Âşıkım ben az değil mi -II: 232.

64. KIRIKTIR KOLLARIM SARABİLİN Mİ*

1. Annacımdan gelen topalak gelin
   Bir soluk karşımda durabilin mi
   Yıkılmış gönlümün mi[h]rabı sensin
   Kırıktır kollarım sarabilin mi

2. Bineyim atıma süreyim düze
   Sürmeler çekilmiş şu ala göze
   Bir çift sözüm var da darılma bize
   Elimi koynuna salabilin mi

3. Evlerinin önü şol ova yazı
   Cerana koyurlar ağalar tazı
   (Çok) sallanma kapımda hast(a)'ettin bizi
   Ölürsem kanımı verebilin mi

4. *Karac'oğlan* der ki buraya gelsem
   İpekli mendille (de) göz yaşı silsem
   Va'dem yet[eri]se (de) burada ölsem
   Gelin cenazemi kılabilin mi

---

* *XXVI: 268.*

C.

krş. Cunbur 1973: 36; Karaer 1973:131; Ergun 1971: 72; Dergâh 1982: 115; Öztelli,198: 98; Sakaoğlu 2004: 451-452; Aray 2010: 73, 244.

65. GÜZEL OLMAYANI GÖNÜL SEVER Mİ*

1. Ala gözlerine kurban olduğum
Şirin kelâmını kulak duyar mı
Ben bir divâneyim bir şeyi bilmem
Güzel olmayanı gönül sever mi

2. Döşendim topra(ğı)na yaslandım [taşı]
Akıttım gözümden kan ile yaşı
Seni can(dan) gönülden sevmeyen kişi
Geçer de karşından boynun eğer mi

3. Uzaktan özendim [görmeğe] geldim
Cemâlin gördüm de divane oldum
İmanın yok mudur işte ben öldüm
İman(ı)'olan âşıkına kıyar mı

4. *Karac'oğlan* eydür uyun sözüme
Çifte ben(ler) düzülmüş ol mâh yüzüne
Kuzum senin tatlı tatlı nazına
Can meyl eder amma yürek duyar mı

---

* *XXVI: 530.*
C.
2/1: "tası", "taşı" şeklinde onarıldı.
3/1: "gözüme", "görmeğe" şeklinde onarıldı.
krş. Cunbur 1973: 28; Karaer 1973: 132; Dergâh 1982: 117; Öztelli 1983: 100; Sakaoğlu 2004: 452-453.

66. DARAYIP DÜZELDEN EL İNCİLİR Mİ*

1. Gelin ağalar [da] met[h]in eyleyin
Güzeli met[h] eden dil incilir mi
Siyah saçın hilâl kaşın üstüne
Darayıp düze[l]den el incilir mi

2. Başına giyinmiş İzmir'in [fesi]
Kuduretten ala gözün sürmesi
Bölük bölük kız saçın[ın] dökmesi
Dökülen gerdana dil incilir mi

3. Beni görmüş bir hoş bir hoş bakınır
Kendi kendini rakipten sakınır
Top top etmiş mor menevşe sokunur
Acep al yanaktan gül incilir mi

4. *Karac'oğlan* (der ki) yanıyorum ördünden
Yandı ciğerciğim senin derdinden
Siyah saçın mor beliyin ardından
Döğülen gerdanda kol incilir mi

---

* *III: 267.*

C.

2/1: "fâsı" kelimesi, "fesi" olarak onarıldı.

4/4: Diğer bir çeşitlenme: "Boynuna dolanan kol incinir mi" (Cunbur 1973: 184).

krş. Cunbur 1973: 184; Karaer 1973: 132-133; Dergâh 1982: 118; Öztelli 1983: 99; Sakaoğlu 2004: 453.

ayrıca bkz. Ardıç 1936: 60; Cunbur 1973: 34-35; Karaer 1973: 133; Dergâh 1982: 119; Öztelli 1983: 100-101; Sakaoğlu 2004: 453-454.

Ayrıca bkz. Aray 2010: 301.

67. 1. SENİ GÖREN BAŞKASINI DAĞNER Mİ*

1. Ala gözlerini sevdiğim dilber
   Yurtlarınız çayır çimen pınar mı
   Mevlâ'm güzelliği hep sana vermiş
   Seni gören başkasını dağner mi

---

* *III: 187*; III: 207; II: 119; II: 240; VI: 212 [VI: 200-12].

A.

1/1: (Ala) gözlerin(i) sevdiğim şol benli dilber -VI: 212; VI:200-12; gözlerini: güzelliği(ni) -VI: 212; VI:200-12. 1/4: başkasını dağner mi: birin daha sever mi -III:207; sever mi: umar mı- II:109; başkasını: birin daha -II:240; dağner mi: sever mi -VI:200-12.

2/1: gonca: kırmızı- III:207; gonca gülden: kırmızıdan -II:240; VI:200-12; Kırmızı gülden rengi(ni) almışsın -II:109. 2/2: Güzellikte kemâline ermişsin -II:240. 2/3:salına salına: sallanı salanlı -III:207; II:109; II:240; VI:200-12. 2/4: Ağ yar ziyaret mi yoksa pınar mı -II 109; yoksa: bu kes -II:240; Ala gözlüm ziyaret mi pınar mı -VI:200-12.

3/1: Sallanlı sallanlı gelmiş pınara -III: 207; Şah balaban gibi çıkmış dağlara -II:109; Salanlı salanlı gelme pınara -II:240. 3/2:Mevlâ'm bizim: Kadir Mevlâ'm -III:207; Bizim işimizi Mevlâ'm onara -II:109; Hepimizin işin Mevlâ'm onara -II:240. 3/3: Gün doğudan şavkı düşmüş pınara -III:207; Suya inmiş şavkı düşmüş pınara -II:109; Gün vurunca şavkın düşmüş pınara -II:240. 3/4: üstüne: üstünden -II:109.

3: Ağca ceran gibi çıkmış(sın) sekiye/ Kadir Mevlâ'm (o) kulun(un) işin(i) onara/ (Suya gelen) kızın [da] şavku urmuş pınara/ (Acep) (bu) gün üstüne bir gün daha doğar mı -VI:200-12.

4/1: *Karac'oğlan* eydür ermediler mi -III:207; *Karac'oğlan* diyor ermediler mi -II:109; gelmediler mi: ermediler mi -II:240; (hiç) gelmediler mi -VI:200-12. 4/2: açılmış gülünü: tomurcuk güllerin(i) -III:207; II 240; VI:200-12; El sürüp gülünü dermediler mi -II:109. 4/3: sevdi(ce)ğine: sevdiğine -III:207; senin sevdiğine -II:109; yoksa seni sevdiğine -II:240; (Kız) seni isteyene vermediler mi -VI:200-12. 4/4: Âşıkı ağlatan güzel güler mi -III:207; eşinden ayrılan: aşnasın olmayan -II 109; İsterini ağlatan diller onar mı -II 240; Sevdiğin(i) ağlatan dilber onar mı -VI:200-12.

C.

III 207 numaralı şiirin 2/4 dizesi cilt kesiği sebebiyle okunamadı.

krş. Cunbur 1973: 31; Karaer 1973: 131-132; Ergun 1971: 72-73; Dergâh 1982: 116; Başgöz 1984: 92; Öztelli 1983: 98-99; Sakaoğlu 2004: 452; Yaşar Kemal 1997: 54; Aray 2010: 72-73.

Ayrıca bkz. Yalgın 1927h.

2. Gonca gülden [i]rengini almışsın
Güzellikte(n) kemâlini bulmuşsun
Salına salına suya gelmişsin
Yoksa güzel ziyaretin pınar mı

3. Bir çift bülbül geldi kondu duvara
Mevlâ'm bizim işimizi onara
Güneş gibi şavkın düştü pınara
Gün üstüne bir gün daha doğar mı

4 *Karac'oğlan* der ki gelmediler mi
Açılmış gülünü dermediler mi
Seni sevdi(ce)ğine vermediler mi
Eşinden ayrılan dilber onar mı

67. 2. SENİ SEVEN YÂD iLLERİ DAĞNER Mİ*

1. (Dost) ala gözlerini sevdiğim dilber
   Konduğun yurt(lar) çayır çimen pınar mı
   Mevlâ'm (hep) güzelliği sana [mı] vermiş
   Seni seven yâd illeri dağner mi

2. Tor balaban gibi (de) konmuş duvara
   Kadir Mevlâ'm işin gücün onara
   Su gelmiş de şavkı düşmüş pınara
   (Bir) gün üstüne bir gün [daha] doğar mı

3. Kırmızıdan [i]rengini almışsın
   Güzellikte kemâlini bulmuşsun
   Sallanı sallanı suya gelmişsin
   Yoksa güzel ziyaretin pınar mı

4. *Karacaoğlan* der görmediler mi
   Domurcuk güllerin dermediler mi
   (Kız) seni sevdiğine vermediler mi
   Sevdiğinden ayrı düşen onar mı

---

* *XXVI: 242.*

B.

2/1: tor balaban: doğan kuşu (=çıkma).

C.

krş. Cunbur 1973: 31; Karaer 1973: 131-132; Ergun 1971: 72-73; Dergâh 1982: 116; Başgöz 1984: 92; Öztelli 1983: 98-99; Sakaoğlu 2004: 452; Yaşar Kemal 1997: 54.

68. HANİ YAYLAM HANİ CEYLÂNIM HANİ*

1. Hani yaylam hani (sana) konup göçenler
[I]sıcakta (da) koyun kuzu seçenler
Evvel sevip de şimdi vaz geçenler
Hani yaylam hani ceylânım hani

2. Yaylasına vardım (da) yurtları belli
Pınarına vardım (da) ayağı güllü
Top top eğriceli bir ince belli
Hani yaylam hani ceylânım hani

3. Pınarına vardım (da) ayağı akmaz
Darılmış sevdiğim (de) yüzüme bakmaz
Kasavet çöktü de serimden gitmez
Hani yaylam hani ceylânım hani

4. Ağ yârin yaylası (da) kayalı taşlı
Bakmam ak gerdana gözlerim yaşlı
Top top eğriceli bir yüce başlı
Hani yaylam hani ceylânım hani

5. *Karac'oğlan* bunu böyle söyledi
İndi aşkın deryasını boyladı
Yayla yolum sana nerden uğradı
Hani yaylam hani ceylânım hani

---

* *XXVI: 246.*

69. BİR GÜN KIR AT İLE BAŞ EYLE BENİ*

1. Kadir Mevlâ'm senden ziynet umarım
   Yekindir dalgayı (da) cûş eyle beni
   Çok bir mal versen de murad alırım
   Bir gün kır at ile (de) baş eyle beni

2. Su(yun) akmayıp birden soyun (?) yürüsün
   Başına bin çelen (?) (yiğit) birden derilsin
   Herkeslere sevdiceği verilsin
   Bir kaşı karaya eş eyle beni

3. Kapumuzda boz sürüler sağılsa
   Tatarlar da kol kol olsa dağılsa
   Yedi yerden davulbazlar döğülse
   Yüğrük [yumuşluynan] baş eyle beni

---

* *XXVI: 197.*

C.

4/4: Dört heceli olan ikinci sözcük okunamadığı için, onarıldı (Başgöz 1984: 82).

Şiirin mahlas dörtlüğü yoktur.

krş. Öztelli 1983: 101-102; Karaer 1973: 134-135; Dergâh 1982: 122; Başgöz 1984: 82.

70.1. ECELİMDEN EVVEL ÖLDÜRME BENİ*

1. Ala gözlerini sevdiğim dilber
Gamı def etmeden öldürme beni
Çezip ak göğsünü durma karşımda
Ecelimden evvel öldürme beni

2. İllerin dediği yoktur aynımda
Kız babalın kalsun benim boynunda
Bir gececik misafirim koynunda
Zabah oldu diyü kaldırma beni

3. *Karac'oğlan* der ki divâne oldum
On üçünde serim sevdaya saldım
Çoktan beri [de] bir hâcete geldim
Kerem eyle mahzun gönderme beni

---

* *III:* 266.
C.
3/4: Metinde "Kerem eyle beni mahzun gönderme" şeklindedir.
krş. Kendi 1942a: 62-63; Cunbur 1973: 31-32; Dergâh 1982: 123; Karaer 1973: 135; Öztelli 1983: 102-103; Sakaoğlu 2004: 455-456.

70. 2. ECELİMDEN EVVEL ÖLDÜRME BENİ*

1. Ala gözlerine kurban olduğum
Şây(i)'idüp âleme bildirme beni
Açıp ağ gerdanı durma karşımda
[Ecelimden] evvel öldürme beni

2. Dilber at kolların dola boynuma
Ölüm endişe[si] gelmez aynıma
Bir gice misafir eyle koynuna
Sabah oldu diye kaldırma beni

3. *Karac'oğlan* (der) tutma beni il gibi
Akıttım dîdeden yaşı sel gibi
Bahçende açılan kızıl gül gibi
Düzüp al yanağa soldurma beni

---

* *XXVI: 225.*

C.

1/4: "ecelinden", "ecelimden" şeklinde onarıldı.

71. SÜRMELİ GELİNİN DERD'ALDI BENİ*

1. Altına ak giymiş üstüne mavi
Yavru kanatlanmış uçmağın çağı
Ancak şahan alır böyle bir avı
Sürmeli gelinin derd(i)'aldı beni

2. Kutnu zubun giyme dedim giydin mi
İl sözüne uyma dedim uydun mu
Seni bana vermediler duydun mu
Sürmeli gelinin derd(i)'aldı beni

3. Almayı dalından almalı değil
Çirkini güzele vermeli değil
Yavru küçük diyü döğmeli değil
Sürmeli gelinin derd(i)'aldı beni

4. *Karac'oğlan* der ki n'eyledim n'ettim
Sinem(i) sinene yeni bend ettim
Aramız yıraktı seni unuttum
Sürmeli gelinin derd(i)'aldı beni

---

* *II: 121.* .
C.
krş. Ergun 1971: 74; Cunbur 1973: 347; Karaer 1973: 135-136; Dergâh 1982:126; Öztelli 1983: 354; Sakaoğlu 2004: 456; Aray 2010: 116-117.

72. DÜRLÜ İRENKLERE DÖNDERDİN BENİ*

1. Hakk'ın divanında (ben) gizli(ce) sır idim
   Atamın beline indirdin beni
   Ak mürekkep idim (de) kızıl kan ittin
   Dürlü [i]renklere dönderdin beni

---

* *VI: 250*; II: 122 [VI: 200-50].
1/1: divanında: kandilinde -II:122.
2/1: Ben de (bildim) atamın belinden indiğim -II:122 (=çıkma). 2/4: Kapusuz hanlara dönderdin beni -II:122 (=çıkma).
2: Anamın karnında ben neler gördüm/ Yedi derya geçtim ummana daldım/ Dokuz aylık yoldan sefere geldim/ Dünya deniz bir hana indirdin beni- II:122.
Ek Dörtlük:
Ben de bildim şu dünyaya geldiğim/ Tuzlandım [da] çapıtlara belendim/ Bir zaman da beşiklere belendim/ Anamın südüne kandırdın beni- II:122. 2/2: belendim: dolandım (=çıkma) - II:122.
Ek Dörtlük:
Beş yaşında akıl geldi başıma/ On yaşında gider oldum işime/ Varup da değince on beş yaşıma/ Sere serpe sevdaya yel(dir)din beni -II:122. 2/4: sere serpe: bir kuru -II:122 (=çıkma).
4: Yirmi yaş(ın)da boz bulanık sel oldu/ Otuzunda çevre yanım gül oldu/ Kırk yaşında bir acayip hâl oldu/ Hayrımı şerrimi bildirdin bana -II:122. 4/3: bir acayip hâl oldu: aklım başıma geldi -II:122 (=çıkma). 3/4: Yirmi doğru yolu gösterdin bana -II:122 (=çıkma).
5/1: Ellisinde ömrüm(ün) yarısı geçti -II:122; ömrümün: yaşımın -II 122 (=çıkma). 5/2: altmışımda yolum: altmış yaşında –II:122 (=çıkma). 5/3. Yetmişinde biraz tebdilim şaştı -II:122. 5/4: mertebe(den) mertebe(ye): mertebe mertebe -II:122.
6/1: Seksanında beratçığım yazıldı -II:122. 6/2: Doksanında kan damarım üzüldü -II:122; sünüklerim üzüldü -II:122 (=çıkma). 6/3: ilikleriim üzüldü: her âzalar çözüldü -II:122; azalar çözüldü: kabrim kazıldı -II:122 (=çıkma). 6/4: döndürdün: dönderdin -II:122.
7: *Karac'oğlan* der ki yaktın yandırdın/ Ecel şerbetini verip kandırdın/ Azrail denilen bir kul gönderdin/ Anadan doğmamışa dönderdin felek -II:122. 7/1: Eydür *Karac'oğlan* n'ittin n'eyledin -II:122 (=çıkma); Vücudum evini yaktın yandırdın -II:122 (=çıkma). 7/4: Emr edip Azrail'i gönderdin -II:122 (=çıkma).
C.
4/3: Kafiye bozuk (VI: 250).
5/2: Kafiye bozuk (VI: 250).
krş. Cunbur 1973: 321-322; Ergun 1971: 76; Öztelli 1983: 382-383; Sakaoğlu 2004: 457-458; Aray 2010: 46.
ayrıca bkz. Ergun 1971: 75; Cunbur 1973: 318-319; Yalgın 1997b: 383-385; Görkem-Tülüce 2008: 115-116; Ozanemre 2007: 56; Aray 2010: 50, 220.
Kırşehirli Âşık Said'e bağlanan bir çeşitlenmesi için bkz. Obruk 1983: 181.

2. Atamın belinde [ben] neler gördüm
Deryayı geçtim de ummana daldım
Dokuz ayda da [ben] dünyaya geldim
Yalancı dünyaya gönderdin beni

3. Bir yaşında destur verdin yürüdüm
On yaşında iş tutardım genç idim
On beş yaş(ın)da bâliğ oldum dinç idim
Sırr-ı sevdâya [da] bildirdin beni

4. Yigirmi[sin]de boz bulanık sel idim
Otuzunda çevrilmiş [de] gül idim
Kırkında [da] akıl başa verildi
Harama helâle yeldirdin beni

5. Ellisinde (de) geçti yaşım(ın) yarısı
Altmışında yolum yokuşa düştü
Yetmişinde [gücüm] dermânım geçti
Mertebe mertebe indirdin beni

6. Sekseninde sar(ı)'etlerim ezildi
Doksanında tabutlarım düzüldü
Yüz yaşında iliklerim üzüldü
Bir sabi' ma'suma dönderdin beni

7. *Karac'oğlan* der ki n'ettin n'eyledin
Şekerden aşımı ağulandırdın
Sonunda bir 'Azırail gönderdin
Hiç (anadan) doğmamışa [da] dönderdin beni

73. AK GERDANDA SADÂ VERİR BENLERİ*

1. Ablak kuğum terk eylemiş sılasın
   Var kalkıncı Mağara'nın çölleri
   Boyu usul beli ince sunası
   Ak gerdanda sadâ verir benleri

2. Ablak kuğum terk eylemiş gidiyor
   Ayrılığın şerbetinden tadıyor
   Baş kaldırmış sehil diyüp gidiyor
   Ayıtlansın Obruk Başı yolları

3. Obruk'tan Çatak'tan Haçın'a uğra
   Konalgan Kum Bükü diller(in) elif râ
   Göksu'yun köprüsün geçti bir durna
   Sana vardı Sultan Kiraz Belleri

4. Kiraz'dan kakınca Tapan'a inin
   Kırk Su'yun üstünde pervane dönün
   Deveci Çağla(ğı)'na çevrilin konun
   Çevrilsin çevrilsin konsun illeri

5. Deveci Çağla(ğı)'ndan erce yekinin
   İlk Sırt'tan [da el] bağlayıp dökülün
   Bucak'da tüneklân(e var) (?) ondan sakının
   Avcıları şirin gezer gölleri

---

* *II: 152.*

C.

Karacaoğlan ve Dadaloğlu türküleri tarzında söylenmiş bu şiir, Karacaoğlan mahlasını kullanan bir yakın dönem âşığına ait gibi görünüyor. Fahri Bilge Defterlerinde, XVIII. asrın ikinci yarısında yaşadığı bilinen Avşar aşiretine mensup Âşık Hamza'nın da böyle bir şiiri, hikâyesiyle birlikte verilmiştir (bkz. Çapraz: 2008: 235- 237). Bir diğer çeşitlenmesi ise, yine Avşar aşiretine mensup Cingözoğlu Seyit Osman'a bağlanmaktadır (bkz. Özdemir 1998: 57- 58). Âşık Hamza'nın şiiri, yukarıdaki şiire büyük oranda benzemektedir.

6. Bucak'ın suyundan erce göçelim
Savrun'dan Sunbas'tan bir su içelim
Gün değerken Kanlı Cihan geçelim
Altı Göz'e doğru gider yolları

7. Çayır Ağz(ı'n)dan göçtü m'ola İsalı
Mandan Punarı'nda yurtları belli
Gözünü sevdiğim ak eller(i) kınalı
Karac'oğlan (der de) anar m'ola dilleri

74. BENİM GONCA GÜLÜM SOLDUKTAN GERİ*

1. Âh n'iyneyim şu dünyanın ziynetin
Âhirinde ölüm olduktan geri
İstersen bağçende bülbüller ötsün
Benim gonca gülüm solduktan geri

2. Yalan(dır) şu dünyanın ötesi yalan
Aldatıp yârimi elimden alan
Mıs(ı)r'a sultan etsen inanmam kalan
Dost ağlayıp düşman güldükten geri

---

* *XXVI: 203*; II: 123; III: 200; III: 226.

A.

1/1: âh n'iyneyim: n'eylemeli -II: 123. 1/2: âhirinde: âkıbeti -III: 200; III: 226. 1/3: istersen: istemem -II: 123; isterim - III: 226.

2/1: yalan(dır): yalanmış -III: 200. 2/2: aldatıp yârimi: felektir nazlımı -II:123 (=çıkma), III: 226; felekmiş yârimi -III: 200. 2/3: etsen: etseler -II: 123; III: 226; inanmam: istemem -III: 200; III: 226. 2/4: düşman: düşman(lar) -II: 123; düşman(larım) -III: 200.

Ek Dörtlük:

Hayır çıksın diliyinen dişinde[n]/ Yatamıyom hayâlinden düşünden/ Gözün(ün) suyu kaçık senin başından/ Ben dertli viranlı [=veremli (?)] olduktan geri -II: 123.

4: *Karac'oğlan* söyler sözün doğrusun/ Başına sokunmuş çelen eğrisin/ Gözleri sürmeli ceyran yavrusun/ Ben ölüp (de) düşmanım kaldıktan geri -II:123; III: 226.

4: *Karac'oğlan* der ki bu ne hâl bilmem/ Gelmişim dünyaya bir daha gelmem/ Âlem bir yan(a)'olsa o yâri vermem/ O yârin gönlü bende olduktan geri -III: 200.

C.

4/4: Cilt kesiği sebebiyle okunamadı -III: 226.

krş. Yalgın 1921; Cunbur 1973: 166; Karaer 1973: 139-140; Ergun 1971: 78; Öztelli 1983:105-106; Sakaoğlu 2004: 461;Yalgın 1997b: 239; Aray 2010: 209.

ayrıca bkz. Karaer 1973: 139; Dergâh 1982: 127; Öztelli 1983:105; Sakaoğlu 2004: 460.

(=Kırşehirli Âşık Said'e bağlanan bir çeşitlenmesi için bkz. Obruk 1983: 206).

3. Gündüz hayâlimde gece düşümde
Tatlı kelâm çıksın inci dişinde(n)
Güzelliğin soyka kalsın başında
Ben dertli yaralı öldükten geri

4. *Karac'oğlan* söyler sözün doğrusu
Sok[un]muş başına ciğal eğrisi
Gözleri sürmeli ceylân yavrusu
Ben ölüp de ele kaldıktan geri

75. ALMAM GÜZEL ŞİMDEN GİRÜ*

1. Sar(ı)'altundan arı olsan
Ak gümüşten duru olsan
Beytu'llah'da(n) hûri olsan
Almam güzel şimden girü

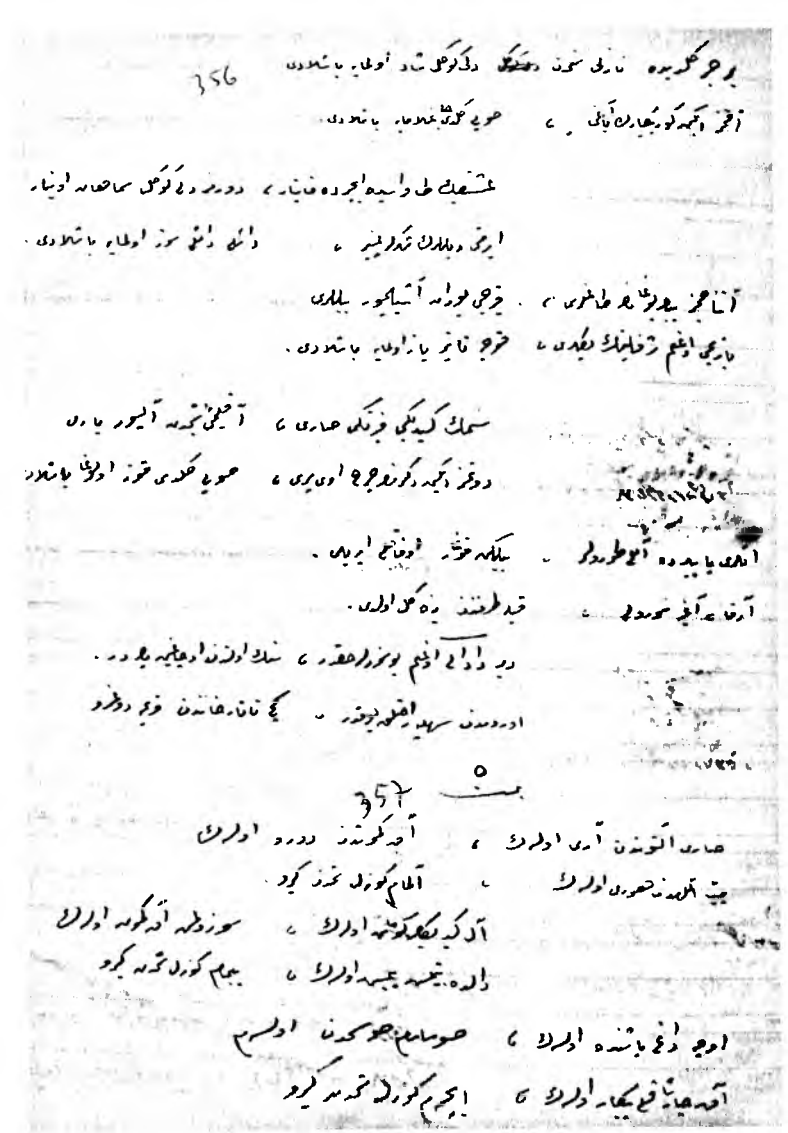
2. Al giydiğin gumaş (?) olsan
Süzülmüş ak gümüş olsan
Dalda bitmiş yemiş olsan
Yemem güzel şimden girü

3. Üce dağ başında olsan
Susasam (?) susmadan ölsem
Ak çarşaklı pınar olsan
İçmem güzel şimden girü

4. /...../ *Karac'oğlan* merde
Ben(i)'uğrattın dürlü derde
/...../ işte burda
Konmam güzel şimden girü

---

* *XXVI: 357* [→ s. 217, 216].
C.
4/1-3: Sayfa yırtık olduğu için dizelerin baş tarafları okunamadı.
ayrıca bkz. Yalgın 1997b: 290; Kendi 1942a; Sakaoğlu 2004: 447-448, 461.

75. Almam Güzel Şimden Girü (XXVI: 357)

76.1. ÖRÜLMEYİ ÖRÜLMEYİ*

1. Güzel ne güzel olmuşsun
Görülmeyi görülmeyi
Siyah zülfün halkalanmış
Örülmeyi örülmeyi

2. [Bahçende gülün güllenmiş]
[Şeydâ bülbülün dillenmiş]
Koynunda memen kirlenmiş
Ellenmeyi ellenmeyi

3. Mendilim yudum arıttım
Gülün dalında kuruttum
İsmin ne idi unuttum
Sorulmayı sorulmayı

4. Çağır *Karac'oğlan* çağır
Taş düştüğü yerde ağır
Yiğit sevdiğinden soğur
Sarılmayı sarılmayı

---

* *XXI: 174.*

C.

2/1-2: Eksik olan iki dize onarıldı (Köprülü 1964: 364). 2/4: Dizenin üstü çizilip yerine "Ellenmeyi ellenmeyi" yazılmış.

2/3: "kirlenmiş", "gerinmiş" olarak da okunabilir.

krş. Köprülü 1964a: 364-365; Cunbur 1973: 286-287; Karaer 1973: 328; Ergun 1971: 223-224; Dergâh 1982: 429; Başgöz 1984: 86-87; Öztelli 1983: 295-296; Sakaoğlu 2004: 468-469; Aray 2010: 75-76; 294-295; 340-341.

Ayrıca bkz. Aray 2010: 119.

76.2. ÖRÜLMEYİ ÖRÜLMEYİ*

1. Güzelim güzel olmuşsun
Görülmeyi görülmeyi
Sünbül saçın tel tel olmuş
Örülmeyi örülmeyi

2. Bağçanda gülün dallandı
Dalında bülbül eğlendi
Dostum yanağın ballandı
Emilmeyi emilmeyi

3. Seğirttim ardından yettim
Eğildim yüzünden öptüm
Adın bilirdim unuttum
Çağırmayı çağırmayı

---

* *III: 185.*
C.
Şiirin mahlas dörtlüğü yoktur.

76.3. ÖRÜLMEYİ ÖRÜLMEYİ*

1. Benim yârim güzelleşmiş
   Sevilmeyi sevilmeyi
   Zülüfleri tel tel olmuş
   Örülmeyi örülmeyi

2. Benim yârim bana küsmüş
   Zül(ü)fünü gerdane dökmüş
   Muhabbeti benden kesmiş
   Sevilmeyi sevilmeyi

3. Dostun bağçesi güllenmiş
   Dalına bülbül konmamış
   Dostun yanağı ballanmış
   Öpülmeyi öpülmeyi

4. Çağır *Karac'oğlan* çağır
   Taş düştüğü yerde ağır
   Yiğit sevdiğinden soğur
   Sarılmayı sarılmayı

---

* *II: 127.*

77. 1. ANAR M'OLA EMMİ DAYI İL BİZİ*

1. Arzumanım kaldı bir arap atta
Koyma Kadir Mevlâ'm gamda firkatte
Düğünde bayramda ağır ziynette
Anar m'ola emmi dayı il bizi

2. Getir oğlan ben giyeyim poşumu
Kimse bilmez garazımı kastımı
Gurbet ilde koydum geldim dostumu
Geri dönsem kınar m'ola il bizi

3. Dost elinden içtim içtim [mat] oldum
Kahpe felek güldü ben de şâd oldum
Emmiden dayıdan dosttan yâd oldum
Ne yaman uzağa attı yol bizi

4. *Karac'oğlan* (der ki) devrânım var demim var
Yâr yitirdim düşüncem var gamım var
Yedi dery(a)'içinde bir çift gemim var
Atar m'ola bir kenara sel bizi

---

* *III: 175.*

C.

3/1:"yâd", "mat" şeklinde onarıldı (bkz. Köprülü 1964: 358; Cunbur 1973: 38).

krş. Ardıç 1936: 32; Köprülü 1964a: 358; Cunbur 1973: 38; Karaer 1973:144; Ergun 1971: 81; Dergâh 1982: 137; Öztelli 1983: 111; Sakaoğlu 2004: 469; Görkem-Tülüce 2008: 84; Aray 2010:167.

77. 2. GERİ DÖNSEM KINAR M'OLA İL BİZİ*

1. Getir anam kaplanımı postumu
Ben bilirim garazımı kastımı
Geride koymuşlar nazlı dostumu
Geri dönsem kınar m'ola il bizi

2. Ana benim kasavetim gamım var
İl yanında bir karalı günüm var
Yedi deniz ortasında gemim var
Atar m'ola bir adaya sel bizi

3. Ahdımânım kaldı bir arap atta
Kadir Mevlâ'm koyma beni firkatte
Düğünde bayramda ağır ziynette
Anar m'ola emmi dayı il bizi

---

* *III: 265/1.*
C.
Mahlas dörtlüğü yoktur.
Bu şiire ait olmayan son dörtlük şöyledir: "*Karac'oğlan* söyler sözün doğrusu/ Başına sokunur çelen eğrisi/ Gözleri sürmeli ceylân yavrusu/ Bizi görmüş karşımızdan yan gider."

77. 3. NE YAMAN UZAĞA ATTI YOL BİZİ*

1. İçtim içtim dost ilinden yâd oldum
   Yürü bre kahbe felek şâd oldun
   Emmiden dayıdan ilden yâd ol(ma)dım
   Ne yaman uzağa (ki) attı yol bizi

2. Arzumanım kaldı bir arap atta
   Felek koyma bizi gamda firkatte
   Düğünde bayramda ağır sohbette
   Anar m'ola emmi dayı il bizi

3. Getir oğlan kaplanımı postumu
   Hiç bilmiyom kararımı kastımı
   Elimden aldırdım sadık dostumu
   Geri dönsem kınar m'ola il bizi

4. *Karac'oğlan* der ki devre demim var
   Yâr yitirdim kasvetim [var] gamım var
   Yedi diyar arasında gemim var
   Çalar m'ola bir kenara sel bizi

* *XXVI: 195.*

77. 4. NE YAMAN UZAĞA ATTI YOL BİZİ*

1. [Giderkene] il başıma derildi
   Gitme diye dost boynuma sarıldı
   Kısmetimiz kurbet ilden verildi
   Ne yaman uzağa attı (felek) yol bizi

2. Arzumanım kaldı şol arap atta
   Koma Kadir Mevlâ'm (beni) gamda firkatte
   Düğünde bayramda ağır ziynette
   Anar m'ola emmi dayı il bizi

3. Bana verin kaplanımı postumu
   Gönül bilir kararını kastını
   Kurbette koydum da sadık dostumu
   Anar m'ola emmi dayı il bizi

4. *Karac'oğlan* der ki devre demim var
   Yâr yitirdim kasfetim [var] gamım var
   Yedi derya ortasında (bir çift) gemim var
   Çalar m'ola bir kenara sel bizi

---

* *XXVI: 328.*

C.

1/1: "giderkenner", "giderkene" şeklinde onarıldı.

krş. Aray 2010: 40; 358-359.

78. 1. BÜLBÜLÜ GÜLÜMDEN AYIRMA FELEK*

1. Sabahtan uğradım turnaya kaza
Güle bülbül konmuş eder âvâze
Aman Mevlâ'm aman kast etme bize
Bülbülü gülümden ayırma felek

2. Ezelden [de] [öğdürmedim] kendimi
Ben yaparım sen yıkarsın bendimi
Bana mı sınadın olan hengini
Kime şekvâ edem elinden felek

3. Ben de şu dünyada konup göçmedim
Dost elinden dolu bâde içmedim
Kusurum bilmedim hata işledim
Kusur benim değil dilimin felek

4. *Karac'oğlan* der ki Hak'dan bu nazar
Biçildi kefenim kazıldı mezar
İller yârin almış şâd olmuş gezer
Hemen kara yazın bana mı felek

---

* *XXV: 64*, II: 58/1.
C.
2/2: "öğdürmedin", "öğdürmedim" şeklinde onarıldı.
krş. Altun Yurd 1923c; Yalgın 1927h; Cunbur 1973: 185-186; Karaer 1973: 146; Ergun 1971: 91; Dergâh 1982: 140; Öztelli 1983:113; Aray 2010: 119-120.

78. 2. NİCE BİR DOLANAM DİVÂNE FELEK*

1. Şu yalan dünyaya geldim geleli
   Şakıyıp gülmedim hey zâlim felek
   Her ne tuttum ise aldın elimden
   Nice bir dolanam dîvâne felek

2. İller göçtü[ler] de ben de göç(e)medim
   Yâr elinden dolu bâde içmedim
   Bilmem hata ettim kusur işledim
   Cahilim kıymetin bilmedim felek

3. *Karac'oğlan* der ki ezelden ezel
   Duruldu suyum da kazıldı mezer
   İllere yâr verin el ele gezer
   Her dâim garazın bana mı felek

---

* *XXV: 65*; II: 58/2.

A.

1/1: yalan: fani -XXV:65; fani: yalan -II:58/2 (=çıkma). 1/4: dolanam dîvâne: dîvâne dolanam -II:58/2.

3/4: garazın bana mı: bana mı garazın -II:58/2.

C.

3/1: Kafiye bozuk.

krş. Cunbur 1973: 204-205; Ergun 1971: 91; Öztelli 1983: 115; Sakaoğlu 2004: 471.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 185-186; Karaer 1973: 146; Ergun 1971: 91; Dergâh 1982: 140; Öztelli 1983: 113.

Ayrıca bkz. Aray 2010: 232-233.

79. HAK NASİP EYLESE DÖKÜNSEM GEREK*

1. Şu yalan dünyaya geldim geleli
Ecel kınasın[ı] yakınsam gerek
(Yârim) bir kazana su komuş benim için
Hak nasip eylese dökünsem gerek

2. Az[ı]rail gelmiş benim mevtime
Hele bakın şu benzime betime
Getirin kefenim başım altına
Hak nasip eylese giyinsem gerek

3. Ağaçtan atıma bindiğim zaman
Varup men öteye indiğim zaman
Kabire koyup da döndüğün zaman
(Gitmen) arkadaşlar diyü çağırsam gerek

4. Bindirdiler salacanın üstüne
İndirdiler kara toprak kasdına
Hocam talgın ider benim üstüme
Eyvah öl[dü]m diyü sakınsam gerek

6. *Karac'oğlan* der ki dert tümen tümen
(Gittiğim) yollar ırak [da] geleceğim güman
Mevlâ'm verse birisine (?) bir iman
Karanlık yerlere [gitmesen] gerek

---

* *XXVI: 243.*

C.

6/4: "gitmesen", "gitmesem" şeklinde onarıldı.

80.1. DÖKÜP SERMİŞ AĞ GERDANA SÜZEREK*

1. Aydın kazasında Turgud ilinde
Aradım buldum yavrumu gezerek
Sırmadan vurdurmuş ibrişim saçın
Döküp sermiş ağ gerdana düzerek

2. Benim yârim de iyiden [çok] iyi
Yerde hûri göğde melektir soyu
Eğildi kuyudan doldurdu suyu
Gidiyor bir ceyran (yavrusu) boynun süzerek

---

* *XXVI: 241*; XXV: 66; II: 187; XXVI: 412.

A.

1/1: Aydın: Emlâk -XXV: 66; XXVI: 412; Aydın: Emlek -II: 187. 1/2: buldum yavrumu: eşimi buldum -XXV: 66; II: 187; dostumu buldum -XXVI: 412. 1/3: Sırma ile karıştırmış saçını -XXV: 66; II: 187; sırmayınan -XXVI: 412. 1/4: sermiş: gider -XXV: 66; II: 187.

2: Anam atam yurdu meskenim dağlar/ Şu garip gönlümü ya kimler eğler/ Oturmuş karşımda nutkun[u] söyler/ Kaşı ile gözlerini süzerek -XXV: 66; II: 187.

3/1: gönül -XXV: 66. 1/3: ürkütmüşler -XXV: 66; -II:187; Hazeli de deli gönül hazeli -XXVI: 412. 3/3: ürkütmüşler -XXVI: 412. 3/4: Aşıp gider ceyran gibi sekerek -XXV: 66; -II: 187; Aşıp gider ceylan gibi tizerek -XXVI: 412.

Ek Dörtlük:

Bir hizmetkârım var da lâhûri şallı/ Altı arap atlı kadife çullu/ Bir karış gerdanlı da sol göğsü benli/ Aşup gider irengini bozarak -XXVI: 412.

5: Mestine hey *Karac'oğlan* mestine/ Âşnas(ı)'olan gül gönderir dostuna/ Alayıdım başın dizim üstüne/ Ak göğsüyün düğmelerin çezerek -XXV: 66; -II: 187. 4: göğsüyün: göğsünün -XXV: 66 (=çıkma).

5: Mestine de deli gönül mestine/ Aşnas' olan gül getirir dostuna/ Başım(ı) koyaydım dizleri(min) üstüne/ Ak göğsüyün düğmelerin çizerek -XXVI: 412.

B.

2/3: doldur[mak]: koyurmak -XXVI: 241 (=çıkma).

C.

krş. Aray 2010:175-176.

3. Hazeli de deli gönlüm hazeli
Güz gelince bağlar döker gazeli
Pek küçükten sevdiceğim güzeli
Bugün evlerine vardım gezerek

4. Mestâne de deli gönül mestâne
Gurbet ilde selâm verdim dost[um]a
Başım koya idim yürek üstüne
Ağ göğsünün düğmeler[in] çözerek

5. *Karacaoğlan* der meskenim dağlar
Sevdiğim oturmuş ilinen ağlar
Benim yârim de naz ile söyler
Kaşın eğmiş kirpiğini süzerek

80.2. İNİP GİDER DAL BOYUNCA ÇİZEREK*

1. Aydın kazasında Turgud ilinde
   Yitirdim yosmamı buldum gezerek
   Sırma ile sünbül saçın(ı) ördürmüş
   İnip gider dal boyunca çizerek

2. Evvelden bilirim (de) usuldur boyu
   Sen ne bilirsin de ey kabadayı
   Eğildi pınardan (da) doldurdu suyu
   İndi gitti ala gözün(ü) süzerek

3. Şi[şin]e de *Karac'oğlan* şiş[in]e
   Candan seven gül kondurur döşüne
   Otur koya(yı)m başım dizin üstüne
   Ak göğsünün düğmelerin(i) çizerek

---

* *VI: 235*; [VI: 200-35].

A.

2/2: ey: hey -VI:200-35.

81. GÖZÜMÜN BEYAZI KARALANDI GEL*

1. Bağlandı yollarım kaldım çaresiz
   Tamam (bu) dünya bana aralandı gel
   Azrail göğüste canım hayhayda
   Gözümün beyazı [karalandı] gel

2. *Karac'oğlan* der ki hafta[da] ayda
   Sürüp ayrılmaktan ne buldun fayda
   Azrail göğsümde canım hayhayda
   Ciğerimin başı yaralandı gel

---

* *XXVI: 248.*
C.
1/4: "karalanmış", "karalandı" şeklinde onarıldı.
Diğer mahlas dörtlüğü şöyledir: "*Karacaoğlan* [der] başa yazıldı/ Didem yaşı Ceyhun oldu süzüldü/ Kefenim biçildi kabrim kazıldı/ Mezarım[ın] üstü karalandı gel."

82. 1. GÜZEL SEVEN YİĞİT İVMELİ DEĞİL*

1. Deli gönül sana nasihatim var
Vefasız dilberi sevmeli değil
Yâr ile murada ereriz bir gün
Güzel seven yiğit ivmeli değil

2. Ilgıt ılgıt esen seher yelleri
Esip esip yâre değmeli değil
Ağ elleri elvan elvan kınalı
Karadır gözleri sürmeli değil

3. Estirir de seher yeli estirir
Kimin ağlatır da kimin küstürür
Kısmet ise Kadir Mevlâ'm gösterir
Çok heves edip de öğme[li] değil

4. Toygundur da deli gönül toygundur
Aşka düşen âşıkların baygındır
Tavus kuşu gibi her yer(in) uygundur
Karadır gözleri sürmeli değil

---

* *XXV*: *70*; II: 68.

A.

3/4: Çokça heves edip öğmeli değil -III:68.

Ek Dörtlük:

Bir bölük turna da havada uçar/ İner engininden bir bade içer/ Esen seher yel(in)e göğsün(ü) açar/ Yâr göğsün benlerin döğmeli değil –III:68.

5/4: kavli: sözü -III:68.

C.

II: 68 numaralı şiirde, 1., 4., 6. ve 7. dörtlükler yoktur.

krş. Köprülü 1964a: 356; Cunbur 1973: 39; Öztelli 1983: 120-121; Sakaoğlu 2004: 476-477.

ayrıca bkz. Aray 2010: 356.

5. Bir bölük turna da havada kışlar
Başıma geldi de gördüğüm düşler
Size derim size yâren yoldaşlar
Kavli yalan dostu sevmeli değil

6. Kasdım vardır nazlı yâre varmaya
Safâ-yı kalp ile yüzüm sürmeye
Eğer âşık isen gel gül dermeye
İşte gerdan çözük düğmeli değil

7. Değme rakip değme gonca gülüme
Yitirdim fırsandım girmez elime
Uçurdum şahinim konmaz koluma
Seni öldürmeli döğmeli değil

8. *Karac'oğlan* der de yiyip içemem
Güzelsiz yaylaya konup göçemem
Fırsand elde iken alıp kaçamam
Öldürmeli beni döğmeli değil

82. 2. DOST ALA GÖZLERİN SÜRMELİ DEĞİL*

1. Yürü bre cerenlerin cereni
   Ceren [de] cerene değmeli değil
   Ağ ellerin boğum boğum kırmızı
   Dost ala gözlerin sürmeli değil

2. Uzak yollardan [da] enmiş gelmişsin
   Eğlenmiş de dost burada kalmışsın
   Başı al valalı gelin olmuşsun
   Uğrun sıra sıra düğmeli değil

3. Yüksekten uçurdum engine konmaz
   Anasın ağlatan (hiç) bir vakit onmaz
   Şimdiki güzeller kavlinde durmaz
   Zaman[e] güzelin(i) sevmeli değil

4. *Karac'oğlan* der ki konup göçmedim
   Has bağçadan gonca güller biçmedim
   Fırsat elde iken alıp kaçmadım
   Öldürmeli beni döğmeli değil

---

* *VI: 203*; [VI: 200-3].

A.

3/2: "hiç", yoktur -VI: 200-3. 3/3: kavlinde: kollarda -VI:200-3. 3/4: zaman(e): zamane -VI:200-3.

C.

2: Dizenin başında "Oğlan" ibaresi vardır.

krş. Köprülü 1964a: 356; Cunbur 1973: 39; Öztelli 1983: 120-121; Sakaoğlu 2004: 476-477; Aray 2010: 83-84.

82. 3. İKRAR EDİP KANA GİRMELİ DEĞİL*

1. Geçitsiz suları inip boylama
   Sakın bir kimsenin zemmin eyleme
   Gözün görmeyince bühtan eyleme
   İkrar edip kana girmeli değil

2. Var hâlini söyle bir müşkil halle
   Şimdiki zamanın ahvâli böyle
   Dışarıdan dolaş sor sual eyle
   Muhabbet[siz] (olmayan) yere varmalı değil

3. *Karac'oğlan* (der ki) taş başına oturdum
   Nice bin yolsuzu yola getirdim
   İşte ben ölüyom sözüm bitirdim
   Durmasın salımda ilâzım değil

---

* *XXV: 73*; II: 134.

A.

1/3: gözün görmeyince: gözün (ile) görmeyince -II 134.

2/1: müşkil: müşgil -II:134.

3/4: durmasın salımda: dudmasın salımdan -II:134.

C.

krş. Köprülü 1964a: 356; Cunbur 1973: 39; Öztelli 1983: 120-121; Sakaoğlu 2004: 476-477.

83. NE KAÇARSIN KARŞINDAKİ TOR DEĞİL*

1. Keklik gibi taştan taşa sekersin
Şahin almış turna gibi bakarsın
Ben varırsam öte öte kaçarsın
Ne kaçarsın karşındaki tor değil

2. Âşık olan (âşık) senden alır bacını
Çeken bilir ayrılığın gücünü
Koyurmuşsun zülüfünün ucunu
Deşirirler sallayacak yer değil

3. Arkanız da yüce yüce dağ ise
Etrafın da (ki) gül gülistan(ı) bağ ise
Eğer dostum gönlün bana yoğ ise
Benim işim minnet ilen zor değil

4. *Karac'oğlan* (da der ki) biz de gittik yurtlara
Söyleşelim başa gelen dertlere
Ben sevmezdim senin gibi sertleri
Ya n'iyneyim akıl başta var değil

---

* *VI: 221*; [VI: 200-21].

C.

4/3: Kafiye bozuk.

krş. Yalgın 1927e; Cunbur 1973: 96- 97, 171; Karaer 1973: 153-154; Ergun 1971: 95-96; Dergâh 1982: 153-154; Öztelli 1983: 122-124; Sakaoğlu 2004: 478-479; Görkem-Tülüce 2008: 99; Aray 2010: 78.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 95; Karaer 1973: 152-153; Ergun 1971: 95; Dergâh 1982: 152; Öztelli 1983: 123; Sakaoğlu 2004: 477-478; Aray 2010: 62, 206.

84. AĞLA GÖZ YAŞINI SİL MELİL MELİL*

1. Ala gözlüm ben bu ilden gidersem
   Zülf-i perişânım kal melil melil
   Kerem et aklından çıkarma beni
   Ağla göz yaşını sil melil melil

2. Yekin hey sevdiğim sen seni düzet
   Hüma kuşu gibi kendini gözet
   Karayı bağla da beyazı çez at
   Ayrılık şerbetin ver melil melil

3. Elvan çiçeklerden sokmuş başına
   Kudret kalemini çekmiş kaşına
   Beni unutursan doyma yaşına
   Şu benim aşkımla gez melil melil

4. *Karac'oğlan* der ki hâlim hâlince
   İkrârımız kıyamete kalınca
   Kendim gurbet ile dahil olunca
   Gelenden haberim al melil melil

---

* *XXV: 68*; II: 67.

A.

1/2: melil melil: melûl melûl -XXV:68 (=çıkma). 1/4: ağla göz yaşını: şu benim aşkıma gez -XXV:68 (=çıkma).

2/1: Al yeşil giyinme beyazı çöz at -XXV: 68 (=çıkma); yekin hey: al bağla -II:67. 2/2: Şu benim aşkıma gez melil melil -XXV:68 (=çıkma); düzet: düzelt -II:67. 2/3: Doldur ver badeyi bir daha uzat -XXV:68 (=çıkma), II:67.

3/2: çiçeklerden: çiçekler[i] -II:67. 3/4: şu: gez -II:67 (=çıkma); şu: tor -II:67.

4/2: ikrârımız: hasretimiz -XXV:68 (=çıkma). 4/4: gelenden: dostundan -XXV:68 (=çıkma).

B.

3/1: elvan: çeşit -II:67.

C.

krş. Köprülü 1964a: 338; Cunbur 1973: 32; Karaer 1973: 154-155; Ergun 1971: 96-97; Dergâh 1982: 155; Öztelli 1983: 122-123; Sakaoğlu 2004: 479-480; Görkem-Tülüce 2008: 70-71; Aray 2010: 143-144.

85. 1. KARADAN MENZİLİN ALDIN MI GÖNÜL*

1. Evvel yüksek havalardan uçardın
Şimdi enginlere indin mi gönül
Derya deniz demez gelir geçerdin
Karadan menzilin aldın mı gönül

2. Cahillik dediğin (geldi) geçti yel gibi
Dadı damağımda kaldı bal gibi
Dost elinde de sararmış gül gibi
Bozulmuş bağlara döndün mü gönül

3. Arap atım yok ki (de) bine(yi)m de aşam
Aşam da dostumun peşine düşem
Anam babam [yok ki] varam danışam
Mertebe mertebe inen mi gönül

4. Hasta olsan (da) benden yastık istersin
Kadir Mevlâ'm seni bana göstersin
Cennet-i 'alâdan bir yer istersin
Farz ile sünneti kıldın mı gönül

5. Hecinden de *Karac'oğlan* hecinden
Mevlâ'm ölüm virsün [sonu] gecinden
Kara kâküllüce yârin ucundan
Âkıbet gurbette kaldın mı gönül

---

* *XXVI: 267.*
C.
krş. Cunbur 1973: 103-104; Karaer 1973:155-156; Ergun 1971: 98; Dergâh 1982:157; Öztelli 1983:125; Sakaoğlu 2004: 480-481.
Ayrıca bkz. Aray 2010: 223-224.

85 2. KARADAN MENZİLİN ALDIN MI GÖNÜL*

1. Evvel havalanır da yüce(lerden) uçardım
Şimdi engin[ler]e indin mi gönül
Derya deniz demez urur geçerdim
Karadan menzilin(i) aldın mı gönül

2. Arap atım yok ki binip de aşam
Aşam da nazlı yâr(in) peşine düşem
Anam babam yok ki var[am] danışam
Âkıbet sözüme geldin mi gönül

3. Bu gençlik [de] geldi geçti yel gibi
Tadı kaldı [damağımda] bal gibi
Dost elinde sar(ar)mış solmuş gül gibi
Bozulmuş bağlara döndün mü gönül

4. Hecinden hey *Karac'oğlan* hecinden
Ölüm verse Kadir Mevlâ'm gecinden
Alnı top kâküllü yârin elinden
Diyâr-ı gurbette kaldın mı gönül

---

* *VI: 243*; [VI: 200-43].

A.

1/1: evvel: yüksek (=çıkma// üstü çizilmiş).

2/3: var[am]: varam -VI: 200-43.

3/3: sar(ar)mış: sar(al)mış -VI: 200-43.

4/3: elinden: içinden -VI:200-43.

C.

1/1: "yerden" kelimesinin üstü çizilmiş.

3/2: "damağın[da]", "damağımda" şeklinde onarıldı.

4/3: Kafiye uygun değil.

krş. Cunbur 1973: 103-104; Karaer 1973: 155-156; Ergun 1971: 98; Dergâh 1982: 157; Öztelli 1983: 125; Sakaoğlu 2004: 480-481.

86. KARIŞMIŞ ABDALA PUSTASIN (?) GÖNÜL*

1. Satmış arap atın türlü libasın
   Karışmış abdala pustasın (?) gönül
   /...../
   /...../

2. Kalk gidelim bağçalara bağlara
   Gül topla bak ağalara beğlere
   Gönül havalanmış çıkmış dağlara
   Sesi (?) kanmış avcıya yastadır gönül

3. *Karac'oğlan* der ki aman el-aman
   Üstümüzden gitmez bir bölük duman
   Öpüp sevüp ayrılması pek yaman
   Yârin gayıp etmiş yastasın gönül

---

* *XXVI: 251* [→ s. 243, 242].
C.
1/3-4: Defterde bu dizeler yazılmamıştır.
ayrıca bkz. Yaşar Kemal 1997: 22.

87. BEN SENİN KAHRINI ÇEKEMEM GÖNÜL*

1. Deli gönül (bâ[ğ] gibi) gezer gezer gelirsin
   Arı gibi her çiçekten alırsın
   Nerde güzel görsen orda kalırsın
   Ben senin kahrını çekemem gönül

2. Sandal mı istersin saz mı istersin
   Ördek mi istersin kaz mı istersin
   Tomurcuk memeli kız mı istersin
   Ben senin kahrını çekemem gönül

3. Çıkıp yücelere bakmak istersin
   Yetkin çaylar gibi akmak istersin
   Her gün bir güzelle yatmak istersin
   Ben senin kahrını çekemem gönül

4. *Karac'oğlan* der ki okuyam yazam
   Keleş değilim ki kervanlar bozam
   Giyinip kuşanıp bir hoşça gezem
   Ben senin kahrını çekemem gönül

---

* *XXV*: 69; II 69.

A.

3/1: bakmak: pakmak -II:69. 3/2: yetkin çaylar: coşkun seller -XXV:69(=-çıkma); yetkin: coşkun -II:69. 3/3: Çok güzelle yatıp kalkmak istersin – II:69.

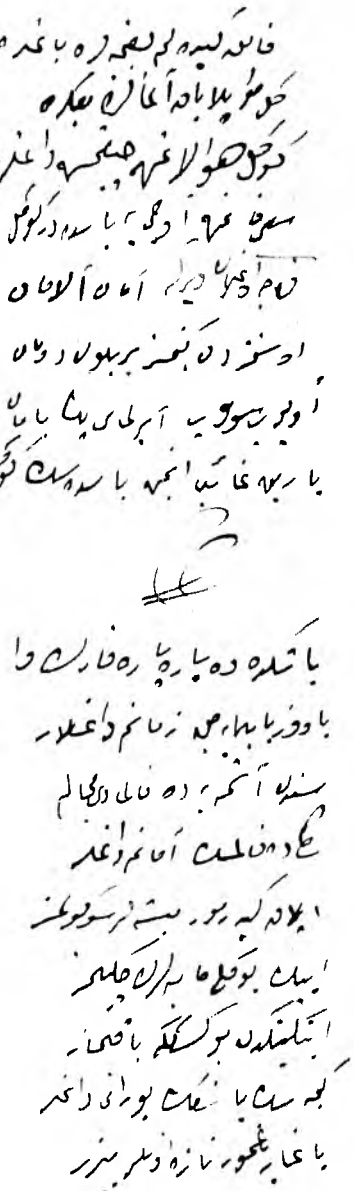
4/3: bir: ne -II:69.

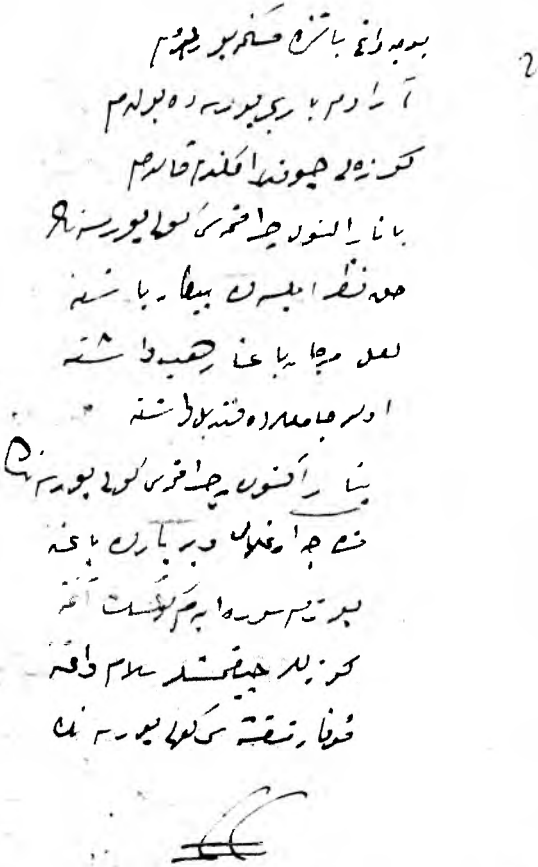
C.

1/1: "(bâ[ğ] gibi)": yok -II:69.

4/1: "ki": yok -II:69.

krş. Yalgın 1922g; Yalgın 1928a; Cunbur 1973: 353; Yalgın 1997b: 241-242; Karaer 1973: 156; Ergun 1971: 98-99; Dergâh 1982: 159; Öztelli 1983: 358; Sakaoğlu 2004: 481; Aray 2010: 290.

86. Karışmış Abdala Pustasın (?) Gönül (XXVI: 251)

88. KADİR MEVLÂ'M SALAR M'OLA NE BİLEM*

1. Ilgıt ılgıt eser seher yelleri
   Eser eser değer m'ola ne bilem
   Bir göresim geldi bizim illeri
   Kadir Mevlâ'm salar m'ola ne bilem

2. Kolumdan uçurdum gönül kuşunu
   Bin yiğide kestirmişim [ba]şını
   Sen akıttın bu çeşmimin yaşını
   Yâr eliyle siler m'ola ne bilem

3. Kaktı turaç kondu Molla Köyüne
   Gidi hoyrat tüner m'ola gülüne
   (Bre) yaz geldikçe yaylaların iline
   Kadir Mevlâ'm salar m'ola ne bilem

4. *Karac'oğlan* her dediğin olmadı
   Açılan kırmızı güller solmadı
   (Bre) bu dünyada gülmek nasip olmadı
   Ağlayan göz güler m'ola ne bilem

---

* *XXV: 128.*

C.

2/2: "başını" kelimesinin ilk hecesi üzerine mürekkep döküldüğü için okunamadı.

89. 1. CESEDİM İÇİNDE CANDAN USANDIM*

1. Öteni yokladım (da) o da yok imiş
Git yalan dünya da senden usandım
Ağır mallarım (vardı) da hep telef oldu
Cesedim içinde candan usandım

2. Kazalı belâlı (da) şu garip başım
Yüklendi bahranam kaldı kardaşım
Daima ağlamak şol benim için
Ağlama gözlerim senden usandım

3. Ağırdır yüküm de kalkmıyor dengi
Demir(den) feleğin atılı (?) tüfengi
Gayretin koğduğum nazlı yâr diye
Ara yerde kötü sözden usandım

---

* *VI: 238*; II: 78, XXV: 76; [VI: 200-38].

A.

1/1: o da: öten -II:78; XXV:76. 1/2: git: yürü -II:78; XXV:76. 1/3: Çok emekler verdim hep zayi ettim -II:78; XXV:76; vardı da: vardı -VI:200-38.

2/1: kazalı: kadalı -XXV:76; belâlı: gavgalı -II:78; XXV:76. 2/2: şu: şol -VI:200-38. 2/2: Yüklendi barhanam gitti kumaşım -II:78; XXV:76. 2/3: Her daim ağlamak şu benim işim -II:78; XXV:76.

3/1: Ağırdır kalkmıyor yükümün tayı -II:78; XXV:76. 3/2: Temürdir çekilmez feleğin yayı -II:78; XXV:76. 3/3: Aradım bahanı nazlı yâr diyü-II:78; XXV:76. 3/4: Halk içinde olan sözden usandım -II:78; El içinde olan sözden usandım -XXV:76.

4/1: *Karac'oğlan* söyler yâr bana n'oldu -II:78; XXV:76. 4/2: Aktı didem yaşı seylinen doldu -II:78; XXV:76. 4/3: Saatim ay oldu günüm yıl oldu -II:78; XXV:76. 4/4: Çeküp geçmez kara günden usandım -II:78; Gelüp geçmez kara günden usandım -XXV:76.

C.

krş. Köprülü 1964a: 361-362; Cunbur 1973: 214; Karaer 1973: 161-162; Ergun 1971:115; Dergâh 1982: 165; Öztelli 1983: 130; Sakaoğlu 2004: 487-488; Aray 2010: 232.

Kırşehirli Âşık Said'e bağlanan bir çeşitlenmesi için bkz. Obruk 1983: 223.

4. *Karac'oğlan* der ki şol bana n'oldu
Akdı gözüm yaşı kan ile doldu
Günüm ay oldu da ayım gün oldu
Giden gelmez şol dünyadan usandım

89. 2. CESEDİM İÇİNDE CANDAN USANDIM*

1. Öteni yokladım öten yok imiş
Yürü yalan dünya senden usandım
Hep [bütün] emeklerim zay(i)'oldu
Cesedim içinde candan usandım

2. Ağırdır kakmıyor yükümün tayı
Demirden çekilmez feleğin yayı
Eğlendim kaldım da bir suna deyi
İl içinde olan sözden usandım

3. Kadalı kavgalı şu benim başım
Yüklendi barhanam kaldı kardaşım
Her dâim ağlamak şu benim [işim]
Ağlama gözlerim senden usandım

4. *Karac'oğlan* eydür [şol bana] n'oldu
Koynumuz [gülgülü] kan ile doldu
Saatim ay oldu günüm yıl oldu
Gelip geçmez kara günden usandım

---

* *III: 220.*
C.
3/3: "başım", "işim" şeklinde onarıldı.
4/2: "gürgülü", "gülgülü" şeklinde onarıldı.

90. İNİP BAĞÇASINA DERMEK MURADIM*

1. Bir selâm geldi de o nazlı dosttan
Ne imiş efkârı sormak muradım
Duydum yine gonca gülü perişan
İnip bağçasına dermek muradım

2. Ablak sığın gibi göllerden kalkar
İma geyik gibi yüksekten bakar
Hayvası turuncu burnuma kokar
Soyunup koynunda yatmak muradım

3. Erisin de dağlarınız karınız
Kud[u]retten kınalanmış eliniz
Eğer tenhalarda bulsam yalınız
Tanrı helâlliğin sarmak muradım

4. *Karac'oğlan* diyor dosta varılmaz
Varıp varıp dost yanında kalınmaz
Ayda görmeğinen gönlüm eğlenmez
Her gece koynunda yatmak muradım

---

* *XXV*: 75.
C.
krş. Köprülü 1964a: 338; Cunbur 1973: 68; Ergun 1971: 114-115; Öztelli 1983: 129; Sakaoğlu 2004: 485-486; Aray 2010: 135.

91. KENDİME MÜNASİP YÂR BULAMADIM*

1. Eline almıştır divid kalemi
Elbet bir gün gelir yârin selâmı
Çarh ettim dünyaya gezdim sılamı
Kendime münasip yâr bulamadım

2. Yiğit olan n'eyler malı akçayı
Güzel olan n'eyler dü[r]lü boğçayı
Yâr seninle gezdim harap bağçayı
Hiçbir el değmedik nar bulamadım

3. *Karac'oğlan* der ki edâlı dostum
Kahbe felek nedir canıma kastın
Yağmur ile yağdım yel ile estim
Yangın yüreğime kar bulamadım

---

* *II: 136.*
C.
ayrıca bkz. Yalgın 1922c; Cunbur 1973: 93-94; Yalgın 1997b: 236; Karaer 1973: 158-159; Ergun 1971: 113-114; Dergâh 1982:16; Öztelli,1983: 127-128; Sakaoğlu 2004: 483-484.

92. YÂRİN GÖLGESİNDE OTURAMADIM*

1. Şu yalan dünyaya geldim geleli
   Bir bağ dikip meyve yetiremedim
   Alnı perçemli de kulağ(ı) küpeli
   Yârin gölgesinde oturamadım

2. Bulandı da deli gönül bulandı
   Bulandı da taşı dağı dolandı
   Bizim sürüye de bir kurt dadandı
   Döğüştüm yurdumu kurtaramadım

3. Arzular da deli gönül arzular
   Ağrır kemikçiğim ilik sızılar
   Ayrılalı ağ körpecik kuzular
   Anasız yavruyu uyutamadım

4. *Karac'oğlan* diyor fenadır fena
   Nice bir ateşte yüreğim yana
   Derdimin üstüne dert koydum yine
   Ağırdır şeleğim götüremedim

---

* *XXV: 77*; II:74.

A.

1/2: yetiremedim: bitiremedim -II:74.

3/2: ilik: iliğ(im) -II:74; ağrır kemikçiğim: ağrıyor kemiğim -II:74. 3/4: uyutamadım: yatıramadım -II:74.

4/3: koydum yine: koydum kine -II:74.

B.

şelek: yük -II:74.

C.

2/4: "kurtulamadım", "kurtaramadım" şeklinde yazıldı (XXV: 77).

krş. Cunbur 1973: 203; Karaer 1973: 160.

93. YUVASINDAN UÇTU SANDIM*

1. Hak'tan bir inâyet oldu
   Arş yerinden koptu sandım
   Gökyüzünde hüma kuşu
   Yuvasından uçtu sandım

2. Yüksekte turna bağrışır
   Alçakta süğlün öğrüşür
   Kös çalınır bor(u)'ötüşür
   Hünkâr geldi geçti sandım

3. Giyinmiş kızıl dolama
   Âşıklar durmuş selâma
   Bir güneş doğmuş âleme
   Dilber göğsün açtı sandım

4. *Karacaoğlan* der n'iden
   Bu işleri Hak'tır iden
   Dilber imiş geçen giden
   Can bedenden göçtü sandım

---

* *XXV: 99.*

94. AYRILIK DERDİNE DOYAMADIĞIM*

1. Nedendir [de] kömür gözlüm nedendir
   Şu uzun gecede uyumadığım
   Çetin derler ayrılığın derdini
   Ayrılık derdine doyamadığım

2. Kömür gözlüm aman sardım sakındım
   İndim has bağçada(ki) güller sokundum
   Bilemiyo(ru)m nereler(i)ne dokundum
   Bir yıldır haberin(i) alamadığım

3. Dostun bağçesine yâd iller girmiş
   Gülünü toplarken fidanın kırmış
   Şur(a)da bir kötünün koynuna girmiş
   Şu benim sevmeye kıyamadığım

4. *Karac'oğlan* der ki yattım uyudum
   Her çirkinliği de özümde buldum
   Dolandım geldim de kavil yerine
   Kavil yer[ler]inde bulamadığım

---

* *VI: 209*; [VI: 200-9].

A.

2/2: bağçada(ki): bağçana (da) -VI:200-9. 2/3: dokundum: tokandım -VI:200-9.

C.

4/3: Kafiye bozuk.

krş. Cunbur 1973: 165; Karaer 1973: 163; Ergun 1971: 116; Dergâh 1982: 168; Başgöz 1984:104; Öztelli, 1983: 131-132; Boratav-Fıratlı 2000: 115-116; Sakaoğlu 2004: 489; Aray 2010:115.

95. 1. GECE EĞRİKOL'DA YATALIM ATIM*

1. Kalk gidelim atım Haleb haneden
   Kısmetimiz versin Mevlâ Yaradan
   Eğrikol'da yemin kestire(yi)m atım
   (Bu) gece Eğrikol'da yatalım atım

2. Atıma binem de edeyim sökün
   Sağına soluna hamaylı takın
   Ağyar yırak derler Keferdiz yakın
   (Bu) gece Keferdiz'de yatalım atım

3. Ata kar mı olur aştıktan geri
   Dizgin(i) boynuna düştükten geri
   Aksu'yun köprüsün geçtikten geri
   Bu gece Maraş'ta yatalım atım

4. Maraş'tan öte [de] bir uzak yoldur
   Önün Tatar Dere(si'nde) dizgini kaldır
   Öğle namazını Göğsun'da kıldır
   Bu gece Göğsun'da yatalım atım

---

* *XXV*: 74; II: 79.

A.

1/2: Mevlâ: Mevlâ'm -II:79.

6/1: Everek'ten: Öğerek'ten - XXV: 74 (=çıkma).

B.

2/3: Ağyar: Maraş'ta bir mevki -II:79 (=çıkma). 2/4: Keferdiz: Göksunla Antep arasında bir mevki -II 79 (=çıkma).

6/1: Everek: Acep Everek mi? -II:79 (=çıkma).

C.

6/2: "yeleni yeleni" ifadesindeki ikinci kelime vezin gereği çıkarıldı -XXV:74.

7/2: "var ise" yerine "yoğ ise" de düşünülebilir.

krş. Cunbur 1973: 146-147; Yalgın 1997b: 346-347; Karaer 1973: 163-164; Ergun 1971: 116-117; Dergâh 1982: 169-170; Başgöz 1984: 105-106; Öztelli 1983: 132-133; Sakaoğlu 2004: 491-492.

5. Eyi derler Elbistan'ın ovasın
Yaz getiriyordu ılık havasın
Koca Binboğa da şahin yuvasın
Bu gece Binboğa'da yatalım atım

6. (Atım) Everek'te(n) dokutayım çulunu
Üç güzele ördüreyim yeleni
Kos gümüşten döktüreyim nalını
Bu gece Everek'te yatalım atım

7. *Karac'oğlan* der ki yârin yâr ise
Ağyâr ile muhabbetin var ise
Atım sende küheylânlık var ise
Bu gece yâr koynunda yatalım atım

95. 2. ÇIRPINA ÇIRPINA GİDELİM ATIM*

1. Atım kalk gidelim Haleb hâneden
Yemini yedire(yi)m mercan daneden
(Koç) yiğidin kısmetin verir Yaradan
Çırpına çırpına gidelim atım

2. Atım gideceğim bir belli yoldur
Önün(de) Han Deresi (durur) dizginin kaldır
Öğlen namazını Göğsun'da kıldır
Bugün Çiğdemli'ye yetelim atım

3. Çiğdemli'den kalkın(ca) konalgan yakın
Çık Uzun Yayla'ya da sünbüller takın
Önünde Han Düzü var sen seni sakın
Bugün Gemerek'te yatalım atım

4. Gemerek'te nalladayım nalını
Üç güzele dokutayım çulunu
Koca Şar('ın) der(ler) döndüreyim yönümü
Bugün Elbistan'a yetelim atım

5. *Karac'oğlan* der ki o yâr yâr ise
Eğer atım benim ile bir ise
Atım sende küfeylanlık var ise
Su Yol(u'n)da Sultan (Kız)'a yetelim atım

---

* *XXVI: 279.*
B.
3/1: konalga: göçün konduğu yer.

96. SİL KARA ZÜLFÜNE KULLAR OLAYIM*

1. Ala gözlerini sevdiğim dilber
Gel kara zülfüne kullar olayım
Ak memeler domur domur terlemiş
Sil kara zülfüne kullar olayım

2. Kutnu zıbın giyme dedim giydin mi
İl sözünü uyma dedim uydun mu
Seni bana vermediler duydun mu
Bil kara zülfüne kullar olayım

3. Keklik gibi taştan taşa sekersin
Toy kuş gibi geri dönmüş bakarsın
Beni gördün kaşın gözün yıkarsın
Gül kara zülfüne kullar olayım

4. Heman ol da *Karac'oğlan* heman ol
Gel[ip] sen de güzellere temam ol
Ben ölürsem cenazeme imam ol
Kıl kara zülfüne kullar olayım

---

* *III: 173.*
C.
4/2: "gel de", "gelip" şeklinde onarıldı.
krş. Cunbur 1973: 16; Karaer 1973: 164-165; Ergun 1971: 117-118; Dergâh 1982: 172; Öztelli 1983:133-134; Sakaoğlu 2004: 492.

97. DÖN GÖNÜL DEDİM DE DÖNDÜREMEDİM*

1. Gönül kuşu gine ağdı havaya
İn gönül dedim de indiremedim
Aşıp aşıp gider karlı dağlara
Dön gönül dedim de döndüremedim

2. Hüma kuşu gibi yüksek uçarsın
Pervaz urup dosta güller saçarsın
Bin bir [türlü] dala konup göçersin
Gönül sana akıl erdiremedim

3. Yedi yerden kuşandım göğsün bendin
Âleme sultansın vezirsin kendin
Nicelere meyil verdin hem döndün
Gönül sana mekân bulduramadım

4. *Karac'oğlan* eydür derde çareye
Derman bulunmaz yürekte(ki) yâreye
Gönül düştü şimdi kaşı kareye
Aktı gözüm yaşın dindiremedim

---

* *XXV: 78.*
C.
2/3: "iki", "türlü" şeklinde onarıldı.
krş. Cunbur 1973: 113-114; Karaer 1973: 166; Dergâh 1982: 173; Öztelli 1983: 134-135; Sakaoğlu 2004: 493; Aray 2010: 228.

98. AĞLAMA HEY GÖZÜN YAŞIN SEVDİĞİM*

1. Ağacın iyisi özünden olur
Yiğidin iyisi sözünden olur
İl için ağlayan gözünden olur
Ağlama hey gözün yaşın sevdiğim

2. Küren keklik gibi kayar eğlenir
Misk kokulu yağlar ile yağlanır
Her hafta da dürlü yazma bağlanır
El bağlayıp yeşil başın sevdiğim

3. *Karac'oğlan* der ki hoşça salınsın
Dursun yol üstünde paçın alınsın
Çizin düğmelerin göğsün görünsün
Nokta nokta benli döşün sevdiğim

---

* *XXVI: 200.*

C.

krş. Cunbur 1973: 4; Karaer 1973: 167; Sakaoğlu 2004: 494; Dergâh 1982: 179; Başgöz 1984:111; Öztelli,1983: 135.

99. 1. YALAN MI GERÇEK Mİ SORMAYA GELDİM*

1. Ala gözlerini sevdiğim dilber
Öğdüler cemâlin görmeye geldim
Kız seni de derde derman dediler
Yalan mı gerçek mi sormaya geldim

2. Ağ yâr seni bana gülmez dediler
Ağlar göz yaşların(ı) silmez dediler
(Kız) seni seven yiğit (de) ölmez dediler
Bir gece koynunda kalmaya geldim

3. Gündüz hayâlimde(sin de) gece düşlerim
Uyur uy(u)maz kız sevdana başlarım
(Ağ) yâr senin üstünden uçan kuşların
Tutup kanatların yolmaya geldim

4. Kız sen de [tüm] güzellerin hasısın
Mıs(ı)r'ın Bağdad'ın da hazinesisin
Padişah neslisin (de) hükmün yürüsün
Kul olup kapında kalmaya geldim

---

* *III: 177.*

B.

2/1: ağ: ak.

C.

krş. Cunbur 1973: 18-19; Karaer 1973: 166-167; Ergun 1971: 101-102; Dergâh 1982: 174-175; Başgöz 1984: 108-109; Öztelli 1983: 136; Sakaoğlu 2004: 821-822, 826; Aray 2010: 109.

Ayrıca bkz. Ardıç 1936: 34-35; Aray 2010: 321-322.

5. Kul olayım kapındaki kuluna
Acem şalı sarmış (da) ince beline
Güzel dost da bende gonca gülüne
Domurcuk güllerden dermeye geldim

6. *Karac'oğlan* da der sözün doğrusun
Göğde melek yerde hûri yavrusun
Kız sana söyleyim (de) sözün doğrusun
Soyunup koynuna girmeğe geldim

99. 2. GERÇEK Mİ SEVDİĞİM SORMAYA GELDİM*

1. Ala gözlerini sevdiğim dilber
Göster cemâlini görmeye geldim
Şeftalini derde derman dediler
Gerçek mi sevdiğim sormaya geldim

2. Gündüz hayallerim gece düşlerim
Uyandıkça ağlamağa başlarım
Sevdiğim üstünde uçan kuşlarım
Tutup kanatların kırmağa geldim

3. Sevdi(ği)m seni yüze gülmez dediler
Ağlar gözün yaşın silmez dediler
Seni saran yiğit ölmez dediler
Gerçek mi sevdiğim sormağa geldim

4. *Karac'oğlan* der ki sözün doğrusu
Göğde melek yerde hüma yavrusu
Sana ben söylemem sözün doğrusu
Soyunup koynuna girmeye geldim

---

* *II: 71.*

A.

2/2: Uyur uyanır (yâr) sevdana başlarım (=çıkma). 2/3: uçan: dönen (=çıkma).

4/1: sözün doğrusu: gönül perisi (=çıkma).

99. 3. YALAN MI GERÇEK Mİ SORMAYA GELDİM*

1. Kız seni de gayet güzel dediler
   Terk edip vatanı görmeye geldim
   Şeftalini derde derman dediler
   Yalan mı gerçek mi sormaya geldim

2. Kız sen de güzeller[in] güzelisin
   Mısır'ın Bağdad'ın haz(i)nedârısın
   Padişah olasın hükmün yürüsün
   Kul olup kapunda kalmaya geldim

3. Kul olayım (da) kapunda[ki] kuluna
   Mâil oldum ağzındaki diline
   (Al) beni bağçada bin eyle gülüne (?)
   Domurcuk gülünü dermeye geldim

4. *Karac'oğlan* (da) bura(ya) gelmez dediler
   Ağlayan âşığı gülmez dediler
   Kız koynuna giren(i) ölmez dediler
   Hak nasip ederse (koynuna) girmeye geldim

---

* *VI:* 223; [VI: 200-23].

A.

1/2: edip: edüp -VI:200-23.

C.

1/2: "ederek", vezin gereği "edip" şeklinde onarıldı.

3/3: "bin eyle", "beğ eyle" şeklinde de düşünülebilir.

100. EFENDİM BİRİNİ DER DİYÜ GELDİM*

1. Efendim efendim sâdetli vezir
Peygamber vekili pîr diyü geldim
Ya katlime ferman yahut azadı
Efendim birini der diyü geldim

2. Öldür efendim de böyle olmayım
Görmediğim kara günü görmeyim
Ben yapı taşıyım yerde kalmayım
Münasip bir yere koy diyü geldim

3. Çok gününü gördüm kötüler dostu
Aranmaz yangında kaplanın postu
Yiğitler çok sever düşmanı dostu
Zinciri boynumdan al diyü geldim

4. *Karac'oğlan* der ki tükendi sözüm
Çok gurbet dolaştım kalmadı özüm
Ağzından çıkınca bir olur sözüm
Haydi git sılana der diyü geldim

---

* *II: 151.*
C.
ayrıca bkz. Cunbur 1973: 217-218; Yalgın 1997b: 241; Karaer 1973: 108-109; Ergun 1971: 82-83; Dergâh 1982: 80; Öztelli 1983: 74; Sakaoğlu 2004: 415.

101. NE BAŞIMDAN IRABİLDİM*

1. Çalıştım bir gül yetirdim
   Ne goncasın derebildim
   Bir güzelin sevdası var
   Ne başımdan ırabildim

2. Altına yazdırmış halı
   Lebi sütten aktır dili
   Usul boyu ince beli
   Ne bir gece sarabildim

3. Ben geldim yâri görmeye
   Arada engel kırmaya
   Yârime sırrım virmeye
   Ne tenhada bulabildim

4. *Karac'oğlan* yâr yetirdim
   Sevdadan aklım yitirdim
   Ne sevdim ele getirdim
   Ne terkini verebildim

* *XXV: 83*; II:196.

102. YAVRUNUN ÜSTÜNE TİTREYEMEDİM*

1. Meded Allah şu âlemi yaradan
   Cehd ettim (de) bir yavru yetiremedim
   Kollar altun toplu kulak küpeli
   Yavrunun üstüne titreyemedim

2. N'ettim n'eyledim de ağı m(ı)'içirdim
   Boş buldum yuvayı yavru kaçırdım
   Başı bağlı tor balaban uçurdum
   El ettim aya(ğı)ma getiremedim

3. Karalı mektubum saldım sılama
   N'ettim n'eyledim [ben] ata anama
   At gönderdim adam saldım dostuma
   Çek etti göçünü yetiremedim

4. Yaz bahar ayları doğdu dolandı
   Serim sevdalandı göğnüm bulandı
   Ufacık yavruya bozkurt dadandı
   Göçerim bu yurttan oturamadım

5. *Karac'oğlan* der ki mor mor muzular
   Yârem yürektedir durmaz sızılar
   Ufacık tefecik körpe kuzular
   Anasız yavruyu yatıramadım

---

* *XXVI: 570.*

B.

2/1: n'ettim: ne ettim (=çıkma). 2/3: tor: acemi; balaban: şişman, tombul (=çıkma).

C.

1/1:"meded" kelimesi iki kere yazılmıştır.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 113-114; Karaer 1973: 166; Dergâh 1982: 173; Öztelli 1983: 134-135; Sakaoğlu 2004: 493.

103. SÖZÜMDE HİLÂFIM VAR MI SEVDİĞİM*

1. Dedim dilber gül hatırın kalmaya
Yanakların benzer kızıl almaya
Ahdım vardır ince belin sarmaya
Sözümde hilâfım var mı sevdiğim

2. Güzeller içinde gayet güzelsin
Çok sallanma garip bağrım ezersin
Dedim dilber niçün bana küsersin
Güzellerde insaf olur sevdiğim

3. Garip ceylân gibi yola bakınır
Evvel mâh cemâlin bizden sakınır
Beni öldürmeye hançer takınır
Karac'oğlan bir gün ölür sevdiğim

* *II: 265.*

104. 1. ŞEYDA BÜLBÜL OLMUŞ DİLİN SEVDİĞİM*

1. Dinle sevdi[ce]ğim medhin eyleyim
Açılmış bahardan gülün sevdiğim
Âşıkına şirin söylen sözünü
Şeyda bülbül olmuş dilin sevdiğim

2. Bedirlendin [sen de] doğdun felekten
Cemâlin seçilmez hûri melekten
Melez gömleğin[i] attın bilekten
Güneş gibi parlar kolun sevdiğim

3. Kipriklerin hançer can alır gözün
Yüreğime koydun ateşin közün
Daha [hiç] görmedim kimsenin yüzün
Getir beni ele [dile] sevdiğim

4. Kaşların hilâl [de] gözlerin ela
Bülbül figan etti şol gonca güle
Bilmem n'ettin beni getirdin ele
Güldürdün beni [de] ele sevdiğim

5. Güzellikte kemâlini bulmuşsun
Uğrun uğrun dosta selâm vermişsin
Bin bir çiçekten [de] rengin almışsın
Dönmüş rengin [elvan] güle sevdiğim

---

* *III: 209.*
C.
Ayrıca bkz. Aray 2010: 214.

6. (Ben) zülfün teline asıla(yı)m dâr diyü
Gonca güle el uzattım hâr diyü
Koynunda bir çift tomurcuk var diyü
Kondurdum bülbülü güle sevdiğim

7. *Karac'oğlan* der ki kendi hâlinde
Söylenir söylenmez ilin dilinde
Veririm sevdiğim canı yolunda
Giyin kırmızıya alı sevdiğim

104. 2. ŞEYDA BÜLBÜL OLMUŞ DİLİN SEVDİĞİM*

1. Dinle sevdi[ce]ğim medhin edeyim
Açılmış bahardan gülün sevdiğim
Şirin âşıka [da] söylen sözünü
Şeyda bülbül olmuş dilin sevdiğim

2. Bedirlendin [sen] de doğdun felekten
Cemâlin seçilmez hûri melekten
Melez gömleğini attın bilekten
Güneş gibi parlar kolun sevdiğim

3. Kaşların hilâldir gözlerin elâ
Bülbül figan etti şol gonca güle
Bilmem n'ittin beni getirdin ele
Güldürdün beni [de] ile sevdiğim

4. Kipriklerin hançer can alır gözün
Yüreğime koydun ateşin közün
Daha [hiç] görmedim kimsenin yüzün
Getir beni ele dile sevdiğim

6. *Karac'oğlan* ceyran gibi bakınır
Mâh-i tâb (gibi) cemâlin benden sakınır
Beni öldürmeğe hançer takınır
Kaşın kara gözler elâ sevdiğim

---

* *XXV: 85.*
C.
1/3: "şirin" kelimesi iki kere yazılmıştır.

104. 3. DÖNMÜŞ ZÜLFÜN ELVAN GÜLE SEVDİĞİM*

1. Güzellikte kemâlini bulmuşsun
Uğrun uğrun dosta selâm vermişsin
Bin bir çiçekten irengin(i) almışsın
Dönmüş zülfün elvan güle sevdiğim

2. Dedim dilber gel hatırın kalmaya
Yanakların benzer kanlı almaya
Ahdım vardır ince belin sarmaya
Sözümde hila mı vardır sevdiğim

3. Güzeller içinde gayet güzelsin
Çok sallanma garip bağrım ezersin
Dedim dilber niçün bana küsersin
Güzellerde insaf olur sevdiğim

4. (Ben) zülfün teline as(ı)layım dâr diyü
Gonca güle el uzattım hâr diyü
Koynunda bir çift tomurcuk var diyü
Kondurdum bülbülü güle sevdiğim

5. *Karac'oğlan* der ki kendi hâlinde
Söylenir söylenmez ilin dilinde
Veririm sevdiğim canı yolunda
Giyin kırmızıya alı sevdiğim

---

* *XXV: 86.*

C.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 85-86; Karaer 1973: 167-168; Ergun 1971:102-103; Dergâh 1982: 176-177; Öztelli 1983: 137-138; Sakaoğlu 2004: 494-495.

105. 1. YOLLAR ÇAMUR KURUSUN DA GİDELİM*

1. (Dilber) benim ile gitmek kastın varısa
Erisin dağların (da) karı gidelim
Çiskininden yüce dağdan aşılmaz
Yollar çamur kurusun da gidelim

2. Erisin dağların karı erisin
İnsin seli düz ovayı bürüsün
Türkmen kalksın yaylasına yürüsün
Körpe kuzu melesin de gidelim

3. Üç gün oldu bizim evler göçeli
Dört gün oldu Cihan suyun geçeli
Topuklar halkalı yüzü peçeli
Hanım kızlar yürüsün de gidelim

4. Çetin derler Karaman'ın ilini
Köprüsü yok geçemedim selini
Mengüç Yaylası [da] Perçem Beli'ni
Lâle sünbül bürüsün de gidelim

5. *Karacaoğlan* der gönlüm hay hayda
İrağbet kalmadı yoksulda bayda
Bu ayda olmazsa gelecek ayda
On bir ayın birisinde gidelim

---

* *XXVI: 210.*

C.

krş. Cunbur 1973: 33; Karaer 1973: 169-170; Ergun 1971: 104-105; Dergâh 1982: 181; Sakaoğlu 2004: 495; Başgöz,1984: 113; Öztelli 1983: 139-140; Yalgın 1997a: 112-113; Cunbur 1973: 157; Ergun 1971:103-104; Öztelli 1983: 138-139; Aray 2010: 17-18.

105. 2. YOLLAR ÇAMUR KURUSUN DA GİDELİM*

1. Eğlen dilber eğlen gitmek dilersen
   Yaz bahar (beş) ayları doğsun gidelim
   Kırcılı boranlı dağlar aşılmaz
   Yollar çamur kurusun da gidelim

2. Aşamadım (da) Yamanlı'nın belini
   Taşgın akar geçemedim selini
   Mengin yaylasını Perham Beli'ni
   Lâle sünbül bürüsün de gidelim

3. Erisin dağların karı erisin
   Erisin de düz ovayı bürüsün
   Kömür gözlüm göçün çeksin yürüsün
   Ak kuzular melesin de gidelim

4. *Karac'oğlan* der ki arada karda
   (Şimdi) irağbet kalmadı ağada beğde
   Bu ayda olmazsa doğacak ayda
   On bir ayın birisinde gidelim

---

* *XXV: 96.*

105. 3. KIRLARIN SÜNBÜLÜ ÇIKSIN GİDELİM*

1. Aşamadım Haymana'nın belini
   Köprüsü yok geçemedim selini
   Menküş yaylasını Perçem gölünü
   Kırların (lâle) sünbülü çıksın (da) gidelim

2. Erisin dağların karı erisin
   İnsin gitsin düz ovayı bürüsün
   Kömür gözlüm küçücüksün yürüsün
   (Beyaz mahreminde) kırmızı yanak(lar) görülsün
   [de] gidelim

3. Elde gezdirirler (de) alıcı kuşu
   Kovun virâneden (de) [gitsün] baykuşu
   Kadir kıymet bilmez olmuş her kişi
   Kadir kıymet bilen ile gidelim

4. *Karac'oğlan* der ki aman [ne] fayda
   İrağbet kalmamış yoksulda bayda
   Bu ayda olmazsa doğacak ayda
   On ik(i)'ayın biri[si]nde gidelim

---

* *VI: 252*; [VI: 200-52].

A.

4/2: bayda: varda –VI: 200-52.

C.

krş. Cunbur 1973: 74; Boratav-Fıratlı 2000:113; Sakaoğlu 2004: 496.

106. 1. GEL GÜZELİ BOLCA İLE GİDELİM*

1. Gönül ne gezersin sarp kayalarda
İndir aşağı[ya] yola gidelim
Benim gönlüm bir güzelle eğlenmez
Gel güzeli bolca ile gidelim

2. Saldım aşk kuşunu avını alsın
Tüyünü teleğin hep yere yığsın
Gurbet illerinde düşmanım kalsın
Emmili dayılı bile gidelim

3. Kolda götürürler alıcı kuşu
Koğun gitsin derler sefil baykuşu
Bilmez oldu hatır kıymet her kişi
Âşığı sayılan ile gidelim

4. *Karacaoğlan* der yiyüp içmeden
Güzeller usanmaz konup göçmeden
Muhannetin köprüsünü geçmeden
Düşelim denize sele gidelim

---

* *XXV: 90.*

A.

1/4: gel güzeli bolca: güzeli çok olan (=çıkma).

2/2: Yârânım yoldaşım yanıma gelsin (=çıkma).

3/2: sefil: neden (=çıkma).

C.

krş. Yalgın 1922d; Cunbur 1973: 74, 114; Karaer 1973:170; Ergun 1971: 105; Dergâh 1982: 180; Başgöz 1984: 112; Öztelli 1983: 140; Sakaoğlu 2004: 496; Yalgın 1997b: 238-239; Boratav-Fıratlı 2000:113; Aray 2010: 40.

106. 2. GÜZELİ ÇOK OLAN İLE GİDELİM*

1. Gönül [ne] yatarsın sarpta kayada
   Erenler yol kurmuş yola gidelim
   Çirkin sevmek ile gönül eğlenmez
   Güzeli çok olan ile gidelim

2. Kolda götürürler alıcı kuşu
   Koğun gitsin viraneden baykuşu
   Kadir kıymet bilmez [derler] her kişi
   Kadr ü kıymet bilen ile gidelim

3. Koyurun şahini avını alsın
   Tüyün teleğini hep yere yığsın
   Böyle gurbet iller yâdlara kalsın
   Emmili dayılı ile gidelim

4. *Karac'oğlan* der ki konup göçmeden
   Güzeller usanmaz yiyüp içmeden
   Muhannetin köprüsünü geçmeden
   Düş Kara Deniz'e sele gidelim

---

* *II:* 72.

A.

1/3: sevmek ile: sevmeyilen (=çıkma).

2/2: viraneden: aralıktan (=çıkma).

3/2: Yârânım yoldaşım yanıma gelsin (=çıkma). 3/3: Bu gurbet illerde düşmanım kalsın (=çıkma).

4/1: konup göçmeden: yiyüp içmeden (=çıkma). 4/2: El uzadıp mor mengüşü biçmeden (=çıkma).

C.

krş. Altun Yurd 1923c.

107. GİRMEDEN BİR DEM SÜRELİM*

1. Bre ağalar bre beğler
Ölmeden bir dem sürelim
Gözümüze kara toprak
Girmeden bir dem sürelim

2. Aman hey Allah'ım aman
Ne aman bilir ne zaman
Üstümüzde çayır çimen
Bitmeden bir dem sürelim

3. Buna felek derler felek
Ne aman bilir ne dilek
Âhir ömrümüzü helâk
Etmeden bir dem sürelim

4. *Karac'oğlan* der ki cânan
Güzelim sözüme inan
Bu ayrılık bize heman
Yetmeden bir dem sürelim

---

* *XXV: 98.*

C.

krş. Köprülü 1964a: 375; Cunbur 1973: 244-245; Karaer 1973: 332; Sakaoğlu 2004: 497; Ergun 1971: 229-230; Dergâh 1982: 437; Öztelli 1983: 302-303; Aray 2010: 226-227.

108. 1. BAKINDI GÖZÜMÜN YAŞINA BENİM*

1. Ben de şu dünyaya geldim geleli
Daha ne gelecek başıma benim
Eğer nazlı yâr da benim olmazsa
Bakındı gözümün yaşına benim

2. İkrar verdin ikrarını güderim
İkrarsız yâri de ya ben n'iderim
Başım alıp diyar diyar giderim
Düşerse sevdiğim peşime benim

3. Garip bülbül gibi ötemez oldum
Dürlü meta'larım satamaz oldum
Geceler yerimde yatamaz oldum
Nazlı yâr giriyor düşüme benim

4. *Karac'oğlan* yâri gördü yıraktan
Doluktu gözlerim kan ağlamaktan
Gayrı korkar oldum gaddar felekten
Bir gün ağu katar aşıma benim

---

* *XXV*: 93; II: 82.

A.

4/1: *Karac'oğlan* (diyor) yâri gördüm yıraktan -II:82. 4/4: ağu: ağı -II:82.

B.

4/1: yıraktan: ıraktan -II:82; bir defterde "katarım" olarak -II:82 (=çıkma).

C.

krş. Köprülü 1964a: 360-361; Cunbur 1973: 204; Karaer 1973:171-172; Ergun 1971:105-107; Dergâh 1982: 182-183; Başgöz 1984: 85; Öztelli 1983:141-142; Sakaoğlu 2004: 499; Aray 2010:113.

108. 2. BAKIN GÖZLERİMİN YAŞINA BENİM*

1. Şu ya[la]n dünyaya geldim geleli
Daha ne gelecek başıma benim
Eğer o nazlı [da] yârim olmazsa
Bakın gözlerimin yaşına benim

2. Şeyda bülbül gibi ötemez oldum
Kınaman ağalar yatamaz oldum
Dürlü kumaşları satamaz oldum
Giriyor nazlı yâr düşüme benim

3. O bir ikrar verdi onu güderim
Vefasız dilberi ya ben n'iderim
Başım alıp diyâr diyâr giderim
Düşerse o dilber peşime benim

4. *Karac'oğlan* (der ki) yâri gördüm uzaktan
Gözlerim bozardı kan ağlamaktan
Ziyâde korkarım zâlim felekten
Bir ağu katar [da] aşıma benim

---

* *XXVI: 199.*

B.

1/3: olmazsa: "gelmezse" yazılıp üstü çizilmiş.

C.

krş. Altun Yurd 1923a; Köprülü 1964a: 360; Cunbur 1973: 204; Karaer 1973: 171; Ergun 1971: 105-106; Dergâh 1982:182.

109. 1. NE YAMAN SİNEMDEN DEĞDİ OK BENİM*

1. Katar katar olup (da) gelen turnalar
Kerem eyle şu hâlime bak benim
Avcı urmuş kanatlarım yaralı
Ne yaman sinemden değdi ok benim

2. Gökte turnam da şol bölük bölük
Esme garbî yel(ler)i ciğerim delik
Böyle muhannetin sonu ayrılık
Dedim illerde [de] derdim çok benim

3. İnginli yüceli yatan erenler
Ben gideyim ıssız kalsın viranlar
Eşim dostum sevdi[ce]ğim yâranlar
Söyündürme illerimi yak benim

4. [Gittim gurbet ile geri gelinmez]
Ne olacağ(ı)mızı kimse(ler) bilemez
Garip cenazesin(i) kılan bulunmaz
Anam bacım hiç ağlarım yok benim

5. Coşunca *Karacaoğlan* coşunca
Dalga urup usul boydan aşınca
Gurbet ilde baş yastığa düşünce
Hasta olsam su verenim yok benim

---

* *VI: 219*; [VI: 200-19].

C.

4/1: Dize, anlam kapalılığı sebebiyle "Gittim gurbet ile geri gelinmez" şeklinde onarıldı (Köprülü 1964: 360- 361).

krş. Köprülü 1964a: 360-361; Cunbur 1973: 150; Karaer 1973:171-172; Ergun 1971:105-107; Dergâh 1982: 182-183; Sakaoğlu 2004: 499; Öztelli,1983: 141-142; Aray 2010:163.

109. 2. KANADIMA BİR OK DEĞDİ BERK BENİM*

1. Katar katar olmuş gelen turnalar
Şu hâlime şu günüme bak benim
Şahan pençe urdu tüyüm ağritti
Kanadıma bir ok değdi berk benim

2. Gökyüzünde turnam bölüktür bölük
Ayrılık elinden ciğerim delik
Önü muhabbet de sonu ayrılık
Depreştirmen eski yaram çok benim

3. Gittim gurbet ile geri gelinmez
Kim ölüp de kim kaldığı bilinmez
Ölsem gurbet ilde gözüm yumulmaz
Atam anam bir ağlarım yok benim

4. *Karac'oğlan* der ki bre erenler
Ben gidiyom ma'mur olsun viranlar
Kavim kardaş konuştuğum yârenler
Söğündürmen çıracığım yak benim

---

* *II:* 77, XXV:94.

A.

4/1: bre: be hey -II: 77 (=çıkma)

C.

krş. Bartok 1991: 205; Aray 2010: 36-37.

109. 3. YENİ DEĞMİŞ KANADIMA OK BENİM*

1. Katar katar olup gelen turnalar
İnsaf eyle şu hâlime bak benim
Avcı vurmuş yârelerim sızılar
Yeni(ce) değmiş kanadıma ok benim

2. Bölüktür turnamın kanadı bölük
Ayrıldım sıladan ciğerim delik
Evvel muhabbetin sonu ayrılık
Söylettirme yaralarım çok benim

3. Bizi doldururlar kardaş bir dama
Gece gündüz yalvarırım Hüda'ma
Ömür varı [i]lâzımmış adama
Anam bacım hiç ağlarım yok benim

4. *Karac'oğlan* (der ki) gayrısına varılmaz
Yangın yürek sana merhem sarılmaz
Garip ölüsüne ağlar bulunmaz
Emmiden dayıdan kimsem yok benim

---

* *XXVI: 201.*

C.

krş. Köprülü 1964a: 361; Cunbur 1973:150; Karaer 1973: 171-172; Ergun 1971: 106-107; Dergâh 1982: 183; Sakaoğlu 2004: 499; Öztelli 1983: 141-142.

110. BİR ZÜLFÜ SİYAHA NAZIM VAR BENİM*

1. Ala gözlerini sevdiğim dilber
   Sana bir tenhada sözüm var benim
   Kumaş yüküm dost köyüne çezildi
   Bir zülfü siyaha nazım var benim

2. Ağ ellere al kınalar yakınır
   Ala göze siyah sürme çekinir
   Dost olan [da] dost yoluna bakınır
   Dosta giden yol(lar)da izim var benim

3. Yiğit olan gizli sırrın bildirmez
   Güzel olan gül benzini soldurmaz
   Her olur olmaza meyil aldırmaz
   Bir şahan avlar da bazım var benim

4. *Karac'oğlan* diyor konanlar göçmez
   Bu ayrılık bizden arasın açmaz
   Bir kötü gönlüm var güzelden geçmez
   Ne güzele doymaz gözüm var benim

---

* *II*: 76; XXV: 95.

A.

1/3: köyüne: bağına -XXV:95.

4/1: diyor: eydür -II:76; XXV:95; konanlar göçmez: konan da göçmez -II:76; konanlar: konup da -XXV:95. 4/2: arasın açmaz: hiçbir gün geçmez -II:76. 4/4: ne güzele: bir güzele -II:76; gözüm: gönlüm -II:76.

C.

krş. Cunbur 1973: 24; Karaer 1973: 172; Ergun 1971: 107; Dergâh 1982: 185; Öztelli 1983:142; Sakaoğlu 2004: 500; Aray 2010: 42.

111. 1. ÖNDEN ÖNÜ SERİLMİŞİ N'EYLERİM*

1. Kadir Mevlâ'm senden bir dileğim var
Minnet ile derilmişi n'eylerim
Bir sofra isterim eller değmedik
Önden önü serilmişi n'eylerim

2. Bir yayla isterim ili göçmedik
Lâle sünbülünün vakti geçmedik
Bir yavru isterim göğsün (yâda) açmadık
Koldan kola sarılmışı n'eylerim

3. Bir yavru isterim bunca olursa
Boyu uzun beli ince olursa
Sararım bağrıma dinçce olursa
İlin sarıp yorduğunu n'eylerim

4. *Karac'oğlan* der ki (dilin) gülünde gerek
Dilberin şekeri dilinde gerek
Herkesin sevdiği yanında gerek
Gurbet ile giden yâri n'eylerim

---

* *XXVI: 226.*
C.
krş. Cunbur 1973: 142-143; Karaer 1973:180-181; Ergun 1971: 112; Dergâh 1982: 193; Öztelli 1983: 147-148; Sakaoğlu 2004: 507-508. Ayrıca bkz. Aray 2010: 223.

111. 2. KOLDAN KOLA SARILMIŞI N'EYLEYİM*

1. Bir yayla isterim ili göçmedik
   Lâlesi sünbülü gülü geçmedik
   Bir güzel isterim ili göçmedik
   Koldan kola sarılmışı n'eyleyim

2. Bir güzel isterim nice olursa
   Gözler(i) ala [beli] ince olursa
   Binerim ata da dinçce olursa
   İller bilip koğulmuşu n'eyleyim

3. *Karac'oğlan* der ki araştıralım
   Gül ile goncayı karıştıralım
   Bir sofra isterim iller değmedik
   İller yemiş doyulmuşu n'eyleyim

---

* *III: 194.*

C.

Şiirde iki mahlas dörtlüğü vardır. Diğeri şöyledir: "Amanın [da] *Karac'oğlan* amanın/ Kirpikler ok olmuş kaşı kemanın/ Evvel kız başlıdır duldur zamanın/ Olursa kız olsun dulu n'eyleyim."

112. YOL VER DAĞLAR BEN SILAMA GİDEYİM*

1. Eğlen turnam eğlen haber sorayım
Kanadın altına nâme sarayım
Ağlama sevdiğim ben de varayım
Yol ver dağlar ben sılama gideyim

2. Her nereye yağmur yağsa toz kalmaz
Gönül muhabbetli yârdan ayrılmaz
Çıkarım bakarım sılam görünmez
Yol ver dağlar ben sılama gideyim

3. Hezeli hey deli gönül hezeli
Güz gelince döker bağlar gazeli
Sen temelli gurbet ilde gezeli
Yol ver dağlar ben sılama gideyim

4. *Karac'oğlan* bunu böyle söyledi
Dahi aşkın deryasını boyladı
Sılada sevdiğim şimdi ağladı
Yol ver dağlar ben sılama gideyim

---

* *XXVI: 421.*
C.
krş. Altun Yurd 1923d; Yalgın 1927i, Cunbur 1973: 349-350; Karaer 1973: 177; Dergâh 1982:188; Sakaoğlu 2004: 503-504.
ayrıca bkz. Kendi 1942a: 65; Aray 2010: 102.

113. 1. BİRİN DE BANA VER GÖNLÜM EĞLEYİM*

1. Kadir Mevlâ'm budur senden dileğim
Bana bir suna ver gönlüm eğleyim
İllere vermişsin ne benim suçum
Birin de bana ver gönlüm eğleyim

2. Göğercin duruşlu keklik sekişli
Kıl ördek boyunlu ceyran bakışlı
Tavus kuşu gibi göğsü nakışlı
Ver bana bir güzel gönlüm eğleyim

3. Uzun boylu olsun cansız olmasın
Ak benizli olsun kansız olmasın
Ağır sakin olsun densiz olmasın
Şöyle bir suna ver gönlüm eğleyim

---

* XXV: 97 [→ s. 289, 288]; II: 70.

A.

1/1: budur senden dileğim: senden bir dileğim var -II:70. 1/3: ne benim suçum: yedi benliyi -XXV:97 (=çıkma).

2/1: duruşlu: topuklu -XXV:97 (=çıkma). 2/2: Üsküfün eğdirmiş şahan bakışlı -XXV:97 (=çıkma).

3/1: uzun boylu: boyu uzun -XXV:97 (=çıkma). 3/3: ağır sakin olsun densiz: gerdanı bir karış benli -XXV:97 (=çıkma). 4/4: öyle: şol -XXV:97(=çıkma).

6/1: işte geldi yaz: ideyim niyâz -XXV:97 (=çıkma). 6/2: Durayım divana ideyim niyâz -XXV:97b (=çıkma).

B.

3/2: kansız: beli ince -XXV:97 (=çıkma).

C.

4. ve 5. dörtlükler yoktur (II: 70)

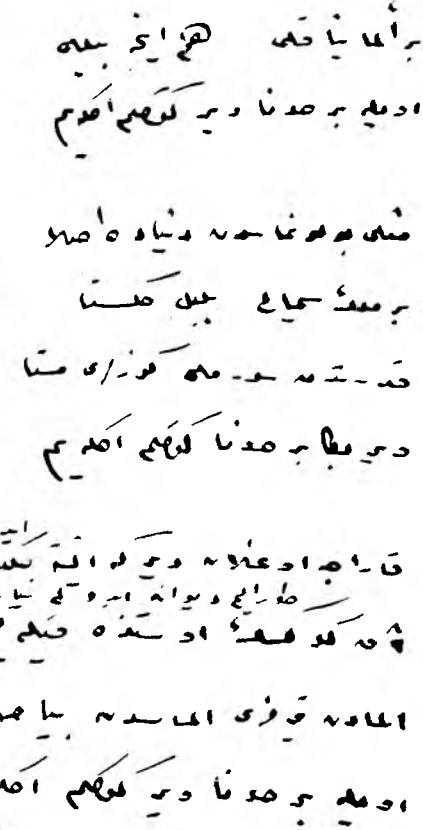
krş. Yalgın 1922d; Yalgın 1928a; Ergun 1971: 111; Ülkütaşır 1936: 707; Dergâh 1982: 190; Öztelli 1983: 146, 363-364; Sakaoğlu 2004: 505; Aray 2010: 224.

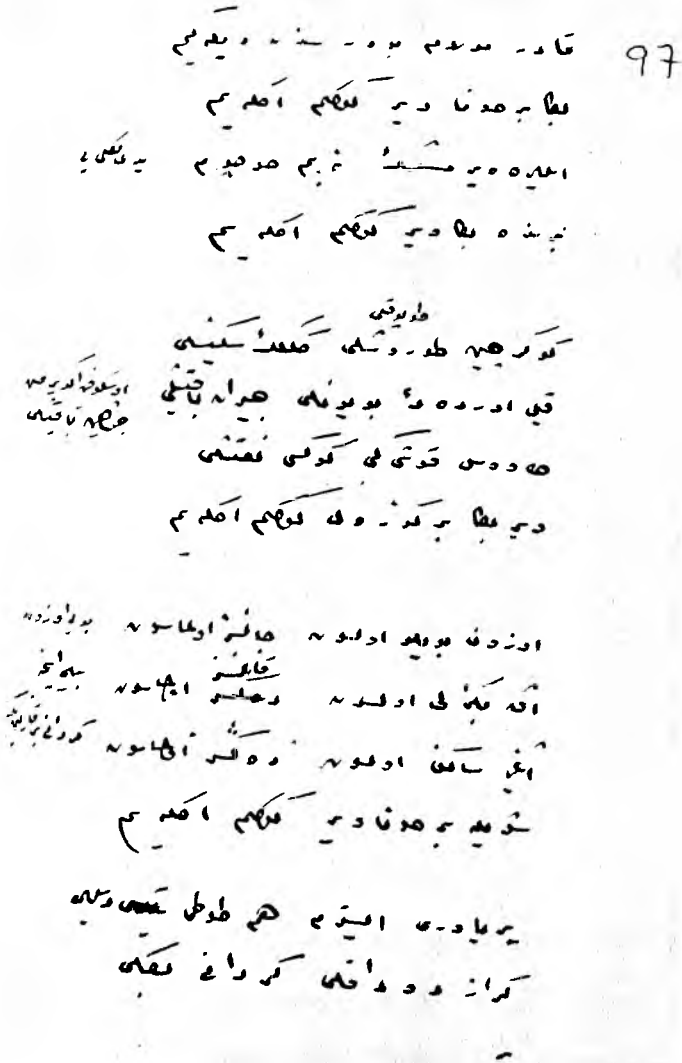
Benzer ayaklı bir şiir, Mustafa Bekir isimli Melekî (XIX. yy.) mahlaslı bir şaire bağlanmaktadır (Aray 2010: 395).

4. Bir yavrı isterim hem dudu dilli
Kiraz dudaklı [da] gerdanı benli
Bir alma yanaklı hem ince belli
Öyle bir suna ver gönlüm eğleyim

5. Misli bulunmasın dünyada asla
Bir melek simalı bülbül gülista (?)
Kudretten sürmeli gözleri mesta (?)
Ver bana bir suna gönlüm eğleyim

6. *Karac'oğlan* der ki işte geldi yaz
Ak göğsün üstünde kılayım namaz
Elmadan kırmızı elmastan beyaz
Öyle bir suna ver gönlüm eğleyim

113.1. Birin de Bana Ver Gönlüm Eğleyim (XXV: 97)

113. 2. VER BANA BİR GÜZEL GÖNLÜM EĞLEYİM*

1. Kadir Mevlâ'm budur senden dileğim
Ver bana bir güzel gönlüm eğleyim
İllere vermişsin nedir günahım
Ver bana bir güzel gönlüm eğleyim

2. Uzun boylu olsun cansız olmasın
Bir karış gerdanı bensiz olmasın
Gayet güzel olsun densiz olmasın
Ver bana bir güzel gönlüm eğleyim

3. Tavus kuşu gibi göğsü nakışlı
Gögercin topuklu keklik sekişli
Üsküfün eğdirmiş şahin bakışlı
Ver bana bir güzel gönlüm eğleyim

4. Gayet[le] hûb olsun hem ince belli
Sağ yanı sol yanı püskürme benli
Heman Köroğlu'nun Ayvaz'ı boylu
Ver bana bir güzel gönlüm eğleyeyim

5. *Karac'oğlan* der ki kılalım namaz
Hakk'a eyleyelim daima niyâz
Elmadan kırmızı panbuktan beyaz
Ver bana bir güzel gönlüm eğleyim

---

* *XXVI: 639.*

C.

krş. Ergun 1971: 111; Ülkütaşır 1936: 707. Dergâh 1982: 190; Öztelli 1983: 146, 363-364; Sakaoğlu 2004: 505.

114. O DA BİR GÜN İMİŞ GEÇTİ N'EYLEYİM*

1. Dost deyip de dost gayreti koğduğum
Dostum bir yaralar açtı n'eyleyim
Ak göğsü üstünde mihmân olduğum
O da bir gün imiş geçti n'eyleyim

2. Bir ok attım karlı dağın ardına
Düştü m'ola sevdiğimin yurduna
İl yanmazken ben yanardım derdine
Engel aramızı açtı n'eyleyim

3. Yüce dağdan aştım geldim yol diyü
Bağçanıza el sundum da gül diyü
Ahd [u] aman ettim (de) ayrılmam diyü
Felek biz(i)'ayırdı seçti n'eyleyim

4. *Karac'oğlan* der ki sen de ben gibi
Ak eline kına yakmış kan gibi
Bir tepede bir tomurcuk gül gibi
Akşamın sabahı soldu n'eyleyim

---

* *III: 183*; XXV:91.

A.

1/1: Dost dost diye mihnet eylediğim -XXV:91 (=çıkma). 1/3. üstünde: üstüne de -XXV:91; Dost bana bir yâre açtı n'eyleyim -XXV:91 (=çıkma) 3/3: ahd aman: ahd u aman -XXV:91.

4/1: her sözlerin -XXV:91 (=çıkma). 4/3: Ömür bir tepeden çatılmış (bir) gün gibi - XXV:91. 4/4: Akşam sabah derken geçti n'eyleyim -XXV:91; geçti: aşdı -XXV:91 (=çıkma).

C.

2/3: "bir", "ben" şeklinde onarıldı (III:183).

krş. Cunbur 1973: 92; Karaer 1973: 178; Ergun 1971: 112-113; Dergâh 1982: 192; Öztelli 1983: 148; Sakaoğlu 2004: 506-507; Aray 2010: 139-140.

115. SARDIR BENİ BEN ÂH ÇEKİP GEZMEYİM*

1. Kurban olam senin ala gözüne
   Öldür beni ben âh çekip gezmeyim
   Kul olayım senin usul boyuna
   Sardır beni ben âh çekip gezmeyim

2. Kurban ola(yı)m mâh yüzüne hâline
   Tatlı canım fedâ olsun yoluna
   Sevda(mı) çekem el yetmiyor yanına
   Söndür beni ben âh çekip gezmeyim

3. *Karac'oğlan* söyler yârim sevgini
   Severim güzelin kara gözünü
   Şol kara gözlere yandım yanalı
   Hasretinle yanıp durup gezmeyim

---

* *XXV: 89*; III:228.

A.

1/1: olam: oldum -II:228.

2/1: ola(yı)m: olam -II:228.

3/1: sevgini: sevgili -II:228. 3/4: hasretinle: hasretine -II:228.

C.

1/2: "Ölmeyim" kelimesinin üstü çizilip yerine "gezmeyim" yazılmış (XXV 89).

116. ŞİFA İÇİN GÜLLERİNİ DEREYİM*

1. Oğlan:
Ağ ellerin(i) sallayarak yürüyen
Eğlen dilber mâh yüzünü göreyim
Güzelliğin şavkı urmuş yüzüne
Şifa için güllerini dereyim

2. Kız:
Oğlan âşıkının ağzın(ı) ararsın
Her sözünce mizacıma yararsın
Emanet gülümü niçin derersin
Eğlen oğlan ben anamı göreyim

3. Oğlan:
Altun kemer (de) sıkmış ince belini
Ağzın [da] içinde alsam dilini
Erinde gecinde (ben) derem gülünü
Anan bana ne diyecek sevdiğim

---

* *VI: 202* [→ s. 297, 296]; XXV: 100; [VI: 200-2].

A.

2/2: mizacıma: mücazınca -XXV:100.

3/1: de sıkmış: sıktırmış -XXV: 100. 3/2: alsam: emsem -XXV:100, VI: 200-2. 3/3: erinde gecinde: erde geçte -XXV:100; derem -VI:200-2.

4/2: benim üzerime: yönüm Urum'a -XXV: 100.

5/1: üstümüzdeki ay: üstümüze doğan -XXV: 100. 5/4: kasavetim(i): kısmetimi -XXV: 100 (=çıkma).

B.

2/2: müzaç: mizaç -XXV: 100 (=çıkma).

C.

1/4: "güllerimi", "güllerini" şeklinde onarıldı.

2/1: "ağzımı", "ağzını" şeklinde onarıldı.

5/4: "baydırır", "bayıdır" şeklinde onarıldı.

4. Kız:
Adımı sorarsan (da) *Benli Emine*
Yüklettim yüküm(ü) benim üzerime
Belki kavuşmaya dost birbirine
Eğlen oğlan dileğini vereyim

5. Oğlan:
Karac'oğlan der ki (üstümüzdeki ay) bayram ayıdır
Güzel sevmek âşıkların huyudur
Dilenciyi tez gönderin [bayıdır]
Eğlen dilber kasavetim(i) ırayım

117. SIRRIMI YÂD İLE VEREMEZ OLDUM*

1. Ala gözlerini sevdiğim dilber
   Uyuyup uykuya kanamaz oldum
   Deli miyim Mecnun muyum n'ideyim
   Sırrımı yâd ile veremez oldum

2. Yalan m'oldu al yanaktan emdiğim
   Gece gündüz sevdâsına yeldiğim
   Usul boyun ince belin sardığım
   Öğrenmiş ellerim duramaz oldum

3. *Karac'oğlan* der ki beğli paşalı
   Aşkının dalgası baştan aşalı
   Burada bir kıza gönül düşeli
   Sevdasın serimden ıramaz oldum

---

* *XXV: 82*; III:198.

A.

2/1: yalan: anar -XXV:82 (=çıkma); yalan: inkâr: -III:198.

3/2: aşkın(ın): aşkın -III:198. 3/3: n'ideyim: ben neyim -III:198.

C.

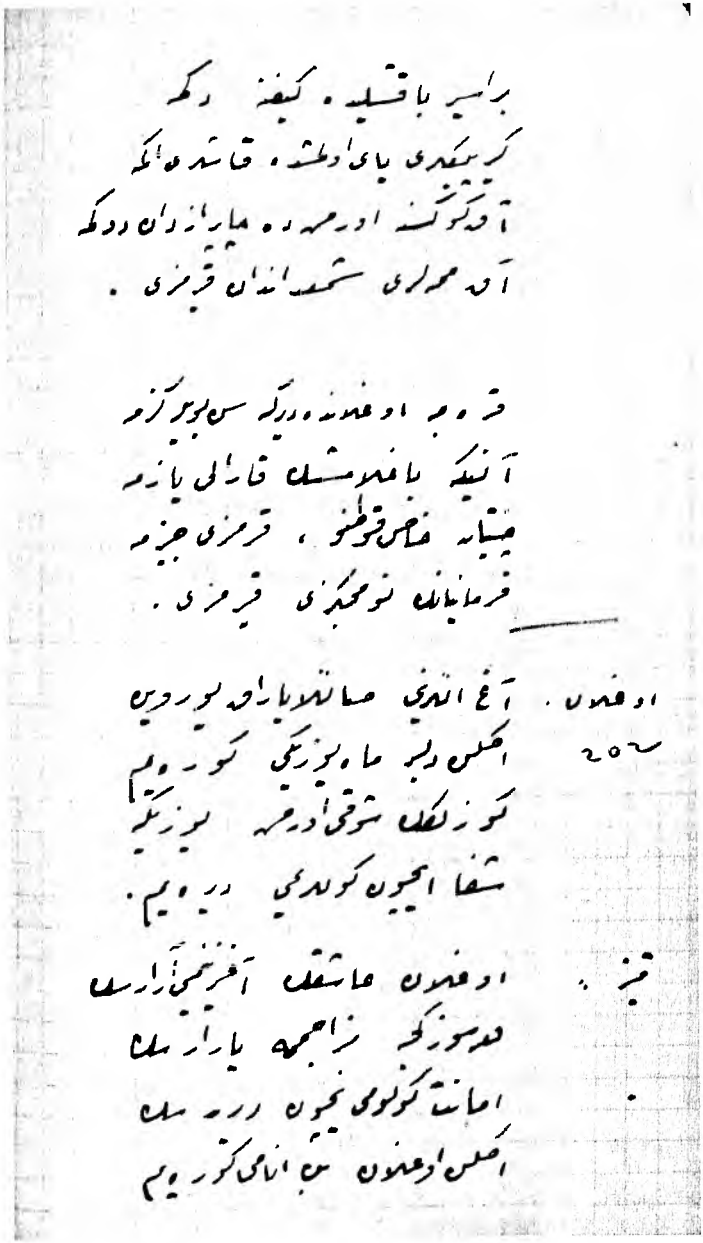
krş. Cunbur 1973: 29-30; Ergun 1971: 121; Başgöz 1984:115; Öztelli,1983:149; Sakaoğlu 2004: 508-509; Aray 2010: 363.

اوغلان: آلتون کمر سه صیغشه اینجه بلکیم
آغزن اینجه آلسم دیلکیم
ایشده گیجه بن دیه وم کوکوکی
آنان بقا نه دیه جلا سودیلم

قیز: آدمی صورار سکده نکیای آمنه
یوکلشم یوکمی بنم اوزریه
بلکه قادوشایا دوست بری بنه
اکلسن اوغلان دیلکمکی دیه وم

اوغلان: قره جه اوغلان دیرکه اوتوزه کمای یارم آیده
کوزل سودیکی عاشقدن خوبیده
دیکنی یی تیز کوندرن بایده .
اکلسن دلبر قادنمی ایه وم .

" یوردیه وجه اوزن جه وف 203
جه وان جه وانه رکمکی رکمی .
آغ الدن یوکوم یوکوم قرمزی .
دوست اسکوزلرن سودیکی رکمی .

116. Şifa İçin Güllerini Dereyim (VI. 202)

118. SIRRIMI İLLERE DİYEMİYORUM*

1. Şurda bir yavruya meyil aldırdım
Ağzımda lokmamı yiyemiyorum
Bilmem deli miyim mecnun gezerim
Sırrımı illere diyemiyorum

2. Kısmet olup memelerin emdiğim
Usul boyun ince belin sardığım
Gece gündüz ateşine yandığım
Ben senin derdinden duramıyorum

3. Leblerini emsem bana azıktır
Çıkarma perçemin gönlüm bozuktur
Kınaman ağalar bana yazıktır
Yitirdim sevdiğim bulamıyorum

4. *Karac'oğlan* der ki kendi kendime
Çukalar kestirdim çifte benlime
Bir bâde doldurdu sundu elime
İçtim ama yine kanamıyorum

---

* *XXV: 84*; II:75.

C.

krş. Cunbur 1973: 23; Başgöz 1984: 118; Öztelli 1983:152; Karaer 1973: 183-184; Ergun 1971:122; Dergâh 1982: 198; Sakaoğlu 2004: 511.

119. SİL GARAZLIĞINA KULLAR OLDUĞUM*

1. Kömür gözlüm ne yüksekten uçarsın
İn garazlığına kurban olduğum
Al yanağın purçak purçak terlemiş
Sil garazlığına kullar olduğum

2. Keklik gibi taştan taşa sekersin
Şahin gibi azgın azgın bakarsın
Beni görsen kaşın gözün yıkarsın
Gel kara zülfüne kurban olduğum

3. Başına giydiğin altun taç olsun
Gerdana dökülen sünbül saç olsun
Benim gibi emeciğin hiç olsun
Bil kara zülfüne kullar olduğum

---

* *XXV: 87*; II: 80; III: 211.

A.

1/2:olduğum: olayım -XXV:87 (=çıkma). 1/2: yanağın purçak purçak: gül yanaklar tomur tomur -XXV:87 (=çıkma). 1/3: al: ağ -II:80; Al yanaklar tomur tomur terlemiş -III:211.

2/1: Turunç gibi misk ü anber kokarsın -XXV:87; II:80. 2/2: şahin: baykuş -III:211. 2/3: görsen: gördükçe -III:211. 2/4: kurban: kullar -III:211. 3/1: giydiğin: ördüğün -II:80; vurduğun -III:211. 3/2: dökülen: döktüğün -II:80; sünbül: sırma -III:211. 3/3: emeciğin: emeklerin -II:80; III:211.

5/1: diyor: der -II:80; diyor sen de: der de buna -III:211. 5/2: karış hûrilere: kırklara karış da –II:80; Hûrilere karış da bunda temam ol -III:211.

C.

II:80 ve III:211 numaralı şiirlerde, 4. dörtlük yoktur.

III:211 numaralı şiirin 1. dörtlüğünün dördüncü dizesi cilt kesiği sebebiyle okunamadı.

krş. Aray 2010: 122-123.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 29; Karaer 1973:233; Ergun 1971:151-152; Dergâh 1982: 280; Başgöz 1984:135; Öztelli 1983: 204; Sakaoğlu 2004: 573.

4. Kutnu zubun giyme dedim giydin mi
İl sözüne uyma dedim uydun mu
Seni bana vermediler duydun mu
Bil kara zülfüne kullar olduğum

5. *Karac'oğlan* diyor sen de heman ol
Karış hûrilere sen de temam ol
Ben ölürsem cenazeme imam ol
Kıl kara zülfüne kullar olduğum

120. BAŞA BİR HÂL GELDİ BİLEMİYORUM*

1. Ala gözlerini sevdiğim (şol benli) dilber
Serimi sevdadan ıramıyorum
Gündüz hayâlimde gece düşümde
Başa bir hâl geldi bilemiyorum

2. Her güzel gördükçe eriyor yağım
Genç yaşımda sağır oldu kulağım
Evinin önünden geçer yolağım
Şimdi nerd(e)'olduğun bilemiyorum

3. İnci[ler] var mercan var[dır] döşünde
San[ır]dım ki devlet onun başında
Endirmiş memesin on beş yaşında
(Elime) alıp da sevmeye kıyamıyorum

4. Dostum(u) sarı derler buğday benizli
Ele çirkin ise bana pek nazlı
Dost tûtî dilli de bülbül âvazlı
Bir çift selâmını alamıyorum

5. *Karacaoğlan* da öğdüğün(ü) öğer
Uzundur saç bağı kuluncu döğer
Vermişler beş bini bin daha değer
Kesilmiş fiyatın alamıyorum

---

* *XXV: 101*; VI: 208; [VI: 200-8].

A.

3/1: İnci mi var mercan [mı var] döşünde -VI:200-8. 3/2: sanırdım ki: ben sandım ki -VI:208; VI:200-8. 3/3: on beş: daha on beş -VI:208; memesin: memesi –VI:200-8.

4/2: ele çirkin ise: başkalar(ı)na çirkin ama -VI:208;VI:200-8.

5/2: Uzundur saç[lar]ı kuluncun(u) döğer -VI:208;VI: 200-8. 5/4: fiyatın: fiyatı -VI:208.

C.

2. dörtlük yoktur (VI: 208; VI: 200-8).

krş. Cunbur 1973: 25-26; Karaer 1973: 183; Dergâh 1982:196; Öztelli 1983:151; Sakaoğlu 2004: 510-511.

121. EMANETEN BİR DON GİYMİŞE DÖNDÜM*

1. Şu yalan dünyaya geldim geleli
   Kuru yerde davar yaymışa döndüm
   Kahpe felek yârim aldı elimden
   Emaneten bir don giymişe döndüm

2. Arkım(ı) ayıtladım suyum akmadı
   Kahpe felek hiç yüzüme bakmadı
   Çok yuva bekledim cücük çıkmadı
   Boş yuva beklemiş toy kuşa döndüm

3. Şu yalan dünyada çaldım çığırdım
   Çığırdım da dünya âlem duyurdum
   İpim eğirdim de yumağım dürdüm
   Issız virânede baykuşa döndüm

---

* *XXV: 79*; II: 133; II: 178.

A.

1/1: şu: ben -II: 178. 1/2: davar: koyun -II: 133; II: 178. 1/4: emaneten: emanetten -II: 133;

2/1: Suladım suladım gülüm kokmadı -XXV:79 (=çıkma); Suyuma ark(-lar) kazdım suyum çıkmadı -XXV:79 (=çıkma); Çok arklar kazdım [da] suyum çıkmadı -II: 133; eşeledim: eşeledim -II: 178. 2/2: kahpe felek: Kadir Mevlâ'm -XXV:79 (=çıkma). 2/4: toy: yoz –II: 178.

4/1: Kahpe felek ile oynadım oyun -XXV:79 (=çıkma);II: 133.4/2: yenildim: ütüldüm -II: 133.

5/2: Çok emek eyledin kazancın hani -XXV:79 (=çıkma); Çok emek eyledim (derdin) kazancın hani -II: 133. *5*/3: bir çift cevap ile: iki çift sözünen -XXV:79 (=çıkma); İki çift sözünen soğutma beni -II: 133.

C.

3. dörtlük yoktur (II: 133, II:178.)

krş. Aray 2010: 90.

Pir Sultan Abdal'ın bir şiiriyle benzerlik gösteriyor (bkz. Aray 2010: 374-375).

4. Kahpe felek ile oyun oynadım
Oynadım da oyunumda yenildim
Farzı kıldım sünnetinde yanıldım
Beş vakit namaz kılmamışa döndüm

5. *Karac'oğlan* der ki sen seni tanı
Yeldin çalıştın da kazanman hani
Bir çift cevap ile soğuttun beni
Dağlara kar yağmış donmuşa döndüm

122. İÇSEM ÖLDÜRÜRLER İÇMESEM ÖLDÜM*

1. Bir çift yosma gelir bağlardan â[ğ]rı
Daramış zülfünü vermiş tımarı
Ağ göğsün arası zemzem pınarı
İçsem öldürürler içmesem öldüm

2. Başına vurunmuş mor fino fesi
Uğrun uğrun çektiğim yârin yası
Bacaya ko[y]muştur demir kafesi
Baksam öldürürler bakmasam öldüm

3. *Karac'oğlan* der ki kendim öğmeyim
Coşgun sular gibi bendim döğmeyim
Güzel sevme derler nasıl sevmeyim
Sevsem öldürürler sevmesem öldüm

---

* *XXVI: 216.*
C.
krş. Cunbur 1973: 62; Karaer 1973: 184; Dergâh 1982: 199; Öztelli 1983: 152-153; Sakaoğlu 2004: 512; Aray 2010: 296; 364.

123. TECNİS'TE BİR ARAP GÜZELİ GÖRDÜM*

1. Nâgehan geçerken uğradı yolum
   Tecnis'te bir Arap güzeli gördüm
   Ben bir su istedim sufra getirdi
   Tecnis'te bir Arap güzeli gördüm

2. Altıma attılar alaca kilim
   Ağzımda kurudu dudağım dilim
   Sunayı görünce büküldü belim
   Tecnis'te bir Arap güzeli gördüm

3. Altıma attılar bir ipek halı
   Uğruma getirdi(ler) kaymağı balı
   Anasın öldürüp kızın almalı
   Tecnis'te bir Arap güzeli gördüm

4. Öğer *Karac'oğlan* yârini öğer
   Zülüf pâre pâre gerdanı döğer
   Bin gazi vermişler bin daha değer
   Tecnis'te bir Arap güzeli gördüm

---

* *XXV: 80*; II: 73.
C.
krş. Cunbur 1973: 365-366; Evinç 1944: 22; Karaer 1973: 184-185; Dergâh 1982: 200; Öztelli 1983:361-362; Sakaoğlu 2004: 512-513.

124. UMARIM MEVLÂ'DAN VERMESİN ÖLÜM*

1. Yen(i)le bir güzele meyil düşürdüm
   Aradım güzelin dîdârın(ı) buldum
   Gezdim acayip de ayrılık zalim
   Umarım Mevlâ'dan vermesin ölüm

2. Ben de senin güzellî(ği)ne doyamam
   Ak gerdanda benleri[ni] sayamam
   Can tatlı (da) kız (güzel) sevdan hararetli de
   Ben [de senin bu] sevdana doyamam

3. Taşa çaldım namusumu arımı
   Sarf eyledim elde(ki) olan varımı
   Kim ağlatmış benim mahmur yârimi
   Kirpikleri top top olmuş yaş ile

4. Nasip olur ben bu yer(ler)den gidersem
   Salınasın yârân ile eş ile
   Gurbet ilde haberini duyarsam
   Döğünürüm kara bağrım taş ile

5. *Karac'oğlan* (der ki) ben bir hata işledim
   İşledim de tövbelere başladım
   Öpem derken al yanaktan dişledim
   Çürüyüp de kurt yiyesi dişlerim

---

* *VI: 230*; [VI: 200-30].

A.

2/3: Can tatlı da ben canıma kıyamam -VI: 200-30. 2/4: Kız güzel sevdan hararetli de ben sevdana doyamam -VI:200-30.

5/4: dişlerim: diş ile -VI:200-30.

C.

2/3-4: Vezin ve kafiye bozuk (VI: 230; VI: 200-30).

Şiirin tamamında belirli bir 'ayak' yoktur (VI: 230; VI: 200-30).

125. 1. YÜZÜNÜN ÜSTÜNE TEL KÖMÜR GÖZLÜM*

1. Âşık bilir âşıkların suçunu
Cennet sandım kız koynunun içini
Taramış zülfünü dökmüş saçını
Yüzünün üstüne tel kömür gözlüm

2. Âşık bilir âşıkların âlâsın
Kömür sandım kız kaşının karasın
Sevdiğim kapına kul mu ararsın
İşte ben kapına kul kömür gözlüm

3. Yol üstünde biter bir topak örün
Yâr sen yüreğime kurdun bir düğün
Ak yârim[e] hasta diyorlar bugün
Hastamın üstünde kal kömür gözlüm

4. *Karac'oğlan* tepe(de) duman kar imiş
Yârdan ayrılalı hayli zamanmış
Göğsünün üstünü misk mi bürümüş
Yanağın çevresi bal kömür gözlüm

---

* *II: 81*; XXV: 88.
C.
krş. Cunbur 1973: 41, 168; Ergun 1971: 120-121; Karaer 1973:187; Dergâh 1982: 205; Öztelli 1983: 153-154; Sakaoğlu 2004: 515-516, Aray 2010: 298.
ayrıca bkz. Ardıç 1936: 65-66; Ergun 1971:119; Cunbur 1973:151; Karaer 1973: 185-186; Dergâh 1982: 201; Öztelli 1983: 153; Sakaoğlu 2004: 514.

125. 2. BAŞININ ÇARESİN BUL ALA GÖZLÜM*

1. Eğer ben de bu illerden gidersem
Dünyalar durdukça dur ala gözlüm
Gurbet ilden kem haberim duyarsan
Başının çaresin bul ala gözlüm

2. Yüce dağda biten gül ile tiken
Ayrılık değil mi belimi büken
Gerdanı gerdana sarayım derken
Felek sardırmadı kal ala gözlüm

3. Yüce dağda boran olur kar olur
Bundan sonra kavuşmamız zor olur
Güzellerde benek benek nur olur
Yüzünden damlayan nur ala gözlüm

4. *Karacaoğlan* der kendim öğmeyim
Hançer alup dertli sinem döğmeyim
Ben de bu yerlerde nasıl yaylayım
Gel bizim yaylada kal ala gözlüm

---

* *XXVI: 192.*

C.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 41, 151; Ergun 1971: 119, 120-121; Dergâh 1982:201; Öztelli 1983: 153; Karaer 1973: 185-186; Sakaoğlu 2004: 514; Aray 2010: 174-175.

125. 3. AYIRDILAR BENİ KAL KÖMÜR GÖZLÜM*

1. Haleb'in çevresi gül ile diken
Ayrılık değil mi belimi büken
Sineni sineme sarayım derken
Ayırdılar beni kal kömür gözlüm

2. Âşık idim bilemedim çaresin
Kömür sandım dost kaşının karasın
Dostum kapında [da] köle ararsın
İşte ben kapında kul kömür gözlüm

3. Âşık idim bilemedim suçumu
Cennet sandım kız koynuyun içini
Taramış zülfünü (de) dökmüş saçını
Arayıp eşini bul kömür gözlüm

4. Yüce dağ başını duman bürümüş
Yârden ayrılması meğer zor imiş
Ala göz içini hüzün (?) bürümüş
Yanağın çevresi bal kömür gözlüm

5. *Karacaoğlan* da öğdüğün(ü) öğer
Altun saç bağları topuğun döğer
Vermişler yüz bini milyonu (?) değer
Güzellik kıymetin bil kömür gözlüm

---

* *VI*: 237; [VI: 200-37].

A.

3/2: koynuyun: koynun da -VI:200-37.

4/3: ala göz: ala göz(ün) -VI:200-37.

C.

krş. Ergun 1971: 120-121; Cunbur 1973: 41.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 151, 168; Karaer 1973: 185-187; Ergun 1971:119-120; Dergâh 1982: 201, 205; Öztelli,1983: 153-154; Sakaoğlu 2004: 514, 515-516.

126. AĞ BEYAZ ÜSTÜNE YAZ KARA GÖZLÜM*

1. Sabahı seherde çıkıp salınma
   Yavru şahan gibi bas kara gözlüm
   Kaşın kalem olmuş lebin mürekkep
   Ağ beyaz üstüne yaz kara gözlüm

2. Kehribar dudak da gülgülü yüzler
   Kız beni avlıyor (da) sendeki gözler
   Çok olur güzelde nükteli sözler
   Zülüfü gerdana [düz] kara gözlüm

3. Havâyî da deli gönül havâyî
   Yükseğinde şahin dutar [yuvayı]
   [Domurcuk memeli bırak edâyı]
   Göğsünün düğmesin çöz kara gözlüm

---

* *XXVI: 231.*

C.

2/4: "dök", "düz" şeklinde onarıldı.

3/1: Kafiye bozuk.

3/2: "yuvanın", "yuvayı" şeklinde onarıldı.

3/3: "(Göğsü) domurcuk memeli (de) yosma sevenin" dizesi, yukarıdaki şekilde onarıldı (Cunbur 1973: 173).

3:Dörtlüğün kafiyeleri sorunlu görünüyor.

Mahlas dörtlüğü yoktur. (=Aray 2010:204'de mahlas dörtlüğü şöyle: "*Karac'oğlan* der ki kandıramadım/ Köz koydum gönlüne yandıramadım/ Yolunu yoluma döndüremedim/ Getirme üstüme söz kara gözlüm.") krş. Cunbur 1973: 173; Karaer 1973:186; Yaşar Kemal 1997: 44; Dergâh 1982: 203; Öztelli 1983: 155; Sakaoğlu 2004: 514-515; Aray 2010: 204. ayrıca bkz. Ardıç 1936: 53-54; Cunbur 1973: 151; Karaer 1973: 185-186; Ergun 1971: 119; Dergâh 1982: 201; Öztelli 1983:153; Sakaoğlu 2004: 514; Aray 2010: 204-205.

127. ÂLEM SELE GİTTİ ÇEŞMİM YAŞINDAN*

1. Üce dağlar ne karlanın buslanın
Sevgili yâr aştı diller başından
Sen de bencileyin yârdan m'ayrıldın
Âlem sele gitti çeşmim yaşından

2. Gülgülü donumu maviye bandım
Aşkın ateşine kül oldum yandım
Yaralandım al kanlara belendim
Kömür gözlüm senin ihmâl işinden

3. Sarptır kayaların taşçılar kırsın
Tomurcuk gülünü yâd iller dersin
Nazlı yârim sende emanet kalsın
Sakın dağlar boranından kışından

4. Balta değsin kökçeğiniz çürüsün
Gazel olsun yaprakların kurusun
Top top olsun boz geyiğin yürüsün
Yâd avcılar kurşun atsın peşinden

5. Fenasın hey *Karac'oğlan* fenasın
Örd düşsün de koyak koyak yanasın
Köroğlu da sen de bana dönesin
Ayrılasın Ayvaz'ından eşinden

---

* *II: 190*; XXV: 109.

A.

1/1: buslanın: purslanın –II:190. 1/2: diller: derler –XXV:109.
2/3: belendim: bulandım –XXV:109.
4/1: balta değsin: balta (da) kessin –XXV:109.

C.

1/2:"diller", "derler" anlamında bir yöresel söyleyiştir.
krş. Cunbur 1973: 231-232; Karaer 1973: 190-191; Ergun 1971:125; Dergâh 1982: 210; Başgöz 1984: 121; Öztelli 1983:158-159; Sakaoğlu 2004: 519; Aray 2010:164.
ayrıca bkz. Cunbur 1973: 232; Karaer 1973: 191; Ergun 1971: 126-127; Dergâh 1982: 211; Öztelli 1983:159; Yalgın 1997a: 110-111; Boratav-Fıratlı 2000: 114; Sakaoğlu 2004: 519-520.

128. MÜSTEHAKTIR BU İŞLERİN YARADAN*

1. Çok yâr[i] gördüm de buna ne mutlu
   Er olanlar çıplak doğar anadan
   Aradım da buldum ben bu belâyı
   [Müstehaktır bu işlerin Yaradan]

2. Haram malım(ı) helâl diye satmadım
   Ben işime hiç bir hile katmadım
   Giden illerle de bile gitmedim
   Alıkoydun beni felek sıladan

3. Ne kara gün(e) [ler]e doğurdun anam
   Vefâsız (bir) ateşe nice bir yanam
   Zaten zarar ile (de) kurulmuş binam
   Ayıkmıyor dertli başım belâdan

4. *Karac'oğlan* terk eylemiş gidiyor
   Ayrılığın tadını da tadıyor
   Cihan bütün zemmimi [de] ediyor
   Birinciyim şu âlemde (dünya) buladan

---

* *VI: 244*; [VI: 200-44].

A.

2/4: alıkoydun: alakoydun -VI:200-44.

4/2: tadını: dadını -VI: 200-44. 4/3: Dünya cihan bütün zemmim ediyor -VI:200-44. 4/4: âlemde: dünyayı -VI:200-44.

C.

1/4: "Müstehaktır bu iş bize (bin) belâdan" şeklinde okunan dize, yukarıdaki gibi onarıldı (bkz. Dergâh 1982: 207).

krş. Öztelli 1983:156-157; Ülkütaşır 1936: 706; Dergâh 1982: 207; Sakaoğlu 2004: 516-517, 807-808.

129. YÂR SEVDASI ÇETİN İMİŞ YARADAN*

1. Mâ[v]i donlu sallanıyor karşımda
Gündüz hayâlimde gece düşümde
Eksilmez bir sevdası var başımda
Yâr sevdası çetin imiş Yaradan

2. [Eydür] mâ[v]i donlum geçemem senden
Ölmeyince gönlüm geçemem senden
Kızlarla tor olmuş kaçarsın benden
Yüzünü bir bana döndür Yaradan

3. En yüksek yerlerde avcılar gezer
Hem derin göllerde ördekler yüzer
Yufk(a)'olan dudaklar şekerler ezer
Kızıl yanakların baldır Yaradan

4. *Karac'oğlan* beni yakıp yandırma
Yükseltip de enginlere indirme
Tatlı canıma Azrail gönderme
Canım sevdiğime aldır Yaradan

---

* *XXV: 102.*

B.

2/3: tur: tor.

C.

2/1-2: Kafiye bozuk. "eytur", "eydür" şeklinde onarıldı.

krş. Yalgın 1922e; Yalgın 1927d; Cunbur 1973: 161-162; Karaer 1973:189-190; Ergun 1971:124; Öztelli 1983:158; Sakaoğlu 2004: 518; Aray 2010: 225.

130. BAĞRIMI YERLERE SÜREYİM KALAN*

1. Azrail gelmiş de yârim almaya
Ya ben kimler ile kalayın kalan
Artırdılar firkatimi zârımı
Bağrımı yerlere süreyim kalan

2. Gide gide hep yollarım düz oldu
Yandı ciğerciğim kömür köz oldu
Yârin dedikleri acı söz oldu
Ağlamam giderim gülemem kalan

3. Yolun doğrusuna sapayım dedim
Sıdkıla Mevlâ'ya tapayım dedim
Yârimin gönlünü yapayım dedim
[Yıkılmış] gönlünü yapamam kalan

4. *Karac'oğlan* der ki varır yazarım
Tomurcuk memede kaldı nazarım
Hırka giyer derviş gibi gezerim
Yâr için abdala uyarım kalan

---

* *XXV: 104*; II: 85.
C.
3/4: "yıkılsın", "yıkılmış" şeklinde onarıldı.
krş. Cunbur 1973: 45; Karaer 1973:192; Ergun 1971: 127; Öztelli 1983:160; Ozanemre 2007: 43; Sakaoğlu 2004: 520; Aray 2010: 370.

131. CAN İÇİNDE CÂNÂN İDİN BİR ZAMAN*

1. Top kara zülfünü sevdiğim dilber
Sen de benim [yârim] idin bir zaman
Gece gündüz salınırdın karşımda
Can içinde cân[ân] idin bir zaman

2. Kireç olam duvarına yapına
Kul olayım gözleriyin hepine
Köle isem al beni de kapuna
Köle idim kapunuzda bir zaman

3. Top kara zülfünü (de) teller sanırdım
Ağzın(ı) şeker şerbet ballar sanırdım
Seni el değmedik güller sanırdım
Yâd il ile konuşmuşsun bir zaman

4. *Karac'oğlan* (da) der ki gidek bağlara
Seyir ettim bağçalara dağlara
Samur kürklü iri hanım beğlere
Onlara da hizmet ettin bir zaman

---

* *VI: 254*; [VI: 200-54].

A.

4/3: hanım: hanım(lara) -VI: 200-54.

C.

krş. Cunbur 1973: 19; Karaer 1973: 193; Ergun 1971: 127-128; Dergâh 1982: 214; Öztelli 1983:160-161; Sakaoğlu 2004: 522-523.

Ayrıca bkz. Aray 2010: 93-94.

132. SORGU SUVÂL OLMAZ ÖLDÜĞÜN ZAMAN*

1. Ala gözlerini sevdiğim dilber
   Niçin kaçtın beni gördüğün zaman
   Bir şeftali versen helâl malından
   Sorgu suvâl olmaz öldüğün zaman

2. Yukar(ı)dan aşağı gelir carınan
   Sen de beni koydun âh u zârınan
   Yanakların (da) zeng idiyor gününen
   Sen (de) peşimân olun solduğun zaman

---

* *III: 263-1.*

C.

2/3: "zeng", "ceng" olarak da düşünülebilir.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 235; Karaer 1973: 193-194; Ergun 1971: 128-129; Dergâh 1982: 215; Öztelli 1983: 161-162; Sakaoğlu 2004: 523.

133. YÂR GELİP YANIMDA GÜLDÜĞÜ ZAMAN*

1. Zevkim artar gelir gönlümün şanı
Sevdiğim benimle olduğu zaman
Def olur [da] gider gönlümün gamı
Yâr gelip yanımda güldüğü zaman

2. Söyledikçe lezzet verir sözünde
Rûz u şeb hayâli iki gözümde
Huda'nın emriyle o mâh yüzünde
Ağ güller açılır güldüğü zaman

3. Aşkın ateşi de sinemi deler
Divane gönlümü gâhi şâd eyler
Sanırım vücudum cennette gezer
Yâr beni koynuna aldığı zaman

4. *Karac'oğlan* söyler vücudum yandı
Asilzâde aslı huridir kendi
Sandım ki göğden [de] bir melek indi
Ağ kollar(ı) boynuma sardığı zaman

---

* *XXV: 105*; II 84.

A.

4/1: söyler vücudum yandı: (yâr)aşkınla sevdin beni –II:84.

C.

krş. Cunbur 1973: 235; Karaer 1973: 193-194; Ergun 1971: 128-129; Dergâh 1982: 215; Öztelli 1983: 161-162; Sakaoğlu 2004: 523; Aray 2010: 105.

ayrıca bkz. Wannig 1980: 598.

134. 1. DÖĞÜNÜRÜM KARA BAĞRIM TAŞINAN*

1. Ben gider de sen bu ilde kalırsan
Hoşça geçin yârân ilen eşinen
Gurbet ilde kem haberin duyarsam
Döğünürüm kara bağrım taşınan

2. Mâil oldum güzelliğe doyamam
Gül benizde sıra benler sayamam
Can tatlıdır ben canıma kıyamam
Felek ağu yediriyor aşınan

3. Taşa çaldım nâmusumu arımı
Harc eyledim elde olan varımı
Kim ağlatmış kömür gözlü yârımı
Top top olmuş kirpikleri yaşınan

---

* *XXV: 114*; III: 205; II: 177.

A.

1/1: Nasip olup ben bu ilden gidersem -III: 205; gider: ölür -II: 177. 1/2: hoşça geçin: salınasın -XXV:114 (=çıkma); hoşça geçin yârân ilen: var salın yârân ile -XXV 114 (=çıkma); Salınasın yârânınan eşinen -III: 205; II:177. 1/3: gurbet ilde: ara yerde -XXV:114 (=çıkma). 1/4: döğünürüm: döğün döğün -XXV:114 (=çıkma).

2/1: *Karac'oğlan* der bu derde küyemem -XXV:114 (=çıkma). 2/2: benizde: benzinde -XXV:114 (=çıkma); Yanağında benleri çoktur – XXV:114 (=çıkma); al yanakta çifte benler -XXV:114 (=çıkma); gül benizde: güzellerin: -III: 205; II:177. 2/3: ben: tatlı –XXV:114. 2/4: felek ağı yediriyor: beğler ağu yedirirler -XXV:114 (=çıkma), meğer ağı yedireler- XXV: 114 (=çıkma); can tatlıdır güzellerin: -III: 205; II:177. 2/4: Kömür gözlüm ağı yedir aşınan -XXV:114.

3/1: çaldım: çalsam: -III: 205; II:177. 3/2: kömür gözlü: benim nazlı -XXV:114. 3/2: harc eyledim: sarf eylesem: -III: 205; II:177.

6/2: töbelere: tevbelere -XXV:114 (=çıkma).

C.

4. ve 5. dörtlükler yoktur (III: 205; II: 177).

krş. Cunbur 1973: 16-17, 155-156; Karaer 1973: 102, 194-195; Ergun 1971: 129; Dergâh 1982: 68, 216; Öztelli 1983: 69, 162; Sakaoğlu 2004: 408, 524, 807; Aray 2010: 63; Aray 2010: 77-78.

ayrıca bkz. Ülkütaşır 1936: 706.

Âşık Garip'in bir şiiriyle benzerlik gösteriyor (bkz. Aray 2010: 374).

4. Âsumanı döndürenler burç imiş
Çeke çeke kara bağrım ucumuş
Gurbet ilde garip kalmak gücümüş
İnem gidem şol mihnetli başınan

5. Yükseğinde yavrı şahan beslenir
Engininde arap atlar seslenir
Yağmur yağar zülüflerin ıslanır
Top top olmuş zülüflerin yaşınan

6. *Karac'oğlan* der bir hata işledim
İşledim de tö[v]belere başladım
Öpem derken al yanağı dişledim
Kurt yiyip de çürüyesi dişinen

134.2. DÖĞÜLÜNCÜK KARA BAĞRIM TAŞINAN*

1. Âh ala gözlerini sevdiğim dilber
   Var get[eğlen] yârân ile eşinan
   Ara yerde kem haberin duyarsam
   Döğülüncük kara bağrım taşınan

2. Taşa çaldım nâmusumu ârımı
   Sarf eyledim elde olan vârımı
   Kim ağlatmış benim nazlı yârimi
   Top top olmuş kirpiklerin yaşınan

3. Dinleyin ağalar (da ben bir) hata işledim
   Hay(ı)rı koydum da şerre başladım
   Öpmez ol(aydı)m al yanaktan dişledim
   Ağ[ı]zımdan çekileydi dişlerim

4. *Karac'oğlan* der ki geldim oturdum
   Derdim gülün(ü de) meyvesini yitirdim
   Küçücekten ben yârimi yitirdim
   Aşam gidem şu belâlı başınan

* Not: XXII: 174 numaralı şiirle aynı sayfada yer alan bu şiire, Pertev Naili Boratav tarafından numara verilmemiştir (İG).

134. 3. DÖĞÜNEYİM KARA BAĞRIM TAŞINAN*

1. Ala gözlüm ben bu yerden gidersem
Var salın yat yârânınan eşinen
Ara yerde kem haberin duyarsam
Döğüneyim kara bağrım taşınan

2. Taşa çaldım nâmusumu arımı
Harc eyledim elde olan varımı
Kim ağlatmış benim nazlı yârımı
Kirpikleri top top olmuş yaşınan

3. Hey ağalar ben bir hata işledim
İşledim de tevbelere başladım
Alma diyü yâr yanağın dişledim
Çürüyüp de dökülesi dişinen

4. *Karac'oğlan* der ki derde doyamam
Gerdanında benler(i) çoktur sayamam
Can tatlıdır ben canıma kıyamam
Felek ağı yediriyor aşınan

---

* *II: 86.*

A.

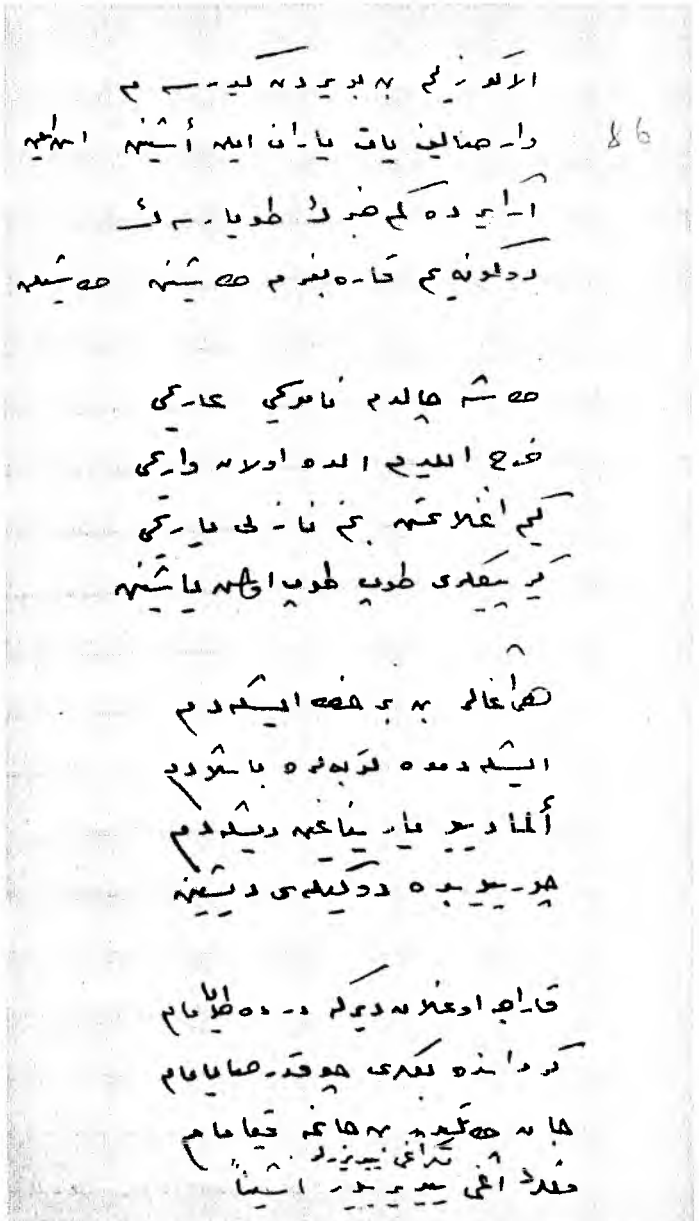
4/4: felek ağı yediriyor: meğer ağı yedirirler (=çıkma).

B.

1/2: eşinen: eşilen (=çıkma). 1/4: taşınan: taşilen (=çıkma).
12 Mart [1]927.

C.

1/2 ve 1/4: Dizelerin son sözcükleri iki kere yazılmıştır. Bunun sebebi, metnin ezgiyle söylenirkenki hâlini gösterme endişesi olmalıdır.

134. 3. Döğüneyim Kara Bağrım Taşınan (II. 86)

134. 4. DÖĞÜNÜRÜM KARA BAĞRIM AŞINAN*

1. Kısmet olup ben bu ilden gidersem
   Var salın gez yârân ile eşinen
   Ara yerde kem haberin duyarsam
   Döğünürüm kara bağrım taşınan

2. Yükseğinde yavrı şahin [seslenir]
   Engininde arap atlar beslenir
   Yağmur yağar zülüflerin ıslanır
   Top top olmuş zülüflerin yaşınan

3. Yere çaldım namusumu arımı
   Harc eyledim elde olan varımı
   Kim ağlatmış benim nazlı yârımı
   Top top olmuş kirpiklerin yaşınan

4. *Karac'oğlan* der bu derde küyemem
   Al yanakta çifte benler sayamam
   Can tatlıdır ben canıma kıyamam
   Meğer ağı yediresin aşınan

---

* *II: 268.*

C.

2/1: "beslenir", "seslenir" şeklinde onarıldı.

135. 1. BİR BEN DEĞİL CÜMLE ÂLEM PERİŞAN*

1. Çıktım yücesine seyrân eyledim
Yâr ile gezdiğim dağlar perişan
Kulak verdim dört köşeyi dinledim
Bir ben değil cümle âlem perişan

2. Aşağıdan gelir baharla yazlar
Ötüşür [göllerde] ördekle kazlar
Top top olmuş (da) gelir gelinler kızlar
Zülüfe değen [de] yeller perişan

3. Binip arap at(ım)a oynadamadım
İnip derya deniz boyladamadım
Küstürdüm de yâri söyledemedim
Yâr ile konuşan diller perişan

4. *Karac'oğlan* der ki tükendi sözler
[Ayağın altına türabdır] yüzler
Yiğit arap atla da bozuk sazlar
Teller düzen dutmaz sazlar perişan

---

* *VI:* 222; [VI: 200-22].

A.

2/1: baharla: baharlar -VI:200-22.

3/1: at(ım)a: ata da -VI:200-22.

C.

4/2: Dizedeki "yaprağın türâb olmuş hepisi" ifadesi, "ayağın altına türabdır" şeklinde onarıldı (bkz. Cunbur 1973: 78).

krş. Altun Yurd 1923d; Cunbur 1973: 78; Karaer 1973: 195; Ergun 1971: 130; Dergâh 1982: 217; Başgöz 1984:122; Yalgın 1997a: 99-100; Öztelli,1983: 163; Boratav-Fıratlı 2000: 114-115; Sakaoğlu 2004: 524-525; Aray 2010: 59.

Ayrıca bkz. Aray 2010: 59-60.

135. 2. BİR BEN DEĞİL CÜMLE ÂLEM PERİŞAN*

1. Çıktım ücesine seyran eyledim
Dost inen gezdiğim yerler perişan
Bir of çeksem o da yansa ben gibi
Bir ben değil cümle âlem perişan

2. Pus oldu altında kaldı şu dağlar
Eşinden ayrılan âh çeker ağlar
Tımarcı görmemiş haraptır bağlar
Bülbülün konduğu dallar perişan

3. Evvel biz de bindik şol arap ata
Ağalar kargısın sokmuş duvara
İlini bırakmış düşmüş gurbete
Altı arap atlı beğler perişan

4. *Karac'oğlan* hani senle sözümüz
Ayaklar altında kaldı yüzümüz
Tâgat kalmamış da kırık kolumuz
Saz düzen tutmuyor teller perişan

---

* *XXV: 103*; II 83;

A.

1/1: çıktım yücesine: yücesine çıktım -II:83.

1/2: yerler: dağlar -II:83; inen: ilen -II:83 (=çıkma).1/3: Bir âh çektim içim içim ağladım -II:83.

2/3: tımarcı görmemiş: yaprağı dökülmüş -XXV:103 (=çıkma); II 83; tımarcı görmemiş: imarcı girmemiş -II 83 (=çıkma).

3/1: şol: şu -II:83.

4/3: Telleri kırılmış da bozuk sazımız -II:83; tâgat: rağbet -II:83 (=çıkma). 4/4: saz düzen tutmuyor: ötüyor sazımız -XXV:103 (=çıkma).

C.

3/2: Kafiye bozuk.

135. 3. BİR BEN DEĞİL CÜMLE İLLER PERİŞAN*

1. Çıktım Ercâs'tan yâr ile
Gezdiğim dağlar perişan
Derdim cûş eyledi yine
Bir ben değil cümle iller perişan

2. Kara Deniz[de de] (kenarında) pusarık dağlar
Dillerim söyler de gözlerim ağlar
Sararmış çiçekler bozulmuş bağlar
İlleri göç[en]de yurtlar perişan

3. Çıktım ücesinden görünür dağlar
Meyvesi bitmemiş virâne bağlar
Ayrılmış eşinden bir gelin ağlar
Ağlamış gelin de gözler perişan

4. Seyr etme mi(sin) kahpe felek işine
Kim bilirdi bu iş gele başına
Yanaştır(ın) kır atı binek taşına
Hepsinden kır at da beğler perişan

5. *Karacaoğlan* [da] söyler sözünü
Kara yerlere [de] sürer yüzünü
Almış eline sedefli sazunu
Uygundur perdeler teller perişan

---

* *XXI: 8.*

B.

2/1: pusaruk: dumanlı (=çıkma).

C.

1/1-2-3: 8'li hece ölçüsüyledir.

136. 1. ÇIKAN GÜNEŞ GİBİ DOĞDU SABAHTAN*

1. Hey ağalar gelin seyrân edelim
Gönül ördeğ(i) gölden uçtu sabahtan
Al(lar) giyinmiş çelengleri sokunmuş
Çıkan güneş gibi doğdu sabahtan

2. Şu yavrının yamacında durulmaz
Hûri midir melek midir bilinmez
Az baha ile [de] satın alınmaz
Beğlik maya gibi geçti sabahtan

3. Ak göğsün ağında kaldı nazarım
Mecnun oldum dağ başını gezerim
Nerde güzel görsem ismin yazarım
Defterim elimden aldı sabahtan

4. *Karac'oğlan* der ki hâcetim çoktur
Usuldur boyu [da] bahanem yoktur
Kaşların yay olmuş kirpiğin oktur
Okların sinemi deldi sabahtan

---

* *XXV: 108.*

A.

1/4: çıkan: doğan (=çıkma).

C.

krş. Aray 2010:370.

ayrıca bkz. Ardıç 1936: 30.

136. 2. DOĞAN AYLAR GİBİ ÇIKTI SABAHTAN*

1. Dinleyin ağalar tarif eyleyim
Gövel ördek gibi durdu sabahtan
Karalar çıkarmış allar giyinmiş
Doğan ayla[r] gibi çıktı sabahtan

2. Doru mudur kırmızı mı(dır) bil[in]mez
O güzelin karşısında durulmaz
Az baha versen de satın alınmaz
Köşeden (?) maya gib(i) çıktı sabahtan

3. Dervişin şehrinde kaldı nazarım
Mecnun gibi şu dağları gezerim
Nerde güzel görsem ismin yazarım
Defterim elimden aldı sabahtan

4. *Karac'oğlan* der ki bu sözüm haktır
Devr ettim dünyayı emsâlin yoktur
Kaşların yay olmuş kipriğin oktur
Sineme [de] bir ok vurdu sabahtan

---

* *XXVI: 204.*

C.

2/4: Dizenin ilk kelimesi "köşeden" (?), "köşkden/ köşek(den)" olarak da düşünülebilir.

krş. Cunbur 1973: 127-128; Karaer 1973: 197; Ergun 1971: 124-125; Dergâh 1982: 220; Öztelli 1983: 164-165; Yalgın 1940: 269; Sakaoğlu 2004: 526.

137. 1. YENİ DÖNDÜM DÜZEN TUTMAZ TELE BEN*

1. Yükseğinden şahinlerim süzülür
Engininde turnalarım [düzülür]
Kaçan yâri görsem gönlüm bozulur
Yeni döndüm düzen tutmaz tele ben

2. Nazlı nazlı salınıyor ilinde
Şeker şerbet ezer tatlı dilinde
Ahdım kaldı (kız) senin ince belinde
Uzluk ile alsam idi ele ben

3. Uzluk ile alayıdım huyunu
Selviye benzettim usul boyunu
(Kadir) Mevlâ'm beri dönder yârin suyunu
Ördek gibi konam idi göle ben

---

* *VI: 224* [VI: 200-24].

A.

1/3: haçan -VI:200-24.

2/1: dilinde: ilinen -VI: 200-24. 2/2: dilinen -VI: 200-24.

C.

4: İlk üç dizede kafiye uyumu yok.

1/2: "süzülür", "düzülür" şeklinde onarıldı (VI:224; VI: 200-24).

5/3: "sünbetli", "sülenpetli" şeklinde onarıldı (VI:224; VI: 200-24).

krş. Cunbur 1973: 6-7; Karaer 1973: 198; Ergun 1971: 131; Dergâh 1982: 222; Başgöz 1984:123; Öztelli 1983:166; Sakaoğlu 2004: 527; Aray 2010:111.

(=Kırşehirli Âşık Said'e bağlanan bir çeşitlenmesi için bkz. Obruk 1983: 44).

4. Gövel ördek göle süzülmeyince (?)
Bakmaz mısın başındaki dumana
Sevdim ise ben yârimi sevdim
Ne ettim [de] şu koğlaşan ile ben

5. *Karacaoğlan* [da] der ki zâtınan
Derinden derine [bir] firkatınan
Uğru [sülenpetli] [bir] kır atınan
Ak yâr ile düşem idi yola ben

137. 2. ONUN İÇİN ÇEVRİLİRİM SANA BEN*

1. Ben bir tor şahin de sen bir balaban
Daksam cırnağıma gitsem kola ben
Seni bana gövel ördek dediler
Onun için çevrilirim sana ben

2. Nazlı nazlı salınırsın ilinden
Şeker şerbet eziliyor dilinden
Arzumânım kaldı ince belinden
Uzluğunan alamadım ele ben

3. Uzluğunan alamadım hûbunu
Selviye benzettim usul boyunu
Kadir Mevlâ'm bize dönder suyunu
Ördek gibi konamadım göle ben

4. *Karac'oğlan* söyler sözü zâtınan
Dâim güzel(leri) öğer bir firkatınan
Uğru sülenpetli bir al atınan
Düşe idim bu dostunan yola ben

---

* *XXVI: 275*; XXVI: 361.

A.

1/2: daksam: alsam -XXVI: 361.

2/2: eziliyor: eridiyor -XXVI: 361.

4/2: öğer: avlar -XXVI: 361.

C.

krş. Cunbur 1973: 6-7; Karaer 1973:198; Ergun 1971:131; Dergâh 1982: 222; Başgöz 1984: 123; Öztelli 1983: 166; Sakaoğlu 2004: 527.

137. 3. DAKABİLSEM CIYNAĞIMI KOLA BEN*

1. Ak kolların ata ata gelen yâr
Nasıl getireyim seni ele ben
Ben şahin olsam da sen bir balaban
Dakabilsem cıynağımı kola ben

2. Yükseğinde şahin gibi süzülür
Engininde turna gibi düzülür
Haçan dostu ansam gönlüm bozulur
Niye döndüm düzen tutmaz tele ben

3. Din İslâm içinde olmaz gidiler
Ak ellerin altun tasta yudular
Seni bana göval ördek dediler
Anın için çevrilirim göle ben

4. *Karac'oğlan* der ki zâtı zâtınan
Gönlüm[de] arttı [da] bir firkatınan
Uğru sim bağlı [bir] lök kır atınan
Düşe idim o dost ile yola ben

---

* *XXV: 107*; II: 184.

A.

1/4: Daksam cırnağıma gitsem çöle ben –XXV:107 (=çıkma).

3/3: göval: göğal –II:184.

138. ÂNINÇÜN SİYAH DA BAHTI KARA BEN*

1. Felek kime gidem senin elinden
Derdim çoktur diyebilmem yâre ben
Âh çekmekten döndü sinem büryâne
Ânınçün siyah da (?) bahtı kara ben

2. Kopardılar dallarımdan dal benim
Çek hançerin bu sineme ur benim
Ağyâr ile güler oynar yâr benim
Başım alıp ne diyâre gidem ben

3. Geçer canım bu güzelliğin çağı
Bu sineme urdun yangulı dağı
Hayli demdir bağbânıyım bu dağı
Geçiremem o yavrıyı ele ben

4. *Karac'oğlan* (der) öz canımdan bezerim
Devâsız dertlere derman düzerim
Çoktan beri avcı gibi gezerim
Düşüreme(di)m sevdiğim duzağa ben

---

* *XXV: 106.*

A.

4/4: düşüremedim: düşüremem (=çıkma).

139. RAKİBLERİM N'İSTER BENDEN*

1. Ağam dülbendin ak mıdır
Cihanda mislin yok mudur
Bir dilber sevmek çok mudur
Rakiblerim n'ister benden

2. Yârin huzuruna vardım
El göğüste divan durdum
Gözlerine mâil oldum
Kirpiklerin n'ister benden

3. Gönlümce bir dilber olsa
Soyunsa koynuma girse
Bir bakışta aklım alsa
Ebrûlar[ın] n'ister benden

4. Ağam gamzelerin çifte
Gözlerin ediyor fitne
Ağam bu cefâyı itme
Adûların n'ister benden

---

* *XXV: 121* [→ s. 337, 336].

A.

6/2: yerindedir: diğerinden (?)- (=çıkma).

C.

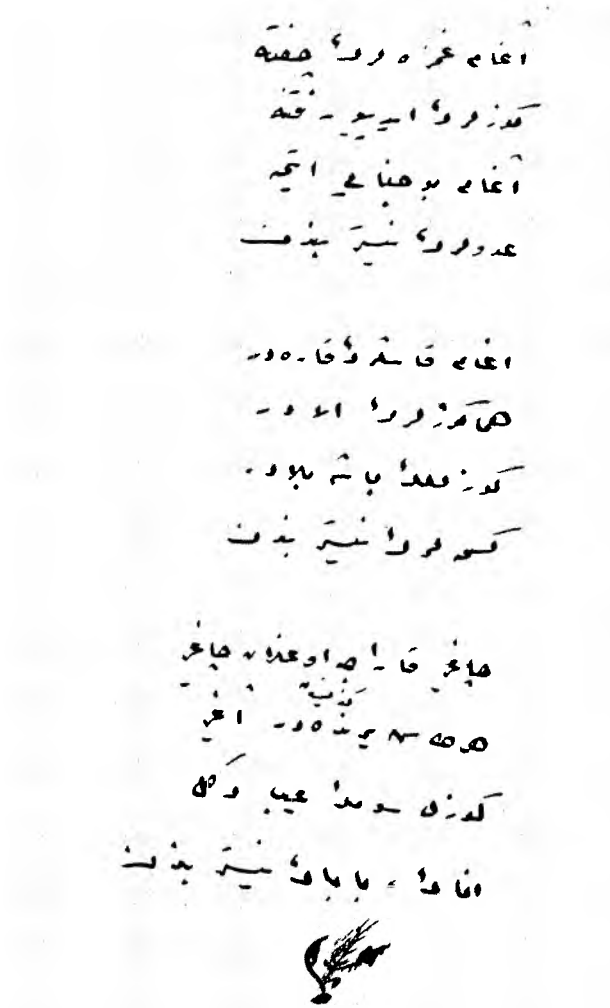
5/4: "küpelerin" olarak şüpheli okunan kelime, bir diğer çeşitlenmede "ala gözler" şeklindedir (Cunbur 1973: 256).

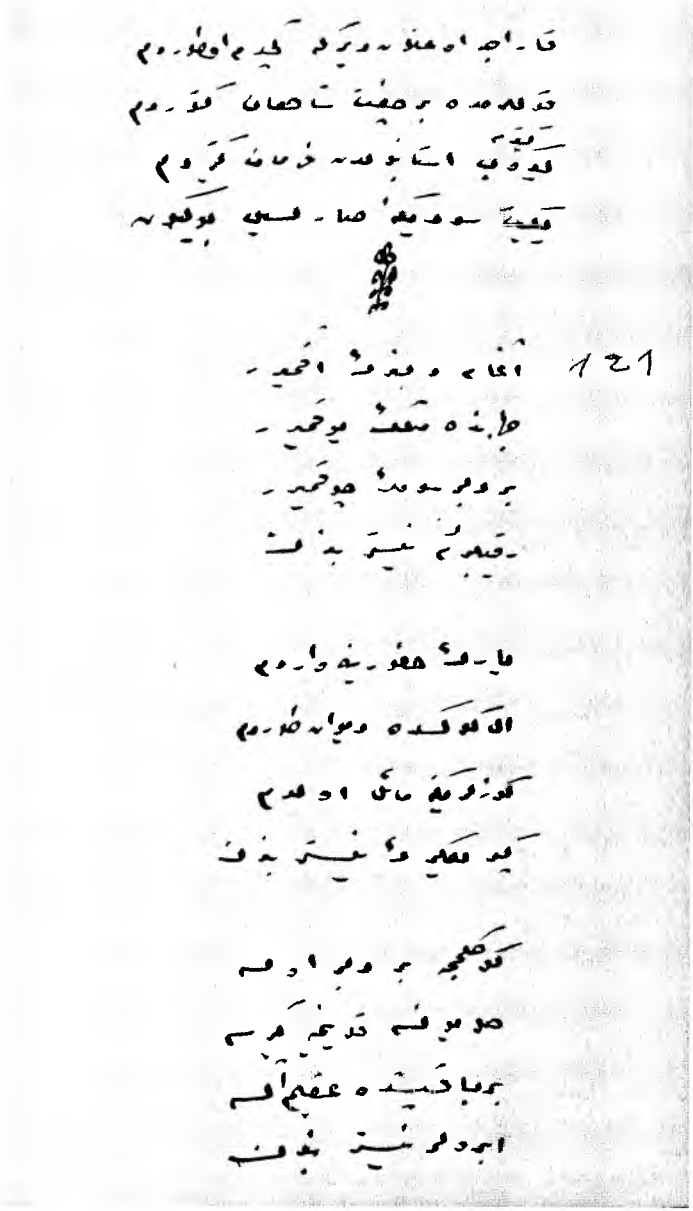
krş. Cunbur 1973: 255-256; Karaer 1973: 338-339; Dergâh 1982: 446-447; Öztelli 1983:309; Sakaoğlu 2004: 530; Aray 2010: 81.

ayrıca bkz. Sakaoğlu 2004: 797.

5. Ağam kaşların karadır
Hüma gözlerin aladır
Güzellik başa belâdır
Küpelerin (?) n'ister benden

6. Çağır *Karac'oğlan* çağır
Her taş yerindedir ağır
Güzel sevmek ayıp değil
Anan baban n'ister benden

139. Rakiblerim N'ister Benden (XXV: 121)

140. 1. ONUN GEÇİNMESİ MÜŞKİL HALINAN*

1. Dinleyin ağalar ben de söyleyim
Bülbülün figanı gonca gülinen
Bir fakir de bir zenginin yanında
Onun geçinmesi müşkil halınan

2. Sırrını verme [de] avrata yâda
Nasibimiz veren şol Bâri Huda
Başın için olsun yaptır [bir] oda
Ziyan ile olmaz âdem kârınan

3. Kardaştan kardaşa kemlik mi olur
Arslanın yatağı ıssız mı kalur
Âdil Bey'in aşireti çok olur
Kab(a)'ağacın gürültüsü dalınan

4. Sana diyom sana ey Ahmed Ağa
Konuşalım tatlı tatlı dilinen
Kemliğim var ise yüzüme söyle
Niçin beni zem idersin ilinen

5. *Karac'oğlan* der ki kaynadı yürek
Bir zaman ağladık bir zaman gülek
Şimdi muhabbetli on kardaş gerek
Konsak göçsek beğlik sürsek ilinen

---

* *XXV: 115.*

A.

2/2: nasibimiz: rızkımızı (=çıkma).

4/2: Yorca yorca konuşalım yolunan (=çıkma).

B.

Rivayete göre Karacaoğlan'ın ilk türküsü imiş. Bir mecmuada *Kul Abdullah* nâmınadır. Son hitabı Mustafa Ağa'yadır.

C.

4/1-2-3: Kafiye örgüsü bozuk. Bu dörtlük, 1. dörtlüğün bir çeşitlenmesi olarak da düşünülebilir.

140. 2. ONUN GEÇİNMESİ MÜŞKİL HÂL İLE*

1. Dinle[yi]n (ağalar) de birer birer söyleyim
Bülbülün figanı (da) gonca gül ile
Bir fakir [de] bir zenginin yanında
Onun (da) geçinmesi müşkil hâl ile

2. Sana derim sana hey Mustaf(a)'Ağa
Konuşalım yorca yorca yol ile
Kemliğim varısa (gel) yüzüme söyle
Niçin zem edersin [bile il ile]

3. Gardaştan gardaşa kemlik mi olur
(Yavru) şahin yuvası [da] ıssız mı kalır
Emmi day(ı) adama çok gerek olur
Kab(a)'ağacın gürlemesi dal ile

4. Sırrını verme de avrata [yâda]
Rızkını veren [de şol] Bâri Huda
Kerem eyle başın için (yaptır) bir oda
Eyle hazır adam olman kâr ile

5. *Karac'oğlan* der ki kaynadı yürek
Bir zaman ağladık (da) bir zaman gülek
Şimdi muhabbetli mahbûb (gibi) yâr gerek
Konsak göçsek beğlik sürsek il ile

---

* *VI: 246* [VI: 200-46].

A.

3/1: gardaştan gardaşa: kardaştan kardaşa -VI: 200-46.

4/2: Rızkımızı veren şol Bâri Huda -VI: 200-46.

5/3: bir çift -VI: 200-46.

C.

2/4: "il ile bile", "bile il ile" şeklinde onarıldı (VI: 246).

4/1: "yâre", "yâda" şeklinde onarıldı.

140. 3. NİÇİN BENİ ZEM İDERSİN İLİNEN*

1. Sana derim sana ey Ahmed Ağa
Konuşalım tatlı tatlı dilinen
Kemliğim varısa yüzüme söyle
Niçin beni zem idersin ilinen

2. Sırrımı verme [de] avrata yâda
Rızkımızı veren şol Bâri Huda
Başın için yaptırsana bir oda
Ziyan eyle adam olmaz kârinen

---

* *II: 98.*

B.

Bir rivayete göre bu *Karacaoğlan*'ın ilk şiiri imiş.

141. GEL MUHAMMED'İ SEVERSEN*

1. Önü öte giden güzel
Dön Muhammed'i seversen
Seni bana küskün derler
Gel Muhammed'i seversen

2. Huyu melekten yokarı
Kendisi kızlar teküri
Ağzında lebin şekeri
Ez Muhammed'i seversen

3. Belinde Hama [kuşağı]
Saçağı sarkmış aşağı
İkimize yün döşeği
Yaz Muhammed'i seversen

---

* *XXV: 63.*

B.

2/2: tekür: arkadaş, birinci baş.

C.

3/1: "kumaşı" "kuşağı" şeklinde onarıldı.

krş. Yalgın 1922g: Cunbur 1973: 292-293; Karaer 1973: 340; Ergun 1971: 233-234; Sakaoğlu 2004: 533.

ayrıca bkz. Sakaoğlu 2004: 781; Aray 2010: 132-133.

Şiirin bir çeşitlenmesi Âşık Emrah'a (XIX. yy.) bağlanmaktadır (Aray 2010: 392).

142. ARA YERDE MUHABBETİ KALDIRDIN*

1. Sen seni deşir de kuşağın kuşan
   Yorulur mu senin sevdana düşen
   Safâ geldin deyip (de) sar(ıl)ıp sarmaşan
   Ara yerde muhabbeti kaldırdın

2. Gülü [olan] gül gönderir dostuna
   Çeker terkisini sokar destine
   Ne idi gamım [da] yükü üstüne
   Üstümüze yâr sevindi n'eyleyim

3. Kömür gözlüm giydiceğin alları
   Irak ettin yakındaki yolları
   Seve seve büyüttü(cü)ğüm gülleri
   Âh n'iyneyim bir kötüye [yoldurdun]

4. *Karac'oğlan* der ki kendi hâlime
   Döner değirmenim çeşmim seline
   İnanma(yı)n ağalar (da dostun) yalan diline
   Ağ yâr (da) bizi serseriye güldürdün

---

* *VI: 228* [VI: 200-28].

A.

2/1: o(ğ)lan: olan -VI: 200-28. 2/4: Üstüme yâri şeridi (?) bindirdin -VI: 200-28.

C.

2/1: "oğlan", "olan" şeklinde onarıldı (VI: 228).

3/4: "yoldurdum", "yoldurdun" şeklinde onarıldı (VI: 228).

krş. Cunbur 1973: 155; Karaer 1973: 226-227; Dergâh 1982: 268; Ergun 1971: 153; Öztelli 1983:197-198; Sakaoğlu 2004: 562.

Ayrıca bkz. Aray 2010: 95-96.

143. ACISI YÜREKTEN ÇIKMAZ SILANIN*

1. Bir yiğit gurbete gitmek dilese
Havesi göğsünde kalır sılanın
Gitse gurbet ile asker ederler
Acısı yürekten çıkmaz sılanın

2. Ovalar ovalar engin ovalar
Dîdem yaşı birbirini kovalar
Yüce dağ başında şahin yuvalar
Öter garip bülbülleri sılanın

3. İmana gel fâsık gurbet imana
Biz de serimizi saldık gümana
Yağmur yağıp gün doğunca çemene
Tomurcuk gülleri kokar sılanın

4. Bitmedik işlere Mevlâ'm ulaşa
Daha neler gelir sağ olan başa
Bu yaz da gidersen kalırık kışa
Korkarım kapanır yolu sılanın

5. *Karac'oğlan* der ki şu bana n'oldu
Sarardı gül benzim gazele döndü
Sılada sevdiğim yâd iller aldı
Bilmem nasıl oldu hâli sılanın

---

* *XXVI: 272.*

C.

krş. Cunbur 1973: 70; Tansel 1940: 93; Karaer 1973: 203-204; Dergâh 1982: 230; Öztelli 1983:172-173; Sakaoğlu 2004: 536; Aray 2010: 97-98, 166.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 76-77, 135, 371; Karaer 1973: 203-205; Dergâh 1982: 229, 232-233; Öztelli 1983:172, 174, 370-371; Yaşar Kemal 1997: 28; Ergun 1971: 147-148; Başgöz 1984:124; Sakaoğlu 2004: 535-538.

144. BİN TÜRLÜ NAZ İLE SALINIŞLININ*

1. Dinleyin ağalar (bir güzelin) medhin edeyim
   Yiğide nispetle yürüyüşlünün
   Can feda ederim (de) böyle sunaya
   Bin türlü naz ile salınışlının

2. Kadife bilekli de türlü başlının
   Ayağı (akça) topuklu sarı mestlinin
   Elleri kınalı (da) eğri feslinin
   Zülüfü gerdana tarayışlının

3. Kadife harmani(si de) firengi rengi
   Dökmüş ak topuğa (da) ediyor hengi
   Gülgülü yüzlü de elmas [i]rengi
   Bir hüma bakışlı (da) on dört yaşlının

4. *Karac'oğlan* (da) der ki güzelin huyu
   Hezârân çubuğ(un)a (da) benziyor boyu
   Âb-ı Kevser gibi(dir de) lebinin balı
   [Peynirdir] dilleri inci dişlinin

---

* *III: 176.*

C.

4/4: "bendire" (?), "peynirdir" şeklinde onarıldı (bkz. Köprülü 1964: 352; Cunbur 1973: 90).

krş. Cunbur 1973: 89-90; Köprülü 1964: 352; Karaer 1973: 206; Ergun 1971: 148; Dergâh 1982: 234; Öztelli 1983:174-175; Sakaoğlu 2004: 538; Aray 2010: 292.

145. GÖZLERİ CERİD KIZININ*

1. Giderken yolum uğradı
Uğruma şeker doğradı
Ben söylemem kend(i)'ağladı
Gözleri Cerid kızının

2. Parmağında hatem yüzük
Kolunda tahta bilezik
Boynun eğmiş kıza yazık
Dilleri Cerid kızının

3. Fakir *Karac'oğlan* fakir
Dilim söyler kalbim okur
İbrişimden halı dokur
Elleri Cerid kızının

* *XXVI: 239.*

146. YANAR ÇIRAKMASI GÜLÜ BURSA'NIN*

1. Yüce dağ başında meskenim yurdum
   Aradım yârimi Bursa'da buldum
   Güzeli çoktur [da] eğlendim kaldım
   Yanar (altun) çırakması (?) gülü Bursa'nın

2. Hak nazar eylesin pınar başına
   Lâl ü mercan yağar [da] hep daşına
   Ulu Cami'lerde kandil taşına
   Yanar (altun) çırakması (?) gülü Bursa'nın

3. *Karacaoğlan* der yârin bağına
   Yüzüm süre idim göğsün ağına
   Güzeller çıkmışlar Selâm Dağı'na
   Kokar menekşesi gülü Bursa'nın

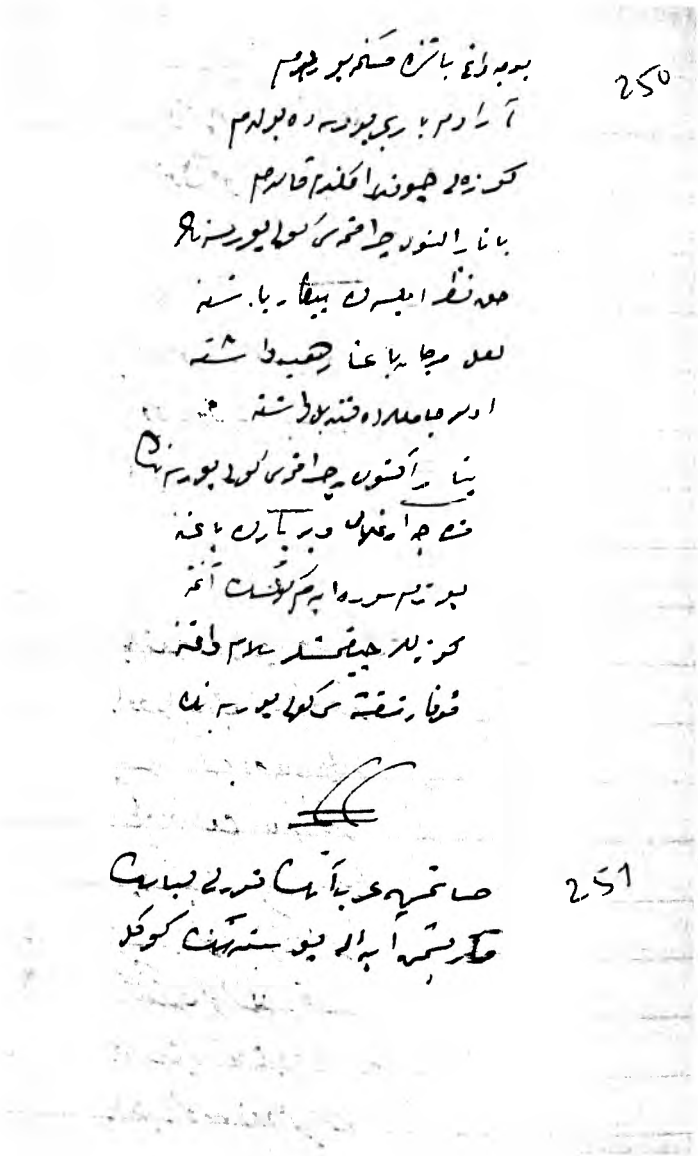
* XXVI: 250.

C.

1/4 ve 2/4: Dizelerin diğer çeşitlenmeleri için bkz. "Kokar menevşesi gülü Bursa'nın" // "Altun fener yanar mumu Bursa'nın" (Cunbur 1973: 370).

krş. Cunbur 1973: 371; Yaşar Kemal 1997: 28; Karaer 1973: 205; Dergâh 1982: 233; Öztelli 1983:370-371; Sakaoğlu 2004: 537-538; Aray 2010: 179-180.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 76-77, 135; Ergun 1971: 147-148; Başgöz 1984: 124; Karaer 1973: 203-205; Dergâh 1982: 229, 232; Öztelli 1983:172, 174; Sakaoğlu 2004: 535-537.

146. Yanar (Altun) Çırakması (?) Gülü Bursa'nın (XXVI: 250)

147. ÇEKİLİR SAĞMALI YOZU DAĞLARIN*

1. Aşağıdan kıble yeli döğünce
Lâle sünbüllerin boynun eğince
Yaz gelip de beş ayları doğunca
Çekilir sağmalı yozu dağların

2. Bakma mısın yer(ler)de karların yatmaz
Viran bağçelerde bülbüller ötmez
Bir gece varsam da misafir etmez
[Kışın] yüzü azgın olur dağların

3. Sana derim sana da [ey] Pîr Dede
İçemedim dost elinden (dolu) bir bade
Ul(u)'ağaç dibinde koyu gölgede
Erişir gelir haberi dağların

4. Yüce dağ başında can otu biter
Bir zalım geldi de ölümden beter
Toplanmış kuğusu (da) seyfisi öter
Ötüşür ördeği kazı dağların

5. Kar(lar) yağar da beyaz olur yazılar
Garip olan sılasını arzular
Eser (kaba) yel de çam dalları sızılar
Çalınır mehteri sazı dağların

---

* *XXVI: 269.*

C.

Mahlas dörtlüğü yoktur.

krş. Ardıç 1936: 25-26; Cunbur 1973: 174-175; Karaer 1973: 206-207; Dergâh 1982: 235; Öztelli,1983: 175-176; Sakaoğlu 2004: 538-539; Aray 2010: 307.

148. 1. ZİKİRDEN GEÇİYOR BELİ KIZLARIN*

1. Sabah(leyin) seher vakti suya giderken
   Üşümüş parmağı eli kızların
   İnce bel üstüne cevahir kemer
   Zikirden geçiyor beli kızların

2. Irakta ararken (de) yakında bulsam
   Hak nasip etse de koynuna girsem
   Tomurcuk memeni (de) bal diye emsem
   Yanaktan akıyor balı kızların

---

* *VI: 232*; II:64, XXV:59; [VI:200-32].

A.

1/1: seher vakti: seherde -II:64; sabahtan seherden -XXV:59. 1/2: üşümüş: üşüyor -XXV:59. 1/4: zikirden: zikirden (söz gibi) -II:64; sözünü -II:64 (=çıkma).

2/1: Yırakta yitirsem yakında bulsam -II:64; XXV 59; ırakta: yırakta -VI: 200-31. 2/2: etse de: edip de -II:64; XXV:59; ederse -XXV 59 (=çıkma). 2/3: Al yanaktan bal deyip de emsem -II:64; Al yanak balını doyunca emsem -XXV:59. 2/4: yanaktan akıyor: akıyor yanaktan -II:64; dudaktan akar -XXV:59; yüzünden akıyor -XXV:59 (=çıkma).

Ek Dörtlük:

Sevgilimin gayet ince beli var/ Şekerle şerbetten şirin dili var/ Ak elinde deste deste gülü var/ Kokuyor başında gülü kızların -XXV:59.

3/2: ayvası: havyası -VI:200-31.

4/1: *Karac'oğlan* öldüğümü bilsünler -II:64; XXV:59; öldüğümü: öldü öldü -XXV:59 (=çıkma). 4/2: Derilip de cenazemi kılsunlar -II:64; Toplansalar cenazemi kılsalar -XXV:59; birikseler: top top olup -XXV:59 (=çıkma). 4/3: Mezarımı yol boyuna kazsınlar -II:64; koysalar: olsalar -XXV:59. 4/4: Göçerken (?) uğrasun yolu kızların -II:64; Her dâim uğrasa yolu kızların -XXV 59; göçerek: geçerken -XXV 59 (=çıkma).

B.

1/4: zikirden: yüzerek -XXV:59.

C.

4/4: "yolu uğrasa", "uğrasa yolu" şeklinde onarıldı (VI: 232; VI: 200-32).

krş. Yalgın 1922g; Cunbur 1973: 176; Karaer 1973: 207-208; Ergun 1971:148-149; Dergâh 1982: 237; Öztelli 1983: 176-177; Sakaoğlu 2004: 539-540; Aray 2010: 52, 284.

3. Toplamış çiçeği (de) başına sokar
Ayvası turuncu (da) koynunda kokar
Şu senin bakışın (da) sinemi yakar
Koynunda kokuyor gülü kızların

4. *Karac'oğlan* (da der ki) öldüğümü duysalar
Birikseler (de) cenazemi kılsalar
Mezarımı yol üstüne koysalar
Göçerek(ten) uğrasa yolu kızların

148. 2. YÜZÜNDEN AKIYOR BALI KIZLARIN*

1. Yırakta yitirsem yakında bulsam
Hak nasip eylese koynuna girsem
Ağ memelerin [de] bal diye emsem
Yüzünden akıyor balı kızların

2. Sabahtan sabaha suya giderken
Üşümüş parmağı eli kızların
İnce bel üstüne cefahir kemer
Zikirden geçiyor beli kızların

3. *Karacaoğlan* da öldü deseler
Toplansalar cenazemi kılsalar
Mezarımı yol üstüne koysalar
Geçerken uğrasa yolu kızların

---

* *II: 248.*

C.

3/1: "öldü" kelimesi iki kere yazılmış.

149. TATLI TATLI SÖYLER DİLİ ZEYNEB'İN*

1. Dün gece dün gece gördüm düşümde
Göçün çekmiş gitti ili Zeyneb'in
İnci mercan gibi ufak dişin de
Tatlı tatlı söyler dili Zeyneb'in

2. Zeyneb pek küçüktür hâlden bilmiyor
Ün ediyom bana da [hiç] gelmiyor
Göz görüp de gönül karar kılmıyor
Aştı üstümüzden yolu Zeyneb'in

3. Yaz gelip de meyveleri bitmemiş
Şeyda bülbül konup figan etmemiş
Bağçasında mor menevşe bitmemiş
Açılmış goncası gülü Zeyneb'in

4. Sabah olur seher yeli estirir
Siyah zülfü mâh yüzüne kestirir
Zalım engel yâri bize küstürür
Dolansın başıma kolu Zeyneb'in

5. Bahar olup seher yeli esti mi
Zeyneb bizim ile kadem bastı mı
Aklım aldı benim Mecnun misâli
Karac'oğlan olsun kulu Zeyneb'in

---

* *II: 65*; XXV: 62.

A.

1/4: söyler: dinler -II:65 (=çıkma).

2/2: bana da: yanıma -XXV:62.

3/3: menevşe: menefşe -XXV:62.

4/3: yâri bize: bize yâri -XXV:62.

C.

5/3: Kafiye bozuk.

5/4: "kulu olsun", "olsun kulu" şeklinde onarıldı.

krş. Köprülü 1964a: 354-355; Cunbur 1973: 95-96; Karaer 1973: 209-210; Ergun 1971: 133-134; Dergâh 1982: 240; Başgöz 1984: 126; Öztelli 1983: 179; Sakaoğlu 2004: 541-542.

150. GÖZLÜYOR YOLLARI YÂR BENİM İÇİN*

1. Her nere(ye) gitsem de belâlı başım
   Kapıyor yolları kar benim için
   Köleniz olayım eğlemen beni
   Gözlüyor yolları yâr benim için

2. Gel dostum da şâd olalım gülelim
   Yalan dünya merakını alalım
   Sabahtan tenhada bile olalım
   Sabahın tenhaya gel benim için

3. Uğrun uğrun dost bağçanı beklerim
   Ölene dek yâr sırların saklarım
   Gece gündüz pınar başı beklerim
   Mevlâ'yı seversen gel benim için

4. *Karac'oğlan* der ki konar göçerim
   Konar göçer (de) ak göğsünü açarım
   Eğer vermezlerse alır kaçarım
   Varsın ferman çıksın [yâr] bizim için

---

* *VI: 204.*

A.

2/2: merakını: muradını -VI:200-4. 2/4: sabahın: sabah(ley)in -VI:200-4.

4/4: bizim: benim -VI:200-4.

C.

3/1-3: Kafiye örgüsünde tutarsızlık var.

ayrıca bkz. Cunbur 1973:113-114; Köprülü 1964a: 355; Karaer 1973: 210; Ergun 1971: 134; Dergâh 1982: 241; Başgöz 1984:127; Öztelli 1983: 179-180; Sakaoğlu 2004: 543.

151. 1. BAKIP UĞRUN UĞRUN GÜLMEYE İDİN*

1. Çünkü dilber bende meylin yok idi
Tâ ezelden ikrar vermeye idin
Muhabbettir güzelliğin nişanı
Bakıp uğrun uğrun gülmeye idin

2. Hani senin ile yiyip içtiğim
İçip içip ağ gerdana saçtığım
Şim(di)den geri fayda etmez kaçtığın
Soyunup koynuma girmeye idin

3. Zülüfü yüzüne eylemiş perde
Tabip sen uğrattın biz[i] bu derde
Ben kendi hâlimde gezdiğim yerde
N'ola bir şeftali vermeye idin

4. *Karac'oğlan* der ki cânadır kastın
Yâr suya giderken uğrunu kestim
Severler güzeli incinme dostum
İncinirsen güzel olmaya idin

---

* *XXVI: 183*; III: 255; III: 262.

A.

1/2: Evvelden aklımı almaya idin -III:255; III: 262.

2/2: saçtığım: çeştiğim -XXVI:183 (=çıkma); Sevip içip ak göğsünü açtığım -III: 262. 2/3: Gayrı fayda etmez sennen koçtuğum -III:255; Gayrı fayda etmez benden kaçtığın -III: 262.

3/1-2: Siyah zülüflerin etmişsin perde/ Sen uğrattın beni onulmaz derde -III:255; III: 262. 3/4:Arayıp tenhada bulmaya idin -III:255; III: 262.

Ek Dörtlük:

4. *Karac'oğlan* der ki sazımı astım/ Sen kime küstüysen ben sana küstüm/ Güzeli severler darılma dostum/ Darılırsan güzel olmaya idin -III:255; III: 262. 2/3: Sen bana darıldın ben sana küstüm -III: 262.

151. 2. UĞRUN UĞRUN BAKIP GÜLMESENEYDİN*

1. Çünkü dilber bende meylin yoğ idi
   Ezelden ikrar vermeseneydin
   Muhabbettir güzelliğin nişanı
   Uğrun uğrun bakıp gülmeseneydin

2. Siyah zülfün ettin mâh yüze perde
   Sen uğrattın beni onulmaz derde
   Ben kendi hâlimde gezdiğim yerde
   Çağırıp bergüzâr vermeseneydin

3. Şu dağları sunam gezdim bir zaman
   Beni sana kimler bildirmiş yaman
   Ahdında durmadın ey dil-i peymân
   Yazık bana böyle kıymasaneydin

---

* *XXV: 54*; II: 59.

A.

1/2: Evvelce aklımı almaya idin -XXV:54 (=çıkma). 1/3: Şu senin bakışın sevdaya nişan -XXV:54 (=çıkma). 1/4: uğrun uğrun bakıp: bakıp kaş altından -XXV:54 (=çıkma); bakıp uğrun uğrun -II: 59 (=çıkma).

2/4: çağırıp: arayıp -XXV:54 (=çıkma); II: 59 (=çıkma).

4/1: hani: kanı -II: 59 (=çıkma). 4/2: düğmelerin çe[ş]diğim: mor fesinden seçtiğim -II: 59 (=çıkma).

5/1: gözleri mestim: sana mı kasdın -XXV:54 (=çıkma); bana mı kastın -II: 59. 5/2: Ben sana n'eyledim sen bana küsdün –XXV:54 (=çıkma); II: 59; Bu kadar cevr etme bana mı kastın -II: 59 (=çıkma). 5/3: fayda kılmaz: fayda etmez -XXV:54 (=çıkma). 5/3: güzel dâl -XXV:54 (=çıkma); Sallanma sevdiğim bağrıma basdın (=çıkma) -XXV 54; Öperler severler güzeli dostum -II: 59 (=çıkma). 5/4:Darılırsan güzel olmasaneydin -II: 59.

C.

4/4: "çezdiğim", "çeştiğim" şeklinde onarıldı.

krş. Aray 2010: 73, 142.

4. Hani senin ile yiyip içtiğim
   El urup da düğmelerin çe[ş]diğim
   Fayda kılmaz şimden sonra kaçtığın
   Soyunup koynuma girmeseneydin

5. *Karac'oğlan* diyor gözleri mestim
   Bu kadar cevr etme câna mı kastın
   Güzeli severler darılma dostum
   Harcın değil (ise) güzel olmasaneydin

151. 3. BAKIP UĞRUN UĞRUN GÜLMESENEYDİN*

1. (Âh) ala gözlerini sevdiğim dilber
Şâd edip elleri güldürmeseydin
Muhabbettir güzelliğin nişanı
Bakıp uğrun uğrun gülmeseneydin

2. Dilber senin ile yeyip içtiğim
El atıp da düğmelerin çe[ş]diğim
Fayda etmez şimden sonra kaçtığın
Soyunup koynuma girmeseneydin

3. Kırmızı güllerin dalları yerde
Sen uğrattın beni onulmaz derde
Ben kendi hâlimde gezdiğim yerde
Getirip bergüzâr vermeseneydin

4. *Karac'oğlan* der ki câna mı kastın
Sallanma sevdiğim bağrıma bastın
Güzel olanları severler dostum
Harcın değil (ise) güzel olmasaneydin

---

* *III: 181.*

C.

2/2: "çezdiğim", "çeştiğim" şeklinde onarıldı.

krş. Cunbur 1973: 27-28, 81; Karaer 1973: 210-211; Ergun 1971: 135-136; Dergâh 1982: 242-243; Yalgın 1997b: 81; Öztelli 1983: 180-181; Sakaoğlu 2004: 543-544.

151. 4. BAKIP KAŞ ALTINDAN GÜLMEYE İDİN*

1. Çünkü dilber sende meylim yok idi
   Evvelce aklımı almaya idin
   Şu senin bakışın sevdaya nişan
   Bakıp kaş altından gülmeye idin

2. Sizde m'olur güzellerin gençleri (?)
   Ben severim senin gibi canları
   Giyinip kuşanıp dürlü alları
   Salınıp karşıma gelmeye idin

3. Daramış zülfünü (de) yüzüne perde
   Kullar uğramasın (da) şöyle bir derde
   Şu benim [ı]rahat durduğum yerde
   Getirip bergüzâr vermeye idin

4. *Karac'oğlan* der ki bu nedir kastın
   Karalar giyindin bağrıma bastın
   Zor ile olsa [da] severim dostum
   Harcın ise güzel olmaya idin

* *VI: 200*; VI: 200-bir.

152. BU ZÜLÜF DÜZMEYİ KİMDEN ÖĞRENDİN*

1. Yoksa Hak vergisi (mi) şu senin boyun
   Bu gözler süzmeyi kimden öğrendin
   Nerde bir anteka (?) görsen kaparsın
   Bu zülüf düzmeyi kimden öğrendin

2. Böyle etvâr ile böyle naz ile
   Böyle mihnet ile böyle saz ile
   Böyle bahar ile böyle yaz ile
   Bu düğme çözmeyi kimden öğrendin

3. Acı poyraz gibi burda esüp de
   Nâ-hak yere bana böyle küsüp de
   İllerin yanında beni kesüp de
   Bu kuyu kazmayı kimden öğrendin

4. Kapudan dışarı çıkmaz der idim
   Kimsenin yüzüne bakmaz der idim
   Bu benim gönlümü yıkmaz der idim
   Bu yerde gezmeyi kimden öğrendin

---

* *XXVI: 215.*

C.

2/2: "saz", "naz" olarak da düşünülebilir.

Mahlas dörtlüğü yoktur.

AŞE defterlerinde Karacaoğlan şiirleri arasında yer aldığı ve üslûp bakımından da aynı şairin şiirleriyle benzerlik gösterdiği için alındı (İG).

153. DÖNERİ GEREK YİĞİDİN*

1. N'olur küçük olmayınan
Hüneri gerek yiğidin
Karşıdan düşman çıkınca
Döneri gerek yiğidin

2. Yiğit attan alır arzı
Kılalım sünneti farzı
Bir toska boyunlu gürzü
Kolunda gerek yiğidin

3. Ağdan geminin yelkeni
Gelir çalkanı çalkanı
Tuğlu mız[ı]rak kalkanı
Elinde gerek yiğidin

4. *Karac'oğlan* hasın hası
Silinsin kalbimin pası
Er olan(lar) gibi sofrası
Meydanda gerek yiğidin

---

* *XXVI: 281.*

B.

2/3: toska: Camuzun bir yaşına değen malağı.

154. KEREM EYLE BASMA GELİN*

1. Suya [giden] sudan [gelin]
   Ak sayalı yosma gelin
   Beyaz topuk toz[l]u yere
   Kerem eyle basma gelin

2. Gelin vermemişsin tacı
   Leblerin de can ilâcı
   Zülüflerin dar ağacı
   Kerem eyle asma gelin

3. Siyah zülfün ışıl ışıl
   Kâkülün(ü de) yukarı deşir
   Kolunu boynumdan aşır
   Bu sözüme küsme gelin

4. *Karac'oğlan* derler bana
   Hiç onmadım önden sona
   El aman ederim sana
   Amanımı kesme gelin

---

* *VI: 213*; XXVI: 170; [VI: 200-13].

A.

1/3: tozlu: kuru -XXVI: 170.

2/1: Yolculardan alır pacı -XXVI: 170. 2/2: leblerin de: ağ memeler -XXVI: 170. 2/4: kerem eyle: ben hasmın[ı] -XXVI: 170.

3/1: zülfün: kekil –XXVI: 170. 3/1: Gelin zülüfünü düşür -XXVI: 170. 3/2: kâkül(ünü de): kekilin de -VI:200-13.

4/3: Benim bir ümidim sana -XXVI: 170. el aman: al aman -VI:200-13. 4/4: amanımı: ümidimi -XXVI: 170.

C.

1/1: "gider", "giden" [=gidersin] ve "gelir", "gelin" [=gelirsin] şeklinde onarıldı.

XXVI: 170 numaralı şiirin baş tarafında "*Karacaoğlan Divanı*" notu bulunmaktadır.

krş. Yaşar Kemal 1997: 25; Görkem-Tülüce 2008: 60; Ozanemre 2007: 38.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 250-251; Karaer 1973: 343; Dergâh 1982: 453; Sakaoğlu 2004: 544-545.

155. SALLANI SALLANI GELMEN Mİ GELİN*

1. Seherden uğradım ben bir geline
   Bal(ı) bılaşmış dudağına diline
   İkrar verdiceğin kavil yerine
   Sallanı sallanı gelmen mi gelin

2. Salını salını gelir bir gelin
   Mürşid-i kâmile uğrarsa yolun
   Güzel olan [bilir] dostunun hâlin
   İnsaflı kullardan olman mı gelin

3. Yiğit olan yiğit durmaz yaslanır
   Deli gönül bir gün olur uslanır
   Yâr koynunda bir çift meme beslenir
   Birini yiğide vermen mi gelin

4. Bülbül öter gonca gülün aşkına
   İkrar koysak dayanmıyor beş güne
   Seni beni Yaradan'ın aşkına
   Sinemi sinene sarman mı gelin

---

* *XXV: 124*; II: *96*.

A.

2/1: salını salını: sallanlı salanlı -II:96. 2/3: bilir -II:96.

3/1: durmaz: dağda -II:96 (=çıkma). 3/2: bir gün olur: böyle kalmaz -II:96.

C.

2/3:Dizenin hece sayısı eksiği, diğer metinden onarıldı (II: 96).

5/1: "bilekler", "belikler" şeklinde onarıldı.

krş. Cunbur 1973: 191-192; Karaer 1973: 213-214; Dergâh 1982: 246; Ergun 1971: 136; Öztelli 1983: 183-184; Sakaoğlu 2004: 547-548; Aray 2010:245, 366.

ayrıca bkz. Ardıç 1936: 35-36.

5. Yürüdükçe mor [belikler] sallanır
Söyledikçe şirin diller ballanır
Söylenme yiğide belki gön(ül)lenir
Muhabbet hâlinden bilmen mi gelin

6. *Karac'oğlan* diyor odana varsak
Eğlenip bir zaman orada kalsak
El aman deyip de çokça yalvarsak
Ol zaman bir ikrar vermen mi gelin

156.1. BAŞI HÂĞLİM HALLI TELLİ BİR GELİN*

1. Yüce dağ başında gezdim gelirken
Güzeller içinde bir dilber gördüm
Hey âğ(a)lar (o) dilberi nasıl medh edem
Başı hâ[ğ]lim (?) hallı telli bir gelin

2. Tavaya koyarlar bal ile yağı
Altına açmışlar ibrişim halı
Seni seven yiğit n'eylesün malı
Öyle bir erkânlı yollu bir gelin

3. Bir katar deveden sarı beserek
Çeküp gider birin birin basarak
Gayet güzel ama boyu kısarak
Cennet-i 'alânın nuru bir gelin

4. Sabahtan kalkmış da *Kur'an*'lar okur
Virane bağçada bülbüller şakır
İplikten ipekten halılar dokur
İnce belli şal kuşaklı bir gelin

5. Eydür *Karaca Oğlan* gördüğün öğer
Altın saç bağı da topuğun döğer
Ay ile bahs etmiş gün gibi doğar
Cennet-i 'alânın nuru bir gelin

---

* *II: 93.*

A.

2/1: tavaya koyarlar: sinaya [siniye?] sererler (=çıkma). 2/2: açmışlar: sermişler (=çıkma). 2/4: öyle bir: edepli (=çıkma).

C.

3/4 ve 5/4 tekrar edilmiştir.

krş. Yalgın 1927g; Cunbur 1973: 234-235; Karaer 1973: 216; Ergun 1971: 138-139; Dergâh 1982: 251; Öztelli 1983: 188; Sakaoğlu 2004: 551.

ayrıca bkz. Yalgın 1927f; Yalgın 1928g; Yalgın 1927h; Ardıç 1936: 32-33; Cunbur 1973: 83, 108, 202; Karaer 1973: 215-216; Ergun 1971: 137-139; Dergâh 1982: 249-250; Öztelli 1983: 185-187; Sakaoğlu 2004: 449-551; Görkem-Tülüce 2008: 98.

156.2. BELİ ŞAL KUŞAKLI BAĞLU BİR GELİN*

1. Ücesine çıktım seyrân eyledim
Güzeller içinde gördüm bir gelin
Altun kemer sıkmış şol ince belin
Beli şal kuşaklı bağ[l]u bir gelin

2. Hocasına vardım dersini okur
Bağçasına girdim bülbüller şakır
İbrişim içinde halılar dokur
İlleri erdemli yollu bir gelin

3. Öğer *Karac'oğlan* sevdiğin öğer
Altun saç bağı da topuğun döğer
Ay ile bahs etmiş gün ile doğar
Cennet-i 'alâda hûri bir gelin

---

* *III: 225.*
C.
Ayrıca bkz. Aray 2010: 248.

156.3. BAŞI İBRİM İBRİM TELLİ BİR GELİN*

1. Ücesine çıktım seyrân eyledim
   Güzeller içinde gördüm bir gelin
   Nesin medh edeyim böyle dilberin
   Başı ibrim ibrim telli bir gelin

2. Tepsiye dizerler kaymağı balı
   Seni gören yiğit n'eylesin malı
   Kıçına yakışır gümüş halhalı
   Edepli erkânlı yollu bir gelin

3. Her sabah her sabah mâniler okur
   Virâne bağçada bülbüller şakır
   İbrişim atmalı halılar dokur
   Şal kuşaklı ince belli bir gelin

4. *Karacaoğlan* da öğdüğün öğer
   Altın saç bağı da topuğun döğer
   Ayınan bahs etmiş gününen doğar
   Cennet-i 'alânın nuru bir gelin

---

* *III: 188*

A.

1/4: Başı haylim haylim telli bir gelin (=çıkma) -III:188.

4/4: Cennet-i 'alânın gülü bir gelin (=çıkma) -III:188.

C.

bkz. Aray 2010:247

156. 4. BAŞI EĞRİM BÜĞRÜM BAĞLI BİR GELİN*

1. Çıktım yükseğine seyrân eyledim
Güzeller içinde gördüm bir gelin
Nasıl medh eyleyim şöyle yavruyu
Başı eğrim büğrüm bağlı bir gelin

2. Sabahtan kalkmış (da) sabahın (?) okur
Yârin bağçesinde yâd bülbül şakır
Oturmuş ibrişim halılar dokur
Arganlı erkânlı yollu bir gelin

3. Yükseğinden yavru şahin süzülür
Engininden telli durna düzülür
Haçan ansam deli gönül bozulur
İnce belli zer kuşaklı bir gelin

4. Üstüme örttü de ibrişim halı
Ekmeğiniz de [hep] kaymaklı ballı
Seni seven yiğit n'iynesin malı
Edepli erkânlı yollu bir gelin

5. *Karacaoğlan* da öğdüğün öğer
Altun saç bağı da çiğnini döğer
Ay ile bahs etmiş gün ile doğar
Cennet-i 'alâda hûri bir gelin

---

* *XXVI: 190.*

156. 5. İLLERİ ERDEMLİ YOLLU BİR GELİN*

1. Öğden giden[i de] tülü beserek
Çekip gider birer birer basarak
Gayet güzel ama boyu kısarak
İlleri erdemli yollu bir gelin

2. Sabahtan sabaha (da) fakılar okur
Dostun bağçasında bülbüller şakır
İpliği ibrişim (de) halılar dokur
İnce belli şal kuşaklı bir gelin

3. Sabahtan erken[den] seherin vakti
Silkindi yataktan bir gelin kaktı
Kaşların(ı) eğdi de gözlerin(i) yıktı
Başı eğlim eğlim bağlı bir gelin

4. *Karaca Oğlan* da (her) gördüğün(ü) öğer
Altun (gibi) sarı saçı (da) topuğun döğer
Ay ile doğar da gün ile batar
Cennet-i 'alânın nuru bir gelin

* *VI:* 226; [VI: 200-26].

157. GÖZÜMÜN YAŞINI SİLDİ BİR GELİN*

1. Gel de dostun bağçasında gezelim
Kimler karşısından geçti bir gelin
Aman gelin dedim ben de ağladım
Gözümün yaşını sildi bir gelin

2. Sarıldı boynuma ağlama diyü
Hotazumı devre bağlama diyü
Yalvardı yakardı ağlama diyü
Taze bir şeftali verdi bir gelin

3. A kuzum yanağın dertlere derman
Kaşların yay olmuş kirpiğin keman
Top zülüfleri [de] sarsam bir zaman
Gamz(e)'okun sineme urdu bir gelin

4. Gönül farımadı güzel sevmekten
Ak göğsü penbe de gümüş düğmeden
(Gel) sarılalım anan atan duymadan
Tenhada şeftali verdi bir gelin

---

* *II:94*; XXV: 123.

A.

1/1: gel de: künde -XXV:123.

3/2: kirpiğin: kirpikler(i) -XXV:123.

C.

Mahlas dörtlüğü yoktur (II: 94; XXV: 123).

krş. Cunbur 1973: 202; Karaer 1973: 215-216; Ergun 1971: 139; Dergâh 1982: 250; Öztelli 1983: 186; Sakaoğlu 2004: 550; Aray 2010:246.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 83, 108; Ergun 1971: 137-138; Öztelli 1983: 187; Yalgın 1997b: 78-79; Karaer 1973: 215; Dergâh 1982: 249; Öztelli 1983: 185; Sakaoğlu 2004: 549-551; Görkem-Tülüce 2008: 98.

158. 1. KEREM EYLE BU SEVDADAN KES GELİN*

1. Suya gider allı gelin has gelin
Ben sana olayım altun tas gelin
On üçünde bir sevdaya düşürdün
Kerem eyle bu sevdadan kes gelin

2. Ben seni severim sen de seversen
İflâh olmam il sözüne uyarsan
Nâlin olam ayağına geyersen
Gey mestini yavaş yavaş bas gelin

3. Karşı(mız)da(ki) görünür (de) Ilgaz'ın dağı
Kar gibi parlıyor göğsünün ağı
Ben sana olayım altun saç bağı
Al da beni usul boya as gelin

4. Bir gül olsam bağçenizde açılsam
Ağı kosam karalardan seçilsem
Kemer olsam terzilerde biçilsem
Al da beni ağ göğsüne bas gelin

5. Kapının önünde (y)üzerlik bitsün
Bacanın başında bayguşlar ötsün
Alt(ı)'aydan alt(ı)'aya ısıtma tutsun
Isıtmanı ben bağlayım kes gelin

6. *Karac'oğlan* (der ki) bakmaz mısın işine
Ben uğradım bir Söbücek (?) kışına
Bir saymalık bir dert dutsun kişine (?)
Benim için ümidini kes gelin

---

* *XXVI: 238* [→ s. 373, 372].

C.

krş. Ardıç 1936: 69-70; Cunbur 1973: 189; Karaer 1973: 217; Ergun 1971: 140; Dergâh 1982: 252; Başgöz 1984: 128; Öztelli 1983: 188-189; Sakaoğlu 2004: 551-552.

158. 2. KEREM EYLE ŞU SEVDAMI KES GELİN*

1. Sana derim allı gelin has gelin
Suya gider sağ elinde tas gelin
Yedi yıldır ben sevdana düşeli
Kerem eyle şu sevdamı kes gelin

2. Zalim aşk elinden içmişim ağı
Senin için dolanırım bu dağı
Olayım beline altun saç bağı
Tak saçına ince bele bas gelin

3. Ben seni severim sen de seversen
İnsan olman il sözüne uyarsan
Çizme olam ayağına giyersen
Ökçesinden çamurlara bas gelin

→(s. 374)

---

* *XXV: 122*; II: 95, III: 224

A.

1/3: düşeli: düşerim -II:95; sevdana düşeli: sevdanı bilirim -III:224. 1/4: şu: bu -III 224.

2/3: Olayım altun beliğe saç bağı -III:224. 2/4: bas: as -II:95; has -III:224.

3/1: ben seni: n'iynesin -III:224. 3/3: olam: ola(yı)m -II:95 (=çıkma); olman -III:224.

4/1: açıldım: açılın -III:224. 4/3: terzilerde: terzilere (de) -II:95. 4/4: giyin sarıl ağ memeye: ki sarınsam ince bele -II:95 (=çıkma); giy ki sırtına memeye (?) -III:224.

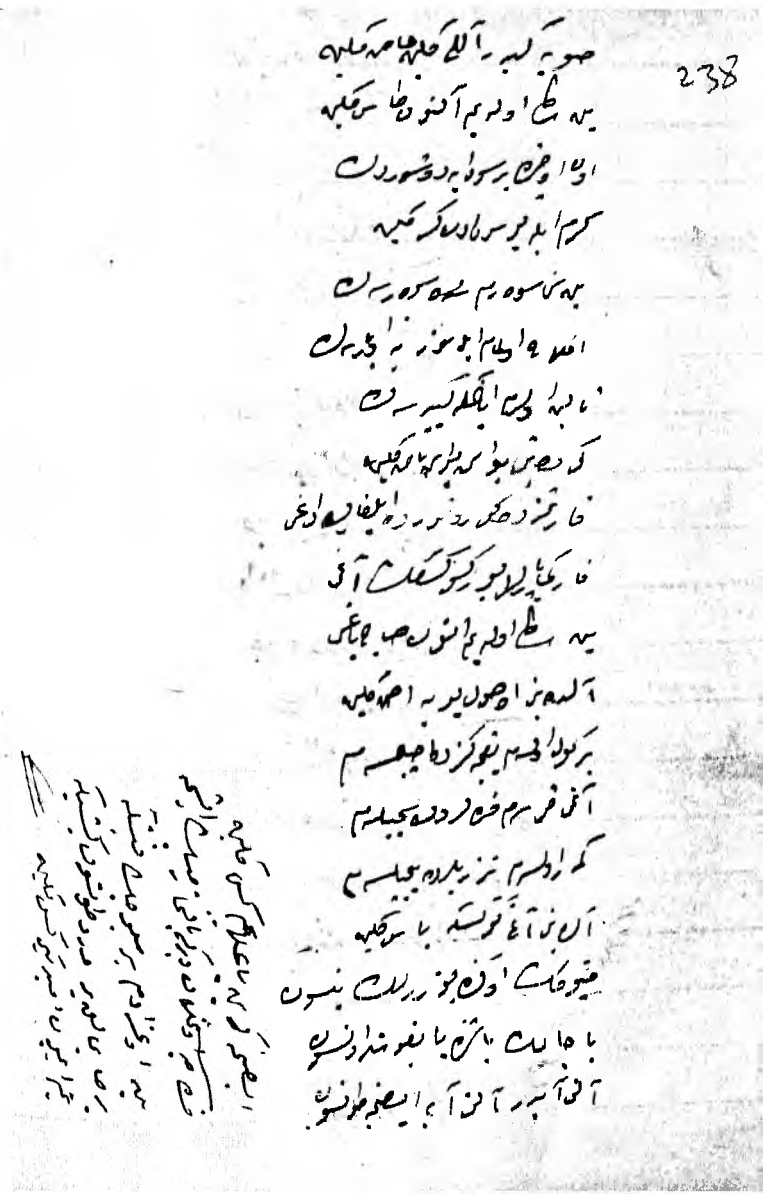
5/2: mezada: yüke -II:95. 5/4: ko(y): ha -III:224; şu gelin: gelin -II:95.

C.

bkz. Aray 2010: 248.

238

239

158.1. Kerem Eyle Bu Sevdadan Kes Gelin (XXVI: 238)

4. Bir gül oldum zemheride açıldım
Açıldım da kız koynunda geçindim
Kumaş oldum terzilerde biçildim
Giyin sarıl ağ memeye bas gelin

5. *Karac'oğlan* der ki nic'olur halım
Mezada dökülsün olanca malım
Giyin kutnu kumaş karşımda salın
Ko(y) desinler şu yiğidin şu gelin

159. BAĞDAT'TA BASRA'DA BİRDİR BU GELİN*

1. Gözlerin ala da karadır kaşın
   Çok gezdim dünyada yoktur [bir] eşin
   Ay(ın)'on dördü gibi parlıyor başın
   Bağdat'ta Basra'da birdir bu gelin

2. Hiç hata var mı [da] şu kara kaşta
   Dostumun sevdası kaynıyor başta
   Tonus Trabulus koca Maraş'ta
   Reyhanlı içinde birdir [bu] gelin

3. Bülbül âvâz eder [de] zî-hayatsın (?)
   Kılıç urur kanlar saçar merdânsın
   Beş yüz kız(dan) bin gelinden kıymetdârsın
   Bunlardan [da] ağır başlı [bu] gelin

4. *Karac'oğlan* (da) der ki n'ettim n'eyledim
   Çok gezdim (de) cihanda yalan söyledim
   Keklik gibi ben de güzel avladım
   Köy üstünde (?) dünyayı değer bu gelin

---

* *VI: 236* [VI: 200-36] [→ s. 377, 376]

A.

1/1: ala: elâ -VI:200-36.

2/1:Hiç hata var mı da şol kara kaşta -VI:200-36. 2/2: şu: şol -VI:200-36. 2/4: Reyhanlı: Rayhanlı -VI:200-36.

3/4: başlı: saçlı -VI:200-36.

4/4: köy: boy (?) -VI:200-36.

C.

2/4: "bir", "bu" şeklinde onarıldı (VI: 236).

krş. Ardıç 1936: 22; Cunbur 1973: 5-6; Karaer 1973: 218; Yaşar Kemal 1997: 27; Dergâh 1982: 259; Öztelli 1983: 190; Sakaoğlu 2004: 552-553. ayrıca bkz. Yaşar Kemal 1997: 27; Aray 2010: 185-186.

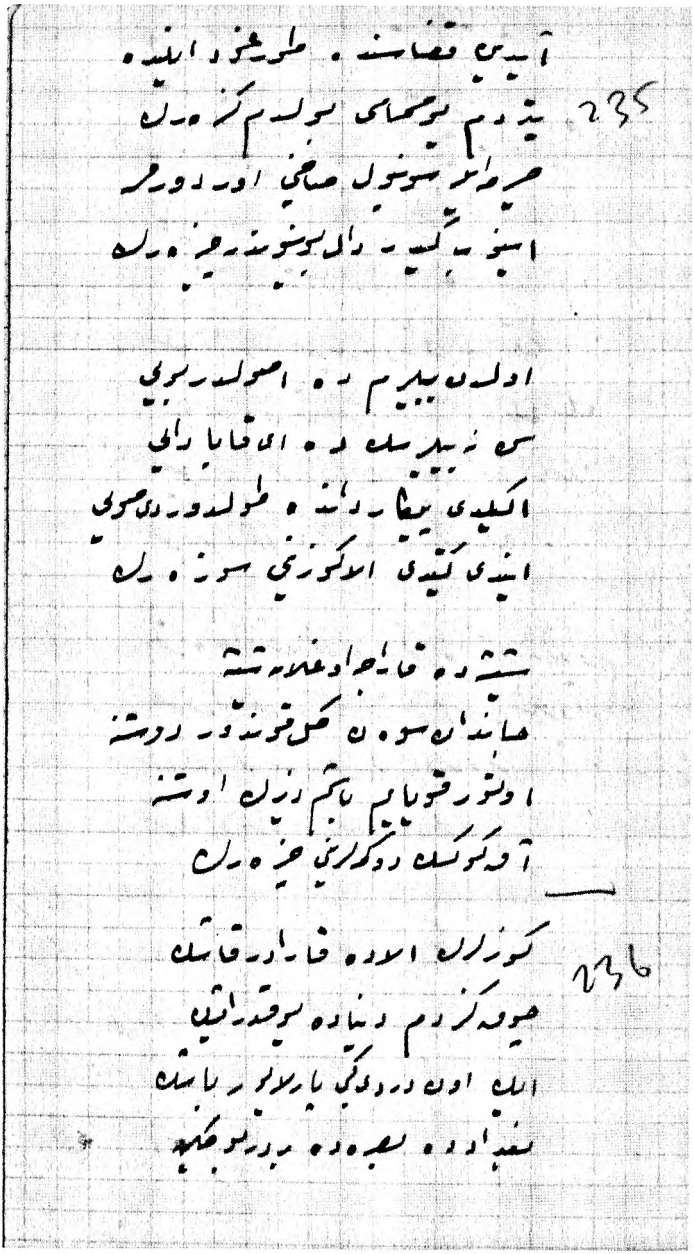
صبح صفا وادی شوقا قاشه ،
رود شفق سوزای قانیوریاشه ،
گونش طراس قزوه وعشه ،
راجه نمی اچینه ، بزیر چکمه

سیل آوانه ایه . زی صیانه
قلخ اروه قاندا صاحاله مرداخلی قسله
بیشی بشوز قزدن یاکلنه مجبور ارهلی
سوبلدران آغیر باشلی بخلسان .

قره جاد صلاشدی ، ویرکه زاینیم نه ایلدوم
هوسکارده ، جوانده ، یاشلان سوبردوم
کیکلک کیبی ، گونل اوسادم
گلوی اوشده ، دنیایا دگر بوگیله

237

صبلی هوری گل اوینه دیکن
آرپنه چکنی بیلی گوکن
سینه گی سینه زصاچلی دیکن
آیه دیه بنی قالدگوسه گونلوم

159. Bağdat'ta Basra'da Birdir Bu Gelin (VI: 236)

160. OĞUL PETEĞİNİN BALI BU GELİN*

1. Boyunu uzatmış serviye dönmüş
Cennet-i 'alânın gülü bu gelin
Söyledikçe şeker akar dilinden
Oğul peteğinin balı bu gelin

2. Altına al giymiş üstüne mavi
Ben seni gördükçe oluyom deli
Ne güzel yaratmış cemâlin Bârî
Korkarım ki sana göz değer gelin

3. Hele bak da şu sallanan geline
Benim olsa vermem dünya malına
Doyup usanmadım tatlı diline
Can verip yoluna ölmeli gelin

4. Kundura giymiş de çarhası bütün
Vermeli malın da almalı satın
Gayetle nazlıdır kendisi hatun
Seni bir meth ile sarmalı gelin

---

* *XXVI: 265.*
C.
Mahlas dörtlüğü yoktur.
ayrıca bkz. Cunbur 1973: 44-45; Karaer 1973: 217-218; Dergâh 1982: 253; Öztelli 1983:189; Sakaoğlu 2004: 552; Yaşar Kemal 1997: 27.

161. YÜRÜYÜŞÜ SERHOŞ OLUR GÜZELİN*

1. Güzel olan (güzeller) elvânesin bağlanır
Güzel(ler) sâyesinde (koç) yiğit(ler) ağlenir
Garbî vurmuş (da) kavak gibi ığranır
Yürüyüşü serhoş olur güzelin

2. Güzellerin (de) sarayına varmalı
El bağlayıp (da) divanına durmalı
Kaşlar(ı) kara (da) ala gözler(i) sürmeli
Ala gözleri söb(e)'olur güzelin

3. Güzeller yanağı da mum[un] tekeri
Ağz(ı) oğul balı (da) dil(i) firenk şekeri
Omuzlar(ı) aşağı (da) gerdan yukarı
Her yerleri ma'mur olur güzelin

4. *Karac'oğlan* der ki güzel(i) (böyle) öğmeli
Kollar(ı) kolçaklı (da) ağ eller(i) burmalı
El bağlayıp (da) divanına durmalı
(Âh) ala gözler(i) sürmel(i)'olur güzelin

---

* *XXVI: 309*; XXVI: 385.

A.

1/2: sâyesinde: yanında da -XXVI: 385.

2/4: söb(e)'olur: sürmel(i)'olur -XXVI: 385.

B.

1/1: elvane: Avşar kadınların başlarına bağladıkları poşu (=çıkma) -XXVI: 309.

C.

Şiirde iki mahlas dörtlüğü vardır(XXVI:309; XXVI: 385). Diğeri buraya alınmıştır:

Karac'oğlan da ben beni öğmeyim/ Daşlar alıp bağırcığım döğmeyim/ (Bana) güzel sevme derler nasıl sevmeyim/ (Çatık) kaş altında benleri var güzelin (XXVI: 309)

Kaynakta, yukarıdaki şiirin son iki dizesi kaydedilmemiştir (XXVI: 385).

krş. Köprülü 1964a: 351-352; Cunbur 1973: 115-116; Karaer 1973: 220; Ergun 1971: 141-142; Dergâh 1982: 257; Öztelli 1983: 192; Sakaoğlu 2004: 554; Görkem-Tülüce 2008: 60-61; Ozanemre 2007: 39; Aray 2010: 291.

162. YÜZÜ ÇİFTE BENLİ BAŞI GÜZELİN*

1. Gider iken sürüsüne uğradım
Durmuş sohbet eder beşi güzelin
Belki dört dilberin misli buluna
Yüzü çifte benli başı güzelin

2. Lâyık mıdır âşığını yorması
Gerdana dolaşmış altun hızması
Acep mi(dir) yoluna bir can vermesi
İnciye misâldir dişi güzelin

3. *Karac'oğlan* diyor rast geldim cana
Görünce pâreler bizi hicrana
Gerdanda benleri benzer mercana
Mahpâreye benzer kaşı güzelin

---

* XXV: *58* ; II:66; V: 324/1 (tek dörtlük).

A.

2/1: âşığını: âşığı[nı] -II:66.

3/1: *Karac'oğlan* der ırast geldim bir cana -II:66.

B.

1/1: *Nâzî* namıyla diğer mecmuadadır (XXV:58). [ayrıca krş. AŞE XVII: 188].

3/1: Diğer defterde "eserim" olarak (II:66).

C.

krş. Cunbur 1973: 111-112; Karaer 1973: 219; Ergun 1971: 141; Dergâh 1982: 256; Öztelli 1983:191-192; Sakaoğlu 2004: 553-554; Aray 2010: 291.

163. BİLEMEDİM NE DERDİN VAR KIZ SENİN*

1. Güzelsiz yaylaya konup göçülmez
Kelle kesmek ile kanlar saçılmaz
Gelirim geçerim gözün açılmaz
Bilemedim ne derdin var kız senin

2. Bir gider de beş arkana bakarsın
Gözlerinden kanlı yaşlar dökersin
Bilmem küskün müsün yas mı çekersin
Bir derdin var bilemedim kız senin

3. Yiğidin sevdiği arap atıdır
Şahinin yediği turna etidir
Nazlı yârim nişanlın mı kötüdür
Bir derdin var bilemedim kız senin

---

* *XXV: 60* ; II:63.

A.

2/1: arkana: arkaya -II:63.

3/1: arap: ağır -II:63 (=çıkma). 3/2: şahinin: şahanın -II:63 (=çıkma). 3/3: nazlı yârim: allı tellim -XXV:60 (=çıkma); Allahu a'lem -II:63 (=çıkma). 3/4: bilemedim: bilemiyo(ru)m -II:63.

6/4: bilemedim: bilemiyem -II:63.

B.

5/1: farımaz: fari' -II:63.

C.

Şiirde iki mahlas dörtlüğü vardır (XXV:60, II:63). Diğeri buraya alınmıştır: *Karac'oğlan* diyor ermediler mi/ El sunup gülünü dermediler mi/ (Kız) seni sevdiğine vermediler mi/ Bir derdin var bilemedim kız senin (XXV: 60).

krş. Cunbur 1973: 358-359; Karaer 1973: 221; Dergâh 1982: 260; Ergun 1971: 142; Öztelli,1983: 368-369; Sakaoğlu 2004: 555; Aray 2010: 79. Ayrıca bkz. Aray 2010: 217.

4. Derdim ağır dere tepe gezdirir
Kazma ile kabirciğim kazdırır
Gider gelir kız yüzünü azdırır
Bilemedim ne derdin var kız senin

5. *Karac'oğlan* der ki gönül farımaz
Zülüf burma ile kâkül çürümez
Çok zamandır gözün yaşı kurumaz
Bilemedim ne derdin var kız senin

164. EKSİK OLMAZ KIŞIN SENİN*

1. Yürü bre Kozan Dağı
Ne belâlı başın senin
Hergiz durmaz karın yağar
Eksik olmaz kışın senin

2. Hergiz durmaz karın yağar
Bulut birbirini koğar
Evvel güneş sana değer
Cevahirdir taşın senin

3. Arkan da bağ ile bostan
Ayırırlar seni dosttan
Uğrun gül ile gülistan
Öter garip kuşun senin

4. *Karac'oğlan* gelin gidin
Şu fâni dünyayı n'idin
Ululardan sual edin
Kimse bilmez yaşın senin

---

* *XXV: 67*; II:138.

A.

2/2: koğar: doğar -XXV:67 (=çıkma). 2/3: değer: doğar -II:138 (=çıkma). 4/1: gidin: gidek -II:138. 4/2: n'idin: n'idek -II:138.

C.

Metnin ilk yayını Esen 1928b: 11-12, oradan Koz 2009a: 177.

165. TURNA TELLİ SİYAH ZÜLFÜN VAR SENİN*

1. Kaşı keman beni Mecnun eyledin
Bülbül gibi söyler dilin var senin
Yaktın vücudumu harab eyledin
Turna telli siyah zülfün var senin

2. Kaşın çatık kirpiklerin örtersin
Garibin derdine dertler katarsın
Şeftalini bin altuna satarsın
Yanağında gonca gülün var senin

3. *Karac'oğlan* der muradın bileyim
Firkatine kara bağrım deleyim
Nazli yârim sana kurban olayım
Sarılmaya ince belin var senin

---

* *II: 266.*

C.

ayrıca bkz. Ülkütaşır 1936: 707; Cunbur 1973: 359; Karaer 1973: 220-221; Dergâh 1982: 258; Öztelli 1983: 369; Sakaoğlu 2004: 554-555, 808-809; Aray 2010: 354.

166. BAL İLE YOĞRULMUŞ KIZ MEMELERİN*

1. Gine bahar geldi gine yaz geldi
   Açılır bağçede yâr memelerin
   Leblerin ağzıma versen emerim
   Bal ile yoğrulmuş kız memelerin

2. Kız senin ateşin beni yakıyor
   Terin misk [ü] anber olmuş kokuyor
   Açma göğsün zındık rakip bakıyor
   Al benim mendilim sil memelerin

3. Her sabah her saat gelir geçersin
   Bana nisbet ağ gerdanı açarsın
   Bir gün olur zimmetime geçersin
   O zaman ne çeker kız memelerin

4. Ecel gelip bir gün başa konanda
   Tenim teneşire çıkıp yunanda
   Deseler ki (bir) [nazlı] yârin ölende
   Mezarın taşına sür memelerin

---

* *XXVI: 202.*

B.

2/2: misk: anber, ıtır (=çıkma).

C.

Şiirin mahlas dörtlüğü yoktur.

krş. Karaer 1973: 221-222; Dergâh 1982: 259; Öztelli 1983: 192-193; Sakaoğlu 2004: 556.

Ayrıca bkz. Ardıç 1936: 30-31 (=8 heceli).

167. İZMİR'İ KONYA'YI DEĞER GÖZLERİN*

1. Nasıl met[h] edeyim seni sevdiğim
Urum(i)li Boşnağ'ı değer gözlerin
Menendin yoğ[i]miş yalan dünyada
İzmir'i Konya'yı değer gözlerin

2. Adana'yı dersen (de) illâ ki Maraş
Selâmına durur Hind ile Habeş
Bağdad'ı Basra'yı (da) döken başa baş
Haleb'i Urfa'yı değer gözlerin

3. Döşüne diktirmiş Yusuf nişanı
Gören âşıkların artar imanı
Kars'ı Kağızman'ı (da) Erzurum Van'ı
Bütün Gürcistan'ı değer gözlerin

4. Ötüşür Bingöl'ün ördeği kazı
Verseler de almam koca Sivas'ı
Tebriz'i Tiflis'i Acem Şiraz'ı
Belh'i Buhara'yı değer gözlerin

---

* *XXV: 61.*

A.

1/1: met[h]: medh (=çıkma)- XXV 61;

6/1: met[h]: medh –XXV:61 (=çıkma)- XXV 61;

C.

krş. Öztelli 1983: 193-194; Bartok 1991: 205; Sakaoğlu 2004: 556-557; Aray 2010: 354-355.

ayrıca bkz. Ergun 1971: 143; Dergâh 1982: 261-262; Aray 2010: 184-185.

Kırşehirli Âşık Said'e bağlanan bir çeşitlenmesi için bkz. Obruk 1983: 133-134.

5. Bir gün bahar olur bir gün yaz olur
Çok ağlama kömür gözlüm söz olur
Mısr'ın hazinesin (de) versem az olur
Bütün İstanbul'u değer gözlerin

6. *Karac'oğlan* der ki met[h]in eylesin
Yanaktan bûsedir kula himmetin
Bin bir sarraf gelse bilmez kıymetin
Büsbütün dünyayı değer gözlerin

168. SEVDİĞİM GÖNLÜNE GAMLAR GELMESÜN*

1. Dinle imdi bir nasihat edeyim
Kullar muhannete muhtaç olmasun
Doğru yolu koyup sarpa giderler
Sevdiğim gönlüne gamlar gelmesün

2. N'iderler [de] insan oğlun n'iderler
Doğru yolu koyup sarpa giderler
Züğürt isen seni deli ederler
İsterim bildiğin insan bilmesün

3. Coşgun sular gibi akar su isen
Ararlar bulurlar asıl soy isen
Gayetle severler malın çoğ ise
İsterim aklıyla hergiz olmasun

4. Ben değilim bunu kitap söyleyen
İnüp aşkın deryasını boylayan
Dilini dinleyip gıybet eyleyen
Oruç tutup beş vaktini kılmasun

5. *Karac'oğlan* eydür mala tapındı
Dert kalmadı içerime depildi
(İnsan için) âhirete [de] iki ev yapıldı
Biri dolup biri [boşça] kalmasun

---

* *II: 90*; XXV: 111.

A.

4/3: dilini: dinini -XXV:111 -XXV: 111.

5/2: içerime: dışarıma -II:90 (=çıkma).

B.

Bayezıdzâde Şükrü Beğ'in defteri (II:90). Maraş'ta Bayezıdzâdelerden Şükrü Beğ'in eski bir defterinden (XXV:111).

C.

5/3: "insan'(i)çin ahrete ik(i)'ev yapıldı" biçiminde de okunabilir.

5/4: "boş", diğer metinden "boşça" şeklinde onarıldı (XXV:111).

krş. Cunbur 1973: 317-318; Karaer 1973: 223-224; Ergun 1971: 144; Öztelli 1983: 194-195; Sakaoğlu 2004: 558; Aray 2010: 333.

169. 1. GERDANA DÖKÜLEN TEL İNCİNMESİN*

1. Kalk dilber gidelim bağ arasına
Şakısın bülbüller gül incinmesin
Eser bâd-ı sabâ zülfün dağıtır
Gerdana dökülen tel incinmesin

2. Gözlerin şemstir [de] gül yüzün kamer
Seni seven yiğit zekâtın umar
İnce bel üstüne cevahir kemer
Şöyle bir sallan gel bel incinmesin

3. Sen işle bir işin çıkasın başa
Ak gerdanda benler eder temaşa
Âşık mâşuk ile sarıp sarmaşa
Yastık zahmet çeksin kol incinmesin

---

* *XXV: 113.*

A.

1/1:kalk dilber: yavru kalk (=çıkma). 1/2: şakısın bülbüller: dala bülbül konsun (=çıkma). 1/3: Yel değer de zülüflerin yellenir (=çıkma).
2/1: Gözlerin inci de dudaklar kamer (=çıkma). 2/2: zekâtın: gıdığın (=çıkma). 2/4: şöyle bir sallan gel: cenazemi sar altında (=çıkma).
3/1: sen işle bir işin: bir iyilik et ki (=çıkma). 3/3: sarıp sarmaşa: sarmaş dolaşa (=çıkma). 3/4: yastık: yorgan (=çıkma).
5/1: Söyler *Karac'oğlan* bir görüşelim (=çıkma). 5/2: tenha bir yerlerde: orta halvet iken (=çıkma). 5/3: uzat gerdanını: kaldır nikabını (=çıkma).

B.

2/2: gıdık: çene ile boyun arası, gıdık (=çıkma).

C.

krş. Ardıç 1936: 36; Cunbur 1973: 145-146; Karaer 1973: 224-225; Ergun 1971: 144-145; Dergâh 1982: 264; Öztelli 1983: 195; Sakaoğlu 2004: 558-559; Aray 2010: 292, 353.

4. Sabahtan kakar da yola durursun
Gelenden geçenden haber alırsın
Sen güzelsin bana âşnâ olursun
Usul yürü yavru yol incinmesin

5. *Karac'oğlan* diyor gel görüşelim
Tenha bir yerlerde gel buluşalım
Uzat gerdanını gel öpüşelim
Dudak zahmet çekip dil incinmesin

169. 2. GERDANA DÖKÜLEN TEL İNCİMESİN*

1. Kak dilber gidelim bağ arasına
Şakısın bülbüller gül incimesin
Eser bâd-ı sabâ zülfün dağıtır
Gerdana dökülen tel incimesin

2. Gözlerin şemstir [de] gül yüzün kamer
Seni seven yiğit zekâtın umar
İnce bel üstüne cevahir kemer
Şöyle bir sallan ki bel incimesin

3. Sen iyilik et ki çıkasın başa
Ak gerdanda benler eder temaşa
Âşık mâşukuyla sarıp sarmaşa
Yorgan zahmet çeksin bel incimesin

4. *Karac'oğlan* diyor gel görüşelim
Şöyle bir tenhada gel buluşalım
Kaldır nikabını bir öpüşelim
Dudak zahmet çeksin dil incimesin

---

* *II: 60*; II: 89.

A.

1/1: kak: kalk -II:89. 1/2: incimesin: incinmesin -II:89.
2/1: şemstir [de]: mürdeviş (?) (=çıkma)–II:89.
3/4: bel: kol -II:89.

169. 3. GERDANA DÖKÜLEN TEL İNCİNMESİN*

1. Yavru kak gidelim bağ arasına
Dala bülbül konmuş gül incinmesin
Yel değer de ziliflerin belinir
Gerdana dökülen tel incinmesin

2. Dişlerin inci de dudaklar kamer
Seni saran yiğit leblerin emer
İnce bel üstüne cevâhir kemer
Sargı sar altında bel incinmesin

3. Sabahtan kakar da yola dursun
Gelenden geçenden haber alırsın
Sen güzelsin bana âşnâ olursun
Usul yürü yavru yol incinmesin

4. Söyler *Karac'oğlan* bir görüşelim
Orta[lık] (h)uzletken bir buluşalım
Şöyle çal zilfini bir öpüşelim
Dudak zahmet çekip dil incinmesin

* *II: 159.*

169. 4. GERDANA DÖKÜLEN TEL İNCİMESİN*

1. Güzel kalk gidelim bağ arasına
Şakısın bülbüller gül incinmesin
Eser bâd-ı sabâ zülfün teline
[Gerdana dökülen tel incimesin]

2. Bir yüzün şemsi de bir yüzün kamer
Seni seven yiğit leblerin emer
İnce bel üstünde cevâhir kemer
Şöyle bir sallan da bel incinmesin

3. Bir iy(i)lik eyle ki çıkarsın başa
Ak gerdanda benler [i]le temaşa
Âşık mâşuk ile sarup sarmaşa
Yorgan zahmet çeküp kol incimesin

4. *Karac'oğlan* der ki kalk konuşalım
Şöyle bir tenhada yâr bulaşalım
Uzat gerdanını yâ[r] öpüşelim
Dudak zahmet çeküp dil incimesin

---

* *III: 212.*

C.

1/4: Cilt kesiği sebebiyle okunamadı, diğer çeşitlenmelerden tamamlandı.

169. 5. DÖKÜLEN GERDANA TEL İNCİMESİN*

1. Gel(in) sevdiğim gidek bizim illere
   Şakısın bülbüller(i) gül incimesin
   Esip bâd-ı sabah zülfün yolunur
   Dökülen gerdana tel incimesin

2. Bir yüzün şahla mah [bir] yüzün kamer
   Gören âşıklar da zekâtın umar
   İnce bel üstüne cevahir kemer
   Şöyle bir sallan ki bel incimesin

3. Sen bir iş işle ki çıkasın başa
   Ak gerdanda var benlerin temaşa
   Herkes sevdiğini sara sarmaşa
   Yorgan zahmet çeker kol incimesin

4. *Karac'oğlan* der ki yâr buluşalım
   Ak yâr senin [i]le bir görüşelim
   Kaldır nikabını kız öpüşelim
   Dudak zahmet çeker dil incimesin

---

* *XXVI: 365*; XXVI: 286.

A.

1/1: gelin: kalk -XXVI: 286. 1/3: yolunur: bozulur -XXVI: 286. 1/4: dökülen: dökülmüş -XXVI: 286.

3/2: var benlerin: çifte benler -XXVI: 286. 3/3: sevdiğini: sevdiğinle -XXVI: 286.

169. 6. DÖKÜLÜR GERDANA TEL İNCİNMESİN*

1. Güzel kalk gidelim bağ arasına
Güle bülbül konmuş dal incinmesin
Yel eser de zülüfleri ırgalar
Dökülür gerdana tel incinmesin

2. Seher vakti yol üstünde durursun
Gelenden geçenden haber alırsın
Sen güzelsin kime aşnâ durursun
Yavaş[ça] (sallan) sevdiğim il incinmesin

3. Sallanı sallanı gelir nazınan
Yıktın viran ettin bir çift sözünen
Ağ yâr merhem etmiş acı tuzunan
Yavaş sar yaramı kol incinmesin

4. Benden selâm söyle nazlı yârime
Mâsun (?) dinlesün de benim yanıma
Soyun da gir dal gömleğ(im)in koynuma
Yastık zahmet çekip bel incinmesin

5. *Karacaoğlan* der gel görüşelim
Ortalık tenhayken bir buluşalım
Şöyle çal zülfü[nü] bir öpüşelim
Dudak zahmet çeksün dil incinmesin

* *XXVI: 187.*

170. İLLERE GELİNCE CİLVELENİRSİN*

1. Ala gözlerini sevdiğim dilber
   Niçin benden böyle öfkelenirsin
   Bizlere gelince naz üstüne naz
   İllere gelince cilvelenirsin

2. Kışlar arasında böyle yaz olmaz
   Her şahanın avladığı baz olmaz
   Eğer naz edersen böyle naz olmaz
   Her zaman darılıp öfkelenirsin

3. *Karac'oğlan* diyor boş yere yorma
   Feleğe darılıp sen beni üzme
   Vefasız dilberin peşinden gezme
   Yazık gönül sana örselenirsin

---

* *XXV: 55*; II: 62.

A.

1/2: öfkelenirsin: şüphelenirsin -II:62. 1/3: naz üstüne naz: naz u istiğnâ -XXV:*55* (=çıkma).

2/1: yaz: naz -II 62;

3/2: sen beni üzme: belini bükme -II:62. 3/3: peşinden gezme: kibirin çekme -II:62.

C.

3/1: Kafiye bozuk.

4/1: Kafiye bozuk.

krş. Köprülü 1964a: 339-340; Cunbur 1973: 22-23; Öztelli 1983: 196; Karaer 1973: 225-226; Ergun 1971: 145; Dergâh 1982: 266; Sakaoğlu 2004: 561, 610; Aray 2010: 121.

171. ERENLER KALBİNE BİR ŞEY GELMESİN*

1. Dinleyin ağalar haber vereyim
Kullar muhannete muhtaç olmasın
Benim sözüm dinleyene bir öğüt
Erenler kalbine bir şey gelmesin

2. Döner (?) ise gökte yıldız ay ise
Ararlar bulurlar aslın soy ise
Sayarlar hatırın malın çok ise
İster(se) zerre kadar aklın olmasın

3. N'iderler be yahu beni n'iderler
Doğru(yu) koyup eğri yola giderler
Malı olmayana divâne derler
İsterse bildiğin âlem bilmesin

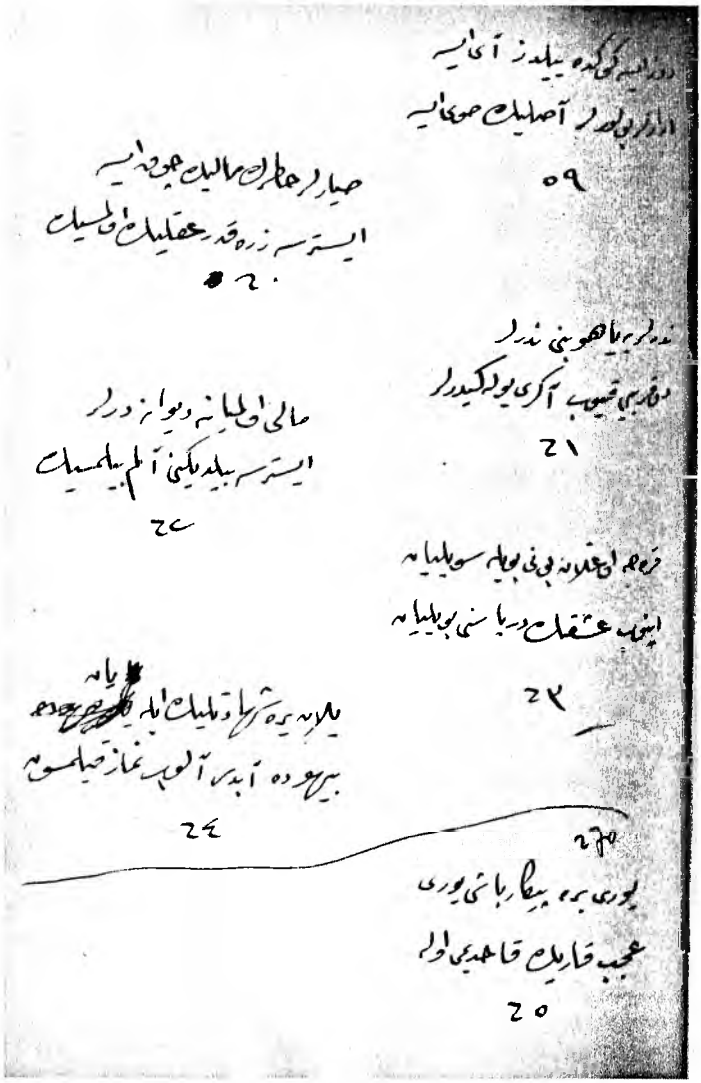
4. *Karac'oğlan* bunu böyle söyleyen
İnip aşkın deryasını boylayan
Yalan yere şahâdetlik eyleyen
Beyhud(e)'abdes[t] alıp namaz kılmasın

---

* *III: 269* [→ s. 399, 398].

C.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 317-318; Karaer 1973: 223-224; Ergun 1971: 144; Öztelli 1983: 194-195; Sakaoğlu 2004: 558.

دوراسه کوکده بیلدز آی ایسه
اوزاقلیقلر آصلیلق صوی ایسه
٥٩

حیات اعظم اصالیلی موجود ایسه
ایستر سه زره قدر عقلیلی اولسیلی
٦٠

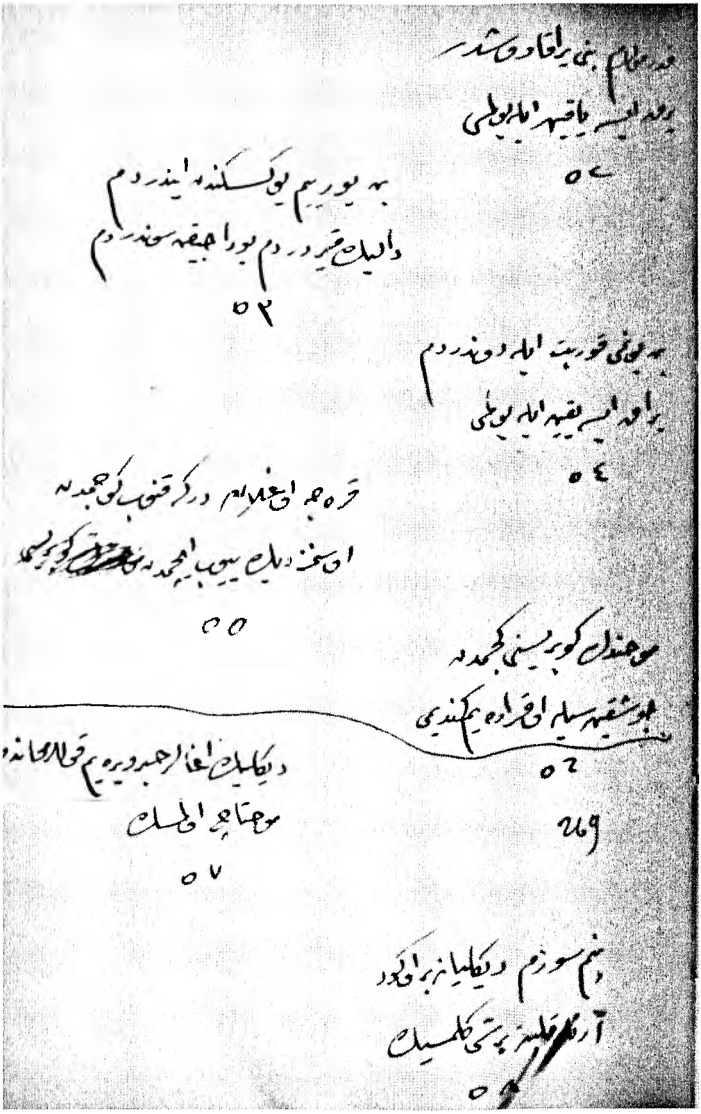
نه لره یاهوبنی ندر
دوغریسی قیمتی آکری یولکسیدر
٦١

صالی اولیانه دیوانه در
ایستر سه بیلدیکنی آلم بیلمسیلی
٦٢

فرصه اغلدانه بوینی بوکیلیانه
اینوب عقلی دریاسنی بولیلیانه
٦٣

یاره
یاره یره تاریلی تلیلی ایله
بیرحوده آبدی آلوب غاز قیلمیوه
٦٤

یوری بره بیکاربای یوری
عجب قاریلر قاعده یی اولر
٦٥

171. Erenler Kalbine Bir Şey Gelmesin (III. 269)

172. ÂH N'İYNEYİM GARAZINA YOLDURDUN*

1. Ben de senin için giydim alları
[Yırattın] sevdiğim yakın yolları
Havas güvas bitirdiğim gülleri
Âh n'iyneyim garazına yoldurdun

2. Deşir sen seni [de] kuşağın kuşan
Del(i)'olur sevdiğim sevdana düşen
(Dosta) safa geldin diyü sarıp sarmaşan
Bugün içün kem geldiğin bildirdin

3. *Karac'oğlan* der ki bakın (benim) hâlime
Değirmenler döner çeşmim seline
İnanalar dostun yalan diline
Gine beni serseriye yeldirdin

---

* *XXV: 57.*

C.

İlk dörtlükten önce şu iki dize yer almaktadır: "Ben seni sevdim de hata m(ı)'işledim/ Gizli sırrım yâd illere bildirdin." Dörtlüğün son iki dizesi yazılmayıp boş bırakılmıştır. Yukarıdaki şiirle uyumlu olmadığı için, buraya kaydedildi.

1/2: "yırak ettin", "yırattın" şeklinde onarıldı.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 155; Karaer 1973: 226-227; Dergâh 1982: 268; Ergun 1971: 153; Öztelli 1983: 197-198; Sakaoğlu 2004: 562.

173. GÜLÜN DALLARINA HARI KONDURDUN*

1. Ala gözlerini sevdiğim dilber
   Niçün benden mâh yüzünü [döndürdün]
   Yoksa hizmetinde kusur mu koydum
   Gülün dallarına hârı kondurdun

2. Giyme dedim niçin giydin alları
   Başıma getirdin olmaz halları
   Koklamağa kıymadığım gülleri
   Niçün verin yâd illere soldurdun

3. Beri gel dedim de benden ıradın
   Siyah zülfün mâh yüzüne daradın
   Sevmek değil idi senin muradın
   Niçün beni ateşine yandırdın

---

* *XXVI: 207.*

C.

1/2: "dönderdin", "döndürdün" şeklinde onarıldı.

3/2: "yüzüyle", "yüzüne" şeklinde onarıldı.

Şiirin mahlas dörtlüğü yoktur.

krş. Cunbur 1973: 22; Karaer 1973: 227; Dergâh 1982: 269; Öztelli 1983:198; Sakaoğlu 2004: 562-563.

174. YÂDLARA DÜĞMENİ ÇÖZ UĞRUN UĞRUN*

1. Kömür gözlüm ben bu yerden gidersem
Var bana nisbeten gez uğrun uğrun
Rakîb değilim ki aranı bozam
Yâdlara düğmeni çöz uğrun uğrun

2. Düğün olup al bayrağın açınca
Usul boya yeşil kemha biçince
Yâr sallanıp kız karşına geçince
O zaman bildim ki söz uğrun uğrun

3. Düğün olur arap atlar itişir
Bayram olur kanlı kinli barışır
Sevdiceğim yâdlar ile konuşur
Konuş(un) yâdlar ile gez uğrun uğrun

4. *Karac'oğlan* der ki yalandır yalan
Aldatıp yârimi elimden alan
Gözyaşın mürekkep kirpikler(in) kalem
Ayrılık nâmesin yaz uğrun uğrun

---

* *XXVI: 181.*

C.

krş. Cunbur 1973: 156-157; Karaer 1973: 229; Dergâh 1982: 272; Öztelli 1983: 199; Sakaoğlu 2004: 564; Aray 2010: 139.

175. DÖKERİM KANIMI NİC'OLUR OLSUN*

1. Şurda bir dilbere meyil aldırdım
Severim billâhi nic'olur olsun
Gider kapısında köle olurum
Dökerim kanımı nic'olur olsun

2. Ben seni severim ezel ibtidâ
Canımı eylerim yoluna fedâ
Alıcı kuş gibi seher uykuda
Sararım billâhi nic'olur olsun

3. Yosmam çıkmış kapularda sallanır
Öpülen sevilen yâr güzellenir
Her öptükçe şeker dudak ballanır
Öperim severim nic'olur olsun

4. *Karac'oğlan* diyor ben de gezerim
Esen ürüzgârdan hile sezerim
Baştan ayağaca fitil düzerim
Yakarım billâhi nic'olur olsun

---

* *XXV: 112*; XXII: 325; II: 88.

A.

1/1: meyil aldırdım: gönül düşürdüm -II:88. 1/3: gider: varır -XXV:112 (=çıkma); köle olurum: tutma(lık) ederim -XXV:112 (=çıkma); kulluk ede(ri)m -II: 88.

3: Güzel çıkmış yavrı tahtta sallanır/ Seher öper şeker dudak ballanır/ Öpülen sevilen yâr güzellenir/ Öperim severim nic'olur olsun -II: 88. 2: öpülen: öpünce -II: 88 (=çıkma).

4/2: Nerde güzel varsa anı sezerim -II: 88.

C.

II:88'de 2. dörtlük yoktur.

krş. Cunbur 1973: 208; Karaer 1973: 230; Ergun 1971: 154-155; Dergâh 1982: 274; Öztelli 1983:199-200; Sakaoğlu 2004: 566.

Ayrıca bkz. bkz. Aray 2010: 215.

176. BÖYLE BİR ACAYİP HÂLE DÜŞÜRDÜN*

1. Ne yaman ad(û)'oldun sen bana felek
   Beni dürlü dürlü derde düşürdün
   Ne imiş kusurum bilmiyom suçum
   Böyle bir acayip hâle düşürdün

2. Dem sürmedim yârân ile eş ile
   Hurşid oldum hayâl ile düş ile
   Altı arap atlı arkadaş ile
   Felek yolum gurbet ile düşürdün

3. Safâ ile çalamadım sazımı
   Gurbette ben kime idem nazımı
   Felek elden aldı şahin bazımı
   [Şu] benim gönlümü güle düşürdün

4. *Karac'oğlan* der ki felekten olur
   Yiğidin alnına yazılan gelir
   Herkes kısmetini arar da bulur
   Benim kısmetimi çöle düşürdün

---

* *XXVI: 220.*

C.

1/3: "nedir de" ibaresi, vezin gereği çıkarıldı.

3/4: "güle düşürdün", "göle düşürdün" şeklinde de okunabilir.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 121; Karaer 1973: 278-279; Ergun 1971: 184; Dergâh 1982: 351; Öztelli 1983: 249-250; Sakaoğlu 2004: 629-630.

177. 1. TATLI CANA KIYDIN BUGÜN*

1. Ala gözlü ablak sunam
İl sözüne uydun bugün
İl sözüne uyan dilber
Tatlı cana kıydın bugün

2. Boğazında sarı hakik
Zülüfü gerdana dökük
Kalbin melûl kaşın yıkık
Neler duydun dostum bugün

3. Kaldı kalan gitti giden
Yörü bre kavli yalan
Yârini gurbete salan
Âh eder de ağlar bugün

4. Yüce dağdan görünürdün
Yılankavi bürünürdün
Söylemeye erinirdin
Engellere uydun bugün

5. Yüce dağdan bakınırdın
Lâle sünbül sokunurdun
Esen yelden sakınırdın
Tatlı cana kıydın bugün

---

* *XXV: 119.*

A.

2/3: kaşın: gönlün (=çıkma). 2/4: Dostum (yârinden) neler duydun bugün (=çıkma).

5/1: yüce dağdan: yükseklerden (=çıkma).

7/3: Sevmediğim kara donu (=çıkma). 7/4: dost: yâr (=çıkma).

C.

krş. Cunbur 1973: 255; Karaer 1973: 351-352; Dergâh 1982: 466; Sakaoğlu 2004: 571-572; Ozanemre 2007: 42; Aray 2010: 87-88.

6. Ağzımda koydun sözümü
Benden çevirdin yüzünü
Severdim ala gözünü
Düşmanlara uydun bugün

7. Fânî *Karac'oğlan* fânî
Veren alır tatlı canı
Giymeseydin kara donu
Dost karşımda giydin bugün

177. 2. DOSTUM NELER DUYDUN BUGÜN*

1. Sağ elinde sarı hakik
   Zülüfü gerdana dökük
   Gönlü melûl kaşı yıkık
   Dostum neler duydun bugün

2. Ağzımda koydun sözü[mü]
   Benden çevirdin yüzünü
   Severdim ala gözünü
   Tatlı cana kıydın bugün

3. Yükseğinden bakınırdın
   Lâle sünbül sokunurdun
   Enginlerden sakınırdın
   Düşmanlara uydun bugün

4. *Karac'oğlan* duydum gene
   Tatlı cana kıydın gene
   Sevmediğim kara donu
   Dost karşımda giydin bugün

---

* *II: 135.*
C.
4/3: Kafiye bozuk.

178. 1. HAKK'IN EMRİ İLE DİRİLİR BİR GÜN*

1. Sultan Süleyman'a kalmayan dünya
Dünyanın âhiri dürülür bir gün
Yetmiş bin senedir çürüyen canlar
Hakk'ın emri ile dirilir bir gün

2. Annacımız (da) karlı karlı dağ olsa
Çevre yanı mor sünbüllü bağ olsa
Ağa olsa paşa olsa beğ olsa
Yakasız gömleğe sarılır bir gün

3. Ne hoş olur şu cennetin yapısı
Aradım da bulunmuyor kapısı
Bir korkum var o da Sırat Köprüsü
Cehennem üstüne kurulur bir gün

---

* *XXV: 126.*

A.

1/2: dünyanın âhiri dürülür: bu dağlar yerinden ayrılır (=çıkma). 1/3: yetmiş bin senedir: nice bin senedir (=çıkma); nice (yüz) bin senedir (=çıkma).

3/1: Ne güzel yaptırmış cennet yapısı (=çıkma). 3/2: aradım da bulunmuyor: çok aradım görünmüyor (=çıkma). 3/3: bir korkum var: benim korktuğum (=çıkma).

4/1: dünyada kalırım: dünyada (adam) olayım (=çıkma). 4/2: bilmez de: durmayıp (=çıkma); sormayıp (=çıkma). 4/3: Nice elin malını ir geç vermezsen (=çıkma).

5/1: Göğdeki yıldızın önü Terezi (=çıkma). 5/2: Ülker ile aşar gider birezi (=çıkma). 5/3: mahşerde de sorarlar: mahşer günü sorarlar (=çıkma).

6/1: Nâçarsın [da] *Karac'oğlan* nâçarsın (=çıkma). 6/2: sen de: bir gün (=çıkma); Aşkın kitabını bir gün açarsın (=çıkma). 6/3: bir gün: nasıl (=çıkma). 6/4: sırtına sarılır: ardına verilir (=çıkma).

C.

krş. Cunbur 1973: 336-337; Karaer 1973: 230-231; Dergâh 1982: 275-276; Ergun 1971: 149-150; Öztelli 1983: 388-389; Sakaoğlu 2004: 569; Aray 2010: 323-324.

4. Şu fâni dünyada kalırım dersen
Haramı helâli bilmez de yersen
Yer de il malını ir geç vermezsen
İğneden ipliğe sorulur bir gün

5. Yedi yıldız doğdu üçü Terezi
Ülker'e karıştı gitti birezi
Yarın mahşerde de sorarlar bizi
Hak mizan terazi kurulur bir gün

6. *Karac'oğlan* der ki konup göçersin
Ecel şerbetini sen de içersin
Sırat Köprüsü'nden bir gün geçersin
Amelin sırtına sarılır bir gün

178. 2. HAKK'IN EMRİ İLE DİRİLİR BİR GÜN*

1. Sultan Süleyman'a kalmayan dünya
Bu dağlar yerinden ayrılır bir gün
Nice bin senedir çürüyen canlar
Hakk'ın emri ile dirilir bir gün

2. Ne güzel yapıdır cennet yapısı
Çok aradım bulamadım kapusı
Benim korktucağım Sırat Köprüsü
Cehennem üstüne kurulur bir gün

3. Karşıki dağlar da karlı dağ olsa
Çevre yanı mor sünbüllü bağ olsa
Ağa olsa paşa olsa beğ olsa
Yakasız gömleğe sarılır bir gün

4. Bu dünyada Âdem oğluyum dersin
Helâli harâmı durmayıp yersin
Yeme ilin malın er geç verirsin
İğneden ipliğe sorulur bir gün

5. Gökteki yıldızın önü Terezi
Ülker'inen aşar gider birezi
Yarın mahşerde de sorarlar bizi
Hak mizan terazi kurulur bir gün

6. *Karac'oğlan* diyor konup göçersin
Ecel şerbetini bir gün içersin
Sırat'ın Köprüsü'n bir gün geçersin
Amelin arkana verilir bir gün

---

* *II: 92.*

A.

2/1: ne: bir (=çıkma).

5/2: Ülker'inen: Ülker ile (=çıkma).

6/1: diyor: der ki (=çıkma). 6/2: köprüsün bir gün: köprüsünden geçersen (=çıkma).

178. 3. HAKK'IN EMRİ İLE DİRİLİR BİR GÜN*

1. Sultan Süleyman'a kalmayan dünya
Şu dağlar yerinden ayrılır bir gün
Nice bin senede çürüyen canlar
Hakk'ın emri ile dirilir bir gün

2. Yedi yıldız doğdu üçü Terezi
Ilgar'a karıştı gitti birezi
Yarın mahşerde [de] sorarlar bizi
Hak nizam terazi kurulur bir gün

3. Annacımız karlı karlı dağ olsa
Etirafı lâle sünbül bağ olsa
Vezir olsa paşa olsa beğ olsa
Hakk'ın emri ile sorulur bir gün

4. Ne hoş olur şu cennetin yapısı
Aradım da bulunmuyor kapısı
Bir korkum var o da Sırat Köprüsü
Cehennem üstüne kurulur bir gün

---

* *II: 181.*
C.
Mahlas dörtlüğü yoktur.

178. 4. İĞNEDEN İPLİĞE SORARLAR BİR GÜN*

1. Şu yalan dünyada kalırım dersen
Helâli haramı bilmez de yer(i)'sen
Yiyip de er geç il malın vermezsen
İğneden ipliğe sorarlar bir gün

2. Ne hoş olur şu cennetin yapısı
Girmek ister cümle âlem hepisi
Bir büyük korkum var(dır şu) Sırat Köprüsü
Cehennem üstüne kurulur bir gün

3. Yedi yıldız doğdu üçü Terezi
Ülker'e karıştı gitti birezi
Bir gün olur da ararlar [mı] bizi
Mizan terazisi kurulur bir gün

4. Nâçarsın [da] *Karac'oğlan* nâçarsın
İçki işret deme[z] yi[yi]p (heman) içersin
O Sırat Köprüsü'n nasıl geçersin
Amelin sırtına sarılır bir gün

---

* *III: 244.*
C.
İkinci sıradaki yazılmış olan mahlas dörtlüğü, son dörtlüğe alındı.

179. SENİ EKEN BİÇER BİR GÜN*

1. Yürü bre yalan dünya
Sana konan göçer bir gün
İnsan gök ekine benzer
Seni eken biçer bir gün

2. Bindirirler cansız ata
İndirirler tuta tuta
Var dünyadan yol ahrete
Yelgin gider salın bir gün

3. Suyun vururlar ocağa
Yorgan(ın) atarlar bucağa
Kafan çekerler kucağa
Anan baban ağlar bir gün

4. *Karac'oğlan* yüz yaşında
Dokur kumaşın işinde
Mezarımın baş taşında
Döner baykuş öter bir gün

---

* *II*: 97; XXV: 117.

A.

2/4: yelgin: yekle -XXV: 117.

C.

krş. Yalgın 1922f; Köprülü 1964a: 374-375; Cunbur 1973: 251-252; Karaer 1973: 349-350; Ergun 1971: 238-239; Dergâh 1982: 463-464; Başgöz 1984:133-134; Öztelli 1983: 387-388; Sakaoğlu 2004: 568-569; Aray 2010: 30-31.

Ayrıca bkz. Aray 2010: 328-329.

180. SIZILAŞIR DAĞLAR BUGÜN*

1. Şam evleri Şam evleri
Göçeceğ(i)niz günler bugün
Kamalaklı kar(a)'ardıçlı
Sızılaşır dağlar bugün

2. Bıldır Has('ın) sökünü geldi
Uşaklar hep ava yetdi
Evin uğru vardı kondu
Halka oldu evler bugün

3. Gitti giden kaldı kalan
Yörü bre kavli yalan
Yârini yaylaya savan
Âh eder de ağlar bugün

4. Him daş *Karac'oğlan* him daş
Gözümden akıttım kan yaş
Gitti münasip bir yoldaş
Gönlümüzü eğler bugün

---

* *II: 222.*

A.

2/3: evin: göçün (=çıkma); vardı: göçtü (=çıkma).

B.

Aziziye Sarız nahiyesi [=Aziziye: Şimdiki Kayseri ili Pınarbaşı ilçesi] Yalak köyü Asaf oğlu Alişir [=kaynak kişi].

C.

krş. Aray 2010: 39.

Ayrıca bkz. Aray 2010: 279.

181. ULU BAYRAM GÜNÜ BARIŞIR BİR GÜN*

1. Durmaz gezeler de bir deli gönül
   Varır bir mekâna erişir bir gün
   Tengi teraz(i)'olup kavgaya varan
   Ulu bayram günü barışır bir gün

2. Ötüyor tüfenkler tütünler tüter
   Kesilmiş kelleler meydanda yatar
   Çalınır davulbaz mehterler öter
   Keskin arap atlar bilişir bir gün

3. Sabah gavga günü döğüş olucu
   Kötüler seçilip geri durucu
   Koç yiğit[ler] elde tartar kılıcı
   Kılıç kalkan ile erişir bir gün

4. *Karacaoğlan* [da] eyliyor hengi
   Hiç bozulmaz koç yiğidin [i]rengi
   Yarın kavga günü kurarlar cengi
   Koç yiğit al kana beleşir bir gün

---

* *XXV:116*; II:198

A.

1/1: bir: yer -II 198. 1/4: bir: bu -XXV:116 -XXV:116 (=çıkma); II:198.
2/4: keskin: eşgin -II:198.
3/4: kılınç -II 198.
4/3: cengi: hengi -II:198.

C.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 336-337; Karaer 1973: 230-231; Dergâh 1982: 275-276; Ergun 1971: 149-150; Öztelli 1983: 388-389; Sakaoğlu 2004: 569.

182. 1. SİM ZÜLÜFLÜ GÜZELİ VAR BU ÇÖLÜN*

1. İli göçmüş ıssız kalan kocalar
Ne acayip seyrânı var bu çölün
Daim al üstüne giyer libaslar
Sim zülüflü güzeli var bu çölün

2. Kıbleye doğru pınarın akışı
Hoş gelir bülbüle çiçek(in) kokuşu
(Bir) Mısır hazinesi (de) değer (şu güzelin) bakışı
Eğri başlı güzeli var bu çölün

3. Mor menekşe de hoş (gelir) kırmızı güle
Su çiçekli sünbül(ü) yanında bile
Yaz gelir de karışırdı il ile
Kaşı kara ceylânı var bu çölün

4. *Karac'oğlan* da söyler bunu /...../ ile
Güzel mi sevilir (de) şöyle huy ile
Devletli'nin hırkasını giyinen
Veysel-i Karan'ı var[dır] bu çölün

---

* *VI: 217*; [VI: 200-17].

C.

Metinde 3. sırada yazılmış olan dörtlük, ilk sıraya alındı.

4/1: Her iki metinde de boş bırakılmıştır. 4/3: Kafiye bozuk.

krş. Cunbur 1973: 72; Karaer 1973: 232-233; Dergâh 1982: 279; Öztelli 1983: 202-203; Sakaoğlu 2004: 572.

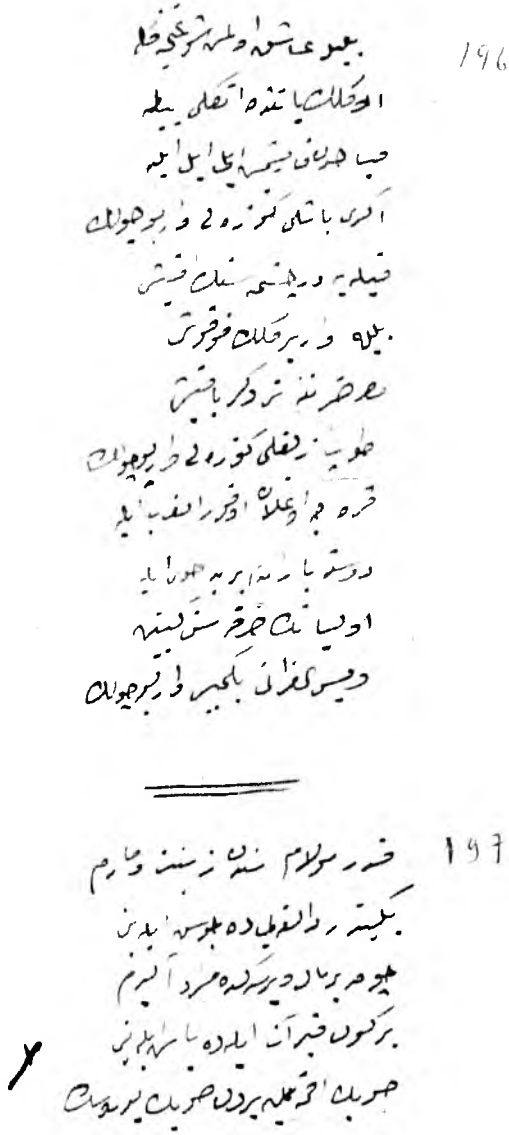
182. 2. EĞRİ BAŞLI GÜZELİ VAR BU ÇÖLÜN*

1. Bülbül âşık olmuş şu gonca güle
O gülün yanında engeli bile
Sabahtan karışmış ili il ile
Eğri başlı güzeli var bu çölün

2. Kılbayadır çeşmesinin akışı
Billâh[i] var bir gülünün kokuşu
Mısır haznesini değer bakışı
Top zülüflü güzeli var bu çölün

3. *Karac'oğlan* okur 'elif' 'be' ile
Dosta yâr idim [de] bir bed huy ile
Evliyânın hırkasını giyinen
Veysel Karan(i) bekçisi var bu çölün

* *XXVI: 196* [→ s. 418].

182.2. Eğri Başlı Güzeli Var Bu Çölün (XXVI: 196)

183. 1. KISMET OLDUCAĞIN KULLAR ÖĞÜNSÜN*

1. Ala gözlerini sevdiğim dilber
İnip gitticeğin yollar öğünsün
Mevlâ'm güzelliği hep sana vermiş
Kısmet oldu[ca]ğın kullar öğünsün

2. Hûri melek var mı senin soyunda
Arzumân eyledim usul boyunda
Şol Kadir gecesi bayram ayında
Üstüne gölg(e)'olan dallar öğünsün

---

* II: 87; XXV: 110; III: 214; III: 216.

A.

1/2: inip gitticeğin: gelip geçticeğin -XXV:110; III:214; III:216. 1/3: Kadir Mevlâ'm seni öğmüş yaratmış -XXV:110; III:214; III 216. 1/4: oldu[ca] ğun: olducağın -XXV:110; III:214; III:214.

Ek Dörtlük:

Hûri melek sürmelemiş gözünü/ İlin aşiretin çeksin nazını/ Kaldır nikabı (da) görem yüzünü/ Yüzüne dökülen teller öğünsün -III:216.

2/2: arzumân eyledim: kız nazarım kaldı -XXV:110; III:214; yâr nazarım kaldı -III:214. 2/3: şol Kadir: arefe -XXV:110; III 214; Kadir -XXV:110 (=çıkma). 2/4: Koynunda mest olan canlar öğünsün -XXV:110 (=çıkma); gölg(e)'olan: gölgelenen -III:216.

4/4: Boynuna dolanan kollar öğünsün -XXV:110; (Yâr) koynunda mest olan canlar öğünsün -XXV:110 (=çıkma)

5: *Karac'oğlan* der ki garibim garip/ Garibin derdinden ne bilsin tabip/ Akşamdan soyunup (da) koynuna girip/ Boynuna dolanan kollar öğünsün -III:214.

C.

Ek dörtlüğün 4. dizesi (III:214) ile 5. dörtlüğün son dizesi (III:216) cilt kesiği yüzünden okunamadı.

3. dörtlük XXV:110 numaralı şiirde yoktur.

Şiirin 3. ve 4. dörtlüğü metinde yoktur. 5. dörtlük ise, 4. ve 5. dörtlüğün karışımı şeklindedir (III: 214; III: 216).

krş. Yalgın 1922a; Aray 2010: 208-209, 249.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 101; Karaer 1973: 233-234; Dergâh 1982: 281; Öztelli 1983: 204-205; Sakaoğlu 2004: 574.

Âşık Hâkî'nin (XVIII. yy.) bir şiiriyle ayak benzerliği var (Aray 2010: 386).

3. Aşağıdan gelen küçücek gelin
Kemere sıktırmış şu ince belin
Seni seven yiğit bekliyor yolun
Yolunu bekleyen yiğit öğünsün

4. Ağalar illerde garibim garip
N'eyleyüp garibin hâlinden sorup
İlk akşam soyunup koynuna girip
Koynunda mest olan canlar öğünsün

5. *Karac'oğlan* der ki garip kalırsam
Ordular kurup da işler görürsem
Nazlı yâri bir tenhada bulursam
Yâr ile konuşan diller öğünsün

183. 2. SANA NASİP OLAN KULLAR ÖĞÜNSÜN*

1. Her [sabah her] seher (de) gelip geçersin
Gelip geçti diye yerler öğünsün
Mevlâ'm güzelliği hep sana vermiş
Sana nasip [olan] kullar öğünsün

2. Anan bacın sürmelesin gözünü
Konun komşun çeksin [senin] nazını
Kaldır perdeni de görem yüzünü
Esip ırgalayan yeller öğünsün

3. Hûrilik meleklik var mı soyunda
Âh u zârım kaldı usul boyunda
Şu Kadir gecesi (de) bayram ayında
(Âh) üstüne gölg(e)'olan dallar öğünsün

4. Hûri melek var mı (da) senin aslında
Âh u zârım kaldı (da ak) göğsün(ün) üstünde
Daramış zülfü de bana kasdı ne
Esüp ırgalayan yeller öğünsün

5. Vatana hey *Karac'oğlan* vatana
Sen yatmadan kaba döşek atana
Sarılıp da bir gececik yatana
Dolayıp da saran kollar öğünsün

---

* *VI: 248*; [VI: 200-48].

A.

2/1: anan bacın: konu komşun -VI: 200-48.

183. 3. ÇIRPINIP ÇIKTIĞI GÖLLER ÖĞÜNSÜN*

1. Evvel bahar yaz ayları gelende
   Evvelce açılan güller öğünsün
   Boyu uzun kaşı kara sunanın
   Çırpınıp çıktığı göller öğünsün

2. Bitince çiğdemler gelince bazlar
   Göllere dönüyor ördekler kazlar
   Ağ saya giyinmiş gelinler kızlar
   Mâh yüze dökülen teller öğünsün

3. Ne hoş olur bizim ilin kocası (genci)
   Ağzının içinde dişleri inci
   Almayı ayvayı narı turuncu
   O dördü götüren dallar öğünsün

4. *Karac'oğlan* der ki (alup) avlatamadım
   Enini boyunu parlatamadım
   Aldırdım yârimi söyletemedim
   O yâri söyleten diller öğünsün

* *XXVI: 211.*

184. DÜŞMESÜN KEREM EYLESÜN*

1. Dilber bize cevr ü cefa
İtmesün kerem eylesün
Bizi koyup iller ile
Düşmesün kerem eylesün

2. Buyur gidelim odaya
Durmuşum gelen kadaya
Tenha buldukça va'deye
Salmasun kerem eylesün

3. Boyu uzun selvi gibi
Beli incedir dal gibi
Bağçelerde bülbül gibi
Ötmesün kerem eylesün

4. *Karac'oğlan*'ın gülleri
Iralamıştır illeri
Şol başa gelen hâlleri
Anmasun kerem eylesün

---

* *XXV: 118*; II: 108.
C.
krş. Cunbur 1973: 278-279; Karaer 1973: 345; Ergun 1971: 234; Dergâh 1982: 456; Öztelli 1983: 315; Sakaoğlu 2004: 557; Aray 2010: 129.

185. 1. TURNADAN ATILAN TELE DÖNMÜŞSÜN*

1. Başı al bileği küçücek gelin
Seherden açılmış güle dönmüşsün
Siyahî başında altun cıngılı
Turnadan atılan tele dönmüşsün

2. Üce dağ başında sığınlar gezer
Derindir göllerin bahriler yüzer
Dillerin şekerden şerbetler ezer
Altun tas içinde bala dönmüşsün

3. Sarı sayvandını kurmuş oturur
Dürlü çiçeklere haber yetirir
Cennet-i 'alâdan koku getirir
Ilgıt ılgıt esen yele dönmüşsün

4. *Karac'oğlan* diyor içtim bulandım
İçip içip aşkın meyinden kandım
Dünyayı başıma yıkıldı sandım
Söylerim söylemez dile dönmüşsün

---

* *II: 61*; XXV: 56.

A.

2/1: sığınlar: sağınlar –XXV:56.

C.

krş. Yalgın 1927e; Köprülü 1964a: 338-349; Cunbur 1973: 49; Karaer 1973: 234; Ergun 1971: 152; Dergâh 1982: 282; Başgöz 1984: 136; Öztelli 1983: 205; Sakaoğlu 2004: 575; Aray 2010: 249.

185. 2. KUZ YERDE AÇILMIŞ GÜLE DÖNMÜŞSÜN*

1. Günaydan doğar da kuz[ay]dan aşar
Gör[en] âşıkların (da) tebdili (?) şaşar
Seher vakti (de) dağ(lar)ın çiyleri düşer
Kuz yerde açılmış güle dönmüşsün

2. Olur mu güzelin elinle uymak (?)
Kirpikler(in) kalem de dişlerin kaymak
Olur mu ağalar güzele doymak
Altun tas içinde bala dönmüşsün

3. *Karac'oğlan* (da) der ki (dünya) geldim geleli
Abdal oldum kız sevdana yeleli
Ortası geyik (?) göbekli de sünbül lâleli
Boz dumanı çökmüş kıra dönmüşsün

---

* *VI: 241*; [VI: 200-41] [→ s. 426].

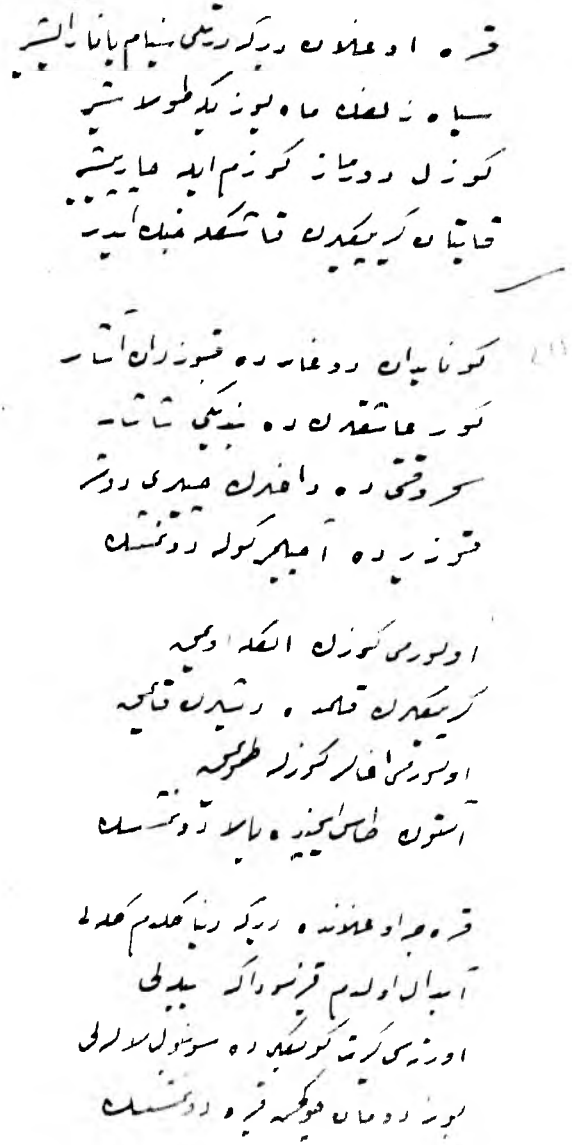
A.

1/2: Gör[en] âşıkların da bendini şaşar -VI: 200-41. 1/3: çiğleri -VI: 200-41.

3/1: (dünya) geldim geleli: şol dünyaya (geldim) geleli -VI: 200-41.

C.

ayrıca bkz. Köprülü 1964a: 338-349; Cunbur 1973: 49; Karaer 1973: 234; Ergun 1971: 152; Dergâh 1982: 282; Başgöz 1984: 136; Öztelli 1983: 205; Sakaoğlu 2004: 575.

185.2. Kuz Yerde Açılmış Güle Dönmüşsün (VI: 241)

186. ÇIĞRIŞI ÇIĞRIŞI GEÇTİ TURNALAR*

1. Yavru şahan gelip bozmuş alayı
Çığrışıp havada çalarlar nâyı
Yıkın başımıza arzı semayı
Çığrışı çığrışı geçti turnalar

2. Ne acep karışıp gamda kaldınız
(Yoksa) siz de [benim gibi] hasret m(i)'oldunuz
Dönmen garip garip bağrım deldiniz
/...../

3. Süzülüp havada ederler yası
Gözleri muntazır *Hızır İlyas*'ı
Verdiler ziyneti estiler (?) pası (?)
Al yeşil telini saçtı turnalar

4. *Karac'oğlan* der ki göçtüler şurdan
Arz(u)'edip vatanın geçtiler serden
Kabarsın derdmendim cân u ciğerden
Elvedâ çekerek geçti turnalar

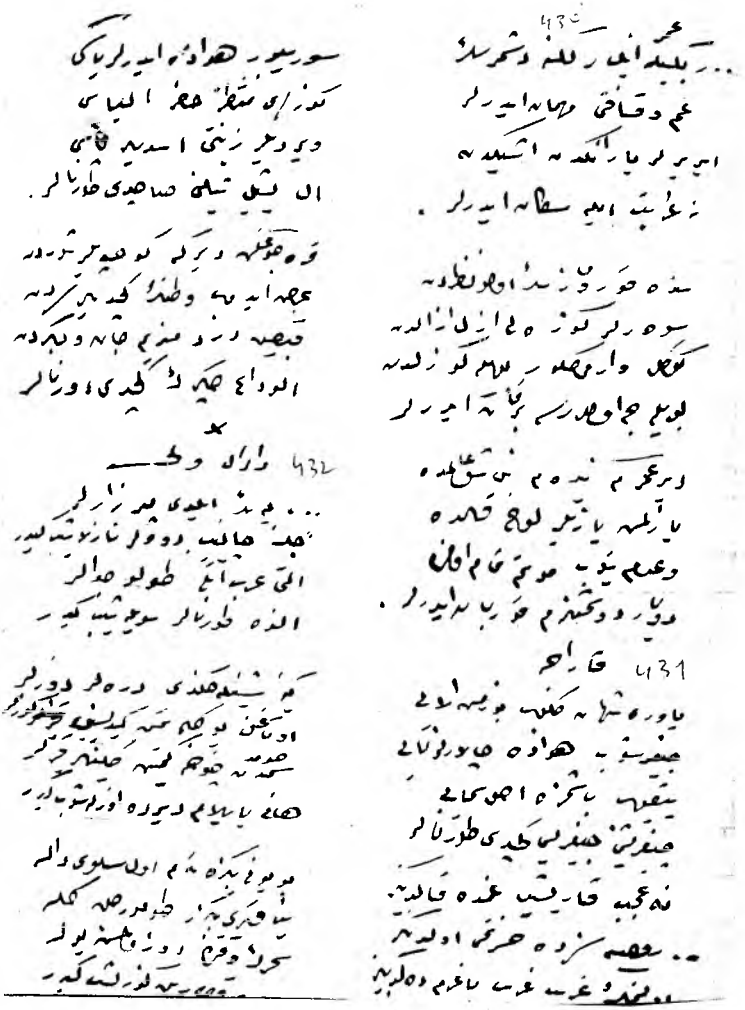
---

* *XXVI: 431* [→ s. 428].

C.

2/4: Cilt kesiği sebebiyle okunamadı.

ayrıca bkz. Yalgın 1927c; Yaşar Kemal 1997: 50-51; Görkem 1996: 351-352; Aray 2010: 320-321.

186. Çığrışı Çığrışı Geçti Turnalar (XXVI: 431)

187 1. GENE YENİLENİR ESKİ YARALAR*

1. Yaz gelip de beş ayları doğunca
Beter imiş (?) boz bulanık dereler
Haber mi geldi [de] şol nazlı yârdan
Gene yenilendi eski yaralar

2. Ağlama sevdiğim gene gelirim
Ben bu dertten deva bulmaz ölürüm
Cihan güzel olsa seni severim
Güzeller serdârı giymiş karalar

3. *Ferhad* derler şu dağları delene
İtibarım yoktur yüze gülene
Kefen kısmet olmaz güzel sarana
Beni yârin mendiline saralar

4. *Karac'oğlan* der ki ezellerinen
Sarardı gül benzim gazellerinen
Bizim de da'vâmız güzellerinen
Elbet bir gün felek bizi aralar

---

* *XXV: 35.*

C.

krş. Sakaoğlu 2004: 778; Aray 2010: 149.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 17-18, 221; Ergun 1971:156; Dergâh 1982: 283-285; Öztelli 1983: 205-207; Karaer 1973: 234-235; Sakaoğlu 2004: 575-577; Ergun 1971: 156-157.

187. 2. GÖZ GÖZ OLDU SİNEMDEKİ YÂRELER*

1. Yaz gelip de beş ayları doğunca
(Boz) bulanık akmaya başlar dereler
Sen de bencileyin yârden m(i)'ayrıldın
Göz göz oldu sinemdeki yâreler

2. Benden selâm söylen kavli yalana
İtibarım yoktur yüze gülene
Kefen bulunmazmış güzel sevene
Beni yârin yağlığına saralar

3. Ağlama sevdiğim ben de gelirim
Güzeller içinde seni alırım
Bu dertten âh çeker çeker d(e)'ölürüm
Yiğidin sevdiği giysin karalar

4. *Karac'oğlan* der ki hazellerinen
Benzimi soldurdum gazellerinen
Benim bir da'vâm var güzellerinen
Anınçün [de] felek bizi (seçer) aralar

---

* *XXV*: 7; III: 196-1.

A.

1/3: bencileyin: ben gibi -III: 196-1.

2/2: itibarım: ağyârım -III: 196-1.

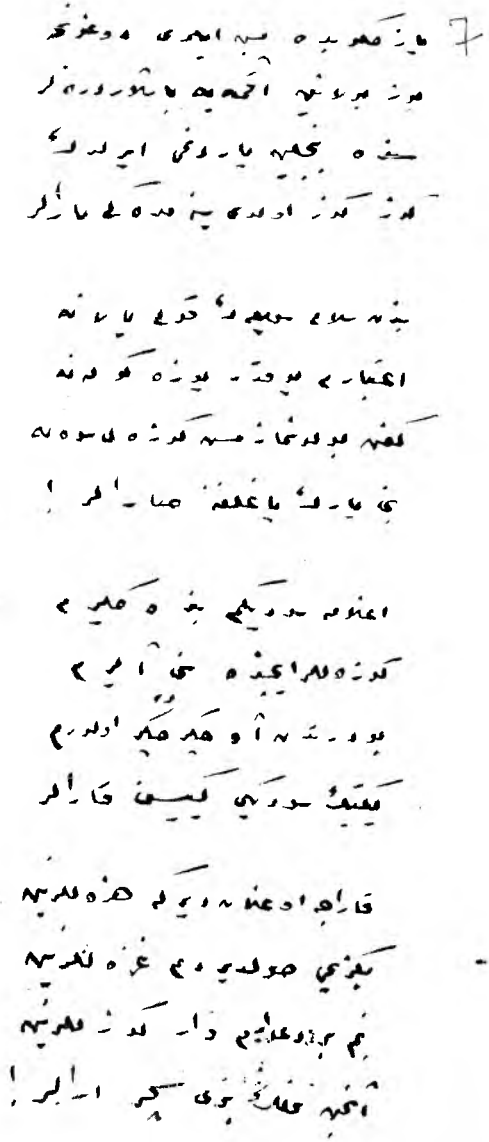
3/1: ben de: yine -III: 196-1.

4/4: anınçün: ancak -III: 196-1.

C.

krş. Cunbur 1973: 102-103, 221; Karaer 1973: 234-234; Ergun 1971: 156-157; Dergâh 1982: 283, 285; Öztelli 1983: 205-207; Sakaoğlu 2004: 575-577.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 17-18; Karaer 1973: 235; Ergun 1971: 156-157; Dergâh 1982: 284; Öztelli 1983: 206-207; Sakaoğlu 2004: 576, 778.

187. 2. Göz Göz Oldu Sinemdeki Yâreler (XXV: 7)

188. 1. KALMADI MECÂLİM AMANIM DAĞLAR*

1. Başında [da] pere pere karın var
   Dost'(i)le yaylayacak zamanın dağlar
   Sırtını aşmaya ne mecâlim var
   Kalmadı mecâlim amanı[m] dağlar

2. Keklik öter koyağında taşında
   Top zülüfün düzer yan[ı] peşinde
   Yeni bir yâr sevdim on beş yaşında
   Sevdi(ği)me yenilir imanım [dağlar]

3. Güzel(im de) gelir bahar ile yaz ile
   Gölün dolar ördek ile kaz ile
   On beş yaş(ın)da kâmil olmuş kız ile
   Halis yaylayacak zamanım [dağlar]

---

* *VI:231*; [VI: 200-31].

A.

2/2: zülüfün: zülüfüm -VI:200-31.

3/2: kaz: gaz -VI: 200-31. 3/4: zamanım: zamanın -VI:200-31.

4/3: çağlanup: çalgılanup -VI:200-31. 4/4: zamanım: zamanın -VI:200-31.

C.

1. ve 2. dörtlüğün yeri değiştirildi (VI:231; VI: 200-31).

1/4: "amanın", "amanım" şeklinde onarıldı.

2/4, 3/4: "da var" , "dağlar" şeklinde onarıldı.

4/3: Kafiye bozuk.

5/2: "verdim", "derdim" şeklinde onarıldı.

krş. Yalgın 1921.

Ayrıca bkz. Yalgın 1928b; Aray 2010: 61, 310.

4. Yaz gelip de beş ayları doğunca
Çekmeli koyunu sağmalı dağlar
İl(in) gurbetinde çağlanup konunca
Dost (i)le yaylayacak zamanım dağlar

5. *Karac'oğlan* (da) der ki çöktüm oturdum
Lâlesin sümbülün [d]erdim bitirdim
Küçücükten sevdiğimi yitirdim
Bir koyâ(ğı)nda kaldı gümanım dağlar

188. 2. TÜKENDİ TAKATİM İMANIM DAĞLAR*

1. (Yüce) dağ başında namlı namlı karın var
   Seni yaylamanın zamanı [dağlar]
   Üstün(üz)den aşmağa mecâlim mi var
   Tükendi tâkatim imanım dağlar

2. Yağmur yağar taze otlar bitirir
   Yel eser [de] Erciyas'a götürür
   Sarı çiçek savran kurmuş oturur
   Çimeni lâleye karıştı dağlar

3. Yaz gelir (de) göçebe(ler) çöllere konar
   Güzeller suyundan içer de kanar
   (Altun) küpe[ler] kulakta mum gibi yanar
   Baktıkça artıyor imanım dağlar

4. *Karac'oğlan* der ki çöktüm oturdum
   Bağ bağça diktim de meyve bitirdim
   Alnı top kâküllü hûri yitirdim
   Kaldı bir köşede imanım (?) dağlar

---

* *III: 229.*

B.

1 Haziran [1]926 [=derleme tarihi].

C.

1/2: " [mı] var", "dağlar" şeklinde onarıldı.

krş. Aray 2010: 54-55.

Ayrıca bkz. Ardıç:1936: 36.

188. 3. KALMADI TAKATİM AMANIN DAĞLAR*

1. Ücesinde namlı namlı karın var
Seni yaylamanın zamanı dağlar
Başından aşmağa mecâlim mi var
Kalmadı tâkatim amanı[m] dağlar

2. Yaz gelende Türkmen(ler) çevrilür konar
Güzeller suyundan içer de kanar
(Altun) küpe[ler] kulakta mum gibi yanar
Gördükçe artıyor imanım dağlar

3. Yağmur yağar taze otlar bitirir
Yel eser de rayhasını getirir
Sarı çiçek sayvan kurmuş oturur
Çimeni leylâğa karıştı dağlar

4. *Karac'oğlan* diyor çöktüm oturdum
Lâle sünbül diktim meyve yetirdim
Küçükten sevdiğim yâri yitirdim
Kaldı bir köşende gümanım dağlar

---

* *II: 46*; XXV: 17.

A.

1/4: kalmadı: tükendi -XXV:17. tâkatim: imanım -XXV:17 (=çıkma).

2/1: Türkmenler: göçebe(ler) -II:46 (=çıkma); göçerler -XXV:17. 2/4: görünce: bakınca -XXV:17; gördükçe -XXV:17 (=çıkma).

3/2: rayhasını: ırayhasın -XXV:17 (=çıkma).

4/1: diyor: der ki -XXV:17. 4/2: lâle sünbül: bağ [ı] bağça –II:46 (=çıkma); XXV 17. 4/3: küçükten sevdiğim: Ermeni perçemli -II:46 (=çıkma); Alnı mor perçemli (bir) yâri yitirdim -II:46 (=çıkma); XXV:17 (=çıkma); küçükten sevdiğim: alnı top kâküllü -II:46 (=çıkma).

B.

2/1: Türkmenler: göçebeler (=çıkma) -II:46.

C.

1/4: "amanın", "amanım" şeklinde onarıldı.

krş. Cunbur,1982: 50-51, 233-234; Ergun 1971: 159-160; Yalgın 1997b: 248-249; Karaer 1973: 237; Dergâh 1982: 287; Başgöz 1984: 137; Öztelli 1983: 209; Sakaoğlu 2004: 574, 577-578.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 74-75; Karaer 1973: 236; Ergun 1971: 158; Dergâh 1982: 286; Öztelli 1983: 208-209; Sakaoğlu 2004: 577; Aray 2010: 310.

188. 4. SANA DA KALMASIN AMANIM DAĞLAR*

1. Başında da pâre pâre karın var
Yavuz (?) yaylayacak zamanım dağlar
Senden aşmaya (da) kalmadı mecâlim
Sana da kalmasın amanım dağlar

2. Ablak gider mor meşeler sökülmez
İpek yüklü mayaların çekilmez
Engininden yükseğine bakılmaz
Geçmesin başının boranı dağlar

3. Yağar yağmur taze otlar bitirir
Yel eser de râyihasın getirir
Sarı çiçek baş olmuş da oturur
Çimenin lâleye karışmış dağlar

4. *Karac'oğlan* (da) der (ki) evler saçı konar
İçer güzellerin (de) suyundan kanar
Çıkmış yükseğinde nur gibi yanar
Görünce imanım yeniler dağlar

* *XXVI: 252.*

189. GÖREMEZSEM BU DERD BENİ HELÂKLER*

1. Sana derim (sana) Mamalı'nın yaylası
   Hani sana gelen ağca melekler
   Görem dedim göremedim yüzünü
   Göremezsem bu derd beni helâkler

2. Bir çift gövel gördüm oynamaz gördüm
   Gene artıyor da şu benim derdim
   (Ben) bir abdal oğluyum (da) seyrâna geldim
   Issız kalmış avlandığım salaklar

3. Erisin dağların karı erisin
   Erisin de düz ovayı bürüsün
   İlâhi çam dalı kökün kurusun
   Yâr kolların incimiştir gölekler

4. *Karac'oğlan* şu yerlerde sürünür
   Gövel Oğlu'sun da günden bürünür (?)
   Ağ gerdanda çifte benler görünür
   Gelin olmuş kesilmiştir kelekler

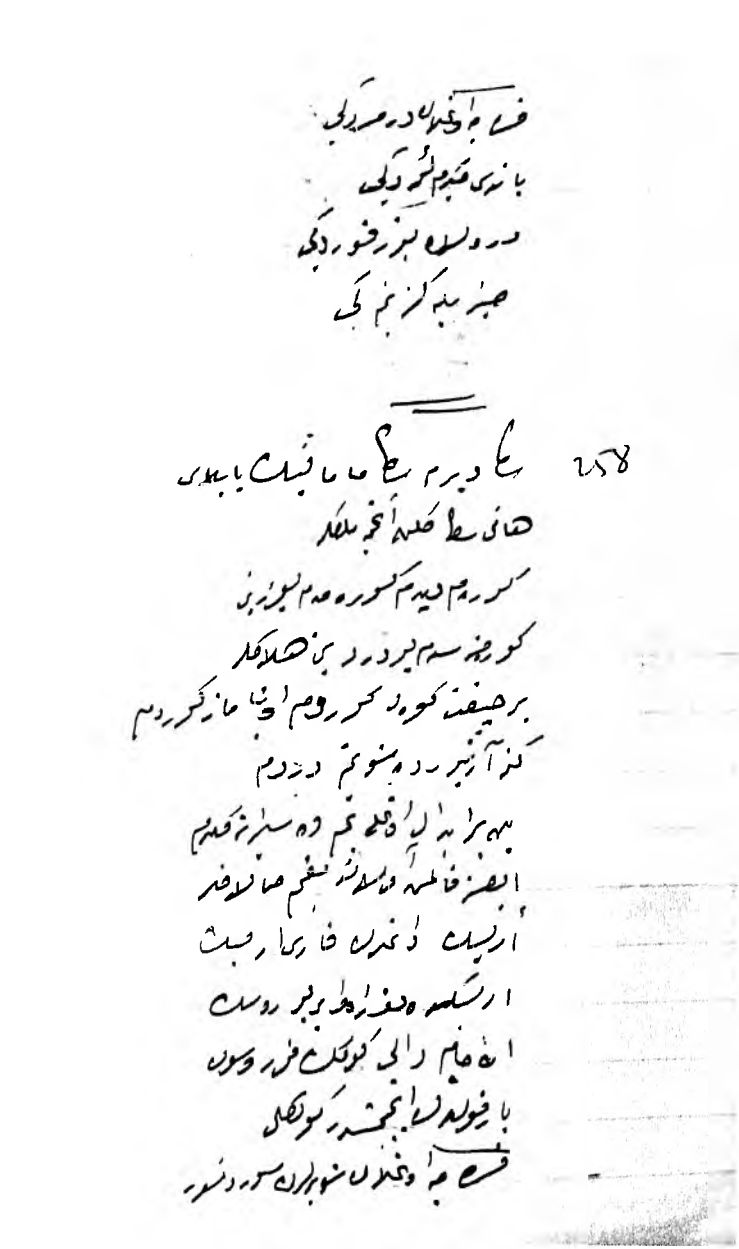
---

* *XXVI: 258* [→ s. 439, 438]
C.
ayrıca bkz. Cunbur 1973: 228-229, 249-250; Öztelli 1983: 222-224; Karaer 1973: 248-249; Ergun 1971: 169; Dergâh 1982: 306; Sakaoğlu 2004: 590-591, 778-779; Aray 2010: 61-62.

کرد و دلستان پیوند را بود و نمود
آغ کرد از چشمه نیکار کرد و نمود
قبله دلسته کسبا کشد قلم کار

259

آدم و دم شور بنا بکنم
فورد ای خانه و برگرد نمی کرد و نمود
معاملم دلبر او دل بشد دلکنم
اگر با شرح لوکه خونه کی او نمود
بر کس زلف و بر پیشانی سوزنه خوشت
بر تن روشنه دل قصه خانه
ار فرزند سوگلیه بسن انشنم
کرد لکه کوه دل او دره دل او نمه کی او نمود
پیغمبر پیغمبری یا سلام الله
آدم کلیو دره سه صدره نمی نمه
او نمود او دل دره سری و بره دل
سیل دله خوش کنجشکی او نمود
خشه و خندان و بر کن بن شرح خوبان
آغ با قصه کی شو فارشه ه صدان ش

189. Göremezsem Bu Dert Beni Helâkler (XXVI: 258)

190. AHRET HAKKIN HELÂL EYLEN KUZULAR*

1. Süre süre Şam iline indirdim
   Acem kalemine çaldı gaziler
   Ben tuz(umu) ekmeğimi bile getirdim
   Ahret hakkın helâl eylen kuzular

2. Yer yüzünde biten türlü çiçekler
   Yalan oldu sandıcağım gerçekler
   Şa[m]'a doğru inip giden uşaklar
   Ara yerde yavruların bozular

3. Yer yüzünde çiçek gibi bitmedim
   Varıma yoğuma hila katmadım
   Yavruyınan helâllaşıp gitmedim
   Ahret hakkın helâl eylen kuzular

4. *Karac'oğlan* der ki ahdım amanım
   Ara yerden kaldıralım gümanım
   Gündeşl(i)'Oğlu'm der ki dinim imanım
   Kemiğin içinde ilik sızılar

---

* *XXVI: 335*; XXVI: 383.

A.

1/2: Acelim gelince çaldım gaziler -XXVI: 383. 1/3: Ben yavrumu bu illerde yitirdim -XXVI: 383.

2/4: ara yerde yavruların: ana der de yavrularım -XXVI: 383.

4/2: Ara yerden kaldı atım kervanım -XXVI: 383. 4/4: Ahret hakkın helâl edin kuzular -XXVI: 383.

C.

2/3: "Şah'a doğru", "Şam'a doğru" şeklinde onarıldı.

"Gündeşlioğlu" adlı türkülü hikâyede, aynı metnin bir çeşitlenmesi yer almaktadır (bkz. Yaşar Kemal 1997: 334).

191. 1. ARA YERDE YIKILASI DAĞLAR VAR*

1. Gönder Allah'ım da sılama gönder
Âh çekip de arkam sıra ağlar var
Çıkar bakarım da sılam görünmez
Ara yerde yıkılası dağlar var

2. Yeni geldi güzellerin sökünü
Ciğerime urdu ecel okunu
Helâl eylen tuz ekmeğin hakkını
Gurbet ilde gönlümüzü eğler var

3. Coşkun dere gibi boşa devrilme
Kuru gazel gibi göğe savrulma
Nerde güzel görsen ona çevrilme
Bizim ilde cana kıyar beğler var

4. Karşıdan karşıya yanar bir ışık
Âşık olan âşık (da) bekler bir eşik
Bir buğday benizli zülfü dolaşık
Gitme ağa der de bizi eğler var

5. *Karac'oğlan* der ki (ben) yârim(i) öğmeyim
Hançer alıp dertli sinem döğmeyim
Güzel sevme derler nasıl sevmeyim
Çatık kaşın arasında benler var

---

* *XXV: 5.*
C.
krş. Cunbur 1973: 128-129; Ergun 1971: 168; Öztelli 1983: 214-215; Boratav-Fıratlı 2000: 112-113; Sakaoğlu 2004: 810; Görkem-Tülüce 2008: 108.

191. 2. YIKILASI ARAMIZDA DAĞLAR VAR*

1. Güzel kalk gidelim (şu) dağlar(a) yukarı
Âh edip de arkam sıra ağlar var
Çıktım ücesine sılam görünmez
Yıkılası aramızda dağlar var

2. İşte geldi arap atın sökünü
Dostum çıkmış sağa sola bakını
Helâl eylen tuz ekmeğin hakkını
Ben varamam yollarımı bağlar var

3. Yiğit olan yiğit bekler bir eşik
Eşiğin yanında yanar bir ışık
Ağ buğday benizli (de) zülfü dolaşık
Gitme beğim der de beni eğler var

4. Kara bulut gibi göğe savrulma
Coşgun sular gibi akıp durulma
Nerde güzel görsen ona çevrilme
Bizim ilde cana kıyan beğler var

5. *Karac'oğlan* der [ki] kendim öğmeyim
Hançer alup dertli sinem döğmeyim
Güzel sevme derler nasıl sevmeyim
Çatık kaşın arasında benler var

---

* *XXVI: 184.C.*
C.
krş. Aray 2010: 101.

192. 1. BENİM CAN VERMEĞE DERMANIM MI VAR*

1. Uryan geldim ise uryan giderim
Yeğin yel alacak harmanım mı var
Azrâil gelmiş de cân talep eyler
Benim can vermeğe dermanım mı var

2. Derilirler derilirler gelirler
Huzur-ı mahşerde divan dururlar
Yolda haramiden korkuverirler
Benim ipek yüklü kervanım mı var

3. Er isen er gibi meydana getür
Kadir Mevlâ'm noksanımı sen yetür
Bana derler gam yükünü sen götür
Benim yük götürür dermanım mı var

4. *Karac'oğlan* söyler ismim öğerler
Ağı oldu yediğimiz şekerler
Güzel sever diyü bühtan iderler
Benim Hak'dan özge sevdiğim mi var

---

* *II: 44*; XXV: 13.

A.

1/1: geldim: kaldım -II:44 (=çıkma).

Ek Dörtlük:

Melûl geldim melûl gide(ri)m dünyadan/ [Benim] ağır saplı harmanım mı var/ Azrail geldi [de] canım almaya/ Benim can vermeye dermanım mı var –XXV:13.

2/3: yolda haramiden: harami var diyü -II:44 (=çıkma).

3/1: Hocam okuma da açak bir satır -XXV:13 (=çıkma). 3/1: noksanımı: eksiğini -XXV: 13. 3/4: Yüreciğimde derman mı var benim -XXV:13 (=çıkma).

4/2: sever: sevdin -XXV:13 (=çıkma). 4/4: özge: gayrı -XXV:13 (=çıkma).

C.

krş. Cunbur 1973: 213; Yalgın 1997b: 244; Karaer 1973: 240-241; Ergun 1971: 162-163; Dergâh 1982: 293; Öztelli 1983: 213; Sakaoğlu 2004: 581; Aray 2010: 278.

192. 2. CAN VERMEYE DERMANIM MI VAR BENİM*

1. Melûl geldim melûl gittim dünyadan
Ağır saplı harmanım mı var benim
Azırail geldi canım(ı) almaya
Can vermeye dermanım mı var benim

2. Hocam okusa da açsak bir satır
Kadir Mevlâ'm eksiğimi sen yetir
Bana derler gam yükünü sen götür
Yük çekmeye dermanım mı var benim

3. *Karac'oğlan* bunu böyle tekerler
Ağı oldu yediğimiz şekerler
Güzel sevdin diyü bühtan iderler
Hak'dan gayrı sevdiğim mi var benim

* *II: 140.*

193. HIZAR GİBİ GENÇ ÖMRÜMÜ BÖLEN VAR*

1. Sakla Çiçek Dağı kaşı karamı
Ferhat gibi şu dağları delen var
Kirpiklerin yaraladı sinemi
Hızar gibi genç ömrümü bölen var

2. Gerçekten sevdiğim gayetle âsi
Silindi kalbimin efkârı pası
Seherin vaktinde dokundu sesi
Abdal ol da (deli gönül) şu dağları dolan var

3. Üce dağ başına evlerim konar
Örd düşmüş (de) yüreğim(i) bağrımı deler
Gönül bir sevdaya çerh gibi döner
Deli gönül şu dağları dolan var

4. /...../
(Yüce) dağ başında bir bölücek kar idim
Garbî değdi ılgıt ılgıt eridim
Deli gönül inc(e)'elekten elen var

---

* *XXVI: 253*; XXVI: 238 (tek dörtlük).

A.

1: Sakla Çiçek Dağı da kaşı karamı/ Karşıdaki şu dağları delen var/ Kirpiklerin yaralamış sinemi/ Hızar gibi genç ömrümü bölen var -XXVI 238.

C.

4/1: Defterde bu dize yoktur.

Mahlas dörtlüğü yoktur.

Ayrıca bkz. Yalgın 1928g.

194. NE GÜNDÜZDE KARARIM VAR*

1. Annacımdan gelen güzel
   Eğlen senden sualim var
   Ne gecede uyku gördüm
   Ne gündüzde kararım var

2. Zülüflerin turra turra
   Boz kâküllü kaşlar kara
   Benden selâm eylen yâra
   Ne kendine zararım var

3. Bülbülüm gül ü gülşene
   Baykuşlar gelir virane
   Ne deliyim ne divane
   Ne başımda eserim var

4. Ne ekerim ne biçerim
   Ne konarım ne göçerim
   Ne yârimdan vaz geçerim
   Ne kimseye zararım var

---

* *XXV: 15*; II: 197; VI: 173.

A.

1/1: güzel: dilber -XXV:15 (=çıkma).

3/1: Ne bülbülüm ne gülşene -XXV 15 (=çıkma). 3/2: Ne baykuşum ne virane -XXV:15 (=çıkma); Bülbülün gülü gülşene -II:197.

C.

4. ve 5. dörtlükler yoktur (II:197).

krş. Yaşar Kemal 1997: 19; Aray 2010: 258.

5. Söz edelim sohbetinen
Konuş[m]an muhannetinen
Sıkarsa (?) gel tor atınan
Bugün yâre seferim var

6. *Karac'oğlan* nedir hâlim
Has bağçada gonca gülüm
Ne malım var ne melâlim
Hemân bir yosma yârim var

195. SOKUNSUN GÜZELLER GÜLDE NELER VAR*

1. Niçin âh edersin divâne gönül
   Sana da bulunur ilde neler var
   Havya m(ı)'isten turunç m(u)'isten yoksa nar
   Sokunsun güzeller gülde neler var

2. (Hey) ağalar sakının yeni göçekten
   Yanağı gamzeli eğri bıçaktan
   Arı(lar) petek tutar bin bir çiçekten
   Hesap et arıda balda neler var

3. Bunu ben demedim âşıklar diyik
   Yâreli sineme merhemler koyuk
   Bilmem ağca ceyran bilmem boz geyik
   Yüce yüce sarp kayada meler var

---

* *II: 45*; XXV: 14.

A.

2/1: sakının: sakının -II:45 (=çıkma). 2/2: yanağı: yanaklar -II:45 (=çıkma); XXV:14.

3/3: ceyran: ceylân -XXV:14.

4/1: yürü: yavrı -II:45 (=çıkma); yavru –XXV:14.

5/1: yaram: sinem -II:45 (=çıkma); XXV:14. 5/4: sual: suval -XXV:14.

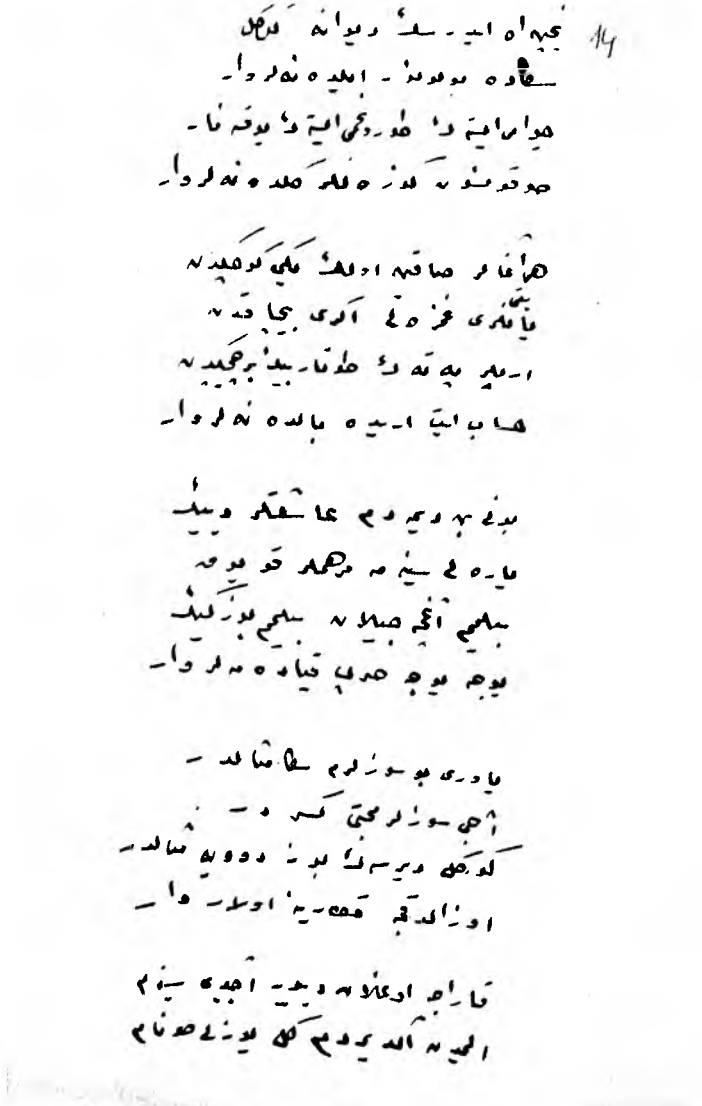
B.

boz geyik: sığın -II:45 (=çıkma).

C.

krş. Cunbur 1973: 105, 167-168; Ergun 1971: 163-165; Öztelli 1983: 215-216; Karaer 1973: 242-243; Dergâh 1982: 296; Yalgın 1997a: 115; Sakaoğlu 2004: 583-584; Aray 2010: 146-147.

ayrıca bkz. Karaer 1973: 243-244; Dergâh 1982: 297-298.

195. Sokunsun Güzeller Gülde Neler Var (XXV: 14)

4. Yürü bu sözlerim sana misâldir
Acı sözler muhabbeti keserdir
Gönül dersen boz deveye misâldir
Uzaldıkça katarına ular var

5. *Karac'oğlan* diyor acıdı yaram
Elimden aldırdım gül yüzlü sunam
Kimi cennet ister kimi cehennem
Cennetten beride yolda sual var

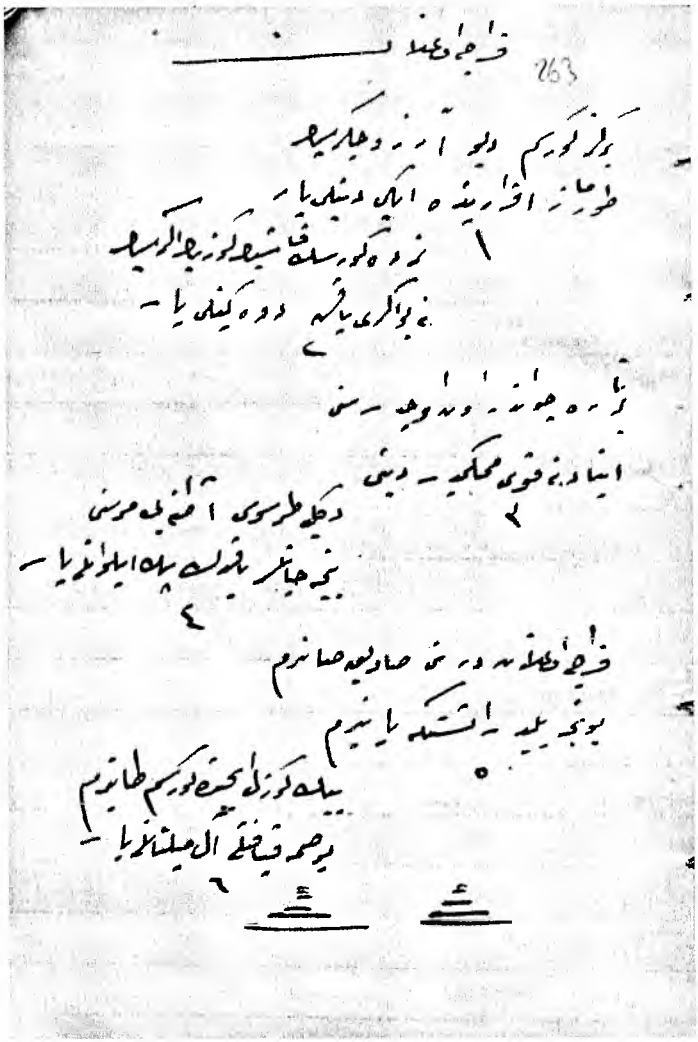
196. NE BU EĞRİ BAKIŞ DEVE KİNLİ YÂR*

1. Bir kez görsem diyü arzu çekersin
Durmaz ikrarında iki dinli yâr
Nerde görsen kaşın gözün eğersin
Ne bu eğri bakış deve kinli yâr

2. Bir taze civandır on üçtür sinni
İnadına kavi muhkemdir dini
Değil Tarsus Adana'yı Mersin'i
Nice canlar yaktın pek ilvanlı yâr

3. *Karac'oğlan* (der) seni sâdık sanırım
Bunca yıldır ateşine yanırım
Bin güzel içinde görsem tanırım
Yosma kıyafetli al miltanlı yâr

* *II: 263*: XXII: 305 [→ s. 452].

196. Bu Ne Eğri Bakış Deve Kinli Yâr (II: 263)

197. KAŞI ÇATMA ÇATIŞLIMDAN BİR HABER*

1. Aman seher yeli çar(e) sende kaldı
   Meri keklik sekişlimden bir haber
   Gene bahar geldi gönül bulandı
   Kaşı çatma çatışlımdan bir haber

2. Varın bakın benim yârim hasta mı
   Zülüfleri perişan mı deste mi
   O da benim gibi kara yasta mı
   Göğsü elvan nakışlımdan bir haber

3. *Karac'oğlan* yaş yi(gi)rmiye dayandı
   Hâb-ı gaflet uykusundan uyandı
   Seher vakti misk anbere boyandı
   Güller gibi kokuşlumdan bir haber

---

* *XXV: 33.*

198. 1. SANDIM SADRIÂZAM TUĞINAN GİDER*

1. Sabahtan uğradım ben bir güzele
   Her ne sual etsem yoğınan gider
   Yanına uydurmuş birkaç menendin
   Sandım sadrıâzam tuğınan gider

2. Gün doğmadan ışılaşır sırmalar
   Siyah zülüf mâh yüzünü dırmalar
   Tülek olmuş göğyüzünde turnalar
   Çekmiş katarını çığınan gider

---

* *XXV*: 25; II: 38.

A.

1/2: ne sual etsem: söylesem de -XXV: 25 (=çıkma); yoğınan: yok ilen -II: 38 -XXV: 25 (=çıkma). 1/3:Yanına almış da üç beş sevdiğin -XXV:25 (=çıkma). 1/4: Onlar (da) sevdiğine nazınan gider -XXV: 25 (=çıkma).

2/1: doğmadan: değer de -XXV: 25 (=çıkma). 2/2: zülüf: zülfün -XXV: 25 (=çıkma). 2/3: Hoş yakışmış elâ göze sürmeler -XXV: 25 (=çıkma); Zamaneden tülek olmuş turnalar -II: 38 (=çıkma). 2/4: çekmiş katarını: zülüfün gerdana -XXV: 25.

4/2: bulmadım: almadım -XXV: 25 (=çıkma); -II: 38 (=çıkma).

4: *Karacaoğlan* da söyler mi size/ Siyah zülfün tel tel olmuş mâh yüze/ Dedim dilber yoldaş olayım size/ Dedi bizim ile del'olan gider -XXV: 25 (=çıkma).

C.

3. dörtlük yoktur (II: 38).

4/4: Kafiye bozuk.

krş. Cunbur 1973: 192-193; Karaer 1973: 246; Ergun 1971: 167-168; Dergâh 1982: 302; Öztelli 1983: 220; Sakaoğlu 2004: 587-588; Aray 2010: 293-294.

ayrıca bkz. Köprülü 1964a: 340-341; Cunbur 1973: 35-36; Yalgın 1997b: 240; Karaer 1973: 246; Ergun 1971: 167; Dergâh 1982: 301; Öztelli 1983: 219-220; Sakaoğlu 2004: 587.

3. Şu dünyada bir murada ermedim
Binip aşk atına gönül yormadım
Senin gibi hiçbir güzel görmedim
Çekme gamzelerin zağınan gider

4. *Karac'oğlan* der ki murad almadım
Arap ata binip meydan bulmadım
Güzel derler böyle güzel görmedim
Top zülüf gerdanda topınan gider

198. 2. SANDIM SADRIÂZAM TUĞINAN GİDER*

1. Sabahtan bir güzele uğradım
Her ne dedim ise yoğınan gider
Yanına uydurmuş üç beş menendin
Sandım sadrıâzam tuğınan gider

2. Erem dedim bir murada ermedim
Fırsat elde iken bir dem sürmedim
Bu cihanda böyle güzel görmedim
Hûb zülüf gerdanda bağınan gider

3. Gün değer de ışılaşır sırmalar
Siyah zülfün mâh yüzünü dırmalar
Semada [da] bölük olmuş turnalar
Düzmüş katarını çığınan gider

4. *Karac'oğlan* der ki bu sözü[m size]
Hûb yakışmış çifte benler mâh yüze
Dedim dilber yoldaş(ın) olam [ben] size (?)
Dedi bizim ile del(i)'olan gider

* *VI:171.*

199. AĞALAR BEĞLERİ ARZULAR GİDER*

1. Efendim sendedir mayanın hası
Bağrımı deliyor çanının sesi
Her sabah her seher göçün arkası
Ağalar beğleri arzular gider

2. Ulam ulam olmuş yatan yazılar
[Ceyran koğar göğ boncuklu tazılar]
Burnu hırızmalı gelinler kızlar
Hani yaylam der de arzular gider

3. Hevayi da deli gönül hevayi
Alıcı kuş yüksek yapar yuvayı
Türkmen kızı katarlamış mayayı
Hani yaylam der de arzular gider

4. *Karacaoğlan* der yürekte derdim
Güzeli medh etmek dilim[d]e virdim
Sultan Hanım derler yârdan ayrıldım
Yürektedir yaram sızılar gider

---

* *XXVI: 191.*

C.

2/2: Dize, metinde olmadığı için onarıldı (bkz. Cunbur 1973:197).

krş. Cunbur 1973: 196-197; Karaer 1973: 248; Dergâh 1982: 305; Öztelli 1983: 222; Sakaoğlu 2004: 589-590.

200. 1. DÜNYASINA HAYVAN GELMİŞ BÖN GİDER*

1. Ala gözlerini sevdiğim dilber
Senin ile benim sohbet yan gider
On beşinde yavrı güzel sevmeyen
Dünyasına hayvan gelmiş bön gider

2. Çıkmış yükseğine seyrân ederken
Engininden ebbaz ebbaz il gider
Arkada giden de gördüm bir güzel
Kadir Mevlâ'm daha neler halk eder

3. Telli mahramasın atmış boynuna
Kudret kalemini çekmiş aynına
Bir gececik mihmân olsam koynuna
Sanki güzel sermayenden ne'n gider

---

* *XXV:* 9; II: 39; III: 184.

A.

1/2: Şu senin bakışın beni bend eyler -II:39. 1/3: Bencileyin bir güzeli sevmeyen -II:39. 1/4: dünyasına: bu dünyaya -II:39.

2: Lâle ile sünbül sokmuş başına/ Kudret kalemini çekmiş kaşına/ Bir yiğit de düşmeyince eşine/ Âh çektikçe yüreğinden kan gider -II:39.

4/1: başına: boynuna -II:39. 4/2: kaşına: aynına -II:39; Bir gecelik mihman olsam koynuna -II:39. 4/4: ettikçe: çektikçe -XXV:9 (=çıkma); Sanki güzel sermayenden ne'n gider -II:39.

5/1-2-3: Utanma perdeyi kaldır yüzünden/ Ben garibi çıkardın mı gözünden/ Sen meyil verdin de döndün sözünden -III: 184.

6/1: da yanar alışır: ne yâr ile barışır -XXV:9 (=çıkma); yâri ile yarışır -II:39; da der ki -III: 184. 6/2: Siyah zülfün mâh yüzüne kıvrışır -II:39; kıvrışır: dolaşır -XXV:9 (=çıkma). 6/3: Gözün durmaz gözümünen irişir -II:39.

C.

2. dörtlükte kafiye bozuk. 2. dörtlük yoktur (bkz. II: 39; III: 184).

5. sırada yer alan mahlas dörtlüğü, sona alındı (XXV:9).

krş. Yalgın 1922f; Cunbur 1973: 25, 217; Karaer 1973: 247; Ergun 1971: 168; Yaşar Kemal 1997: 23; Dergâh 1982: 303-304; Öztelli 1983: 221-222; Sakaoğlu 2004: 588; Aray 2010: 52-53; 250.

Ayrıca bkz. Aray 2010: 337.

4. Telli mahramasın atmış başına
Kudret kalemini çekmiş kaşına
Bir yiğit de düşmeyince eşine
Âh ettikçe ciğer[in]den kan gider

5. Kaldırdın mı peçeleri yüzünden
Çıkardın mı ben sunayı gözünden
Ya söz verdin niçin döndün sözünden
Yalancıda iman kalmaz din gider

6. *Karacaoğlan* da yanar alışır
Siyah zülfün mâh yüzüne kıvrışır
Durmaz gözün gözüm ile irişir
Kirpiklerin kaşın ile cenk eder

200. 2. YALANCIDA İMAN KALMAZ DİN GİDER*

1. Perdeleri kaldırdın mı yüzünden
Ben garibi çıkardın mı gözünden
İkrar verdin niçin döndün sözünden
Yalancıda iman kalmaz din gider

2. Telli mahramasın (da) atmış boynuna
Kudret kalemini (de) çekmiş aynına
Bir gecelik mihmân olsam koynuna
Sermayenden ne'n eksilir ne'n gider

3. Telli mahramasın (da) atmış başına
Kudret kalemini (de) çekmiş kaşına
Bir yiğit de düşemezse eşine
Âh ettikçe yüreğinden kan gider

4. *Karac'oğlan* (der ki) dertli sinam (yanar) alışır
Siyah zülfün mâh yüzüne dolaşır
Güzel durmaz gözüm ile çarpışır
[Kaykı] kirpiklerin kaşla ceng eder

---

* *VI: 240*; [VI: 200-40].

A.

2/3: gecelik: gececik –VI:200-40.

4/1: sinam: sinem –VI:200-40. 4/4; (Kaykan) kirpiklerin kaşım ile ceng eder –VI:200-40.

C.

4/4: "kaykan", "kaykı" şeklinde onarıldı.

krş. Yalgın 1922b; Altun Yurd 1923e; Köprülü 1964a: 340-341; Cunbur 1973: 35-36; Yalgın 1997b: 240; Karaer 1973: 246; Ergun 1971: 167; Dergâh 1982: 301; Öztelli 1983: 219-220; Sakaoğlu 2004: 587.

200. 3. KADİR MEVLÂ'M DAHA NELER HALK EDER*

1. Çıktım yükseğine (de) seyrân eyledim
   Engininden abaz abaz il gider
   Çok güzel içinde gördüm bir gelin
   Kadir Mevlâ'm daha neler halk eder

2. Telli mahramasın atmış başına
   Kudret kalemini çekmiş kaşına
   Bir yiğit [de] düşmez [i]se (sevdiğine) eşine
   Âh ettikçe yüreğinden kan gider

3. Telli mahramasın (da) almış boynuna
   Kudret kalemini (de) çekmiş aynına
   Bir gececik mihmân olsam koynuna
   Çünki dilber sermayenden ne'n gider

4. *Karac'oğlan* yana yana alışır
   Siyah zülfün mâh yüzüne yürüşür
   Gözüm durmaz gözününen irişir
   Kalem kaşlar kirpiğinen ceng eder

---

* *II: 251.*

C.

krş. Cunbur 1973: 78-79; Karaer 1973: 245; Ergun 1971: 166-167; Dergâh 1982: 300; Öztelli 1983: 219; Sakaoğlu 2004: 586-587; Görkem-Tülüce 2008: 59; Ozanemre 2007: 37-38.

201. AL YANAKLAR BALA BENZER*

1. On birinde bir yâr sevdim
   Yen(i)'açılmış güle benzer
   On ikide şeker şerbet
   Al yanaklar bala benzer

2. On üçünde gözün süzer
   Zülüfün gerdana düzer
   Kargı kamış gibi uzar
   Boyu servi dala benzer

3. On dördünde bedir bedir
   Yârin ikrarını güder
   Nere çeksen ora gider
   Boynu toklu kula benzer

---

* *III: 189*; XXVI: 174; II: 47.

A.

3: On dördünde kurt bilekli/ Daima Hakk'a dilekli/ Cigali ördek sulaklı/ Ak kollar billûra benzer -XXVI: 174; II: 47.

5: On beşinde yaşar yaşın/ Çeşit çeşit bağlar başın/ Tenhalarda bulur eşin/ Saç(ı)'ibrişim tele benzer -XXVI: 174; II: 47.

6: On altıda bedel bedel/ Nere çeksen ora gider/ Dostun ikrarını güder/ Boynu toklu kula benzer -XXVI: 174; II: 47.

7: On yedide deli dolu/ Hiç bilmez gittiği yolu/ Gonca güllerin harmanı/ Yeni sönmüş kora benzer -XXVI: 174; II: 47.

9/2-3-4: Görü[r](nce) gözüm söyler dilim/ Çokça sarıl ince belim/ Saç(ı)'ibrişim tele benzer -XXVI: 174; II: 47. 9/2: görünce: görse -II: 47.

10/2-3: Nice aşk kitabın açar/ Be hey dide vaktin geçer -XXVI: 174; -II: 47.

C.

3. ve 4. dörtlükler, birbirinin çeşitlenmesi olarak da düşünülebilir.

krş. Yalgın 1922e; Cunbur 1973: 330-331; Karaer 1973: 356-357; Ergun 1971:241-243; Wannig 1980: 590-590a; Dergâh 1982: 474-475; Başgöz 1984: 143-144; Öztelli 1983: 390-391; Sakaoğlu 2004: 595-596; Aray 2010: 233-234.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 264-265, 295-296; Karaer 1973: 355-356; Ergun 1971: 240-241, 243; Başgöz 1984: 145-146; Öztelli,1983:326; Yalgın 1997b: 247-248; Dergâh 1982: 473; Sakaoğlu 2004: 594-595.

4. On dördünde deli dolu
Hiç bilmez gittiği yolu
Şu Tanrı'nın güzel kulu
Yanıp geçen güle benzer

5. On beşinde peşin peşin
Tevir tevir bağlar başın
Tenhalarda bulur eşin
Boz bulanık sele benzer

6. On altıda kurt bilekli
Cümlemiz Hakk'a dilekli
Yeşil başlı fil ördekli
Gök perdeli göle benzer

7. On yedide yile yile
Göz yaşını sile sile
Emceğini vermiş ile
Cin ibrişim tele benzer

8. On sekizde seke seke
Göz yaşını döke döke
Dost kendine baka baka
Bülbül konmuş güle benzer

9. On dokuzda dokur kilim
Ağlar gözüm söyler dilim
Dallarından kırık kolum
Kevren geçmiş yola benzer

10. Nâçar *Karac'oğlan* nâçar
Aşkın kitabını açar
Yigirmide vakti geçer
Geçmez akçe pula benzer

202. 1. YANAKLARI BALA BENZER*

1. Sabahıla bir kız gördüm
Yen(i)'açılmış güle benzer
Yanında bir gelin gördüm
Yanakları bala benzer

2. Gelin çekmiş geçer göçün
Kız fikr eder için için
İbrişim gelinin saçın
Kızın saçı tele benzer

3. Gelinin saçı bürülmüş
Kıza güzellik verilmiş
Gelin akmış [da] durulmuş
Kız bulanık sele benzer

---

* *XXV:* 26; III: 197.

A.

1: Sabahtan uğradım ben bir güzele/ Güzel kıpkırmızı [da] güle benzer/ Yanı sıra (bir) gelin gider/ Boyu servi dala benzer (XXV:26).[= İlk iki dize, 11'li hece ölçüsüyle söylenmiştir.]

2/3: saçın: saçı[n] -III:197

3/1: bürülmüş: örülmüş -III:197; 3/3: Gelin gölde gövel ördek -III:197; 3/4: suya: sele -III:197.

4/2: Kız görmemiş daha gerdek -III:197;

7: *Karac'oğlan* der ki hani/ Tepede oynatır beyni/ Zemheride kızın koynu/ Yen(i)'açılmış güle benzer -III: 197.

C.

6/3: Kafiye bozuk (XXV: 26).

6. dörtlük yoktur (III:197).

krş. Cunbur 1973: 264-265, 295-296; Ergun 1971: 240-241, 243; Başgöz 1984: 145-146; Öztelli 1983: 326; Yalgın 1997b: 247-248; Karaer 1973: 355-356; Dergâh 1982: 473; Sakaoğlu 2004: 594-595; Aray 2010: 263.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 330-331; Başgöz 1984: 143-144; Öztelli 1983: 390-391; Karaer 1973: 356-357; Ergun 1971: 241-243; Dergâh 1982: 474-475; Sakaoğlu 2004: 595-596.

4. Gelinin sırtında bardak
Kız dahi olmamış gerdek
Gelin gölde gövel ördek
Kız çölde ceylâna benzer

5. Gelin altun tel kafeste
Kızı gören olur hasta
Gelin şeker şerbet tasta
Kız petekte bala benzer

6. Gelinin damdan inişi
Kızın sallanıp gelişi
Gelinin saçı ibrişi(m)
Kızın saçı tele benzer

7. Aynı *Karac'oğlan* aynı
Tepesinde oynar beyni
Zemheride kızın koynu
Yaz bahar ayına benzer

202. 2. KIZ BULANIK SELE BENZER*

1. Gelinin benleri varmış
   Güzellik kıza verilmiş
   Gelin akmış da durulmuş
   Kız bulanık sele benzer

2. Gelinin benleri beste
   Kızı gören olur hasta
   Gelin şeker şerbet tasta
   Kız petekte bala benzer

3. Gelinin elinde bardak
   Kız daha görmemiş gerdek
   Gelin gölde gövel ördek
   Kız bağçede güle benzer

4. Aynı *Karac'oğlan* aynı
   Tepesinde kaynar beyni
   Zemheride kızın koynu
   Al baharlı yaza benzer

---

* *XXVI: 214.*

C.

krş. Cunbur 1973: 264-265, 295-296; Ergun 1971: 240-241, 243; Başgöz 1984: 145-146; Öztelli 1983: 326; Yalgın 1997b: 247-248; Karaer 1973: 355-356; Dergâh 1982:473; Sakaoğlu 2004: 594-595.

203. GAMZESİ YOK KAŞI YAYA BAĞLIDIR*

1. Niçün odlanmayım niçün yanmayım
Deli gönül bir sevdaya bağlıdır
Özü şirin sözü şirin bir güzel
Gamzesi yok kaşı yaya bağlıdır

2. Yenile de cida (?) çekmiş özüne
Kudret sürmesini çekmiş gözüne
[Dökünce zülfünü] bedir yüzüne
Ben sanırım ağ buluta bağlıdır

3. *Karac'oğlan* (der ki) deli gönül bir firkat
Dahi yâdlar ile etmeyim sohbet
Eskiyen kafadan (?) kalktı muhabbet
Şimdi gönlüm taze yâre bağlıdır

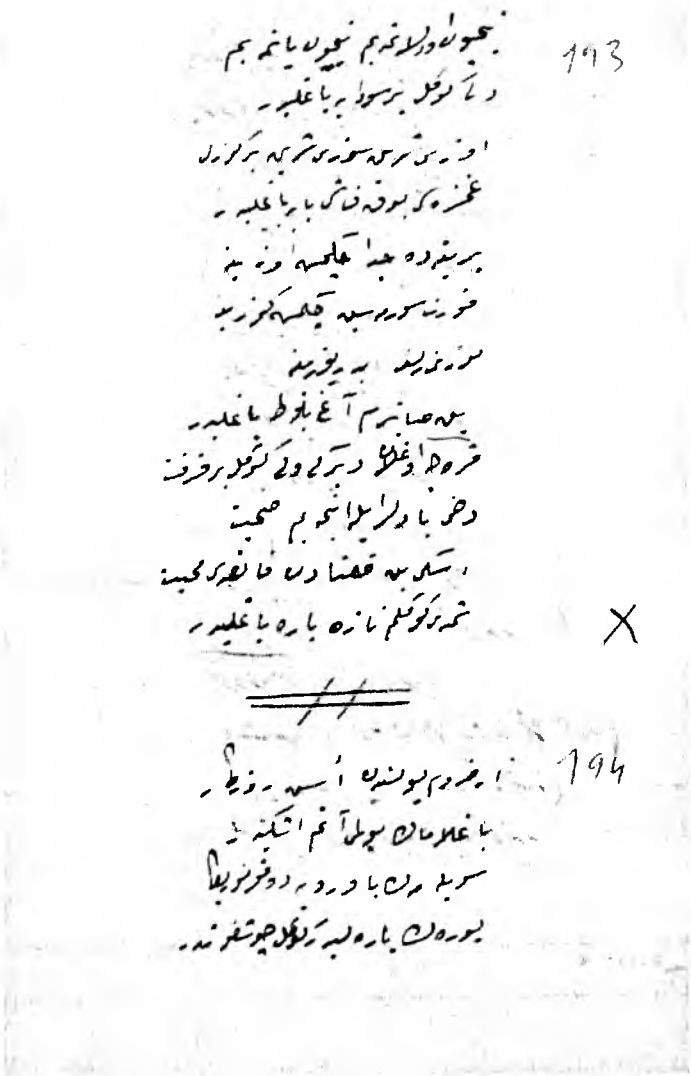
---

* *XXVI: 193* [→ s. 468].

C.

2/3: Okunamayan iki kelime onarıldı (bkz. Cunbur 1973: 169).

krş. Cunbur 1973: 169; Karaer 1973:251-252; Dergâh 1982: 309; Öztelli 1983: 225-226; Sakaoğlu 2004: 597.

203. Gamzesi Yok Kaşı Yaya Bağlıdır (XXVI: 193)

204. AL YANAĞIN İPLİK İPLİK KANLIDIR*

1. Eliftir kirpiğin kaşların ıra
Saydım ak gerdanda benleri sıra
Yâreli geyik [gi]mi giden gara
Al yanağı iplik iplik kanlıdır

2. Çıktım yükseğine pursludur purslu
Gam çeker ağlarım gözlerim yaslı
Bir bölük asker(i) var (da) dal fino fesli
Göksü sü(r)slü [de] bir hûb gerdanlıdır

3. Bağı bağçeli [de] gülü goncalı
Sinama vurdun da gizli gancalı
Bilmem Ödemiş'li bilmem Gence'li
Amma yanılmazsam Pehlivanlı'dır

4. Salanup gelişin pel(i)kan gaz gibi
Yanar ak gerdanda altun köz gibi
Alad alad dağner yavru baz gibi
Bir ispir bakışlı Yağşu[v]anlı'dır

5. *Karac'oğlan* (der ki) sarpa düş(ür)düm yolumu
Gözüm gördü kabul ettim ölümü
Geldi geşti hiç sormadı hâlimi
A'lâ güzel amma pek ilvanlıdır

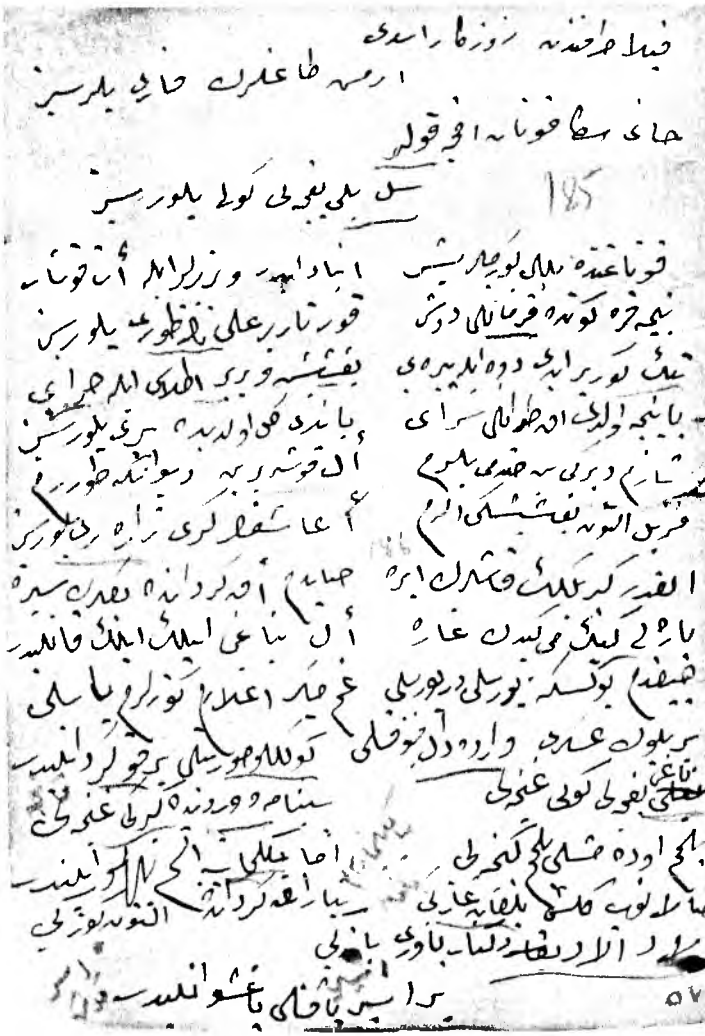
---

* *II: 186* [→ s. 470]

B.

1/3: "Yâreli geyik mi [şu] giden yara" diye de onarılabilir.

4/3: dağner: bakar (=üstü çizilmiş) -II: 186.

204. Al Yanağın İplik İplik Kanlıdır (II: 186)

205. YÂRE NÂME GÖNDERECEK ZAMANDIR*

1. Evvel bahar yaz ayları gelende
   Lâle sünbül dallanacak zamandır
   Koç yiğitler sılasını arzular
   Yâre nâme gönderecek zamandır

2. Âlim olan kulak verir va('a)zlara
   Cahil olan sohbet katmaz sazlara
   Benden selâm söylen kuğu kazlara
   Kuru göller sulanacak zamandır

3. *Karac'oğlan* der ki ben yana yana
   Yârin sitem sözü kâr etti cana
   Seherde oturmuş bülbül figana
   Gayr[ı] kuşlar dillenecek zamandır

---

* *XXVI: 218.*

C.

krş. Cunbur 1973: 102; Karaer 1973: 253; Dergâh 1982: 312; Öztelli 1983: 229-230; Sakaoğlu 2004: 599; Aray 2010: 310.

206. GİNE BÜLBÜL KUL OLDUĞU ZAMANDIR*

1. Bülbül ne yatarsın bahar erişti
Ulu sular bulandığı zamandır
Kat kat olup gül yaprağa karıştı
Gine bülbül kul olduğu zamandır

2. Gine bahar oldu açıldı güller
Figana başladı gine bülbüller
Ezid ezid olup açtı sünbüller
Âşıkların del(i)'olduğu zamandır

3. Gine bülbül bilir gülün hâlinden
Yeter deli oldum yârin elinden
Aşıp aşıp gelir yayla belinden
Yârden bize gel olduğu zamandır

4. Gine geldi türlü baharlar bağlar
Bülbül figan edip kamuyu dağlar
Dürlü çiçekleri bürü[n]müş dağlar
Ulu dağlar yol olduğu zamandır

5. *Karac'oğlan* eydür geçti çağlarım
Meyve vermez oldu gönül bağlarım
Aklıma geldikçe durmaz ağlarım
Gözüm yaşı sel olduğu zamandır

---

* *II*:37; XXV:20.

A.

1/4: gine: yine -XXV:20.

2/1: gine: yine -XXV:20. 2/2: gine: yine -XXV:20. 2/3: ezid ezid: ezid ezid(e) -XXV:20.

4/1: gine: yine -XXV:20.

C.

krş. Köprülü 1964a: 341-342; Cunbur 1973: 73; Karaer 1973: 253-254; Ergun 1971: 177-178; Wannig 1980: 595; Dergâh 1982: 313; Öztelli 1983: 229; Sakaoğlu 2004: 599-600; Aray 2010: 55-56, 309.

ayrıca bkz. Kendi 1942a: 63; Evinç 1944: 20 (=*Kul Mustafa* mahlasıyla).

207. 1. KIZ OĞLANA NERGİS VERİR GÜL ALIR*

1. (Evvel) baharın geldiği neden bell(i)'olur
Ulu çamlar kenarını sel alır
Lâle sünbül bir araya gelince
Kız oğlana nergis verir gül alır

2. Silinmiş hançerden aktır bileğin
Hak yolunda kabul olsun dileğim
Çok sallanma yeşil donlu meleğim
İl âriftir gezişinden hil(e)'alır

---

* *XXV: 6.*

A.

1/2: ulu: kuru -XXV: 6 (=çıkma); ulu çamlar: akar çaylar -XXV: 6 (=çıkma). 1/3: İki gönül bir araya gelince -XXV: 6 (=çıkma).

2/1: silinmiş hançerden: som gümüşten -XXV: 6 (=çıkma). 2/2: yolunda: yoluna -XXV: 6 (=çıkma). 2/3: çok sallanma: yavaş sallan -XXV: 6 (=çıkma).

3/2: Hayli oldu yâr sevdana düşeli –XXV: 6 (=çıkma). 3/3: Kız çıkarma kırkmaları [dışarı] -XXV: 6 (=çıkma). 3/4: esen yeller: yel eser de -XXV: 6 (=çıkma).

4/4: İçinizde güzel yokmuş il alır –XXV: 6 (=çıkma).

6/4: kakar: kalkar -XXV: 6 (=çıkma).

Ek Dörtlük:

Karac'oğlan kaynayıp da coşunca/ Dalga gelip dal boyundan aşınca/ Gurbet ilde baş yastığa düşünce/ O yiğidin sevdiğini el alır –XXV: 6 (=çıkma).

C.

1. kıt'a beş dizedir. Dörtlükle uyumlu olmayan "Yaz gelip de beş ayları doğunca" (1/2) dizesi çıkarıldı.

3/2: Dizeye ait çıkmanın son kelimesi, sayfa kesik olduğu için okunamadı.

krş. Cunbur 1973: 223; Karaer 1973: 255; Ergun 1971: 178; Dergâh 1982: 315; Yaşar Kemal 1997: 24; Yalgın 1997b: 243-244; Öztelli 1983: 230; Sakaoğlu 2004: 601.

Kırşehirli Âşık Said'e bağlanan bir çeşitlenmesi için bkz. Obruk 1983: 48.

3. Haşarı da deli gönül haşarı
Haçan döşün(ü)'eğsen gözüm yaşarı
Çıkarınca zülfün(ü) festen dışarı
Esen yeller arasından tel alır

4. Arap at isterim binip aşmağa
Kömür gözlüm çoktur karnım deşmeğe
Gurbet ilde(n) baş yastığa düşmeğe
Korkarım sevdiğim meğer il alır

5. Arap ata bindim çok safâ sürdüm
Dürlü dona girdim (de) ne murat aldım
Usandım canımdan dellâla verdim
Yok mudur kız kapınızda kul alır

6. Der *Karaca Oğlan* kaşları kara
Saydım ak gerdanda benleri sıra
Çok varıcı olma sevdiğin yere
Ya muhabbet kakar ya bir hâl olur

207. 2. KIZ OĞLANA NERGİZ VERİR GÜL ALIR*

1. Yaz gelip de beş ayları doğunca
Kuru çaylar(ın) kenarını sel alır
İki gönül bir [araya gelince]
Kız oğlana nergiz verir gül alır

2. Arap at ister de binip eşmeye
Mor sümbüllü yaylaların aşmağa
Gurbet ilde baş yastığa [düşmeğe]
Korkarım sevdiğim seni il alır

3. Çıyırgan çardağı (?) aktır bileğim
Hak yolunda kabul olsun dileğim
Ne sallan(ırs)ın yeşil donlu meleğim
İl âriftir gezişinden hil(e)'alır

4. Haşarı [da] *Karac'oğlan* haşarı
Yâri görsem de gözlerim yaşarı
Çıkarmış (da) kâkülü festen dışarı
Esen yeller zülüfünden tel alır

---

* *VI*: 227; II: 192; [VI: 200-27].

A.

1/2: çayın -II: 192. 1/3: İki gönül bir araya gelince -II: 192.

3: Gümüş hançerden [de] aktır bileğin/ Hak yolunda kabul olsun dileğin/ Ne sallanın yeşil donlu meleğim/ İl âriftir gezişinden hil(e)'alır -II: 192.

4. Haşarı [da] deli gönlüm haşarı/ Mecnun dostu olsam gözüm yaşarı/ Zülfünü çıkarmış festen dışarı/ Esen yeller zülüfünden tel alır -II: 192.

C.

1/3: "olunca /.../" şeklindeki kısım, "araya gelince" şeklinde onarıldı (II:192).

2/3: "düşünce", "düşmeğe" şeklinde onarıldı (bkz. II: 40).

2. dörtlük yoktur (bkz. II: 192).

207. 3. KIZ OĞLANA NERGİS VERİR GÜL ALIR*

1. Evvel bahar yaz ayları gelince
Ulu çamlar kenarını sel alır
Lâle sünbül bitip boynun eğince
Kız oğlana nergis verir gül alır

2. Silinmiş hançerden aktır bileğim
Bir âh çeksem kabul olur dileğim
Sana derim kömür gözlü meleğim
İl âriftir gezişinden hil(e)'alır

3. Haşarısın deli gönül haşarı
Bir âh çeksem ala gözler yaşarı
Kız çıkarma kırkmaları dışarı
Yel eser de arasından tel alır

---

* *II: 40*; II: 233-1.

A.

1/1: gelince: doğunca -II:233-1. 1/2: Kuru çayın kenarını sel alır -II:233-1.

2: Simlenmiş hançerden aktır bileğin/ Hak yanında kabul olsun dileğin/ Yavaş sallan usul boylu meleğim/ İl âriftir gelişinden hil(e)'alır II: 233-1.

Ek Dörtlük:

Karac'oğlan der ki ummana daldım/ Şu dünyanın kuyruğuna ben kaldım/ Üç değil beş değil on beş sallandım/ Var mı [idi] kapınızda kul alır - II: 233-1.

C.

Şiirin mahlas dörtlüğü yoktur (II: 40).

1/3-4: Dizeler yazılmamıştır –(II:233-1).

3, 4 ve 5. dörtlükler yazılmamıştır (bkz. II: 233-1).

4. Arap at isterim binip eşmeğe
Kömür gözlüm çoktur karnım deşmeğe
Gurbet ilde baş yastığa düşmeğe
Korkarım sevdiğim meğer il alır

5. Arap ata bindim çok safâ sürdüm
Dürlü don giydim de ne murat aldım
Usandım canımdan dellâla verdim
Yok mudur kız kapınızda kul alır

207. 4. KIZ OĞLANA NERGİS VERİR GÜL ALIR*

1. Yaz gelip de beş ayları doğunca
Ulu çaylar kenarını sel alır
İki gönül bir araya gelince
Kız oğlana nergiz verir gül alır

2. Som gümüşten daha aktır bileğin
Hak yoluna kabul olsa dileğin
Yavaş yürü mavi donlu meleğim
İl âriftir yürümenden hil(e)'alır

3. Haşarı da deli gönül haşarı
Hayli oldu yâr sevdana düşeli
Çıkartma perçemi festen dışarı
Esen yeller zülüfünden tel alır

4. *Karac'oğlan* der ki ağladım güldüm
Muhabbet şart imiş yenile bildim
Canımdan usandım yâd ile derdim (?)
İlinizde güzel yokmuş kul alır

* *III: 196.*

207. 5. OĞLAN KIZA NERGİS VERİR GÜL ALIR*

1. Evvel bahar yaz ayları gelende
Kuru çaylar adaları sel alır
İki güzel bir araya gelende
Oğlan kıza nergiz verir gül alır

2. Meşelidir bizim iller meşeli
Yedi yıldır kız sevdana düşeli
Çok çıkarma zülüflerin dışarı
Yel değer de ebrûlardan tel alır

3. Ağdır bileğin de süttür bileğin
Hak yanında kabul olsun dileğin
Bayca sallan yeşil donlu meleğim
İl âriftir gezişinden hil(e)'alır

4. *Karacaoğlan* der şu dağdan aşan
Hergiz iflâh olmaz peşine düşen
Babandan iz(i)n aldım anandan nişan
Ben gidince sevdiceğim il alır

---

* *XXVI: 188.*

207. 6. KIZ OĞLANA NERGİZ VERİR GÜL ALIR*

1. Yaz gelüp de beş ayları doğunca
Kuru çaylar kenarını sel alır
Lâle bitüp sünbül boynun eğince
Kız oğlana nergiz verir gül alır

2. Kolun sıkıştırmış (da) aktır bileğin
Hak yanında kabul olsun dileğim
Ne sallanın yeşil donlu meleğim
İl âriftir gezişinden hil(e)'alır

3. Haşarı da deli gönül haşarı
Akıttıkça ala gözler yaşarı
Çıkarma zülfünü fersten dışarı
Esen yeller (de) zülüfünden tel alır

4. Düldül'e bindim de sılama indim
Aradım dünyanın öt(e)'ucun buldum
Canımdan usandım dellâla virdim
Sizin ilde güzel yok mu kul alır

---

* *XXVI: 334.*
C.
Mahlas dörtlüğü yoktur.

208. BİLMEM BENİ SINAR BİLMEM ESSAHTIR*

1. Âlemde ben gibi Mecnun var m'ola
   Şu benim çektiğim âh ile vâhtır
   Şimdi kömür gözlüm yüzün döndürdü
   Bilmem beni sınar bilmem essahtır

2. Mecnun'um ağalar Leylâ'm(a) nic'oluk
   Şu bizim işimiz Mevlâ'ya kalık
   Kara kaşlar kemend olup eğilik
   Alma yüz üstüne zülfün siyahtır

3. Sim olmuş gerdan da göğsün de aktır
   Karadır kaşların ne desem haktır
   Şol kayka kirpikler sinemde oktur
   Parlar gümüş gerdan yüzlerin mâhtır

4. *Karac'oğlan* der ki içelim bâde
   Köt(ü)'eşten adama hiç olmaz fâyde
   Gel verme bûseni engele yâde
   Almağıla doymaz her dem tamahtır

---

* *XXV: 8*; II: 180.

A.

1/2: çektiğim: çekticeğim -II:180.

3/4: gerdan da: parlıyor -II:180.

B.

1/1: essah: esaslı, sahici -XXV:8 (=çıkma).

2/3: eğilik: eğilmek -XXV:8 (=çıkma) ; eğilmiş -II:180 (=çıkma).

3/3: kayka: doğru -II:180 (=çıkma).

4/4: almağıla: almayınan -II:180 (=çıkma); tamah: tama' -XXV:8 (=çıkma).

209. KİTAP NEDİR İMAN NEDİR YOL NEDİR*

1. Her sabah her seher sınak verirsin
   Edep nedir erkân nedir yol nedir
   Okuyup da ince dilden bilene
   Kitap nedir iman nedir din nedir

2. Gittiğimiz yollar din İslâm yolu
   Evveli Muhammed âhiri Ali
   Üç yüz altmış birdir servinin dalı
   Dallarında biten iki gül nedir

3. Eydür *Karac'oğlan* gezdim de geldim
   Âlemi deftere yazdım da geldim
   Deryayı denizi geçtim de geldim
   Derya nedir deniz nedir göl nedir

---

* *XXV: 19*; II: 36.

A.

1/1: sınak: sabak -II:36 (=çıkma). 1/4: din: yol -II:36.

3/3: yazdım: aştım -XXV:19 (=çıkma).

C.

3/3: "geçtim", "aştım" şeklinde onarıldı -XXV:19. Kafiye bozuk (XXV: 19).

krş. Cunbur 1973: 125; Karaer 1973: 257; Ergun 1971: 171; Dergâh 1982: 319; Sakaoğlu 2004: 604, 799; Görkem-Tülüce 2008: 142.

Ayrıca bkz. Ardıç 1936: 46-47; Aray 2010: 330.

210. DİLEKLERİM KABUL OLMAZ NEDENDİR*

1. Gam kasavet kal[k]maz oldu serimden
Şâd olup da gülmediğim nedendir
Gece gündüz yalvarırım Mevlâ'ya
Dileklerim kabul olmaz nedendir

2. Karşımızda karlı karlı dağ olsa
Çevre yanı [i]reyhanlı bağ olsa
Eyi günde yâran ahbap çoğ [olsa]
Dar günümde dost bulunmaz nedendir

3. Şu gittiğim Urum mudur Şam mıdır
Başımdaki kasavet mi gam mıdır
Kime ey(i)lik etsem âhir(i) kem midir
[Ondan da] bir hisse almam nedendir

4. *Karac'oğlan* der ki belâlı başım
Akıttım dîdemden kan ile yaşım
Gurbete çıkanda yamandır işim
Mevlâ'm ömür vermiş (kahr etsem) olmaz nedendir

---

* *XXVI: 219*; XXV:34.

A.

1/1: kal[k]maz: çıkmaz -XXV: 34. 1/3: yalvarırım: yalvarıyo(ru)m –XXV: 34; yalvarırım: çağırırdım -XXV:34 (=çıkma).

2: Kış gelince boz bulanık kar olur/ Yaz gelince mor sünbüllü bağ olur/ Gin günümde yâren ahbap çok olur/ Dar günümde dost bulunmaz nedendir -XXV:34.

3/1: şu gittiğim: gezdiceğim -XXV:34. 3/2: başımdaki: çekticeğim -XXV:34. 3/3: (Her) kime iy(i)lik etsem âhiri kemdir -XXV: 34.

4/2-3-4: Gözümden akıttım kan ile yaşım/ Sılaya varınca yamandır işim/ Mevlâ'm ömür vermiş almaz nedendir -XXV: 34.

C.

2/3: "olur", "olsa" şeklinde onarıldı -XXVI: 219.

3/4: "indinde", "ondan da" şeklinde onarıldı (XXV: 34).

krş. Cunbur 1973: 106; Ülkütaşır 1936: 706-707; Karaer 1973: 216; Dergâh 1982: 324; Öztelli 1983: 235; Sakaoğlu 2004: 608, 808.

211. ERİDİR DE NAZLI DİLBER ERİDİR*

1. Yaz gelip de mor çiçekler bitince
Kurudur da nazlı dilber kurudur
Acı sözün ciğerime kâr eder
Eridir de nazlı dilber eridir

2. Arap at üstünde kaldı postumuz
İkrarından döndü m'ola dostumuz
Biz ölürsek toprak örter üstümüz
Çürüdür de nazlı dilber çürüdür

3. Yüksek olur arap atın kaltağı
Issız kalmaz koç yiğitin yatağı
Varır bir kötüye değer eteği
Geri dur da nazlı dilber geri dur

4. Hecinden de *Karac'oğlan* hecinden
Yiğit besler(ler) (de) güzellerin gencinden
Benim benizciğim senin yüzünden
Sarıdır da nazlı dilber sarıdır

---

* *XXV: 37.*
C.
krş. Öztelli 1983: 238-239; Karaer 1973: 259-260; Dergâh 1982: 322; Sakaoğlu 2004: 606; Aray 2010: 57-58.
Pir Sultan Abdal'ın bir şiiriyle benzerlik gösteriyor (bkz. Aray 2010: 375-376).

212. AŞK ELİNDEN ZÂRİ GÖNÜL BEZGİNDİR*

1. Boynunu uzadup girü sakınma
Naz götürmez kara bağrım ezgindir
Al yanağa cığal teller sokunma
Aşk elinden zâri gönül bezgindir

2. Ben bilirim sen ezelden güzelsin
Ceran gibi yâd avcıdan sezersin
Niçün böyle melûl mahzun gezersin
Boynun eğri zülüflerin bozgundur

3. Her nerede görsem karşıma çıkan
Akıl baştan gitti evimi yıkan
Yıkmış siyah kirpiğin hoşca bakan
Humarlanmış ala gözler süzgündür

4. Kara kaşlar kalem ile çekilmiş
Siyah benler büber gibi ekilmiş
Ebru saçlar her tarafa dökülmüş
Yok kusurun âzâların düzgündür

5. *Karac'oğlan* muradına erersen
İnelim Rişvan'(ın)a güzel ararsan
Bu bahtı karanın derdin sorarsan
Bir yâr için vatanından düşgündür

---

* *XXVI: 227.*
C.
krş. Cunbur 1973: 70-71; Karaer 1973: 262; Dergâh 1982: 325; Öztelli 1983: 236; Sakaoğlu 2004: 608-609.
ayrıca bkz. Aray 2010: 136-137, 355.

213. BEN BİR RÛZİGÂRIM HANDA MİSAFİR*

1. Anamın rahminden yere düşmeden
Dokuz ay yaslandım kanda misafir
Ben de şu dünyaya geldim geleli
Ben bir rûzigârım handa misafir

2. Mü'minlerin çırasını yakarlar
Münafığın âhiretin yıkarlar
Dar bacadan çalı gibi çekerler
Vücudum içinde can da misafir

3. *Karac'oğlan* der ki dünyada mal var
Aç gönlün sıdk ile Mevlâ'ya yalvar
Hazır ol vaktine Cihân-ı Server
Sende ümmetlerin bir gün misafir

---

* *XXVI: 213.*

C.

3/3: Tamlama yanlıştır, doğrusu "Server-i Cihân" olmalıdır. Kırşehirli Âşık Said'e bağlanan bir çeşitlenmesi için bkz. Obruk 1983: 187.

214. ARA YERDE İNGİL DUYAR SÖZ GELİR*

1. Ceylân kalhup şu yerlerden kaçınca
   Elem çekme kömür gözlüm tiz gelir
   Deli râkub bilir hilâ işleri
   Ara yerde ingil duyar söz gelir

2. Aleyhinde almaların (?) yazılır
   Ak gerdanda çifte benler çizilir
   Bir gün olur al irengin bozulur
   Kazel düşmüş bağınıza güz gelir

3. Köroğlu gibi Çamlıbel('den) aşılmaz
   Yârin sevdasıyla derde düşülmez
   Boyum(da)ca kar yağsa sinam üşümez
   Giden yâri verse(ler) bana yaz gelir

4. *Karac'oğlan* (der ki) kuşum saldım dumana
   Kevran avcılarım kalır gümana
   Bezirgân gönderdim Hind'e Yemen'e
   Kumaş diyü ısmarladım bez gelir

---

* *III: 273.*

215. 1. O DA AŞNÂSINA NAZ İLE GELİR*

1. Evvel bahar beş ayları doğunca
Dağların safâsı baz ile gelir
El ele vermişler gelinler kızlar
O da aşnâsına naz ile gelir

2. Ne kasavet çeke(rsi)n hey deli gönül
Baharın eyisi yaz ile gelir
Cümle kuşlar sökün ettiği zaman
Ak kuğu karışmış kaz ile gelir

3. Korkarım Keşiş'in Köprüsü bağlı
Aşkın ateşinden ciğerim dağlı
Uğrunuzda vardır Bâyezid Oğlu
Cümle beğler ona sözinen gelir

4. Nice beğleri var çengi tazılı
Kolları yazılı şahin bazılı
Gök ala koyunlu körpe kuzulu
Karışmış sağmalı yozunan gelir

---

* XXV: 38.

A.

3/1: Keşişin Köprüsü: Misis'in köprüsü (=çıkma). 3/4: sözinen: sazinen (=çıkma).

6/1: Karac'oğlan der (ki gel) yerinme birine (=çıkma).

7/4: naz ile: nazınan (=çıkma).

8/1: Karac'oğlan der ki: sana derim sana (=çıkma). 8/2: Yiğidi (kötüye) düşüren şu miskin yokluk (=çıkma). 8/3: çekme: vur (=çıkma).

C.

2: Kafiye örgüsüne bakıldığında, şiirin ilk dörtlüğü olabilir gibi görünüyor.

krş. Bartok 1991: 206; Yalgın 1997b: 253-254.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 192-193, 248; Karaer 1973: 246; Ergun 1971: 167-168; Dergâh 1982: 302; Öztelli 1983: 220; Sakaoğlu 2004: 587-588. Dadaloğlu'na ait benzer şiir için bkz. Görkem 2006: 286-289.

5. Yürü dilber yürü yolundan kalma
Yüzüne güleni dost olur sanma
Ölümden korkup da sen geri durma
Yiğitin alnına yazılan gelir

6. Hazeli hey deli gönül hazeli
Güz gelince bağlar döker gazeli
Hocası sevme mi öyle güzeli
Elinde mushafı cüz ile gelir

7. Yürü dilber yürü yoluna yürü
Ağustos'ta erir dağların karı
Gayet güzel olsa yiğitin yârı
O da aşnâsına naz ile gelir

8. *Karac'oğlan* der ki arılık paklık
Yiğidi köt(ü)'eden şu miskin yokluk
Kendini sarpa çek(me) kınalı keklik
Beğ oğlu üstüne baz ile gelir

215. 2. GELİNLER KARIŞMIŞ KIZINAN GELİR*

1. Yürü bre (de) yürü Antab illeri
   Senin yakışığın (da) yazınan gelir
   Başı top top [olmuş] eğri peçeli
   Gelinler karışmış kızınan gelir

2. Haydi oğlum haydi yoluna yürü
   Alaz alaz olmuş dağların karı
   Gayet güzel olsa (da) yiğidin yârı
   O da sevdiğine nazınan gelir

3. Yürü bre yiğit yolundan kalma
   Her yüze güleni dost olur sanma
   Ecelden korkup da sen geri durma
   Yiğitin alnına yazılan gelir

4. Yiğidi yiğit eden var(ı)nan varlık
   Yiğidi köt(ü)'eden kör olsun yokluk
   Sen seni sarpa vur kınalı keklik
   Beğ Oğlu üstüne bazınan gelir

---

* *II: 49*; III: 171.

A.

1/1: Antab: Ayntap -III: 171. 1/2: yazınan: yaz ilen (=çıkma) -(II: 49). 1/3: eğri peçeli: eğriceli - III:171. 1/4: kızınan: kız ilen (=çıkma) -(II: 49). 3/1: Yürü bre yiğit (yürü) yolundan kalma -III:171.

B.

4/2: "yokluk" çizilip, yerine "varlık" yazılmıştır (II: 49).

C.

Son iki dörtlüğün sırası değiştirildi.

Mahlas dörtlüğünde "*Karac'oğlan*", yer almıyor (II: 49; III:171). İkinci kaynaktaki şiir Karacaoğlan şiirleri arasında bulunmaktadır.

krş. Cunbur 1973: 248.

Benzer ayaklı diğer bir şiir ise *Beğ Oğlu* adına kayıtlıdır (bkz. AŞE XX-VII: 63). *Dadaloğlu*'na bağlanan bir diğer çeşitlenmesi için bkz. Görkem 2006: 286-289.

krş. Aray 2010: 334.

216. YAŞ GÖZÜME DOLAR GELİR*

1. Bir yiğit gurbete çıksa
Gör başına neler gelir
Her dem sılayı andıkça
Yaş gözüne dolar gelir

2. Bağrıma basarım taşlar
Akıttım gözümden yaşlar
Yavrusun aldıran kuşlar
Yuvasına döner gelir

3. Kocadım çekemem nazı
Bağrıma dökemem közü
Yârin bana kötü sözü
Kara bağrım deler gelir

4. Evlerinin önü söğüt
Atalardan kalmış öğüt
Yârinden ayrılan yiğit
Sılasına döner gelir

5. Yaşa *Karac'oğlan* yaşa
Ben söylerim coşa coşa
İş düşünce garip başa
Düşünür de gider gelir

---

* *XXV: 30.*

C.

krş. Cunbur 1973: 271-272, 360; Köprülü 1964a: 370; Ergun 1971: 245-246; Dergâh 1982: 480; Öztelli 1983: 330-331; Sakaoğlu 2004: 610; Görkem-Tülüce 2008: 109; Aray 2010: 230.

217. ÖLMEZ AMA ZÂRİLENİR*

1. Dağ salına konan kervan
Yağmur yağar gerilenir
Bir kötüye düşen dilber
Ölmez ama zârilenir

2. Bizim ilde bir gül biter
Vakti gelince tir titrer
Her kötü de bir söz atar
Bitmiş işim gerilenir

3. Adalarda olur harman
Yanakların derde derman
Gönül dediğin değirmen
Ufaklanır irilenir

4. Yaprağıdım oldum gazel
Dilim söyler elim yazar
Bir yiğite düşen güzel
Çiçek bağlar korulanır

---

* *XXV: 27*; III: 191 [→ s. 494]

A.

1/1: salına: salânı -XXV/27 (=çıkma); salana, sala(ğı)na -III:191 (=çıkma).

2/2: Vakt gelince tir tir titrer -III:191.

C.

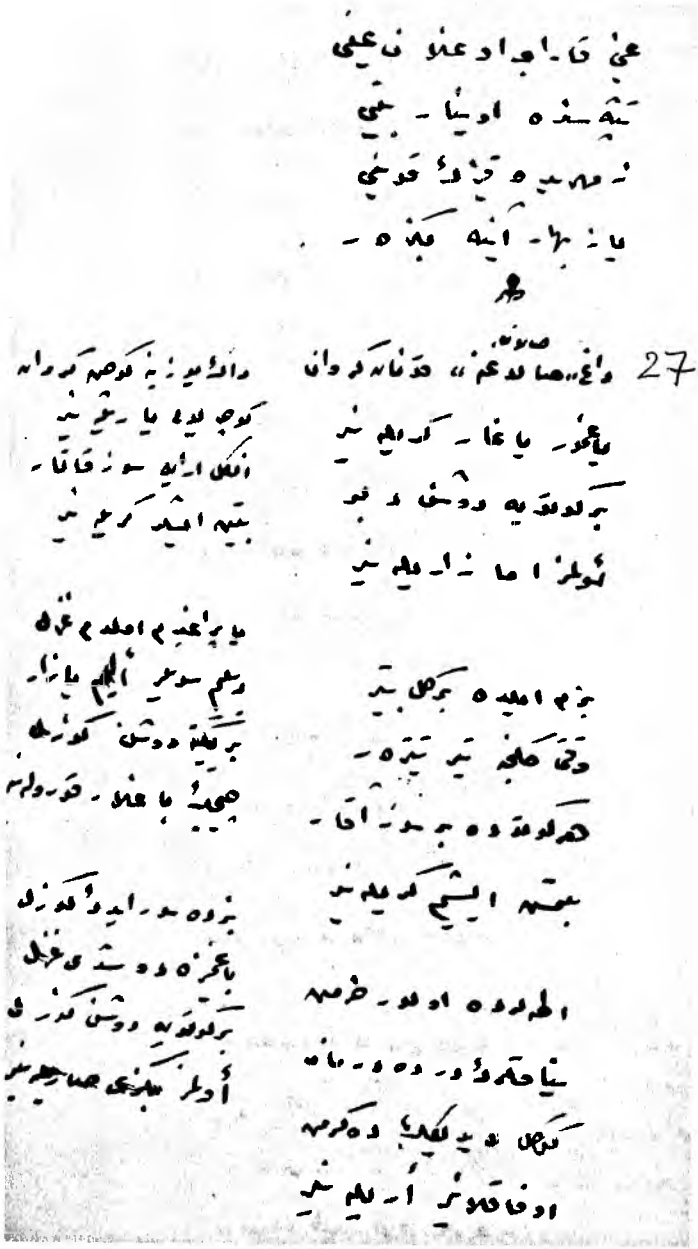
1: Dan yüzüne göçen kervan/ Göçün yolu yarılanır/ Engel araya söz katar/ Bitmiş işler gerilenir (XXV/ 27) (=çıkma). İlk dörtlüğün çeşitlenmesi olarak düşünülebilir.

4. ve 5. dörtlükler yoktur (III/191).

krş. Cunbur 1973: 276-277; Karaer 1973: 360-361; Ergun 1971: 246; Dergâh 1982: 481; Başgöz 1984: 147; Öztelli 1983: 331; Sakaoğlu 2004: 611-612; Aray 2010: 341-342; 359.

5. Biz de sever idik güzel
Bağçamıza düştü gazel
Bir kötüye düşen güzel
Ölmez benzi sarılanır

6. *Karac'oğlan* der ki iller
Bağçanda açılmış güller
Koç yiğite düşen dilber
Al çiçekle korulanır

217. Ölmez Ama Zârilenir (XXV: 27)

218.1. KÖTÜ KALBİNDEKİN DİLE GETİRİR*

1. Sabahtan uyandım bülbül sesine
Bülbül bir yanını güle getirir
Yiğit olan yiğit sırrın söylemez
Kötü kalbindekin dile getirir

2. Kör[ler]in gözüne girsen de görmez
Namussuza öğüt versen de almaz
Bir kötü dilim var hiç hâlden bilmez
Kötü dil de başa belâ getirir

3. Yola girip yoldaş olma arsıza
Sır söyleme namussuza persize (?)
Komşu olma edepsize yüzsüze
Güder ırzın bir gün ele getirir

4. Üçlerin beşlerin Selmân-ı Pâk'tır
Yediler(in) Kırkların sözleri haktır
Cehennemhânede hiç ateş yoktur
Herkes ateşini [bile] getirir

5. *Karacaoğlan* söylenir bu hâlde
Âşk(ı)'olmayan bülbül öter mi dalda
Kerâmet mi vardır şu tatlı dilde
Yüksekten gideni yola getirir

---

* *XXVI: 186.*

C.

4/4: "böyle", kafiye ve anlam göz önüne alınarak, "bile" şeklinde onarıldı.

krş. Cunbur 1973: 193-194, 215-216; Köprülü 1964a: 341; Karaer 1973: 263-264; Ergun 1971: 174-175; Dergâh 1982: 327-328; Öztelli,1983: 237-238; Sakaoğlu 2004: 612-613; Aray 2010: 334-335.

218.2. KÖTÜ KALBİNDEKİN DİLE GETÜRÜR*

1. Üçgöz Oğlu [derler] şöyle bir yiğit
Söylediği sözü yola getürür
Yiğit olan sırrın kimseye demez
Kötü kalbindekin dile getürür

2. Yal[ı]nız git yoldaş olma nursuza
Selâm verme erkânsıza yolsuza
Komşu olma namussuza arsıza
Âkıbet üstüne hile getürür

3. Dilberin koynuna girsem görmese
Bir dilbere öğüt versem almasa
Yiğit kendi mukadderin bilmese
Âkıbet başına belâ getürür

4. *Karac'oğlan* der ki her sözüm haktır
Yiğit olan erin yalanı yoktur
Cehennem [dediğin] hiç ateş yoktur
Herkes ateşini bile getürür

---

* *XXV: 10.*

C.

1/1: "da", vezin gereği "derler" şeklinde onarıldı.

4/3: "dediklerin de", vezin gereği "dediğin" şeklinde onarıldı.

Şiir, Üçgöz Oğlu adlı bir Türkmen âşığına/ beyine de bağlanmaktadır (bkz. AŞE VI: 220, [AŞE VI:200-20]).

krş. Bartok 1991: 204; Aray 2010: 89-90; 346.

219. TOPLAMIŞ DİZGİNİ GEÇTİ GİDİYOR*

1. Sabahtan uğradım (bir) azısız ata
   Dayanamıyom ben böyle firkata
   Yâri bindirmişler küheylân ata
   Toplamış dizgini geçti gidiyor

2. Eydür yârim eydür varayım derken
   Domurcuk güllerin dereyim derken
   Cerrahım yaranı sarayım derken
   Yâr eski yâremi açtı gidiyor

3. Arap atlar oynar düzde ovada
   Gözlerim kan ağlar dilim duada
   Bir yavru büyüttüm yüksek yuvada
   O da pervaz vurmuş uçtu gidiyor

4. Yavru şahin karşımızda kuş gibi
   Kocalık serime çöktü kış gibi
   Yüreğimde yanan bir ateş gibi
   Yaktı ciğerimi geçti gidiyor

---

* *XXVI: 274.*

B.

1/1: azısız: küheylân (=çıkma).

C.

Şiirin mahlas dörtlüğü yoktur.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 123; Karaer 1973: 266-267; Dergâh 1982: 331; Başgöz 1984: 148; Öztelli 1983: 240-241; Sakaoğlu 2004: 615-616.

220. GÜLÜN BURCU BURCU KOKUP GİDİYOR*

1. Sabahtan seherden salınan dilber
   Ateşin bağrımı yakıp gidiyor
   Yanağa sokunmuş her çeşit gülden
   Gülün burcu burcu kokup gidiyor

2. (Sevdiğim) eline bağlamış altundan ağca
   Koltuğuna çalmış bin türlü boğça
   Seherden kakmış [da] geziyor bağça
   Irmak bağçanızdan akup gidiyor

3. Sevdiğim aynına gelmesün hata
   Kırmızı güllerin rengine bata
   Dostu bindirmişler bir arap ata
   Elinde dizgini tartup gidiyor

4. *Karac'oğlan* der ki aradım buldum
   Bir zaman yanında eğlendim kaldım
   Tomurcuk güller(in)e elimi sundum
   Engel diken olmuş batup gidiyor

---

* *XXV: 16.*
C.
bkz. Aray 2010: 122.

221. YÜZ BİNİ DE TATAR HAN'DAN GELİYOR*

1. Yetmiş bini (var da) siyah postal(lı) giyecek
   Seksen bini (var da) Allah Allah diyecek
   Doksan bini (var da) tatlı cana kıyacak
   Yüz bini de Tatar Han'dan geliyor

2. (Şu) gelen Ahmed Paşa'm kendidir kendi
   Altmış bin dal kılınç(lı) küsûru cündî
   Kaçma kâfir kaçma ölümün şimdi
   Hacı Bektaş (Veli) kalkmış o da geliyor

3. Şevketlü efendim sultan-ı vezir
   Altmış bin dal kılınç(lı) yanında hazır
   Deryalar yüzünde Boz Atlı Hızır
   Benli Boz'a binmiş o da geliyor

4. *Karac'oğlan* der ki burda durulmaz
   Güleç yüze tatlı söze doyulmaz
   Gökteki yıldız[dan] çoktur sayılmaz
   Yedi iklim dört köşeden geliyor

---

* *III: 192.*
C.
krş. Aray 2010: 348.
ayrıca bkz. Cunbur 1973: 334; Karaer 1973: 268; Öztelli 1983: 394; Sakaoğlu 2004: 617, 799.

222. UĞRUN UĞRUN BERGÜZÂRIN GELMİYOR*

1. Ala gözlerini sevdiğim dilber
Niçün senin mâh yüzlerin gülmüyor
Hayvadan turunçtan bir deste gülden
Uğrun uğrun bergüzârın gelmiyor

2. /...../
Çekelim ayrılık ne gelir elden
/...../
Yırak yakın bir selâmın gelmiyor

3. Yine dumanla[n]dı dağların başı
Dîdemden akıttım kan ile yaşı
Pek göresim geldi o hilâl kaşı
Zalım felek tuzak kurmuş salmıyor

4. *Karac'oğlan* diyor gurbette kaldım
Nazar etsem dostu göremez oldum
Bugün nazlı yâre bir mektup yazdım
Ben yanarım dost hâlimden bilmiyor

---

* *XXV: 31.*
C.
2: 1. ve 3. dizeler yazılmayıp boş bırakılmıştır.
Hiçbir çeşitlenmesi bulunamadığı için, eksik dizeler tamamlanamadı (İG).

223. AŞK ATEŞİ CİĞERİMİ YAKIYOR*

1. Çapanlı'da bir güzele uğradım
Ala gözler ispir gibi balkıyor
Hiç görmeden görmemesi yeğ imiş
Aşk ateşi ciğerimi yakıyor

2. Kaşların benzettim 'râ' 'lâm elif'e
Yandı ciğer kebap [oldu] alafa
Kalem misk çalınmış kara zülüfe
Yanaştıkça burcu burcu kokuyor

3. Altın hamaylısın dakmış boynuna
Güzelliğin şavkı düşmüş aynına
İki turunç sokmuş iki koynuna
Yel estikçe burcu burcu kokuyor

4. Öğer *Karac'oğlan* bir gelin öğer
Gelinin saç bağı topuğun döğer
Kıymatını kessem bin akça değer
Zalım yokluk ciğerimi yakıyor

---

* *XXV: 39.*

B.

1/2: balkıyor: parlıyor (=çıkma).

C.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 123; Karaer 1973: 266-267; Dergâh 1982: 331; Başgöz 1984: 148; Öztelli 1983: 240-241; Sakaoğlu 2004: 615-616.

224. DELİ GÖNÜL BİR YÖRÜĞE VURGUNDUR*

1. Baharın geldiğin neden bilelim
   Bir gül bitmiş yapracığı düzgündür
   Esen sabâ yâr zülfünden tel alır
   Deli gönül bir yörüğe vurgundur

2. Dostumun yaylası derler bu dağı
   Koynunda bitmiştir turuncu bağı
   Yârim yaylamağa gelmiş bu dağı
   Canım sana bu yaylalar urgundur

3. Dostumun yaylası kayalı taşlı
   Bakamam gerdana gözlerim yaşlı
   Bir topak perçemli bir hilâl kaşlı
   Uyandırman kömür gözlüm yorgundur

4. *Karac'oğlan* donatsalar donumu
   Dosta doğru dönderseler yönümü
   Bin yaşasam hesap etsem ölümü
   Defter tutsam olancası bir gündür

---

* *II: 34.*

C.

krş. Cunbur 1973: 47; Karaer 1973: 269; Ergun 1971: 185-186; Dergâh 1982: 335; Öztelli 1983: 242; Bartok 1991: 209.

ayrıca bkz. Ardıç 1936: 63-64; Cunbur 1973: 98, 99, 225; Karaer 1973: 268-270; Ergun 1971: 185-186; Dergâh 1982: 334, 336; Öztelli 1983: 241-243; Başgöz 1984: 151-152; Görkem-Tülüce 2008: 110; Ozanemre 2007: 53-54; Sakaoğlu 2004: 618-620; Aray 2010: 56, 194, 203.

225. YÂRELİ YÜREĞİM GÖNLÜM COŞKUNDUR*

1. Erzurum dağında[n] esen rûzigâr
   Bağlaman yollarım(ı) atım eşkindir
   Söyletmen ak yârim bana dokunur
   Yâreli yüreğim gönlüm coşkundur

2. Binem atıma (da) edem sevdiğ(i)me naz
   Her yiğit de sevdiğiyle gezemez
   Adam kocar (derler) ama gönül kocamaz
   Daha gönlüm bir kıza [da] düşkündür

3. Hele gel beri de (beri) gülleri gonca
   Usuldur boyu da belleri ince
   Dünyayı imanlı gözlesin anca
   Ver bir öğüt akılcığım coşkundur

4. Hele gel beri de vereyim öğüt
   Yâr senin için de ağladım ağıt
   Ak gelin koynunda gördüm bir yiğit
   Onun için yâr yüzümden düşkündür

---

* *VI: 249*; XXV: 11; XXVI: 194; III: 201; II: 35; [VI: 200-49].

A.

1: Erzurum yolundan esen [ü]rüzgâr/ Bağlaman yolumu atım eşkindir/ Söylemen yavruya dokunur bana/ Yürek yaralıdır gönül coşgundur – XXVI: 194.

1.Erzurum dağından esen rûzigâr/ Bağlama yollarım atım eşkindir/ Söylemen o yâre dokunur bana/ Yürek pâre pâre gönül coşkundur - III: 201.

1.Erzurum dağından yolum az derdim/ Bağlama yollarım atım eşkindir/ Söyletmen yârimi bana tokanır/ Yâreli yüreğim gönlüm coşkundur - II: 35.

1/1: Erciyes dağından esen rûzigâr -XXV: 11; Erzurum dağından yolum azdırdım -XXV: 11 (=çıkma); Erciyes –II: 35 (=çıkma). 1/3-4:
Söyletmen o yâre bana dokunur/ Yaren pâre pâre gönül coşkundur -XXV: 11.

Ek Dörtlük:
Ördeksiz göllerin avın avlama[m]/ Öyle [bir] dilbere meyil bağlamam/ Ben yolcuyum beni yoldan eğlemen/ Bağlaman yolumu atım eşkindir -XXVI: 194.
Ek Dörtlük:
Ördeğ[s]iz göllerin avın avlama/ Mefâsız dilbere meyil bağlama/ Ben gidiyom beni yoldan eğleme/ Ver bana bir öğüt aklım şaşkındır - II: 35.
2/1: Atıma binem de gideyim aşkara -XXV: 11, aşkara: şâre (=çıkma) -XXV: 11. 2/2: 'alem bilür sevdiğim -XXV: 11 (=çıkma). 2/3: deler -VI: 200-49.
3/3: gözelsin –VI: 200-49.
Ek Dörtlük:
Atıma bineyim de gidem mazemaz/ Her yiğit sevdiği için gezemez/ Sufat kocar ama gönül kocamaz/ Şimdi gönül bir güzele uçkundur -XXV:11.
Atıma bineyim de gidem mazemaz/ Her yiğit sevdiğin[le] gezemez/ Sufat kocar ama gönül kocamaz/ Şimdi gönlüm bir yosmaya düşkündür - III: 201.
Ek Dörtlük:
İneyim gideyim ben de mezermez/ Bir yiğit sevdiği için gezemez/ Ömür kocar ama gönül kocamaz/ Deli gönül bir güzele uçkundur -II: 35.
Ek Dörtlük:
Ördeksiz göllerin avın avlama/ Vefâsız dilbere meyil bağlama/ Ben gidiyor beni yoldan eğleme/ Ver bana bir öğüt aklım şaşkındır -XXV: 11.
2: vefâsız: mefasız -XXV: 11 (=çıkma).
4/3: gelin: yârin –VI: 200-49. 4/4: uçkundur: düşkündür -XXV: 11 (=çıkma).
4: Beri gel beri de vereyim öğüt/ Bir günüm âh gelir beş günüm ağıt/ Dostun hatırına değmiş bir yiğit/ Onun için dost gözümden düşkündür -XXVI: 194;
5/1-2-3: Atıma binip de gidem aşkara/ Benim işim şu âlemde eşkâra/ Dellâllar çağırtsam günde beş kere -XXV: 11.
5: Atımı bağladım ben [de] aşkara/ Geleceğim aydı günden aşkâre/ Çığrışır dellâlım günde beş kere/ Sayılmaz saatim gözden düşkündür - XXVI: 194.
Atıma binip de gideyim şâre/ Hâlim bilir sevdiceğim aşkâre/ Dellâllar çağırtsam günde beş kere/ Satılmaz kumaşım yüzden düşkündür -XXVI: 194.
Bineyim atım[a da] gider aşkara/ Benim işim şu âlemde eşkâre/ Sevişir [güzel]ler günde beş kere/ Satılmaz kumaşım yüzden düşkündür - II: 35.
6/1: (Âh)*Karac'oğlan* der ki nedir meramım –VI: 200-49.
6/1-2-3: *Karac'oğlan* der ki ben de yanarım/ Yâr yitirdim yana yana ararım/ Üç gün idi benim kavl ü kararım -XXV: 11. 6/3: kavl ü kararım: kavlim kararım –VI: 200-49.

5. Binem atıma da gidem Afşar'a
Benim işim aydan günden aşkâre
Künde dellâllarım çâ(ğı)rsa beş kere
Satılmaz kumaşım yüzden düşkündür

6. *Karac'oğlan* der ki nedir merâmın
(Bir) yâr yitirdim (de) yana yana ararım
Üç ay idi yâr (i)le kavl ü kararım
Bugün dosttan ayrı düştüm beş gündür

6: *Karac'oğlan* der ki mâh[-ı] maralım/ Yüce dağlar var mı [sana] zararım/ Ağ yar ile üç gün idi kavl [ü] kararım/ Bugün yârdan ayrılalı beş gündür -XXVI: 194.
Karac'oğlan der ki ben de yanarım/ Yâr yitirdim yana yana ararım/ Üç güne koydumdu kavl ü kararım/ Bugün yârden [ayrı] düştüm beş gündür -XXVI: 194.
Karac'oğlan eydür varır giderim/ Yâr yitirdim yana yana ararım/ Üç gün idi benim kavl ü kararım/ Bugün yârden ayrılalı beş gündür -II: 35.
C.
3. ve 4. dörtlükler yoktur (III:201; II:35).
krş. Cunbur 1973: 98-99; Karaer 1973: 269-270; Ergun 1971: 186; Dergâh 1982: 336; Başgöz 1984: 151-152; Öztelli 1983: 242-243; Sakaoğlu 2004: 619-620; Görkem-Tülüce 2008: 110; Ozanemre 2007: 53-54; Aray 2010: 58-59.

226. 1. CEVÂHİRDEN YÜKÜN TUTMUŞ GİB'OLUR*

1. İnsan oğlu yeryüzüne gelince
Kur(u)'ağaçta [meyve] bitmiş gib(i)'olur
Kâmil olup kendi kendin bilince
Cevâhirden yükün tutmuş gib(i)'olur

2. Talana da deli gönül talana
Gide gele orta yeri dolana
Bir yiğit sevgili yakın olana
Günde düğün bayram etmiş gib(i)'olur

3. Bir yiğit yaslanıp [dizine] yatsa
Yârinin yağlığın yüzüne örtse
Her dem sevdiğinin sesin işitse
Gökyüzünde turna uçmuş gib(i)'olur

4. Üce dağ başında yayılan ceylân
Avcılar geliyor dört yanın dolan
Her olur olmaza sırrını diyen
Boz bulanık çaya akmış gib(i)'olur

5. *Karac'oğlan* der ki bizi kayıran
İki cânı birbirinden ayıran
Muhannet sufra(sın)da karnın doyuran
İk(i)'eliyle zehir yemiş gib(i)'olur

---

* *XXV: 21*; II 41.

A.

1/2: Kur(u)'ağaçta meyve bitmiş gib(i)'olur -II 41.

C.

3/1: "dibine", "dizine" şeklinde onarıldı (XXV: 21).

krş. Cunbur 1973: 326-327; Köprülü 1964a: 347-348; Karaer 1973: 270-271; Ergun 1971: 187; Dergâh 1982: 337; Başgöz 1984: 153-154; Öztelli 1983: 395-396; Sakaoğlu 2004: 620; Aray 2010: 336.

ayrıca bkz. Yaşar Kemal 1997: 56; Öztelli 1972: 349-350.

Şiirin bir çeşitlenmesi Kul Mustafa (Aray 2010: 379) ve Dadaloğlu'na bağlanmaktadır (Aray 2010: 394).

226. 2. İKİ BAŞTAN YÜKÜN TUTMUŞ GİB'OLUR*

1. Âdem oğlu şu dünyaya gelince
Kur(u)'ağaçta bir gül bitmiş gib(i)'olur
Ma'lûm olur on beşine değince
İki baştan yükün tutmuş gib(i)'olur

2. Bir güzel bir yiğit sözünü tutsa
Yönün dönse (de) Ulu Hakk'a dayasa
Iraktan sevdiğin sesin işitse
Gölde gövel ördek ötmüş gib(i)'olur

3. Pığırı pığırı yayılan ceran
Avcı geliyor da sen sarpa yönen
Olur[a] olmaza sırrını veren
Sel ile suyunda gitmiş gib(i)'olur

4. *Karac'oğlan* (der ki) vefâsıza soyulan
Ağ yâr geldi şu karşıda salınan
Muhannetin sofrasında doyulan
İk(i)'eliyle ağı yutmuş gib(i)'olur

---

* *XXVI: 259*; XXVI: 208.

A.

1/1-2: On dördünden on beşine değince/ Sevdiğini sinesine sarınca -XXVI: 208.

2/2-3: Bu dileğim Hakk Bari kabul etse/ Herkesin sevdiğin sesin işitse -XXVI: 208.

4/1: vefâsıza: bekasından -XXVI:208. 4/2: Ağyâr vekil karşınızda salınan -XXVI: 208.

C.

3. dörtlük yoktur (XXVI: 208).

227. HERKESİN ETTİĞİN BULMASI D'OLUR*

1. Gam kasâvet etme divâne gönül
(Bu) ağlamanın bir de gülmesi olur
Eden(ler)e ettiği kalır mı sandın
Herkesin ettiğin(i) bulması [d(a)]'olur

2. (Ben) dostumun varırdım yanına ezel
Bir altun istedim vermedi gazel
Uykusunda görürse bir yiğit güzel
[Z]üğürdü sevdaya salması d(a)'olur

3. Ben dostumun yanına [da] varınca
[Ötüşür gülleri bülbüller gonca]
(Bir) güzelin sevilmeye gönl(ü)'olunca
Arayıp tehnada bulması d(a)'olur

4. *Karac'oğlan* (da) der ki gülleri sokun
Şimdi (de) sallanarak gelirsin yakın
Zamâne kızlar(ı)na çarpılma sakın
Aldatıp yüzüne gülmesi d(a)'olur

---

* *VI:229*; [VI: 200-29].

A.

2/1: varırdım yanına: yanına varırdım -VI: 200-29. 2/3: Uyku(sun)da bir yiğit görürse güzel -VI:200-29.

4/1: ki gülleri sokun: var güllerin(i) sokun -VI:200-29.

C.

2/4: "süğürdü", "züğürdü" olarak düzeltildi (VI: 229; VI: 200-29).

3/2: "Ötüşür bülbüller(i) gülleri gonca" dizesi, yukarıdaki gibi onarıldı.

228. 1. YİNE BİZE DERTLİ YÂRDAN GEL OLUR*

1. Yaz gelince beş ayları doğunca
Kuru çayın kenarını sel alır
Eğri Ağaç zîbâ donun giyince
Yine bize dertli yârdan gel olur

2. Göç yoluna vardım (da) göç katar katar
Eşinden ayrılmış bir keklik öter
Ötme keklik ötme dert bana yeter
/...../

3. Haber aldım yurtlarının taşından
Âlem sele gitti gözüm yaşından
Bir yiğidi ayırsalar eşinden
O yiğitte akıl kalmaz del(i)'olur

4. *Karac'oğlan* der ki bahtımız kara
Sineme vurdular zahm ile yara
Çok varıp gelme [de] sevdiğin yâra
Ya muhabbet kalkar ya bir hâl olur

---

* *XXVI: 254.*

C.

1. ve 2. dörtlüklerin yeri değiştirildi.

2/4: Dize, boş bırakılıp yazılmamıştır.

krş. Sakaoğlu 2004: 622.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 220; Karaer 1973: 272; Ergun 1971: 190; Dergâh 1982: 339; Öztelli 1983: 244-245; Aray 2010: 310.

228. 2. GÖNÜLCÜĞÜ BİR İBRİŞİM TEL OLUR*

1. İki bülbül geldi kondu pürene
(Âh) şu yaylanın safasını (verdim) sürene
Her gün sevgilisini [de] görene
(O yiğidin) gönülcüğü(m) [bir] ibrişim tel olur

2. Haber aldım siperlerin taşından
Âlem sele gitti gözüm yaşından
Bir yiğit de ayrılırsa (yârinden) eşinden
O yiğitte akıl olmaz del(i)'olur

3. *Karac'oğlan* der ki ismimiz (karadır) kara
Felek bir ok urdu (da) sinemde yara
Çok varıp gelme [de] sevdiğin yere
Ya muhabbet kalkar ya bir hâl olur

---

* *VI: 253* [VI: 200-53].

A.

1/4: gönülcüğü(m): gönülcüğü -VI:200-53.

C.

ayrıca bkz. Köprülü 1964a: 347-348; Karaer 1973: 270-271; Ergun 1971: 187; Dergâh 1982: 337; Cunbur 1973:326-327; Başgöz 1984: 153-154; Öztelli 1983: 395-396; Sakaoğlu 2004: 620.

228. 3. YİNE BİZE NAZLI YÂRDAN GEL OLUR*

1. Evvel bahar yaz ayları doğunca
Bizim ilde al kırmızı gül olur
Eğri Ağaç ziynet donun giyince
Gene [bize] nazlı yârdan gel olur

2. Haber aldım yurtlarının taşından
Âlem sele gitdi gözüm yaşından
Bir yiğidi ayırsalar eşinden
O yiğitte akıl kalmaz del(i)'olur

3. Arıların kondu m'ola pürene
Şu yalan dünyada bir dem süre[ne]
Sabahtan erkenden dostun görene
Değer ağ gerdana gümüş tel olur

---

* *XXVI: 230.*

C.

Mahlas dörtlüğü yoktur.

1/4: "bizden", "bize" şeklinde onarıldı.

krş. Cunbur 1973: 220; Karaer 1973: 272; Ergun 1971: 190; Dergâh 1982: 339; Öztelli 1983: 244-245; Sakaoğlu 2004: 622.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 66; Karaer 1973: 271-272; Ergun 1971: 188-189; Dergâh 1982: 338; Öztelli 1983: 243-244; Sakaoğlu 2004: 621-622.

229. BÜYÜK EVLER SENDE M'OLUR*

1. Yörü bre Bolkar Dağı
   Hemân dağlar sende m'olur
   Lâleli sünbüllü yurtlar
   Büyük evler sende m'olur

2. Yükseğinde döner kuşlar
   Engininde kervan işler
   Kürk giydirir at bağışlar
   İri beğler sende m'olur

3. Yaylası ufak tepeler
   Yağar yağmur kar sepeler
   Kulakta altun küpeler
   Hemân güzel sende m'olur

4. (Der) *Karac'oğlan* düz ovalar
   Şahinin keklik kovalar
   İngil ingil taş yuvarlar
   Büyük seller sende m'olur

---

* *XXV: 18.*

C.

Metin ilk olarak Esen 1928b: 11-12'de yayınlandı (oradan Koz 2009: 173-174.)

krş. Cunbur 1973: 249; Karaer 1973: 363; Dergâh 1982: 484; Öztelli 1983: 332-333; Sakaoğlu 2004: 623-624.

230. SÜZÜLMÜŞ PETEĞİN BALI MI OLUR*

Aldı kız:
1. Kız [da] der ki ben başımı bağlarım
Bağlarım da cahil gönlüm eğlerim
Elden utanmasam şimdi söylerim
Süzülmüş peteğin balı mı olur

Gelin:
2. Gelin der ki bir küçücek başım var
Kudretten sürmeli kara kaşım var
Kızım senin bir gececik işin var
İkincide kevran geçer yol olur

Kız:
3. Sabah olup tan yıldızı doğmaz mı
Doğup doğup dost yüzüne değmez mi
Bir gecem de bin geceni değmez mi
Gözü kanlı koç yiğite mâl olur

Gelin:
4. Yaz gelince ben yaylaya göçerim
Göçerim de sovuk sular içerim
Her sabah her sabah göksüm açarım
Kızın göksü düğmel(i)'olur dar olur

5. *Karac'oğlan* der ki arıştıralım
Gül ile goncayı karıştıralım
Bir sufra isterim iller değmedik
İller yemiş doyulmuşu n'eyleyim

---

* *III: 193.*
B.
Şiirin başlığı "Kızla Gelin" şeklinde verilmiştir.
C.
5/4: Dörtlüğün ayağı diğerleriyle uyumlu değildir.
ayrıca krş. Bu kitaptaki 20 ve 43 numaralı şiirler.

231. BU YARAYI ÇEKEN YİĞİT SAĞ M'OLUR*

1. Aşam dedim karlı dağın başından
   Böyle dağlar koç yiğide dağ m'olur
   Ağrır bedenlerim sızlar yanlarım
   Bu yarayı çeken yiğit sağ m'olur

2. Sıra sıra dikemedim söğüdü[n]
   Ben başıma veremedim öğüdü[n]
   İk(i)'eli göğsünde gerek yiğidin
   Yiğit ma'mur gezmeyince beğ m'olur

3. Bana öğüt vermen öğüt kâr etmez
   O yârin hayâli karşımdan gitmez
   Demir köstek ursan kolum bağ tutmaz
   Dostun zülüfünden özge bağ m'olur

4. Hânadan da *Karac'oğlan* hânadan
   Koç yiğitler çıplak doğar anadan
   Korkmaz mısın haramiden zinadan
   Bu zinaya yelen yiğit sağ m'olur

---

* *II: 43*; XXV: 23.

A.

1/1: dağın: dağlar -XXV:23.

3/3: demir: temür -XXV:23.

C.

krş. Cunbur 1973: 40-41; Karaer 1973: 273-274; Ergun 1971: 188; Dergâh 1982: 341; Öztelli 1983: 245; Sakaoğlu 2004: 624.

232. 1. TÂ EZELDEN KURD ENİĞİ KURD OLUR*

1. Sana derim sana hey Osman Paşa
Düşman[ın]a karşı duran merd olur
Şahin kocasa da vermez avını
Tâ ezelden kurd eniği kurd olur

2. Altı arap atlı (da) hep mavi donlu
Aldırmış ilini gözleri kanlı
Hamyaz Belli (?) ile Kuzu Güdenli
Vebâli boynuna (?) döğen nerd(e)'olur

3. Çıkayıdım sarayıma köşküme
[Can dayanmaz] amberime miskime
Bine idim kır atımın üstüne
Göstereyim sana döğüş nic'olur

4. Atıma binmiş de sürüp giderler
Malımı mülkümü talan ederler
Özü candan yaptırdığım odalar
Korkarım ki düşman tutar yurd olur

5. *Karacaoğlan* der görünen dağlar
Koç yiğit gavgasın görenler ağlar
Ben) öldüğüm(ü) kayg(u)'etmen ağalar bağler
İman ile giden şehid nerd(e)'olur

---

* *XXVI: 261.*

C.

3/2: "can mı dayanır", "can dayanmaz" şeklinde onarıldı.

krş. Cunbur 1973: 334-335; Karaer 1973: 274; Öztelli 1983: 400; Sakaoğlu 2004: 621, 800; Aray 2010: 28-29.

232. 2. TÂ EZELDEN KURD ENİĞİ KURD OLUR*

1. Sana derim sana İsmail Paşa
Düşma[nına] karşı koyan merd olur
Şahan kocasa da vermez avını
Tâ ezelden kurd eniği kurd olur

2. Garip atlar oynaşıyor arada
Fitiller işlemez azgın yarada
Bana derler sen gezersin arada
Kötü sözler yüreğime derd olur

3. Bine idim kır atımın üstüne
Ala idim tüfengimi destime
Beş yüz atlı gele idi üstüme
Göstereydim [sana] gavga nic'olur

4. Deyor(ur) *Karac'oğlan* göründü dağlar
Koç yiğit gavgasın görenler ağlar
Öldüğüm kayırmam (hemi) ağalar bağler
Zâlim düşman üstümüze merd olur

* *XXVI: 229.*

232. 3. TÂ ZÂTINDAN KURD ENİĞİ KURD OLUR*

1. Aşağıdan Yusuf Paşa'm geliyor
   Düşmanına [karşı] düşen merd olur
   Şahin kocasa da vermez avını
   Tâ zâtından kurd eniği kurd olur

2. Küheylânım yedem yedem yederler
   Aldılar malımı talan ederler
   Havas güvas yaptırdığım odalar
   Korka[rı]m [ki] düşman konar [yurd] olur

3. Ala idim kılıncımı destime
   Güvenirdim kaplanıma postuma
   Gele idi beş yüz atlı üstüme
   Gösterirdim size savaş nerd'olur

4. *Karac'oğlan* der ki gezdiğim dağlar
   Ölünün hâlinden ne bilir sağlar
   Size derim size ağalar bağler
   İman ile giden şehid nerd(e)'olur

---

* *XXV*: 32; II: 195.

A.

1/2: Düşmanına düşen [yiğit] merd olur -II: 195.

3/1: ala: alay -II: 195. 3/3: Beş yüz atlı gele idi üstüme -II: 195.

C.

2/4:"kurd", "yurt" şeklinde onarıldı.

233. AÇILMADAN BİR TOMURCUK GÜL OLUR*

1. Sevda sevda derler bakın erenler
   Görmeyene bir acayip hâl olur
   Varıp bir kız on yaşına değince
   Açılmadan bir tomurcuk gül olur

2. On birinde mâh yüzüne bakılır
   On ikide kızın kahrı çekilir
   On üçünde ağ gül olur açılır
   On dördünde her bir yeri bell'olur

3. On beşinde sevda gelir başına
   On altıda yâdlar girer düşüne
   Hemân varmış kız on yedi yaşına
   Çok sallanma zülüflerin tel olur

---

* *XXV: 22*; II: 42.

A.

1/1: bakın erenler: behey yârenler -XXV:22 (=çıkma). 1/3: on yaşına: on (üç on beş) yaşına -XXV:22 (=çıkma). 1/4: açılmadan: açılmadık -XXV:22 (=çıkma).

3/1: gelir: düşer –XXV:22 (=çıkma). 3/3: On yedide gezer kendi başına -XXV:22 (=çıkma).

4/4: Son deminde bir kötüye kul olur -XXV:22 (=çıkma).

5/1: kaşları kara: bakalım yüze -XXV:22 (=çıkma). 5/2: Mevlâ'm sevip yarat(mış) o benli göze -XXV:22 (=çıkma). 5/3-4: Çokça medh etme kocamış kıza/ Naz etmesin bilmez küsegen olur -XXV:22 (=çıkma).

C.

krş. Cunbur 1973: 335-336; Ergun 1971: 189-190; Dergâh 1982: 340; Karaer 1973: 272-273; Başgöz 1984: 155; Öztelli 1983: 396-397; Sakaoğlu 2004: 623)

4. On sekizde gayet yüksekten uçar
   On dokuzda gözlerinden kan saçar
   Yigirmi(sin)de sevdiğinden vaz geçer
   Sonra varıp bir kötüye mal olur

5. *Karac'oğlan* der ki kaşları kara
   Yüreğime urdun çaresiz yara
   Çok varıp gelirsen olmaz her yere
   Ya muhabbet kalkar ya bir hâl olur

234. ÂŞIĞIN BAĞRINI EZEĞÂN OLUR*

1. Gökyüzünde uçan şahan atmaca
Gazelli bağlara geleğân olur
Gözleri sürmelim yerden kalkınca
Âşığın bağrını ezeğân olur

2. Hezeli de deli gönül hezeli
Sen düşürdün gül benzime gazeli
Küçücekten sevmelidir güzeli
Kakımaz yüzüne güleğân olur

3. Göze yakışıyor arılık paklık
Yiğidi hor eden şol gidi yokluk
Sen seni sarpa çek kınalı keklik
Yavru baz üstüne döneğân olur

4. *Karac'oğlan* eydür deliyim deli
Elimden aldırdım gül yüzlü yâri
Aşnâsı olanlar beklesin yolu
Seherden pınara geleğân olur

* *XXV: 36.*

235. DEFTERİM ELİNDE DÜRÜLÜP DURUR*

1. Sabahtan çıktım da seyrân yerine
   On iki yıldız [da] (karşımda) salınıp durur
   Kadir Mevlâ'm ben günahkâr kulunum
   Defterim elinde dürülüp durur

2. On iki yıldızın (da) üçü Terazi
   Karıştı Ülker'e gitti birazı
   O mahşer yerinde ararlar bizi
   Mizan teraziler kurulup durur

3. İki derler bu dünyanın kapusu
   Yerden göğe imiş anın yapısı
   Ulu [bir] korkum da Sırat Köprüsü
   Ummânın üstünde salınup durur

4. *Karac'oğlan* der ki n'idüp n'iderler
   Hak olan işleri beyan ederler
   (Zamânede) doğru tergenmiş [de] eğri söylerler
   Ay gün yıldız gibi düzülüp durur

---

* *II: 48*; XXV: 24.

A.

1/2: yıldız: yıldır -XXV:24. 1/3: ben: senin -II 48 (=çıkma); -XXV: 24. 3/2: göğe: göle -XXV:24.

B.

"Beğ Oğlu'nun, yanlış geçti." (II:48).

C.

krş. Cunbur 1973: 175; Karaer 1973: 274-275; Ergun 1971: 190-191; Dergâh 1982: 343; Başgöz 1984: 157; Öztelli 1983: 245-246; Sakaoğlu 2004: 626.

236. ŞİMDİ YÂRİM ŞAM İLİNE SÜRGÜNDÜR*

1. Evlerinin önü (de) ufacık taşlı
Olman mı sevdiğim gözleri yaşlı
Top top eğriceli bir hilâl kaşlı
Şimdi yârim Şam iline sürgündür

2. Evvel[i] uluydun (?) şimd(i)'oldun viran
Sineme vurmakta yâreler aman
Daha görülmemiş bir akça ceran
Uyandırman kömür gözlüm yorgundur

3. Şu görünen dağ da dostumun dağı
Altına al giymiş üstüne sarı
On üç on dördünde sarmanın çağı
Şimdi gönül bir Leylâ'ya vurgundur

4. *Karac'oğlan* (der ki kırmızıya) boyasalar donumu
Dosta doğru dönderseler yolumu
Otursam da hesap etsem ömrümü
Hesap ettim ölüncesi bir gündür

---

* *VI: 178.*

C.

ayrıca bkz. Bahadırlıoğlu 1933b: 206; Cunbur 1973: 86; Karaer 1973: 275-276; Dergâh 1982: 345; Başgöz 1984: 158; Öztelli 1983: 247; Sakaoğlu 2004: 626-627.

237. ÇÜRÜDÜR HEY BENLİ DİLBER ÇÜRÜDÜR*

1. At üstünde atılıdır postumuz
Şükr olsun Mevlâ'ya gördük dostumuz
Bir gün kara toprak bürür üstümüz
Çürüdür hey benli dilber çürüdür

2. Sen hangi dindesin ona tapayım
Yarın mahşer günü bile koyayım (?)
Eğil al yanaktan bir yol öpeyim
Beri dur hey benli dilber beri dur

3. Yüksek olur arap atın kaltağı
Belli olur koç yiğidin otağı
Gelir bir kötünün değer eteği
Geri dur hey benli dilber geri dur

4. Adam derviş m'olur kendi tacından
[İ]rakibe ölüm gence gencinden
Benim benzim bir yavrunun ucundan
Sarıdır hey benli dilber sarıdır

5. *Karacaoğlan* der zemminden başlar
İyisin alır da kemini daşlar
Bin çiçekten bir kovana sır işler
Arıdır hey benli dilber arıdır

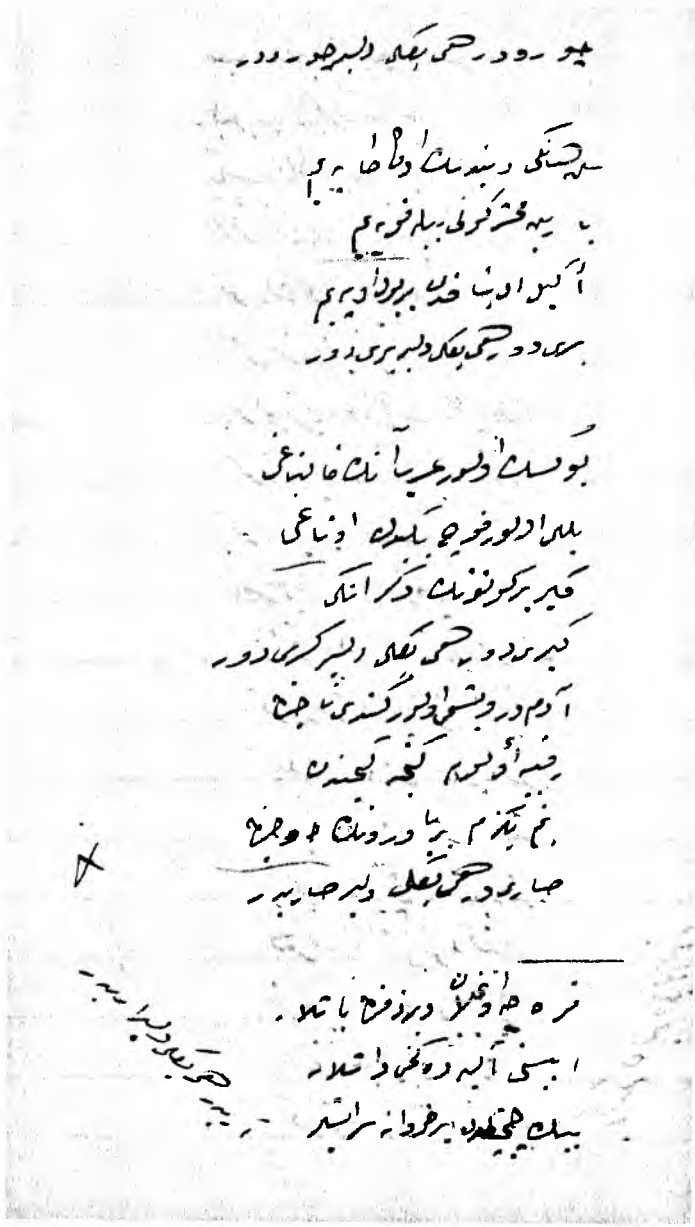

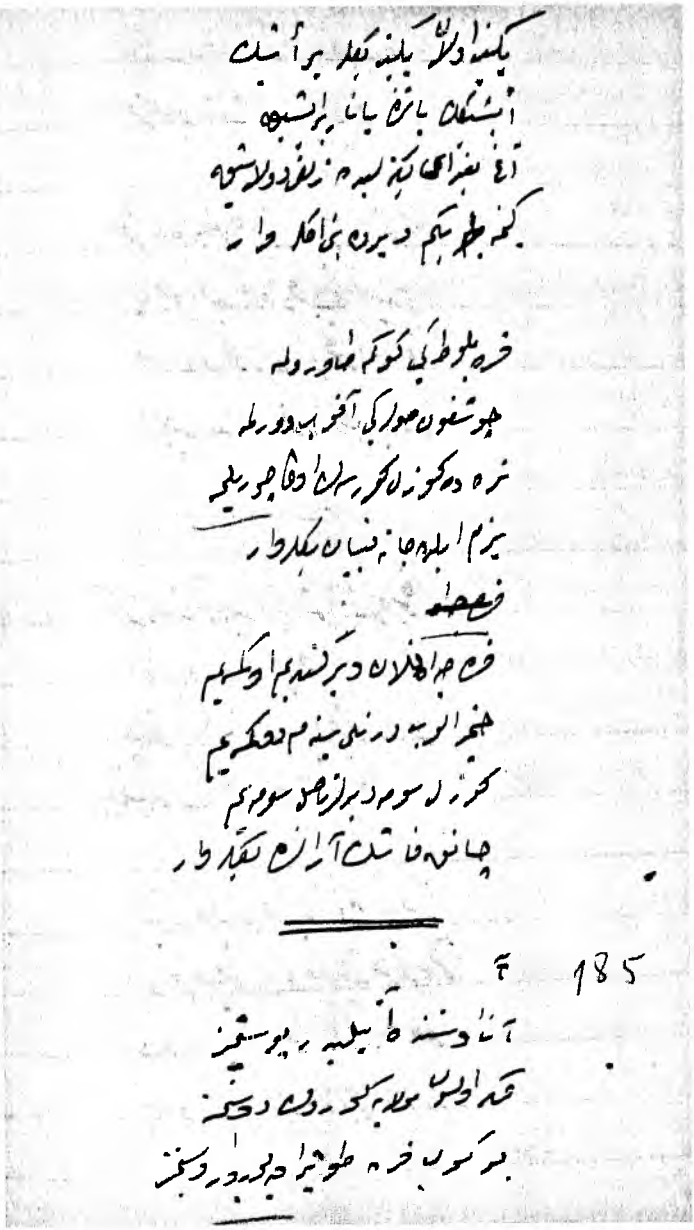
* *XXVI: 185* [→ s. *525, 524*]

C.

krş. Ardıç 1936: 39-40; Öztelli 1983: 238-239; Karaer 1973: 259-260; Dergâh 1982: 322; Sakaoğlu 2004: 606.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 37-38; Karaer 1973: 276-277; Dergâh 1982: 347; Başgöz 1984: 161; Öztelli 1983: 247-248; Sakaoğlu 2004: 627-628.

237. Çürüdür Hey Benli Dilber Çürüdür (XXVI: 185)

238. ERCİYAS BAŞINDA DUMAN GÖRÜNÜR*

1. Gönül arz'ediyor Niğde'yi Bor'u
Avanos güzel(ler)i sürüyor demi
Çifte bedestanlı koca Kayseri
Erciyas başında duman görünür

2. Mektebe girdim de hocası okur
Çığrışır dallarda bülbüller şakır
Ne İstanbul koydum ne Diyarbekir
Aslı'mın menendi eşi yoğ imiş

3. Biter Kırşehri'n de gülleri biter
Çığrışır dallarda bülbüller öter
Nice güzeli var (da) hep yeni yeter
Güzeller de bir hoş bir hoş görünür

4. Dalabı [da] koca gönül dalabı
İnileşir Adana'nın dolabı
Geç ağca Maraş da koca Haleb'i
Acem'in ölkesi çöller görünür

---

* *III: 237.*

C.

2/4: Şiirin ayak dizesiyle kafiye bakımından uyuşmuyor.

5. sıradaki mahlas dörtlüğü sona alındı.

Dörtlüklerinin ayak dizelerinde kafiye bakımından uyumsuzluk var.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 214-215; Karaer 1973: 278; Ergun 1971: 183-184; Dergâh 1982: 349-350; Başgöz 1984: 159-160; Öztelli 1983: 250-251; Sakaoğlu 2004: 628-629; Görkem-Tülüce 2008: 92; Ozanemre 2007: 50.

5. Arap atlar (da) birbirine çatılı
Devesi de bugurunda katılı
Evleri de Şam ilinde tutulu
Dost ile gezdiğim dağlar görünür

6. Dolan *Karac'oğlan* dünyayı dolan
Aldatıp yârimi elimden alan
Halıma bakup da insafa gelen
Zerrece göğsünde iman görünür

239. KOKAR BURCU BURCU GÜLÜN ERCİYAS*

1. Namlı namlı senin karın bulunur
Güzellerin nazlı nazlı salınur
Kimya dedikleri sende bulunur
Kokar burcu burcu gülün Erciyas

2. Eksik olmaz baş(ın)dan dumanın kışın
Var mıdır dünyada şu senin eşin
Sorsam suvallensem on bin var yaşın
Dünyanın binasın bilin Erciyas

3. Kerâmet var(dır) toprağında taşında
Tor seyfiler(in de) şahin avlar başında
Kamalaklı (da) kar(a)'ardıcın başında
Kırık kırık eser yelin Erciyas

4. *Karac'oğlan* (da) der ki mislin bulunmaz
Arap at yorulur gönül yorulmaz
Güz gelince hiç semtine varılmaz
Yamandır Tekir'in belin Erciyas

---

* *XXV: 46.*

A.

1/1: Bölicek'de namlı karın görünür (=çıkma). 1/2: güzellerin nazlı nazlı: engininde güzellerin (=çıkma). 1/4: yaz gelirse gülün kokar (=çıkma).

C.

Bir çeşitlenmesinin ilk yayımı için bkz. Esen 1928a:16 (=oradan Koz 2009: 171). Dadaloğlu adına kayıtlı metin için bkz. Görkem 2006: 54-62.

krş. Sakaoğlu 2004: 630.

240. ZÜLFÜN TELİ İLE SİL YAVAŞ YAVAŞ*

1. Dilber kalk gidelim fakirhâneye
İtiraz eyleme gel yavaş yavaş
Gözümden akıttım kan ile yaşı
Zülfün teli ile sil yavaş yavaş

2. Kaşların benzettim âb-ı zülâla
Gözlerin hükm eder yedi krala
Seher vakti kollarını ırgala
Tokunsun zülfüne yel yavaş yavaş

3. Üç gün değil beş gün değil yüz gündür
Şu zülüfler gerdanına düzgündür
Merhem sarmaz yârelerim azgındır
Yâremin Lokman'ı gel yavaş yavaş

4. *Karac'oğlan* der ki gidelim yâre
Acep bulunur mu derdime çare
Saydım gerdanında benleri sıra
Yanakta açılmış gül yavaş yavaş

---

* *XXVI: 212.*

C.

Aynı şiir, "Seyyid" [=Cingöz Oğlu Seyit Osman] adına da kayıtlıdır (XXI: 268).

krş. Cunbur 1973: 84-85; Karaer 1973: 279; Dergâh 1982: 352; Öztelli 1983: 251-252; Aray 2010: 132.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 118-119; Öztelli 1983: 252; Sakaoğlu 2004: 631.

241. 1. ŞİMDİ SÖYLEMEYE DİLİN KALMAMIŞ*

1. Urum kuşu idim (de) Urum'dan geldim
Geldim ki yüzünün nuru kalmamış
Evvel şirin şirin diller dökerken
Şimdi söylemeye dilin kalmamış

2. Böyle mi eder[di] adam adama
Serimi koymuşum gelen kadana
Dost düşman kalmamış girmiş odana
Bir ben oturacak yerin kalmamış

3. Urum kuşu idim (de) Urum'dan geldim
Soyunup (yâr) koynuna gireyim dedim
Tomurcuk (gül) goncasın dereyim dedim
Hiç bir el değmedik yerin kalmamış

---

* *II: 54*; III: 199.

A.

1: Dolandım geldim ben [U]rum'ı Şam'ı/ Sevdiğim yüzünün nuru kalmamış/ Evvel gözlerinle işmar ederdin/ Şimdi söyleyecek dilin kalmamış -III:199.

2: Böyle mi kıyardı adam adama/ Karşı var(ır)dım kuldan gelen kadana/ Çoluk çocuk doldurmuşsun odana/ Varıp oturacak yerin kalmamış -III:199.

3: Kömür gözlüm ben de bunu bilmedim/ Dıkılıp bağçana gülün dermedim/ Bir gece koynunda mihmân olmadım/ Şimdi el değmedik yerin kalmamış -III:199.

4/4: bozulmuş bağçan da: dökülmüş yaprağın –II:54 (=çıkma).

5: *Karac'oğlan* der ki hele ben deyim/ Başım alıp diyâr diyâr gideyim/ Varıp bir şitile hizmet edeyim/ Dökülmüş yaprağın perin kalmamış -III:199.

C.

4. dörtlük yoktur (III:199).

krş. Aray 2010: 96-97.

Şiirin bir çeşitlenmesi Deli Boran'a (XIX. yy.) bağlanmaktadır (bkz. Aray 2010: 395).

4. Kalkın (hey) ağ(a)lar Söyleyen'e (?) gidelim
   Burda bir dilberi seyran edelim
   Bozulmuş bağçanın gülün n'ideyim
   Bozulmuş bağçan da gülün kalmamış

5. *Karac'oğlan* der ki varır giderim
   Gider de bir gence hizmet ederim
   Vefâsız dilberi ben de n'iderim
   Hiç bir işe yarar yerin kalmamış

241. 2. ŞİMDİ SÖYLEMEYE DİLİN KALMAMIŞ*

1. Diyâr-ı gurbetten emendim (?) geldim
Geldim ki ezelki yüzün kalmamış
Ezel uğrun uğrun işmar ederdin
Şimdi söylemeye dilin kalmamış

2. Böyl(e)'olduğun bilsem ben de gelmezdim
Selâm verüp selâmını almazdım
Girüp has bağçana gülün dermezdim
Dökülmüş yaprağın gülün kalmamış

---

* *XXVI: 493*; XXVI: 182; III: 217; II: 53.

A.

1/1-2-3: Uzaktan arz'ettim geldim yanına/ Sevdiğim yüzünde nurun kalmamış/ Ezel tenhalarda gönül eylerdin -XXVI:182.

1/1-2-3:Irak yollardan arz'ettim de geldim/ Geldim ki yüzünün nuru kalmamış/ Evvel kaşın ile işmar ederken -II:53.

1: Uzaktan geldim [de] bugün şehrine/ Sevgilim yüzüyün nuru kalmamış/ Uğrun uğrun aşnâlıklar ederken/ Şimdi söyleyecek dilin kalmamış -III:217.

2/2-3-4:El uzatıp gonca gülün dermezdim/ Gayet güzel diyü öpüp sevmezdim/ Meğer el değmedik yerin kalmamış -II:53.

3/2-3: Meğer ki sevdiğim buradan göçmüş/ Rakibin kalmamış hep bâde içmiş -XXVI:182.

4/1-2-3: Neler ider imiş adam adama/ Serimi koydum da gelen kadana/ Dost düşman kalmamış girmiş odana -II:53.

4: Güzel olan verir başın sadaka/ Kurban olam senden gelen kadana/ Eşiklik (de) kalmamış dolmuş odana/ Bir ben oturmaya yerin kalmamış -XXVI:182.

5/3:Gider gayrısına hizmet ederim -XXVI:182.

5: *Karac'oğlan* eydür ben de giderim/ Tımarsız bağçaya nasıl gideyim (?)/ Varır bir gencine hizmet ederim/ Dökülmüş yaprağın gülün kalmamış -III:217.

5: *Karac'oğlan* der ki güzel vefasız/ Bir yavrı sarmadım dertsiz cefasız/ Evvel va'd ederdi dinsiz imansız/ Şimdi ol ahdinden biri kalmamış -II:53.

B.

Şiirin başlığı, "türkü" şeklinde verilmiştir (XXVI: 493).

C.

4/2: "karana", "kadana" şeklinde onarıldı (XXVI: 493).

2. dörtlük yoktur (XXVI: 182).

2., 3. ve 4. dörtlükler yoktur (III: 217).

3. dörtlük yoktur (II:53).

3. Geçmiş güzelliğ[in] eseri geçmiş
Gördüm ki sevdiğim yurdundan göçmüş
Nice âşıklar da bâdeni içmiş
Bana bir tas acı suyun kalmamış

4. Ben serimi vermem değme adama
Serim karşu koyam gelen [kadana]
Engeller kalmamış dolmuş odana
Bana oturacak yerin kalmamış

5. *Karac'oğlan* eydür ben de n'iderim
Başım(ı) alup diyâr diyâr giderim
Varıp bir güzele hizmet ederim
Senin el değmedik yerin kalmamış

241. 3. ŞİMDİ SÖYLEMEYE DİLİN KALMAMIŞ*

1. Dolandım geldim ben [U]rum'u Şam'ı
Geldim ki yüzünün nuru kalmamış
Uğrun uğrun aşnâlıklar ederken
Şimdi söylemeye dilin kalmamış

2. Urum kuşu idim (de) Urum'dan geldim
Soyunup (yâr) koynuna gireyim dedim
Tomurcuk (gül) goncasın dereyim dedim
Meğer el değmedik yerin kalmamış

3. Kalkın hey ağ(a)lar suyuna (?) gidelim
Burda bir dilberi seyrân edelim
Bozulmuş bağçanın gülün n'idelim
Dökülmüş yaprağın gülün kalmamış

4. *Karac'oğlan* der ki güzel vefâsız
Bir yavrı sevmedim dertsiz cefâsız
Evvel va'd ederdi dinsiz imansız
Şimdi ol ahdinden biri kalmamış

---

* *XXV: 49.*

A.

1/1: Urum kuşu idim de Urum'dan geldim/ Uzak yerlerden arzuladım geldim (=çıkma). 1/3: Evvel kaşın ile işmar ederken (=çıkma).

2:/1-2-3: Böyle olacağın bilsem (de) gelmezdim/ El uzatıp gonca gülün dermezdim/ Gayet güzel diye öpüp sevmezdim (=çıkma).

2:Böyle mi ederdi adam adama/ Serimi koydum da gelen kadana/ Dost düşman kalmamış girmiş odana/ Bana oturacak yerin kalmamış (=çıkma).

4/1: güzel vefâsız: kabrim kazılmış (=çıkma). 4/2-3-4: Birikmiş yâranlar tabut dizilmiş/ İşittim sevdiğim bağçan bozulmuş/ Dökülmüş yaprağın gülün kalmamış (=çıkma).

C.

4: Şiirde iki mahlas dörtlüğü var, diğeri şöyledir: *Karac'oğlan* der ki varır giderim/ Gider de bir gence hizmet ederim/ Vefâsız dilberi ben de n'iderim/ Hiçbir işe yarar yerin kalmamış.

krş. Yalgın 1927f; Cunbur 1973: 91-92; Karaer 1973: 280; Ergun 1971: 194; Dergâh 1982: 354; Öztelli 1983: 253; Sakaoğlu 2004: 631-632; Arsunar 1962: 124-125 [=*Miskin Ali* adına].

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 113; Karaer 1973: 280; Dergâh 1982: 353; Öztelli 1983: 252-253; Sakaoğlu 2004: 631.

241. 4. MERHABA DEMEĞE DİLİN KALMAMIŞ*

1. Yekin hey sevdiğim kuşağın kuşan
Del(i)'olur hey yavru peşine düşen
Dilber benim diyü sarıp sarmaşan
Merhaba demeğe dilin kalmamış

2. Bakın hey ağalar benim hâlime
Değirmenler döner çeşmim seline
İnanmayın il kızının diline
Hoş geldin demeğe dilin kalmamış

3. *Karac'oğlan* der ki haydi gidelim
Bağçe virân olmuş bağı n'idelim
Şurda bir güzeli seyir edelim
Dökülmüş yaprağın gülü[n] kalmamış

* *XXVI: 264.*

241. 5. ŞİMDİ SÖYLEMEĞE DİLİN KALMAMIŞ*

1. Urum ilinden (de) Sirs'e (?) indim geldim
   Geldim ki yüzünün nuru kalmamış
   Ezel uğrun uğrun işmâr ederdin
   Şimdi söylemeğe dilin kalmamış

2. Böyle mi ederdi adam adama
   Canımı koymuşum gelen kadana
   Dost düşman kalmamış dolmuş odana
   Beni kondurmağa yerin kalmamış

3. Böyl(e)'olduğun bilsem seni almazdım
   El vurup da gonca gülün dermezdim
   Aklım olsa hiç koynuna girmezdim
   Hiç bir el değmedik yerin kalmamış

4. (Yekin) hey sevdiğim neye giydin alları
   Başıma getirdin bunca halları
   Taze taze dikticeğim gülleri
   İle yoldurmuşsun gülün kalmamış

---

* *XXVI: 263.*
C.
Mahlas dörtlüğü yoktur.

241. 6. ŞİMDİ SÖYLEMEYE DİLİN KALMAMIŞ*

1. Dost dost diyü arzuladım [da] geldim
   Geldim ki yüzüyün nuru kalmamış
   Evvel kaşın ile işmâr ederdin
   Şimdi söylemeye dilin kalmamış

2. Eder mi böyle [de] adam adama
   Serimi koymuşum gelen kadana
   Dost düşman kalmamış dolmuş odana
   Birin gizleyecek yerin kalmamış

3. *Karac'oğlan* der ki kabrim kazılmış
   Birikmiş yârenler tabut düzülmüş
   İşittim sevdiğim bağçan bozulmuş
   [Hiçbir el değmedik yerin kalmamış]

---

* *III: 208.*

C.

3/4: Metinde boş bırakılan dize, onarıldı.

242. SİYAH ZÜLÜF MÂH YÜZÜNE SAÇILMIŞ*

1. Ala gözlerini sevdiğim dilber
   Bu sürmeler sana Hak'dan çekilmiş
   Üsküfün eğdirmiş şahin bakışlı
   Siyah zülfün mâh yüzüne saçılmış

2. Hazeli de deli gönül hazeli
   Sen düşürdün gül benzime gazeli
   Kötü söz mü duydun dünya güzeli
   Gözün bende ama kalbin yıkılmış

3. Fikirli fikirli anar yâ[r] beni
   Gayet sever ama dilden kor beni
   Hüsnü güzel ama kalbi Ermeni
   Ağ ellere elvan kına yakınmış

4. *Karac'oğlan* diyor yandım kül oldum
   Bir dalga geldi de boşandı bendim
   Ay doğdu [da] şafak atmakta sandım
   Meğer yârin düğmeleri çezilmiş

---

* *XXV: 50*; II: *56*.

A.

2/3: dünya güzeli: benden güzeli -II:56 (=çıkma).

4/3: Ay doğup şafak attı da sandım -XXV:50 (=çıkma). atmakta: attıkta -II:56 (=çıkma).

B.

4/3:doğmuş: gurûb etmiş -II:56 (=çıkma)

C.

krş. Cunbur 1973: 12; Karaer 1973: 281; Ergun 1971: 194-195; Dergâh 1982: 355; Öztelli 1983: 253-254; Sakaoğlu 2004: 632.

243. 1. AZ YAŞAYUP DEVRAN SÜRMEK YEĞ İMİŞ*

1. Kulak verdim dört köşeyi dinledim
   Ardım sıra gıybet eden çoğ imiş
   Çok yaşayup mihnet ile ölmeden
   Az yaşayup devran sürmek yeğ imiş

2. Her dâim böyledir feleğin işi
   Zehirden acıdır engelin aşı
   Tırnağın var ise başını kaşı
   Kardaştan kardaşa fayda yoğ imiş

---

* *XXV: 48;* II: 242-2 (=tek dörtlük); II: *57.*

A.

1/2: ardım sıra: ardımızda -XXV:48 (=çıkma).

2/1: her dâim böyledir: boyuna derd imiş -XXV:48 (=çıkma). 2/4: kardaştan kardaşa: kimseden kimseye -XXV:48 (=çıkma). 2/4: Kimseden kimseye fayda yoğ imiş -II: *57.*

3/1: Karşıdan karşıya meşeli dağlar -XXV:48 (=çıkma); meşeli: yapraklı -II:57 (=çıkma). 3/3: Döşek melûl melûl yastık kan ağlar -XXV:48 (=çıkma); Her nere var[dıy]sam züğürtler ağlar -XXV:48 (=çıkma); Her nere vardımsa dertli(ler) kan ağlar -II:57 (=çıkma). 3/4: aradım cihanı: dolandım dünyayı -XXV:48 (=çıkma).

3/1-2-3: Şu karşıki dağlar meşeli dağlar/ Hastanın hâlinden ne bilir sağlar/ Döşek melûl melûl yastık kan ağlar -II:*57.*

4/1: Pazara çekin de şu benim atım -XXV:48 (=çıkma). 4/2: Saate varmadan arttı mühletim -XXV:48 (=çıkma); bilmezdim 'ammi dayı -XXV:48 (=çıkma). 4/4: bir karlıca: meğer karlı –XXV:48 (=çıkma).

5/1: der ki: şu dünya -II: 242-2. *5/2:* il işine: kend(i)'elinde -XXV:48 (=çıkma). *5/2:* yilmeden: yetmeden -II:*57. 5/4:* bizim ilde çoban olmak: vatanında züğürt olmak -XXV:48 (=çıkma); bizim ilde: vatanında – II:242-2; II: *57.*

C.

krş. Cunbur 1973: 158-159; Köprülü 1964: 346; Karaer 1973: 282-283; Ergun 1971: 192; Dergâh 1982: 358; Öztelli 1983: 255-256; Sakaoğlu 2004: 633-634; Aray 2010: 37-38.

Şiirin bir çeşitlenmesi *Kul Mustafa* adına kayıtlıdır (bkz.Aray 2010: 378).

Benzer ayaklı bir şiir *Gündeşlioğlu*'na (XIX. yy.) bağlanmaktadır (Aray 2010: 389). Kırşehirli Âşık Said'e bağlanan bir çeşitlenmesi de vardır (bkz. Obruk 1983: 218).

3. Yürek yaralı da gözlerim ağlar
Hastanın hâlinden ne bilir sağlar
Her nere vardımsa dertliler ağlar
Aradım cihânı dertsiz yoğ imiş

4. Tükendi cünbüşüm kalmaz gayretim
Bir yatuya kaldı benim mühletim
Bilmedim de ana baba kıymetin
Arkamız da bir karlıca dağ imiş

5. *Karac'oğlan* der ki n'olup n'olmadan
Ben usandım il işine yilmeden
Gurbet ilde padişahlık sürmeden
Bizim ilde çoban olmak yeğ imiş

243. 2. MEMLEKETTE AZAP DURMAK YEĞ İMİŞ*

1. Kulak verdim dört köşeyi dinledim
Arkam sıra gıybet eden çoğumuş
Gurbet ilde padişahlık sürmeden
Memlekette azap durmak [yeğ imiş]

2. Paylana da deli gönül paylana
Yedi iklim çar köşeyi dolana
So[ğ]uk sulu yaylalarda sulana
Meğer bu dünyanın sonu yoğumuş

3. Başına bağlamış (da) ibrişim poşu
Bu zahir (?) böyledir feleğin işi
Tırnağın varısa başını kaşı
Kardaşdan kardaşa fayda yoğ imiş

4. *Karac'oğlan* der ki n'olup n'olmadan
Ben usandım il işine yilmeden
Çok yaşayup mihnet ile ölmeden
Az yaşayup bir dem sürmek yeğ imiş

---

* *XXVI: 233.*

C.

1/4: "bes imiş", şiirin ayak örgüsüne uygunluğu sebebiyle, "yeğ imiş" şeklinde onarıldı.

Kafiye örgüsü sebebiyle, metindeki ikinci dörtlük ilk sıraya alındı.

krş. Cunbur 1973: 216; Başgöz 1984: 164; Öztelli 1983: 256-257.

244. TEDBİRİMDE KUSURUMUZ VAR İMİŞ*

1. Sana güvenüp de verdiğim sırlar
Meğer yâd illere âşikâr imiş
Çok sevginin sonu derler ayrılık
Tedbirimde kusurumuz var imiş

2. Fedâ iken senin yolunda bu ser
Yok mudur âlemde ben gibi püser
Sâdık dostum deyü sevdiğim dilber
Meğer merhametsiz sitemkâr imiş

3. *Karac'oğlan* bülbül gibi vâveylâ
Elbette âh eder gül içün şeydâ
Öz canımdan özge sevdiğim cana
Bir ben değil gayrılara yâr imiş

* *XXV: 52.*

245. LÂ'NET KÖR ŞEYTANA NE GÜZEL UYMUŞ*

1. Düşünüp düşünüp de fik(i)r'eyledim
Şu duman şu dağa ne güzel uymuş
El bağladım Hakk'a niyâz eyledim
Lâ'net kör şeytana ne güzel uymuş

2. Düğünde bayramda ederler ziynet
İslâm'a farz olan beş vakit sünnet
Kâfire cehennem İslâm'a cennet
Kur'an Muhammed'e ne güzel uymuş

3. Erenler camiye sererler halı
Ben deli değilim (sen) eyledin deli
Tanrı'nın arslanı Hazreti Ali
Zülfekar Düldül'e ne güzel uymuş

4. *Karac'oğlan* der ki kendi kendine
Esme ürüzgârım yârin bendine
Kurdu kuşu bend(e)'eylemiş kendine
Taht [da] Süleyman'a ne güzel uymuş_

---

* *XXV: 47.*
C.
krş. Yalgın 1997b: 26-27.

246. ŞİRİN SÖZÜN TÛTİ DİLE UYDURMUŞ*

1. Bugün bir dilberi ettim temâşa
Sünbül saçın sırma tele uydurmuş
Kesmiş kâkülünü dökmüş alnına
Şirin sözün tûti dile uydurmuş

2. Felekte bir güzel çıkmaz [tayına]
O da nisbet düştü âlem diline
Hayrân oldum kametine boyuna
Usul boyun servi dala uydurmuş

3. Kırmızı gül (de) nispet eder yanağa
Altun hırzma düşmüş sandım [kulağa]
Gümüş hâtem çok takınmış parmağa
Altun burma beyaz kola uydurmuş

4. *Karac'oğlan* başınd(a)'aşkın hevâsı
Al irenk üstüne dürlü libası
Çekilmez mi böyle yârin cefâsı
Al yanağa beyaz küpe uydurmuş

---

* *XXV: 51*; II: *55*.

C.

2/1: "taynına", "tayına" şeklinde onarıldı (XXV: 51).

2/3: "kametine" kelimesinden sonra, bir önceki dizenin son kelimesi olan "diline"yi yazılmış, daha sonra da üstü çizilmiştir (XXV: 51).

3/2:"tulmağa", "kulağa" şeklinde onarıldı (II: *55*).

krş. Cunbur 1973: 71; Karaer 1973: 285-286; Dergâh 1982: 363; Öztelli 1983: 260; Sakaoğlu 2004: 637; Aray 2010: 104-105.

247. SİYAH ZÜLFÜN MÂH YÜZÜNE DÖKÜLMÜŞ*

1. (Âh) ala gözlerini sevdiğim dilber
Bu sürme [de] sana Hak'dan çekilmiş
Avını almış da şahin bakışlı
Siyah zülfün mâh yüzüne dökülmüş

2. Hazeli [de] deli gönül hazeli
Güz gelince düşürürsün gazeli
Sana derim sana Türkmen güzeli
Gönlün bize kalpçiğin [de] yıkılmış

3. Uğrun uğrun dağner m'ola yâr beni
Ne anar da ne dilinden kor beni
Gayet (de) güzel ama aslı Ermeni
Ak ellere kınalar[ın] yakılmış

4. *Karac'oğlan* der ki coşuyor bendim
Bir fırsat geldi de boşandı[m] gittim
Attı şafak yeri (de) ay doğdu sandım
Meğer döşün düğmeleri sökülmüş

---

* *VI:* 242; [VI: 200-42].

A.

2/2: Gül benzime sen düşürdün gazeli -VI:200-42.

3/4: kınalar[ın] yakılmış (kırmızı) -VI: 242; VI:200-42.

C.

3/4: Dizenin son kelimesi "kırmızı", ayak ve vezin uyumsuzluğu yüzünden çıkarıldı (VI: 242; VI:200-42).

krş. Cunbur 1973: 12; Karaer 1973: 281; Ergun 1971: 194-195; Dergâh 1982: 355; Öztelli 1983: 253-254; Sakaoğlu 2004: 632.

ayrıca bkz. Kendi 1942a: 57.

248. YIRADI YOLLARIM VARILMAZ OLDU*

1. Derd ü gamın ile geçti yaz bahar
   Yâre bir bergüzâr verilmez oldu
   Zalim engel geldi girdi araya
   Yıradı yollarım varılmaz oldu

2. Cüdâ bülbül garip garip ötüyor
   Yâr gözüme hayâl hayâl tütüyor
   Safâ cünbüş vakti gelüp yetiyor
   Yetişti goncalar derilmez oldu

3. Ağ yâr melûl melûl bakma yüzüme
   Bir od düştü yanar oldu özüme
   Dünya zindan görünüyor gözüme
   Nazlım senden ayrılması [tez] oldu

4. *Karac'oğlan* söyler sözün tamını
   Yüz bin kantar götüremez gamını
   Nazlı yâr gözetir fırsat [demini]
   Yâd illerde artık durulmaz oldu

---

* *II: 115.*

B.

1/4: yıradı: ıradı (=çıkma).

4/4: artık: kalan (=çıkma).

C.

3/4: "güç", "tez" olarak onarıldı (bkz. Cunbur 1973: 84).

4/3: "kemini", "demini" şeklinde onarıldı (II: 115).

krş. Cunbur 1973: 83-84; Karaer 1973: 287; Dergâh 1982: 365; Öztelli 1983: 261-262; Sakaoğlu 2004: 638-639; Aray 2010: 125.

Ayrıca bkz. Aray 2010: 338.

249. ERENLER YANINDA BİLİNMEZ OLDU*

1. Hey ağalar ben bir hayrette kaldım
   Tanrı'nın ödüncü verilmez oldu
   Olanca malımı döksem mezada
   Erenler yanında bilinmez oldu

2. Ustalar yapıyı muhtelif (?) yapar
   Erenler işine hile mi katar
   Zamane kadısı altuna tapar
   Doğru Hak şeriat sürülmez oldu

3. Şimdiki beğlerin sazı çalınmaz
   Az rüşvet ver[ir]sem o da alınmaz
   Boynum(uz)a farz oldu beş vakit namaz
   Onun da sünneti kılınmaz oldu

4. *Karac'oğlan* der ki /...../
   /...../
   Şevketli efendim tahtından indi
   Koç yiğit kıymeti bilinmez oldu

---

* *II: 124.*

C.

4/1-2: Dizeler metinde boş bırakılmıştır.

krş. Karaer 1973: 287-288; Sakaoğlu 2004: 639.

250. ONA ÇARE BULUNUR MU*

1. Yörü bre yalan dünya
Senden murad alınır mı
Pek dolukmuş humar gözler
Ona çare bulunur mu

2. Hem okudum hemi yazdım
Yalan dünya senden bezdim
Dağlar koyağında gezdim
Yiten yavru bulunur mu

3. Derelerde yeten nergiz
Ben ağlarım gece gündüz
Seher vakti doğan yıldız
Giden yavru bulunur mu

4. *Karac'oğlan* ağlar gülmez
Hâlin nedir diyen olmaz
Giden yavru geri gelmez
Yiten yavru bulunur mu

---

* *XXVI: 266.*

C.

krş. Cunbur 1973: 252; Karaer 1973: 365-366; Dergâh 1982: 489; Öztelli 1983: 336; Sakaoğlu 2004: 640.

251. KADEH DÖNDÜRÜ DÖNDÜRÜ*

1. Bizim yerlerin beğleri
   Yakar kandili kandili
   Seherden bâde içeller
   Kadeh [döndürü döndürü]

2. Kara kuş döner havada
   Yavrusun besler yuvada
   İniş yokuş düz ovada
   Gelir konduru konduru

3. Karşımdan düşman göründü
   Görünce belim kırıldı
   N'iynayım kır at yoruldu
   Dostu bindiri bindiri

4. Kanar *Karac'oğlan* kanar
   Çarh-ı felek gibi döner
   Koç yiğitler ata biner
   Dizgin sündürü sündürü

---

* *II: 183.*

A.

2/3: iniş yokuş: göçün çekmiş (=çıkma).

C.

: "dönderi dönderi", "döndürü döndürü" şeklinde onarıldı.

252. YAVRU ŞAHİN DÜNEĞİNE SÜZÜLDÜ*

1. Şu yalan dünyaya geldim geleli
Bozuldu hey koca gönül bozuldu
Avladayım dedim gönül kuşunu
Yavru şahin düneğine süzüldü

2. Gaflette idim [de] yeni uyandım
Şu yalan dünyayı mülk olur sandım
Arkamı (bir) çınara verdim dayandım
Çınar çürüğümüş kökten üzüldü

3. Bir sanırdım iki imiş kapısı
Yalan imiş şu dünyanın hepisi
Mermer sandım kireç imiş yapısı
Yağdı yağmur günden yanı süzüldü

4. *Karac'oğlan* der [de] n'itseniz gerek
Bal yerine ağı katsanız gerek
Bir döğüşten sonra göçseniz gerek
Var bizim ağırlık yurda çözüldü

* *XXVI: 189.*

253. 1. KADİR MEVLÂ'M İHSAN EYLE ÖLÜMÜ*

1. [Nazlı] yârdan bana geldi bir nâme
   Eğer doğru ise kırdı belimi
   Dediler yârini yâd iller almış
   Kadir Mevlâ'm ihsan eyle ölümü

2. Bülbüle söyleyin gülüne konsun
   Beni yârdan eden Allah'tan bulsun
   Hayırla sevdiğim ilkbahar gelsin
   Terk edeyim vatanımı ilimi

3. Ağ yâri görünce kaynadım coştum
   Ağ elinden [dolu] badeler içtim
   Kötüler sandı ki ben yârdan geçtim
   Ölmeyince çeker miyim elimi

4. *Karac'oğlan* der ki konayım göçmem
   Her olur olmaza sırrımı açmam
   Kötüler köpr(ü)'olsa üstünden geçmem
   Daşkın suya uğradıyom yolumu

---

* *III: 195.*

A.

C.

1/1: "yazlı", "nazlı" şeklinde onarıldı.

krş. Cunbur 1973: 163-164; Karaer 1973: 289; Ergun 1971: 200-201; Dergâh 1982: 367; Öztelli 1983:262; Sakaoğlu 2004: 642-643; Aray 2010: 151.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 225-226; Karaer 1973: 289-290; Dergâh 1982: 369; Öztelli 1983: 262-263; Sakaoğlu 2004: 642.

253. 2. KADİR MEVLÂ'M NASİP EYLE ÖLÜMÜ*

1. Yenile bir haber geldi sıladan
   Eğer gerçek ise büktü belimi
   Dediler nazlı yârini il almış
   Kadir Mevlâ'm nasip eyle ölümü

2. Şahan dedikleri bir çura kuştur
   Güzellik dediği kaş ile gözdür
   Kadir Mevlâ'm beni yâra kavuştur
   Yırak ise yakın eyle yolumu

3. Ben yavrumu yükseğinden indirdim
   Dalın kır(dır)dım budacığın sündürdüm
   Ben yönümü kurbet ile döndürdüm
   Yırak ise yakın eyle yolumu

4. *Karac'oğlan* der ki konup göçmeden
   Usanmazdın [sen de] yiyip içmeden
   Muhannetin köprüsünü geçmeden
   Coşkun sele uğradayım [yolumu]

---

* *III: 268.*
C.
4/4: "kendimi", "yolumu" şeklinde onarıldı.

254. ONLAR DA USANDI GELMEZE DÜŞTÜ*

1. Kurbet ilde gayet sefil düşeli
   Beni bilen ahbap bilmeze düştü
   Ara sıra hâlim soran ahbaplar
   Onlar da usandı gelmeze düştü

2. Âh yandım feleğin (?) zehirli aşı
   Takdir böyle imiş Mevlâ'nın işi
   Âh ettikçe akar gözümün yaşı
   Hani ol silenler silmeze düştü

3. Ehl-i aşk dünyayı bulur dediler
   Takdir muradını bulur dediler
   Kurbete gidenler ölür dediler
   Lâkin *Karac'oğlan* ölmeze düştü

---

* *II: 264.*

B.

Şiirin sonuna, "[1]926" tarihi kayıt olarak düşülmüştür.

C.

3/2: Kafiye bozuk.

255. AĞLAMA SEVDİĞİM YOL AYRI DÜŞTÜ*

1. Sevdiğim [sen] taş başına oturma
   Ağlayı ağlayı aklın yitirme
   Bu ağlamak bir ayrılık getirir
   Ağlama sevdiğim yol ayrı düştü

2. Gidiyorum il başıma derildi
   Gitme diyü yâr boynuma sarıldı
   Bize padişahtan ferman verildi
   Ağlama sevdiğim yol ayrı düştü

3. Yaz gelir de çayır çimen otl(u)'olur
   Hizmet etsen arap atlar etl(i)'olur
   Sevüp sevüp ayrılması dertl(i)'olur
   Ağlama sevdiğim yol ayrı düştü

---

* *XXVI: 173.*

C.

1: Metinde ilk dörtlük ikinci sırada kaydedilmiştir.
Şiirin mahlas dörtlüğü yoktur.

256. BU YARAYI ÇEKEN YİĞİT SAĞ OLMAZ*

1. (Atım) kalk gidelim aşağıdan yukarı
Şöyle dağlar koç yiğide dağ olmaz
Yedi yerden yaralarım sızılar
Bu yarayı çeken yiğit sağ olmaz

2. Meyve vermez selvi ile söğüdü
Ben de bana verse idim öğüdü
Elleri koynunda gezen yiğidi
Yiğit mağrur gezme ile beğ olmaz

3. Öğüd(ü) versem öğütçüğüm kâr etmez
Ağ yârin hayâli karşımdan gitmez
Altun baz(u)bend vursam kolum bağ tutmaz
Dostun zülüfünden sağlam bağ olmaz

3. *Karac'oğlan* der ki harap-hânemden
Ben korkarım haram-zâde (ile) zinadan
Bir yiğiti ayırsalar anadan
Anasından ayrı düşen sağ olmaz

---

* *XXVI: 235.*

C.

krş. Cunbur 1973: 43; Karaer 1973: 293-294; Öztelli 1983: 268-269; Sakaoğlu 2004: 646.

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 40-41; Karaer 1973: 273-274; Ergun 1971: 188; Dergâh 1982: 341; Öztelli 1983: 245; Sakaoğlu 2004: 624.

257. HER ARIDA HER ÇİÇEKTE BAL OLMAZ*

1. Yaşım varsa (da) üç yüz altmış yaşına
   Tenime (?) kuşlar konar him taşına
   Karışılmaz (da) şu feleğin işine
   Her arıda her çiçekte bal olmaz

2. Çalgın ile (de) yoldaş olmalı değil
   Münâfıkla ülfet kılmalı değil
   Her başa gelene gülmeli değil
   Kul olan başına gelmez hâl olmaz

3. *Karac'oğlan* der ki (ağalar) beğler kadılar
   Rüşvetin adını nizam kodılar
   Çoklar(ı) yalan dünya bizim dediler
   Yalan dünya hiç kimseye mâl olmaz

---

* *XXV: 43.*

C.

2/1: Değme kuşlar konar hece taşına (?).

258. SANA ONDAN ÖZGE ASLA YÂR OLMAZ*

1. Gam yiyüp gam çekme divâne gönül
   Bu dünya daima başa dâr olmaz
   Seni Yaradan'ı kesme dilinden
   Sana ondan özge asla yâr olmaz

2. Yiğidin tavlada bağl(ı)'olur atı
   Yiğidin her yerde met[h] olur zâtı
   Yüz bin yol kaynatsan ey(i)'olmaz kötü
   Aslı ham boncuktur gevherdâr olmaz

3. Yiğit attan düşer yine atlanır
   Yiğit olan her cefâya katlanır
   Yiğit duldasında insan saklanır
   Muhannetin gölges(i)'olmaz dal(ı)'olmaz

4. Yiğit düşse yiğit olan kaldırır
   Nâmerd olan muktezâsın bildirir
   Kötü ağladır da yiğit güldürür
   Kötülerde nâmus olmaz ar olmaz

5. *Karac'oğlan* divânelik getirir
   Günahkârlar kendi kendin bitirir
   Herkes kolda şahin almış gezdirir
   Gariplerde şahin olmaz av olmaz

---

* *XXV: 42*; II: 51.

A.

2/2: Yiğite soy gerek aslında zatı -XXV:42 (=çıkma); zatı: met[h]i -II 51; Yiğide soy gerek aslından zâtı -II:51 (=çıkma). 2/4: Aslı bir boncuktur gevherdâr olmaz -II:51 (=çıkma).

3/3: insan: yiğit -XXV:42 (=çıkma); II:51; insan -XXV:42 (=çıkma)

4/3: kötü: nâmerd -XXV:42 (=çıkma); II:51.

5/2: günahkârlar: günahkârla –II:51.

B.

2/2: met: medh -XXV:42 (=çıkma).

C.

krş. Ergun 1971: 203-204; Aray 2010: 339.

Ayrıca bkz. Aray 2010: 338-339.

259. İÇMEYİNCE GÖNÜL YÂRDAN AYRILMAZ*

1. Hasta oldum odanızda yatarım
Anam babam yok ki sora hatırım
Ölüyorum bir sucağız getirin
İçmeyince gönül yârdan ayrılmaz

2. Konya derler gariplerin vatanı
Aramazlar gurbet ilde yiteni
Ak göğsün üstünde [çakır] tikeni
Bitmeyince gönül yârdan ayrılmaz

3. *Karac'oğlan* gidem Yemen'den öte
Sevdiğim gelmesün kalbine hata
Eğersiz yularsız ağaçtan ata
Binmeyince gönül yârdan ayrılmaz

---

* *XXV: 41*; XXVI: 177.

A.

2/2: yiteni: yatanı -XXVI: 177. 2/3: tikeni: dikeni -XXVI:177.

3/1: Varayım gideyim (de) Yemen'den öte -XXVI:177.

C.

Mahlas dörtlüğü yoktur (XXVI:177).

2/3: "çakıl", "çakır" şeklinde onarıldı (XXV:41).

krş. Cunbur 1973: 4-5; Köprülü 1964a: 344-345; Karaer 1973: 293; Ergun 1971: 204; Başgöz 1984: 167; Öztelli 1983: 269; Sakaoğlu 2004: 645; Görkem-Tülüce 2008: 69-70, 137; Aray 2010: 155; 364-365.

ayrıca bkz. Ardıç 1936: 71; Cunbur 1973: 136-137; Dergâh 1982: 375; Öztelli 1983: 267.

260. BİRİ İSPİR BİRİ ŞAHİN BİRİ BAZ*

1. Şu yalan dünyada üç şey severim
Biri keklik biri turaç biri gaz
Onların da üç hasmı var dünyada
Biri ispir biri şahin biri baz

2. O birinin pare karlı dağı var
O birinin mor sünbüllü bağı var
Şu yalan dünyanın üç şeyciği var
Biri eyyâm biri bahar biri yaz

3. O bir kişi gibi kendim(i) öğemem
Koku(yu)layup zülühümü döğemem
Şu yalan dünyada üç şey (var) sevemem
Biri yalan biri gıybet biri söz

4. *Karac'oğlan* der ki göreydi gözüm
Daima Hakk'adır benim niyâzım
Güzel olana da üç şey ilâzım
Biri ilvan biri cilve biri naz

---

* *XXV: 40*; II: 189.

A.

2/3: üç şeyciği: üç beş çağı -II:189.

C.

1: Metinde bu dörtlük üçüncü sırada kayıtlıdır (XXV:40).

ayrıca bkz. Cunbur 1973: 197; Karaer 1973: 295; Ergun 1971: 204-205; Dergâh 1982: 397; Öztelli 1983: 266-267; Sakaoğlu 2004: 648.

261. GÜLLERİ VAR BİZİM GÜLE BENZEMEZ*

1. İndim seyrân ettim Frengistan'ı
İlleri var bizim ile benzemez
Levin tutmuş goncaları açılmış
Gülleri var bizim güle benzemez

2. Göllerinde kuğuları yüzüşür
Meşesinde sığınları böğrüşür
Güzelleri 'haçan' diyü çağrışır
Dilleri var bizim dile benzemez

3. Seyr idüben gelir Kara Deniz'i
Kanları yok sarı sarı benizi
Öğün eylemişler kara donuzu
Dinleri var bizim dine benzemez

4. Akılları yoktur küfre uyarlar
İmanları yoktur cana kıyarlar
Başlarına siyah şapka giyerler
Beğleri var bizim beğe benzemez

5. *Karac'oğlan* eydür dosta varılmaz
Hasta oldum hatırcığım sorulmaz
Vatan tutup bu yerlerde kalınmaz
İlleri var bizim ile benzemez

---

* *XXV*: 44; II:52.

A.

2/3: çağrışır: çığrışır -II:52.

C.

krş. Cunbur 1973: 325-326; Köprülü 1964a: 345-346; Karaer 1973: 295-296; Dergâh 1982: 380; Başgöz 1984: 169-170; Öztelli 1983: 401-402; Sakaoğlu 2004: 648-649; Aray 2010: 29-30.

262. YA SEVİLİR YA SEVİLMEZ*

1. Gönül gel gurbete gitme
   Ya gelinir ya gelinmez
   Her güzele meyil verme
   Ya sevilir ya sevilmez

2. Şam-ı Şerif'tir zâtımız
   Yüğrüktür bizim atımız
   Gurbet ilde kıymetimiz
   Ya bilinir ya bilinmez

3. *Karac'oğlan* düşse yola
   Hızır yardım etse bile
   Yâr dediğin temür kale
   Ya alınır ya alınmaz

---

* *XXVI: 221.*

C.

krş. Cunbur 1973: 283; Karaer 1973: 368; Dergâh 1982: 493; Öztelli 1983: 339; Aray 2010: 346-347.

263. OL ZAMAN KAN AĞLAR DÎDELERİMİZ*

1. Buyurun ağalar bizim hâneye
Şalaşa döşenmiş odalarımız
Beni koyup yâd illeri seven yâr
Ol zaman kan ağlar dîdelerimiz

2. Evvel bağçenizde ayva nar idim
Ben dedim ki bana sâdık yâr idin
Ben gibi yârini terk edip kodun
Seninle böyle mi va'delerimiz

3. Tıfıl'(i)ken sevdi *Karac'oğlan* seni
Yoluna koymuşum cân ile seri
Nice terk eyledin ben gibi yâri
Arşa direklendi sadâlarımız

---

* *II: 269.*
C.
krş. Aray 2010: 367.

264. 1. ZÂLİM ANAN SUYA SAVMIŞ YALINIZ*

1. Sabah(ın) seherinde suya giden kız
   Korkarım ki sarpa düşer yolunuz
   Kadir Mevlâ'm nazarlardan sakınsın
   Zâlim anan suya savmış yalınız

2. Al yanakta parlayanlar gül müdür
   Çenberinde parlayanlar tel midir
   [Yediciğin] şeker midir bal mıdır
   Onun için ince düşmüş beliniz

3. Güzel olan güne çıkar görünür
   Çirkin olan çenberini bürünür
   Büyük kızlar yayvandını (?) bürünür
   Cömertlikten kesilmesin iliniz

4. *Karac'oğlan* der ki kalkup gezmeli
   Kalem alup kaşın gözün yazmalı
   Kırmızı önlüklü (de) sarı çizmeli
   Gelin kızlar nerden aşar yolunuz

---

* *VI: 247*; [VI: 200-47].

A.

1/4: savmış: salmış -VI: 200-47.

3/4: cömertlikten: comartlıktan -VI: 200-47.

C.

2/3: "bıdıncığın", "yediciğin" şeklinde onarıldı -VI: 200-47.

krş. Cunbur 1973: 21-22; Karaer 1973: 297; Ergun 1971: 206-207; Dergâh 1982: 382; Başgöz, 1984: 173; Öztelli,1983: 270-271; Sakaoğlu 2004: 650-651.

264. 2. ANAN ZALIM SUYA SALMIŞ YALINIZ*

1. Top top olmuş suya gider güzeller
   Acep sarpa düşer m'ola yolunuz
   Kadir Mevlâ'm nazarlardan saklaya
   Anan zalım suya salmış yalınız

2. Uğrun uğrun dost bağına girmeli
   Al yanaktan gonca gülün dermeli
   Muhtaçlara bir şeftali vermeli
   Cömertlikten kesilmesin eliniz

3. Uğrun uğrun dost bağını gezmeli
   Kalem alup kaşın gözün yazmalı
   Kırmızı fesli de sarı çizmeli
   [Hatın] kızlar nerden aşar yolunuz

---

* *XXV: 45.*

C.

1: Metinde üçüncü sırada bulunan dörtlük, birinci sıraya alındı. Şiirin mahlas dörtlüğü yoktur.

3/4: "kadın", "hatın" şeklinde onarıldı.

Sözlük

a'lâ: elâ, kül rengine dönen mavi göz. (bkz. ala).

abaz abaz/eğbez eğbez: gönülsüz gönülsüz, yavaş yavaş (bkz. ebbaz ebbaz).

abdal olmak: gezgin ve yersiz yurtsuz olmak; aklı kıt, anlayışı zayıf hâle gelmek.

abdal: Anadolu'da çalgıcılıkla meşgul olan bir Türkmen göçer topluluğu; eskiden gezgin dervişlere verilen ad.

abeş/ebeş: tüyü bozuk, sarı, devetüyü renginde; sarıya meyyâl kula at.

Abeş: (bkz. Habeş).

Âb-ı Kevser: Cennette bir nehir veya havuz; câna can katan, hayat veren.

âb-ı zülâl: (bkz. zülâl).

ablak: değirmi, dört köşe, yuvarlak, parlak, beyaz ve tombul yüz (=kız, gelin) (bkz. kuğu).

acel: ecel; ömrün son demi.

Acem Şiraz: (bkz. Şiraz).

Acem: Acemistan, şimdiki İran ülkesi.

acep: acaba.

acı poyraz: kuzey-doğu yönünden esen ve insanı sersemleten rüzgârın kişiye verdiği acı (bkz. poyraz).

acı tuz ile merhem etmek: kızın sevdiği erkeğe söylediği bir çift söz ile onu yürekten yaralaması.

ad ulanır gibi sofrası olmak: her dâim yemeğe davetli çok misafiri olmak.

ada: nehir kenarlarında etrafı suyla çevrili kara parçası.

adû: düşman, hasım.

Afşar: bir Türkmen boyu; onların yaşadıkları Doğu ve Orta Toroslar bölgesi.

ağ/ak saya: Türkmen kadınlarının giydiği üç eteklı elbise, fistan; beyaz gömlek; dağların karlı hâli.

ağ: beyaz, ak, temiz.

Ağca Deniz: Hatay sınırları içinde bulunan Amik gölü.

ağca melek: beyaz tenli genç kız ve gelinler.

ağca: rengi beyaza çalan, akça.

ağı koyup karalardan seçilmek: hüzünlenmek, üzüntüye gark olmak.

ağı: ağu, zehir, acı.

ağır başlı: davranışları ölçülü, aklı başında ve düşünceli, ciddi.

ağır mal: büyük hayvan sürüleri (bkz. mal).

ağır saplı harman: danesi bol olan harman.

ağırlık: yük.

ağmak: yükselmek, yukarı doğru çıkmak, uzanmak, koyup gitmek.

âğrı: beri, doğru, yön, taraf.

Ağyar/Akyar: Kahramanmaraş'ta bir mevki adı.

ağyâr: gayrılar, başkaları.

ahd u aman: yalvarmakla vazgeçilmeyecek kesin kararlılık; yemin etme, sıkı sıkı söz verme.

ahd: yemin, dönülmeyecek söz verme

Âhır Dağı: Kahramanmaraş ilinin kuzeyinde bir dağ.

âhir: âkıbet, sonunda.

Ahmed Paşa/Bey: Sırkıntı Türkmen aşireti ileri gelenlerinden, Yusuf Bey'in kardeşinin oğlu; babası Ömer Ağa'yı postundan indirip yerine geçen ve hükümetin isteklerini kabul ederek Kütahya mutasarrıflığına atanan, daha sonra ise Trablusgarb'a sürülen Kozanoğlu beyi; Kozan-ı Şarkî ağası Samur Ağa'nın oğlu; E/İlbeyli Türkmen aşiretinin reisi, Elbeylioğlu türkülü hikâyesinin baş kahramanı.

ahran: akran, denk, yaşıt.

ak gümüşten duru: beyaz ten rengi (=kız ve gelinlerin)

Ak Koyunlu: Güney Türkmenlerinden bir cemaat.

ak kuğu: sevgilinin ten rengi bakımından kuğuya benzetilmesi. (bkz. kuğu).

akça/akçe: eski bir para birimi, gümüş sikke.

akik: çok sert, oldukça şeffaf, içinde çeşitli renk halkaları bulunan kırmızı-sarı renkli kıymetli süs taşı; bu taştan yapılan süs eşyası (bkz. hakik).

Aksu: Ceyhan nehrinin kollarından biri; Zamantı ırmağıyla birleşerek Seyhan nehrini meydana getiren Göksu ırmağının diğer adı.

al: hile.
ala: elâ. (ayrıca bkz. a'lâ)
alad alad: çabuk çabuk, acele acele.
alaf: alev.
alaz alaz: benek benek, hâreli.
alaz: alev, yanan ateşin alev kısmı; alevin yaktığı yerler; ormandaki açıklık yer.
al çiçekle korulanmak: (bkz. çiçek bağlayıp korulanmak).
al giymek: mutluluk ve sevinç göstergesi (=kızlar için). (bkz. sarı giymek).
âleme güneş doğmak: kızın göğsünü açması.
alıcı kuş: avcı kuş.
alışkan saz: iyi çalınan saz; alışkın tel; teli düzenli, ayarlanmış saz.
Ali: Cenâb-ı Hakk'ın arslanı Hz. Ali.
Allahu a'lem: "Allah bilir."
alma: elma.
almağıla: "almak ile"
Altı Göz: Adana-Ceyhan'da Türkmen aşiretlerinin kışlak yerlerinden; şimdiki Ceyhan- Körseli nahiyesi civarındaki yer.
altın kemer: eskiden bele bağlanarak kullanılan, iki katı arasına altın dikilip yerleştirilmiş, dört-beş parmak enindeki kemer.
altun cıngıl: küçük ve seyrek üzüm salkımı şeklinde genç kız ve gelinlerin başlarına taktıkları süs eşyası (bkz. cıngıl/ cingil)..
altun hızma: özellikle kadınların burun deliklerine taktıkları halka şeklinde altından yapılmış süs eşyası (bkz. hızma, hırızma).
altun tas içinde bala dönmek: genç kız veya gelinin tatlı dilli olması.
altun top: bir bilezik cinsi.
aman: izin, acımak, emniyet.
amanı kalmamak: (bkz. mecâli kalmamak).
amber/anber: aynı isimle bilinen balıktan elde edilen güzel koku (bkz. misk, misk/ kalem misk).
amel: kulların dünyadayken yaptığı şeyler, iş ve hareketlerin tümü.
annac: karşı, alın, yamaç, meyilli cephe.
Antab/Antep illeri: XVI. yüzyıldaki Osmanlı idarî taksimatına göre Ayntab livası, şu yerlerden oluşmaktaydı: Ayntap kazası, Tel-Bâşir, Nehrü'l- Cev ve Gündüzlü nahiyeleri; Antep'e dâhil olan yerlerin tamamı.

anteka: antika.
ara yerde kalmak: sahipsiz kalmak.
arada gezmek: ortalıkta işsiz güçsüz dolaşmak.
aralamak: barıştırmak.
arap at üstünde postu kalmak: sürekli at üstünde dolaşmak.
arap at: çok değerli, soylu, dayanıklı, birçok at ırkına kan veren Arabistan asıllı bir at cinsi.
ardıç: bir cins kozalaklı, yapraklarını dökmeyen çam ağacı.
argan: (bkz. erkân).
arıştırmak: bir meseleyi eksik ve kusurlarından arındırmak.
ârif: çok anlayışlı, hakkıyla bilen, gördüğünü uzun uzun düşünmeye gerek kalmadan hemen kavrayacak yeteneği olan (kişi).
ark: su yolu, kanal.
arkını ayıtlamasına rağmen suyun akmaması: engelleri ortadan kaldırmasına rağmen yine de işlerin yolunda gitmemesi (=erkek için).
arş: gökyüzü, İslâm inancına göre göğün en yüksek katı.
arşa direklenmek: feryat seslerinin gökyüzüne doğru bir duman misâli yükselmesi.
artık: kalan.
arzuman: şiddetli arzu ve istek.
arzumanı kalmak: şiddetli arzu, istek duymak; bir şeyi dileyip de ona kavuşamamak, sevgiliyi özler kalmak.
Aslı: Kerem ile Aslı türkülü hikâyesinin kadın kahramanı.
aşiret: aynı soydan gelip birlikte yaşayan göçer-evli topluluk, boy.
aşk atına binmek: bir kıza sırılsıklam âşık olmak.
aşk dalgasının baştan aşması: sırılsıklam âşık olmak.
Aşkar: *Seyyid Battal Gazi* destanının kahramanı Battal Gazi'nin efsanevî atı.
aşkâre/ aşkara: âşikâr, açık, meydanda, belli, gözle görülebilen (bkz. eşkâra)
aşnâ: âşinâ, tanıdık, bildik; dost, sevgili.
ateşine yandırmak: ızdırap çekmek, derde düşmek.
atın pazara çekilmesi: sahibi ölen atın pazarda bir başkasına satılması.
atlas: sıkıca dokunmuş renkli, ipekli kumaş.
atmak: ditmek.
Avanos: Nevşehir ilinin ilçesi.
avud: öğüt, nasihat.
ayağaça: "ayağa kadar."
ayağına çizme olmak: sevdiğinin kulu-kölesi olmak.

ayak: bir ırmak veya göle karışan küçük akarsu.
ayaklı (altın): kadınların boyunlarına taktıkları köşeli altın.
Aydın: şimdiki Aydın ili yöresi, Sivas dolayları (bkz. Emlek/ Emlâk).
ayıtlamak: ayıklamak, temizlemek.
ayn: göz, yüz, çehre; bir şeyin aslı, kendisi; kaynak, pınar.
ayva/hayva: genç kız memesi (=benzetme).
Ayvaz: Köroğlu destanında yer alan Köroğlu'nun silâh arkadaşlarından, dostu, arkadaşı; eş (bkz. Köroğlu'nun Ayvaz'ı gibi olmak)
azap: tutma, belli bir işi için parayla tutulmuş geçici işçi (bkz. tutmalık etmek)..
azısız at: küheylân, ağzına gem vurulmayan at; dik başlı, uysal olmayan kız.
Aziziye: eskiden Sivas'a bağlı bir nahiye. (=şimdi Kayseri ilinin bir ilçesi.)
bâ/ bâğ: bey.
babal: vebâl.
bacasında baykuş ötmek: evi, hânesi viran olmak.
baç/ paç almak: vergi; eskiden iskelelere gelen, geçiş yerlerinden, derbent ve köprülerden geçen taşıtların ödedikleri paralar; haraç, zorla alınan para; güzellerden geçiş hakkı olarak öpücük vs. almak.
bâd-ı sabâ: sabahları esen serin, hoş bahar rüzgârı.
bağ dikip meyve yetirmek: bir mahalle (=mekâna) yerleşip evlenmek ve çoluk çocuğa karışmak.
bağ: bahçe, yeşillik, ağaçlık (=sevgilinin koynu) (bkz. dost).
bağça/ bağçe/ bahçesine girmek: sevgilinin göğsü; erkeğin sevdiği kız ile halvet olması.
bağçası bozulmak: bir genç kızın evlenmeden önce birileriyle halvet olması.
bağçasına dıkılıp gülünü dermek: erkeğin sevdiğiyle buluşup murat alması.
Bağdat: 1535 yılında Kanunî Sultan Süleyman tarafından kurulan bir Osmanlı eyaleti; hâlen Irak'ın başşehridir.
bağır: ciğer, göğüs, sîne.
bağrın sökülmesi: aşk ıstırabı yüzünden ciğerinin sökülmesi. bkz. bağır.
bağrına köz dökmek: yaşlılık döneminde bir güzele âşık olmak.
bah[i]s etmek: bahse tutuşmak.
bahar seli gibi bulanık akmak: başı, sevda sebebiyle dumanlı olmak.

bahrî: sırtı yeşil ve mavi, göğsü kırmızı renkte, uzun gagalı bir çeşit deniz ördeği, genç kızların benzetildiği bir cins yalı çapkını.

bakça: bahçe.

bakındı: "o zaman bakın, görün."

balaban bakış: sevgilinin balaban kuşu gibi erkeğe bakması. bkz. balaban

balaban: bataklıklarda yaşayan, balıkçıla benzeyen, iri gövdeli, bacakları kısa büyük başlı, çakır doğan kuşu (= sevgili, yabanîliği ve ürkekliği sebebiyle bu kuşa benzetilir.)

balını yalayıp yağını yutmak: erkeğin kızdan muradını alması.

bâliğ: akıl bâliğ olmak; çocukluktan çıkıp ergin olmak.

balkımak: parıldamak, ışık saçmak.

bar: dilin üstünde meydana gelen beyazlık, pas.

bardak: çam ağacından yapılan, kulplu ve emzikli su kabı; testi.

barhana/bahrana/bârhâne/berhana: göçer aşiretlerin ev yükü, ev eşyası.

Bâri/Bâri Tanrı/Hüdâ: Yüce Allah, Allah Tealâ (=her şeyi, takdir ettiği şekle uygun olarak 'yaratan' anlamında).

Basra: 1864 yılında kurulan bir Osmanlı vilâyeti; Irak'a ait bir şehir.

baş kaldırmak: kendini göstermek, ortaya çıkmak.

başı al çiçekli koru olmak: eline erkek eli değmemiş, kız oğlan kız olmak.

başı bağlı olmak: nişanlı veya evlenmiş olmak.

başı eserli olmak: hastalığı sebebiyle sık sık bayılmak, tuhaf hareketler yapmak.

başın yastığa düşmesi: ölümcül hasta olup yataklara düşmek.

batmak: yok olmak; kişinin mahcup olup renkten renge girmesi.

bay: zengin, paralı, mal-mülk sahibi, varlıklı kimse; genç kızın edâlı ve işveli olma hâli.

bayca sallanmak: yürürken varlıklı, zengin gibi salına salına yürümek.

Bâyezid Oğlu: Yavuz Sultan Selim'in İran seferi sırasında, padişaha yardımı dokunan İskender Beyden sonra, Maraş'ta Zülkadir Oğullarının rakibi olarak şöhret bulan Bayezid Oğulları soyundan bir bey.

baykuş: felâket habercisi olduğuna inanılan başında iki tepelik bulunan yırtıcı gece kuşu.

baymak: baygınlık vermek, usandırmak.

bayram ayı: Ramazan ayı.

baz: doğan kuşunun erkeği; iri, büyük, gösterişli, güçlü kuvvetli (bkz. yavru baz).

bazubend/ bazbend: kola bağlanan dualı kâğıt.

bed/bet: kötü, fena, çirkin.

bedel bedel: (bkz. bedir).

bedestan: içinde kıymetli eşya, antika, mücevher gibi şeyler satılan, üstü kapalı çarşı; gelinler bedestana benzetilir.

bedir: dolunay; yuvarlak yüz (bkz. bedel bedel).

bedirlenmek: sevgilinin yüzünün ayın on dördü gibi olması (bkz. bedir, bedel bedel).

beğin irisi: varlıklı ve itibarlı bey.

beğlerin sazını çalmak: beylerden taraf olup daima onları savunmak, onlara güvenmek.

behim: "beğim" (?).

bel: bir yerin, sırtın altındaki kısmı.

Belen/Beylan: İskenderun'dan Kuzey Suriye'ye giden yolun Amanos dağlarını aştığı geçit üzerinde Antakya'nın İskenderun ilçesine bağlı Amanos/Gâvur Dağı üzerindeki kasaba.

beleşmek: bulaşmak.

Belh: Afganistan'ın kuzeyinde bulunan, eski Türk şehirlerinden biri.

belinmek: bölünmek, ayrılmak.

ben: deri üzerindeki kahverengi veya siyah renkli küçük leke ve kabartılar (bkz. benek).

bend: bağ; bağlama, bağlanma.

bende: kul, köle.

bendi boşanmak: coşmak, sesle ağlamak.

benek: (bkz. ben).

benlerin beste beste olması: benlerin âhenkli, uyumlu olması.

benlerin biber gibi ekilmesi: püskürme benli olmak.

Benli Boz: Hızır'ın (a.s.) efsanevî atı.

berat: bir kimseye imtiyaz verildiğini gösteren belge, izin.

Berçim gölü: Kızılcahamam (=Ankara) ilçesinin kuzeybatısından ve Köroğlu dağlarının yamaçlarından beslenen iki derenin birleşmesiyle meydana gelmiş ırmak ve göl.

berdi: hasır, zembil, araba koşum takımları, kuyu upu gibi şeylerin yapımında, örülmesinde kullanılan, dere ve göl kenarlarında yetişen saz.

bergüzâr: yâdigâr olarak verilen şey, hediye.

berk: sağlam, sert, sıkı.

beserek: iyi beslenmiş, tombul, bir yaşına değmemiş deve yavrusu; yetişkin, olgun güzel kız

beste: kapalı, uyumlu.

beş ayları: beşe/meşe ayları, yaz ayları (21 Mart tarihinde Nevruz'la birlikte başlar) (bkz. yaz ayları).

beyazı çözüp atmak: başındaki beyaz örtüyü çözüp atması (=beyaz, mutluluk, siyah matem rengi).

Beytullah: Allah'ın evi, Kâbe.

bez: kumaş diye ısmarladım bez gelir/çaput

bezirgân: eskiden develerle ticaret yapan tüccar.

bıldır: geçen yıl.

bilmeze düşmek: tanımazlıktan gelmek.

Binboğa: Toros dağlarının doğu-kuzey yönünde Uzun Yayla'ya doğru uzanan kolu. Dağ 2830 metre yükseklikte olup, Sarız-Göksun- Afşin üçgeni içindedir.

binek taşı: ata kolay binmek için üzerine çıkılan basamaklı yüksek taş.

Bingöl: Bir yer adı (?).

bir gidip de beş ardına bakmak: gitmeye niyetli olmamak, istemeyerek yoluna devam etmek.

bir yol: bir kere.

birem birem: (bkz. birin birin).

birin birin: birer birer, teker teker (bkz. birem birem).

boğça: bohça.

Bolgar/Bolkar/Bulgar Dağları: Toros dağlarının Mersin körfezinin batı kıyısına paralele uzanan, Mersin'in kuzey-batısına düşen parçası; Bozoğlan dağları.

Bor: Niğde ilinin bir ilçesi.

boran: yel, şimşek ve gök gürültüleriyle yağan ve kısa süren zorlu yağmur; çok sisli ve yağışlı hava; karanlık kar fırtınası; rüzgârla karışık kar.

boru: nefesle çalınan, perdesiz, silindir şeklindeki uzun çalgı.

bostan: kavun, karpuz.

Boşnak: Bosna'nın Müslüman ahalisi,bunların yurdu.

boynu bükük olmak: çaresizliğini kabul etmek.

boynu toklu kul olmak: çabucak kandırılabilecek, yeni yetişip gelen genç kız (bkz. toklu).

boyraz: (bkz. poyraz).

boyumca/ boyumdaca: "boyum kadar, boyum yüksekliğinde."

Boz Atlı Hızır: Âb-ı hayat içtiği için ölümsüzlük kazandığına, bereketi temsil ettiğine ve kul sıkıştığında yardımına yetiştiğine inanılan peygamber veya veli.

boz dumanı çökmüş kıra dönmek: bir erkeğe sevdalanmak (=kız).

Boz Gedik: Bir yer adı; Çelikhan (=Adıyaman) ilçesine bağlı bir köy.

boz geyik: sığın; çatal boynuzlu dağ keçisi (=sevgili).

bozkurt: gri sarı renkli, yırtıcı, etçil memeli hayvan; işini çok iyi bilen kurnaz kimse (=erkek).

Bozok: Yozgat yöresi.

Bozoklu: Oğuz Han'ın oğullarından üç büyük kardeşin soyundan gelenler; Yozgat ve civarında oturan Türkmen aşiretleri.

bozuk: Türk halk müziğinde kullanılan bağlamadan biraz büyük, sapı uzun, tambura ile saz arası bir çalgı âleti.

bozulamak: develerin bir arada bağrışmaları.

Bölicek: Aksaray ilinde bir yer adı.

bön: aptal, budala, saf.

bre: "ey, hey, be hey" karşılığında bir ünlem.

Bucak: Kozan (Adana) ilçesinin bir köyü.

Buhara: Orta Asya'nın en eski yerleşim bölgelerinden; hâlen Özbekistan sınırları içerisinde bulunan tarihî bir Türk şehri.

buhur/bugur/buğur/buğra: erkek deve, deve aygırı, kızgın; burulmuş erkek deve; deve yavrusu.

bulanık sel olmak: duyguların karmakarışık olması (=kız).

Bulanık: Osmaniye iline bağlı Bahçe ilçesinin eski adı.

bulanmak: bulantı hissetmek, kusacak gibi olmak, başı dönmek (bkz. gönlün bulanması).

burçak burçak/purçak purçak terlemek: buram buram terlemek.

burma: burularak yapılmış altın bilezik.

bus/ purs: (bkz. pus).

büber gibi ekilmiş gibi ben: (bkz. püskürme ben).

bühtan etmek: iftira etmek, karalamak.

bühtan etmek: iftira etmek.

bülbül: âşık, şâir (=erkek), sesi güzel (=kız).

bülbülün bir yanını güle getirmesi: âşığın söylediği şiirde/ türküde sevgilisinden söz etmesi.

Bürücek: Adana'nın Pozantı-Tekin arasındaki yaylası.

büryan/püryan: kebap; yanmış açık ateşte yapılan bir tür ciğer kebabı.

büyük ev: derim evi; kafes şeklinde tahtadan yapılan çadır iskeleti, üstüne keçe ve kilim örtülen, keçeden yapılmış bey çadırı.

cahallık/ cahillik: acemilik, toyluk, deneyimsizlik.

canı hayhayda olmak: ölmek üzere olmak, son demlerini yaşamak.

canın bedenden göçmesi: ruhunu teslim etmek, ölmek.

canın dar bacadan çalı gibi çekilmesi: kişinin ruh teslimi sırasında yaşadığı sıkıntı ve acılar.

cansız at: tabut, salaca.

car: kadınların vücutlarını baştan ayağa kadar örtecek şekilde büründükleri bir cins siyah ipekli örtü, çarşaf (bkz. izâr/zâr).

carıs/câris etmek: yaygaracı, hırçın, gürültücü, kimse; geveze.

cehd/ceht etmek: çalışıp çabalama, gayret sarf etme, uğraşma.

cehennemhâne: cehennem.

cem ceme: cam cama; karşılıklı olarak; cem olma, toplanma, bir araya gelme.

cenk etmek: kavga etmek, dövüşmek.

Cerid: Yazları Uzun Yayla'ya çıkan, kışları ise Ceyhan ırmağı boylarında kışlayan, Fırka-i İslâhiye iskânı sonrasında kışlaklarına yerleştirilen Türkmen aşireti.

cevâhir/cefahir: mücevher, kıymetli taşlar. (=Kızın yüzü cevahire benzetilir.)

Ceyhan: (bkz. Cihan).

ceylân/ceren/ceran/ceyran: çok hızlı koşan, ince bacaklı, gözlerinin güzelliğiyle meşhur bir geyik çeşidi; iyi ve güzel huylu, hatır-gönül gözetici genç kız.

ceyran bakışı: güzellerin bakışı (bkz. ceylân).

cıda: yenile de cıda çekmiş özüne

cığ: turnaların öterken çıkardıkları ses.

cığa: kuşların ve kümes hayvanlarının kuyruk ve başlarındaki en uzun ve en gösterişli tüy.

cığal/ciğal: turnanın boynundaki yeşil tüy. (Gelinler ve kızlar düğünlerde turna, ördek ve kaz gibi hayvanların tüylerini başlarına süs olarak takarlar.) (bkz. çelen/çeleng, çelen eğrisi).

cıngıl/cingil: küçük ve seyrek, üzüm salkımı gibi (bkz. altun cıngıl).

cırnak/çırnak: tırnak, pençe.

Cihan/Cehan/Ceyhan: Kahramanmaraş ili sınırlarından doğup Adana'da denize dökülen nehir; Adana'nın ilçesi. (bkz. Kanlı Cihan).

Cihân-ı Server: Server-i Cihân, kâinatın efendisi Hz. Muhammed.

cilâsın/celâsun: kahraman, yiğit, bahadır, cesur kimse.

cilve: göz alıcı ve zevkli hareketlilik; edâlı davranış, kırıtma, naz, işve (bkz. ilvan).

comart/cömert: eli açık.

coşkun sular gibi bendini döğmek: üzülüp kendi kendine eziyet etmek.

cura: bağlamadan daha ufak, daha tiz ses verecek şekilde düzenlenmiş telli bir halk sazı.

cüdâ: ayrı düşmüş, uzak kalmış.

cünbüş/cümbüş: eğlence, âlem, zevk ve eğlence toplantısı.

cündî: atlı, usta mızraklı binici.

cüz: eskiden mahalle mekteplerinde ders kitabı olarak okutulan, içinde elifbâ, elifbâya ait bilgiler, namaz duaları ve bazı sûrelerin yer aldığı küçük kitapçık.

çağlamak: coşkun bir şekilde ortalığı kaplamak.

çakır/çakıl/çaltı dikeni: kıraç ve zayıf topraklarda yetişen, otu yerde serili, kol kol uzanan, sarı çiçekli, dikeni bu çiçeklerden oluşan bir bitki; dikenli deve elması.

çalgılanmak: saz çalıp dinleyicileri eğlendirmek.

çalgın: zayıf akıllı, şaşkın, akılsız.

çalmak: yazılan şeyin silinmesi, çizilmesi, iptal edilmesi; sürmek, vurmak, atmak.

çan: tunç veya pirinçten yapılmış, hayvanların boyunlarına takılan ters saksı biçimindeki âlet.

Çapanlı: Bozok havalisinde derebeylik yapan Çapanoğlu'nun yaşadığı yerler.

çar/cihar: dört.

çar': çare.

çarh etmek: daireler çizerek dönmek, devretmek (bkz. çarh-ı felek, çerh)

çarh-ı felek: döne döne yanarak etrafa kıvılcımlar saçan donanma fişeği; eskiden bir kaleyi kuşatan askerlerin kaleden atılan toplara karşı arkasına sığındıkları, çağ ağacından yapılmış seyyar siper.

Çatak: Saimbeyli'de (=Adana) bir köy/mevki.

Çayır Ağzı: İsalı Türkmen aşiretinin kışlak yurtları olan Karataş-Yumurtalık (=Adana) yöresi.

Çelemli: Yüreğir'e (Adana) bağlı bir belde ve yer adı (=Çelembel).

çelen eğrisi: (bkz. cığal/ciğal).

çelen/çeleng: kuşun kanadının ucundaki uzun ve kuvvetli tüy; yana doğru eğilerek giyilen bir tür kadın başlığı; kenarları süslü fes (bkz. cığal/ciğal).

çelenk: başa sarılan sarık.

çenber/çember: ince dokunmuş, kenarları oya veya boncuklarla işlenmiş bir cins kadın baş örtüsü.

çeng: yan (?).

çenletmek: köpeği döverek ağlatmak, bağırtmak, ağlatmak.

çerh: (bkz. çarh etmek, çark-ı felek).
çeşm: göz.
çeşmin seliyle değirmenlerin dönmesi: çok üzülüp gözyaşı dökmek.
çevgân: değnek, ucu eğri sopa.
çevrilip konmak: (bkz. saçı konmak).
çezmek/çizmek: çözmek.
çığ: kafile, sürü; katar hâlinde giden turnaların çıkardıkları ses.
çığalanmak: çarşaflanmak, süslenmek, taşlanmak, cilâlanmak.
çığınan gitmek: katar hâlinde giden turnaların çıkardıkları ses (bkz. çığ).
çığrışmak: bağrışmak, toplu hâlde bağırıp çağırmak.
çıkmak: doğmak (=ay).
çırakma: üzerine kandil konan yüksek ayaklı tabla.
çırasına ağlamak: "çırasına yanmak", perişan olmak.
çırasını söğündürmek: karşıdaki kişinin umudunu söndürmek, yok etmek.
çırasını yakmak: karşıdaki insana ümit vermek.
çırpına çırpına gitmek: büyük bir heyecan, arzu ve istek duyarak gitmek.
çıyırgan çardak: (?)
çızma: çizme.
çiçek bağlayıp korulanmak: huyu güzel bir erkeğe düşen kızın çoluk çocuk sahibi olup mutlu bir hayat sürmesi (bkz. al çiçekle korulanmak).
Çiçek Dağı: Şimdiki Kırşehir ili ve yöresi.
çifte: iki namlulu av tüfeği.
Çiftlik: Elbistan'a (=Kahramanmaraş) bağlı bir köy.
Çiğdemli: Mucur'a (=Kırşehir) bağlı bir köy.
çiğn/çiğin: omuz.
çintiyan: bir cins şalvar.
çiselemek: yağmurun ince ince serpinti hâlinde yağması (bkz. çiskin).
çişkin: (bkz. çiselemek).
çöküp oturmak: konar-göçerliği terk edip yerleşik hâle gelmek.
çöl: göz alabildiğince geniş ve düz arazi, yazı; yaz aylarında sabahları kışlak yerlerinin puslu ve sisli bir hâl alması.
çuha/çuka: ince ve sık dokunmuş tüysüz kumaş.
çura/çora/cür'a: yudum, bir yudum; küçük, zayıf ince, cılız.
da'vi: dava, çekişme.
dadanmak: alışkanlık hâline getirmek.

dağ: tedavi için vücutta kızgın demirle oluşturulan yanık.
dağlamak: Büyük üzüntü vermek, acı ve ıstırap çektirmek.
dağların sızılaşması: rüzgârın tesiriyle ağaçların çıkardıkları sesler. (bkz. sızlamak).
dağnemek: gözetlemek; dikkatli bir biçimde bakmak.
dal fes atılmak/girişmek/saldırmak: bir şeye dolu dizgin, gözü bir şey görmeden atılmak, dalmak.
dal gömlek koynuna girmek: gözü başka hiçbir şey görmeden, doludizgin sevdiğinin koynuna girmek.
dal kılıç: yalın kılıç.
dal olmak: Arap alfabesindeki 'dal' harfi gibi, iki büklüm olmak.
dalabı: "talep etmek, istemek; uyak düşürmek için kullanılmış." (Başgöz 2003: 192).
dalda bitmiş yemiş: incir (=kız) (bkz. yemiş).
dalga gelip bendinin boşanması: kişinin tüm umutlarını yitirip, gözlerinden yaşlar boşanması.
dalga gelip dal boyundan aşması: başa gelen olayın kişiyi perişan etmesi.
dam: hapishane.
dan yüzü: tan vakti.
dan/tan: güneş doğmadan önceki alaca karanlık.
davulbaz: eyer kaşına bağlanan, av yaparken kuşları çağırmaya, askerleri toplamaya, düşmanı ürkütmeye yarayan, elle çalınan, alt tarafı dümbelek biçimindeki davul; büyük davul, cenk davulu.
defteri dürülmek: öldürülmek.
defterini elinden almak: öldürmek.
değirmenin çeşmin seliyle dönmesi: döner değirmenim çeşmim seline erkek/
değirmi: yuvarlak.
deli gönlün ince elekten elenmesi: kişinin acı çekerek zaman içerisinde olgunlaşması.
dellâla/tellâla vermek: tellâl çağırtmak, bir haberi tellâl vasıtasıyla halka duyurmak.
dem sürmek: hoşça vakit geçirmek, mutlu yaşamak.
dem: zaman, an, çağ.
demir kafes: pencere (bkz. pece).
dengi terazi olmak: dövüşen iki kişinin birbirine denk olması.
denk: yük hayvanının iki yanma yükletilen yüklerden her biri (bkz. tay/tağ).

depmek/tepmek: üzerine basarak sıkıştırmak.
derdmend: dertli olan, üzüntülü.
derilmek: toplanmak
derviş: kanaatkâr, saf; gezgin.
deste katar: develeri ard arda dizmek, sıralamak.
deste: bağ, demet, tutam.
destine almak: eline almak.
deşirmek: devşirmek, toplamak, kendine gelmek.
Deve Beli: Pınarbaşı'nın (Kayseri) Sindel köyü yöresi (?).
deve kini: sönmeyen, geçmeyen kin.
Devletli: Hz. Muhammed (a.s.)
devran sürmek: huzur ve refah içinde yaşamak.
devre bağlamak: saçı ters tarafa taramak; baş örtüsünü ters bağlamak (bkz. tevir tevir/devir devir baş bağlamak, türlü baş).
devre çalmak: tersine dönmek.
devre: ters, aksi, değişik; yolunda gitmeyen (iş).
devri dönmek: (bkz. nevri dönmek).
devrile devrile akmak: sel suyunun çılgın ve dalgalı bir biçimde akması.
deyi: "diyerek."
deyorur: "diyor."
dıkılmak: bir yere izinsiz ve habersiz girmek.
dırnak/tırnak: kanca vb. âletlerin kıvrık yeri.
dîde: göz.
didmek: çekiştirip örselemek suretiyle parçalamak.
dil: gönül
dilberin şekeri: kız veya kadının tatlı dilli olması.
dili peynir olmak: tatlı dilli olmak (=kız).
dilin bal üstüne kaymak çalması: sevgilinin tatlı dilli ve işveli olması.
dilinde vird olmak: her zaman sevgilinin adını tekrarlamak ve onun güzelliğini övmek.
dilinden şeker akması: sevgilinin tatlı dilli ve güler yüzlü olması.
diller: "derler."
dillerinin şekerden şerbet ezmesi: kızın tattı tatlı konuşması
dil-rübâ: herkesi kendine bağlayan, âşık olunan güzel.
divan durmak: ayakta el bağlayıp saygıyla durmak.
divâne: deli, akılsız.
divit: eskiden belde taşınan, gümüşten yapılan bir çeşit yazı takımı.
dizgin sündürmek: koç yiğitlerin ustalık ve maharetle at binmeleri.

doğan aylar gibi sabahtan doğmak: allar giymiş bir genç kızın sabahın erken vaktinde seyran yerinde görünmesi.
dolanıp gelmek: gezmek, dolaşmak.
dolap: dönerek su çeken çark, çıkrık.
dolu: kadeh ya da kadeh dolusu içki; "aşk dolusu, ecel dolusu olarak kullanılınca aşkın ve ölümün sembolüdür." (Başgöz 2003: 98).
dolukmak: gözleri yaşarmak, ağlamaklı olmak.
domurcuk gül: genç kızın memesi.
domurcuk güllerini dermek: erkeğin sevdiği genç kızla bir tenhaya çekilip sevişmesi.
domurmak: "tomurcuklanmak."
don: elbise, kıyafet (bkz. kara don, türlü donlar giymek).
donunu donatmak: güzel ve yeni elbiseler giymek.
donuz: domuz.
dost: sevgili, yâr.
dönegân/döneğen olmak: çok dönmek.
döner: dönen veya dönebilecek şekilde yapılmış silâh.
döngün: dargın.
döş: göğüs, böğür.
dulda: rüzgâr ve güneşten korunmuş yer, bölge; gölge, himâye, koruma.
durna: turna; güzelliği sebebiyle kız turnaya benzetilir.
dülbend/tülbent: pamuk ipliğinden dokunmuş, çok yumuşak, seyrek ve ince bez; başörtüsü.
Düldül: Hz. Ali'nin binek hayvanı.
dünemek/tünemek: uçar bir hayvanın dal veya sırık üzerine yerleşmesi.
dünyanın dürülmesi: kıyametin kopması.
dünyanın kuyruğu: âhir zaman, dünyanın sonu.
dür: inci, gözyaşı.
dürdane: inci tanesi (=güzel kız).
dürülmek: bükülmek, toplanmak.
düşkün: garip; güçsüz, kuvvetsiz kimse.
Düz Yalı: Bir yer adı (?).
ebbaz ebbaz: (bkz. abaz abaz).
ebrû: kaş.
edicek: "edince."
efil efil: yavaş yavaş.
efildeşmek: sallanmak, yel vurdukça ığralamak.

efkâr: endişe, tasa.
eğersiz yularsız ağaçtan at: tabut.
eğilik: "eğilmiş."
eğin: sırt, arka.
eğlemek: alıkoymak, yolundan koymak.
eğlenmek: durmak, kalmak, beklemek.
eğleşmek: duralamak, beklemek.
eğlim eğlim: yana yatmış, eğik durumda; eğriler biçiminde, düz olmayan, kıvrımlı (bkz. hâğlim hâğlim, eğrim büğrüm).
eğme: kara çadıra bitişik, bükülmüş dallardan yapılma, üzeri çullarla örtülü, hayvanlar için kurulmuş bir çadır; hafif yana yatırılarak giyilen bir tür kadın fesi; kıvrık.
Eğri Ağaç: Yüreğir (=Adana) ilçesine bağlı bir köy; oradaki kutsallığına inanılan bir ağaç.
eğri bakış: yan ve öfkeli bakış.
eğri bıçak: yanaktaki gamze (?).
eğrice: bir çeşit saç örgüsü; turna teli; donatılmış renk renk kadın başlığı.
Eğrikol: Gaziantep'in güney taraflarında bir yerin adı (Ergun 1971).
Eğrikula: bkz. Eğrikol.
eğrim büğrüm: (bkz. eğlim eğlim).
el aman: aman, imdat, medet.
el bağlamak: saygıyla ellerini göbeğinin üstüne kavuşturup öylece durmak.
el: memleket; yabancı (bkz. il).
Elbistan: Kahramanmaraş ilinin bir ilçesi.
ele getirmek: ikna edip kandırmak.
eletmek/iletmek: götürmek, ulaştırmak, eriştirmek.
elif be: alfabe; bir şeyin başlangıcı.
elif: Arap alfabesinin ilk harfi; ince, uzun ve dik olduğunu anlatır (kirpik-kaş-boy).
eline girmek: sahibi olmak, ele geçirmek.
el değmedik sufra: adı hiçbir erkekle çıkmamış olan genç kız.
elma: tazeliği, rengi ve parlaklığı sebebiyle genç kız yanağı, memesi.
elvan: rengarenk, çeşit çeşit.
elvâne: Avşar kadınların başlarına bağladıkları poşu.
emcek: meme.
emenmek: çok emek vermek, arz etmek, istemek.
emir donlu: yeşil renk elbise giymiş; bey veya kumandan.

Emlek/Emlâk: Eski Bozok [=Yozgat] ilinin Şarkışla- Yıldızeli-Akdmağdeni ilçeleri arasındaki kazası (bkz. Aydın).
emsâl: benzer, benzer olanlar.
emze çalmak: (?).
encam: son, nihayet.
engel: âşık ile sevgili arasına giren kimse, rakip; düşman (bkz. ingil).
enik: çok memeli hayvan yavrusu.
enini boyunu parlatmak: takdir etmek, takdirkâr sözler ile övmek.
enmek: inmek.
Ercâs: (bkz. Erciyas).
Erciyas: Kayseri ili sınırları içerisinde, yüksekliği 3916 metre olan dağ (bkz. Ercâs).
erdemli: elinden iş gelen, becerikli.
erenler: dervişler arasında hitap ve selâm sözü.
ergen: evlenecek çağa gelmiş, bekâr.
erinmek: üşenmek.
erkân: âdet, yol, yöntem (bkz. argan).
erkânsız: âdet, yol, yöntem ve usûl bilmeyen kimse (bkz. erkân, yol).
erkeç: dört yaşında erkek keçi.
Ermeni perçemi: Ermeni kadınlarının kâkül kesme biçimi (bkz. kâkül, perçem).
Erzurum Dağı: Erzurum'da bulunan Palandöken dağı.
essah: esaslı, sahici, doğru.
eşgin/eşkin: atın tırısla rahvan arası yürüyüşü; süratli (=Türkler arasında atın eşkin yürüyüşlüsü makbuldür.)
eşinen: "eş ile."
eşkâra: âşikâr (bkz. aşikâre/aşkara).
etbâ: uşaklar, hizmetçiler.
etvâr: tavırlar, hâller, davranışlar.
Everek: Develi (=Kayseri) ilçesinin eski adı (bkz. Öğerek).
eyitmek: "söylemek."
eyle: "öyle."
eyyâm: zaman, günler, devir.
ezeğân olmak: çok ezilmek.
ezgin: üzgün, ezik, ezilmiş.
ezid ezid olmak: hüzünlü ve tasalı olmak (?).
fakı/fakîh: taşralı, göçer, okur-yazar köy imamı.
fakirhâne: "evimiz, evim" anlamında alçakgönüllülük maksadıyla söylenilen söz.

fânî: geçici, sonu olan.
farı': fariğ; bezmek, usanmak, vazgeçmek; yaşlanmak, ihtiyarlamak.
farımak: (bkz. farı').
fâsık: şeriat hükümlerine uymayan günahkâr kimse.
fâş eylemek: açığa çıkarmak, meydana vurmak.
felek: dünya, âlem.
fend: hile, yalan, desîse.
Ferhad: *Ferhat ile Şirin* hikâyesinin erkek kahramanı; sevgilisi Şirin'e kavuşmak maksadıyla dağı delmesiyle meşhurdur.
ferik: keklik ve bıldırcın gibi kuşların piliç hâlleri.
fermani/fermaniye: kadınların giydiği üzeri işlemeli yelek; kesik yelek.
fes/fers: şapka yerine giyilen, kalın kırmızı çuhadan baş giyeceği.
fırsand: "fırsat."
fikirli fikirli: düşünceli, tasalı.
fil/fiğ ördek: bir yabanî ördek cinsi (=kız).
filor/fino fes: en seçkin, en ince, birinci âlâ fes.
finmam dikmek: bir düğme dikme şekli.
firengi: frenklere has, frenk tarzında.
firkat: ayrılık, ayrılış.
fitil: kumaş altına kaytan koyup dikmek suretiyle yapılan kabartma yol; kanamayı durdurmak için yaraların içine sokulan, ilaçlı veya ilaçsız steril bez.
Frengistan: Avrupa, frenk ülkeleri; Karadeniz kıyısındaki Hıristiyan memleketlerden biri.
frenk şekeri: frenklere has bir cins şeker.
gafil: habersiz, dikkatsiz, bilmez; bilgisiz, hazırlıksız.
gaflet basmak: uyumak, üzerine ağırlık çökmek.
gam/kam: kaygı, tasa, keder (bkz. yük).
gamze: yanak çukuru.
gancalı/kancalı: bir kimsenin kötülüğü için uğraşan kişi.
garaz: kötü niyet gütme, kindarlık.
garbî/garbî yeli: batı taraftan esen ılık rüzgâr.
Gaşının Beli: Bir mevki adı (?).
gayret kuşağını kuşanmak: bir işin olması için var gücüyle çalışmak.
gaz: kaz.
gazel: sonbaharda sararıp kuruyan ve dökülen yaprak.
gazi: gaza eden, savaştan ölmeden dönen kimse.
gazi: II. Mahmut zamanında bastırılan Hayriye altunu; üzerinde 'Gazi Sultan Mahmud Han' yazılı olduğu için verilen isim.

geçe/keçe: öte taraf, yakan, yan.
gedik: tepeden geçen yol.
gelegân/geleğen olmak: gelmeye çok istekli olmak.
gelişetli: gelişkin, iyi gelişmiş; gürbüz, tutumlu.
gelmeze düşmek: gelmekten vazgeçmek.
Gemerek: Sivas ilinin bir ilçesi.
Gence/Genceli: 1578-1590 Osmanlı-İran savaşında Osmanlıların eline geçen, fakat 1606'da kaybedilen bir şehir; o şehirli; güneyde göçer hayat yaşayan bir Türkmen aşireti.
gevherdâr: (bkz. güher).
geyik göbeği: bir cins yabani mantar (bkz. göbelek).
gezegen: üç yaşlı dişi keçi; çok gezen.
gezelemek: durmaz da gezeler bir deli gönül
gıdık: çene ile boyun arası, gerdan.
gıybet: arkasından söylemek, çekiştirmek.
gidek: "gidelim."
gidi: sitem, azarlama ve esef bildiren bir söz; pezevenk, deyyus.
gilaboru saç: "gül ebrû."
gin: geniş, rahat.
giriftâr: tutulmuş, yakalanmış.
gonca: henüz açılmamış çiçek; yeni yetişip gelen genç kız.
göbelek: yabanî mantar (bkz. geyik göbeği).
göcek/göçek: bir karış boyunda büyükmüş ekin; yeni sürmüş körpe ve küçük dal (=genç kız).
göçebe: konar-göçer, göçer evli.
göğ: yeşil.
göğ atlı: çelik yelekli süvari
göğal/gövel: yeşil başlı (ördek).
göğcek: güzel, gösterişli, övülmeye değer.
göğnek: gömlek.
Göğsun/Göksun: Kahramanmaraş'ın bir ilçesi.
gök ekin: yeşil ekin (insan).
gök: mavi.
Göksu: Feke'den (=Adana) geçen Zamantı ile birleşerek Seyhan nehrini oluşturan ırmak.
gökyüzünde turna uçmuş gibi olmak: sevdiğinin sesini, konuşmasını, gökyüzünde uçan turnaların ötüşüne benzetmek.
gölde gövel ördeğin ötmesi: sevdiğinin sesini gölde yüzen ördeğin sesine benzetmek.
göle konmak: erkeğin sevdiği yle arasını düzeltip sık sık buluşması.
gölek: küçük su birikintisi, gölet.

gölük: beygir, yük hayvanı olarak kullanılan at.
gönlü bozulmak: (bkz. gönlü bulanmak).
gönlü bulanmak: gönlünün karmakarışık bir hâlde olması (bkz. bulanmak).
gönlün gezelemesi: (bkz. gönül gezdirmek).
gönlün hüma kuşu gibi yüksek uçması: karşısına çıkan güzelleri beğenmemek (=erkek)
gönül bağlarının meyve vermemesi: bir türlü sevdiğiyle evlenip çoluk çocuk sahibi olamama (=erkek).
gönül düşürmek: âşık olmak (bkz. meyil aldırmak).
gönül gezdirmek: seçmek için aklından pek çok şey geçirmek.
gönül kuşu: (bkz. hüma kuşu, gönlün hüma kuşu gibi yüksek uçması).
gönül kuşunu avlatmak: gönlünü
Gövel Oğlu: Şimdiki Kadirli (=Osmaniye) yöresinde yaşayan Türkmen aşireti, bu aşiretin beyi.
gövel/göğal/gövel: gök mavisi, menevişli.
göz değmesi: nazar olmak.
gözlerin birbiriyle irişmesi: gözlerle karşılıklı olarak anlaşmak.
gözlerini yıkmak: olumsuz kanaatini gözleriyle ifade etmek (=kız).
gözün beyazının karalanması: ölümün yaklaşıyor olması.
gözünde hayâl hayâl tütmek: sevdiğinden başka bir şey düşünememek, onun hayâlinin gözünün önünden hiç gitmemesi.
gözünün suyu kaçması: çok ağlamaktan göz pınarlarının kuruması, artık göz yaşı çıkmaması.
güher: mücevher, elmas, inci (bkz. gevherdâr).
gül olup zemheride açılmak: vaktinden erken, zamansız güzelleşmek (bkz. zemheri).
gül: genellikle kokulu çiçeği olan bir bitki; genç kız memesi.
gül vermek: sevdiği kızı beğenmek, onda gönlü olduğunu verdiği gül ile anlatmak.
gülegân/güleğen olmak: her fırsatta gülmeye çok istekli olmak.
gülgülü donunu maviye banmak: (bkz. gülgülü/gürgülü, mavi don).
gülgülü/gürgülü: kan kırmızısı, pembe.
gülün dalma hârı kondurmak: sevgilinin yâd eli koynuna alması.
gümanlı: karışık, dalgalı, zanlı, şüpheli.
gün değdiği vakit: kuşluk vakti.
gün: güneş; sevgili (=kız)

günay: "güney."
günden bürünmek: (?).
Gündeş: Suriye-Rakka'nın Münbiç kazasına bağlı bir köy.
Gündeşli Oğlu: Adı etrafında bir türkülü hikâye de meydana gelmiş olan bir Türkmen beyi.
güneş: sevgili (=kız).
Gürcistan: Gürcistan ülkesi.
Gürün alması: Gürün'de (=Sivas) yetişen bir elma cinsi; meme (=kız).
Güzel Destan Beli: Bir mevki adı (?).
güzelin çiçek bağlayıp korulanması: genç kızın evlenip çoluk çocuk sahibi olması.
güzelliği soyka kalmak: genç kızın evlenmeyip, öylece yaşlanması; kız kurusu olmak.
ha deyince: çok kısa zamanda, 'ha' diyecek kadar geçen zamanda.
hâ(ğ)lim hâ(ğ)lim: (bkz. eğrim eğrim).
hâb: uyku.
Habeş: Habeşistan; şimdiki Etiyopya ülkesi (bkz. Abeş, abeş/ ebeş)
Hacı Bektaş Veli: Hacı Bektaş kalkmış o da geliyor/ harbe/
hacil/hacel düşürmek: küçük düşürmek, mahcup etmek, utandırmak.
haçan: "ne vakit, ne zaman ki."
Haçın: Saimbeyli (=Adana) ilçesinin eski adı.
hâğlim hâğlim: (bkz. eğlim eğlim, eğrim büğrüm).
hakik: (bkz. akik).
halayık: cariye.
Halep: Osmanlı İmparatorluğunun önemli şehirleri arasında yer almış, Türk edebiyatında kendisine göndermeler yapılmış, Suriye'nin önemli bir şehri. Selçuklu, Eyyûbî, Memlûk ve Osmanlı izlerini taşımaktadır. 1864 yılında Osmanlılar tarafından vilâyet merkezi yapılmış; Halep, Ayıntap, Urfa ve Maraş sancakları kendisine bağlanmıştır.
halhal: kadınların ayaklarına taktıkları gümüş veya altın halka; ayak bileziği.
halvet: tenha, ıssız.
ham boncuk: işlenip ziynet eşyası hâline getirilmemiş boncuk.
Hama kuşağı: Hama şehrinde üretilen cins kuşak.
Hama: Suriye'nin Âsi nehri üzerindeki bir şehri; 1516- 1918 yılları arasında Osmanlı idaresinde kalmıştır.

hamaylı/hamâyil: üçgen şeklinde omuzdan aşağı doğru inen çapraz bağ; muska.
Hamyaz Beli: Bir mevki adı (?).
Han Deresi: Bir dere adı (?).
Han Düzü: Bir mevki adı (?).
hâna: "hâne" (?).
hançer: kirpikler hançere benzetilir (=kız/sevgili). Simlenmiş hançer rengi sebebiyle kızın bileğinin rengine benzetilir.
handek: hendek.
hâr: diken; engel, hasım, rakib.
harami: yol kesen, eşkıya.
haram-zâde: soysuz, ahlâksız kimse, haram yiyici.
harap-hâne: fakirhâne (?).
harc etmek: harcamak, sarf etmek.
harmani/harmaniye: kolsuz bir nevi palto, pelerin.
has bağça/bahça: sevgilinin mekanı, kucağı.
Has toprağı/düzü: Çukurova'da Cerit Türkmenlerinin kışlak olarak oturduğu, şimdiki Hatay'ın Hassa ilçesi civarları.
has: olgun, katıksız, iyi (bkz. firengi hası).
Has: Türkmenlerin Cerit/Cirit boyuna mensup olan bir aşiret.
hasba: kadınlar için kullanılan ve hafif bir küçümseme edâsı taşıyan söz.
Hassa: Hatay ilinin bir ilçesi; Kayseri-Pınarbaşı Pazarören nahiyesinde Avşar beylerinin yerleştikleri köy olan mevki.
haşarı: ele avuca sığmaz, kontrol edilemez, yaramaz.
hatem: üzerinde mühür bulunan yüzük.
havada turna/kaz gibi dönmek: sevgilinin işveli ve edalı hâlleri.
havas güvas/heves güves: büyük bir hevesle, kuvvetli bir istekle.
havâyî : (bkz. hevâyî).
haves: heves.
havlı: avlu.
havya: ayva; genç kız memesi (benzetme).
hayhayda olmak: telâşlı, gitmek üzere gitti gidecek gibi olmak.
haylim: (bkz. eğlim eğlim).
Haymana: Ankara'nın bir ilçesi, aynı adın verildiği bir bel.
hayrette kalmak: çok şaşırmak, şaşırıp kalmak.
hayta: serseri, haylaz; cesaretleri ve savaş yeteneklerinin üstünlükleriyle meşhur olan bir daimî süvari birliği.
hazar/hazer eylemek: sakınmak, çekinmek, korkmak.
hazeli: gamlı (bkz. hezeli).
hazer eylemek: sakınmak, çekinmek.

hece taşı: mezar taşı.
hecin: çok hızlı giden, susuzluğa çok dayanıklı binek devesi.
helâklamak: ölmek, mahvolmak, yok olmak.
hemân: ancak, sadece.
heng etmek: hengâme, dövüşmek, ceng etmek.
hergiz: asla, hiçbir zaman, hiçbir şekilde.
hevâ: istek, arzu.
hevâyî: heves ederek, imrenip isteyerek (bkz. havâyî).
heyle: "nasıl".
Hez: Bir ülke adı (?).
hezârân çubuk: bir tür kamış; baston ve dayanacak sopa olarak kullanılır.
hezel: şaka, lâtife, mizah yollu söylenmiş güzel söz; güz mevsiminde yaprakların sararmaya yüz tutmuş hâli
hezele/hazele: kalleş, bayağı, alçak kimseler.
hezeli: (bkz. hazeli).
hırızma: kadınların burun deliklerine taktıkları altın/gümüş/demir halka; azgın hayvanların ağzına geçirilen demir (bkz. hızma, altun hızma).
hırka giyip derviş gibi gezmek: sevgilinin aşkı ve derdinden abdal olmak.
hızar: tahta ve kereste kesmeye yarayan büyük bıçkı.
hızma: (bkz. hırızma).
hicâb: utanma.
hicaz: Türk sanat müziğinde bir makam.
hila: hile.
hile almak: şüphelenmek, kendisine gelecek kötülüğü önceden hissetmek.
him daşı: sınır, temel taşı, mezar taşı.
him: temel; ata, ağa soyu.
Hind: Hindistan ülkesi.
hizar/zâr: kadınların örtündüğü ince, ipekli örtü; çarşaf.
hotaz/hotoz: tepelik; kuşların başındaki püskül gibi tüyler; eskiden kadınların başlarına giydikleri bir cins süslü başlık.
hoyrat: hareketleri ve hâli sert, haşin ve hırpalayıcı olan erkek; rakip, düşman.
hozan: ekime elverişli olmayan, birkaç yıl işlenmemiş tarla.
hûb: güzel.
humar: baygın, süzgün göz; içki ve uyku sersemliği.
hûri/melek yavrusu: uysal ve yumuşak (=kız).
Hurşid: *Hurşid ile Mahmihrî* halk hikâyesinin erkek kahramanı.

huzlet: (bkz. uzlet).

hüccet: delil, vesika, senet, belge; kadılar tarafından düzenlenen resmî belge.

hüma kuşu: Kafdağı'nda yaşadığı kabul edilen, boz renkli, kanatları zümrüt yeşili, gölgesi bir kimsenin üzerine düştüğü vakit, onun başına devlet kuşu konacağına inanılan, yırtıcı, efsanevî kuş (sevgilinin kendisi ve bakışı bu kuşa benzetilir.) (bkz. gönlün hüma kuşu gibi yüksek uçması).

ığralanmak: yerinden oynamak, sarsılmak, sallanmak; kostak kostak yürümek (bkz. ırgalanmak).

Ilgar: (bkz. Ülker).

Ilgaz: Kastamonu-Çankırı yöresinde Batı Karadeniz bölgesinin en büyük dağ silsilesi.

ılgıt ılgıt: yavaş yavaş, tatlı tatlı, ılık ılık; hoşa gidecek, incitmeyecek biçimde (=rüzgâr, kan, kar, türkü ve ağıt için).

ılgıt: hafif hafif, serin, ılıkça.

ır/a/mak: uzaklaştırmak.

ıra: Arap alfabesinde bulunan 'ra' harfi; kaş, ra'ya benzetilir.

ıralamak: ayıklamak, uzaklaştırmak.

ıramak: uzamak.

ırayha: (bkz. rayiha, rayha).

ırgalamak: (bkz. ığralanmak).

ırzını gütmek: namusuna göz koymak.

ısıtma: (bkz. sıtma hastalığı).

ışılamak: parlamak.

ibrim ibrim: dalga dalga, ibrişimli, gelinin başına takılan ipek tel.

ibrişim: bükülmüş ipek, ipek ipliği.

ibtidâ/iptidâ: başlama, başlangıç.

ihsan: lütuf, kerem, iyilik.

iki baştan yükünü tutmak: her yanı belli olmak, çok zengin olmak, zenginleşmek (=yetişme çağındaki kızlar için).

iki kapılı [han]: kişi için doğumla başlayıp ölümle biten dünya.

ikrar vermek: bir din büyüğüne bağlanmak, onun yolunda yürümeye söz vermek; sevgiliye söz vermek.

ikrarını gütmek: verdiği sözden dönmemek (bkz. ikrar vermek).

il: ülke, vilâyet; memleket, diyâr; yabancı (bkz. el).

İlk Sırt: Bir mevki adı (?).

iller yemiş doyulmuş: hiçbir erkekle düşüp kalkmamış (=kız).

ilvan: naz, cilve (bkz. cilve).

ima: dik boynuzlu geyik; dağ keçisi.
iman: kuvvetli inanç.
ingil ingil: taş yuvarlanırken çıkardığı ses (ayrıca bkz. engel).
irayhâ: (bkz. rayha/râyiha).
irenk: renk.
ireyhan: (bkz. reyhan).
iri: büyük; önemli, itibarlı.
irişmek: iki kişinin gözlerinin birbiriyle anlaşması.
İsalı/Eseli: Ceyhan (Adana) ilçesinin bir köyü ve kışlak yurdu olan oraya yerleşmiş Türkmen aşireti.
İsmail Paşa: Bir Türkmen aşiret beyi (?).
ispir: av kuşu olarak kullanılan yırtıcı, güçlü bir kuş; şahinden sonra, avcı kuşların en ustasıdır.
istiğnâ etmek: nazlı davranmak, tenezzül etmemek.
işmâr: kaş-gözle ve hareketlerle yapılan işaret.
işret: içki içme.
işve: güzelin gönül çekici ve şûh hâli, cilvesi, naz ve edâsı. bkz. ilvan, cilve.
ivan/elvan: (bkz. cilve).
ivmek: acele etmek; evecen olma hâli.
izâr: (bkz. câr).
İzmir fesi: İzmir'de imal edilen fes.
kaba yel: güney-batıdan esen rüzgâr; lodos.
kaba: hafif olduğu hâlde kalın ve hacmi büyük olan.
kada: kaza, belâ.
kadan almak: "sana gelecek kaza bana gelsin", anlamında bir söyleyiş.
kadeh döndürmek/devretmek: içki meclisinde içki ikram etmek.
kadife bilek: yumuşak ve parlak bilek.
Kadir gecesi: Ramazan ayının 27. gecesi olduğu kabul edilen, *Kur'an-ı Kerîm*'in indirilmeye başlandığı kutsal af gecesi.
Kağızman: Kars ilinin bir ilçesi.
kağrılmak: yolda giderken gerisin geri dönüp bakmak (=kız).
kakımak: öfkelenmek, çemkirmek.
kâkül: alna dökülen kısa saç demeti (bkz. perçem, Ermeni perçemi).
kalalarını (=kalelerini) yıkmak: erkeğin mücadele ederek kıza sahip olması, kızı teslim alması.
kalan: artık, gayrı, bundan böyle.
kalbi Ermeni: kötü kalpli

kalbine hata gelmek: kuşkuya düşmek.
kalem çalmak: yazmak.
kaleme çalınmak: yazılmak.
kalemi devre çalmak: talihi, kaderi, şansı yanlış belirlemek.
kaltak: kuskunsuz, çıplak at eyeri; at eyerinin altındaki sert kısım.
kamalak: katran çıkarılan bir cins çam ağacı; çamın, ardıcın kabuğu altındaki reçineli kısım; soymuk.
kamer: ay.
kamet: boy, endâm.
kâmil (insan): ilim, fazilet ve hüner sahibi kimse.
kâmil olmak: olgunluk yaşına gelmiş kimse (=kız).
kamu: bir memleketin bütünü, tamamı.
kandil yakmak: sıvı hâlindeki yağa batırılmış bir fitilin yanması ile ışık veren bir aydınlatma âleti; eskiden zenginlik alâmeti sayılırdı.
kanını vermek: öldüğünde kan parasını ödemek.
Kanlı Cihan: Çukurova'da, Ceyhan ırmağı kıyılarında vaktiyle Türkmen aşiretleri arasındaki mücadeleler ve dökülen kan sebebiyle bu ad verilmiştir (bkz. Cihan/Cehan/Ceyhan).
kanlı: katil, can alan.
kansız: ince belli (=kız).
kantar: bir çeşit tartı âleti.
kanyağ/kunyak/konyak: kendine has bir kokusu olan, sarımtırak renkli içki.
kapısına kul almak: bir kimseye bağlanıp, onun bütün isteklerini yerine getirmek.
Kapu Çam: Kahramanmaraş-Gaziantep taraflarında ormanlık saha.
kara ardıç: ardıç ağacının en kıymetli, beğenilen cinsi.
kara don giymek: ayrılık, üzüntü ve yas alâmetlerini belirtmek maksadıyla karalar giymek.
Kara Kuyu: Nizip'te (=Gaziantep) ve Karaisalı'da (=Adana) bir köy.
karalanmak: yazılan bir şeyin üstünün çizilmesi.
karalar çıkarıp allar giyinmek: üzüntülü ve karamsar olduğunu muhataplarına anlatan siyah elbiseleri çıkarıp, allar giyerek sevinç ve mutluluğunu göstermek.
karayı bağlamak: üzüntüsünü belli etmek maksadıyla, başına beyaz başörtüsü yerine siyah olanını takmak.
kargı: sert ağaçtan yapılmış, ucu sivri demirli, büyük ve uzun mızrak.

karımak: kocamak, yaşlanmak.
karlı olmak: karamsar, umutsuz ve yalnız olmak.
karnını deşmek: canına kast etmek, öldürmek.
kasavet: üzüntü, sıkıntı.
kaşını eğmek: (bkz. kaşını gözünü yıkmak).
kaşını gözünü kalem alıp yazmak: kalemle kaşını gözünü süslemek.
kaşını gözünü yıkmak: kızdığını belli eder şekilde yüzünü azdırmak (bkz. kaşını eğmek).
katar: sürü, dizi.
kavil yeri: buluşmak için sözleşilen yer.
kavil: sözleşme, anlaşma.
kavl ü karar etmek: sözleşmek, kararlaştırmak.
kayırmak: yanmak; çok üzülmek.
kayka/kaykı: doğru; geriye doğru kıvrılmış.
kayna: ufak içki kadehi.
kaytan kirpik: uzun kirpik.
kaz: tanımla ve güzelliği sebebiyle gelin ve kızlara benzetilir. bkz. kuğu kaz.
kazel: (bkz. gazel).
Keferdiz: İslâhiye (=Gaziantep) ilçesinin bir kasabası.
kehribar dudak: (bkz. kehribar).
kehribar: açık sarıdan kızıla kadar çeşitli renklerde fosilleşmiş reçine.
keklik gibi sekmek: hoplaya zıplaya, canlı canlı yürümek.
kelek: (bkz. kâkül).
kelep: büyük iplik çilesi; bükülmüş iplik kangalı.
keleş: güzel, yakışıklı, yiğit, cesur, mert; eşkıya.
kem: kötü.
kemer: gelinlik kızların bellerine bir kere taktıktan sonra bağladıkları altın, gümüş gibi kıymetli madenlerden yapılmış bel bağı. bkz. altın kemeri.
kemha: düz veya desenli olarak dokunan, değerli, eski bir ipek kumaş çeşidi.
kemiği ağrıyıp iliği sızlamak: çok ziyadesiyle üzülmek.
kemlik: kötülük.
kendini sarpa çekmek: sevdiği kişiye kolay teslim olmamak (=kız) (bkz. sarp).
kepir: verimsiz; büyümemiş (=çalı).
kerem eylemek: merhamet etmek, bağışlamak, acımak.
keri/kelli/geri: bir şeyin sonrası, devamı.

kervan/kevren geçip yol olmak: (bkz. kervan).
kervan: bir ülkeden diğerine veya daha uzak ülkelere yük ve yolcu taşıyan hayvan katarı.
kese (=para kesesi): içine para koymaya mahsus, küçük torba.
keskin: bkz. eşgin.
kesme: kesilerek şekil verilmiş, kesilerek yapılmış (=saç).
kesmek: bakışlarıyla etkisi altına almaya çalışmak, devamlı bakmak.
Keşiş'in Köprüsü: Adana-Tufanbeyli taraflarındaki derin bir vadide ve ulaşımı zor olan bir köprü (?).
kevran/kevren: (bkz. kervan).
Kıble Bel: Bir yer adı (?).
kıble yeli: güneyden esen rüzgâr.
kıble: Müslümanların namazda yöneldiği cihet, Mekke şehri ve Kâbe'nin bulunduğu yön.
kıç: arka, geri, taraf; ayak, bacak.
kılavuz: öncü, haberci.
kılba: (bkz. kıble).
kır: işlenmemiş, geniş, boş arazi; yazı.
kırcı: küçük taneli dolu; kara benzer ufak dolu.
kırık kırık esmek: rüzgârın yavaş yavaş, durarak esmesi.
Kırk Su: Feke (=Adana) ilçesi civarında bir yer.
Kırklar Yediler: âlemlerin mânen idarecisi durumunda olan ermiş kişiler.
kırkma: (bkz. kâkül).
kırmızı: altın lira.
Kırşehri: Kırşehir ve yöresi.
kısmetini çöle düşürmek: sevdiğine kavuşmak için çok mücadele etmek (bkz. çöl)
kıvrışmak: dolaşmak, büzüşmek.
kıyın: eziyet etmek.
kıymat: kıymet, değer.
kızıl düşmek: bağbozumuna yakın zamandaki bağın hâli.
Kızılca çölü: Yüreğir (Adana) mıntıkasında bir ova.
kibir: büyüklük taslama, kendini herkesten üstün görme.
kimya: ender bulunan kıymetli şey, iksir.
kisb ü kâr: iş-güç, alışveriş; kazanç.
kişi: erkek (=koca).
kişizâde: soylu, asil kimse.
Koca Şar: Tufanbeyli (=Adana) ilçesinde Şarköy ile Kân (=Bozgüney) köyü arasındaki, bugünkü adı Gümülek olan tepe. Bura-

daki mağarada sürüler hâlinde güvercinler yaşadığı için halk tarafından kutsal kabul edilip hâlen ziyaret edilmektedir.

kocalık: ihtiyarlık, yaşlılık.

koçmak: kucaklamak, sarılmak.

koglaşmak/kovlaşmak: çekiştirmek, yermek; birisi hakkında dedikodu etmek.

koğmak/kovmak: izlemek, takip etmek, arkasından gitmek.

koğun koğmak/kovgun etmek: yerinden yurdundan, malından (hayvanından) etmek.

kolçak: kol gibi dikilmiş, elbise kollarını bilekten dirseğe kadar örten eğreti parça; kolluk.

kolda götürmek: sevdiği kıza şahin vb. alıcı kuşlar gibi değer vermek.

kolları yazılı olmak: hükümet tarafından suçlu görülüp tutuklanmak.

koltuğuna çalmak: taşıyacağı bir şeyi (bohça) koltuğunun altına koymak.

konalga: göçerevli Türkmenlerin yaylak veya kışlak yerlerine göçleri sırasında geçici bir süre konakladıkları sulu, otlak yer.

koru: küçük orman.

koşar koşar: yan yana.

koyak: vadi; dağların ardındaki düzlük; yüksekten inen suların toplandığı yer, derin olmayan çukur.

koygun: dokunaklı, etkileyici.

koyurmak: koyuvermek.

köçek: ağırbaşlı olmayan, hoppa; çok hareketli kimse.

köle: (bkz. kul).

kös: eskiden savaşlarda at veya deve üzerinde taşınan deve derisinden gerilmiş çok büyük davul.

köstek vurmak: engellemek, köstek olmak.

köşek: deve yavrusu (bir yaşlı).

kötü: ahlâk bakımından düşük olan.

kötü: nâmerd.

Köy Bükü: Konar-göçer Türkmenlerin bir konalga yeri (bkz. Kum Bükü).

köz: yanık kor.

kudret kalemini aynına/kaşına çekmek: Cenâb-ı Hakk'ın gücüyle yaratılıştan çok güzel olmak.

kuğu gibi: ince, uzun, narin.

kuğu: perde ayaklılardan, çok uzun ve zarif boyunlu, gagası ve kanatları geniş, beyaz veya siyah-beyaz tüylü büyük su kuşu;

güzelliği sebebiyle ak kuğular gelin ve kızlara benzetilir (bkz. ablak kuğu, kaz).

kul: köle, uşak, tutma.

kula: al ile kır arasında bir at rengi; bu renk ata verilen isim.

kulân: "kulağın."

kulun: yeni doğmuş at/eşek yavrusu.

kulunç: bele doğru iki omuz arasına verilen ad; sırtta, iki omuz arasındaki bölge.

Kum Bükü: Konar-göçer Türkmenlerin bir konalga yeri (bkz. Köy Bükü).

kumaş yükünü dost köyüne çezmek: sevdiğinin bulunduğu yerden ayrılamamak

kur(u)'ağaç: hiç evlenmemiş kız, çocuksuz kadın.

kurd eniğinin kurd olması: herkesin soyuna çekmesi (=Güçlü kuvvetli, yüksek karakterli insanların soyundan gelenler de babalarına çeker.)

kurt bilekli: güçlü kuvvetli

kurt sürmesi çekmek: sert ve haşin tabiatlı olmak (=genç kız).

kuru göllerin sulanması: (=Uzun süren yalnızlıktan sonra cinsel ilişki gerektiğini çağrıştırıyor.)

kuskun: hayvanın kuyruğunun altından geçirilerek eyere bağlanan kayış.

kuşak kuşanmak: (bkz. gayret kuşağını kuşanmak).

kuşunu dumana salmak: kolundaki avcı kuşu gökyüzüne kuş avlamak için göndermek, birine sevdiğini söyleyip onu düşünceye salmak

kutnu: bir cins pamuklu dokuma.

kuyruk: Güney'de Ağustos ayı içerisinde Şam taraflarından doğan yıldız; havalar soğumaya, yer altı ve kaynak suları çoğalmaya başladığına inanılır.

kuyu[sunu] kazmak: bir kimseyi kötü bir duruma düşürmek için uğraşmak.

kuz: gölgede kalan, güneş görmeyen yer.

Kuzu Güdenli: Adana sahilleri, Yüreğir kazası, Tarsus yöresi, Sivas, Rakka ve Kayseri'de yerleşmiş bir Türkmen aşireti; Keskin'de (=Kırıkkale) bir köy.

küheylân: soylu Arap atı.

küheylânını yedim yedim yedmek: kendisi bey iken, tutsak olduğu bir diğer beye uşaklık etmek.

Küllü: bir yer adı (=Osmaniye'de bir köy).

künde: "günde, her gün."

Kürdistan: Amanos (=Gâvur) dağlarının doğusunda ona paralel uzanan Kürt dağlarında yaşayan Celikanlı ve Delikanlı aşiretleri kastedilmektedir. Bu aşiretlerin aslında Türkmen oldukları söylenir.

küren: sürü; "saçı, tüyleri sarı-kırmızı renkte olan" (Altaylı 1994: 805).

kürsi/kürsü: arşın altında bulunan, yeri ve gökleri kaplayan sekizinci felek.

Kürt Dağı: Amanos (Gâvur) dağlarının doğusunda ve ona paralel dağlar; bugünkü adı Kurt dağı.

Kürt: Aşiret arasında yalnız, dağlarda yaşayanlara verilen isim (=Türkmenler arasında 'Kürt' adı, farklı bir ırka işaret etmemektedir.)

küseğen: çok sık ve çabuk küsen, alınma aşırı alıngan.

küymek: sabretmek.

lâhurî şal: Hindistan'ın Lahor şehrinde dokunan çok makbul şal kumaşı.

lâm elif: Osmanlı alfabesindeki lam ve elif harflerinin bitişik yazılmış şekli.

leb: dudak.

lebin bal üstüne kaymak çalması: kızın dudakların tatlı olması.

lebin balının âb-ı Kevser gibi olması: kızın dudakların tatlı olması.

lem leme: "nem neme."

levn tutmak: renk tutmak, renklenmek.

levn: renk; yüzün rengi, beniz.

Leylâ: Leylâ ile Mecnun hikâyesinin kadın kahramanı.

libas: elbise.

Lokman: Efsanevî niteliklere sahip olduğuna inanılan büyük hekim, Lokman Hekim.

lök deve: bir cins iri erkek deve (bkz. ner/nar).

ma'de: mide.

ma'mur gezmek: neşeli olmak, kılığına kıyafetine, giyim kuşamına dikkat etmek.

Mağara: Önceleri Kars-ı Zülkadiriye kazasına bağlı olan, daha sonra ise Sivas'a bağlı Aziziye (Pınarbaşı) sancağına bağlanan nahiye ve merkezi. Kızılgöl, Soğanlı dağlarıyla Binboğa dağları arasında Adana'ya bağlı bir ilçe merkezi, Tufanbeyli (Adana) ilçesi.

mah-ı tâban: yüzü ay gibi parlayan, ay gibi parlak yüzlü (=kız).
mah-pâre/meh-pâre: yüzü ay gibi parlak ve güzel olan kimse.
mahrama/marhama: göçer ve köylü kadınların başlarına örtündükleri, bellerine kadar uzanan örtü; mendil.
mâil olmak: meyletmek, sevmek, gönül vermek; tutulmak, istekle bağlanmak.
mal: bir kimsenin tasarrufu altında bulunan büyük ve küçük baş hayvanlar (bkz. telef olmak).
malını mezada dökmek: malını açık artırma yoluyla satışa çıkarmak ve genellikle çok ucuza satmak (bkz. mezat, yüke saymak/tutmak).
mal-melâl: variyet, mal-mülk, zenginlik.
Mamalı: Çiçekdağı (=Kırşehir) ilçesinin (bkz. Cunbur 1973) ve Şereflikoçhisar'ın (=Ankara) bir köyü.
Mandan/ Mandal Pınarı: Pınarbaşı'nın (=Kayseri) Sindel köyü yakınındaki yer, pınar.
mâni okumak: mani (=türkü) söylemek.
masun: korunmuş, muhafaza edilmiş.
mâşuk: sevgili, sevilen.
mat olmak: yenilmek, mağlûp olmak; satranç oyununda yenilmek.
mavi (vala) bağlanmak: kızın oğlana umut vermesi (bkz. mavi don).
mavi don: asker kıyafeti; mavi, gök renkli kıyafet (=umut ve mutluluk anlatır.)
maya: uzun tüylü, genç dişi deve, beğlik maya ve tavsı maya gibi çeşitleri vardır.
mayasız: mayası bozuk, âdi, soysuz, karaktersiz.
mazemaz/mazamaz: "usul usul, yavaş yavaş"; "geçen geçti, olan oldu"; "üzgün" anlamında (="mazi mazi"den bozulmuş.)
mecâli kalmamak: tâkati, gücü ve dermanı kalmamak (bkz. amanı kalmamak).
Mecnun: Leylâ ile Mecnun hikâyesinin erkek kahramanı; çıldırmış, deli, divane.
mefâ: vefâ.
mehpâre: yüzü ay gibi parlak ve güzel olan kimse (=kadın).
melek: güzel yüzlü, iyi huylu, mâsum kimse (=kadın).
melez/meles gömlek: keten gömlek; altı üstü el ile eğrilmiş ve pamuk ipliğinden dokunmuş gömlek.
melham: merhem, ilaç.

melûl: üzgün.

mendil: (bkz. yağlık).

menefşe: menekşe.

menend: benzer, eş, misil.

Mengüç/Mengin yaylası: Bir yayla adı (?).

Mercan Arap: Rakka çöllerinde o vakit yaşayan bir Arap aşiret beyi (?).

mercan: kırmızı renkli, kalker iskeletli deniz hayvanı; bu iskeletten elde edilen kırmızı madde.

merd(ân): yiğit, bahadır, kahraman, cesur kimse.

meri keklik: dişi keklik; alımlı, güzel kadın.

mest: kundura yahut lâstik içine giyilen, kısa konçlu, hafif, yumuşak ayakkabı.

mestâne: sarhoş gibi süzgün.

meta': kumaş, elbise vb. gibi giyilen, kullanılan veya herhangi bir şekilde kendisinden faydalanılan eşya, mal; satılacak, kazanç sağlanacak mal, ticaret malı.

metelik: Osmanlı Devleti'nin 1828 yılında tedavüle sunduğu, değeri beş kuruştan on paraya kadar bir akçe türü.

meyil aldırmak: (bkz. gönül düşürmek).

meyve: Elma, ayva, turunç, portakal gibi yuvarlak olan ürün veren bitkiler (=genç kız memesi)

mezarın üstünün karalanması: ölünün mezarının kaybolması, yerle bir olması.

mezat: alıcıların toplu olarak bulunduğu bir yerde, arttırma yoluyla yapılan satış (bkz. mezat, malını mezada dökmek, yüke saymak/ yüke tutmak)

mezermek: üzgün olmak (bkz. mazemaz).

Mısır hazinesi: değeri çok yüksek bir şeyi ifade etmek (=Eski şair ve yazarlar, özellikle Evliyâ Çelebi, değeri yüksek bir şeyi ifade etmek için bu benzetmeyi çokça kullanmıştır.)

mîdesi çekmek: içi almak, beğenmek.

mihmân: misafir, konuk.

miltan/mintan: yakasız, uzun kollu bir çeşit gömlek.

milyonu değmek: çok değerli olmak (='milyon', yeni bir kavramdır.)

minnet: mihnet; sıkıntı, zorluk, eziyet, meşakkat.

mîrî: devlete ait, devlet malı, beylik mal.

Misis'in Köprüsü: Adana'nın Yakapınar (=Misis) kasabasında bulunan ve Lokman Hekim ile de ilişkilendirilen tarihî köprü.

misk/kalem misk: Asya dağlarında yaşayan bir ceylân cinsinin erkeğinde, karın derisi altında kese şeklindeki bir bezden elde edilen, güzel kokulu siyah madde; bu maddeden üretilmiş süslenme kalemi (bkz. amber/ anber).

misk: amber, ıtır (bkz. amber/ anber).

mizan terazi: mahşer günü herkesin dünyada yaptığı iyilik ve kötülüklerin tartılıp değerlendirileceği manevî terazi.

Molla köyü: bir yer adı (?).

mor sünbüllü koru: sevdiği kızın göğsü, memeleri vs.

muhabbet: aşk, sohbet, yârenlik.

muhannet: alçak, nâmert.

mukadder: yiğit kendi mukadderin bilmese

muktezâ: gereği olan, gereken.

mum gibi yanmak: çok parlamak.

mum tekeri: bal mumunun yuvarlak hâle getirilmiş şekli (=sevgilinin yüzünün yuvarlaklığı).

muntazır: bekleyen, hazır olan.

murad almak: isteğini elde etmek.

mushaf: *Kur'an-ı Kerîm.*

muska/musha: büyü, nazar, hastalık veya çeşitli tehlikelerden korunmak maksadıyla bir kâğıda yazılıp genellikle üçgen biçiminde katlandıktan sonra, bir muşambaya sarılarak üstte taşınan veya boyuna takılan dua (bkz. nüsha).

muzu/muzır: zarar veren, zararlı; iki kişinin arasını açan.

mücaz/mizaç: huy, yaratılış, tabiat.

mühürlü olmak: kızı, mühürlü bir bal peteği gibi görmek, ona erkek elinin değmemiş olduğunu, kızlığının bozulmadığını ifade etmek.

münâfık: iki kişinin arasına nifak sokan, ara bozan, bozguncu.

münküş/mengûş: kulağa takılan uzun, süslü, işlemeli küpe.

mürşid-i kâmil: rehber, kılavuz, önder; insanlara örnek olan, onları irşâd eden; insan-ı kâmil.

müşür: asker, mareşal; Osmanlı'nın aşiretler üzerine atadığı bey.

müzaç: mizaç, huy, karakter.

müzevir: söz taşıyan, bir sözü ilâveler yaparak başkalarına yetiştiren kimse; ispiyoncu.

n'iynamak/ n'iynemek: "ne eylemek, ne yapmak."

nâçar: çaresiz; içinde bulunduğu durumu kabul etme durumunda olan.

nâ-hak: haksız.

nâlin: nalın, takunya.

nâme: mektup, sevgiliye yasılan aşk mektubu.
namlı namlı: öbek öbek, parça parça.
nâr: ateş.
nar: bir meyve adı; genç kız memesi (=benzetme).
nây çalmak: ney üflemek; turnaların topluca ötmeleri.
naz satmak: nazlanarak ortalıkta gezmek.
nazar etmek: bakmak.
ner/nar: erkek, er (= 'dişi deve' yerine kullanılmıştır). (bkz. lök deve).
nevri dönmek: kendini tuttuğunu belli etmemeye çalıştığı hâlde, öfkeden yüz ifadesi değişmek.
nic'oluk: "nice olmuş."
nikab: peçe, yüz örtüsü.
nişan: iz, belirti.
niynamak: "neylemek."
nizam: yasa, zamanın gereğine göre koyulan esas.
nokta nokta benli döş: yüz ve göğüsteki benlerin çokluğunun övgü sebebi olması.
nursuz: yüzünde manevî güzellik bulunmayan, sevimsiz.
nüsha: (bkz. muska/nusha).
oba: aşirette bir topluluk; üç beş çadır halkı.
Obruk Başı: Saimbeyli (=Adana) ilçesi sınırları içinde bir yayla; bu yaylanın yüksek tepesi.
Obruk: Saimbeyli-Tufanbeyli (=Adana) arasında bir yer adı; Mucur'a (=Kırşehir) bağlı bir köy.
oda: eskiden beylere ağalara ait, herkese açık olan, sohbet edilip, saz çalınıp, türkü söylenen mekân.
odlanmak: yanmak, ateşlenmek.
oflaz: olgun, iyi; eflâtun rengi.
oğul balı: oğul arılarının yaptığı beyaz bal, balın en iyisi.
oğul peteğinin balı: genç arıların yaptığı bal (=genç ve güzel kız)
oğul vermiş bir petecik arı: yeni yetişip gelen, güzel ve alımlı genç kız.
ok: sevgilinin yan bakışı, kirpiği.
on beşine gelince iki baştan yükünü tutmak: güzellik ve cinsellik bakımından övgüye değer genç kız
on iki yıldız: seyran yerinde gezinen kızlar.
onmak: iyileşmek, şifa bulmak, rahata kavuşmak.
Osman Paşa/Bey: sana derim sana hey Osman paşa (=Bir Osmanlı beyi/ paşası).

ödek: karşılık; başkasının bir şeylerini kıran, kaybeden, zarar veren kimsenin bedel olarak verdiği şey; para, eşya vs.

Ödemişli: Güneyde veya Çiçekdağı'nda (=Kırşehir) konargöçer hayat yaşayan bir Türkmen aşireti.

öğ: ön.

Öğerek: (bkz. Everek).

ökçe: topuğun arka kısmı.

ökçesi olmamak: korkağı yakın olmak; çabuk korkup kaçmak; tırsmak (bkz. ötesini yoklamak).

öldürmeye hançer takınmak: bakışlarıyla sevdiği erkeği incitip yaralamak.

ölke: ülke, memleket.

ölmeze düşmek: ölür gibi olmak

ömür varı: mal, zenginlik, servet.

öncel olmak: birisinden önce gelmiş olmak.

önden sona: baştan sona, doğumdan ölüme kadar.

örd: od, ateş, alev; gönül, iç, yürek.

ören: virâne (bkz. örün).

örselenmek: hırpalanmak, yıpranmak.

örün: (bkz. ören).

örüp oturmak/örü durmak: oturduğu yerden âniden kalkmak.

ötesini yoklamak: (bkz. ökçesi olmamak).

paççı olmak: zorla haraç toplamak (bkz. baç/paç almak).

padişah neslinden olmak: soylu bir aileden gelmek (=kız).

pahıl: nekes, cimri; eli sıkı.

panbuk: pamuk.

pârelemek: paralamak, parçalamak.

Pazar Suyu: Gövdeli Dağı'nda bir dere, Pazarcık'tan (=Kahramanmaraş) akan bir ırmak.

pazubend: kol bağı, kolçak.

pece: pencere (bkz. demir kafes).

peçe: kadınların sokakta yüzlerini gizlemek için örttükleri yüz örtüsü.

pehis/pehs/bahis: bir konu üzerinde, kazanan tarafa kaybeden tarafın önceden kararlaştırılan bir şeyi vermesi esasına dayanan sözleşme; iddia; "karşısındakinden geri kalmamak için söz yarıştırma." (Başgöz 2003: 206).

Pehlivanlı: Eskiden Maraş sancağında, hâlen ise Kırşehir ve Kırıkkale yörelerinde yaşayan bir Türkmen aşireti.

pelikan kaz: pembeye çalan beyaz tüylü, bacakları kısa ve kuvvetli, tatlı su kıyılarında sürüler hâlinde yaşayan, çok iyi yüzen, kolay uçan iri kuş (=sevgili).

per: kanat; çark.

Perçem Beli: Anamur kazası dahilinde bir dağ (Ergun 1971).

perçem: saçın alına sarkıtılan kısmı (bkz. kâkül, Ermeni perçemi).

perde: üzerine görüntülerin yansıdığı şeffaf olmayan yüzey; yüze örtülen örtü (bkz. nikab).

pere pere/pâre pâre: parça parça.

persiz: namussuz, ahlâksız kişi.

pervaz vurmak: pervaz etmek, kanat çırpmak, uçmak.

peslemek: beslemek.

petek: arıların kendi salgılarıyla yapıp balla doldurdukları yuvacıklar, genç kız memesi.

petekte bal: genç kız (bkz. petek).

peymân: ant, yemin.

pığırı pığırı yayılmak: ceylânların otlarken ses çıkararak yayılması.

Pîr Dede: Zara'ya (=Sivas) bağlı bir köy ve orda bulunan bir yatır.

Pirud/Berid: Göksun-Elbistan (=Kahramanmaraş) arasında yüksekliği 3027 metre olan bir dağ.

poşu: yüz örtüsü, peçe, ipekli baş örtüsü.

poyraz: kuzey-doğu yönünden esen ve insanı sersemleten rüzgâr (bkz. boyraz, acı poyraz)

pul: eski bir madenî para cinsi, kuruşun küsurâtından biri.

pund: bir iş yapmak için fırsat gözetip en uygun zamanı bulmak.

purs: pus; sis, duman.

pus/ purs: hafif sis, duman hâlindeki bulanıklık.

pûs/bûs eylemek: öpmek.

pusarık: puslanmaya başlamak; sislenmek; yağmur öncesi havanın kararması; dumanlı.

pusmak: eğilip saklanmak.

pür: çam, meşe, bostan gibi bitkilerin yapraklarının dökülmeleri sonucu oluşan yığıntı; döküntü.

püren: süpürge otu, meşe filizi, mazı, biberiye gibi çeşitli bitkilere halk ağzında verilen ad; bağ ve bahçe kenarlarında makilerden oluşan doğal çit.

püser: erkek evlât, oğul.

püskürme ben: cilt yüzeyinde 'püsür püsür', kabarcık şeklinde ben (bkz. büber gibi ekilmiş ben).

râ/ıra kaş: eski Türkçedeki 'ra' harfine benzeyen, yay gibi kaş.
rakip: bir şeye ulaşmak veya bir kızı elde etmek için yarışan iki insandan biri; aynı sevgiliye gönül verenlerden her biri.
râkub: (bkz. rakip).
rayha/râyiha: koku; güzel koku (bkz. ırayha).
rengi bozulmak: görünüşü, tarzı, sûreti, rengi değişmek; korkmak.
reyhan: güzel kokulu bir çiçek (bkz. ireyhan).
Reyhanlı: yazları Hatay'da kışları ise Uzun Yayla'da oturan göçer Türkmen aşireti mensupları.
Rişvan: Kışları Hatay yöresinde kışlayan Rişvanoğlu aşireti.
Rûm: (bkz. Urum).
rûz u şeb: gece ve gündüz.
rûz-ı mahşer: mahşer günü.
rûzigâr: rüzgâr, çabuk gelip giden kişi.
sabâ: sabaha karşı kuzey doğudan hafif hafif esen, serin, hoş, lâtif bahar rüzgârı.
sabak: (bkz. sınak).
sabi' sübyan: ergenlik çağına gelmemiş kimse; ömrün son demlerindeki yaşlılık hâli.
saç bağı: kadınların örülmüş saç demetlerinin altın veya gümüşten yapılmış bağı.
saçı konmak: konar göçerlerin konalga yerine dağılıp konmaları (bkz. çevrilip konmak).
sadef: süs eşyalarında kullanılan beyaz menevişli, çok sert, parlak madde.
safâ: gönül şenliği, huzur; kedersizlik.
sağ yanında şahin bazlar götürmek: yiğidin at sırtındayken sağ kolunda şahin ve bazlar götürmesi (=yiğitlik ve gösteriş belirtisi)
sağ: sahih, gerçek, doğru.
sağmal: süt veren, sütü sağılan hayvan sürüsü.
sal: dağ eteği, yamaç.
sal: tabut; düzlük, yayla.
salak: güzellerin salınarak gezdikleri yerler; toplanılan yer; küçük ova, düzlük.
salanlı salanlı: salına salına, sallana sallana.
salaşa/salaş: derme çatma, özensiz.
salt: sadece, yalnız, sırf.
samur kaş: kumral, yumuşak ve gür kaş.
sandal tuman: topuğa kadar uzun külot; bir tür eski kumaştan renkli kadın şalvarı.

sandal: sarı renk.

Saracık: Develi'ye (=Kayseri), Kırşehir'e, Suşehri'ne (=Sivas) ve Göksun'a (=Kahramanmaraş) bağlı bir köy.

sarı altından arı olmak: temiz ve saf, temiz ve başka birisiyle adı çıkmamış olma hâli (=kız).

sarı giymek: üzüntü ve karamsarlık göstergesi (=kızlar için) (ayrıca bkz. al giymek).

sarı yıldız: ender bir özellik, kızın el değmemiş hâli (=kızda geline göre farklı bir husus)

sarp: güç, zor, müşkül.

sarvan/savran: küme, öbek (ayrıca bkz. sayvand).

Savrun: Kadirli (=Osmaniye) ilçe merkezinden de geçip Ceyhan nehrine kavuşan bir ırmak.

saya: yaka, göğüs kısmı beyaz aplikeli, üç etekli kadın elbisesi.

sâye: gölge; destek olmak suretiyle himaye etme; koruyup kollama.

sayvan/sayvand: çatısı üçgen piramit şeklinde ağaç kaplamalı bir yayla evi; düz veya meyilli gölgelik; büyük çadır otağ; çadır, gölgelik; kervanbaşı, baş.

saz: sazlı sözlü eğlence.

sazları tokuşturmak: âşıkların karşılıklı atışması.

sehil/sahil: göçer Türkmen aşiretlerinin kışlık yurtları; Çukurova; deniz kenarı, ova yer.

seki: göl ve akarsu kıyılarında basamak şeklindeki set; teras.

Seleser: baştanbaşa.

Selmân-ı Pâk/Selmân-ı Fârisî: Isfahan şehrinde doğmuş olan büyük bir sahabe

ser: baş.

serhoş yürüyüş: edalı, sağa ve sola devrilerek yürüme şekli.

serseriye yeldirmek: sersericesine yeldirmek (bkz. yeldirmek).

serv-i sim: ay ışığının denizde yaptığı yol.

servinin üç yüz altmış bir dalında biten iki gül: Hz. Muhammed (a.s.) ve Hz. Ali

sevgiliye gül vermek: sevgiliyi beğenmenin, onda gönlü olmanın işareti.

seyfi/sifi: güzel gözlü kuş.

seyran yeri: (bkz. seyrangâh).

seyrangâh: gezinti yeri (bkz. seyran yeri).

sığın/sağın: ala geyik; çatal boynuzlu iri benekli geyik.

sınak: Mahalle hocasından talebenin aldığı okuma ödevi (bkz. sabak).

Sınak: Adana ilinde bir yer adı.

Sırat Köprüsü: âhirette cehennem üzerine kurulacak olan, müminlerin üzerinden kolayca geçerek cennete gireceklerine, kâfirlerin ise üzerinden cehenneme düşeceklerine inanılan köprü.

sırma: altın yaldızlı veya yaldızsız ince gümüş tel.

sıtma bağlamak: (bkz. sıtma hastalığı).

sıtma hastalığı: sulak yerlerde ve bataklıklarda sivrisineklerin ısırmasıyla insana bulaşan, aralıklı olarak tekrarlanan ateş nöbetleriyle kendini gösteren mikrobik hastalık; halk arasında sıtma hastalığı kesilirdi (bkz. ısıtma, sıtma vermek).

sıtma vermek: bir kadının güzelliği karşısında titreyip sarsılmak, kendinden geçmek (bkz. sıtma hastalığı).

sızlamak: hafiften ve derinden ağrımak, sancımak.

silmeze düşmek: silmekten vazgeçmek.

sim ü [zer] ten: gümüş ve altın renginde ten (=kadın).

sim zülüf: gümüşler takılmış zülüf.

sim: gümüş.

sin: doğumdan itibaren yaşanılan süre, yaş.

sina: sine; göğüs.

siper taşı: sınır taşı (bkz. him taşı).

Sirs/Sis: eski Kozan sancağının merkezi olan kasaba; Adana'nın ilçesi olan Kozan'ın eski adı.

siyec: kadın feslerinin önüne dizilen bir sıra altın; duvar, çalı çırpıdan yapılma çit; ağaç dallarından yapılmış, avcıların göllerde kuş avlarken içine oturdukları derme çatma kulübe; evsin.

sofa: hol.

soya: şahin ve benzeri kuşların keskin iç tırnakları; pençe.

soyka: ölünün üstünden çıkan elbise ve eşya; tereke.

söbe/söbü: yumurta şeklinde olan, oval; beyzî.

sökün: toplu hâlde gitme ve gelme; göç.

Söyleyen (?): Anadolu'da bir yer adı (?).

söyündürmek: söndürmek.

söz: dedikodu (?).

sözü sağ olmak: sözü sahih/gerçek olmak.

Su Yolu: Bir yer adı (?).

Subucak kışı: Sert ve şiddetli kış (?).

sufat/sıfat: yüz, surat.

Sultan Kiraz Belleri: Sultanî kirazın –şimdiki Napolyon kirazı– çokça yetiştiği mahal (?).

Sultan Pazarı: Selçuklular devrinden beri Pınarbaşı (=Kayseri) ilçesine bağlı şimdiki Pazarören beldesinde kurulan 'Yabanlu Pazaru' (bkz. Sümer 1985).

suna: yabanî göl ördeği; endamlı, boylu poslu güzel kız.

Sunbas: Kadirli (=Osmaniye) ilçesinin bir beldesi ve orada akan bir ırmak.

suya savmak: çeşme/pınardan su almaya göndermek.

suyunu döndermek: kızın gönlünün oğlana ısınması.

sülenpet/sülempet: atın döşüne takılan kayış; bu kayış bazen çok müzeyyen ve gayet süslü olur.

Süleyman: İsrail Oğullarından Hz. Dâvud'un oğlu olan peygamber.

süllüm: merdiven.

sülün/süğlün: uzun kuyruklu, özellikle erkeklerinin kuyrukları göz alıcı renklerde;, eti çok lezzetli bir kuş.

sünük: kemik.

sürme çekmek: kirpiklerin diplerini sürmeyle boyamak (bkz. sürme).

sürme: süs maksadıyla kirpik diplerine sürülen siyah toz (bkz. sürme çekmek).

süzülmüş ak gümüş: evlenme çağına gelmiş genç kız.

süzülmüş petek: gelin.

Şah: İran şahı.

şahbaz: yiğit, güçlü.

şahin avlayan bazı olmak: gönlünün her olur olmaza meyletmemesi (bkz. baz, şahin).

şahin bakışlı: azametli, sert, keskin bakışlı.

şahin/şahan: doğan kuşuna benzer, yırtıcı, avcı bir kuş.

şahinlerin ney çalması: havada uçan şahinlerin topluca çıkardıkları sesler.

şal kuşak: bele sarılan kuşak.

şal üstüne hırka giymek: kızın güzelliği karşısında çok şaşırmak.

şalâsa: bkz. salaşa/salaş.

Şam ili: Osmanlı Devleti zamanında şimdiki Suriye ve Lübnan'ı içine alan Şam eyaleti.

Şam: Şam eyaletinin merkezi.

Şam-ı Şerif: Şerefli/mübarek Şam şehri.

Şar: Tufanbeyli'de (Adana) bir yer adı, şehir.

şavk: ışık.

şay(i)'etmek: dedikodu çıkarmak, herkese duyurmak.

şâz/şâd olmak: sevinçli ve memnun olmak.

şeftali pazarı: sevdiği kızı öpüp koklamakla yetinmek (bkz. şeftali).
şeftali: öpmek, öpüş; öpücük (bkz. şeftali pazarı).
şelek: sırtta taşınan yük.
şem'a: mum.
şems: güneş; sevgilinin gözleri.
şevketli: şevket sahibi, yüce, ulu.
şeydâ: âşık, çılgın, deli.
Şiraz: İran'ın başkenti olan Tahran'ın eski adı (bkz. Acem Şiraz).
şişmek/şişinmek: böbürlenmek.
şitil: yeni yetişip gelen genç kız.
şüfret: şöhret, nâm, şan.
Taban: (bkz. Tapan).
tâgat/takat: güç, derman.
taka: ev içerisinde, duvarın içine yapılmış küçük, kapaksız dolap.
talan etmek: yağmalamak.
talgın/telkîn: gömüldükten sonra imam tarafından mezar başında ölüye hitaben söylenen sözlere ve dualara verilen isim.
tamah: doymazlık, açgözlülük.
tan yıldızı: bilinen ve diğer yıldızlardan büyük ve ışıklı görünen seher yıldızı (=türkülerde çok geçer).
tana kalmak: şaşkınlığa düşmek, hayrette kalmak, şaşırıp kalmak.
Tanrı helâlliğine sarmak: erkeğin kıza evlenmek maksadıyla sarılması.
Tapan: Feke'nin (=Adana) bir köyü (bkz. Taban).
Tarabulus kuşak: Trabulus şehrinde dokunan kuşak.
Tarabulus: Trablus, garp (=batı) Trablus'u (Ergun 1971). Bugün Suriye sınırlarında kalmış bir yerleşim merkezi (=Eskiden Halep vilayetine bağlıyken Maraş Trablus ismi çok bilinirdi.)
tarabulus kuşak: Trablus işi kuşak.
Tarsus: Mersin'in bir ilçesi.
tas: içine su konan madenden kap.
taş başına oturmak: eskiden dertli ve mutsuz insanlar yüksek yerlere çıkar ve ağlayıp rahatlaması (=böyle yerlere çıkıp kendini atanlar da olmuştur.)
Tatar Deresi: Bir mevki adı (?).
Tatar Han: Kırım Tatarlarının hanı.
tatar: haber ileten, haber götürüp getiren; eskiden mektup, haber ve emirleri gidecekleri yere götüren atlı posta sürücüsü.

tavsı maya: evlenme çağındaki boylu poslu, endamlı genç kız (bkz. maya).

tavus kuşu gibi göğsü nakışlı olmak: kızın göğsünün var olan benleriyle tavus kuşu gibi nakışlı olması hâli

tavus kuşu: sülüngiller familyasından olan, erkeğinin kuyruğu süslü, parlak ve güzel renkli çok büyük kuş (=kız).

tay/tağ: bir yük hayvanının iki yanına yükletilen yüklerden her biri, denk (bkz. denk).

tay: üç yaşına kadar olan at yavrusu.

tazı: tavşan avında kullanılan, çok çevik bir av köpeği cinsi (=erkek).

teber: gezginci dervişlerin taşıdığı, ağzı yarım ay şeklinde uzun saplı, küçük hafif balta.

Tecnis/Tizin: Bir Arap aşireti; Halep civarında köy (Cunbur 1973)

tekerlemek: saz şairinin şiirini âhenkli ve uyumlu olarak söylemesi.

tekfur: Bizans imparatorluğu devrinde valilik derecesine denk bir idarî görev; lider, yönetici (ayrıca bkz. tekür).

Tekir: Adana'da Gülek Boğazına yakın bir bel, sayfiye yeri, yazlık (=Kayseri-Erciyes'te ve Kahramanmaraş'ta aynı adlı yerler vardır.)

tekür: arkadaş, birinci, baş (bkz. tekfur).

telef olmak: mahvolmak, ölmek (bkz. mal).

telek: kuşların gövdelerinde, kanat ve kuyruklarında bulunan büyük tüy.

telli mahrama: (bkz. mahrama).

temaşa etmek: zevk ve hayranlıkla bakıp seyretmek;

temelli: kalıcı, daimî.

temren/terman: ok, mızrak gibi savaş âletlerinin ucundaki sivri demir, peykân. Sevgilinin bakışı (bkz. zahme).

temür/demir kale: ele geçirilmesi, alınması zor kale; sevgili olan kızın gönlü.

teneşir: üzerinde ölü yıkanan kerevet, salacak.

tengi/denk terazi olmak: savaşan iki silahşorun birbirine denk olma hâli.

Terazi (Burcu): Burçlar kuşağı Zodyak üzerindeki on iki takım yıldızdan Başak ile Akrep burçları arasında bulunan yedinci burcun adı.

Terazi yıldızı: on iki takım yıldızı

tergemek: terk etmek, bırakmak, uzaklaşmak, vazgeçmek.

terkini vermek: terk etmek, ayrılmak.
tevir tevir/devir devir baş bağlamak: çeşit çeşit bağlamak (bkz. devre bağlamak, türlü baş).
tıfıl: küçük çocuk.
tımarcı: tımar yapan, tarayıp düzelten kimse; bir meyve bahçesini bahar için hazırlayan kimse.
tımarsız bağça: bakılmamış, hozan olmuş bahçe; sevgilinin koynu (bkz. tımarcı).
tırnağı varsa başını kaşımak: kendi işini kendi görmek.
Tiflis: Gürcistan'ın başkenti.
tiken/diken: bazı bitkilerde ucu sivri, sert, batıcı çıkıntı, böyle çıkıntıları olan bitki.
tizerek: çabucak, koşarak.
tokanmak/dokunmak: içine işleyip duygulandırmak, üzmek, tesir etmek.
toklu: bir yaşına girmiş kuzu (bkz. boynu toku kul olmak).
tomurcuk gül: yetişme çağındaki genç kız memesi.
Tonus: Kayseri-Şarkışla (=Sivas) arasındaki bir mıntıka, köy.
tor balaban: doğan kuşu (=acemi sevgili).
tor: acemi, tecrübesiz; eğitilmemiş, yabanî (bkz. tor balaban).
tor maya: genç, dişi deve.
toska: bir yaşına değen camız malağı (=yavrusu).
toy kuş: kazdan büyük, eti için avlanan kızıl tüylü yabanî kuş; genç kızın sevdiği erkek.
toygun: yiğit, kabadayı, muhteşem.
Trabulus: (bkz. Tarabulus).
tuğ: eskiden rütbelerine göre vezir ve paşalara, şeyhülislamlara verilen şan ve şöhret alâmeti.
tuğınan: "tuğ ile."
tulmak: derin su (?)
tuman: don, iç donu; gereğinden bol şalvar.
Tuna: Almanya'nın güneyindeki Karaorman bölgesinden doğan ve Karadeniz'e dökülen büyük nehir.
tura/turra: alna düşen saç, tuğra şeklinde kıvırcık saç lülesi.
turaç: Çukurova bölgesinde yaşayan, büyüklüğü keklikle sülün arasında olan bir av kuşu.
turalanmak: kıvrım kıvrım olmak, avlanmak.
Turgut: Eskiden Konya, Uşak ve Ankara illerinde yaşayan bir Türkmen aşireti.
turna gibi bakmak: kendini seven erkeğe genç kızın sevecen değil, azgın/haşin bakması

turna: Afrika ve Avrupa'da toplu olarak yaşayan, büyük sürüler hâlinde göçen iri kuş; haberci; kız.

turnadan atılan tele dönmek: alıcı kuş ya da avcının saldırısıyla turnaların tek tek tüy düşürmesi, genç kızın çaresiz, perişan ve yapayalnız kalması

turunç: kışın yaprağını dökmeyen, güzel kokulu beyaz çiçekler açan Akdeniz bölgesi ağacının buruk lezzetli, portakala benzer sarı-turuncu renkli meyvesi; meme (=kız).

tûti/dudu: papağan; tatlı dilli ve konuşkan olan.

tutmalık etmek: (bkz. azap, köle).

tuz ekmek hakkı: iyilikleri görülen, sofrasında yemek yenen kimselere olan vefa borcu; duyulan minnet ve şükran.

Tülek(h)âne: Bucak'ta (=Kozan-Adana) bir yer adı (?).

tülek: tazece tüylenmeye başlamış, tüyünü değiştirmekte olan; usta, hileci.

tülü beserek: (bkz. beserek).

tülü maya: tülü ve besili dişi deve (bkz. tülü).

tülü: buhur ve âdi devenin çiftleşmesinden doğan tüylü, besili dişi deve (=kız).

Türkmenler: göçebeler, konar-göçerler, göçer evliler.

türlü baş: (bkz. tevir tevir/devir devir baş bağlamak, devre bağlamak).

türlü donlar giymek: hayatı boyunca kaptan kaba konmak, başına gelmedik işin olmaması (bkz. don).

tütün: duman.

ucumak: üzülmek, incinmek.

ucundan: "sebebinden, sebebiyle, yüzünden."

uçkun: yangın; uçmuş, fırlamış.

uğru: (bkz. uğur).

uğrun uğrun: gizli gizli, kimselerin haberi olmadan.

uğur: yol, yön, ön.

ulam ulam olmak: grup grup, bölük bölük olmak; ilkbaharın ilk günlerinde etraf karla kaplıyken, bazı kısımların eriyip kuru toprağın orya çıkması hâli.

ulu bayram: Kurban ve Ramazan bayramları.

ulu: çok büyük, yüce.

umman: çok büyük, engin deniz (=üzerinden Sırat Köprüsü'nün salındığına inanılmaktadır.)

urba/uruba: giyecek, elbise.

urgun: vurgun, meftun

Urum kuşu: âşık, halk şairi.

Urum: Çukurova'ya göre Torosların öte yüzü; Orta Anadolu yaylaları (bkz. Rûm).

uryan/üryan: çıplak.

usul (boy): usûlüne uygun bir biçimde; ne çok kısa ne de çok uzun olan, ince-düzgün boy.

usul yürümek: ölçülü, usulüne uygun olarak yürümek.

uzlet: bir köşeye çekilip toplumdan ve insanlardan uzak, yalnız başına yaşama (bkz. huzlet).

uzluk: ustalık, beceriklilik.

Uzun Yayla: Sivas'ın güneyinde Çukurova'da kışlayan Türkmen aşiretlerinin yaylağı.

üce: yüce, yüksek.

Üçgöz Oğlu: bir Türkmen beyi, âşık.

Ülker: gökyüzünün kuzey yarım küresindeki Boğa burcunda yer alan ve yedi yıldızdan oluşan bir yıldız takımı (bkz. Ilgar).

üsküf: serpuş; gözlük, maske; taç taklidi kadın başlığı, ucu püsküllü üstü devrik başlık.

üzerlik/yüzerlik: sedef otu; acı tohumları susama benzeyen, beyaz çiçekli, çok dallı, halk arasında tütsü olarak kullanılan bir sıcak bölge bitkisi.

va'deye salmak: geciktirmek.

vala: ipekten dokunmuş başörtüsü.

vâveylâ: çığlık, feryat.

vaz gelmek: vazgeçmek, terk etmek, bırakmak.

verin: "verirsin."

Veysel Karanî: Hz. Muhammed'in Hırka-i Şerîf'inin muhafızı olan bir İslâm büyüğü.

vird etmek: her zaman tekrarlamak, dile dolamak.

yâd: yabancı, düşman.

yağı erimek: çok üzülmek, içi ezilmek, yüreğinin yağı erimek.

yağlık: büyük mendil; baş örtüsü, çevre, çember.

yağmur ile yağmak yel ile esmek: hayatın bütün yıpratıcı gelişmelerinin içinde olmak

Yağşuvan/Yahşiyan: Bir Türkmen aşireti, Keskin'e (=Kırıkkale) bağlı bir belde.

yakasız gömlek: kefen.

yakışık: güzellik.

yalı: deniz, göl ve nehir kenarlarındaki düz ve açık arazi.

yalım kaya: kesici, keskin, çıkması güç kaya.

Yamanlı: Adana-Saimbeyli'ye bağlı bir köy.

yan: vücudun sağ veya sol tarafı.

yanağan: "yanağına."
yanalmak: "yanılmak."
yangu: iltihap.
yanıp alışmak: alevlenerek yanmak, tutuşmak.
yanıp geçen güle benzemek: evlilik çağını geçiren kızların zemheri ayında solup gitmesi
yapı taşı: iskân veya çeşitli maksatlarla kurulan mimarlık eserlerinin temel taşı (=erkek).
yaprağını soldurmak: ömür boyu mutsuz etmek
yaraları göz göz olmak: iyice olgunlaşıp deliklerinden irinleri akan yara
yaralı geyik gibi kara gitmek: kış mevsiminde bir avcının dağda bir geyiği tüfeğiyle vurduğu zaman, hayvanın can havliyle kaçması, kanlarının karlar üzerine saçılması (=beyaz tenli sevgilinin ten rengiyle, yanaklarındaki kırmızı kılcal damarların iplik iplik görünüşü)
yârân/yâren: dostlar.
yâri yükseğinden indirmek: ben yarimi yükseğinden indirdim
yâr yüzünden düşkün olmak: sevdiğinin cevri erkeğin kötü hâllere düşmesi
yârini dağlara emanet etmek: dağları güvenilir bir sığınak kabul edip, sevdiğini oraya emanet etmek
yatuya kalmak: geceyi geçirmek için bir yerde kalmak.
yavru baz: (bkz. baz). (=kız).
yavru: sevgili, genç kız.
yavrunun uçma çağı: genç kızın evlenme vakti.
yavuz: sert, çetin, yaman.
yayvand: (bkz. sayvan/sayvand).
yaz ayları: (bkz. beş ayları).
yaz gelmek: sevdiğini aldığı vakit yaz mevsiminin gelmiş gibi olması (=erkek)
yazı: ova, düzlük.
yedi iklim dört köşe: dünyanın her tarafı.
yedmek: beraberinde, yedeğinde götürmek.
yeğin: zorlu, şiddetli, baskın, üstün; ayağına çabuk, kıvrak at; suyun çok ve kuvvetli akışı.
yekinmek: kalkmaya davranmak.
yeldirmek: koşturmak, sevketmek; koşmak, koşuşmak.
yelgin: hızlı, rüzgâr gibi.
yelke: hayvanın ensesi, ensesindeki kılları.

yelmek/yilmek: koşup durmak, telâş ve aceleyle yürümek; yetmek, kavuşmak, ulaşmak.
Yemen: Osmanlı Devleti zamanında Arap diyarında bir eyalet.
yemeni: kısa kenarlı hafif pabuç çeşidi.
yemiş: incir (bkz. dalda bitmiş yemiş).
yenile bilmek: yenice farkında olmak, anlamak.
yenile: "yenice."
yeri: "yürü."
yersiz: uygunsuz; patavatsız.
yeşil donlu melek: melek gibi güzel, yeşil kıyafetler giymiş sevgili.
yılankavi: yılan gömleği gibi.
Yıldız Dağı: Sivas ili sınırları içerisinde bulunan ve Yıldızeli ilçesinin de ondan adını aldığı bir dağ.
yırak: ırak, uzak.
yıramak: uzaklaşmak.
yiğidin amanını almak: genç kızın kendisini seven erkeğe karşılık vermesi.
yoğınan gitmek: her soruya "yok" diye cevap vermek.
yokarı/yukarı: benzerlerinden üstün.
yol: kez, defa; usûl, düzen.
yolsuz:(bkz. erkân, erkânsız)
yolu sarpa düşmek: işi doğru gitmemek; yolu yokuşa düşmek; zorlanmak.
yolunu azdırmak: yolunu kaybetmek.
yolunu taşkın suya uğratmak: işin sarpa sarması.
yorca yorca yoluyla konuşmak: usul usul, yorumlaya yorumlaya söyleşmek
yosma: güzel kız veya kadın.
yoz: koyun, keçi sürüsünde süt vermeyen hayvanlar.
yörü: "yürü."
yörük: Osmanlı döneminde ve kısmen hâlen konar-göçer bir hayat yaşayan halk.
yuka/yufka: ince, dayanıksız (=kız memesi).
yumru: yuvarlak ve şişkin şey, kız memesi (bkz. yuka/yufka).
yumuş: iş, hizmet, ödev.
yurt: çadır; aşiret çadırlarının konduğu yer.
yurtlarının taşından haber almak: konalga yerindeki aşiretin oradan göçü toplayıp gitmesi, ardından aynı yere gelen kişinin, ateş yakıp kazan kurdukları taşlardan öncekileri sorması
Yusuf: güzelliği ve temizliğiyle dillere destan olan Yusuf Peygamber.

Yusuf Paşa: Bir Türkmen beyi/paşası (?).
yuva beklemesine rağmen cücük çıkmaması: evlenip çoluk çocuğa karışarak muradına erememek
yüğrük: hızlı giden, çabuk yürüyen, yürük.
yük: insana baskı yapan ağır durum veya görev (bkz. gam).
yüke saymak/tutmak: bir malın çok ucuza satılması (bkz. mezat, malını mezada dökmek).
yüksek yuvada yavru büyütmek: yeni yetişip gelen bir genç kızı,- sürekli kollayarak ve herkesten kıskanarak büyütmek
yüksek/yürsek havadan uçmak/ yüksekten uçmak: (bkz. yüksekten bakmak).
yüksekten bakmak: kendini üstün görüp karşıdakini küçümsemek, tepeden bakmak.
yüksekten gitmek: kendini olduğundan fazla göstermek, yersiz övünmek.
yükü tenhalarda çözmek: sevdalıların ıssız yerlerde buluşup görüşmesi.
yüreği kaynamak: gönlü, içi bulanmak, bu yüzden üzülüp ağlamak.
yüzünü azdırmak: suratını ekşitmek, hoşlanmadığını yüz ifadesiyle belli etmek.
yüzünün nuru kalmamak: (bkz. nursuz).
zağ: kılağı, keskinlik.
zağlı: iyi bilenmiş.
zahir: açık, belli, meydanda.
zahm: yara, aşk yarası.
zahme: yara (bkz. temran/terman).
zamane: içinde yaşanılan zaman (=küçümseme ve yakınma anlamında).
zâr: ağlayan, inleyen; ağlama, inleme.
zârilenmek: ağlamak, incelemek.
zehgir: boynuzdan ve ağaçtan yapılan, yüzük gibi parmağa geçirilen halka.
zekâtını ummak: (bkz. zekâtını vermek).
zekâtını vermek: genç kızın erkeğe kendini sevdirip öptürmesi.
zekir/zikir: "zekir, yüzük demek." (Yalgın 1922g); yüzerek (bkz. zeng).
zemheri: karakış; 22 Aralık- 31 Ocak arasındaki çok soğuk günler.
zemmetmek: yermek, çekiştirmek.
zemzem pınarı: sevgilinin ak göğsünün arası (bkz. zemzem).

zemzem: Kâbe yanındaki meşhur kuyudan çıkan kutsal su.
zeng : zil, çıngırak (bkz. zekir/zikir).
zer kuşak: altından yapılmış/işlenmiş kuşak.
zerbâb: sırmayla dokunan bir cins kumaş.
zıbın/zubun: kışın elbise altına giyilen pamuklûdan yapılma kısa gömlek.
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan; düşman, rakip.
zîbâ donu: süslü, güzel elbise; bahar gelince kuru ağacın tekrar yeşermesi (bkz. ziynet donunu giymek).
zimmetine geçirmek: himaye etmek, sahip çıkmak.
zina: evlilik bağı ile bağı olmayan kadınla erkek arasındaki cinsel ilişki; nikâhsız birleşme.
zingirdemek: ses çıkarmak (bkz. zeng, zekir/zikir).
ziynet donunu giymek: bahar mevsimi gelince ağaçların yeşermesi (bkz. zîbâ donu).
züğürt: parasız, meteliksiz (bkz. metelik).
zülâl: tatlı, soğuk su; hafif ve güzel su.
Zülfekar: Hz. Ali'nin ucu çatallı, ortası yivli olan çok meşhur kılıcı.
zülüf/zülüh: yüzün iki tarafından sarkan saç lülesi.

*Dizin I**
(İlk dörtlüklerin ilk dizelerinin
ilk kelimelerine göre)

Ablak kuğum terk eylemiş sılasın(73/1-1)
Âdem oğlu şu dünyaya gelince(226.2/1-1)
Ağ ellerin(i) sallayarak yürüyen(116/1-1)
Ağacın iyisi özünden olur(98/1-1)
Ağam dülbendin ak mıdır(139/1-1)
Âh n'iyneyim şu dünyanın ziynetin(74/1-1)
Ak kolların ata ata gelen yâr(137.3/1-1)
Ala gözlerine kurban olduğum(65/1-1)
Ala gözlerine kurban olduğum(70.2/1-1)
(Âh) ala gözlerini sevdiğim dilber(151.3/1-1; 247/1-1; 134.2/1-1)
Ala gözlerini sevdiğim dilber(110/1-1; 117/1-1; 132/1-1; 16.4/1-1; 17.1/1-1; 170/1-1; 173/1-1; 18.1/1-1; 183.1/1-1; 200.1/1-1; 222/1-1; 24.1/1-1; 242/1-1; 25/1-1; 45/1-1; 67.1/1-1; 70.1/1-1; 96/1-1; 99.1/1-1; 99.2/1-1)
Ala gözlerini sevdiğim (şol benli) dilber(120/1-1)
(Dost) ala gözlerini sevdiğim dilber(67.2/1-1)
Ala gözlü ablak sunam(177.1/1-1)
Ala gözlü benli dilber(50/1-1)
Ala gözlüm ben bu ilden gidersem(84/1-1)
Ala gözlüm ben bu yerden gidersem(134.3/1-1)
Âlemde ben gibi Mecnun var m'ola(208/1-1)
Altına ak giymiş üstüne mavi(71/1-1)
Aman seher yeli çar(e) sende kaldı(197/1-1)
Anamın rahminden yere düşmeden(213/1-1)
Annacımdan gelen güzel(41.1/1-1; 194/1-1)

* İlk rakam şiir, diğerleri ise sırasıyla dörtlük ve dize numaralarına işaret etmektedir.

Annacımdan gelen topalak gelin(64/1-1)
Ark altında su doldurur(42/1-1)
Arşı kürsi şu âlemi yaradan(31/1-1)
Arzumanım kaldı bir arap atta(77.1/1-1)
Aşağıdan kıble yeli döğünce(147/1-1)
Aşağıdan Yusuf Paşa'm geliyor(232.3/1-1)
Aşam dedim karlı dağın başından(231/1-1)
Aşamadım Haymana'nın belini(105.3/1-1)
Âşık bilir âşıkların suçunu(125.1/1-1)
Aşk ile ağyârın bağına girdim(14/1-1)
Aşkım çok ağalar (da) kaynıyor yürek(19/1-1)
Aştığın yer(ler)den aşayım(41.2/1-1)
At üstünde atılıdır postumuz(237/1-1)
Ateşim yanmadan tütünüm tüter(52/1-1)
(Atım) kalk gidelim aşağıdan yukarı(256/1-1)
Atım kalk gidelim Haleb hâneden(95.2/1-1)
Atım kalk gidelim sılaya doğru(21/1-1)
Avşar beğlerinde gördüm bir güzel(40/1-1)
Aydın kazasında Turgud ilinde(80.1/1-1; 80.2/1-1)
Azrail gelmiş de yârim almaya(130/1-1)
Bâd-ı sabâ selâm eyle o yâre(48/1-1)
Bağlandı yollarım kaldım çaresiz(81/1-1)
(Evvel) baharın geldiği neden bell(i)'olur(207.1/1-1)
Baharın geldiğin neden bilelim(224/1-1)
Başı al bileği küçücek gelin(185.1/1-1)
Başın pâre pâre (de) dumanlı dağlar(3.2/1-1)
Başında [da] pere pere karın var(188.1/1-1; 188.4/1-1)
Bazarda rast gittim de bir geline(12/1-1)
Ben bir tor şahin de sen bir balaban(137.2/1-1)
(Ben) derya kenarında tenha gezerken(56.2/1-1)
Ben de senin için giydim alları(172/1-1)
Ben de şu dünyaya geldim geleli(108.1/1-1)
Ben gider de sen bu ilde kalırsan(134.1/1-1)
Benden selâm edin sevgili yâre(61.2/1-1)
Benden selâm söyle(yi)n Mercan Arab'a(33/1-1)
Bendesin terk etti ol kaşı keman(34.2/1-1)
Benim yârim güzelleşmiş(76.3/1-1)
Benim yârim hasta olmuş(10/1-1)
Bildim Leylâ'm değiştirmiş özünü(22/1-1)
Bir adam hasmını utandıramaz(1/1-1)

Bir çift yosma gelir bağlardan ârı(122/1-1)
Bir güzel gördüm de duramıyorum(49.2/1-1)
Bir güzelin sevdası var başımda(2.1/1-1)
Bir kez görsem diyü arzu çekersin(196/1-1)
Bir kız ile bir gelinin pehsi var(43/1-1)
Bir küçücek ceyran geldi(13/1-1)
Bir mahbûb dilberin bin yâresiyim(35/1-1)
Bir selâm geldi de o nazlı dosttan(90/1-1)
Bir selâm gönderdim (de) cânân iline(4/1-1)
Bir yavru severim gölde gölekte(3.3/1-1)
Bir yayla isterim ili göçmedik(111.2/1-1)
Bir yiğit gurbete çıksa(216/1-1)
Bir yiğit gurbete gitmek dilese(143/1-1)
Bizim yerlerin beğleri(251/1-1)
Boynu yeşil gövel ördek(55/1-1)
Boynunu uzadup girü sakınma(212/1-1)
Boyunu uzatmış serviye dönmüş(160/1-1)
Bozok'a giderken yolum uğradı(8.1/1-1)
Bre ağalar bre beğler(107/1-1)
Bugün bir dilberi ettim temâşa(246/1-1)
Bulanık'da olur güzelin hası(46.4/1-1)
Buyurun ağalar bizim hâneye(263/1-1)
Bülbül âşık olmuş şu gonca güle(182.2/1-1)
Bülbül havalanmış yüksekten uçar(29/1-1)
Bülbül ne yatarsın bahar erişti(206/1-1)
Ceylân kalhup şu yerlerden kaçınca(214/1-1)
Coştu deli gönül coştu(58.3/1-1)
Çalıştım bir gül yetirdim(101/1-1)
Çapanlı'da bir güzele uğradım(223/1-1)
Çıktım Ercâs'tan yâr ile(135.3/1-1)
Çıktım ücesine seyran eyledim(135.2/1-1)
Çıktım yücesine seyrân eyledim(135.1/1-1; 200.3/1-1)
Çıktım yükseğine seyrân eyledim(156.4/1-1)
Çok sevdiğim Hasan Dağı(37.1/1-1)
Çok yâr[i] gördüm de buna ne mutlu(128/1-1)
Çünkü dilber bende meylin yok idi(151.1/1-1; 151.2/1-1; 151.4/1-1)
Dağ salına konan kervan(217/1-1)
Dedim dilber gül hatırın kalmaya(103/1-1)
Deli gönül (bâ[ğ] gibi) gezer gezer gelirsin(87/1-1)

Deli gönül sana nasihatim var(82.1/1-1)
Deniz kenarında cüda gezerken(56.1/1-1)
Derd ü gamın ile geçti yaz bahar(248/1-1)
Dilber bana ne söylersin(62.2/1-1)
(Dilber) benim ile gitmek kastın varısa(105.1/1-1)
Dilber bize cevr ü cefa(184/1-1)
Dilber kalk gidelim fakirhâneye(240/1-1)
Dinle imdi bir nasihat edeyim(168/1-1)
Dinle sevdi[ce]ğim medhin eyleyim(104.1/1-1; 104.2/1-1)
Dinleyin ağalar (bir güzelin) medhin edeyim(144/1-1)
Dinle[yi]n (ağalar) da birer birer söyleyim(140.2/1-1)
Dinlen ağalar da bir söz söyleyim(6/1-1)
Dinleyin ağalar ben de söyleyim(140.1/1-1)
Dinleyin ağalar haber vereyim(171/1-1)
Dinleyin ağalar tarif eyleyim(136.2/1-1)
Diyâr-ı gurbetin derd [ü] mihneti(57.2/1-1)
Diyâr-ı gurbetten emendim (?) geldim(241.2/1-1)
Dolandım geldim ben [U]rum'u Şam'ı(241.3/1-1)
Dost deyip de dost gayreti koğduğum(114/1-1)
Dost dost diyü arzuladım [da] geldim(241.6/1-1)
Dost[un] bağçasına girdim(39.1/1-4)
Durmaz gezeler de bir deli gönül(181/1-1)
Dün gece dün gece gördüm düşümde(149/1-1)
Düşünüp düşünüp de fik(i)r'eyledim(245/1-1)
Efendim efendim sâdetli vezir(100/1-1)
Efendim sendedir mayanın hası(199/1-1)
Eğer ben de bu illerden gidersem(125.2/1-1)
Eğer sen de bizim ile gidersen(61.1/1-1)
Eğlen dilber eğlen gitmek dilersen(105.2/1-1)
Eğlen turnam eğlen haber sorayım(112/1-1)
Eliftir kirpiğin kaşların ıra(204/1-1)
Eline almıştır divid kalemi(91/1-1)
Erzurum dağında[n] esen rûzigâr(225/1-1)
Esti bâd-ı saba söküldü bâ[ğ]rım(5/1-1)
Evlerinin önü (de) ufacık taşlı(236/1-1)
Evvel bahar beş ayları doğunca(215.1/1-1; 228.3/1-1)
Evvel bahar yaz ayları gelende(16.2/1-1; 183.3/1-1; 205/1-1; 207.5/1-1)
Evvel bahar yaz ayları gelince(207.3/1-1)
Evvel havalanır da yüce(lerden) uçardım(85.2/1-1)

Evvel yüksek havalardan uçardın(85.1/1-1)
Felek kime gidem senin elinden(138/1-1)
Gam kasâvet etme divâne gönül(227/1-1)
Gam kasavet kal[k]maz oldu serimden(210/1-1)
Gam yiyüp gam çekme divâne gönül(258/1-1)
Garbî yeli garbî yeli(60/1-1)
Gayet de bir yavru güzel olmasa(38.1/1-1)
Geçitsiz suları inip boylama(82.3/1-1)
Gel de dostun bağçasında gezelim(157/1-1)
Gel(in) sevdiğim gidek bizim illere(169.5/1-1)
Gelin ağalar [da] met[h]in eyleyin(66/1-1)
Gelin der ki gülistânın gülüyüm(20/1-1)
Gelinin benleri varmış(202.2/1-1)
Getir anam kaplanımı postumu(77.2/1-1)
Gezdireyim yeşil ilen alınan(53/1-1)
Gider iken sürüsüne uğradım(162/1-1)
Giderken uğradım dostun köyüne(8.4/1-1)
Giderken yolum uğradı(145/1-1)
[Gidenkene] il başıma derildi(77.4/1-1)
Gine bahar geldi gine yaz geldi(166/1-1)
Gökyüzünde uçan kuşlar(63/1-1)
Gökyüzünde uçan şahan atmaca(234/1-1)
Gönder Allah'ım da sılama gönder(191.1/1-1)
Gönül [ne] yatarsın sarpta kayada(106.3/1-1)
Gönül arz'ediyor Niğde'yi Bor'u(238/1-1)
Gönül gel gurbete gitme(262/1-1)
Gönül kuşu gine ağdı havaya(97/1-1)
Gönül ne gezersin sarp kayalarda(106.1/1-1)
Gövel ördek gibi gölde gölekte(3.1/1-1)
Gözlerin ala da karadır kaşın(159/1-1)
Günaydan doğar da kuz[ay]dan aşar(185.2/1-1)
Güzel bana kara dedin(62.1/1-1)
Güzel kalk gidelim (şu) dağlar(a) yukarı(191.2/1-1)
Güzel kalk gidelim bağ arasına(169.6/1-1; 169.4/1-1)
Güzel ne güzel olmuşsun(76.1/1-1)
Güzel olan (güzeller) elvânesin bağlanır(161/1-1)
Güzelim güzel olmuşsun(76.2/1-1)
Güzeller de göç eylemiş yurdundan(15/1-1)
Güzellikte kemâlini bulmuşsun(104.3/1-1)
Güzelsiz yaylaya konup göçülmez(163/1-1)

Hak'tan bir inâyet oldu(93/1-1)
Hakk'ın divanında (ben) gizli(ce) sır idim(72/1-1)
Haleb'in çevresi gül ile diken(125.3/1-1)
Hani yaylam hani (sana) konup göçenler(68/1-1)
Hasta düştüm hey ağalar(58.1/1-1)
Hasta oldum odanızda yatarım(259/1-1)
Her [sabah her] seher (de) gelip geçersin(183.2/1-1)
Her nere(ye) gitsem de belâlı başım(150/1-1)
Her sabah her seher sınak verirsin(209/1-1)
Hey ağalar ben bir hayrette kaldım(249/1-1)
Hey ağalar gelin seyrân edelim(136.1/1-1)
Hûri melek misin göğden mi indin(16.1/1-1)
Ilgıt ılgıt eser seher yelleri(88/1-1)
İçtim içtim dost ilinden yâd oldum(77.3/1-1)
İki kuş geldi [de] kondu çemene(46.1/1-1)
İki bülbül geldi kondu pürene(228.2/1-1)
İki bülbül geldi kondu tikene(46.2/1-1)
İli göçmüş ıssız kalan kocalar(182.1/1-1)
İnce Yer'de eşiğin alışaram (?)(17.4 /1-1)
İncecikten bir kar yağar(26/1-1)
İndim seyrân ettim Frengistan'ı(261/1-1)
İnsan oğlu yeryüzüne gelince(226.1/1-1)
Kadir Mevlâ'm bir dileğim (var versen) olma mı(51/1-1)
Kadir Mevlâ'm budur senden dileğim(113.1/1-1;113.2/1-1)
Kadir Mevlâ'm senden bir dileğim var(9/1-1; 30/1-1; 111.1/1-1)
Kadir Mevlâ'm senden ziynet umarım(69/1-1)
Kalk dilber gidelim bağ arasına(169.1/1-1; 169.2/1-1)
Kalk gidelim atım Haleb haneden(95.1/1-1)
Kalk gidelim kömür gözlüm(58.2/1-1)
Kara kuşum göğde uçar(7/1-1)
Karac'oğlan diyor devirim döndü(54/1-1)
Kaşı keman beni Mecnun eyledin(165/1-1)
Katar katar olmuş gelen turnalar(109.2/1-1)
Katar katar olup gelen turnalar(109.1/1-1;109.3/1-1)
Keklik gibi taştan taşa sekersin(83/1-1)
Kısmet olup ben bu ilden gidersem(134.4/1-1)
Kız [da] der ki ben başımı bağlarım(230/1-1)
Kız seni de gayet güzel dediler(99.3/1-1)
Kız senin göğsüne süllüm dayarım(17.2/1-1)
Kömür gözlüm ben bu yerden gidersem(174/1-1)

Kömür gözlüm ne yüksekten uçarsın(119/1-1)
Kulak verdim dört köşeyi dinledim(243.1/1-1; 243.2/1-1)
Kurban olam senin ala gözüne(115/1-1)
Kurbet ilde gayet sefil düşeli(254/1-1)
Küstürdüm güzeli söyledemiyom(17.3/1-1)
Mâ[v]i donlu sallanıyor karşımda(129/1-1)
Meded Allah şu âlemi yaradan(102/1-1)
Melûl geldim melûl gittim dünyadan(192.2/1-1)
N'olur küçük olmayınan(153/1-1)
Nâgehan geçerken uğradı yolum(123/1-1)
Namlı namlı senin karın bulunur(239/1-1)
Nasıl met[h] edeyim seni sevdiğim(167/1-1)
[Nazlı] yârdan bana geldi bir nâme(253.1/1-1)
Ne yaman ad(û)'oldun sen bana felek(176/1-1)
Nedendir [de] kömür gözlüm nedendir(94/1-1)
Niçin âh edersin divâne gönül(195/1-1)
Niçün odlanmayım niçün yanmayım(203/1-1)
O yavrunun edasına nazına(8.3/1-1)
On birinde bir yâr sevdim(201/1-1)
Öğden giden[i de] tülü beserek(156.5/1-1)
Önü öte giden güzel(141/1-1)
Öteni yokladım öten yok imiş(89.1/1-4;89.2/1-1)
Perdeleri kaldırdın mı yüzünden(200.2/1-1)
Sabah(ın) seherinde suya giden kız(264.1/1-1)
Sabah(leyin) seher vakti suya giderken(148.1/1-1)
Sabahı seherde çıkıp salınma(126/1-1)
Sabahıla bir kız gördüm(202.1/1-1)
Sabahleyin tan yüzüne(39.2/1-1)
Sabahtan bir güzele uğradım(198.2/1-1)
Sabahtan çıktım da seyrân yerine(235/1-1)
Sabahtan seherden erkenden kalkmış(24.2/1-1)
Sabahtan seherden salınan dilber(220/1-1)
Sabahtan uğradım (bir) azısız ata(219/1-1)
Sabahtan uğradım (da) bir bel (?)kırana(23.2/1-1)
Sabahtan uğradım (da) dostun köyüne(27.2/1-1)
Sabahtan uğradım ben bir geline(23.1/1-1)
Sabahtan uğradım ben bir güzele(2.2/1-1; 8.2/1-1;198.1/1-1)
Sabahtan uğradım dostun köyüne(27.3/1-1; 27.4/1-1)
Sabahtan uğradım turnaya kaza(78.1/1-1)
Sabahtan uyandım bülbül sesine(218.1/1-1)

Sağ elinde sarı hakik(177.2/1-1)
Sakla Çiçek Dağı kaşı karamı(193/1-1)
Sallanı sallanı vardım (dostun) köyüne(27.1/1-1)
Saltanat verilmiş benli dilbere(24.4/1-1)
Sana derim (sana) Mamalı'nın yaylası(189/1-1)
Sana derim allı gelin has gelin(158.2/1-1)
Sana derim sana ey Ahmed Ağa(140.3/1-1)
Sana derim sana hey Osman Paşa(232.1/1-1)
Sana derim sana İsmail Paşa(232.2/1-1)
Sana derler Sübhan Dağı(37.3/1-1)
Sana güvenüp de verdiğim sırlar(244/1-1)
Sar(ı)'altundan arı olsan(75/1-1)
Satmış arap atın türlü libasın(86/1-1) (3. ve 4. dizeleri yok)
Seherden uğradım ben bir geline(155/1-1)
Seherden uğradım ben bir güzele(24.3/1-1)
Seherden uğradım dostun köyüne(27.5/1-1)
Sen seni deşir de kuşağın kuşan(142/1-1)
Sevda sevda derler bakın erenler(233/1-1)
Sevdiğim [sen] taş başına oturma(255/1-1)
Sultan Süleyman'a kalmayan dünya(178.1/1-1; 178.2/1-1; 178.3/1-1)
[Sunayı da deli gönül sunayı](59.1/1-1)
Suya [giden] sudan [gelin] (154/1-1)
Suya gider allı gelin has gelin(158.1/1-1)
Süre süre Şam iline indirdim(190/1-1)
Şahanım var bazlarım var(44/1-1)
Şam evleri Şam evleri(180/1-1)
Şu yalan dünyaya geldim geleli(79/1-1; 108.2/1-1; 121/1-1; 252/1-1; 78.2/1-1; 92/1-1)
Şu yalan dünyada bir güzel gördüm(57.1/1-1)
Şu yalan dünyada kalırım dersen(178.4/1-1)
Şu yalan dünyada üç şey severim(260/1-1)
Şunda bir güzelin salınışın[ı] (18.2/1-1)
Şurda bir dilbere meyil aldırdım(175/1-1)
Şurda bir yavruya meyil aldırdım(118/1-1)
Terk edeyim seni hey kaşı keman(34.1/1-1)
Top kara zülfünü sevdiğim dilber(131/1-1)
Top top olmuş güzellerin sürüsü(11/1-1)
Top top olmuş suya gider güzeller(264.2/1-1)
Ur(u)ba giyer de dil-rübâ (?) geziyor(49.1/1-1)

Urum ilinden (de) Sirs'e (?) indim geldim(241.5/1-1)
Urum kuşu idim (de) Urum'dan geldim(241.1/1-1)
Uryan geldim ise uryan giderim(192.1/1-1)
Üce dağ başında seyrân ederken(28/1-1)
Üce dağlar ne karlanın buslanın(127/1-1)
Ücesinde namlı namlı karın var(188.3/1-1)
Ücesine çıktım seyrân eyledim(156.2/1-1; 156.3/1-1)
Üç gün oldu ben (bu) dağlardan aşalı(46.3/1-1)
Üçgöz Oğlu [derler] şöyle bir yiğit(218.2/1-1)
Yaşım varsa (da) üç yüz altmış yaşına(257/1-1)
Yavru kak gidelim bağ arasına(169.3/1-1)
Yavru şahan gelip bozmuş alayı(186/1-1)
Yaz gelince beş ayları doğunca(228.1/1-1)
Yaz gelip de beş ayları doğunca(16.3/1-1;187.1/1-1; 187.2/1-1; 207.2/1-1; 207.4/1-1; 207.6/1-1)
Yaz gelip de mor çiçekler bitince(211/1-1)
Yekin hey sevdiğim kuşağın kuşan(241.4/1-1)
Yen(i)le bir güzele meyil düşürdüm(124/1-1)
Yenile bir haber geldi sıladan(253.2/1-1)
Yeri bre kepir çalı(32/1-1)
Yetmiş bini (var da) siyah postal(lı) giyecek(221/1-1)
Yıkılası karlı dağın ardına(59.2/1-1)
Yırakta yitirsem yakında bulsam(148.2/1-1)
Yiğidin eyüsü neden bell(i)'olur (36.1/1-1; 36.2/1-1)
Yiğidin sevdiği güzel olanda(38.2/1-1)
Yoksa Hak vergisi (mi) şu senin boyun(152/1-1)
Yol içinde olur çınar(47/1-1)
Yüce dağ başında gezdim gelirken(156.1/1-1)
Yüce dağ başında meskenim yurdum(146/1-1)
(Yüce) dağ başında namlı namlı karın var(188.2/1-1)
Yükseğinden şahinlerim süzülür(137.1/1-1)
Yürü be hey Bolgar Dağı(37.2/1-1)
Yörü bre Bolkar Dağı(229/1-1)
Yürü bre Kozan Dağı(164/1-1)
Yürü bre (de) yürü Antab illeri(215.2/1-1)
Yürü bre cerenlerin cereni(82.2/1-1)
Yörü bre yalan dünya(250/1-1; 179/1-1)
Zevkim artar gelir gönlümün şanı(133/1-1)

*Dizin II**
(=Dizelerin son kelimelerine göre)

ağlamamak: Gidiyorum kömür gözlüm ağlama (5/1-2); Ben yârsızım diyü yanıp ağlama (5/2-4); Yârim gitti diyü yanıp ağlama (5/3-4);

alamamak: Bir çift selâmını alamıyorum (120/4-4); Bir yıldır haberin(i) alamadığım (94/2-4); Kesilmiş fiyatın alamıyorum (120/5-4)

aldırmak: Şaşar aklını aldırır (42/3-4)

alınmamak: Ya alınır ya alınmaz (262/3-4)

almak: İl âriftir gezişinden hil(e)'alır (207.1/2-4; 207.2/3-4; 207.3/2-4; 207.2/3-4 ek dörtlük; 207.3/2-4 ek dörtlük; 207.6/2-4); İl âriftir yürümenden hil(e)'alır (207.4/2-4); Esen yeller zülüfünden tel alır (207.2/4-4 ek dörtlük; 207.5/3-4; 207.6/3-4; 207.1/3-4; 207.2/4-4; 207.4/3-4); Var mı [idi] kapınızda kul alır (207.3/2-4 ek dörtlük); Ben gidince sevdiceğim il alır (207.5/4-4); İçinizde güzel yokmuş il alır (207.1/4-4 dn.); İlinizde güzel yokmuş kul alır (207.4/4-4); Kız oğlana nergis verir gül alır (207.1/1-4; 207.2/1-4; 207.3/1-4; 207.4/1-4; 207.6/1-4); Oğlan kıza nergiz verir gül alır (207.5/1-4);Korkarım sevdiğim meğer il alır (207.1/4-4; 207.3/4-4); Korkarım sevdiğim seni il alır (207.2/2-4); O yiğidin sevdiğini el alır (207.1/6-4 ek dörtlük); Sizin ilde güzel yok mu kul alır (207.6/4-4); Ya muhabbet kakar ya bir hâl olur (207.1/6-4; 207.1/6-4 dn.); Yel değer de ebrûlardan tel alır (207.5/2-4);Yel eser de arasından tel alır (207.3/3-4; 207.1/3-4 dn.); Yok mudur kız kapınızda kul alır (207.1/5-4; 207.3/5-4)

* İlk rakam şiir, diğerleri ise sırasıyla dörtlük ve dize numaralarına işaret etmektedir.

ana: Er olanlar çıplak doğar anadan (128/1-2)

ara: Cüda düşmüş ikisinin arası (43/1-2); Derilmiş kaşının aralarına (12/3-4); Göçümüzün arasına (13/2-4); İllâ kızın kaşlarının arası (43/1-4 ek dörtlük); Kuduretten kaşlarının arası (43/1-4 dn.); Sokulsam zülfünün aralarına (12/4-4); Sokulsun zülfünün aralarına (12/1-4)

aralamak: Ancak felek bizi seçer aralar (187.2/4-4 dn); Anınçün [de] felek bizi (seçer) aralar (187.2/4-4); Elbet bir gün felek bizi aralar (187.1/4-4)

aralanmak: Benim da'vam senden aralanır mı (38.2/3-4); Dilberle da'vâmız aralanır mı (38.1/5-4)

aranmak: Ahranı yok ilden ile arana (23.2/3-4); Eşi yok ki ilden ile arana (23.1/2-4)

arı: Arıdır hey benli dilber arıdır (237/5-4)

aş: Beğler ağu yedirirler aşınan (134.1/2-4 dn.); Felek ağı yediriyor aşınan (134.1/2-4;134.3/4-4); Kömür gözlüm ağı yedir aşınan (134.1/2-4 dn.); Meğer ağı yediresin aşınan (134.4/4-4); Meğer ağı yedirirler aşınan (134.3/4-4 dn.)

at: (Bu) gece Eğrikol'da yatalım atım (95.1/1-4); (Bu) gece Keferdiz'de yatalım atım (95.1/2-4); Bu gece Binboğa'da yatalım atım (95.1/5-4); Bu gece Everek'te yatalım atım (95.1/6-4); Bu gece Göğsun'da yatalım atım (95.1/4-4); Bu gece Maraş'ta yatalım atım (95.1/3-4); Bu gece yâr koynunda yatalım atım (95.1/7-4); Bugün Çiğdemli'ye yetelim atım (95.2/2-4); Bugün Elbistan'a yetelim atım (95.2/3-4); Çırpına çırpına gidelim atım (95.2/1-4); Su Yol(u'n)da Sultan (Kız)'a yetelim atın (95.2/4-4)

ayrılmamak: Binmeyince gönül yârdan ayrılmaz (259/2-4; 259/3-4); İçmeyince gönül yârdan ayrılmaz (259/1-4)

baç: Üç beş sene güzellerin başını (40/4-4)

bağ: Ben sanırım ağ buluta bağlıdır (203/2-4);Gamzesi yok kaşı yaya bağlıdır (203/1-4); Şimdi gönlüm taze yâre bağlıdır (203/3-4)

bağlamamak: Kemend atıp yollarımı bağlama (5/1-4)

baş: Aşam gidem şu belâlı başınan (134.2/4-4); İnem gidem şol mihnetli başınan (134.1/4-4); Sevgili yâr aştı diller başından (127/1-2); Sokup gelir başlarını (41.1/2-4)

baz: Biri ispir biri şahin biri baz (260/1-4)

Bel: Sana vardı Sultan Kiraz Belleri (73/3-4)

bel: Şüfret ile şirin düşer bellere (14/3-4); Onun için ince düşmüş beliniz (264.1/2-4)

belâ: Ayıkmıyor dertli başım belâdan (128/3-4)

ben: Ak gerdana düzdür bana (10/1-4); Elli bin atlıyla yol versen bana (9/2-4); Gönlüm(ü) eğleyecek yâr versen bana (9/3-4);Mevlâ'm yapışacak dal versen bana (9/5-4);Yumuş ile yüğrük dil versen bana (9/4-4); [Ecelimden] evvel öldürme beni (70.2/1-4); Adûların n'ister benden (139/4-4); Ağ kızın [da] göğsün yayla ver bana (11/3-4; 11/1-4; 11/4-4; 11/2-4); Ak yâr ile düşem idi yola ben (137.1/5-4); Anam bacım hiç ağlarım yok benim (109.1/4-4; 109.3/3-4); Anan baban n'ister benden (139/6-4); Anın için çevrilirim göle ben (137.3/3-4); Ânınçün siyah da (?) bahtı kara ben (138/1-4); Atam anam bir ağlarım yok benim (109.2/3-4); Atamın beline indirdin beni (72/1-2); Bakın gözlerimin yaşına benim (108.2/1-4); Bakındı gözümün yaşına benim (108.1/1-4); Başım alıp ne diyâre gidem ben (138/2-4); Bir ağu katar [da] aşıma benim (108.2/4-4); Bir gün ağu katar aşıma benim (108.1/4-4);Bir gün kır at ile (de) baş eyle beni (69/1-4); Bir kaşı karaya eş eyle beni (69/2-4);Bir nüshacık yazdır bana (10/1-2); Bir sabi' ma'suma dönderdin beni (72/6-4); Bir şahan avlar da bazım var benim (110/3-4);Bir zülfü siyaha nazım var benim (110/1-4); Bugün için azdır bana (10/4-4); Can vermeye dermanım mı var benim (192.2/1-4); Daha çok yerlerim tor dedi bana (8.4/4-4); Daha ne gelecek başıma benim (108.1/1-2; 108.2/1-2); Dakabilsem cıynağımı kola ben (137.3/1-4); Daksam cırnağıma gitsem çöle ben (137.3/1-4 dn.); Daksam cırnağıma gitsem kola ben (137.2/1-2); Dedim illerde [de] derdim çok benim (109.1/2-4); Depreştirmen eski yaram çok benim (109.2/2-4); Derdim çoktur diyebilmem yâre ben (138/1-2); Dost ile [yayacak] mal versen bana (9/1-4); Dosta giden yol(lar)da izim var benim (110/2-4); Dünya deniz bir hana indirdin beni (72/2-4 dn.); Dürlü [i]renklere dönderdin beni (72/1-4); Düşe idim bu dostunan yola ben (137.2/4-4); Düşe idim o dost ile yola ben (137.3/4-4); Düşerse o dilber peşime benim (108.2/3-4); Düşerse sevdiğim peşime benim (108.1/2-4); Düşüreme(di)m sevdiğim duzağa ben (138/4-4); Düzüp al yanağa soldurma beni (70.2/3-4); Ebrûlar[ın] n'ister benden (139/3-4); Ecelimden evvel öldürme beni (70.1/1-4); Elimi tutacak dal versen bana (9/5-4 dn.); Emmiden dayıdan kimsem yok benim (109.3/4-4); Ergenler uyusun gel dedi bana (8.4/3-4); Gamı def etmeden öldürme beni (70.1/1-2); Geçiremem o yavrıyı ele

ben (138/3-4); Giriyor nazlı yâr düşüme benim (108.2/2-4); Harama helâle yeldirdin beni (72/4-4); Hasta olsam su verenim yok benim (109.1/5-4); Hiç (anadan) doğmamışa [da] dönderdin beni (72/7-4); Hizmetime yüğrük kul versen bana (9/4-4 dn.); Hoş geldin misafir gel dedi bana (8.1/1-2); Acıktın misafir em dedi bana (8.1/1-4); Turunç iyi değil nar dedi bana (8.1/2-4); Var oğlan derdinden öl dedi bana (8.1/3-4; 8.2/1-4); Ara bul tenhasın gel dedi bana (8.1/4-4); Terledin misafir sil dedi bana (8.1/5-4); Yörü hey tali[h]siz kul dedi bana (8.2/1-2); İstersen sevdiğim ol dedi bana (8.2/2-4); Gayrı ben seninim bil dedi bana (8.2/3-4); Gel de muradına er dedi bana (8.2/4-4); Yorgunsun sevdiğim em dedi bana (8.3/1-4); Şu canın canıma sar dedi bana (8.3/2-4); Eller uyusun da gel dedi bana (8.3/3-4); Terlisin sevdiğim sil dedi bana (8.3/4-4); Nazlı yâr göğsümde kıl dedi bana (8.3/5-4); Daha çok yerlerim tor dedi [bana]" (8.3/4 dn.); Hoş geldin misafir in dedi bana (8.4/1-2); İnsaf eyle şu hâlime bak benim (109.3/1-2); Kaldırsan dalgamı (da) sel versen bana (9/1-2); Kanadıma bir ok değdi berk benim (109.2/1-4); Kapusuz hanlara dönderdin beni (72/2-4 dn.); Kerem eyle mahzun gönderme beni (70.1/3-4); Kerem eyle şu hâlime bak benim (109.1/1-2); Kirpiklerin n'ister benden (139/2-4); Küpelerin (?) n'ister benden (139/5-4); Mertebe mertebe indirdin beni (72/5-4); Nasıl getireyim seni ele ben (137.3/1-2);Nazlı yâr giriyor düşüme benim (108.1/3-4); Ne ettim [de] şu koğlaşan ile ben (137.1/4-4); Ne güzele doymaz gözüm var benim (110/4-4); Ne yaman sinemden değdi ok benim (109.1/1-4); Niye döndüm düzen tutmaz tele ben (137.3/2-4); Onun için çevrilirim sana ben (137.2/1-4); Orta boylarımı sar dedi bana (8.4/2-4); Ördek gibi konam idi göle ben (137.1/3-4);Ördek gibi konamadım göle ben (137.2/3-4);Özen ile çözdür bana (10/3-4); Rakiblerim n'ister benden (139/1-4);Sabah oldu diye kaldırma beni (70.2/2-4); Sana bir tenhada sözüm var benim (110/1-2); Sırr-ı sevdâya [da] bildirdin beni (72/3-4); Söğündürmen çıracığım yak benim (109.2/4-4); Söylettirme yaralarım çok benim (109.3/2-4); Söyündürme illerimi yak benim (109.1/3-4); Sürmeli gelinin derd(i)'aldı beni (71/1-4; 71/2-4; 71/3-4; 71/4-4); Şây(i)'idüp âleme bildirme beni (70.2/1-2); Şu hâlime şu günüme bak benim (109.2/1-2); Uzluğunan alamadım ele ben (137.2/2-4); Uzluk ile alsam idi ele ben (137.1/2-4); Ya-

lancı dünyaya gönderdin beni (72/2-4); Yekindir dalgayı (da) cûş eyle beni (69/1-2); Yeni döndüm düzen tutmaz tele ben (137.1/1-4); Yeni(ce) değmiş kanadıma ok benim (109.3/1-4); Yorgunsun sevdiğim em dedi bana (8.4/1-4); Yorma gelin yorma yiğit benimdir (43/5-4; 43/7-4); Yüğrük [yumuşluynan] baş eyle beni (69/3-4);Zabah oldu diyü kaldırma beni (70.1/2-4); Ziyan etmem gezdir bana (10/2-4); Hak'dan gayrı sevdiğim mi var benim (192.2/3-4); Yük çekmeye dermanım mı var benim (192.2/2-4); Yüreciğimde derman mı var benim (192.1/3-4 dn.)

ben: Ak gerdanda sadâ verir benleri (73/1-4)

benzemek: Ak kollar billûra benzer (201/3-4 ek dörtlük); Boyu servi dala benzer (202.1/1-4 ek dörtlük); Al baharlı yaza benzer (202.2/4-4); Al yanaklar bala benzer (201/1-4);Boynu toklu kula benzer (201/3-4; 201/6-4 ek dörtlük); Boyu servi dala benzer (201/2-4); Boz bulanık sele benzer (201/5-4);Bülbül konmuş güle benzer (201/8-4); Cin ibrişim tele benzer (201/7-4); Geçmez akçe pula benzer (201/10-4); Gök perdeli göle benzer (201/6-4); Kevren geçmiş yola benzer (201/9-4); Kız bağçede güle benzer (202.2/3-4); Kız bulanık sele benzer (202.2/1-4; 202.1/3-4);Kız bulanık suya benzer (202.1/3-4 dn.); Kız çölde ceylâna benzer (202.1/4-4);Kız petekte bala benzer (202.1/5-4; 202.2/2-4); Kızın saçı tele benzer (202.1/6-4; 202.1/2-4); Saç(ı)'ibrişim tele benzer (201/9-4 ek dörtlük; 201/5-4 ek dörtlük); Yanakları bala benzer (202.1/1-4); Yanıp geçen güle benzer (201/4-4); Yaz bahar alına benzer (202.1/7-4); Yen(i)'açılmış güle benzer (202.1/7-4 ek dörtlük); Yeni sönmüş kora benzer (201/7-4 ek dörtlük)

benzememek: Beğleri var bizim beğe benzemez (261/4-4); Dilleri var bizim dile benzemez (261/2-4); Dinleri var bizim dine benzemez (261/3-4); Gülleri var bizim güle benzemez (261/1-4); İlleri var bizim ile benzemez (261/5-4)

berelenmek: Acep bir el sunsam berelenir mi (38.1/2-4); Hiç güzel göğsünden berelenir mi (38.1/1-4)

bezgin: Aşk elinden zâri gönül bezgindir (212/1-4)

bildirmek: Gizli sırrım yâd illere bildirdin (172/1-2 dn.); Bugün içün kem geldiğin bildirdin (172/2-4)

bilememek: Başa bir hâl geldi bilemiyorum (120/1-4); Şimdi nerd(e)'olduğun bilemiyorum (120/2-4)

bilinmemek: Ya bilinir ya bilinmez (262/2-4)

bilmek: Ağlayan göz güler m'ola ne bilem (88/4-4); Eser eser değer m'ola ne bilem (88/1-2); Kadir Mevlâ'm salar m'ola ne bilem (88/1-4; 88/3-4); Yâr eliyle siler m'ola ne bilem (88/2-4)

bilmemek: İsterse bildiğin âlem bilmesin (171/3-4); İsterim bildiğin insan bilmesün (168/2-4)

bindirmek: Dostu bindiri bindiri (251/3-4)

biz: Anar m'ola emmi dayı il bizi (77.1/1-4; 77.3/2-4; 77.2/3-4; 77.4/2-4; 77.4/3-4); Atar m'ola bir adaya sel bizi (77.2/2-4; 77.1/4-4); Çalar m'ola bir kenara sel bizi (77.3/4-4; 77.4/4-4);Geri dönsem kınar m'ola il bizi (77.2/1-4; 77.1/2-4; 77.3/3-4); Ne yaman uzağa (ki) attı yol bizi (77.3/1-4; 77.4/1-4; 77.1/3-4)

bozgun: Boynun eğri zülüflerin bozgundur (212/2-4)

bozmak: Aşup gider irengini bozarak (80.1/3-4 ek dörtlük)

bugün: Bizim de da'vamız görülsün bugün (27.5/2-4); Güzeller başıma derilsin bugün (27.5/1-2); Şeftali pazarı kurulsun bugün (27.5/1-4); Tomurcuk memeler sevilsin bugün (27.5/3-4); Yiğit sevdiğine sarılsın bugün (27.5/4-4); Âh eder de ağlar bugün (177.1/3-4; 180/3-4);Dost karşımda giydin bugün (177.1/7-4; 177.2/4-4); Dostum neler duydun bugün (177.2/1-4); Düşmanlara uydun bugün (177.1/6-4; 177.2/3-4); Engellere uydun bugün (177.1/4-4); Gönlümüzü eğler bugün (180/4-4); Halka oldu evler bugün (180/2-4); Neler duydun dostum bugün (177.1/2-4); Sızılaşır dağlar bugün (180/1-4); Tatlı cana kıydın bugün (177.1/1-4; 177.1/5-4; 177.2/2-4)

bulabilmek: Ne tenhada bulabildim (101/3-4)

bulamamak: Hiçbir el değmedik nar bulamadım (91/2-4);Kavil yer[ler]inde bulamadığım (94/4-4); Kendime münasip yâr bulamadım (91/1-4); Yangın yüreğime kar bulamadım (91/3-4); Yitirdim sevdiğim bulamıyorum (118/3-4)

bulatmak: Birinciyim şu âlemde (dünya) buladan (128/4-4)

buldurmak: Gönül sana mekân bulduramadım (97/3-4)

bulmak: Aradım güzelin dîdârın(ı) buldum (124/1-2); Ya bunun encâmın nerde bulmalı (35/1-4)

bulunmak: El değmiş arıda bal mı bulunur (43/3-4); Giden yavru bulunur mu (250/3-4); Ona çare bulunur mu (250/1-4); Yiten yavru bulunur mu (250/2-4; 250/4-4)

Bursa: Yanar (altun) çırakması (?) gülü Bursa'nın (146/1-4; 146/2-4); Kokar menekşesi gülü Bursa'nın (146/3-4)

bülbül: Misâl ettim has bahçede bülbüle (19/4-4)

cam(=cem): Saat olmuş ala gözler cem ceme (22/2-4)

ceran: Yavrunun bakışı benzer cerana (23.2/2-4);Gelinin bakışı benzer ce(y)rana (23.1/3-4)

cilvelenmek: İllere gelince cilvelenirsin (170/1-4)

coşkun: Yaren pâre pâre gönül coşkundur (225/1-4 dn); Yürek yaralıdır gönül coşgundur (225/1-4 ek dörtlük); Ver bir öğüt akılcığım coşkundur (225/3-4); Yâreli yüreğim gönlüm coşkundur (225/1-4; 225/1-4 ek dörtlük)

çağırmamak: Çağırmayı çağırmayı (76.2/3-4)

çezilmek: Meğer yârin düğmeleri çezilmiş (242/4-4)

çıra: Her gün ağlar çırasına (13/1-4)

çizmek: İnip gider dal boyunca çizerek (80.2/1-4) (bkz. çözmek ?)

çöl: Var kalkıncı Mağara'nın çölleri (73/1-2); Eğri başlı güzeli var bu çölün (182.1/2-4; 182.2/1-4);Kaşı kara ceylânı var bu çölün (182.1/3-4); Sim zülüflü güzeli var bu çölün (182.1/1-4);Top zülüflü güzeli var bu çölün (182.2/2-4); Veysel Karan(i) bekçisi var bu çölün (182.2/3-4); Veysel-i Karan'ı var[-dır] bu çölün (182.1/4-4)

çözmek: Ağ göğsünün düğmeler[in] çözerek (80.1/4-4; 80.1/5-4 ek dörtlük; 80.2/3-4)

çözülmek: Var bizim ağırlık yurda çözüldü (252/4-4)

çürümek: Dilerim Allah'tan kökü çürüye (30/4-4)

çürütmek: Çürüdür de nazlı dilber çürüdür (211/2-4); Çürüdür hey benli dilber çürüdür (237/1-4)

dağ: [Kışın] yüzü azgın olur dağların (147/2-4); Çalınır mehteri sazı dağların (147/5-4); Çekilir sağmalı yozu dağların (147/1-4); Erişir gelir haberi dağların (147/3-4); Ötüşür ördeği kazı dağların (147/4-4); Baktıkça artıyor imanım dağlar (188.2/3-4); Bir koya(ğı)nda kaldı gümanım dağlar (188.1/5-4); Çimeni lâleye karıştı dağlar (188.2/2-4; 188.4/3-4); Çimeni leylâğa karıştı dağlar (188.3/3-4); Dost (i)le yaylayacak zamanım dağlar (188.1/4-4); Geçmesin başının boranı dağlar (188.4/2-4); Gördükçe artıyor imanım dağlar (188.3/2-4); Görünce imanım yeniler dağlar (188.4/4-4); Halis yaylayacak zamanım [dağlar] (188.1/3-4); Kaldı bir köşede imanım dağlar (188.2/4-4; 188.3/4-4); Kalmadı mecâlim amanı[m] dağlar (188.1/1-4); Kalmadı tâkatim amanı[m] dağlar (188.3/1-4); Sana da kalmasın amanım dağlar (188.4/1-4); Sevdi(ği)me yenilir imanım [dağlar] (188.1/2-4); Tükendi tâkatim imanım dağlar (188.2/1-4)

dağnemek: Seni gören başkasını dağner mi (67.1/1-4);Seni seven yâd illeri dağner mi (67.2/1-4)

dal: Onun için bülbül konar dallara (14/1-4)

değil: Ne kaçarsın karşındaki tor değil (83/1-4); Âşıkım ben az değil mi (62.2/5-4 dn.; 63/5-4 dn.); Benim işim minnet ilen zor değil (83/3-4); Biber de kara değil mi (62.1/4-4; 62.2/4-4); Ceren [de] cerene değmeli değil (82.2/1-2); Çekerler kara değil mi (62.2/2-4); Çok heves edip de öğme[li] değil (82.1/3-4); Deşirirler sallayacak yer değil (83/2-4); Dost ala gözlerin sürmeli değil (82.2/1-4); Durmasın salımda ilâzım değil (82.3/3-4); Gelenden haberim al melil melil (84/4-4); Gelin sevmek ar değil mi (63/2-4); Gelin sevmek çok değil mi (?) (63/3-4); Güzel seven yiğit ivmeli değil (82.1/1-4); İkrar edip kana girmeli değil (82.3/1-4); İşte gerdan çözük düğmeli değil (82.1/6-4); Kahve de kara değil mi (62.1/6-4); Kara gözlü kız değil mi (63/1-4); Karadır gözleri sürmeli değil (82.1/2-4; 82.1/4-4); Karanfil kara değil mi (62.1/5-4); Kaşların kara değil mi (62.1/1-2; 62.2/1-2); Kavli yalan dostu sevmeli değil (82.1/5-4); Kızı da kara değil mi (62.1/2-4); Koç yiğide naz değil mi (63/4-4); Muhabbet[siz] (olmayan) yere varmalı değil (82.3/2-4); O yiğide az değil mi (63/5-4); Öldürmeli beni döğmeli değil (82.1/8-4; 82.2/4-4); Örtüsü kara değil mi (62.1/3-4; 62.2/5-4); Saçların kara değil mi (62.2/1-4); Seni öldürmeli döğmeli değil (82.1/7-4);Şu benim aşkımla gez melil melil (84/3-4); Uğrun sıra sıra düğmeli değil (82.2/2-4); Vefasız dilberi sevmeli değil (82.1/1-2); Ya n'iyneyim akıl başta var değil (83/4-4); Yar göğsün benleri döğmeli değil (82.1/3-4 ek dörtlük); Yazarlar kara değil mi (62.2/3-4); Zaman[e] güzelin(i) sevmeli değil (82.2/3-4)

dem: Sürsek demi dem üstüne dem deme (22/1-4)

demek: [El eyler sevdiğim gel diyü diyü] (28/1-4); Ağlıyor (kız) memeyi veremem diyü (27.3/3-4); Büyüklenme hey kız güzelim diyü (29/4-4); Çözer Elif Elif diye (26/5-4); Daha dün söz verdin gel diyü diyü (28/3-4); Engeller başıma derilsin deyi (27.2/1-2); Gezer Elif Elif diye (26/1-4); Götür sat pazara kölem var diyü (29/3-4); Güzeller başıma derilsin diye (27.1/1-2); Güzeller başıma derilsin diyü (27.3/1-2; 27.4/1-2); Güzeller içinde yârim var diyü (29/1-4); Has bağça içinde gülüm var diyü (29/1-2); Herkes sevdiğini [de] alsın diyü (27.3/5-4); Herkes(in) sevdiğine verilsin deyi (27.2/4-4); Herkesin sevdiği verilsin diye (27.1/4-4; 27.4/4-4); Kar beyaz memeler görülsün diyü (27.3/2-4);Kokar Elif Elif diye (26/2-4);Ötüşür bülbüller gül diyü diyü (28/1-2); Sıktırmış memeler görülsün

diye (27.1/3-4); Şeftali pazarı kurulsun deyi (27.1/1-4;27.2/1-4; 27.3/1-4; 27.4/1-4); Şol beyaz memeler görülsün deyi (27.2/3-4); Şol bizim da'valar görülsün deyi (27.2/2-4); Şu beyaz memeler görülsün diyü (27.4/3-4); Şu bizim da'vamız görülsün diye (27.1/2-4; 27.3/4-4; 27.4/2-4); Şurda bir divâne yârim var diyü (29/2-4); Tozar Elif Elif diye (26/1-2); Yalvarır oğlana gel diyü diyü (28/2-4); Yazar Elif Elif diye (26/3-4); Yüzer Elif Elif diye (26/4-4)

derebilmek: Ne goncasın derebildim (101/1-2)

dermek: Şifa için güllerini dereyim (116/1-4)

dîde: Ol zaman kan ağlar dîdelerimiz(263/1-4)

dil: *Karac'oğlan* (der de) anar m'ola dilleri (73/7-4)

dindirmek: Aktı gözüm yaşın dindiremedim (97/4-4)

diş: [Peynirdir] dilleri inci dişlinin (144/4-4); Ağ[ı]zımdan çekileydi dişlerim (134.2/3-4); Çürüyüp de dökülesi dişlerim (134.3/3-4); Kurt yiyip de çürüyesi dişinen (134.1/6-4)

dişlemek: Çürüyüp de kurt yiyesi dişlerim (124/5-4)

diyememek: Sırrımı illere diyemiyorum (118/1-4)

doğmak: (Bir) gün üstüne bir gün [daha] doğar mı (67.2/3-4); (Acep) (bu) gün üstüne bir gün daha doğar mı (67.1/3-4 dn.);- Gün üstüne bir gün daha doğar mı (67.1/3-4)

doyamamak: Ayrılık derdine doyamadığım (94/1-4); Ben [de senin bu] sevdana doyamam (124/2-4); Kız güzel sevdan hararetli de ben sevdana doyamam (124/2-4 dn.)

dökülmek: Siyah zülfün mâh yüzüne dökülmüş (247/1-4)

dönmek: Turnadan atılan tele dönmüşsün (185.1/1-4); Beş vakit namaz kılmamışa döndüm (121/4-4); Boş yuva beklemiş toy kuşa döndüm (121/2-4); Dağlara kar yağmış donmuşa döndüm (121/5-4); Emaneten bir don giymişe döndüm (121/1-4); Issız virânede baykuşa döndüm (121/3-4); Kuru yerde davar yaymışa döndüm (121/1-2); Altun tas içinde bala dönmüşsün (185.1/2-4; 185.2/2-4); Boz dumanı çökmüş kıra dönmüşsün (185.2/3-4); Ilgıt ılgıt esen yele dönmüşsün (185.1/3-4); Kuz yerde açılmış güle dönmüşsün (185.2/1-4); Söylerim söylemez dile dönmüşsün (185.1/4-4)

dördürmek: Dön gönül dedim de döndüremedim (97/1-4); Kadeh dönderi dönderi (251/1-4)

durabilmek: Bir soluk karşımda durabilin mi (64/1-2)

duramamak: Ben senin derdinden duramıyorum (118/2-4)

durmak: Ay gün yıldız gibi düzülüp durur (235/4-4); Beri dur hey benli dilber beri dur (237/2-4); Defterim elinde dürülüp

durur (235/1-4); Geri dur da nazlı dilber geri dur (211/3-4; 237/3-4)

durmak: Mizan teraziler kurulup durur (235/2-4); Ummânın üstünde salınup durur (235/3-4)

duymak: Can meyl eder amma yürek duyar mı (65/4-4); Şirin kelâmını kulak duyar mı (65/1-2)

düş: Günde gör(ü)rüm [düşlerini] (41.1/3-4)

düşkün: Satılmaz kumaşım yüzden düşkündür (225/5-4 ek dörtlük; 225/5-4 ek dörtlük; 225/5-4); Bir yâr için vatanından düşgündür (212/1-4); Sayılmaz saatim gözden düşkündür (225/5-4 ek dörtlük); Onun için dost gözümden düşkündür (225/4-4 ek dörtlük); Onun için yâr yüzümden düşkündür (225/4-4); Şimdi gönlüm bir yosmaya düşkündür (225/3-4 ek dörtlük); Daha gönlüm bir kıza [da] düşkündür (225/2-4)

düşmek: Ağlama sevdiğim yol ayrı düştü (255/1-4; 255/2-4; 255/3-4); Hani ol silenler silmeze düştü (254/2-4); Lâkin *Karac'oğlan* ölmeze düştü (254/3-4); Onlar da usandı gelmeze düştü (254/1-4)

düşürmek: [Şu] benim gönlümü güle düşürdün (176/3-4); Benim kısmetimi çöle düşürdün (176/4-4); Böyle bir acayip hâle düşürdün (176/1-4); Felek yolum gurbet ile düşürdün (176/2-4)

düzgün: Yok kusurun âzâların düzgündür (212/4-4)

düzmek: Döküp sermiş ağ gerdana düzerek (80.1/1-4)

eğlemek (bkz. eylemek): Bana bir suna ver gönlüm eğleyim (113.1/1-2); Birin de bana ver gönlüm eğleyim (113.1/1-4); Öyle bir suna ver gönlüm eğleyim (113.1/4-4; 113.1/6-4); Şöyle bir suna ver gönlüm eğleyim (113.1/3-4); Ver bana bir güzel gönlüm eğleyeyim (113.2/4-4; 113.1/2-4; 113.2/1-2; 113.2/1-4; 113.2/2-4; 113.2/3-4; 113.2/5-4; 113.1/5-4)

eğlememek: Bari (şunda) bir kötünün gönlün eğleme (5/4-4)

eğmek: Geçer de karşından boynun eğer mi (65/2-4)

el: Ölmeyince çeker miyim elimi (253.1/3-4)

ellenmek: Ellenmeyi ellenmeyi (76.1/2-4)

emilmemek: Emilmeyi emilmeyi (76.2/2-4)

Erciyas: Dünyanın binasın bilin Erciyas (239/2-4); Kırık kırık eser yelin Erciyas (239/3-4); Kokar burcu burcu gülün Erciyas (239/1-4); Yamandır Tekir'in belin Erciyas (239/4-4)

erdirmek: Gönül sana akıl erdiremedim (97/2-4)

eritmek: Eridir de nazlı dilber eridir (211/1-4)

essah: Bilmem beni sınar bilmem essahtır (208/1-4)

eş: Ayrılasın Ayvaz'ından eşinden (127/5-4); Hoşça geçin yârân ilen eşinen (134.1/1-2); Var salın gez yârân ile eşinen (134.4/1-2); Var salın yat yârânınan eşinen (134.3/1-2)

eşkin: Bağlaman yolumu atım eşkindir (225/1-4 ek dörtlük)

etmek: (Kaykan) kirpiklerin kaşım ile ceng eder (200.2/4-4 dn.); [Kaykı] kirpiklerin kaşla ceng eder (200.2/4-4); Kalem kaşlar kirpiğinen ceng eder (200.3/4-4); Kirpiklerin kaşın ile cenk eder (200.1/6-4); Kadir Mevlâ'm daha neler halk eder (200.1/2-4; 200.3/1-4)

eylemek: Akşam sabah derken geçti n'eyleyim (114/4-4 dn.);Akşamın sabahı soldu n'eyleyim (114/4-4); Dostum bir yaralar açtı n'eyleyim (114/1-2); Engel aramızı açtı n'eyleyim (114/2-4); Felek biz(i)'ayırdı seçti n'eyleyim (114/3-4); Gurbet ile giden yâri n'eylerim (111.1/4-4); İlin sarıp yorduğunu n'eylerim (111.1/3-4); İller bilip koğulmuşu n'eyleyim (111.2/2-4); İller yemiş doyulmuşu n'eyleyim (111.2/3-4; 230/5-4); Önden önü serilmişi n'eylerim (111.1/1-4); Koldan kola sarılmışı n'eylerim (111.2/1-4; 111.1/2-4); Minnet ile derilmişi n'eylerim (111.1/1-2); O da bir gün imiş geçti n'eyleyim (114/1-4); Olursa kız olsun dulu n'eyleyim (111.2/3-4 dn.); Üstümüze yâr sevindi n'eyleyim (142/2-4); Anmasun kerem eylesün (184/4-4); Düşmesün kerem eylesün (184/1-4); Ötmesün kerem eylesün (184/3-4); Salmasun kerem eylesün (184/2-4)

farımak: Ara yerde engellerin farıya (30/2-4)

felek: Bülbülüm gelmeden ayırma felek (78.1/1-4); Cahilim kıymetin bilmedim felek (78.2/2-4); Hemen kara yazın bana mı felek (78.1/4-4); Her dâim garazın bana mı felek (78.2/3-4); Kime şekvâ edem elinden felek (78.1/2-4); Kusur benim değil dilimin felek (78.1/3-4); Nice bir dolanam dîvâne felek (78.2/1-4); Şakıyıp gülmedim hey zâlim felek (78.2/1-2)

gamlanmamak: Gönül gamlanma gamlanma (7/1-4; 7/2-4; 7/3-4; 7/4-4; 7/5-4)

gelin: Amanımı kesme gelin (154/4-4); Başı hâ[ğ]lim (?) hallı telli bir gelin (156.1/1-4); Başı haylim haylim telli bir gelin (156.3/1-4 dn.); Ben hasmın[ı] asma gelin (154/2-4 dn.); Bu sözüme küsme gelin (154/3-4); Cennet-i 'alânın gülü bir gelin (156.3/4-4 dn.); İnsaflı kullardan olman mı gelin (155/2-4); Kerem eyle asma gelin (154/1-4;154/2-4); Kerem eyle bu sevdamı kes gelin (158.2/1-2 dn.); Sallanı sallanı gelmen mi gelin (155/1-4); Ümidimi kesme gelin (154/4-4 dn.); Al

da beni ağ göğsüne bas gelin (158.1/4-4); Al da beni usul boya as gelin (158.1/3-4); Bağdat'ta Basra'da birdir bu gelin (159/1-4); Başı eğlim eğlim bağlı bir gelin (156.5/3-4); Başı eğrim büğrüm bağlı bir gelin (156.4/1-4); Başı ibrim ibrim telli bir gelin (156.3/1-4); Beli şal kuşaklı bağ[l]u bir gelin (156.2/1-4); Benim içün ümidini kes gelin (158.1/6-4); Birini yiğide vermen mi gelin (155/3-4); Bunlardan [da] ağır başlı [bu] gelin (159/3-4); Can verip yoluna ölmeli gelin (160/3-4); Cennet-i 'alâda hûri bir gelin (156.2/3-4; 156.4/5-4); Cennet-i 'alânın nuru bir gelin (156.1/3-4; 156.1/5-4; 156.3/4-4; 156.5/4-4); Arganlı erkânlı yollu bir gelin (156.4/2-4); Edepli erkânlı yollu bir gelin (156.1/2-4 dn.; 156.3/2-4; 156.4/4-4); Gamz(e)'okun sineme urdu bir gelin (157/3-4); Gey mestini yavaş yavaş bas gelin (158.1/2-4); Giy ki sırtına memeye(?) bas gelin (158.2/4-4 dn.); Giyin sarıl ağ memeye bas gelin (158.2/4-4); Gözümün yaşını sildi bir gelin (157/1-4); Isıtmanı ben bağlayım kes gelin (158.1/5-4); İlleri erdemli yollu bir gelin (156.5/1-4;156.2/2-4); İnce belli şal kuşaklı bir gelin (156.1/4-4; 156.5/2-4); İnce belli zer kuşaklı bir gelin (156.4/3-4);Kerem eyle bu sevdadan kes gelin (158.1/1-4); Kerem eyle şu sevdamı kes gelin (158.2/1-4); Ki sarınsam ince bele bas gelin (158.2/4-4- dn.); Ko(y) desinler şu yiğidin şu gelin (158.2/5-4); Korkarım ki sana göz değer gelin (160/2-4); Köy üstünde (?) dünyayı değer bu gelin (159/4-4); Muhabbet hâlinden bilmen mi gelin (155/5-4);Oğul peteğinin balı bu gelin (160/1-4); Ol zaman bir ikrar vermen mi gelin(155/6-4); Ökçesinden çamurlara bas gelin (158.2/3-4);Öyle bir erkânlı yollu bir gelin (156.1/2-4); Rayhanlı içinde birdir [bu] gelin (159/2-4;159/2-4 dn.); Seni bir meth ile sarmalı gelin (160/4-4); Sinemi sinene sarman mı gelin (155/4-4); Şal kuşaklı ince belli bir gelin (156.3/3-4); Tak saçına ince bele as gelin (158.2/2-4; 158.2/2-4 dn.); Taze bir şeftali verdi bir gelin (157/2-4); Tenhada şeftali verdi bir gelin (157/1-4)

gelmek: Bir gece koynunda kalmaya geldim (99.1/2-4); Ciğerimin başı yaralandı gel (81/2-4); Domurcuk güllerden dermeye geldim (99.1/5-4); Domurcuk gülünü dermeye geldim (99.3/3-4); Dudu dillerine göresim geldi (57.2/2-4); Efendim birini der diyü geldim (100/1-4); Eğlenip yanında kalasım geldi (57.1/1-2); Gerçek mi sevdiğim sormağa geldim (99.2/3-4); Gerçek mi sevdiğim sormaya geldim (99.2/1-4); Gönlümün

iste(di)ği nar [ı]rast geldi (56.2/1-4); Göster cemâlini görmeye geldim (99.2/1-2); Gözümün beyazı [karalandı] gel (81/1-4); Hak nasip ederse (koynuna) girmeye geldim (99.3/4-4); Haydi git sılana der diyü geldim (100/4-4); Hesapta(n) yanıldım yüz [ı]rast geldi (56.2/4-4); Irganan telleri göresim geldi (57.2/1-4); Issız çöllerine göresim geldi (57.2/4-4; Kul olup kapında kalmaya geldim (99.1/4-4; 99.3/2-4); Mezarım[ın] üstü karalandı gel (81/2-4 ek dörtlük); Münasip bir yere koy diyü geldim (100/2-4); Öğdüler cemâlin görmeye geldim (99.1/1-2); Peygamber vekili pîr diyü geldim (100/1-2); Soyunup koynuna girmeğe geldim (99.1/6-4; 99.2/4-4); Sunup bir dalını alasım geldi (57.1/2-4); Şu benim yârimi göresim geldi (57.2/1-2); Şu benim yavruya göresim geldi (57.2/3-4); Tamam (bu) dünya bana aralandı gel (81/1-2); Terk edip vatanı görmeye geldim (99.3/1-2); Tutup gerdanını emesim geldi (57.1/3-4); Tutup kanatların kırmağa geldim (99.2/2-4); Tutup kanatların yolmaya geldim (99.1/3-4); Yalan mı gerçek mi sormaya geldim (99.1/1-4; 99.3/1-4); Yıkılıp üstüne ölesim geldi (57.1/4-4);Yüzünü yüzüme süresim geldi (57.1/1-4); Zinciri boynumdan al diyü geldim (100/3-4); Ak kuğu karışmış kaz ile gelir(215.1/2-4); Ara yerde ingil duyar söz gelir (214/1-4); Beğ oğlu üstüne baz ile gelir (215.1/8-4); *Beğ oğlu* üstüne bazınan gelir (215.2/4-4); Benli Boz'a binmiş o da geliyor (221/3-4); Cümle beğler ona sözinen gelir (215.1/3-4); Düşünür de gider gelir (216/5-4); Elinde mushafı cüz ile gelir (215.1/6-4); Gelinler karışmış kız ilen gelir (215.2/1-4;215.2/1-4 dn.); Giden yâri verse(ler) bana yaz gelir (214/3-4); Hacı Bektaş (Veli) kalkmış o da geliyor (221/2-4); Kara bağrım deler gelir (216/3-4);Karışmış sağmalı yozunan gelir (215.1/4-4); Kazel düşmüş bağınıza güz gelir (214/2-4); Kumaş diyü ısmarladım bez gelir (214/4-4); O da aşnâsına naz ile gelir (215.1/1-4; 215.1/7-4; 215.1/7-4 dn.); O da sevdiğine nazınan gelir (215.2/2-4); Sılasına döner gelir (216/4-4); Yaş gözüne dolar gelir (216/1-4); Yedi iklim dört köşeden geliyor (221/4-4); Yiğitin alnına yazılan gelir (215.1/5-4; 215.2/3-4); Yuvasına döner gelir (216/2-4);Yüz bini de Tatar Han'dan geliyor (221/1-4); Elime bir cura saz [ı]rast geldi (56.1/1-2); Emerken memesin bal [ı]rast geldi (56.1/2-4); Emerken memesin süt ıras geldi (56.1/2-4 dn.); Emsâl geri döndü kız ırast geldi (56.1/1-4)); İkbal geri döndü kız ıras[t] geldi (56.1/3-4 dn.); Önüme bir alma dal(ı) [ı] rast geldi (56.2/1-2); Sar

sinen(i) sineme düz [ı]rast geldi (56.2/3-4); Sayısın yitirdim yüz [ı]rast geldi (56.1/4-4); Şahan ararken [baz ı]rast geldi (56.1/3-4); Şahan avlar iken baz ırast geldi (56.1/1-4 dn.);

gelmemek: Bedir yüzlü çeşm-i siyah gelmedi (54/1-4); Ben yanarım dost hâlimden bilmiyor (222/3-4); Erenler kalbine bir şey gelmesin (171/1-4); Sevdiğim gönlüne gamlar gelmesün (168/1-4); Uğrun uğrun bergüzârın gelmiyor (222/1-4); Yırak yakın bir selâmın gelmiyor (222/2-4)

gerdan: Göksü sü(r)slü [de] bir hûb gerdanlıdır (204/2-4)

gerek: (Gitmen) arkadaşlar diyü çağırsam gerek (79/3-4); Ecel kınasın[ı] yakınsam gerek (79/1-2); Eyvah öl[dü]m diyü sakınsam gerek (79/4-4); Hak nasip eylese dökünsem gerek (79/1-4); Hak nasip eylese giyinsem gerek (79/2-4); Karanlık yerlere [gitmesen] gerek (79/5-4)

geri/girü: Âhirinde ölüm olduktan geri (74/1-2);Almam güzel şimden girü (75/1-4); Ben dertli viranlı [=veremli (?)] olduktan geri (74/2-4 ek dörtlük); Ben dertli yaralı öldükten geri (74/3-4); Ben ölüp (de) düşmanım kaldıktan geri (74/4-4 dn.); Ben ölüp de ele kaldıktan geri (74/4-4); Benim gonca gülüm solduktan geri (74/1-4); Dost ağlayıp düşman güldükten geri (74/2-4); İçmem güzel şimden girü (75/3-4); Konmam güzel şimden girü (75/4-4); O yârin gönlü bende olduktan geri (74/4-4 dn.); Yemem güzel şimden girü (75/2-4); Koyma beni nazlı yârdan geriye (30/1-4)

gerilenmek: Bitmiş işim gerilenir (217/2-4); Bitmiş işler gerilenir (217/1-4 ek dörtlük)

getiremek: El ettim aya(ğı)ma getiremedim (102/2-4)

getirmek: Güder ırzın bir gün ele getirir (218.1/3-4); Herkes ateşini [bile] getirir (218.1/4-4); Herkes ateşini böyle getirir (218.1/4-4 dn.); Kötü dil de başa belâ getirir (218.1/2-4); Kötü kalbindekin dile getirir (218.1/1-4); Yüksekten gideni yola getirir (218.1/5-4); Âkıbet başına belâ getürür (218.2/3-4); Âkıbet üstüne hile getürür (218.2/2-4); Herkes ateşini bile getürür (218.2/4-4); Kötü kalbindekin dile getürür (218.2/1-4)

gezmek: Aradım buldum yavrumu gezerek (80.1/1-2); Bir zaman da yâr sevdanda gezmeli (35/2-4); Bugün evlerine vardım gezerek (80.1/3-4); Yitirdim yosmamı buldum gezerek (80.2/1-2)

gezmemek: Hasretinle yanıp durup gezmeyim (115/3-4); Öldür beni ben âh çekip gezmeyim (115/1-2); Sardır beni ben âh çekip gezmeyim (115/1-4); Söndür beni ben âh çekip gezmeyim (115/2-4)

gibi/kimi: Al yanak çevresi bal gibi gibi (49.1/3-4);Ana[m] kızı bacım gibi (42/2-4); Ayın on dördünde doğduğu gibi (52/2-4); Bakıp durur yüz altınlık mal kimi (53/2-4);Bizde insen [de] binmesen il gibi (51/2-4); Bize de yığsan yükletsen il gibi (51/1-4);Bülbülün dallara konduğu gibi (52/3-4);Gez fikirli benim gibi (50/1-4); Gez mekânsız benim gibi (50/2-4); Havaya bulutun ağdığı gibi (52/1-4); Hizmet etsem kapısında kul kimi (53/3-4); Keselerim örde yansa yel gibi (51/3-4); Kokulardım yen(i)'açılmış gül kimi (53/1-4); Kölelerim ekse biçse kul gibi (51/4-4); Mevlâ'm (beş on) oğlan virsün selvi dal gibi (51/5-4); Mor menekşe boynun eğdiği gibi (52/5-4); Rahmetin güllere yağdığı gibi (52/4-4); Sen d(e)'olasın benim gibi (50/1-2); Sızıla gez benim gibi (50/4-4); Yat yâreli benim gibi (50/3-4); Yüce dağ başında kar gibi gibi (49.2/1-2); Biraz gönülcüğün var gibi gibi (49.2/2-4); Gitme beğim gitme der gibi gibi (49.2/3-4); (O) kızın gönlü bana var gibi gibi (49.1/1-4); Sıktırmış kolların dar gibi gibi (49.1/2-4); Yanıyor ciğerim kor gibi gibi (49.2/1-4)

gitmek: (Beyaz mahreminde) kırmızı yanak(lar) görülsün [de] gidelim (105.3/2-4); Âh çektikçe yüreğinden kan gider(200.1/2-4 ek dörtlük); Ak kuzular melesin de gidelim (105.2/3-4); Âşığı sayılan ile gidelim (106.1/3-4); Bizi görmüş karşımızdan yan gider (77.3/- ek dörtlük); Dedi bizim ile del'olan gider(198.1/4-4 ek dörtlük); Düş Kara Deniz'e sele gidelim (106.2/4-4); Düşelim denize sele gidelim (106.1/4-4);Emmili dayılı bile gidelim (106.1/2-4); Emmili dayılı ile gidelim (106.2/3-4); Erenler yol kurmuş yola gidelim (106.2/1-2); Erisin dağların (da) karı gidelim (105.1/1-2);Gel güzeli bolca ile gidelim (106.1/1-4); Güzeli çok olan ile gidelim (106.2/1-4); Hanım kızlar yürüsün de gidelim (105.1/3-4); İndir aşağı[ya] yola gidelim (106.1/1-2); Kadir kıymet bilen ile gidelim (105.3/3-4); Kadr ü kıymet bilen ile gidelim (106.2/2-4); Kırların (lâle) sünbülü çıksın (da) gidelim (105.3/1-4); Körpe kuzu melesin de gidelim (105.1/2-4); Lâle sünbül bürüsün de gidelim (105.1/4-4; 105.2/2-4); On bir ayın birisinde gidelim (105.1/5-4; 105.2/4-4); On ik(i)'ayın biri[si]nde gidelim (105.3/4-4); Onlar (da) sevdiğine nazınan gider (198.1/1-4 dn.); Sanki güzel sermayenden ne'n gider (200.1/4-4 dn.); Yaz bahar (beş) ayları doğsun gidelim (105.2/1-4); Yol ver dağlar ben sılama gideyim (112/1-4; 112/2-4; 112/3-4; 112/4-4); Yollar çamur kurusun da gidelim

(105.1/1-4; 105.2/1-4); Ağalar beğleri arzular gider(199/1-4); Âh çektikçe ciğer[in]den kan gider (200.1/4-4 dn.); Âh ettikçe ciğer[in]den kan gider (200.1/4-4); Âh ettikçe yüreğinden kan gider (200.3/2-4;200.2/3-4); Bu dünyaya hayvan gelmiş bön gider (200.1/1-4 dn.); Çekme gamzelerin zağınan gider (198.1/3-4); Çekmiş katarını çığınan gider (198.1/2-4); Çünki dilber sermayenden ne'n gider (200.3/3-4); Dedi bizim ile del(i)'olan gider (198.2/4-4); Dünyasına hayvan gelmiş bön gider (200.1/1-4); Düzmüş katarını çığınan gider (198.2/3-4); Elinde dizgini tartup gidiyor (220/3-4); Engel diken olmuş batup gidiyor (220/4-4); Gülün burcu burcu kokup gidiyor (220/1-4); Hani yaylam der de arzular gider (199/2-4; 199/3-4); Hûb zülüf gerdanda bağınan gider (198.2/2-4); Irmak bağçanızdan akup gidiyor (220/2-4); O da pervaz vurmuş uçtu gidiyor (219/3-4); Sandım sadrıâzam tuğınan gider (198.1/1-4; 198.2/1-4); Sanki güzel sermayenden ne'n gider (200.1/3-4); Sermayenden ne'n eksilir ne'n gider (200.2/2-4); Top zülüf gerdanda topınan gider (198.1/4-4); Toplamış dizgini geçti gidiyor (219/1-4); Yaktı ciğerimi geçti gidiyor (219/4-4); Yalancıda iman kalmaz din gider (200.2/1-4; 200.1/5-4); Yâr eski yâremi açtı gidiyor (219/2-4); Yürektedir yaram sızılar gider (199/4-4); Zülüfün gerdana çığınan gider (198.1/2-4 dn.)

göç: Çekip gelir göçlerini (41.1/1-2); Kozan arasından çekmiş göçünü (40/1-2)

göl: Avcıları şirin gezer gölleri (73/5-4); Duman çöker nur bağlanır göllere (14/2-4)

gölek: Yâr kolların incimiştir gölekler (189/3-4)

gönül: Âkıbet gurbette kaldın mı gönül (85.1/5-4); Âkıbet sözüme geldin mi gönül (85.2/2-4); Ben senin kahrını çekemem gönül (87/1-4); Ben senin kahrını çekemem gönül (87/2-4); Ben senin kahrını çekemem gönül (87/3-4; 87/4-4); Bozulmuş bağlara döndün mü gönül (85.1/2-4; 85.2/3-4); Diyâr-ı gurbette kaldın mı gönül (85.2/4-4); Farz ile sünneti kıldın mı gönül (85.1/4-4); Karadan menzilin aldın mı gönül (85.1/1-4; 85.2/1-4); Karışmış abdala pustasın (?) gönül (86/1-2); Mertebe mertebe inen mi gönül (85.1/3-4); Sesi (?) kanmış avcıya yastadır gönül (86/2-4); Şimdi engin[ler]e indin mi gönül (85.1/1-2;85.2/1-2); Yârin gayıp etmiş yastasın gönül (86/3-4)

görmek: Eğlen dilber mâh yüzünü göreyim (116/1-2); Eğlen oğlan ben anamı göreyim (116/2-4); sıtma veriyor [y]üzün (?)

görene (23.2/1-2); Sıtma verir mâh yüzünü görene (23.1/1-2); Tecnis'te bir Arap güzeli gördüm (123/1-2; 123/1-4; 123/2-4; 123/3-4; 123/1-4)

görülmek: Görülmeyi görülmeyi (76.1/1-2)

görülmemek: Görülmeyi görülmeyi (76.2/1-2)

görünmek: Acem'in ölkesi çöller görünür (238/3-4); Dost ile gezdiğim dağlar görünür (238/4-4); Erciyas başında duman görünür (238/1-4); Güzeller de bir hoş bir hoş görünür (238/1-4);Zerrece göğsünde iman görünür

götürememek: Ağırdır şeleğim götüremedim (92/4-4)

göz: Ağ beyaz üstüne yaz kara gözlüm (126/1-4); Arayıp eşini bul kömür gözlüm (125.3/3-4); Ayırdılar beni kal kömür gözlüm (125.3/1-4); Başının çaresin bul ala gözlüm (125.2/1-4); Dünyalar durdukça dur ala gözlüm (125.2/1-2); Felek sardırmadı kal ala gözlüm (125.2/2-4);Gel bizim yaylada kal ala gözlüm (125.2/4-4); Göğsünün düğmesin çöz kara gözlüm (126/3-4); Güzellik kıymetin bil kömür gözlüm (125.3/5-4); Hastamın üstünde kal kömür gözlüm (125.1/2-4); İşte ben kapma kul kömür gözlüm (125.1/1-4; 125.3/2-4); Yanağın çevresi bal kömür gözlüm (125.1/3-4; 125.3/4-4); Yavru şahan gibi bas kara gözlüm (126/1-2);Yüzünden damlayan nur ala gözlüm (125.2/3-4); Yüzünün üstüne tel kömür gözlüm (125.1/1-2); Zülüfü gerdana [düz] kara gözlüm (126/2-4); Belh'i Buhara'yı değer gözlerin(167/4-4); Büsbütün dünyayı değer gözlerin (167/6-4); Bütün Gürcistan'ı değer gözlerin (167/3-4); Bütün İstanbul'u değer gözlerin (167/5-4); Haleb'i Urfa'yı değer gözlerin (167/2-4); İzmir'i Konya'yı değer gözlerin (167/1-4)

gül: Vermesin hoyrata güllerimizi (48/3-4); Yanaşınca beyaz kırmız(ı) gül güle (19/2-4)

güldürmek: Ağ yâr (da) bizi serseriye güldürdün (142/4-4)

gülmek: Âşıkı ağlatan güzel güler mi (67.1/4-4 dn.)

gün: Bugün yârdan ayrılalı beş gündür (225/6-4 ek dörtlük); Tabutun üstüne sarılık bir gün (15/3-4 dn.); Amelin ardına verilir bir gün (178.1/6-4 dn.; 178.2/6-4; 178.1/6-4; 178.4/4-4; 179/3-4); Bugün dosttan ayrı düştüm beş gündür (225/6-4); Cehennem üstüne kurulur bir gün (178.1/3-4;178.2/2-4; 178.3/4-4; 178.4/2-4); Defter tutsam olancası bir gündür (224/4-4); Döner baykuş öter bir gün (179/4-4); Eşgin arap atlar bilişir bir gün (181/2-4 dn.); Hak mizan terazi kurulur bir gün (178.1/5-4; 178.2/5-4); Mizan terazisi

kurulur bir gün (178.4/3-4); Hak nizam terazi kurulur bir gün (178.3/2-4); Hakk'ın emri ile dirilir bir gün (178.1/1-4); 178.2/1-4; 178.3/1-4); Hakk'ın emri ile sorulur bir gün (178.3/3-4); Hesap ettim ölüncesi bir gündür (236/4-4); İğneden ipliğe sorarlar bir gün (178.4/1-4); İğneden ipliğe sorulur bir gün (178.1/4-4; 178.2/4-4); Keskin arap atlar bilişir bir gün (181/2-4); Kılıç kalkan ile erişir bir gün (181/3-4); Kılınç kalkan ile erişir bir gün (181/3-4 dn.); Koç yiğit al kana beleşir bir gün (181/4-4); Seni eken biçer bir gün (179/1-4); Ulu bayram günü barışır bir gün (181/1-4); Yakasız gömleğe sarılır bir gün (178.1/2-4; 178.2/3-4); Yekle gider salın bir gün (179/2-4 dn.); Yelgin gider salın bir gün (179/2-4)

güzel: (Âh) ala gözler(i) sürmel(i)'olur güzelin (161/4-4); Ala gözleri sürmel(i)'olur güzelin (161/2-4 dn.); Ala gözleri söb(e)'olur güzelin (161/2-4); Her yerleri ma'mur olur güzelin (161/3-4); İnciye misâldir dişi güzelin (162/2-4); Mahpâreye benzer kaşı güzelin (162/3-4); Yürüyüşü serhoş olur güzelin (161/1-4); Yüzü çifte benli başı güzelin (162/1-4)

haber: Göğsü elvan nakışlımdan bir haber (197/2-4);Güller gibi kokuşlumdan bir haber (197/3-4); Kaşı çatma çatışlımdan bir haber (197/1-4)

Haçın: Üç beş sene ben bekledim Haçın'ı (40/2-4)

hani: Hani yaylam hani ceylânım hani (68/1-4; 68/2-4; 68/3-4; 68/4-4; 68/5-4)

helâklamak: Göremezsem bu derd beni helâkler (189/1-4)

ırabilmek: Ne başımdan ırabildim (101/1-4)

Iramak: Eğlen dilber kasavetim(i) ırayım

ıramamak: Serimi sevdadan ıramıyorum (120/1-2)

iç: Getirip giderler sallar içinde (18.1/4-4); [Melil mahzun gezer iller içinde] (18.1/2-4); Gezer melûl melûl iller içinde (18.2/3-4); Hakk'ın yarattığı kullar içinde (18.1/3-4; 18.2/5-4); Hasta hasta gezer sağlar içinde (18.1/2-4 dn.); Koynunda yatayım şallar içinde (18.2/4-4); Kuğuya benzettim dallar içinde (18.1/1-2); Kuğuya benzettim göller içinde (18.2/1-4); Kurbette söylenen diller içinde (18.2/2-4); Nice bir ağladın iller içinde (18.1/1-4 ek dörtlük); Selviye benzettim dallar içinde (18.1/1-4; 18.2/1-2)

için: Gözlüyor yolları yâr benim için (150/1-4); Mevlâ'yı seversen gel benim için (150/3-4); Sabahın tenhaya gel benim için (150/2-4); Varsın ferman çıksın [yâr] bizim için (150/4-4)

il/el: 'Dal' oldu gidelim bizim illere (25/4-4); Bal oldu gidelim bizim illere (25/5-4); Çevrilsin çevrilsin konsun illeri (73/4-4); El oldu gidelim bizim illere (25/3-4); Gel oldu gidelim bizim illere (25/1-2); Gül oldu gidelim bizim illere (25/2-4); Sel oldu gidelim bizim illere (25/1-4); Comartlıktan kesilmesin iliniz (264.1/3-4 dn.; 264.1/3-4; 264.2/2-4); Terk edeyim vatanımı ilimi(253.1/2-4)

ile/inen/ınan: Bulanırım karışınca il ile (19/1-2); Bülbülün figanı (da) gonca gül ile (140.2/1-2; 140.1/1-2); Çok yemişim nimetini tuz ile (21/5-4); Çürüyüp de kurt yiyesi diş ile (124/5-4 dn.); Döğünürüm kara bağrım taş ile (124/4-4); Eğler koç yiğidi şivan saz ile (21/4-4); Eyle hazır adam olman kâr ile (140.2/4-4); Kab(a)'ağacın gürlemesi dal ile (140.2/3-4); Kab(a)'ağacın gürültüsü dalınan (140.1/3-4); Kabarın vurdurma taşa düz ile (?) (21/1-2); Karın namlı namlı yatar buz ile (21/3-4); Kirpikleri top top olmuş yaş ile (124/3-4); Konsak göçsek beğlik sürsek il ile (140.2/5-4); Konsak göçsek beğlik sürsek ilinen (140.1/5-4); Konuşalım tatlı tatlı dilinen (140.3/1-2); Niçin beni zem idersin ilinen (140.3/1-4;140.1/4-4); Niçin zem edersin [bile il ile] (140.2/2-4); Onun (da) geçinmesi müşkil hâl ile (140.2/1-4); Onun geçinmesi müşkil halınan (140.1/1-4); Onun ördeği [de] turna(n) kaz ile (21/2-4); Peteklerim dolu dolu bal ile (20/1-4); Peteklerim dopdoludur bal ile (43/2-4); Yanar bağrı ateş ile köz ile (21/1-4); Ziyan eyle adam olmaz kârinen (140.3/2-4); Ziyan ile olmaz âdem kârınan (140.1/2-4)

ilvan: A'lâ güzel amma pek ilvanlıdır (204/5-4)

imek: Bakıp kaş altından gülmeseneydin (151.2/1-4 dn.); Bakıp kaş altından gülmeye idin (151.4/1-4); Bakıp uğrun uğrun gülmeseneydin (151.3/1-4); Bakıp uğrun uğrun gülmeye idin (151.1/1-4); Biri de al gerek idi (55/1-4); Çağırıp bergüzâr vermeseneydin (151.2/2-4); Darılırsan güzel olmasaneydin (151.2/5-4 dn.); Darılırsan güzel olmaya idin (151.1/4-4 ek dörtlük); Getirip bergüzâr vermeseneydin (151.3/3-4); Getirip bergüzâr vermeye idin (151.4/3-4); Harcın değil (ise) güzel olmasaneydin (151.2/5-4; 151.3/4-4); Harcın ise güzel olmaya idin (151.4/4-4); İncinirsen güzel olmaya idin (151.1/4-4); Karanfil gül gerek idi (55/3-4); Kimseden kimseye fayda yoğ imiş (243.1/2-4 ek dörtlük); N'ola bir şeftali vermeye idin (151.1/3-4); Salınıp karşıma gelmeye idin (151.4/2-4); Sana

bir ben gerek idi (55/4-4); Sana bir dil gerek idi (55/2-4); Sana bir göl gerek idi (55/1-2); Soyunup koynuma girmeseneydin (151.2/4-4; 151.3/2-4); Soyunup koynuma girmeye idin (151.1/2-4); Uğrun uğrun bakıp gülmeseneydin (151.2/1-4); Yazık bana böyle kıymasaneydin (151.2/3-4); Aradım cihânı dertsiz yoğ imiş(243.1/3-4); Arkamızda bir karlıca dağ imiş (243.1/4-4); Arkamızda meğer karlı dağ imiş(243.1/4-4 dn.); Aslı'mın menendi eşi yoğ imiş(238/2-4); Az yaşayup bir dem sürmek yeğ imiş(243.2/4-4); Az yaşayup devran sürmek yeğ imiş (243.1/1-4); Bir ben değil gayrılara yâr imiş (244/3-4); Bizim ilde çoban olmak yeğ imiş (243.1/5-4); Dolandım dünyayı dertsiz yoğ imiş(243.1/3-4 dn.); Kardaşdan kardaşa fayda yoğ imiş (243.1/2-4;243.2/3-4); Meğer bu dünyanın sonu yoğumuş (243.2/2-4); Meğer merhametsiz sitemkâr imiş (244/2-4); Memlekette azap durmak [yeğ imiş] (243.2/1-4); Tedbirimde kusurumuz var imiş (244/1-4); Vatanında züğürt olmak yeğ imiş (243.1/5-4 dn.)

incimemek (bkz. incinmek, incinmemek): [Gerdana dökülen tel incimesin] (169.4/1-4); Dökülen gerdana tel incimesin (169.5/1-4); Dökülmüş gerdana tel incimesin (169.5/1-4 dn.); Dudak zahmet çeker dil incimesin (169.5/4-4); Dudak zahmet çeküp dil incimesin (169.4/4-4); Şöyle bir sallan ki bel incimesin (169.5/2-4); Yorgan zahmet çeker kol incimesin (169.5/3-4); Yorgan zahmet çeküp kol incimesin (169.4/3-4); Yorgan zahmet çeküp kol incimesin (169.4/3-4); Dudak zahmet çeksin dil incimesin (169.2/4-4); Gerdana dökülen tel incimesin (169.2/1-4); Şöyle bir sallan ki bel incimesin (169.2/2-4);Yorgan zahmet çeksin bel incimesin (169.2/3-4); Yorgan zahmet çeksin kol incimesin (169.2/3-4 dn.)

incinmek/incilmek (bkz. incimek): Acep al yanaktan gül incilir mi (66/3-4); Boynuna dolanan kol incinir mi (66/4-4 dn.);Darayıp düze[l]den el incilir mi (66/1-4); Döğülen gerdanda kol incilir mi (66/4-4); Dökülen gerdana dil incilir mi (66/2-4); Güzeli met[h] eden dil incilir mi (66/1-2); Dudak zahmet çeksün dil incinmesin (169. 6/5-4); Şöyle bir sallan da bel incinmesin (169.4/2-4); Yastık zahmet çekip bel incinmesin (169. 6/4-4); Yavaş sar yaramı kol incinmesin (169. 6/3-4)

incinmemek (bkz.incinmek, incimemek): Cenazemi sar altında bel incinmesin (169.1/2-4 dn.); Dökülür gerdana tel incinmesin (169. 6/1-4); Dudak zahmet çekip dil incinmesin (169.1/5-

4; 169.3/4-4); Gerdana dökülen tel incinmesin (169.1/1-4; 169.3/1-4); Sargı sar altında bel incinmesin (169.3/2-4); Şöyle bir sallan gel bel incinmesin (169.1/2-4); Usul yürü yavru kol incinmesin (169.1/4-4; 169.3/3-4;169.3/3-4 dn.); Yastık zahmet çeksin kol incinmesin (169.1/3-4); Yavaş[ça] (sallan) sevdiğim il incinmesin (169. 6/2-4); Yorgan zahmet çeksin kol incinmesin (169.1/3-4 dn.)

indirememek: İn gönül dedim de indiremedim (97/1-2)

inşallah: Aramızdan gelir geçer inşallah (31/2-4); Ayıran [belâsın] bulur inşallah (31/1-4); Muzu[r]lar belâsın bulur inşallah (31/4-4); Yaradan kurtarır dardan inşallah (31/3-4)

irilenmek: Ufaklanır irilenir (217/3-4)

ise: (Kız seni) geçerim Tuna'nın seli isen de (17.4/3-4); Alamazsın oğlan Ali isen de (17.3/4-4); Almam şimden girü hûri isen de (17.2/5-4); Başın al çiçekli (?) koru isen de (17.4/1-4); Ben de vardım sana deli isen de (17.4/4-4); Bir gözleri kanlı [k]uğu isen de (17.3/1-4); Bozarım bin yıllık koru isen de (17.2/3-4); Geçerim Tuna'nın seli isen de (17.1/3-4; 17.2/1-4; 17.3/5-4); Gel sarıla(lım)[k] oğlan deli isen de (17.3/6-4); Gel sarılak yatak deli isen de (17.2/4-4); Gelemen üstüme Ali isen de (17.1/2-4; 17.4/2-4); Gözleri dumanlı kuğu isen de (17.1/1-4); İstemem kız seni hûri isen de (17.4/5-4); Kız almam ben seni hûri isen de (17.1/7-4); Kız seni yutarım ağu isen de (17.3/3-4); Mevlâ'nın sevgili kulu isen de (17.1/4-4); On iki padişah kızı isen de (17.1/5-4); Sarılalım (gel) oğlan deli isen de (17.1/6-4); Söyle güzellerin mâhı isen de (17.1/1-2); Tanrının sevgili kulu isen de (17.3/2-4); Var git anam bacım hûri isen de (17.3/7-4); Varmam şimden geri beğ oğl(u)'isen de (17.2/2-4)

iş: Kömür gözlüm senin ihmâl işinden (127/2-4)

kalan: [Yıkılmış] gönlünü yapamam kalan (130/3-4); Ağlamam giderim gülemem kalan (130/2-4); Bağrımı yerlere süreyim kalan (130/1-4); Ya ben kimler ile kalayın kalan (130/1-2); Yâr için abdala uyarım kalan (130/4-4)

kaldırmak: Ara yerde muhabbeti kaldırdın (142/1-4)

kalmak: Ağlayıp gezerim burda ne'm kaldı (34.2/2-4); Ağyâr boynun eğdi kaldı (32/3-4); Beni Mecnun eden [yârda] ne'm kaldı (34.2/1-4); Dizgin edip çıkmamıza ne kaldı (33/2-4 dn.); Figanım artıran yârda ne'm kaldı (34.1/2-4); Figanım artırdın zâr[d]e ne'm kaldı (34.2/3-4); Giderim gurbete daha ne'm kaldı (34.1/4-4); Hâlimi bilmeyen yârda ne'm kaldı (34.2/1-4); Hesap etsin yaz ayına ne kaldı (33/1-2); İl malı-

nı (top top edip) koğmamıza ne kaldı (33/1-4); Kadrimi bilmeyen yârda ne'm kaldı (34.1/3-4); Pencereden sundu kaldı (32/4-4); Silâh çatup yatmamıza ne kaldı (33/2-4); Vefâsı olmayan yârda ne'm kaldı (34.1/1-2; 34.2/1-2); Yârim göçtü yurdu kaldı (32/1-2; 32/2-4); Yüreğimde derdi kaldı (32/1-4); Beni Mecnun eden yârda ne'm kaldı (34.1/1-4); Bir ben oturacak yerin kalmamış (241.1/2-4)

kalmamak: Biri dolup biri [boşça] kalmasun (168/5-4); Bozulmuş bağçan da gülün kalmamış (241.1/4-4); Dökülmüş yaprağın gülün kalmamış (241.1/4-4 ek dörtlük); Dökülmüş yaprağın perin kalmamış (241.1/5-4 ek dörtlük); Hiç bir el değmedik yerin kalmamış (241.1/3-4; 241.5/3-4); Hiç bir işe yarar yerin kalmamış (241.1/5-4); Şimdi el değmedik yerin kalmamış (241.1/3-4 ek dörtlük); Şimdi söylemeye dilin kalmamış (241.1/1-4); Şimdi söyleyecek dilin kalmamış (241.1/1-4 ek dörtlük); Bana bir tas acı suyun kalmamış (241.1/3-4); Bana oturacak yerin kalmamış (241.1/4-4; 241.3/2-4 ek dörtlük); Beni kondurmağa yerin kalmamış (241.5/2-4); Bir ben oturmaya yerin kalmamış (241.1/4-4 ek dörtlük); Birin gizleyecek yerin kalmamış (241.5/2-4); Dökülmüş yaprağın gülü[n] kalmamış (241.4/3-4; 241.1/2-4; 241.1/5-4 ek dörtlük; 241.3/3-4; 241.3/4-4 ek dörtlük); Hiç bir el değmedik yerin kalmamış (241.5/3-4); Hoş geldin demeğe dilin kalmamış (241.4/2-4); İle yoldurmuşsun gülün kalmamış (241.5/4-4); Meğer el değmedik yerin kalmamış (241.1/2-4 ek dörtlük; 241.3/2-4); Merhaba demeğe dilin kalmamış (241.4/1-4); Senin el değmedik yerin kalmamış (241.1/5-4); Şimdi ol ahdinden biri kalmamış (241.1/5-4 ek dörtlük; 241.3/4-4); Şimdi söylemeğe dilin kalmamış (241.1/1-4;241.5/1-4;241.3/1-4; 241.6/1-4); Şimdi söyleyecek dilin kalmamış (241.1/1-4 ek dörtlük); Varıp oturacak yerin kalmamış (241.1/2-4 ek dörtlük)

kanamamak: İçtim ama yine kanamıyorum (118/4-4)

kanlı: Al yanağı iplik iplik kanlıdır (204/1-4)

kara: Ezel ezel(den) kaşlarının karası (43/1-4); Güzeller serdârı giymiş karalar (187.1/2-4); Yiğidin sevdiği giysin karalar (187.2/3-4)

karalanmak: Çalınan beratım (?) karalanır mı (38.1/4-4)

karşı: Binem gidem yâre karşı (44/4-4); Diyemiyom ile karşı (44/1-4);Döner gider yâre karşı (44/3-4 ek dörtlük); Kınalı parmaklar el ele karşı (45/3-4); Mercanlı bilekler kol kola

karşı (45/2-4); Seher ile dana karşı (44/2-4 dn.); Seher vakti güle karşı (44/2-4); Söyle konuşalım dil dile karşı (45/1-4); Şimdi ne hoş olur yol yola karşı (45/1-2); Taramış zülfünü tel tele karşı (45/4-4); Yâr oturmuş yele karşı (44/3-4); Yeşil bağla ile karşı (44/5-4)

kaş: Dost görünce kaşlarını (41.1/2-4); Kipriğinen kaşlarını (41.1/3-4)

kaya: Yavru şahin konsun kayalarına (12/2-4)

kelek: Gelin olmuş kesilmiştir kelekler (189/4-4)

kem: İyiler iyiye kötü(ler) kem keme (22/4-4)

kenar: Alıp avlanmalı göl kenarında (2.1/1-2); Altun kemer oynar bel kenarında(2.1/1-4); Sandım gövel turna göl kenarında (2.1/2-4); İnci diş oynatır dil kenarında (2.1/3-4); Paççıyım (ben) beklerim yol kenarında (2.1/4-4); Oturmuş baş bağlar çay kenarında (2.2/1-2); İncidir dişleri dil kenarında (2.2/1-4); Paççıyım beklerim yol kenarında (2.2/2-4); Ötüşür bülbülün göl kenarında (2.2/3-4)

kılabilmek: Gelin cenazemi kılabilin mi (64/4-4)

kılmamak: Beyhud(e)'abdes[t] alıp namaz kılmasın (171/4-4); Oruç tutup beş vaktini kılmasun (168/4-4); [Ağ kolunda kol bağısı kırmızı] (46.1/3-4;46.2/3-4); Ağ elleri boğum boğum kırmızı (46.4/1-4); Ağzı kiraz dudakları kırmızı (46.1/1-4); Ak memeler şem'adan da kırmızı (46.4/3-4); Al yanaklar elma gibi kırmızı (46.2/1-4); Başı yeşil ayakları kırmızı (46.1/1-2; 46.2/1-2); Desinler ki kız ellerin kırmızı (46.1/5-4); Desinler ki on parmağın kırmızı (46.3/3-4); Dirsekleri baştan başa kırmızı (46.2/4-4); Dört taş diktir mezarıma kırmızı (46.1/6-4); Döşemesi baştan başa kırmızı (46.2/2-4); Döşemesi boydan boya kırmızı (46.1/4-4; 46.3/1-4); Harman(i) yenin numigisi (?) kırmızı (46.4/4-4); Her bakması değer bin bir kırmızı (46.4/2-4); Mezarıma bir taş diktir kırmızı (46.3/2-4); Usul boy da al boyası kırmızı (46.1/2-4); Ak ellere kınalar[ın] yakılmış (kırmızı) (247/3-4 dn.)

kış: Sakın dağlar boranından kışından (127/3-4)

kıyamamak: (Elime) alıp da sevmeye kıyamıyorum (120/3-4); Şu benim sevmeye kıyamadığım (94/3-4)

kıymak: İman(ı)'olan âşıkına kıyar mı (65/3-4)

kız: Bir kaşını Türkmen kızı (47/5-4); Bir saçını Türkmen kızı (47/4-4); Bülbül m'oldun Türkmen kızı (47/3-4); Dilleri Cerid kızının (145/2-4); Eğlen Cerid Türkmen kızı (47/1-4); El-

leri Cerid kızının (145/3-4); Geçerken uğrasa yolu kızların (148.2/3-4); Göçerek(ten) uğrasa yolu kızların (148.1/4-4); Gözleri Cerid kızının (145/1-4); Her dâim uğrasa yolu kızların (148.1/4-4 dn.); Huyun nasıl Türkmen kızı (47/2-4); Karşıki evin kızları (42/1-4); Kokuyor başında gülü kızların (148/2-4 ek dörtlük); Koynunda kokuyor gülü kızların (148.1/3-4); Neşen nasıl Türkmen kızı (47/6-4); Yanaktan akıyor balı kızların (148.1/2-4); Yüzünden akıyor balı kızların (148.2/1-4); Zikirden geçiyor beli kızların (148.1/1-4; 148.2/2-4)

kim: Her kulunun bir derdi var kim kime (22/3-4)

kokmak: Yanaştıkça burcu burcu kokuyor (223/2-4); Yaz gelirse gülün kokar (239/1-4 dn.); Yel estikçe burcu burcu kokuyor (223/3-4)

kondurmak: Gelir konduru konduru (251/2-4); Gülün dallarına hârı kondurdun (173/1-4)

koru: Kondur beni mor sünbüllü koruya (30/1-2)

korulanmak: Al çiçekle korulanır (217/6-4); Çiçek bağlar korulanır (217/4-4)

koyun: Üst: Nazlanı nazlanı gir yâr(in) koynuna (24.3/4-4)

kurtaramamak: Döğüştüm yurdumu kurtaramadım (92/2-4)

kuzu: Ahret hakkın helâl eylen kuzular (190/1-4; 190/3-4); Ana der de yavrularım bozular (190/2-4 dn.); Ara yerde yavruların bozular (190/2-4)

kül: Savurdu havaya küllerimizi (48/2-4)

lem (=nem?): Çeşmim yaşı sel eylemiş lem leme (22/1-2)

mâh: Parlar gümüş gerdan yüzlerin mâhtır (208/3-4); Parlar gümüş parlıyor yüzlerin mâhtır (208/3-4 dn.)

melül: Ağla göz yaşını sil melil melil (84/1-4); Ayrılık şerbetin ver melil melil (84/2-4); Şu benim aşkıma gez melil melil (84/1-4 dn.); Zülf-i perişânım kal melil melil (84/1-2)

meme: Al benim mendilim sil memelerin (166/2-4); Bal ile yoğrulmuş kız memelerin (166/1-4); Mezarın taşına sür memelerin(166/4-4); O zaman ne çeker kız memelerin (166/3-4)

misafir: Ben bir rûzigârım handa misafir (213/1-4); Sende ümmetlerin bir gün misafir (213/3-4); Vücudum içinde can da misafir (213/2-4)

murat: Her gece koynunda yatmak muradım (90/4-4); İnip bağçasına dermek muradım (90/1-4); Ne imiş efkârı sormak muradım (90/1-2); Soyunup koynunda yatmak muradım (90/2-4); Tanrı helâlliğin sarmak muradım (90/3-4)

naz: Biri ilvan biri cilve biri naz (260/4-4)

nazlanmak: Alır nazlanı nazlanı (39.1/1-4); Alır nazlanı nazlanı (39.2/2-4); Darar nazlanı nazlanı (39.2/4-4); Dolar nazlanı nazlanı (39.1/2-4); Gelir nazlanı nazlanı (39.1/4-4); Güler nazlanı nazlanı (39.1/3-4); Güler nazlanı nazlanı (39.2/1-4); Sürer nazlanı nazlanı (39.2/3-4)

ne: Hoş bakışlım kaşındaki kara ne (23.2/1-4); Hoş bakışlım alnında[ki] kara ne (23.1/1-4); Kitap nedir iman nedir yol nedir(209/1-4 dn.); Dallarında biten iki gül nedir (209/2-4); Derya nedir deniz nedir göl nedir (209/3-4); Kitap nedir iman nedir din nedir (209/1-4)

neden: [Ondan da] bir hisse almam nedendir (210/3-4)

neden: Mevlâ'm ömür vermiş almaz nedendir (210/4-4 dn.); Dar günümde dost bulunmaz nedendir (210/2-4; 210/2-4 ek dörtlük); Dileklerim kabul olmaz nedendir (210/1-4); Mevlâ'm ömür vermiş (kahr etsem) olmaz nedendir (210/4-4)

olamamak: Ayrılanlar bir olma mı (37.2/3-4)

olmak: Acep sevdiğimin eşi var m'ola (3.1/1-4; 3.1/2-4; 3.1/3-4; 3.1/4-4; 3.3/1-4; 3.3/2-4; 3.3/3-4; 3.4/2-4;);Acep [şu] yosmanın eşi var m'ola (3.1/5-4); Acep sevdiceğim eşin var m'ola(3.1/1-4 dn.; 3.1/2-4 dn.; 3.1/5-4 dn.); Acep sevdiğimin yolu kar m'ola (3.2/1-2); Âsi kurtlar şu yavruyu yer m'ola (3.2/3-4); Acep benim dostum gidek der m'ola (3.2/4-4); Acep şu günlerde yetişir m'ola (4/1-2); Açılı(dır) yâreler bitişir m'ola (4/2-4); Açı[l]mış yâreler bitişir m'ola (4/3-4);Açılmadan bir tomurcuk gül olur (233/1-4); Açılmadık bir tomurcuk gül olur (233/1-4 dn.); Aldatıp yüzüne gülmesi d(a)'olur (227/4-4);Arayıp tehnada bulması d(a)'olur (227/3-4); Arısız petekte vay bal olur mu (20/2-4); Arkadaş başında dönen olmalı (36.1/3-4); Arkadaş üstüne dönen olmalı (36.2/3-4); Âşığın bağrını ezeğân olur (234/1-4); Bil kara zülfüne kullar olayım (96/2-4); Bil kara zülfüne kullar olduğum (119/3-4; 119/4-4); Boz bulanık çaya akmış gib(i)'olur (226.1/4-4); Bu yarayı çeken yiğit sağ m'olur (231/1-4); Bu zinaya yelen yiğit sağ m'olur (231/4-4); Büyük evler sende m'olur (229/1-4; 229/4-4); Cevâhirden yükün tutmuş gib(i)'olur (226.1/1-4); Çok sallanma zülüflerin tel olur (233/3-4); Değer ağ gerdana gümüş tel olur (228.3/3-4); Doğru Hak şeriat sürülmez oldu (249/2-4); Dostun zülüfünden özge bağ m'olur (231/3-4); Dökerim kanımı nic'olur olsun (175/1-4); Diyemem derdini nasıl olmalı (35/1-2); Erenler yanında bilinmez oldu (249/1-4); Gene [bize]

nazlı yârdan gel olur (228.3/1-4); Gökyüzünde turna uçmuş gib(i)'olur (226.1/3-4); Gölde gövel ördek ötmüş gib(i)'olur (226.2/2-4); Göstereydim [sana] gavga nic'olur (232.2/3-4); Göstereyim sana döğüş nic'olur (232.1/3-4); Gösterirdim size savaş nerd'olur (232.3/3-4);Gözü kanlı koç yiğite mâl olur (230/3-4); Günde düğün bayram etmiş gib(i)'olur (226.1/2-4); Gel kara zülfüne kullar olayım (96/1-2);Gel kara zülfüne kurban olduğum (119/2-4); Gelip hatırını soran olmalı (36.1/1-4 dn.); Gönlümün gamını alan olmalı (36.1/1-4;36.1/1-4 dn.; 36.2/1-4); Gül kara zülfüne kullar olayım (96/3-4); Hemân güzel sende m'olur (229/3-4); Herkesin ettiğin(i) bulması [d(a)]'olur (227/1-4); İçinden sıdk ile yanan olmalı (36.1/5-4); [İçinden sıdk ile yanan olmalı] (36.2/5-4); İk(i)'eliyle ağı yutmuş gib(i)'olur (226.2/4-4); İk(i)'eliyle zehir yemiş gib(i)'olur (226.1/5-4); İki baştan yükün tutmuş gib(i)'olur (226.2/1-4); İkincide kevran geçer yol olur (230/2-4); İki seven del(i)'olma mı (37.2/2-4); İman ile giden şehid nerd(e)'olur (232.1/5-4; 232.3/4-4); İri beğler sende m'olur (229/2-4); İkincisi kervan geçen yol olur (43/4-4); İn garazlığına kurban olduğum (119/1-2); Kakımaz yüzüne güleğân olur (234/2-4); Kavuşup da bir kez ötüşür m'ola (4/1-4); Kızın göksü düğmel(i)'olur dar olur (230/4-4); Koç yiğit kıymeti bilinmez oldu (249/4-4); Korka[rı]m [ki] düşman konar [yurd] olur (232.3/2-4); Korkarım ki düşman tutar yurd olur (232.1/4-4); Kötü sözler yüreğime derd olur (232.2/2-4); Kıl kara zülfüne kullar olayım (96/4-4); Kıl kara zülfüne kullar olduğum (119/5-4); Naz etmesin bilmez küsegen olur (233/5-5 ek dörtlük); Nazlım senden ayrılması [tez] oldu (248/3-4); Nazlı yârim burda nasıl olmalı (35/3-4); O yiğitte akıl kalmaz del(i)'olur (228.1/3-4; 228.3/2-4; 228.2/2-4); O da benim gibi âh u zâr m'ola (3.2/2-4); On dördünde her bir yeri bell'olur(233/2-4); Onun da sünneti kılınmaz oldu (249/3-4); Öperim severim nic'olur olsun (175/3-4); Öğrenmiş ellerim duramaz oldum (117/2-4); Sararım billâhi nic'olur olsun (175/2-4); Seherden pınara geleğân olur (234/4-4); Sel ile suyunda gitmiş gib(i)'olur (226.2/3-4); Son deminde bir kötüye mal olur (233/4-4 dn.); Sonra varıp bir kötüye mal olur (233/4-4); Süzülmüş peteğin balı mı olur (230/1-4); Sevdasın serimden ıramaz oldum (117/3-4); Sırrımı yâd ile veremez oldum (117/1-4); Sil kara zülfüne kullar olayım (96/1-4); Sil garazlığına kullar olduğum (119/1-4); Tâ ezelden

kurd eniği kurd olur(232.1/1-4; 232.2/1-4); Tâ zâtından kurd eniği kurd olur(232.3/1-4); Uyuyup uykuya kanamaz oldum (117/1-2);Yiğide el çekip (?) uran olmalı (36.1/4-4);Yiğide emmi day(ı) yarân olmalı (36.1/5-4 dn.); Yiğidin başında dönen olmalı (36.1/2-4);Yiğidin başında duran olmalı (36.2/2-4); Yiğidin üstüne varan olmalı (36.1/2-4 ek dörtlük); Yiğit el çekmeyip vuran olmalı (36.2/4-4); Yüzü güleç kendi yârân olmalı (36.1/1-2); Yüzü güleç kendi yârân olmalı (36.2/1-2); (O yiğidin) gönülcüğü(m) [bir] ibrişim tel olur (228.2/1-4); (O yiğidin) gönülcüğü [bir] ibrişim tel olur (228.2/1-4 dn.); Vebâli boynuna (?) döğen nerd(e)'olur (232.1/2-4); Ya muhabbet kalkar ya bir hâl olur (228.1/4-4; 228.2/3-4; 233/5-4); Yâd illerde artık durulmaz oldu (248/4-4); Yâd illerde kalan durulmaz oldu (248/4-4 dn.); Yakarım billâhi nic'olur olsun (175/4-4); Yârin yüreğinde bağı var m'ola 3.2/1-4); Yavru baz üstüne döneğân olur(234/3-4); Yetişti goncalar derilmez oldu (248/2-4); Yıradı yollarım varılmaz oldu (248/1-4); Yiğit ma'mur gezmeyince beğ m'olur (231/2-4); Yine bize dertli yârdan gel olur (228.1/1-4); Zâlim düşman üstümüze merd olur (232.2/4-4); [Z]üğürdü sevdaya salması d(a)'olur (227/2-4)

olmamak: Anasından ayrı düşen sağ olmaz (256/4-4); Aslı ham boncuktur gevherdâr olmaz (258/2-4; 258/2-4 dn.); Avcı olup al olma mı (37.1/4-4); Başı tekmil kar olmaz mı (37.3/1-4); Başta sevda kalpte nar olmayınca(1/1-4); Benim gibi kul(u)'olma mı (37.1/6-4; 37.2/5-4); Bir kenarın yol olmaz mı (37.3/3-4); Bu yarayı çeken yiğit sağ olmaz (256/1-4); Dilber seven del(i)'olma mı (37.1/3-4); Dostun zülüfünden sağlam bağ olmaz(256/3-4); Eğleşilmez kisb ü kâr olmayınca(1/2-4); Eğlim eğlim yol olma mı (37.1/1-4); Elde külliyetli var(ı)'olmayınca(1/1-2); Evvel bahar yaz olmaz mı (37.3/2-4); Felek *Mustafa*'ya yâr olmayınca (1/3-4); Gariplerde şahin olmaz av olmaz (258/5-4); Gayet yükseklerden uçucu olma (6/3-4); Güzel seven del(i)'olmaz mı (37.3/4-4); Hâtırdan gönülden geçici olma (6/1-2; 6/4-4); Her arıda her çiçekte bal olmaz (257/1-4); Hiç bu dağın il(i)'olma mı (37.1/2-4); Hiç dumanın zay(i)'olma[z] mı (37.3/1-2); İnsanı insana takıcı olma (6/5-4); İster(se) zerre kadar aklın olmasın(171/2-4); İsterim aklıyla hergiz olmasun (168/3-4); Kötülerde nâmus olmaz ar olmaz (258/4-4); Kul olan başına gelmez hâl olmaz (257/2-4); Muhannetin gölges(i)'olmaz dal(ı)'olmaz (258/3-4); Sana on-

dan özge asla yâr olmaz (258/1-4); Senden yüce dağ olma mı (37.2/1-2); Sevenin sözünden çıkıcı olma (6/4-4 ek dörtlük); Sırrın yâd illere açıcı olma (6/1-4); Şu dumanın [heyl(e)'olma mı] (37.1/1-2); Yalan dünya hiç kimseye mâl olmaz (257/3-4); Yanakları al olma mı (37.1/5-4); Yanakları bal olma mı (37.2/1-4); Yanılıp başlara kakıcı olma (6/2-4); Yanıp bağrı kül olma mı (37.2/4-4); Yiğit mağrur gezme ile beğ olmaz (256/2-4)

onmak: Eşinden ayrılan dilber onar mı (67.1/4-4); İsterini ağlatan diller onar mı (67.1/4-4 dn.); Sevdiğinden ayrı düşen onar mı (67.2/5-4); Sevdiğini ağlatan dilber onar mı (67.1/4-4 dn.)

oturamamak: Göçerim bu yurttan oturamadım (102/4-4); Yârin gölgesinde oturamadım (92/1-4)

öfkelenmek: Her zaman darılıp öfkelenirsin (170/2-4)

öğrenmek: Bu düğme çözmeyi kimden öğrendin (152/2-4); Bu kuyu kazmayı kimden öğrendin (152/3-4); Bu yerde gezmeyi kimden öğrendin (152/4-4); Bu zülüf düzmeyi kimden öğrendin (152/1-4)

öğünmek: (Âh) üstüne gölg(e)'olan dallar öğünsün (183.2/3-4); (Yâr) koynunda mest olan canlar öğünsün(183.1/4-4 dn.); Boynuna dolanan kollar öğünsün (183.1/4-4 dn.; 183.2/5-4); Çırpınıp çıktığı göller öğünsün(183.3/1-4); Dolayıp da saran kollar öğünsün (183.2/5-4); Esip ırgalayan yeller öğünsün (183.2/2-4; 183.2/4-4); Kısmet oldu[ca]ğın kullar öğünsün(183.1/1-4); Koynunda mest olan canlar öğünsün (183.1/4-4; 183.1/2-4 dn.); Mâh yüze dökülen teller öğünsün (183.3/2-4); O dördü götüren dallar öğünsün (183.3/3-4); O yâri söyleten diller öğünsün(183.3/4-4); Sana nasip [olan] kullar öğünsün (183.2/1-4); Üstüne gölg(e)'olan dallar öğünsün (183.1/2-4); Üstüne gölgelenen dallar öğünsün (183.1/2-4 dn.) ;Yâr ile konuşan diller öğünsün (183.1/5-4); Yolunu bekleyen yiğit öğünsün(183.1/3-4); Yüzüne dökülen teller öğünsün(183.1/1-3 ek dörtlük)

ölmek: Baksam öldürürler bakmasam öldüm (122/2-4); İçsem öldürürler içmesem öldüm (122/1-4); Sevsem öldürürler sevmesem öldüm (122/3-4)

ölüm: Umarım Mevlâ'dan vermesin ölüm (124/1-4); Kadir Mevlâ'm ihsan eyle ölümü (253.1/1-4; 253.2/1-4)

öpülmemek: Öpülmeyi öpülmeyi (76.3/3-4)

örselenmek: Yazık gönül sana örselenirsin (170/3-4)

örülmek: Örülmeyi örülmeyi (76.1/1-4; 76.2/1-4; 76.3/1-4)

Pehlivanlı: Amma yanılmazsam Pehlivanlı'dır (204/3-4)

perişan: Ağlamış gelin de gözler perişan (135.3/3-4); Altı arap atlı beğler perişan (135.2/3-4); Bir ben değil cümle âlem perişan (135.1/1-4; 135.2/1-4; 135.3/1-4)

perişan: Bülbülün konduğu dallar perişan (135.2/2-4); Dost inen gezdiğim yerler perişan (135.2/1-2); Gezdiğim dağlar perişan (135.3/1-2); Hepsinden kır at da beğler perişan (135.3/4-4);İlleri göç[en] de yurtlar perişan (135.3/2-4); Saz düzen tutmuyor teller perişan (135.2/4-4); Teller düzen dutmaz sazlar perişan (135.1/4-4); Uygundur perdeler teller perişan (135.3/5-4); Yâr ile gezdiğim dağlar perişan (135.1/1-2); Yâr ile konuşan diller perişan (135.1/3-4); Zülüfe değen [de] yeller perişan (135.1/2-4)

peş: Yâd avcılar kurşun atsın peşinden (127/4-4)

pınar: Acıdı yüreğim yandı pınara (15/3-4); Ağ yâr ziyaret mi yoksa pınar mı (67.1/2-4 dn.); Ala gözlüm ziyaret mi pınar mı (67.1/2-4 dn.); Emine'm çok içti kandı pınara (15/2-4 ek dörtlük); Konduğun yurt(lar) çayır çimen pınar mı (67.2/1-2); Sandım altı güzel indi pınara (15/1-4); Sandım kınal(ı) keklik indi pınara (15/2-4); Yoksa güzel ziyaretin pınar mı (67.1/2-4; 67.2/4-4); Yurtlarınız çayır çimen pınar mı (67.1/1-2)

sabah: Beğlik maya gibi geçti sabahtan (136.1/2-4); Çıkan güneş gibi doğdu sabahtan (136.1/1-4); Defterim elimden aldı sabahtan (136.1/3-4; 136.2/3-4); Doğan ayla[r] gibi çıktı sabahtan (136.2/1-4); Gönül ördeğ(i) gölden uçtu sabahtan (136.1/1-2); Gövel ördek gibi durdu sabahtan (136.2/1-2); Köşeden (?) maya gib(i) çıktı sabahtan (136.2/2-4); Okların sinemi deldi sabahtan (136.1/4-4); Sineme [de] bir ok vurdu sabahtan (136.2/4-4)

saç: Gilaboru saçlarını (41.1/1-4); Sırmayınan karıştırmış saçını (40/1-4)

saçılmak: Siyah zülfün mâh yüzüne saçılmış (242/1-4)

sadâ: Arşa direklendi sadâlarımız (263/3-4)

salabilmek: Elimi koynuna salabilin mi (64/2-4)

salak: Issız kalmış avlandığım salaklar (189/2-4)

salınmak: Bin türlü naz ile salınışlının (144/1-4)

salmamak: Zalım felek tuzak kurmuş salmıyor (222/3-4)

sanmak: Arş yerinden koptu sandım (93/1-2); Can bedenden göçtü sandım (93/4-4); Dilber göğsün açtı sandım (93/3-4); Hünkâr geldi geçti sandım (93/2-4); Yuvasından uçtu sandım (93/1-4)

sarabilmek: Kırıktır kollarım sarabilin mi (64/1-4); Ne bir gece sarabildim (101/2-4)

sarı: Sarıdır da nazlı dilber sarıdır (211/4-4); Sarıdır hey benli dilber sarıdır (237/4-4)

sarılanmak: Ölmez benzi sarılanır (217/5-4)

sarılmak: Sarılmayı sarılmayı (76.1/4-4)

sarılmamak: Sarılmayı sarılmayı (76.3/4-4)

sarmak: Beni yârin mendiline saralar (187.1/3-4); Beni yârin yağlığına saralar (187.2/2-4)

sekmek: Aşıp gider ceylan gibi sekerek (80.1/3-4 dn.)

sel: Karışınca her dereden sel sele (19/3-4)

sen: Bilemedim ne derdin var kız senin (163/1-4; 163/4-4; 163/5-4); Bilemiyo(ru)m ne derdin var kız senin (163/3-4 dn.); Bir derdin var bilemedim kız senin (163/2-4; 163/3-4); Cevahirdir taşın senin (164/2-4); Eksik olmaz kışın senin (164/1-4); Kimse bilmez yaşın senin (164/4-4); Öter garip kuşun senin (164/3-4); Sarılmaya ince belin var senin (165/3-4); Turna telli siyah zülfün var senin (165/1-4); Yanağında gonca gülün var senin (165/2-4)

sevilmemek: Sevilmeyi sevilmeyi (76.3/1-2; 76.3/2-4); Ya sevilir ya sevilmez (262/1-4)

sevmek: Açılmış bahardan gülün sevdiğim (104.1/1-2; 104.2/1-2); Ağlama hey gözün yaşın sevdiğim (98/1-4); Anan bana ne diyecek sevdiğim (116/3-4); Dön Muhammed'i seversen (141/1-2); Dönmüş zülfün elvan güle sevdiğim (104.3/1-4); El bağlayıp yeşil başın sevdiğim (98/2-4); Ez Muhammed'i seversen (141/2-4); Gel Muhammed'i seversen (141/1-4);Getir beni ele [dile] sevdiğim (104.1/3-4; 104.2/4-4); Giyin kırmızıya alı sevdiğim (104.1/6-4; 104.3/5-4); Güldürdün beni [de] ile sevdiğim (104.2/3-4; 104.1/4-4); Güneş gibi parlar kolun sevdiğim (104.1/2-4; 104.2/2-4); Güzel olmayanı gönül sever mi (65/1-4); Güzellerde insaf olur sevdiğim (103/2-4; 104.3/3-4); İkiniz de benim olun sevdiğim (20/5-4); *Karac'oğlan* bir gün ölür sevdiğim (103/3-4); Kaşın kara gözler elâ sevdiğim (104.2/5-4); Kondurdum bülbülü güle sevdiğim (104.1/5-4; 104.3/4-4); Nokta nokta benli döşün sevdiğim (98/3-4); Seni gören birin daha sever mi (67.1/1-4 dn.); Sözümde hila mı vardır sevdiğim (104.3/2-4); Sözümde hilâfım var mı sevdiğim (103/1-4); Şeyda bülbül olmuş dilin sevdiğim (104.1/1-4; 104.2/1-4); Yaz Muhammed'i seversen (141/3-4);

Acısı yürekten çıkmaz sılanın (143/1-4); Alıkoydun beni felek sıladan (128/2-4)

sıla: Bilmem nasıl oldu hâli sılanın (143/5-4); Havesi göğsünde kalır sılanın (143/1-2); Korkarım kapanır yolu sılanın (143/4-4); Öter garip bülbülleri sılanın (143/2-4); Tomurcuk gülleri kokar sılanın (143/3-4)

sıralanmak: Ağ gerdanda benler sıralanır mı (38.2/1-2); Belki emze (?) çalsam sıralanır mı (38.1/3-4); Gerdanında benler sıralanır mı (38.1/1-2)

sızılamak: Kemiğin içinde ilik sızılar (190/4-4)

siyah: Alma yüz üstüne zülfün siyahtır (208/2-4)

soldurmak: Niçün verin yâd illere soldurdun (173/2-4)

solmak: Solgunun mu alır solacağın mı (20/4-4)

sorulmak: Sorulmayı sorulmayı (76.1/3-4)

sökülmek: Meğer döşün düğmeleri sökülmüş (247/4-4)

söz: Biri yalan biri gıybet biri söz (260/3-4)

suna: İkiniz de benimsiniz sunalar (43/8-4)

sündürmek: Dizgin sündürü sündürü (251/4-4)

sürgün: Şimdi yârim Şam iline sürgündür (236/1-4)

sürme: Aşar gider bir gözleri sürmeli (59.1/3-4); Aşıp gider bir gözleri sürmeli (59.2/1-2); Döker gider bir gözleri sürmeli (59.1/4-4); Düzüp gider bir gözleri sürmeli (59.2/3-4); İner gider bir gözleri sürmeli (59.1/1-4); Kokar gider bir gözleri sürmeli (59.1/6-4); Kokup gider bir gözleri sürmeli (59.2/1-4); Öter gider bir gözleri sürmeli (59.1/2-4); Ötüp gider bir gözleri sürmeli (59.2/2-4); Söker gider bir gözleri sürmeli (59.1/5-4); Uçup gider bir gözleri sürmeli (59.2/4-4)

sürmek: Bitmeden bir dem sürelim (107/2-4); Etmeden bir dem sürelim (107/3-4); Girmeden bir dem sürelim (107/1-4); Ölmeden bir dem sürelim (107/1-2); Yetmeden bir dem sürelim (107/4-4)

süzgün: Humarlanmış ala gözler süzgündür (212/3-4)

süzmek: Gidiyor bir ceyran (yavrusu) boynun süzerek (80.1/2-4); İndi gitti ala gözün(ü) süzerek (80.2/2-4); Kaşı ile gözlerini süzerek (80.1/2-4 dn.); Kaşın eğmiş kirpiğini süzerek (80.1/5-4)

süzülmek: Yağdı yağmur günden yanı süzüldü (252/3-4); Yavru şahin düneğine süzüldü (252/1-4)

şaşkın: Ver bana bir öğüt aklım şaşkındır (225/1-4 ek dörtlük; 225/3-4 ek dörtlük)

şimdi: Bizi kimler eğler şimdi (58.2/1-2); Giydi bizim dağlar şimdi (58.2/1-4; 58.3/1-4); Gözüm yaşı çağlar şimdi (58.1/2-4); Gurbet ilde bağlar şimdi (58.2/3-4); Hâlim bilmez sağlar şimdi (58.1/1-2); *Karac'oğlan* ağlar şimdi (58.1/5-4); Kömür gözlüm ağlar şimdi (58.2/4-4; 58.3/4-4); Mecnun oldum beğler şimdi (58.1/4-4); Sağlar gözler yolum şimdi (58.2/2-4); Sağlar yolum gözler şimdi (58.3/2-4); Seni kimler eğler şimdi (58.3/1-2); Soğuk sular çağlar şimdi (58.2/5-4); Viran oldu evler şimdi (58.3/3-4); Yas çekecek çağlar şimdi (58.1/3-4); Zülüflerin bağlar şimdi (58.1/1-4)

tac: Acem ülkesinin tahtı(yla) tacını (40/3-4)

tamah: Almağıla doymaz her dem tamahtır (208/4-4)

taramak: Zülüfü gerdana tarayışlının (144/2-4)

taş: Ayıklardım taşlarını (41.1/4-4); Döğülüncük kara bağrım taşınan (134.2/1-4); Döğün döğün kara bağrım taşınan (134.1/1-4 dn.); Döğüneyim kara bağrım taşınan (134.3/1-4); Döğünürüm kara bağrım taşınan (134.1/1-4; 134.4/1-4); Iralardım taşlarını (41.1/5-4)

tel: Karıştırmış ebrûların tel tele (19/1-4)

titreyememek: Yavrunun üstüne titreyemedim (102/1-4)

tizmek: Aşıp gider ceylan gibi tizerek (80.1/3-4 dn.)

turalanmak: Emmesem memeler turalanır mı (38.2/2-4)

turna: Al yeşil telini saçtı turnalar(186/3-4); Çığrışı çığrışı geçti turnalar(186/1-4); Elvedâ çekerek geçti turnalar (186/4-4)

uçkun: Deli gönül bir güzele uçkundur (225/3-4 ek dörtlük); Şimdi gönül bir güzele uçkundur (225/3-4 ek dörtlük)

uğrun: Ayrılık nâmesin yaz uğrun uğrun (174/4-4); Konuş(un) yâdlar ile gez uğrun uğrun (174/3-4); O zaman bildim ki söz uğrun uğrun (174/2-4); Yâdlara düğmeni çöz uğrun uğrun (174/1-4)

ummak: Seni gören birin daha umar mı (67.1/1-4 dn.)

usanmak: Ağlama gözlerim senden usandım (89.1/2-4; 89.2/3-4); Ara yerde kötü sözden usandım (89.1/3-4); Cesedim içinde candan usandım (89.1/1-4; 89.2/1-4); Çeküp geçmez kara günden usandım (89.1/4-4 dn.); El içinde olan sözden usandım (89.1/3-4 dn.; 89.2/2-4); Gelip geçmez kara günden usandım (89.2/4-4; 89.1/3-4 dn.); Giden gelmez şol dünyadan usandım (89.1/4-4); Git yalan dünya da senden usandım (89.1/1-2); Halk içinde olan sözden usandım (89.1/3-4 dn.);- Yürü yalan dünya senden usandım (89.2/1-2)

uydurmak: Şirin sözün tûti dile uydurmuş (246/1-4); Al yanağa beyaz küpe uydurmuş (246/4-4); Altun burma beyaz kola uydurmuş (246/3-4); Usul boyun servi dala uydurmuş (246/2-4)

uymak: *Kur'an* Muhammed'e ne güzel uymuş(245/2-4); Lâ'net kör şeytana ne güzel uymuş (245/1-4); Taht [da] Süleyman'a ne güzel uymuş (245/4-4); Zülfekar Düldül'e ne güzel uymuş (245/3-4)

uyumamak: Şu uzun gecede uyumadığım (94/1-2)

uyutamamak: Anasız yavruyu uyutamadım (92/3-4)

üst: [Sandım] al bağlanmış morun üstüne (24.4/4-4); Benim gönlüm bir ağyârın üstüne (24.4/1-4); Çıkmış sultan olmuş ilin üstüne (24.3/1-2); Dilin kaymak çalar balın üstüne (24.2/3-4); Divanına durdum yolun üstüne (24.1/1-4); Hırkalar giy[in]miş şalın üstüne (24.4/3-4); Hırkalar giydirir şalın üstüne (24.1/5-4); Karalar giyinsin alın üstüne (24.2/2-4); Lebin kaymak çalar balın üstüne (24.1/4-4); Lebin kaymak çalar barın üstüne (24.3/3-4); Lök deve varmadı [nerin] üstüne (24.4/6-4); Niğde de şeh(i)r'olmuş Bor'un üstüne (24.4/5-4); O da sultan olmuş ilin üstüne (24.4/1-2); Salıvermiş ince belin üstüne (24.2/1-4); Sandım kan damlamış karın üstüne (24.1/3-4; 24.3/2-4); Sanırım kan damlar karın üstüne (24.3/2-4 dn.; 24.4/2-4); Selâmına durdum yolun üstüne (24.3/1-4); Yeşiller mi giydin alın üstüne (24.1/2-4); Yine sultan m'oldun ilin üstüne (24.1/1-2; 24.2/4-4)

üzülmek: Çınar çürüğümüş kökten üzüldü (252/2-4)

va'de: Seninle böyle mi va'delerimiz (263/2-4)

var: Abdal ol da (deli gönül) şu dağları dolan var (193/2-4); Ara yerde yıkılası dağlar var (191.1/1-4); Ben varamam yollarımı bağlar var (191.2/2-4); Benim can vermeğe dermanım mı var (192.1/1-4; 192.1/1-4 ek dörtlük); Benim Hak'dan gayrı sevdiğim mi var (192.1/4-4 dn.); Benim Hak'dan özge sevdiğim mi var (192.1/4-4 dn.); Benim ipek yüklü kervanım mı var (192.1/2-4); Benim yük götürür dermanım mı var (192.1/3-4); Bizim ilde cana kıyan beğler var (191.2/4-4; 191.1/3-4); Bugün yâre seferim var (194/5-4); Cennetten beride yolda sual var(195/5-4); Çatık kaşın arasında benler var (191.1/5-4; 191.2/5-4); Deli gönül inc(e)'elekten elen var (193/4-4) ilk dize yok; Deli gönül şu dağları dolan var (193/3-4); Gitme ağa der de bizi eğler var (191.1/4-4); Gitme beğim der de beni eğler var (191.2/3-4); Gurbet ilde gönlümüzü eğler var

(191.1/2-4); Hemân bir yosma yârim var (194/6-4); Hesap et arıda balda neler var (195/2-4); Hızar gibi genç ömrümü bölen var (193/1-4; 193/1-4 ek dörtlük); Ne başımda eserim var (194/3-4); Ne gündüzde kararım var (194/1-4); Ne kendine zararım var (194/2-4); Ne kimseye zararım var (194/4-4); Sokunsun güzeller gülde neler var (195/1-4); Uzaldıkça katarına ular var (195/4-4); Yıkılası aramızda dağlar var (191.2/1-4); Yüce yüce sarp kayada meler var (195/3-4)

varmak: Ateş atar gitti deyüp varana (23.2/4-4); Ateş attı gitti diye varana (23.1/4-4)

verebilmek: Ne terkini verebildim (101/4-4); Ölürsem kanımı verebilin mi (64/3-4)

vermek: Eğlen oğlan dileğini vereyim (116/4-4)

vurgun: Deli gönül bir yörüğe vurgundur (224/1-4); Canım sana bu yaylalar urgundur (224/2-4); Şimdi gönül bir Leylâ'ya vurgundur (236/3-4)

Yağşu[v]anlı: Bir ispir bakışlı Yağşu[v]anlı'dır (204/4-4)

yakılmak: Ak ellere kınalar[ın] yakılmış (247/3-4)

yakınmak: Ağ ellere elvan kına yakınmış (242/3-4)

yakmak: Aşk ateşi ciğerimi yakıyor (223/1-4)

yakmak: Zalım yokluk ciğerimi yakıyor (223/4-4)

yalınız: Anan zalım suya salmış yalınız (264.2/1-4); Zâlim anan suya savmış yalınız (264.1/1-4)

yandırmak: Niçün beni ateşine yandırdın (173/3-4)

yâr: Ne bu eğri bakış deve kinli yâr (196/1-4); Nice canlar yaktın pek ilvanlı yâr (196/2-4); Yosma kıyafetli al miltanlı yâr (196/3-4)

yara: Sar sinemin yarasına (13/3-4); Gene yenilendi eski yaralar(187.1/1-4)

Yaradan: [Müstehaktır bu işlerin Yaradan] (128/1-4); Canım sevdiğime aldır Yaradan (129/2-4); Kızıl yanakların baldır Yaradan 129/3-4; Yâr sevdası çetin imiş Yaradan (129/1-4);Yüzünü bir bana döndür Yaradan (129/2-4)

yaralanmak: Dilber dudağından yaralanır mı (38.2/1-4)

yâre: Göz göz oldu sinemdeki yâreler (187.2/1-4)

yaş: Âlem sele gitti çeşmim yaşından (127/1-4); Bir hüma bakışlı (da) on dört yaşlının (144/3-4); Kirpikleri top top olmuş yaşınan (134.3/2-4); Sil gözünün yaş[lar]ını (41.2/1-4); Sil gözünün yaşlarını (41.1/4-4); Top top olmuş kirpikleri yaşı-

nan (134.1/3-4); Top top olmuş kirpiklerin yaşınan (134.2/2-4; 134.4/3-4); Top top olmuş zülüflerin yaşınan (134.1/5-4; 134.4/2-4)

yatıramamak: Anasız yavruyu yatıramadım (102/5-4)

yavaş: Tokunsun zülfüne yel yavaş yavaş (240/2-4); Yanakta açılmış gül yavaş yavaş (240/4-4); Yâremin Lokman'ı gel yavaş yavaş (240/3-4); Zülfün teli ile sil yavaş yavaş (240/1-4)

yaz: Biri eyyâm biri bahar biri yaz (260/2-4)

yel: (Uyusun) uyanana kadar dur seher yeli (61.1/3-4); Eğlen (sana) söyleyeyim dur seher yeli (61.1/1-2); Gerdanda benleri say seher yeli (61.1/2-4)

yel: Güzel (yüzlü) cemâlin[i] gör seher yeli (61.1/4-4); Ne esersin deli deli (60/1-2); Perişan hatırın sor seher yeli (61.2/1-2); Sen barıştır garbî yeli (60/3-4; 60/2-4); Sen de muradına er seher yeli (61.1/1-4); Sen estikçe garbî yeli (60/4-4); Sen soldurdun garbî yeli (60/1-4); Sevdiğim ne söyler sor seher yeli (61.2/1-4); Uğra sen yanına gör seher yeli (61.2/3-4); Var bir tenha yerde sor seher yeli (61.2/2-4)

yeldirmek: Gine beni serseriye yeldirdin (172/3-4)

yetirememek: Cehd ettim (de) bir yavru yetiremedim (102/1-2); Çek etti göçünü yetiremedim (102/3-4)

yetmek: Yâr ye[t]gin mi alır yeteceği mi (20/3-4)

yetmemek: Yetmişin m(i)'alırlar yetmemişin mi (43/6-4)

yıkılmak: Gönlün bize kalpçiğin [de] yıkılmış (247/2-4); Gözün bende ama kalbin yıkılmış (242/2-4)

yiğit: Döneri gerek yiğidin (153/1-4); Elinde gerek yiğidin (153/3-4); Kolunda gerek yiğidin (153/2-4); Meydanda gerek yiğidin (153/4-4)

yiyememek: Ağzımda lokmamı yiyemiyorum (118/1-2)

yol: Altı Göz'e doğru gider yolları (73/6-4); Ayıtlansın Obruk Başı yolları (73/2-4); Düşe idim boz at ile yollara (14/4-4); N'iyneyim tutan var yollarımızı (48/1-4); Nazlım beklemesin yollarımızı (48/4-4); [Hatın] kızlar nerden aşar yolunuz (264.2/3-4); Coşkun sele uğradayım [yolumu] (253.2/4-4); Daşkın suya uğradıyom yolumu (253.1/4-4); Gelin kızlar nerden aşar yolunuz (264.1/4-4); Yırak ise yakın eyle yolumu (253.2/2-4; 253.2/3-4)

yoldurmak: Âh n'iyneyim bir kötüye [yoldurdun] (142/3-4);Âh n'iyneyim garazına yoldurdun (172/1-4)

yorgun: Uyandırman kömür gözlüm yorgundur (224/3-4; 236/2-4)

yöre: Bizim köyün yöresine (13/1-2)

yürümek: Belki nasip memlekete yörüye (30/3-4);Yiğide nispetle yürüyüşlünün (144/1-2)

zaman: Ağ güller açılır güldüğü zaman (133/2-4); Ağ kollar(ı) boynuma sardığı zaman (133/4-4); Can içinde cân[ân] idin bir zaman (131/1-4); Gine bülbül kul olduğu zamandır (206/1-4); Köle idim kapunuzda bir zaman (131/2-4); Niçin kaçtın beni gördüğün zaman (132/1-2); Onlara da hizmet ettin bir zaman (131/4-4); Sen (de) peşimân olun solduğun zaman (132/2-4); Sen de benim [yârim] idin bir zaman (131/1-2); Sevdiğim benimle olduğu zaman (133/1-2); Sorgu suvâl olmaz öldüğün zaman (132/1-4); Yâd il ile konuşmuşsun bir zaman (131/3-4); Yâr beni koynuna aldığı zaman (133/3-4); Yâr gelip yanımda güldüğü zaman (133/1-4); Âşıkların del(i)'olduğu zamandır (206/2-4); Gayr[ı] kuşlar dillenecek zamandır (205/3-4); Gözüm yaşı sel olduğu zamandır (206/5-4); Kuru göller sulanacak zamandır (205/2-4); Ulu dağlar yol olduğu zamandır (206/4-4); Yârden bize gel olduğu zamandır (206/3-4); Yâre nâme gönderecek zamandır (205/1-4)

zârilenmek: Ölmez ama zârilenir (217/1-4)

Zeynep: Açılmış goncası gülü Zeyneb'in (149/3-4); Aştı üstümüzden yolu Zeyneb'in (149/2-4); Dolansın başıma kolu Zeyneb'in (149/4-4); *Karac'oğlan* olsun kulu Zeyneb'in (149/5-4); Tatlı tatlı söyler dili Zeyneb'in (149/1-4)

ziyade: (Nice) bir çiçek açılır gülden ziyade (16.3/1-2); Akıttın meylimi selden ziyade (16.5/2-4); Armağanım yoktur candan ziyade (16.3/3-4); Ben güzel görmedim senden ziyade (16.4/1-2); Bin de ben vereyim ilden ziyade (16.1/3-4); Bin de ben vereyim ondan ziyade (16.3/4-4); Bir isim yazılmış kuldan ziyade (16.5/1-2); Bugün güzelliğin dünden ziyade (16.1/1-4 dn.; 16.4/1-4; 16.1/2-4); Bugünkü cilvesi dünden ziyade (16.2/2-4); Can gönül kaynarsa haldan ziyade (16.5/1-4); Daha cevrin var mı bundan ziyade (16.4/5-4); Daha ne istersin candan ziyade (16.1/6-4 ek dörtlük); Dahi cevrin var mı bundan ziyade (16.1/6-4); Her çiçek açılır gülden ziyade (16.2/1-2); Say(a)madım benleri (var) binden ziyade (16.3/2-4); Say(a)madım benlerin binden ziyade (16.2/4-4); Sayılmaz benlerin binden ziyade (16.1/5-4; 16.4/3-4); Seni seven

olmaz benden ziyade (16.2/5-4); Seni seven yoktur benden ziyade (16.1/4-4; 16.4/2-4); Şimdi birin sevdim ondan ziyade (16.2/1-4); Şimdiki sevdiğim ondan ziyade (16.3/1-4); Yenile sevdiğim senden ziyade (16.1/1-4); Yoktur armağanım candan ziyade (16.2/3-4)

*Dizin III**

(Kişi, yer, kavim, oymak ve soy adları)

Abdurrahman (=âşık) 112
Âb-ı Kevser 344
Acem 45-46, 76, 260, 386, 440
Acem ülkesi 152, 526
Adana 30, 33-34, 43-46, 386, 451, 526
Âdem (=peygamber) 263, 338
Âdem oğlu 410, 507
Âdil Bey 338
Afşar (=aşiret, yer) 505
Ağca Deniz 191
Ağyar 88, 120, 122, 134, 253, 254, 333, 430, 507
Âhır Dağı 110
Ahmed Ağa 338, 340
Ahmed Bey (=Kayseri İstinaf Mahkemesi Azası) 54, 90
Ahmed Paşa 499
Ak Koyunlu 90
Aksu (=nehir) 253
Ali (=Hz.) 97, 102, 104, 482, 543
Allah (bkz. Tanrı, Yaradan, Allah, Bari Hüda, Hüda) 74, 85, 132, 194, 265, 276, 381, 442, 499, 551
Altı Göz 212
Anşa/Ayşe 90
Antab (bkz. Antep) 490
Antep (bkz. Antab) 34, 253
Arablı 88
Arap güzeli 305
Asaf oğlu Alişir 54, 414
Avşar 54, 90, 152, 212, 379
Avşar beğleri 152
Avşar/Karacaoğlan türküsü 54, 90
Aydın (bkz. Emlâk, Emlek) 228
Ayntap (bkz. Antep) 490, 567
Ayvaz 290, 311
Azırail 210, 444
Azırail (bkz. Azrail) 76, 209, 231, 313, 314
Aziziye (=Pınarbaşı) 54, 414
Azrâil/Azrail (bkz. Azırail) 443

Bağdad/ Bağdat 259, 262, 375, 377, 386
Bâri (bkz. Bâri Hüda) 181
Bâri Huda 338-340
Bari Hüda/Bari Tanrı 181

* Rakamlar, sayfa numaralarına işaret etmektedir.

Basra 375, 377, 386
Bayezıdzâde Şükrü Beğ (=Maraşlı) 54, 388
Bâyezid Oğlu 488
Beğ Oğlu (=Türkmen beyi, âşık) 55, 489, 490, 521
Belh 386
Benli Boz 499
Benli Emine 264
Beş ayları 94, 272, 348, 429, 430, 433, 473, 475, 478, 480, 485, 509
Beytu'llah/Beytullah 194, 196
Binboğa 34, 254
Bingöl 386
Bolgar Dağı 144
Bolgar Yaylası 182
Bolkar Dağı 144
Bor 121, 251, 526
Boşnağ/ Boşnak (=ülke) 386
Boz Atlı Hızır 499
Boz Gedik 135
Bozok 76
Bölicek 528
Buhara 386
Bulanık (=Osmaniye-Bahçe) 168
Bursa 44, 346, 347

Cebel 133
Cennet-i 'alâ 80, 81, 117, 168, 190, 238, 364-368, 378, 424
Cerid (=aşiret) 171
Cerid kızı 365
Ceyhun (=Ceyhan) 231
Cihan Suyu (bkz. Ceyhun) 271
Cingöz Oğlu Seyit Osman bkz. Seyyid
Cingözoğlu Seyit Osman bkz. Seyyid
Çamlıbel 487
Çapanlı 501
Çatak 211
Çayır Ağzı 212
Çelimli 110
Çiçek Dağı 445
Çiftlik'in Başı 110
Çiğdemli 255

Dadaloğlu (=âşık) 19, 25, 26, 28, 152, 211, 488, 490, 506, 528
Deveci Çağlağı 665
Devletli 416
Diyarbekir/Diyarbakır 67, 526
926 (=1926, derleme tarihi) 53, 553
Dört kitap 96
Düldül 480, 543
Düz Yalı 90

Eğri Ağaç 509, 511
Eğrikol 253
Elbistan 110, 254, 255
Elbistanlı kızı 110
Elif 123, 124, 211, 417, 469, 501
Emine 90, 294, 440
Emlâk (bkz. Aydın) 228
Emlek (bkz. Aydın, Emlâk)
Ercâs (bkz. Erciyes, Erciyaş) 228
Erciyas (bkz. Ercâs, Erciyaş) 434, 526, 528
Erciyes (bkz. Ercâs, Erciyas, Erciyaş) 503
Ermeni 538, 545
Ermeni perçemi 435
Erzurum 386, 503
Everek (=Kayseri-Develi) 253, 254

Fahri Bilge Defterleri 51, 54, 211
Fatma 90
Ferhad 429
Frengistan 560

Gemerek (=Sivas) 255
Gence 469, 523, 531
Göğsun (=Kahramanmaraş) 253, 255
Göksu (=ırmak) 211, 469
Gündeşlioğlu (=Türkmen beyi, türkülü hikâye kahramanı) 28, 80, 440, 539
Gündeşlioğlu türkülü hikâyesi 55
Güney Türkmenleri 112, 163
Gürcistan 66, 69, 386
Gürün alması 181

Habeş 386
Hacer ili/eli 84
Hacı Bektaş Veli 499
Haçın 84, 152, 211
Hak/Hakk 106, 107, 133, 146, 176, 180, 209, 290, 408, 410, 411, 440, 462, 463, 507, 543, 559
Haleb/Halep 33, 80, 81, 133, 253, 255, 309, 386, 526
Hama [kuşağı] 341
Hamyaz Beli 515
Hamza (=âşık) 211
Han Deresi 255
Han Düzü 255
Han Mahmut (=türkülü hikâye) 163
Has toprağı 99
Hasan Dağı 142
Hassa (=Gaziantep) 90
Haymana beli 273
Hazreti Ali (bkz. Ali) 543
Hızır 499, 561
Hızır-İlyas 427
Hicaz 78
Hind/Hint 66, 69, 194, 196, 386, 487
Hüda 181, 281, 317, 338, 339, 340

Ilgar (bkz. Ülker) 411
Ilgaz (=dağ) 370

İlk Sırt 211
İnce Yer 104
İsalı 212
İslâm 41, 332, 482, 543
İsmail Paşa 516
İstanbul 33, 47, 67, 125, 126, 127, 128, 129, 387, 526
İzmir 200, 386

Kâbe 194
Kadir gecesi 419, 421
Kadir Mevlâ 80, 132, 158, 176, 201, 203, 205, 221, 222, 224, 232, 238, 239, 244, 283, 286, 290, 302, 329, 331, 419, 443, 444, 458, 461, 528, 551, 552, 563, 564
Kağızman 386
Kanlı Cihan (=bkz. Cihan suyu) 212
Kapu Çam 110
Kara Deniz 123, 275, 326, 560
Kara Kuyulu 110
Karac'oğlan (=Karacaoğlan, Karaca Oğlan) 22, 23, 29, 30, 35, 38, 39, 45, 63, 65-

67, 69, 71, 73, 74, 77-80, 82-85, 88, 90-93, 98, 99, 104, 106-110, 112-114, 117-119, 123-138, 140-144, 146, 150-154, 157, 159, 161, 162, 165, 166, 168, 171-175, 177-179, 181-186, 189-193, 195-202, 204, 206-210, 212-215, 218, 220-228, 230, 231, 233-241, 244-250, 252, 254-258, 260-266, 268-270, 272, 273, 275-278, 280-285, 287, 290-292, 294, 295, 298, 300, 303-308, 310-315, 317-321, 323-325, 327, 328, 331-333, 335, 338, 339, 342-345, 349, 350, 352-354, 356-361, 365, 370, 374, 375, 379-381, 383, 384, 387-394, 396, 400, 402, 403, 404, 406-410, 412-414, 416, 417, 419-421, 422-425, 427, 429, 430, 433-437, 440-444, 447, 450, 451, 453, 455, 456, 460, 461, 463-467, 469, 471-473, 475, 476, 478, 481-491, 493, 496, 498-502, 504-510, 512-514, 516, 517, 519-522, 527-535, 537, 538, 540-553, 555-563

Karac'oğlan Divanı 361

Karaca Oğlan (bkz. Karacaoğlan, Karac'oğlan) 26-33, 36-37, 40-41, 44, 46-48, 53-54

Karacaoğlan (bkz. Karac'oğlan, Karaca Oğlan) 17, 19, 21-26, 29-40, 43-48, 53-57, 61, 64, 76, 90, 94, 95, 97, 98, 103, 112, 121, 130, 147, 176, 180, 181, 203, 211, 229, 231, 251, 271, 274, 279, 301, 309, 326, 330, 338, 340, 346, 351, 359, 361, 366, 367, 395, 415, 454, 457, 459, 479, 490, 495, 496, 515, 523

Karaman 66, 271

Kars 386

Kayseri 44-48, 51-52, 54, 66, 90, 414, 526

Keferdiz 253

Kerem 35, 172

Keşiş'in köprüsü (bkz. Misis köprüsü) 488

Kırk Su 211

Kırklar 495

Kırşehri (=Kırşehir) 526

Kızılca Çölü 110

Kitab (=bkz. Kur'an)

Koca Şar 255

Konya 34, 44-46, 54, 66, 67, 171, 386, 558

Kozan Dağı 383

Köroğlu 25, 35, 37, 290, 311, 487

Kul Abdullah 55, 338

Kul Mustafa (=âşık) 472, 506, 539

Kum Bükü 211

Kur'an (bkz. Kitab) 364, 543

Kuzu Güdenli (=aşiret) 515

Küllü 110

Kürd/Kürt (=memleket) 66, 69

Leylâ 112, 481, 522

Mağara (=Adana-Tufanbeyli) 211
Mamalı yaylası 437
Mandan Punarı 212
Maraş 45, 46, 54, 253, 376, 526
Maraş (=Koca) 110, 375, 388
Mecnun 67, 136, 137, 181, 184, 185, 295, 298, 327, 328, 352, 384, 475, 481
Mehdi 66, 69
Mengüç Yaylası (bkz. Menküş Yaylası) 668
Menküş yaylası (bkz. Mengüç yaylası) 273
Mercan Arab 135
Mersin 29, 43, 44, 46, 451
Mevlâ 63, 68, 78, 81, 81, 84, 97, 131-133, 158, 176, 177, 181, 201-203, 205, 221, 222, 224, 225, 227, 232, 238, 239, 244, 253, 283, 286, 290, 302, 306, 314, 329, 331, 343, 353, 419, 421, 443, 444, 458, 461, 481, 483, 486, 518, 521, 523, 551-553, 563, 564
Mısır (bkz. Mısr) 80, 194, 262, 416, 417
Mısr (bkz. Mısır) 387
Misis'in köprüsü (bkz. Keşiş'in köprüsü) 488
Molla Köyü 244
Muhammed (Hz.) 341, 482, 543
Mustaf(a)'Ağa 339
Mustafa 63
Mustafa Ağa 55, 338

Nâzî (=âşık) 55, 380
Niğde 34, 121, 526

Obruk 211
Obruk Başı 211
Osman Paşa 515

Ödemiş 469
Öğerek (bkz. Everek) 253

Pazar Suyu 110
Pehlivanlı (=aşiret) 469
Perçem Beli (bkz. Perham Beli) 271
Perçem gölü 273
Perham Beli (bkz. Perçem Beli) 272
Pınarbaşı 54, 414
Pîr Dede 348

Rayhanlı (bkz. Reyhanlı) 375
Reyhanlı (=aşiret) 375, 483
Rişvan (=aşiret) 485

Sâil Oğlu (=âşık) 55, 91
Sarız (=Kayseri) 54, 414
Savrun 212
Selâm Dağı (=Bursa) 346
Selmân-ı Pâk 495
Server-i Cihan (bkz. Hz. Muhammed) 486
Seyyid (=Cingöz Oğlu / Cingözoğlu Seyit Osman) 56, 211, 529
Sırat Köprüsü 408-412, 521
Sirs/ Sis (=Adana-Kozan) 536
Sivas 45, 46, 83, 386
Söyleyen (=yer adı) 531
Sultan Hanım (=yâr) 457
Sultan Kiraz Belleri 211

Sultan Korusu 83
Sultan Pazarı 152
Sunbas 212
Sübhan Dağı 145
Süleyman (=peygamber) 543
Süleyman (=sultan) 408, 410, 411

Şah (İran hükümdarı) 201
Şam (bkz. Şam-ı Şerif) 33, 414, 440, 483, 522, 527, 561
Şam-ı Şerif (bkz. Şam) 561
Şiraz 386

Tanrı (bkz. Tanrı, Yaradan, Allah, Hüda, Bâri Hüda) 102, 162, 248, 463, 543, 547
Tapan 211
Tarablus (=kuşak) 93
Tarsus 44, 47, 53-54, 451
Tatar Deresi 253
Tatar Han 499
Tebriz 386
Tecnis 305
Tekir 528
Terazi/ Terezi 408-412, 521
Tiflis 386
Tonus [eli] 375
Trabulus 375
Tuna 97, 99, 101, 102, 104
Turgud 228, 230
Türkmen (Türkmenler) 22-27, 31, 34, 38-40, 43, 55, 112, 163, 271, 435, 496, 545
Türkmen kızı 171, 457

Ulu Cami (=Bursa) 346
Urfa 386
Urum (= Rûm) 68, 293, 386, 483, 530, 534, 536
Uzun Yayla 255

Üçgöz Oğlu (=Türkmen beyi, âşık) 496
Ülker (bkz. Ilgar) 408, 409, 410, 412, 521

Van 386
Veysel-i Karan[i] 416
Yağşu[v]an [=Yahşiyan] 469
Yalak (=köy) 54, 414
Yamanlı beli 272
Yaradan (bkz. Allah, Bari Hüda, Hüda, Tanrı) 72, 131, 133, 253, 255, 265, 312, 313, 362, 557
Yediler 495
Yemen 66, 69, 146, 194, 196, 487, 558
Yusuf (=peygamber) 386
Yusuf Paşa 517

Zeyneb 352
Zülfekar 543

Kaynakça

AHMED TEVHİD (1341/1925) "Halk Şiirlerinden", *Türk Yurdu*, C. II, S. 9, Haziran 1341 [1925], s. 245-254.

ALPTEKİN, Ali Berat (1987) "Karacaoğlan'ın Hayatı Etrafında Teşekkül Eden Halk Hikâyeleri", *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, c. II, Halk Edebiyatı*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., s. 33-44.

ALPTEKİN, Ali Berat (2008) "Türk Dünyasında Karaca Oğlan'ın Hayatı Etrafında Teşekkül Eden Halk Hikayeleri", *Erciyes* [Kayseri], yıl 31, S. 363, Mart 2008, s. 31-37.

ALTAYLI, Seyfettin (1994) Âzerbaycan Türkçesi Sözlüğü, c. II, İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı yayınları.

ALTUN YURD (1923a) "Halk Şiirleri: Gönül Dertleri", *Altun Yurd*, c. I, S. 2, 31 Mayıs 1339/1923, s. 23.

ALTUN YURD (1923b) "Halk Şiirleri: Karaca Oğlan", *Altun Yurd*, c. I, S. 3, 19 Haziran 1339/1923, s. 28.

ALTUN YURD (1923c) "Halk Şiirleri. Karaca Oğlan", *Altun Yurd*, c. I, S. 4, 20 Temmuz 1339/1923, 6 Zilhicce 1341, s. 40.

ALTUN YURD (1923d) "Halk Şiirleri: Karaca Oğlan'dan", *Altun Yurd*, c. I, S. 5, 9 Eylül 1339/1923, 27 Muharrem 1342, s. 62.

ALTUN YURD (1923e) "Halk Şiirleri: Karaca Oğlan'dan", *Altun Yurd*, c. I, S. 6, 11 Teşrinievvel [=Ekim] 1339/1923, 28 Safer 1342, s. 68.

ARAY, Ahmet Vefa (2010) *Çukurova Folklorunda Karacaoğlan*, Osmaniye: Ulaşlı Toplulukları Kültür Araştırma Geliştirme ve Bilim Derneği Kültür Yayınları.

ARDIÇ, Zihni (1936) *Karaca Oğlan*, Adana: Evren-Dilek Kitap Kâğıtevi.

ARI, Bülent (2011) "Alevi-Bektaşilik ve Karacaoğlan'da Bektaşilik İzleri", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S. 59, Ankara 2011, s. 301-312.

ARSUNAR, Ferruh (1962) *Gaziantep Folkloru,* [Ankara]: M.E.B. Eski Eserler ve Müzeler Umum Müdürlüğü.

AŞİROF, Annagurban (1994) "Garacaoğlan Dessanı", *Bir/Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi* [İstanbul], S. 2, s. 39- 65.

AYVERDİ, İlhan (2006) *Asırlar boyu tarihî seyri içinde Misalli Büyük Türkçe Sözlük,* 3 c., (2. baskı), İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.

AYVERDİ, İlhan (2006) *Asırlar Boyu Tarihî Seyri İçinde Misalli Büyük Türkçe Sözlük,* 3 c., (2. baskı), İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.

BAHADIRLIOĞLU, Osman (1933a) "Karacaoğlan'ın Şiirleri", *Halk Bilgisi Haberleri Dergisi* [İstanbul], c. II, S. 18, Nisan 1933, s. 133.

BAHADIRLIOĞLU, Osman (1933b) "Karacaoğlan'ın Basılmamış Şiirleri", *Halk Bilgisi Haberleri Dergisi* [İstanbul], c. II, S. 21-22, Mayıs 1933, s. 206-207.

BARTOK, Bela (1991) *Küçük Asya'dan Türk Halk Musıkisi* [1936], (çev.: Bülent Aksoy), İstanbul: Pan Yayıncılık.

BAŞGÖZ, İlhan (1949) "*Bi[y]ografik Türk Halk Hikayeleri (Kahramanları, Teşekkülleri, Saz Şairlerinin Eserleri İle Münasebetleri)*", (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi.

BAŞGÖZ, İlhan (1968) İzahlı Türk Halk Edebiyatı Antolojisi, c. I, (2. baskı), İstanbul: Ararat Yayınevi.

BAŞGÖZ, İlhan (1984) *Karac'oğlan,*[2. baskı], İstanbul: Cem Yayınevi.

BAŞGÖZ, İlhan (1986a) "Karac'oğlan Geleneği" (1975), *Folklor Yazıları,* İstanbul: Adam Yay., s. 152- 160.

BAŞGÖZ, İlhan (1986b) "Karac'oğlan Türkmenistan'da" [1979], *Folklor Yazıları,* İstanbul: Adam Yayınları, s. 163-175.

BAŞGÖZ, İlhan (1990a) "16. Yüzyılda Yaşayan Karac'oğlan", Journal of Turkish Studies/ Türklük Bilgisi Araştırmaları-Fahir İz Armağanı (Fahir İz Festschrift I.), Vol. 14 (1990), s. 95-101.

BAŞGÖZ, İlhan (1990b) "Yozgatlı Karac'oğlan", *Cumhuriyet,* 29.08.1990, s. 2.

BAŞGÖZ, İlhan (2002) "Sayın Şükrü Elçin'e Geciken Bir Cevap", *Folklor/Edebiyat,* c. VIII, S. 31, s. 215-220.

BAŞGÖZ, İlhan (2003) *Karac'oğlan,* (4. baskı), İstanbul: Pan Yayınları.

BORATAV, Pertev Naili (1982) "Ahmet Şükrü Esen'in Kişiliği ve Derlemeleri", *Esen 1982* içinde, s. 1-6.

BORATAV, Pertev Naili (1983) "Güney Şairleri: Karacaoğlan-Dadaloğlu" (1944), *Folklor ve Edebiyat (1982)-II*, İstanbul: Adam Yay., s. 19-39.

BORATAV, Pertev Naili (2002) *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği,* (Yayıma hzl. M. Sabri Koz), İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.

BORATAV, Pertev Naili- FIRATLI, Halil Vedat (2000) İzahlı Halk Şiiri Antolojisi, (yay. hz. Metin Turan), İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.

CUNBUR, Müjgân (1973) *Karacaoğlan: Şiirler,* Ankara: Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Kültür Yayınları.

ÇAPRAZ, Erhan (2008) *(Fahri Bilge Defterleri Işığında) Kayseri ve Yöresi Halk Şairleri,* Kayseri: Laçin Yay. [2. baskısı için bkz. Çapraz 2014].

ÇAPRAZ, Erhan (2014) *Fahri Bilge Derlemeleri: Kayseri ve Yöresi Şairleri,* I. cilt, Kayseri: Talas Belediyesi Kültür Yayınları. [1. baskısı için bkz. Çapraz 2008].

ÇIBLAK, Nilgün (2007) "Karacaoğlan Çevresinde Oluşturulan Efsaneler ve Bu Efsanelerin Kültürel Hayatımıza Etkisi", *Uluslararası 5. Karacaoğlan Şelale Şiir Akşamları, Doğumunun 400. Yılında Uluslararası Karacaoğlan Sempozyumu, 20 Eylül 2006 Tarsus,* Tarsus Belediyesi Yayınları, 45-54, Tarsus, 2007.

ÇINAR, Ali Abbas (1995) "Türkmenistan'da Karacaoğlan Destanı", *Atayurttan Anayurda*, c. II, S. 7, Şubat 1995, s. 73-82.

ÇINKIR, Celil (2011) Çukurova ve Arka Bahçesi Toroslar'ın Söz Çıkını, İstanbul: Yalın Yayıncılık.

DERGÂH (1982) *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* yayım kurulu, *Karacaoğlan: Bütün Şiirleri,* İstanbul: Dergâh Yayınları.

DS (1963-1982) *Derleme Sözlüğü,* 12 c., Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

ELÇİN, Şükrü (1997a) "Halk Edebiyatımızda Kaynaklar Meselesi ve XVI. Asır Ozanı Karacaoğlan" (1976), *Halk Edebiyatı Araştırmaları-I*, Ankara: Akçağ Yay., s. 13-30.

ELÇİN, Şükrü (1997b) "Viyana Mecmuası ve 15-16'ncı Asırlarda Yaşamış Halk Şairleri" (1975), *Halk Edebiyatı Araştırmaları-I*, Ankara: Akçağ Yay., s. 76-83.

ELÇİN, Şükrü (1997c) "Kara Oğlan ve Onaltıncı Yüzyıl Halk Şairleri" (1996), *Halk Edebiyatı Araştırmaları-I*, Ankara: Akçağ Yay., s. 488-493.

ELÇİN, Şükrü (1997) "Yeşil Abdal ve Karaca Oğlan Üzerine Notlar" (1996), *Halk Edebiyatı Araştırmaları-I*, Ankara 1997: Akçağ Yay., s. 501-503.

ELÇİN, Şükrü (1998) "Yeşil Abdal'ın Bir Şiiri", *Folkloristik: Prof. Dr. Dursun Yıldırım Armağanı*, (Ed. M. Özarslan- Ö. Çobanoğlu), Ankara: Reryal Matbaacılık, s. 216-231.(Bu kaynak kullanılmamış)

[ERGUN], Sadettin Nüzhet (1927) Halk Şairleri: Karaca Oğlan, Konya Erkek Muallim Mektebi Neşriyatı'ndan, Konya: Vilâyet Matbaası.

[ERGUN], Saadettin Ergun (1928) "Karaca Oğlan'a Dair", *Halk Bilgisi Mecmuası*, S. 1, 1928, s. 131-132.

ERGUN, Sadeddin Nüzhet (1971) *Karaca Oğlan: Hayatı ve Şiirleri (Yeni İlâvelerle)*, (20. baskı), İstanbul: Maarif Kitaphanesi.

ESEN, Ahmet Şükrü (1928a) "Halk Şiirleri: Binboğa", *Adana Mıntıkası Maarif Mecmuası*, c. I, S. 8, 31 Temmuz 1928, s. 16.

ESEN, Ahmet Şükrü (1928b) "Halk Şiirleri: 'Dağlar'a Dair", *Adana Mıntıkası Maarif Mecmuası*, c. I, S. 9, 31 Ağustos 1928, s.11-12.

ESEN, Ahmet Şükrü (1982) *Anadolu Ağıtları*, (Açıklamalar ve Dizinlerle Yayına Hazırlayanlar: Pertev Naili Boratav ve Remy Dor), Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

EVİNÇ, Vehbi (1944) "Halk Edebiyatı ve Karacaoğlan", *Görüşler Dergisi [Adana]*, c. VI, S. 65, Mayıs 1944, s. 20-22.

FB 426: A. Ârifî [Fahri Bilge], [Defter], Kayseri 1938-1941, Millî Kütüphane İbn Sina Yazmaları, Nu.: Yz.FB.426.

FB 564: A. Ârifî [Fahri Bilge] [Defter], Millî Kütüphane İbn Sina Yazmaları, Nu.: Yz.FB.564.

FB 582: A. Ârifî [Fahri Bilge], "Afşar Boyunun Beyanındadır", Kayseri 1943, Millî Kütüphane İbn Sina Yazmaları, Nu.: Yz.FB.582.

[FINDIKOĞLU], Ziyaeddin Fahri (1928a) "Halk Edebiyatı Tedkikleri", *Hakimiyet-i Milliye*, S. 2367, (7 Şubat 1928), s. 3. [ayrıca bkz. Koz 2009a: 63-64.]

[FINDIKOĞLU], Ziyaeddin Fahri (1928b) "Bir Mısra Münasebetiyle", *Hakimiyet-i Milliye*, S. 2375, (15 Şubat 1928), s. 4. [ayrıca bkz. Koz 2009a: 65-67.]

FINDIKOĞLU, Z. Fahri (1953) "Değerli Türk Folklorcusu Ahmet Şükrü'nün X. Ölüm Senesi", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. II, S. 45, Nisan 1953, s. 705-706. [ayrıca bkz. Koz 2009a: 71-73.]

FINDIKOĞLU, Ziyaeddin Fahri (1944) "Eşsiz Bir Türk Folklorcusunun Ölümü", *Cumhuriyet*, 24 Kasım 1944, s. 2. [ayrıca bkz. Koz 2009a: 69-70.]

QAFQAZLI, Halide (2009) *Qaracaoğlan*, Bakı: Azerbaycan Milli Elmler Akademiyası Akd. Ziya Bünyadov Adına Şarqşünaslıq İnstitutu Yayını.

GARACAOGLAN (1997), [Yazan: Hoca Molla Niyaz], (Yay. Hz. Annagurban Aşırov- Oraznepes Memmet Cumayev), Aşgabat: Türkmenbaşı Adındaki TMGİ. (64 s.)

GÖKAŞAN, Nuri (1941) *Anadolu Millî Şiirler Külliyatı*, Ürgüp 1941 (=yazma mecmua).

GÖRKEM, Betül (Aydoğdu) (2014) *Fahri Bilge Derlemeleri: Kayseri Yöresi Türk Halk Bilimi Çalışmaları*, II. cilt, Kayseri: Talas Belediyesi Kültür Yayınları.

GÖRKEM, İsmail (1996) "Ali Rıza Yalgın ve Karacaoğlan Hakkındaki Çalışmaları", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, c. VIII, S. 2, s. 335-356.

GÖRKEM, İsmail (2000) *Halk Hikâyesi Araştırmaları: Çukurovalı Âşık Mustafa Köse ve Hikâye Repertuvarı*, Ankara: Akçağ Yay.

GÖRKEM, İsmail (2001a) *Türk Edebiyatında Ağıtlar: Çukurova Ağıtları*, Ankara: Akçağ Yay.

GÖRKEM, İsmail (2001b) "Fahri Bilge ve Kayseri Halk Kültürüne Ait Araştırmaları", *Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni (12-13 Nisan 2001) Bildiriler, c. 1*, (Hazırlayanlar: M. Argunşah- İ. Görkem- H. Argunşah- A. Kılıç), Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları, 323-331.

GÖRKEM, İsmail (2006) *Yeni Bilgiler Işığında Dadaloğlu: Bütün Şiirleri*, İstanbul: E Yay.

GÖRKEM, İsmail-TÜLÜCE, Ozan [hz.] (2008) *Biyografik Türkülü Hikâye: Çukurovalı Karacaoğlan (Osmaniye-Düziçi Rivayetleri/ İspir Onbaşı- Karayiğit Osman)*, (Hazırlayanlar: İsmail Görkem- Ozan Tülüce), İstanbul: Çatı Kitapları.

GÖRKEM, İsmail (2009) "Dünden Bugüne 'Türk Sözel Edebiyatı': Değişim ve Dönüşüm", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi / (Prof. Dr. Hüseyin Ayan Özel Sayısı)*, S. 39, Erzurum 2009, s. 411-422.

GÖRKEM, İsmail (2014) "Sözlü Gelenek ve Karacaoğlan", *Bülbül Ne Yatarsın Bahar Erişti: Karacaoğlan Kitabı,* (hz. M. Sabri Koz), İstanbul: Kitabevi Yay., s. 121-130.

GÜNAY, Umay (1992a) *Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*, [2. baskı], Ankara: Akçağ Yayınları.

GÜNAY, Umay (1992b) "XVI. Yüzyıl Saz Şairi Rumelili Karacaoğlan", *Günay 1992 içinde*, s. 185-194.

GÜNAY, Umay (1992c) "XVII. Yüzyıl Saz Şairi Çukurovalı Karacaoğlan", *Günay 1992 içinde*, s. 195-214.

GÜNAY, Umay (1994) "Saçların Kara Del midir?", *Millî Folklor*, S. 24, Kış 1994, s. 2-3.

GÜNAY, Umay (2006) "Çukurovalı Karacaoğlan", (Anlatan: Mehmet Koç; Derleyen: Üzeyir Üçel), *Millî Folklor*, S. 69, Bahar 2006, s. 169-185.

GÜNAY, Umay Türkeş (2005) "Karacaoğlan ve Sâim Sakaoğlu", *Millî Folklor,* c. IX, S. 65, Bahar 2005, s. 160-161.

GÜZEL, Abdurrahman (1987) "Değerlendirmeler: Klaus-Detlev Wannig, *Der Dichter Karaca Oğlan, Studien zur türkischen Liebeslyrik,* Studien zur Sprache, Kultur und Geschichte der Türkvölker, Band I, Freiburg 1980", *Türk Dili,* c. LIII, S. 423, Mart 1987, s. 204-209 (bkz. Wannig 1980).

HINÇER, İhsan (1961) "Ali Rıza Yalgın da Öldü", *Türk Folklor Araştırmaları,* c. VI, S. 143, Haziran 1961, s. 2419- 2421.

[IŞITMAN], İshak Refet (1933) *Karacaoğlan*, Ankara: Ankara Halkevi Neşriyatı.

KARAER, Mustafa Necati [1973] *Karacaoğlan/ Hayatı-Sanatı-Şiirleri,* İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser Dizisi.

KARAKAŞ, Ayhan (2008) "Yaşayan Âşık Sanatında Son Karacaoğlan Anlatıcılarından Osmaniyeli İspir Onbaşı", Çukurova Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, c. XVII, S. 7, s. 231-240.

KARAY, Refik Halid (1939a) "Karaca Oğlan", *Akşam*, 18-24 Mart 1939 (bkz. Karay 1939b).

KARAY, Refik Halid (1939b) "Karaca Oğlan", *Deli,* İstanbul: Semih Lütfi Kitabevi (bkz. Karay 1939a).

KENDİ, İbrahim Aczi (1942a), "Eski Cönkler ve Âşıklar IV: Karacaoğlan", *Konya Dergisi [Konya],* c. VI, S. 46, Eylül 1942, s. 46-65.

KENDİ, İbrahim Aczi (1942b), "Karacaoğlan ve Sayıloğlu", *Konya Dergisi [Konya],* c. VII, S. 49, Kasım 1942, s. 26-30.

KOZ, M. Sabri (2009b) "Ahmet Şükrü Esen'in Halk Edebiyatı Hazinesi ve Âşıklar (Biyografik ve Bibliyografik Notlar), *Ahmet Şükrü Esen'e Armağan*, (Hz. M. Sabri Koz), İstanbul: Özal Matbaası, s. 13-36.

KOZ, M. Sabri (hzl.) (2014) *Bülbül Ne Yatarsın Bahar Erişti: Karacaoğlan Kitabı*, İstanbul: Kitabevi yay.

KOZ, M. Sabri [hz.] (2000) "Ahmet Şükrü Esen'in Halk Edebiyatı Hazinesi ve Âşıklar", *VIII. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri, (7- 9 Mayıs 2000) [Bildiriler]*, (hzl. Güven Tanyeri), Eskişehir Yunus Emre Kültür, Sanat ve Turizm Vakfı Yayınları, Eskişehir 2000, s. 181-190.

KOZ, M. Sabri [hz.] (2009a) *Ahmet Şükrü Esen'e Armağan*, İstanbul: Özal Matbaası.

[KÖPRÜLÜ], Köprülüzâde M. Fuad (1914a) "Mübahasât-ı Lisaniye ve Edebiye: Saz Şairleri-7 Malumât-ı Tarihiye", İkdam, 2 Mayıs 1914.

[KÖPRÜLÜ], Köprülüzâde M. Fuad (1914b) "Mübahasât-ı Lisaniye ve Edebiye: Saz Şairleri-7 Âşık Tarzında Şive ve Lisan", İkdam, 7 Mayıs 1914.

[KÖPRÜLÜ, Köprülüzâde M. Fuad] (1918). (bkz. Yeni Mecmua 1918).

[KÖPRÜLÜ], [Mehmed] Fuad (1927a) "Sadettin Nüzhet: Halk Şairleri, İkinci Kitap: Karaca Oğlan", *Hayat Mecmuası*, c. II, S. 41, 8 Eylül 1927, s. 2-3.

[KÖPRÜLÜ], Mehmed Fuad (1927b) "Saadeddin Nüzhet: Halk Şairleri. İkinci Kitap: Karaca Oğlan- Konya Vilâyeti Matbaası, 1927- büyük hacimde 131 sahife- fiyatı 70 kuruş", Türkiyat Mecmuası, c. II, İstanbul 1927, s. 502-505.

[KÖPRÜLÜ], Köprülüzâde Mehmed Fuad (1927c) "Türkiyat Haberleri: Halk Şairleri [1. Kitap]", *Türkiyat Mecmuası*, c. II, İstanbul 1927, s. 545-546.

KÖPRÜLÜ, M. Fuad (1964a) *Türk Sazşairleri- V*, (Düzeltme ve ilâvelerle 2. basım), Ankara: Millî Kültür Yayınları Türk Dili ve Edebiyatı Serisi. [=1. baskı 1940].

KÖPRÜLÜ, M. Fuad (1964b) *Türk Sazşairleri- VI*, (Düzeltme ve ilâvelerle 2. basım), Ankara: Millî Kültür Yayınları Türk Dili ve Edebiyatı Serisi [=1. baskı 1940].

KÖYLERİMİZ (1933) *Köylerimiz*, Dahiliye Vekâleti Mahallî İdareler Umum Müdürlüğü, İstanbul: Matbaacılık ve Neşriyat.

MİRZAOĞLU, Gülay (2003) Çukurova Bozlağı, Ankara: Binboğa Yayıncılık.
MÜLKAMANOV, Abdırahman (1991) *Garacaoglan-Goşgular,* Aşgabad 1991.
NASRATTINOĞLU, İrfan Ünver (1993) "Karaca Oğlan Hikâyesinin Fekeli Kör Ali Varyantı", *II. Uluslararası Karacaoğlan- Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu (20-24 Kasım 1991-Adana),Bildiriler,* Adana 1993, s. 121-128.
NASRATTINOĞLU, İrfan Ünver (2014) "Azerbaycan ve Türkmenistan'da Yapılan Karacaoğlan Yayınları", *Bülbül Ne Yatarsın Bahar Erişti: Karacaoğlan Kitabı,* (hz. M. Sabri Koz), İstanbul: Kitabevi yay., s. 527-538.
OBRUK, Cahit (1983) *Kırşehir'li Âşık Said,* Ankara: Ulus Matbaası.
OĞUZ , M. Öcal (1992) *Yozgatlı Halk Şairi Nâzî,* Ankara: Feryal Matbaacılık.
OĞUZ , M. Öcal (1994) *Yozgat'ta Halk Şairliğinin Dünü ve Bugünü,* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
OĞUZ, M. Öcal (2003) "Birincil Sözlü Kültür Çağı ve Karac'oğlan Şiiri", *Millî Folklor,* S. 58, Yaz 2003, s. 31-38.
OĞUZ, M. Öcal (2012) "Karacaoğlan: Anlatıcılar ve Biyografiler", *Millî Folklor,* S. 93, Bahar 2012, s. 53-61.
OĞUZ, M. Öcal (2013) "Karacaoğlan Sorunsalı İçinde Rumeli Karacaoğlan", *Gazi Türkiyat,* Bahar 2013/12, s. 1-8.
OZANEMRE, Ali (2007) *Döne Döne Karacaoğlan (Araştırma-İnceleme),* Ankara: Yoğunluk Yayınları.
ÖZDEMİR, Ahmet Z. (1998) Öyküleriyle Halk Şiirleri, Ankara: Ürün Yayınları.
ÖZDEMİR, Ahmet Z. (2007) *Avşarlar ve Dadaloğlu,* (2. baskı), Ankara: Ürün Yayınları.
ÖZDEMİR, Nebi (1993) "XVII. Yüzyıl Çukurovalı Karacaoğlan Adına Tasnif Edilen Halk Hikâyelerinin Değerlendirilmesi", *T.C. Adana Valiliği- Çukurova Üniversitesi II. Uluslararası Karacaoğlan- Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu (20- 24 Kasım 1991),* Adana: Çukurova Üniversitesi Basımevi, s. 161- 167.
ÖZTELLİ, Cahit (1983) *Karaca Oğlan: Yaşamı ve Bütün Şiirleri,* (7. baskı), İstanbul: Özgür Yayın-Dağıtım.
SAKAOĞLU, Saim (2004) *Karaca Oğlan*, Ankara: Akçağ Yay. (bkz. Sakaoğlu 2012).

SAKAOĞLU, Saim (2010) "Ölümünün Ellinci Yılında Dil ve Kültür Derleyicisi Ali Rıza Yalgın", *Türk Dili,* c. XCIX, S. 707, Kasım 2010, s. 446-460.

SAKAOĞLU, Saim (2011) "Karaca Oğlan'ın Şiirlerini Nasıl Yayımlamalıyız?", *Millî Folklor/ Üç Aylık Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi,* c. XII, S. 90, Yaz 2011, s. 15- 25.

SAKAOĞLU, Saim (2012) *Karaca Oğlan*, (Gözden geçirilmiş ve genişletilmiş 2. basım), Ankara: Akçağ Yay. (bkz. Sakaoğlu 2004)

SAKİN, Orhan (2006) *16. Yüzyılda Anadolu'da Türkmenler ve Yörükler,* İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yay.

SEFERCİOĞLU, Nejat (1981) *Türk Halk Şairleri Bibliyograf-yaları-1 Karacaoğlan Bibliyografyası*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.

SHERIDAN, R. Aslıhan Aksoy (2008) "Köroğlu, Karacaoğlan ve Pir Sultan Abdal Şiirine Birincil Sözlü Kültür Bağlamında Bakmak: Tarihsel Kişiler mi Sözlü Kültür Tiplemeleri mi?", *Millî Folklor,* S. 79, Sonbahar 2008, s. 50-58.

SOYLU, Sıtkı (1997) Örneklemeli-Açıklamalı Karacaoğlan Sözlüğü, Mersin: İçel Valiliği Yayınları.

SÜMER, Faruk (1985) *Yabanlu Pazarı,* İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay.

ŞİMŞEK, Esma (1999) "Karaca Oğlan'ın Hayatı Etrafında Teşekkül Eden Yeni Bir Halk Hikâyesi", *III. Uluslararası Çukurova Halk Kültürü Bilgi Şöleni (Sempozyumu) / Bildiriler,* Adana, 620-629.

ŞİMŞEK, Esma (2007) "Karaca Oğlan'a Bağlı Olarak Anlatılan Kısa Hikâyeli Türküler", *Millî Folklor*, S. 76, Ankara 2007, s. 40-49.

TANSEL, Fevziye Abdullah (1940) "XVII. Asır Sazşairlerinden 'Karacaoğlan' Hakkında Tenkidli Bir Bibliyografya ve Şairin Neşredilmemiş Bir Şiiri", Ülkü (ilk seri), c. XV, S. 85, Mart 1940, s. 88-93.

TANSEL, Fevziye Abdullah (1982) "Halk Şâirlerimiz Hakkındaki Metodsuz Çalışmaların Yol Açtığı Maddî ve Ma'nevî Zararlar", *II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, 2. c. Halk Edebiyatı,* Ankara 1982, s.391-403.

TECER, Ahmet Kutsi (1954a) "Karacaoğlan'a Yeni Bir Bakış-I: Karacaoğlan'ın Zamanı", **İstanbul**, Ağustos 1954, c. I, S. 10, s. 6-9, 50.

TECER, Ahmet Kutsi (1954b) "Karacaoğlan'a Yeni Bir Bakış-II: Karacaoğlan'ın Yeni Bir Şiiri ve Bir Metod Meselesi", **İstanbul**, Ekim 1954, c. I, S. 12, s. 7- 9, 52.

TECER, Ahmet Kutsi (1954c) "Karacaoğlan'a Yeni Bir Bakış-III: Efsane ve Gerçek", **İstanbul**, c. II, S. 14, Aralık 1954, s. 8-10.

TÜRKMEN, Fikret (1986) "Türkiye Dışında Karacaoğlan", *II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, 2. c. Halk Edebiyatı,* Ankara 1986, s.387-394.

UZUNÇARŞILIOĞLU, İsmail Hakkı (1940) "Türk İlim Âleminde Dört Büyük Kayıptan İkisi: Üstâd A. Tevhid, Üstâd İsmail Sâib Sencer", *Türk Tarih Kurumu-Belleten,* c. IV, S. 13, 1940, s. 141-148.

ÜLKÜTAŞIR, M. Şakir (1936) "Son Asır Saz Şairlerinden Yozgatlı Karacaoğlan", *Yeni Türk Mecmuası [İstanbul],* c. IV, S. 48, Aralık 1936, s. 708-710.

ÜNLÜTÜRK, Onur (2003) *Ahmet Şükrü Esen Defterlerindeki Karacaoğlan Şiirleri,* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

WANNİG, Klaus-Detlev (1980) *Der Dichter Karaca Oğlan, Studien zur türkischen Liebeslyrik,* Studien zur Sprache, Kultur und Geschichte der Türkvölker, Band I, Klaus Schwarz Verlag, Freiburg 1980 (bkz. Güzel 1987).

[YALGIN], Ali Rıza (1921) "Tedkikat-ı Edebiyye: Karaca Oğlan [-1]", *Babalık* [=Konya], 26 Kânunuevvel/Aralık 1921.

[YALGIN], Ali Rıza (1922a) "Tedkikat-ı Edebiye: Karaca Oğlan-2", *Babalık* [=Konya], 5 Kânunusâni/Ocak 1922.

[YALGIN], Ali Rıza (1922b) "Tedkikat-ı Edebiye: Karaca Oğlan-3", *Babalık* [=Konya], 13 Kânunusâni/Ocak 1922.

[YALGIN], Ali Rıza (1922c) "Tedkikat-ı Edebiye: Karaca Oğlan-4", *Babalık* [=Konya], 16 Kânunusâni/Ocak 1922.

[YALGIN], Ali Rıza (1922d) "Tedkikat-ı Harsiye: Karaca Oğlan-5", *Babalık* [=Konya], 4 Haziran 1922.

[YALGIN], Ali Rıza (1922e) "Tedkikat-ı Harsiye: Karaca Oğlan-6", *Babalık* [=Konya],12 Haziran 1922.

[YALGIN], Ali Rıza (1922f) "Tedkikat-ı Harsiye: Karaca Oğlan-7", *Babalık* [=Konya],15 Haziran 1922.

[YALGIN], Ali Rıza (1922g) "Tedkikat-ı Harsiye: Karaca Oğlan-8", *Babalık* [=Konya],21 Haziran 1922.

[YALGIN], Ali Rıza (1922h) "Tedkikat-ı Harsiye: Karaca Oğlan-9", *Babalık* [=Konya], 30 Haziran 1922.

[YALGIN], Ali Rıza (1927a) "Karaca Oğlan", *Tarsus* [=Mersin], 25 Eylül 1927.
[YALGIN], Ali Rıza (1927b) "Hars Demetleri: Halk Şairleri: Karaca Oğlan-1", *Tarsus* [=Mersin], 18 Teşrinisani/Kasım 1927.
[YALGIN], Ali Rıza (1927c) "Hars Demetleri: Halk Şairleri: Karaca Oğlan-2", *Tarsus* [=Mersin], 21 Teşrinisani/Kasım 1927.
[YALGIN], Ali Rıza (1927d) "Hars Demetleri: Halk Şairleri: Karaca Oğlan-3", *Tarsus* [=Mersin], 23 Teşrinisani 1927.
[YALGIN], Ali Rıza (1927e) "Hars Demetleri: Halk Şairleri: Karaca Oğlan-4", *Tarsus* [=Mersin], 29 Teşrinisani/Kasım 1927.
[YALGIN], Ali Rıza (1927f) "Hars Demetleri: Halk Şairleri: Karaca Oğlan-5", *Tarsus* [=Mersin], 6 Kânunuevvel/Aralık 1927.
[YALGIN], Ali Rıza (1927g) "Hars Demetleri: Halk Şairleri: Karaca Oğlan-[6]", *Tarsus* [=Mersin], 9 Kânunuevvel/Aralık 1927.
[YALGIN], Ali Rıza (1927h) "Hars Demetleri: Halk Şairleri: Karaca Oğlan-7", *Tarsus* [=Mersin], 13 Kânunuevvel 1927.
[YALGIN], Ali Rıza (1927i) "Hars Demetleri: Halk Şairleri: Karaca Oğlan-8", *Tarsus* [=Mersin], 23 Kânunuevvel/Aralık 1927.
[YALGIN], Ali Rıza (1927j) "Hars Demetleri: Halk Şairleri: Karaca Oğlan-9", *Tarsus* [=Mersin], 27 Kânunuevvel 1927.
[YALGIN], Ali Rıza (1928a) "Hars Demetleri: Halk Şairleri: Karaca Oğlan-10", *Tarsus* [=Mersin], 3 Kânunusani/Ocak 1928.
[YALGIN], Ali Rıza (1928b) "Hars Demetleri: Halk Şairleri: Karaca Oğlan-11", *Tarsus* [=Mersin], 13 Kânunusani/Ocak 1928.
[YALGIN], Ali Rıza (1928c) "Hars Demetleri: Halk Şairleri: Karaca Oğlan-12", *Tarsus* [=Mersin], 17 Kânunusani/Ocak 1928.
[YALGIN], Ali Rıza (1928d) "Hars Demetleri: Halk Şairleri: Karaca Oğlan-13", *Tarsus* [=Mersin], 1 Mart 1928.
[YALGIN], Ali Rıza (1928e) "Hars Demetleri: Halk Şairleri: Karaca Oğlan-14", *Tarsus* [=Mersin], 4 Mart 1928.
[YALGIN], Ali Rıza (1928f) "Hars Demetleri: Halk Şairleri: Karaca Oğlan-15", *Tarsus* [=Mersin], 4 Mart 1928.
[YALGIN], Ali Rıza (1928g) "Hars Demetleri: Halk Şairleri: Karaca Oğlan-16", *Tarsus* [=Mersin], 8 Mart 1928.
[YALGIN], Ali Rıza (1928h) "Hars Demetleri: Halk Şairleri: Karaca Oğlan-17", *Tarsus* [=Mersin], 13 Mart 1928.

[YALGIN], Ali Rıza (1928i) "Hars Demetleri: 'Karaca Oğlan'ın Türkülerinde İsmi Geçen Bumbuş [-1]", *Tarsus* [=Mersin], 9 Kânunusani/Ocak 1928.

[YALGIN], Ali Rıza (1928j) "Hars Demetleri: 'Karaca Oğlan'ın Türkülerinde İsmi Geçen Bumbuş [-2]", *Tarsus* [=Mersin], 10 Şubat 1928.

[YALGIN], Ali Rıza (1928k) "Hars Demetleri: 'Karaca Oğlan'ın Türkülerinde İsmi Geçen Bumbuş [-3]", *Tarsus* [=Mersin], 14 Şubat 1928.

YALGIN, Ali Rıza (1977a) *Cenup'ta Türkmen Oymakları*, c. I, (hz. Sabahat Emir), Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.

YALGIN, Ali Rıza (1977b) *Cenup'ta Türkmen Oymakları*, c. II, (hz. Sabahat Emir), Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.

YAŞAR KEMAL (1997) *Sarı Defterdekiler: Folklor Derlemeleri*, (hz.: Alpay Kabacalı), İstanbul: YKY.

YENİ MECMUA (1918) "Halk Edebiyatından Numuneler: Birkaç Varsağı", *Yeni Mecmua*, c. II, S. 31, 8 Şubat 1918, s. 96.

YILDIRIM, Dursun (2006) "Yeni Bilgiler Işığında Dadaloğlu/ Bütün Şiirleri", Türkbilig/Türkoloji Araştırmaları, 2006/11, s. 235-238.

YILDIRIM, Dursun (2008) "Saim Sakaoğlu, 'KARACA OĞLAN', Akçağ yayınları, Ankara 2004, 1020 sahife", *Türk Kültürü*, 2008/2, s. 360-363.

YILDIZ, Naciye (2011) "Karacaoğlan Nasıl Tapşırdı?", *Millî Folklor*, S. 91, Güz 2011, s. 51-59.

Ahmet Şükrü Esen'in otuz yıllık derleme çabaları sonucunda oluşturduğu defterlerden çıkarılan malzemeler üzerine Pertev Naili Boratav ve çalışma arkadaşları Rémy Dor ve A. Fuat Özdemir'in başlattığı âşık edebiyatı ve anonim halk edebiyatı çalışmaları "Anadolu Âşıkları Dizisi"yle bütünlüklü ve kalıcı bir külliyata dönüşüyor. Dizinin ilk kitabı *Karacaoğlan*.

Karacaoğlan adına bağlı olarak aktarılan sözlü ve yazılı anlatılar, söylenen türküler Hazar'ın doğusunda Orta Asya Türkmenistan, Azerbaycan ve Osmanlı coğrafyasında yaklaşık altı yüz yıldır yaşamaktadır. Bu toplumların ataları yüzyıllarca evvel bir arada yaşadıkları dönemlerde muhtemelen Karacaoğlan'a ait türküler söylediler. Toplumsal bellekte bir âşık tipi olarak Karacaoğlan'ı ve onun türkülerini yaşattılar. İlhan Başgöz haklı olarak şöyle der: "Karac'oğlan'ın şiirlerini tek bir sanatçının değil, birçok kişinin dil ve tel birliğinden dokunmuş böyle bir halk kumaşı, böyle bir gelenek olarak değerlendirmek istiyorum."

Değerli halk bilimcimiz Pertev Naili Boratav'ın başlattığı bu anıtsal çalışmaya sahip çıkıyor, edebiyatımıza kaynaklık eden altı yüz yıllık bir hazineyi sizlerle buluşturuyoruz.

Anadolu Âşıkları Dizisi'nin yayına hazırlanmakta olan kitaplarından bazıları:
Dadaloğlu, Erzurumlu Emrah, Bolulu Dertli,
Tokatlı Nûrî, Develili Seyrânî, Kayserili Rûzî,
Zileli Ceyhûnî-Tokatlı Gedâî

Kapak resmi:
Bedri Rahmi Eyüboğlu